

مشتی کمالی که در میان فضلای و زمره
چرخ کمالین و اولیای مین

مطالع می نشی که در میان کمالین و زمره
مطالع می نشی که در میان کمالین و زمره

اسلام - اس مطبع میں بزرگ فہم کے کاتب کا ذخیرہ سلسلہ از روحیت کے سینہ موجود ہے جس کی ضرورت ہر مطلق
 ہر ایک شائق کو حجاب خانہ سے مل سکتی ہو جس کے ساتھ ملاحظہ سے شاہان اہل دلائل کی بی لانا خطہ فرما سکتے ہیں
 قیمت بھی ارزان ہو اس کتاب کے کتب خانہ میں آئینہ کتب نوار اور ایسا دار اولیاء فارسی
 وار و وغیرہ کی رچ کرتے ہیں تاکہ میں فن کی یہ کتاب ہر اس فن کی اور بھی کتب موجودہ کار خانہ سے قدر و ازان
 آگاہی کا ذریعہ محال ہو

تواضع انبیاء و اولیاء فارسی

حضرت الاصفیاء - حسین احوال انبیاء و مرسلین
 ائمہ کبار و صحابہ کرام و حجاب بار و اولیاء ائمہ مالک
 مجذوب خانہ و حضرت قادریہ و حشیشہ و سہروردیہ اور
 جعفر زخار و دین تہافت مراتب فراموشی بکنا ذکر نام
 بری جامع کتاب ہو و جلد میں مصنف مفتی غلام سرور لاہوری
 ۱۔ جلد چابوخرن احوال انبیاء و صحابہ کبار و سائر اولیاء
 ۲۔ جلد پنجواں ترجمہ احوال شیخ ابراہیم تاج شائق شاہ لاہوری
 وقائع شاہ معین الدین چشتی - حسین مختل احوال
 حضرت حسن بھڑکی ثم الامیری بہت بیادیت کے ساتھ
 لکھا ہو مولفہ نقشبندی بالوال -

روحانیہ الصفا - بڑی عمدہ کتاب منداول ہو مانند
 سیر الابرار کے سات جلد میں مصنف محمد نادر -
 سیر الابرار - ذکر کرامات و خرق عبادت
 اولیاء اللہ مصنفہ شاہ احمد -

گنجینہ سروری - معروضہ گنج تاریخ تاریخ ولایت
 روایات اولیاء اللہ اور سلاطین ہند اسلامی کا ذکر ہے
 از مفتی غلام سرور لاہوری -

دہستان مذہب - اعتقادات مذہب کا بیان
 مصنفہ باسم نادر نگار -

مجدب القلوب فارسی مصنفہ شاہ عبدالغنی لاہوری
 حیات القلوب - نوار کتب خیر و نہی انبیاء سے ہر
 بہت سہی مصنفہ و قد اعلم الامام احمد باقر مجلسی تین جلد
 ۱۔ جلد - میں احوال انبیاء کا باسناد روایت از آدم
 علیہ السلام تا حضرت عیسیٰ علیہ السلام بہت
 شرح و بیادیت کے ساتھ -

۲۔ جلد - خاص احوال بابرات جنہیں آخر ازان
 حضرت محمد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 ربیان تجربات و غزوات -

۳۔ جلد - بیان امامت و اثبات امامت ائمہ
 اثنا عشر صلوات اللہ علیہم بہر اہلین و اہل قرانی
 و احادیث سرور و جہانی -

اسرار الاولیاء - اسمین بائیں فصل میں اور فصل میں
 انواع و اقسام رموزات اہل اللہ کا ذکر ہے از حضرت
 شیخ فرید الدین گنج -

اخلاق شجرہ - فضائل علویہ و غیرہ کا ذکر ہے جو
 باب میں مصنفہ مولوی محمد علی نوری -

مصباح الہدایت - ترجمہ عوارف مشائخ و مریدان
 و اصول طریقت اہل تصوف ترجمہ حضرت محمد و اکاثر
 مصباح الہدایت - بہر نامی حکایت مصباح مصنفہ شاکر

فهرست فصول کتاب مستطاب جناب النجاشی

صفحه	مضمون	صفحه	مضمون	صفحه	مضمون
۴	فصل اول در ذکر اول مخلوقات	۲۰۲	فصل پنجم در ذکر علیه شریف حضرت	۲۹۱	فصل سیم در ذکر وقایع اول سال
	چهارم و اول موجودات کیهان		رسول الثقلین محبوب باب المشرقین	۲۹۴	فصل چهارم در ذکر وقایع سال
۱۴	فصل دوم در بیان آنکه از زمان		والعزیزین صلی الله علیه وآله وسلم		از هجرت نبی آخر الزمان تا هجرت حضرت فاطمه
	خلق آدم تا آوان ولادت جناب	۲۲۲	فصل ششم در ذکر ارضای جناب		بائلی لغوی فی اللغة ما شرب تمام غزوات
	خیر الانام صلی الله علیه وآله وسلم و پیال		مقبول صلی الله علیه وآله وسلم و وقایع		و موسوم شدن سال دوم به سال القتال
	مستثنی گشته و اختلاف در حدیث و		عبدالطلب تکفل ابوطالب بشام سم		سال غزوه و دان و غزوه و ابوطالب و غزوه
	قدم عالم و ابتدای تاریخ و ترتیب سالها		تجارت رفتن آنحضرت علیه الصلوٰه و السلام		غزوه و غزوه بدر و غزوه فوات السویق و فتح
۲۲	فصل سیم در ذکر کنیت و اسم النقا		و بنای خانه کعبه و ولادت حضرت زهرا	۳۰۶	و ذکر سال سوم از هجرت نبی سال غزوه
	جناب رسالت صلی الله علیه وآله وسلم		رضی الله عنهما		غطفان و غزوه بنی قینقاع و غزوه احد
۳۰	فصل چهارم در بیان نسب طهر	۳۳۱	فصل ششم در ذکر بعثت و نزول وحی		و غزوه بدر و الاسد واقع شده و هجرت
	جناب خیر البشر و ذکر انودجی و حالات		و ولادت کفار و وفات ابوطالب موت		ولادت سیدنا امام حسن رضی الله عنه بوده
	آباد اجداد آن سرور و عیال الله ابوالشیر		فدیکه کبری و رفتن آنحضرت بجا طلب الله	۳۰۹	و ذکر وقایع سال چهارم از هجرت نبی
	نایب السلام		و هجرت اصحاب کبار بیدار بهشت		سال غزوه بنی النضیر و غزوه ذات الرقاع
۱۸۱	فصل ششم در ذکر بعضی باب و وقایع		عقبه اولی		و غزوه رجب و غزوه بصره و فتح کشت و
	و غراب و حوادث که در مدت حمل قبل	۲۵۹	فصل یازدهم در ذکر معراج جناب		ولادت سیدنا امام حسین رضی الله عنه
	ولادت حضرت صلی الله علیه وآله وسلم		رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم		و زمین سال بوده
	در اطراف عالم بوقوع انجامید	۲۴۲	فصل دوازدهم در ذکر بعیت عقبه	۳۱۳	و ذکر وقایع سال پنجم از هجرت نبی
۱۸۳	فصل ششم در بیان تاریخ میلاد		ثانیه و بیان مشورت کردن اشترار بر آب		غزوه و وفات جندال غنم و غزوه
	آن شفیع روز عدا صلی الله علیه وآله وسلم		افترار سید ابی ابراهیم و هجرت آن سرور علیه الصلوٰه و السلام		بنی قریظ بوده
	و ذکر بعضی از حوادث که در آن شب وقوع آمد		و السلام زمان اقامت و تأیید آنکه آن سال	۳۱۴	و ذکر وقایع سال ششم از هجرت
۱۹۹	فصل هفتم در ذکر طریقه جناب		و رسیدن آنحضرت به مدینه و ولادت حضرت		و غزوه و لیث و

صفحه	مضمون	صفحه	مضمون	صفحه	مضمون
۳۵۰	فصل سبست نهم در بیان تعداد اعمال	۳۵۰	آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم	۳۵۰	و غزو کربلا و شهادت حضرت علی اکبر
۳۵۱	رسول بزرگوار صلی الله علیه و آله وسلم	۳۵۱	فصل سبست دهم در ذکر اولاد اجداد	۳۵۱	بیعت الرضوان و ذکر ارسال سبط لوط
۳۵۲	کبریا خدا صدقات قبایل را مورد بوزد	۳۵۲	صلی الله علیه و آله وسلم	۳۵۲	اطراف واقع گردید
۳۵۳	فصل سبست یازدهم در ذکر تعداد رسولان	۳۵۳	فصل سبست یازدهم در ذکر نبیگان بنیاد	۳۵۳	۳۱۶ ذکر سال نهم از هجرت درین سال
۳۵۴	رسول خدا که در مکه آمد و فرستاد بود	۳۵۴	سیدنا سلیمان علیه السلام و ذکر شهادت	۳۵۴	غزوه خیبر و فتح القناده و فتح شد
۳۵۵	فصل سبست نهم در بیان موقوفات	۳۵۵	سیدنا حسنین رضی الله عنهما	۳۵۵	۳۲۱ ذکر سال ششم از هجرت درین سال
۳۵۶	رسول خدایان علیه الصلوٰه و السلام	۳۵۶	فصل سبست دهم در بیان اسامی کینگان	۳۵۶	سریه موت و غزوه ذات السلاسل و فتح کربلا
۳۵۷	فصل سبست دهم در ذکر تعداد شعری چنان	۳۵۷	رسول انور جان علیه الصلوٰه و السلام	۳۵۷	در سریه یلم و غزوه خنین و یونکی فوج
۳۵۸	رسول انقیاض صلی الله علیه و آله وسلم	۳۵۸	فصل سبست یکم در ذکر موالی حضرت	۳۵۸	ظفر موج اسلام بلطف او طاس و غزوه
۳۵۹	فصل سبست یکم در بیان اسامی آل	۳۵۹	صلی الله علیه و آله وسلم	۳۵۹	طائف
۳۶۰	حرب رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم	۳۶۰	فصل سبست دوم در تعداد و اقسام	۳۶۰	۳۲۲ ذکر سال نهم از هجرت درین سال
۳۶۱	فصل سبست دوم در ذکر تعداد کتب	۳۶۱	جناب سیدنا امام علیه السلام	۳۶۱	غزوه تبوک که از آنجا پیش العسکر و کینه واقع
۳۶۲	دو اب رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم	۳۶۲	فصل سبست سوم در ذکر احوال عظام	۳۶۲	۳۲۳ ذکر سال دهم از هجرت درین سال
۳۶۳	انفوس شتر و اسب و در و گاو و شتر و گوسفند	۳۶۳	جناب سالتاب علیه الصلوٰه و السلام	۳۶۳	بالتضاری بخیر واقع شد و حجه الوداع
۳۶۴	فصل سبست سوم در بیان ثواب	۳۶۴	فصل سبست چهارم در ذکر تعداد و اقسام	۳۶۴	درین سال بوقوع پیوست
۳۶۵	اثاث البیت و منور و کتب جناب سالتاب	۳۶۵	و اخوان رضاعیه جناب سالتاب علیه السلام	۳۶۵	۳۲۴ فصل یازدهم در ذکر احوال سالان
۳۶۶	فصل سبست چهارم در بیان آنکه	۳۶۶	صلی الله علیه و آله وسلم	۳۶۶	از هجرت و لحوق مدین موت با آنحضرت
۳۶۷	آنچه بر خدای نسبت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم	۳۶۷	فصل سبست پنجم در ذکر ارسال	۳۶۷	صلی الله علیه و آله وسلم
۳۶۸	علیه و آله وسلم و آل طهار و اصحاب کبار	۳۶۸	حضرت رسول مقبول صلی الله علیه و آله وسلم	۳۶۸	فصل شانزدهم در ذکر تعداد و احوال
۳۶۹	واجب است از جهت ممنوع است از عداوت	۳۶۹	فصل سبست ششم در ذکر کتاب	۳۶۹	مطهرت سید کائنات علیه الصلوٰه و السلام
۳۷۰	خاتم الکتاب و ذکر اسامی شهادی	۳۷۰	حضرت خاتم النبیین و مناقب و فضائل	۳۷۰	و جلیب اند و احوال حیات آنها
۳۷۱	کربلای علی علیه السلام و مقتولین از آنجا	۳۷۱	خلفاء و اشرافین و غیر	۳۷۱	فصل هیجدهم در ذکر تعداد و احوال

و صناع و محکمات فضل خلائق و زمان
 به چون این بینان این بینان

در طبع می نشیند که شوق طبع این جهان
 در طبع می نشیند که شوق طبع این جهان

بسم الله الرحمن الرحيم

جوابه زوایا و شایسته بارگاه کبریا بیکه قدرتش از همه کائنات و نعمتش بجهت شایسته حکمت و
 طاهر و سلطنت او قاهر و صانعیکه فلک سبزه در بجا صنعتش جلالی است و قادریکه عرش
 اعظم در محیط ناپیدا کثرت عظمیتش گردانی فرمان فرماییکه از امر تا قدر کن تمامی اصناف موجودات
 و انواع کمالات را از انزاع عدم بعرضه وجود آورده و حکمیکه بیکت ابدی خدایش
 اجسام گوناگون و اجسام بوقلمون را بمنصه شهود جلوه داده و تقدیریکه انسان خاکی
 بنیان را بطیاسی عقل و تمیز بدرک جزئیات و کلیات گردانیده و مرتبه اش را از ملائکه
 در گذرانیده آبیاری فضالش در خاک پاک آدم ریشم ایتی بجاعل فی الارض خلیفه
 دوانیده و شجره طیبه بشش را بر سر بنری علمه الاکسما کلمات در عالم علم گردانیده و گلزار خلیل
 شکوفه از شاخسار اوست و گل کردن انوار محمدی گل همیشه بهار او حبس اگلی که مشام
 ساکنان ملائکه از بوی جانقش معطر و از روح روح آسایش و باغ عالم انس جان
 معشوقه است خوشش جهانی را فر گرفته و راه و گشتش از بهک تا سماک رفته و مانع
 ننه که از بوی فیضانش عطر آگین گشته و مشامی ننه که از فواید روح و روح آن
 عجب بر آگین شده و گلی که بلبس از بهر دل بد جنت نعمه سراسر است و عذیب

روح بوضوح زفره پیرایه سنگی که گشتن آرای صفوت و صفاست و خجسته طاعت و حجابانه کلیه کاش
 خوانی و مجموعه چند اوراق سبز و رخ وانی بلکه گهی است که گلستان رسالت را زینت افرا و بوستان
 نبوت را ریزب فرا صد رشتن ایوان بنیاسدگرین تمام و صیبا محاط بخطاب طه و کیس منظر و
 مصداق و ما ادر سلناك اِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِيْنَ شاهنشاه ملک دنی قندلی سلطان قلم کتاب
 قوسین او اذنی شمسوار سیدان سُبْحَانَ الَّذِي اسْرَى شَمْرًا شَمْرًا فَاَوْحَى اِلَى
 عَبْدِهِ مَا اَوْحَى فرمان فرمائی ولایت بی نهایت ما ینطق عن الهوی جواهر ارحمان
 اِنْ هُوَ اِلَّا وَحْيٌ یُّوحَى تا حد اتم و کاد فَضَّلَ اللّٰهُ عَلَیْكَ عِطْفًا و تعام و ستان علمه
 شَدِيدُ الْقُوَى تا مرتب معلومات ما ذَا اَخِرَ الْبَصَرُ و ما طغی احوار شهید سیمای کفایت
 مِنْ اَیَّاتِ رَبِّكَ الْکُبْرٰی ضیاعی ضیاعی کسوف یُعْطِیْكَ رَبُّکَ فَتَرْضٰی نور حد و کثرت
 بِنَبِیِّکَ وَاَدَمَ بَیْنَ الْمَاءِ وَالطِّیْنِ سراج منیر مجمل شریعت محمد عالم کتاب آسمان حقیقت منیر اعظم
 برج عرفان لَوُتُوْی لِّلَاٰهٰی درج ایمان تکمیل مدارج علو و کمال تا حقیقت کفر و ضلال اِلٰهی الثقلین
 رهنمای دارین قلم وجود و سخا عیان کرم و حیای پیشوای انبیاء الحسن و الحسین الموحود فی الماوی الی القام
 مُحَمَّدٌ الْمِصْطَفٰی عَلَیْهِ السَّلَامُ و النِّسَاءُ عَلٰی اَلْبَرَّةِ الْاِکْرَامِ مبدء اهل بیتی کشتل سفینه نوح فاخذ از ورق
 سلامت اند و صحابه الخیرة اعظام الذین باجر و النضره و نصره فی هجرة ففتح المهاجرون و نعم الانصا
 که گشتگان و ادمی ضلال است الفحوا الی اصحابی کالجزم که کب هدایت اند به هر دم از ناصد و دود سلام
 بر رسول آل صوابش تمام اما بعد بر ضمایر قدسی نظایر استخبران با اثر نبوی و مستحفظان مناتب
 و مفاخر مصطفوی حق و محتجب خواب بود که علمای متقدمین و فضلا می متاخرین در بیان خبا اضرار
 جناب خاتم النبیین و تبیین آثار رسول الامین مجملات صحت قرین مرقوم قلام خسته و ارقام و مترجم
 صفحات بلاغت آیات گردانیده اند و اشوب خامه را بتبوی حالات جناب خیر الوری در میادین بیان
 دو انیده چیرمی از ان نگه داشته اند که دیگر بنگاشتش خامه فرساید و بجازه نوشتش چیره
 قلم س آراید غیر از آنکه کاسه لیبی آنها تاپد و یا قنبا سی از میان نموده در حق خویش سعادت افزا

از آنجا که هر مومنی و نیازمندی شفاعت احمد مختار صلوة الله علیه و آله را فرض عین لازم و واجب است
 که بر دم اوقات غریزانه که جناب سید المرسلین صلوة الله علیه و آله صرف سازد و در یاد و شستن حال استوار
 اشتغال فضل البینین بوضع اتم بر دوز دنیا و علی هذا خلاصا و جابزا بنده حقیر سید القصیر محمد حسن الشیرازی
 انصاری نسباً و کنوی مولد او فرنگی محل مسکننا بن سعد العلماء راس الفقه حاجه الفضا و الفضل و الکرم
 ینبوع البلاغه و حکم القاضی اللیب و الکمال الادیب ابی مولائی مولوی نعیم الله بنده طمعه العالی رغبت یاز
 از مقتضای تکمیل دین و ایتقان و صد گونه امن و امان میدانست بتوفیق ازلی و ارادت لم یزل از
 سیادی سر رسیده و تمیز تا غایت حال که سنین شمر از خود و دار بعین یکد و در حله دیگر تجاوز کرده بود
 بمطالع خبر جناب رسالت پناهی و بریدن کتب سعادت تفسیر حالات حضرت فضل الاولین و الآخرین
 علیه الصلوة و التسلیم مال را غنیمت بود و پیوسته بکیتب سید و ارادت اشتغال مینمود و لیکن نظیری بفضای
 قدس تالیف نداشت و خود را لایق اشتغال این بار بزرگ و کار سترگ نمی پنداشت شخص صلاح
 کار گیاره و من خراب گیاره بزمین تفاوت روزه از گیاره است تا یکجا تا آنکه در اوسط سن یکصد و
 دو صد و سی و هفت و پند و جوی بعضی از اجامی بی ریا و اصد قای با صفا حرکت بر این شده مذکوبندی
 از ان بمسخر تحریر و در کشد و از خود نو آبا و گاری گذارد چند آنکه ابا آورد و راه معذرت سپرد
 و دست از دامن اصرار باز داشتند و بی آنکه ملتزم امتثال امر ایشان شوعم مرا نگذاشتند
 تا چار بخواه از دهن دل و دوستان جبل ست و کفاره بزمین سهل مستحق فضل الله و
 مشکو کلا علی اعانتة و تائیده که محبت چست بستم ع هر چه با د ابا و ماکشتی در آب انداختیم
 و تالیف مجموعه که مجلی جامع از کیفیات اجداد جناب سید البشر و ذکر نسبت اهل آن شفیع
 روز محشر از عبد الله تا آدم صغی الله متضمن حال ولادت با سعادت و غزوات و جهادات
 اشهر و وفات حضرت خیر البریه و تعداد اعمات المومنین و موالی و خدام پیغمبر صلی الله علیه
 و آله و سلم باشد علی سبیل الایجاز و الاختصار غم بزم گماشت و بکارش آن تسلیم برداشت
 و سجد و جهد بالاکلام و تالیف و ترصیف این روایات بتفصیل بسیار و تحقیق تمام اعجاز کرد

و بنامی هست و بهی نیست و بهیست اینجاست و در هر چند این مختصر بود و چون در مختصرا تشبیه تمامی حال و توضیح
احوال جمیع غزوات ظفر آیات نداشت تا هم بخوابش و دوستان صمیم و محبان واجب التکریم هر قدر از نظر
فوائد و ذکر محاسن سید محمد سلیمان علیه السلام در کوفات مؤلفین صحت آید تا مانند معارج النبوة و معارج
النبوة و شواهد النبوة و علامه السیر و حبیب السیر و فی القیام و روضه الاحیاء و روضه کشف الغایه و سیرت شامی و سیرت
و تفسیر حسینی و جواهر التفسیر و تاریخ ابن زکریا و شفا فی تفسیر عیاض و ادب السلاطین و کشف الاسرار فی خصایص السلاطین
و سیر الانساب جمیع احوال الحیات و تاریخ خلفاء و وقایع الحقایق و جامع حق و حرمه و متون النجباء و کتب سیرت و تاریخ و تفسیر
و سیر و المیزان و مفتاح النجا و فصل الخطاب و دیگر کتب مفید عام و افاده بخش تمام باشد بقدر ضرورت و در بیان
التقاط نمود و در هر یک چندین بار تعریف نگار می سپار و در هر کتاب در آنکه فوت مطلب می بیند حرفی فرو نگذارد و
چون درین زمانه بوجهیکه ظاهر است باز خواندن کتب مطبوعه و ملاحظه که در مکتوبات مفصله قاصر و خوطر
آرام طلب از معاینه نسخ طویل عبارات و کثیر المعانی عام و فاطر اند باشد که بدین مجمل هم اکتفا فرمود
واقف کیفیت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و دانش و بین متقین باشند غنیمت پس غنیمت است
پس باجمال پرواقتن و خامه را از دراز نویسی عبارات کوتاه ساختن مناسب است میدارد و نور خلاق
ناظرین نصف گزین آنکه بوسعت کرم و اخلاق بذل عاطفت فرمایند و بر خطای همچون بی سرو پا
دست قویج و جرح دراز نمایند و زبان را بطعن و تشنیع نیالایند که این ذره بمقدار در حال تشبث
احوال و حدوثات و شکستگی وقوع حوادث بر جمعی خستگی و تجرع اقدار غصص بهوم و غموم
روزگار که از کثرت فرمودگی بیچگونه با سودگی آشنائی نداشت و زمانه بهر زبان تیغ پلای بر سر راحت
می بخت و به سوده الماس و زهر زهر استراحت می آمیخت و ناخن و دست رنج از جگر کا و پیا و مرصت
و مزون نداده بکج جرات میخت و بخت بهر جرم و کار و آلام حیث و امان عافیت و فراغ مالی را یک لحظه نداشت و هر یک
لحظه مهلت از غم و هم دادن روا نمیداشت و فریاد که یارای سخن نیست زبانه را بر لبست غم و غصه و رنطق
و بیانه و تجریر این عجاایله نافه بر جنت و صدق مضمون حسان شخون ای که می سخن نقص علیک احسن
موسوم به حسن نقص و نام تاریخی تاریخ نبی ساخت که هم فراموش و هم نواب یعنی دیدن و توصیف با عقاید نگاری است

حسن التمس
از خداوند سبحان انصاف و عدل و باری بقتضای خیر الکلام ماقول بگوید در آورده ام در دنیا از حضرات پاک
اعتقاد و متفق است و آفرین است و در حقیقی امیدوار ثواب از حضرت رب العزت بوسیله خاتم النبیین
علیه الصلوٰة و السلام از جوین الله انیکون بفضاعتی بذراوسمیة شفاعتی فی العقیقی قال النبی صلی الله
وآله وسلم المر من حیث نومی اللهم ارزقنی خبیج البشر واکرم لیقینی بهم تحت لوائهم یوم البعث و التشرکین
فصل اول در ذکر آنکه اول مخلوقات چیست و اول موجودات چیست
بجز از حضرت انبیا ایل دانش و نبیست و خواطر خبرت ماثروا تفان کارخانه آفرینش ششتر خود اید
که در روضه الاحباب مطهر است که بر طبق حدیث صحیح کان الله وکم لکن معشی در ازل جزو ان محض
خسرتن جهانیه هیچ دیگر در خارج موجود و مشهور و نبود چون اراده کامله الهی بقتضای فحوائی کنت کنسرا
مخفیا فاجبت ان اعرف خلقت الخلق لاعرف اقتضای آفرینش مکنت عالم علوی و سفلی
فرمود اول چیزیکه از مطهر سپهر خلقت طلوع نمود نور فایض السور و حمودی صلی الله علیه و آله و سلم بود
در انس جمیل مشغول است از ان الله خلق اول النور رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم قبل النور
والکری والواج والظلم والسمو الما من والنجته والنا بالالف و ستامة سبعین الف سنة و از ان
علی کرم الله وجهه مرتب است که روزی از حضرت خاتم الانبیا علیه الصلوٰة و السلام پرسیدم که اول
مخلوقات چیست حضرت فرمود نور نبیک اینجاست از طریق جابر بن عبد الله انصاری نیز در روایت
همچنین است بسیاری از کما بر علما و اول مخلوقات این دو تعالی بسیار مختلف کرد و اندوشتای خلاف
ظاهر آنست که در تیبایه با او پیش خست و از او مشهور است قال صلی الله علیه و آله و سلم اول
ما خلق الله من النور و قال ایضا اول ما خلق الله نور و قال ایضا اول ما خلق الله النور فقال له
تقبل فاقبل ثم قال له او بر فادیر ثم قال له فقم فقام ثم قال له انقذ ففقد ثم قال فبصر فبصر و جلالی خلقت
شیئا اعز علی منک بک اعز و بک فل و بک اکرم و فی رواثیه بک اخذ و بک اعظم و بک اعرف و بک
اقرب لک الثواب و علیک العقاب یعنی اهل چیزیکه از حق تعالی آفرید عقل است پس الله تعالی عقل را
فرمود و بک است پس عقل را از نور و پس پس گشت باز فرمود و او را بر خیز پس بر خیز باز فرمود

اور بیشین پسینشست باز فرمود که سوگند بعت و جلال خویش که ارام خلق غریبتر از تو نیافرودم
 که بتو عزت میدهم و بتو ذلت میدهم و بسبب تو ارام میکنم و در روستای آمده که نسبت بتو خواخته و ختم
 و بتو عطا کنم و بسبب شناخته شوم و بتو عذاب کنم بر آنست ثواب و برکت عذاب نبرد
 علمای قرن حدیث و سبب طریق جمع بین احادیث مذکوره بر تقدیر صحت آنست که اولیت حقیقه
 نور پیغمبر است و اولیت عقل و قلم اضافی است یعنی اول مخلوق و اجزای عقل بوده و از حساب
 قلم یا خود گویم اول عقل آن عقل است که حق تعالی او را جوف آفریده اهر فرمود باقیال و او بارود و امان
 بنمود و اول افلاک القلم است که با هر خداست تقدیرات انسان را در لوح محفوظ ثبت کرد و اول الوار و امان
 است علیه الصلوٰه و السلام و اهل تحقیق بر آنند که هر ادا از این عبارات ناشی میگردد و نیست که باغبان حشیات
 که ذات خویش و مسبار خود و سایر پیشیا را عقل کند و در عقل گوید و از آنکه کمالات محمدی از پر تو است آن
 نور است و پر نور آن حضرت خوانند و از آن حیثیت که نقوش عالم در سایر مصنوعات یا در لوح محفوظ
 بتوسل است و اول قلم خوانند و از بعضی احادیث صحیحہ سابق خلق عرش و آب معلوم می شود بر خلق
 قلم جمعی از محققان شرح حدیث چنین فرموده اند که حدیث اول ما خلق الله القلم محمول است بر آنکه بعد
 از خلق عرش و آن اول خیریکه آفریده شد و قلم بوده است و الله علم و برایت این عباس رضی الله عنهما
 اول خیریکه بعد از قلم مخلوق شد لوح محفوظ بود و اول کلمه که قلم فرموده این و قلم است بر لوح محفوظ و نوشتن این
 بسم الله الرحمن الرحیم انی اما الله لا اله الا الله محمد رسول الله من استسقم بقضای و صبر علی بلائی و علی
 لغای در رضی سبحان که قلم صدقاً و ثبوتاً بسم الله یقین و من استسقم بقضای و قلم پیغمبر علی بلائی
 و قلم علی لغای و قلم بر من بکلی فایضه انما سوای یعنی بدستیکه من عبودیت قلم نیست احدی الا ان الله
 بکرم من و محمد رسول من است بر که تابع قضای من شد و صبر کرد بر بلا من و شکر نمود بر نعمتای من و
 را منی شد بر حکم من پس من خواهم نوشتن او را در بقی و سمعوت خوابم کرد و روز قیامت بر همه و یقین
 و هر که تابع قضای من شد و بر بلائی من صبر کرد و بر نعمتای من شکر نکرد و راست نشد بر حکم من
 پس باید که اختیار کند معبود دیگر سوای من و گوید که خلقت قلم از نور بود که طول آن پانزده ساله و عرض آن

چهل ساله بود پس با او خطاب شد که بنویس قلم و صکر و چه نویسم ای پروردگار من ارشاد شدند بواسطه آنچند علم
من مقدار دست در سال مخلوقات من تا روز قیامت پس قلم جاری گشت با آنچه کاین هستند تا روز قیامت بنویس
توشت بر ساقی عرش لا اله الا الله محمد رسول الله بعد از آن هر قطره که از آسمان مقرر بود که نازل نشود
و بهر درستی که از درختان مقرر بود که فرویزد و بهر دانه که بر وی بود و بهر سنگریزه که در روی زمین باشد و بهر
رزقیکه بخلائق برسد فلانند افزوده پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم جف القلم على العلم الله و بر و انی جف القلم
بما هو کاین الی یوم القيمة و گویند که مسلم بعد از این کتابت بخود متعجب گشت که من عجب خلقه عزیز ام میکنم که نزد
خدا تبار عالی جوهری لطیفتر و شیرینتر از من نباشد که جمیع نقضایای مخفی بپیدا و وجود من ظاهر شده حضرت
الو هست این صورت را از وی نپندید و آنچه قلم رقم زده بود و محو گردانید و بعد قدرت کامله باز بنیت فرمود
و بنیت دیگر آنها را نیز محو ساخت و قلم خطاب کرد که بنویس قلم از بهیت بلزید و شوق گردید و تا روز قیامت
این شوق در قلم ماند و ازین تنبیه نزد قلم محقق گشت که اراده الهی با اظهار هر چه که متعلق شود فی الحال ممکن
گردد و قلم نسخ بر هر چه خواهد گشت و در ظهور باب حکمتها و مانتها بهی است که نمیکند بچو الله ایشا گوشت
ششیر با هم معنی است فتوحه علیه اسلام اول با خلق الله تعالی العقل زیرا که عقل عرض است و از وی
قیام و وجود نیاید پس مراد ازین عقل باقل ترین همه خلق بود که از عقل نهر از جزو است یکچیز و همه خلق را
و نه ضرورت و جزو محمد صلی الله علیه و آله است صلی الله علیه و آله و سلم پس مراد از عقل آنجانب بوده است از این
علاکه که الله و جبر و هر دو میست که حق تعالی نور رسول مقبول را قبل از آفریدن عرش و کرسی و لوح محفوظ
و قلم چهار صد و بیست و چهار هزار سال آفرید انگاه دوازده حجاب آفرید حجاب قدرت حجاب غلبت
حجاب بهمت حجاب رحمت حجاب سعادت حجاب کبریت حجاب منزلت حجاب هدایت حجاب رفعت
حجاب بهیت حجاب شفاعت حجاب بندت انگاه نور موفور السوء و نه حجاب را به حجاب قدرت رسانید
و دوازده هزار سال در آن حجاب تسبیح میکرد و میگفت سبحان ربی العظیم بعد از آن حجاب غلبت آورد
پانزده هزار سال در آنجا تسبیح کرد و همچنین در هر حجاب هزار سال کمتر از حجاب اول تسبیح میکرد و چون
حجاب سیصد و هشتاد و پنج هزار سال زیاد ماند و بعد که حق تعالی شش دریا آفرید در یاسه صدق

دریای صفا و دریای رضا و دریای رجا و دریای سخا و دریای وفا و دریای خشوع و دریای خضوع و دریای
تواضع و دریای معرفت و دریای عزت و دریای رحمت و دریای علم و دریای حلم و دریای عقل و دریای فقر و دریای
رفق و دریای صبر و دریای خوف و دریای تقوی و دریای مهربانی و دریای یقین و دریای لطف و دریای کرم
و دریای شوق و دریای مغفرت و دریای ایمان و دریای خیرت و دریای فطنت و دریای حکمت و دریای محبت و دریای سکنت
و دریای عظمت پس نذا آمد که بدین دریای فرود آیی خود و شش رشتوی فرمان برد و چنان کرد و در هر
دریای خدایتعالی را تسبیح کرد و لاجرم این خصایلش حاصل آمد پس نذا رسید که بیرون آید بقدرت من
و بالیست بر بساط قربت من و باد کن غلظت مرا پس بیرون آمد و بجزمت بالینا و در مقام حضرت
و تسبیح میکرد و بجزمت در مقام همیست عرق گرفت از حشمت حضرت عزت و جد و لیست و چار هزار قطره
عرق از دستش چکید خداوند تعالی از هر قطره رسوای و نبی یا فریاد پس نور رسول مشول صلی الله
علیه و آله وسلم در آن مقام ظاهر میگردد و تسبیح میگفت و انوار رسل و رفقائش از تسبیح می نمودند
چهار هزار سال در سایه شربت بود و در حد و لیست و چار هزار سیغیر در قفا بنجاست بود و در دور و دور شایسته
نهم زیر عالم او طلب شفاعت باشد قال علیه السلام آدم و من و دینار تحت کمری یوم القیمه انکاه
او تعالی جل شانہ نور محمد مصطفی را قسم فرمود از یک قسم گوهری مانند یاقوت خضر که طول آن در هزار
سال و عرض آن هزار سال راه بود و خاق فرمود پس بنظر هدایت بران جوهر تجلی نمود و او بر خود
از زبده تمام آب شد و از قسم دیگر عرش را بیا فرید و بر سر آب بدشت و در این زمان خیر از آب
و عرش اعظم چینی دیگر موجود نبود و چنانچه فرمود و کان عرشه علی الماء و یدایم یعنی است
و عرش بر سر آب می چنید و چار هزار سال عرش را بر آب فراری نبود و بقدرت آفریدگار نقشه
بر عرش پدید آمد که لا اله الا الله محمد رسول الله انکاه عرش قرار گرفت این است معنی استواری
و گویند نقش نام الرحمن بر عرش پدید آمد عرش بیکت این اسم قرار گرفت که الرحمن علی عرش
استواری و قبل کان العرش علی الماء و الماء علی النبی و الماء علی الفضل و کما علی قدرت رب السما
در روز صفا و در صفت عرش محمد صلی الله علیه و آله عثمان شیبته المحدث و کتاب

صفت العرش آورده است که حضرت عزت عرش را از یاقوت احمر آفریده است و مقصد بنابر
 نگاره دارد و از نگاره نادیدنی نگاره مقصد ساله راه است و از حد سفلی عرش تا طبقه زمین پنجاه هزار ساله
 راه است و بعضی گفته اند که عرش سقف بهشت است و اهل جنت فردوس بواسطه تقارب آن
 استماع تحمید حمد عرش میکنند و ایشان چهار فرشته اند و حضرت آسمانی آنچه میفرماید که در کل عرش بر یک
 فوقه و میثاقی انبیا و انبیاء است زیرا که این آیه مشعر بر اینست که در قیامت چنین خواهد بود و موسی علیه السلام
 را خبر صحیح از حضرت مقدس نبوت صلوٰه الله علیه و سلمه و از دست و از جابر بن عبد الله حضرت
 که از جمله عرش روایت کرده اند که از زمزمه گوشش ما و شن او مقصد ساله راه است و در حقیقت آنرا
 از قرطبی رحمه الله نقل کرده که در تفسیر سمور و عاف از ثورین نیز از خالد بن معدان و
 او از کعب الاحبار روایت میکنند که کعب الاحبار گفت که هرگاه کسی آفرینگار عالم عرش را بپیدا
 نمود عرش از زیر گنج خود بابت از در آمده و گفت خداوند کریم خلقی دیگر بزرگتر از من خلق نفرمود
 باشد پس الله تعالی مطلق ساخته عرش را بار یک هفتاد و هزار جناح داشت و در هر جناح هفتاد و هزار
 پیر و در هر پیر هفتاد و هزار و در هر و هفتاد و هزار و هفتاد و هزار و در هر و هفتاد و هزار زبان بود و از
 زبانهایش هر روز بیرون میشد از تبیع بعد و قنلات باران و بعد و برگهای شجر و بعد و سنگریزه
 و بعد و دنیا و بعد و سایر ملائکه پس انما ذکر و عرش پیچید و حال آنکه عرش در نصف خلق آن را آورده
 بود قریب این صورت عرش عجیب و توافق نمود و الله اعلم پس قسمی دیگر را از نور چشم فرمود و از
 یک قسم کرسی آفرید در روضه العضا و در صفت کرسی منقول است که ابن جریر از حسن بن علی
 رحمه الله علیه روایت کرده که عرش و کرسی بالذات متحد اند و انبیا و انبیاء صلی الله علیه و آله و سلم
 کبار و تابعین و اولاد اکابر حکما و فاضل علما بر آنند که عرش و کرسی فی نفس الامر متغایر نیستند
 و اسمعیل بن عبد الرحمن الاسدی و شجاع ابن محمد در مصنفات خویش آورده اند که سجد عبادت
 در جوف کرسی است چون نقطه در میان دایره و نسبت جمیع سموات و ارض و کرسی تا عرش
 چون نسبت نقطه است دایره حتی سبحانه تعالی کرسی را در جوف عرش نهاده و بر و است

بین بدی العرش که موضعی است و حمله که سی نیز لایکیده مقربین اند و الله اعلم و از قسم دیگر لوح محفوظ
 آفریده صاحب روضه الصفا از ابوالقاسم طبرانی روایتی میکند که حضرت حق تعالی لوح محفوظ را
 از دره بهیضا آفریده است و صفحات آن از یاقوت احمر و کتابت آن از نور و از عبد الله بن عباس
 مروی است که حق تعالی لوح محفوظ را از دره بهیضا آفریده بطول آن پانصد ساله راه است و عرض آن
 بمثل مسافت میان مشرق و مغرب و کناره های آن از یاقوت و لؤلؤ و مشهور و صفحات آن یاقوت
 احمر است و اصل آن در کنار یکی از فرشتگان مقرب است انس بن مالک گوید که لوح محفوظ در محاذی
 جبرئیل است و چون امری از عالم غیب بجز صد ظهور یا در اول اسرافیل اطلاع یابد آنگاه مجوس
 ملائکه را آگاه گرداند و فرستاده از فرشتگان که بران قضیه حاضرند و با او مکمل باشند بدان مهم ارسال فرمایند
 و زعم مقاتل آنست که لوح محفوظ در عین عرش است و یکی از امینین گفته که لوح محفوظ در کنار اسرائیل
 عیسی و در و الله اعلم و از قسم سیومی قلم آفریده آدمی قلم نبویست سه هزار سال قلم که در لوح محفوظ
 میگردد و در آنست که چه نویسد بار دیگر خطاب آمد که یا قلم اکتب قلم عرض کرد و یارب چه نویسم دیگر بارش
 خطاب رسید که تو حدیث نبویست قلم از بهیبت تو حدیث چهار هزار سال که در لوح محفوظ را میگرد و تبار نوشت
 لا اله الا الله و دیگر بارش خطاب رسید که اکتب قلم عرض کرد و الهی چه نویسم خطاب آمد که نبویست
 محمد رسول الله قلم چون نام محمد صلی الله علیه و آله و سلم شنید بسجده افتاد و عرض ساخت الهی این
 کیست که نام او را با نام خود و قرن ساختار شد و منبر است ازندگان من که عرش و کرسی
 و حمله مخلوقات را از به دوستی وی آفریده ام القصة قلم چون نام رسول مقبول صلی الله علیه و آله
 و سلم را نوشت از شوق و بیدار نشکافتند ازینجا است که قلم ناشکافتنه بنویسد چون قلم نامی
 جناب رسول الثقلین صلی الله علیه و آله و سلم را بدید گفت اسلام علیک یا محمد محمد علیه الصلوة
 و السلام جواب توانست داد و خدا تعالی ببنیابت السور و فرمود و علیک اسلام ازینجا است که
 سلام سنت است و جواب فرض است پس قلم نام پیغمبر می نوشت و در زیر آن احوال است او را
 می نوشت و هر یک را عذاب مقرر میکرد و وصف گناه انجاعت را بیان میکرد و چون نوشت بابت

رسول کریم صبر و عن کرد الهی چه نویسم ارشاد شد که نبوس پیوسته گناه که کنند قلمم عن کرد الهی
 تر با ایشان چه کنی فرمان آمد که غنوکتم و بیا هر زم امتد مذنبه و رب غفور ایشان است گناهگار را اند
 و من خدای آخر زگارم و در بعض روایت معتبر آمده که فیاض علی الاطلاق نور محمدی را که زمره فضل
 آنرا جوهر سیمینا گویند منقسم به دو قسم ساخت قسمی در غایت لطافت و صفای روشنی دیگر درین اوصاف
 و درین صفت اولی از قسم اول که موسوم بنور بود ارواح انبیاء و رسل و اولیاء و اشخاص شیعه را
 آفرید و از قسم ثانی که آنرا تاری نامند جان نبی الحجاب و سایر اجسام سفلیه را موجود گردانید
 در وقایع الحقایق فی موعظه الحقایق امام رازی منقول است که در خبر صحیح آمده که الله تعالی در حق
 متضمن بر چهار شاخ خلق نموده موسوم بشجره البقیع فرمود و نیز در حدیث صحیح وارد است که
 آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که اولی با خلق الله نورانی یعنی اول از حجاب مخلوقات حجاب
 مخلوق عالم نور را فرموده در حجاب در دنیا که صورتش مانند شکل طاووس بود و دعوت نموده بالا
 شجره البقیع بدشت و نور من در اینجا بمقدار هزار سال تسبیح کرد باز حجاب آفریدگار آینه حیا خلق
 فرموده و بر روی نور نهاد چون نور در آن آینه نمود و صورت و زینت خود را معاینه کرد از حق تعالی
 حیا نموده پنجم را سجده کرد این سجده با فرض و تکیه گشتند خدا تعالی حکم تبار پس و وقتی بر محمد صلی الله
 علیه و آله وسلم و بانیت او فرموده بعن الله تعالی نظر عنایت و که هر بر نور من فرمود نور من از
 حق تعالی حیا کرده عرق بر آورد و از عرق سر خدا تعالی ملائکه را خلق فرمود و از عرق روی مبارک
 عرش و کرسی و لوح محفوظ و قلم و آفتاب و ماهتاب و ستارگان و هر چیز که در آسمان است پدید
 ساخت و از عرق سینه انبیای مسلمین و علمای و شهدا و صالحین را آفرید و از عرق ابرو و آن
 است من از موسیقی و موهنات مسلمین و مسلمات را پدید نمود و از عرق گوشه ها ارواح یهود و نصاری
 و مجوس امثال اینها را آفرید و از عرق هر دو پا زمین از مشرق تا مغرب و هر چیز برین است
 خلق گردانید باز حجاب باری عز و مجد از نور حضرت خطاب فرمود که پیش روی خود ملاحظه نماید
 و نظر کند چون معاینه کرد پیش روی خود نور را و دید و در مقامی خود نور را و جانب بین نور

و طریقی بسیار نوری و این نور از رجب نور ابو بکر صدیق و عمر فاروق و عثمان غنی و علی مرتضی
 رضی الله عنهم بود و بعد از این نور محمد صلی الله علیه و آله و سلم حضرت امیر ابراهیم را به رسل تسبیح کرد پس
 از آن حق تعالی نور انبیا و ملائکه و مؤمنین را از نور محمد صلی الله علیه و آله و سلم پیدا ساخت بعد از آن
 ارواح حمله مخلوقات را خلق فرمود و آنها را که الا الله محمد رسول الله گفتند بعد از جناب احدیت تنبلی
 از حقیق سرخ که نهایت صاف و شفاف بود که درین می شد ظاهر و باطن او آفریده و صورت
 آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم را مانند صورت آن جناب کرد و دنیا بود و تصور نموده و در آن تبدیل
 و ولایت نهاد و بطور قیام که بر سر نماز می باشد پس جمله انوار ارواح گشتند و گویا نور محمد صلی الله
 علیه و آله و سلم طواف نمودند و تسبیح گفتند و تسبیح ساختند مقدار یک سال بعد از آن جمله ارواح
 حکمش که بطرف نور محمد صلی الله علیه و آله و سلم به بنید جمله ارواح بجانب نور محمد صلی الله علیه و آله
 و سلم دیدند و نظر انداختند پس بعضی از آنها بجانب سر نور محمد صلی الله علیه و آله و سلم دیدند و آنها را دنیا
 خلیفه و پادشاه گشتند و هر که بطرف پیشانی آن حضرت دیدند و دنیا امیر و عادل گردیدند و بعضی از آنها را
 به پیشان مبارک نظر افتاد و آنها را دنیا فانی و کلام الهی شدند و نظر آنکه بجانب ابرو آن جناب افتاد و دنیا عاشق و عاشق
 شدند و کسانی که بجانب گوشه شریف دیدند و دنیا شمع و مقبول او امر شدند و آنکه بطرف خسار و شریف
 دیدند و دنیا محرمی عاقل گشتند و کسانی که بینی مبارک را دیدند و دنیا حکیم و عاقل گشتند و آنکه باریک را دیدند
 در دنیا خوب صورت و خوب و وزیر شدند و آنکه دهن مبارک را دیدند و دنیا صایم گردیدند و کسانی که
 دندان شریفش را دیدند و مردان و زنان خوب و وکیل گشتند و کسانی که بزرگان شریف نظر انداختند
 در دنیا سفیر و ایچی پادشاهان شدند و آنکه حلق آن حضرت را دیدند و دنیا و غلو و موقون و صاحب
 شدند و کسانی که لجه شریفش را دیدند و دنیا عیال بد فی سبیل الله گردیدند و هر که گردن شریفش
 را دیدند و تاج گشت و آنکه بازو مبارک را دیدند و دنیا تیر گرد و شمشیر گرد شدند و کسانی که بازوی
 راست را دیدند و دنیا مجامع شدند و کسانی که بازوی چپ آن حضرت را دیدند و دنیا جلا شدند و کسانی که
 کف دست راست آن جناب را دیدند و دنیا صراف شدند و کسانی که کف دست چپ آن سرور را دیدند و دنیا

اینست و زن گش شدند و کسانیکه دست مبارک را دیدند سخی و کریم و دنیا نشدند و کسانیکه پشت
 دست راست را دیدند صباغ یعنی رنگ بریز شدند و کسانیکه پشت دست چپ را دیدند و دنیا بخیل گشتند
 و کسانیکه انگشتان شریفش را دیدند و دنیا کاتب شدند و کسانیکه بطن شریف را دیدند قانع
 و زاهد شدند و کسانیکه ظاهر انگشتان راست را دیدند آنگه شدند و کسانیکه ظاهر انگشتان چپ را
 دیدند خیا و اگر دیدند کسانیکه سین شریفش را دیدند در حیات عالم و شاکر و محبت شدند و کسانیکه هر دو انوس شریف را دیدند
 ساجد و راکع شدند و کسانیکه هر دو پاسبان شریف را دیدند و دنیا صیاد شدند و کسانیکه زیر پاس مبارک را دیدند
 پیاده تیز و شدند و کسانیکه ظلال آنحضرت را دیدند و دنیا مفتی و صاحب طبع شدند و آنانکه نور آنجناب را دیدند کمر بنظر
 و دنیا مد آهناور و دنیا هو و دلفزار علی و کافر شدند و کسانیکه از آنها قصد الباطن را نور آنجناب ندیدند
 و دنیا و عجمی خدا می نمودند مثل فرعون و غیره از کفار و دانشا علم و در و ایتی آنکه هر که هر دو قدم
 آنجناب را دید بسیار یعنی سیر کنند و شد و تهر که پشت انگشتان یعنی حضرت را دید او در دنیا حلاج شد
 و الله اعلم و رجب الانساب از امیر المومنین علی بن ابی طالب کرم الله وجهه منقل است که فرموده که من از
 حضرت رسالت علیه الصلوٰه و السلام شنیدم که آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود اول چیزیکه از مردم
 بوجود آمد نور من بود و بعد از آن فرمود که خدا تعالی او نور من بهفت کثرت نظر فرمود و در هر قطره
 دریا می آفرید تا بهفت دریا بوجود شد یکی حجر علم و دوم حجر حکم سوم حجر صبر چهارم حجر عقل پنجم حجر فقر
 ششم حجر رحمت هفتم حجر مغفرت پس حضرت عزت جلت قدره فرمود که اے نور حبیب من مرا سجد
 کن پس نور من سجد کرد و هفتاد و هزار سال در سجد بود و پس فرمان رسید اے نور حبیب من
 که تو منی بودی من اظهار ربوبیت خود نمیکردم بعد از آن فرمود اے نور حبیب من درین دریا با سجد
 و ساکن باشی پس آنحضرت فرمود نور من در هر دریاده هزار سال بود پس از هر دریای بیرون آمد و فرمان شد
 از نور من که سر خود بجنبان چون نور من سر خود بجنبانید از نور من نور من صد و هشت و چهار هزار قطرات
 بچکید حق تعالی از هر قطره پیتا سیری بیا فرید و دو قطره از چشم راست نور من بچکید از اول قطره جبرئیل
 و از قطره ثانی میکائیل بوجود آمد و دو قطره از چشم چپ نور من بچکید از اول قطره هر اقل و از قطره دوم عزرائیل پدید آمدند

و دو قطر از گوش یمن نور من بچکید از اول قطر لوح محفوظ و از قطر ثانی قلم موجود گشت
 و دو قطر از گوش بسیار نور من بچکید از قطر اول عرش و از قطر ثانیه کرسی آفریده شد و هشت
 قطر آب از یمنی نور من بچکید پیش از آنکه قطره از دل نور من بچکید از قطر اول حباب
 ملائیکه آسمانها و زمینها آفریده شدند و از قطر دوم آفتاب و از قطر سوم ماه تاب خلق شدند
 و شش قطر از دست راست نور من بچکید از قطر اول حباب عرش آفریده شدند و از قطر ثانیه بصر
 پیدا شدند و از قطر سوم هفت دوزخ آفریده شدند و از قطر چهارم ارواح خلایق و از قطر پنجم
 صور اسرافیل و از قطر ششم جمیع ستارگان آفریده شدند و از قطر هفتم قطره از دست چپ نور من
 بچکید از قطر اول سدره المنتهی و از قطر ثانیه رعد و برق و از قطر ثالثه عرش کوثر و از قطر
 رابعه خاتم سلیمان علیه السلام و از قطر خامسه عصای موسی علیه السلام و از قطر سابعه شجره طوبی
 در جنت آفریده شد پس حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود کہ حضرت غوث جلت قدرہ جبین مجاہدان
 از عرش عالم تا فرش تری از نور من موجود گردانیدہ است و مروی است کہ ہر گاہیکہ خالق عالم نور محمدی را
 خلق فرمودہ حکم نمود کہ بجانب انوار انبیاء دیگر نظر کند چون نور محمدی بسببے انوار انبیاء اظلم
 کرد از پر تو نور خود انوار انبیاء تاریک ساخت تا آنکہ اولیٰ لاجل شانہ خواست منطفی گردانید
 انوار انبیاء از نور محمدی انوار جملہ انبیاء بارگاہ ہدایت غراسمہ عرض کہ مذکر پروردگار آفریدگار
 انور کہ کم کس نور مایان را از نور خود تاریک ساخت فرمان رسید کہ این نور محمد بن عبد اللہ است
 اگر ایمان آید بوسے شمارا در دنیا بمرتبہ انبیاء فایز گد و انعم ہمہما التماس نمودند کہ ایمان آوریم
 بوسے و بہ نبوت وے اللہ تعالیٰ فرمود آیامین گواہ شدیم بر اقرار شما عرض کہ مذکر آری
 میں جناب باری غراسمہ جل قدرہ بر اقرار جملہ انبیاء گواہ شد چنانچہ در قرآن مجید باینمخی اشارہ
 سیقر مابہم و لقد اخذ اللہ الميثاق لنبیینہ اے قولہ وانا مکرم من الشاہدین و مروی است از معصومین
 گفت کہ سوال کردم از رسول مقبول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ متہ کنت نبیا از کے باز تو پیروی
 حضرت فرمود چون حق تعالیٰ عرش عظیم بای فرمود و آسمانها و زمینها منبسط گردانیدہ و ہمیشہ

شمار داند و قایل اند که مدار گردش روزگار بر چهار دوار است و تعداد سنین او دوار بر چوبین
بیان میکند اول است جگ پخته لک و سبت و شنبه هزار سال و دم تریا و وزه لک و
و شش هزار سال سوّم و واپرشت لک و شصت و چهار هزار سال چهارم یک چار لک و سی و
و دوازده سال و بعضی از بزرگان اهل تصوف و تالیفات خود آورده اند که بیست و نین هفت لک سال
بر زمین و آسمان عبادت کرده بود از بیجا تفاوت مدت خلقت جن و انس خیال توان کرد و باز در
آفرینش آدم نیز اختلاف است جمعی گویند که پیش از آدم صلی الله علیه و آله هفت هزار سال بر آید و اولادش مقرر است پند
آدم دیگر در عرصه روزگار بوجود آمده اند که بالفعل از آنها نام و نشانی پیدا نیست و تا نبیین قول
نمیکند آنچه عمی و استادی تاج المدرّسین فخر الواعظین افضل الفضلاء و الفقه الفقهاء استاذ العلماء
سید البلقا صاحب تصانیف کثیره و لدنا ولی الله که ساه الله تعالی اباس الرحمة و الغفران
در ادب السلاطین افاده فرموده اند که بعضی از علمای اهل اسلام از حضرت رسالت صلی
علیه و آله و سلم و یا امیر المومنین علی ابن ابی طالب کرم الله وجهه
روایت کرده اند که یک روز پس رسید که پیش از آدم که بود فرمود که آدم گفت پیش از او که بود گفت
آدم پس فرمود و بار که پرسی و یا بهفتاد بار گویی همین جواب شنوی و ازین پیش طول مدت عالم
و عدم انتهای آن در جانب باطنی دریافت میگردد و لفظ بهفتاد بر آن تعیین عدد نیست بلکه محبت بیان
کثرت است و مطابق آن شیخ عربی رحه و فتوحات مکیه گفته که روز طواف خانه کعبه میگردد و آنگاه طواف
معمورته دیدم که از میان مردم میگذاشت و کسی از مانع و حاجب نمی شد و انتم که صورت عالم مثال
که بتجربته باین لطافت میگردد و سر راه او شدم و از حال مستفسر گشتم گفت از اجداد تو ام گفتم از نوح
چند سال گذشته است گفت چهل هزار سال گفتم آدم ابو البشر این نور هفت هزار سال تمام نشده گفت تو
که ام آدم را میگوئی این آدم آنست که بر دوره هفت هزار سال بوده پیش از او که ماند و آدم بسیار
گذشته اند و طواف خانه کعبه میگردد و این بیت بر خواند بیت لقد طغنا کما طغتم سنیا بهذا البیت
طراجمینا و در تاریخ ظاهر می بقول است که نوبی حضرت موسی صلی الله علیه و آله علی نبیا از مدت خلقت آسمان

زمین بدرگاہ رب العالمین سوال نموده حکم شد کہ چندانہ او این مدت درخور حوصلہ حصائے توفیقیت
 امان و در فلان وادی چاہی است سنگی در آن بیندازنی البتہ حقیقت جلال بر تو مکشوف گردد موسیٰ مسکا
 گردیدہ چون در آن وادی درآمد چاہی دید بغایت عمیق و تاریک سنگی برداشت و در آن چاہ انداخت
 بعد از زمانی او از آمدن کہ برب چاہ کیست فرمود منم موسیٰ بن عمران بن فلان بن فلان بن چینین
 نسب خود تا حضرت آدم شمر و دیگر بارہ او از برآمد کہ عجب کاری است در ہر زمان شخصی ہمین نام
 و نسب آید و سنگ می اندازد و نصف چاہ را از سنگ پر کردہ نمیدانم تا کہ سنگ ریزہ خود را بہ خود و نذر
 اہل نجوم آغاز آفرینش از اجتماع سببہ بسیارہ است در حل و از آنوقت تا سنہ یکہزار و دویست و
 ہفت و دوسہ ہجرت بنوی بر عسم آنہایک لک و ہشتاد و چار ہزار و نہ صد و سی چار سال
 گذشتہ در کتب تاریخ مذکور است کہ از بدو ایجاد عالم تا زمان ظهور حضرت خاتم علیہ
 الصلوٰۃ والسلام پیوستہ طواف بنی آدم و قایل کلیہ تاریخ میکردہ اند و ہنگام تعیین
 اوقات آن واقعہ را در قلم آورده اند و اول تاریخیکہ مقرر شد ہبوط آدم عیال و بعد
 از آن طوفان نوح آن گاہ خلص ابراہیم از آتش نمرودی و بنی اسمعیل بنائے کعبہ بر حفظہ
 تاریخ ساختند و بنی اسرائیل مبعوث ہوئے را و اہل بابل جلوس تخت نصر را تاریخ کردند و بطریق
 بنائے کوکب را و مجملے بر این تاریخ نہادہ و رویان جلوس اسکندر و والقرنین را
 و شیبانی صاحب زنج بنائے کوکب را بر این نہادہ و عجیان جلوس ملوک و شوکت را تاریخ اعتبار
 میکردہ اند و آخرین تاریخ ایشان ابتداء پادشاہی یزید و ہر شہر یارست کہ سلطنت آن طبقہ
 بروا ختام یافت و قریش واقعہ فیل را تاریخ گرفتند تا آنکہ در زمان خلافت امیر المومنین
 عمر فاروق بمشورۃ اجلہ صحابہ خصوصاً با شاعرہ جناب مرقضوی تاریخ ہجری مقرر شدہ تاریخ
 جلالی کہ حالیا مبنی تقویم بر آنست مبداءے آن سلطنت سلطان ملک شاہ سلجوقی است
 و در دیار ہنگالہ تاریخ از ابتداء ظهور اسلام ثبت میکردند و اول آن سبع و تین و خمسائے
 ہجری است کہ محمد بن بختیار بران مملکت دست یافت و در تمام ہندوستان تاریخ ابتداء

جاوید بکراجیت معتبرست و از آن حال که سنه یک هزار و دویست و ...
 یک هزار و نه صد و هفت سال گذشته است و بعضی از تواریخ بر حرکات شمس که یک سال
 از آن عبارتست از صد و شصت و پنج روز و کسری بنی است و برخی بر سیر قمر که یک
 سال از آن صد و پنجاه و چهار روز و کسری است و تاریخ هجری ابتداء دارد بر حرکت ماه
 که الاثنی و آریاب سیر از زمان آدم تا ظهور حضرت خاتم علیه الصلوة والسلام اختلاف بسیار
 است و در مولفات خود بر جمیل اجمال و تفصیل روایات متعدده بقید قلم آورده اند شمس زین
 اختلاف تحریر می سازم محمد حریر طبر در یک مقام از مولف خود مرقوم کلمه بیان گردانیده که در شانها
 بزرگ منقول است که از وقت ظهور آدم تا زمان حضرت خاتم شمس هزار و سیصد و نه سال
 بوده و پنج هزار و نه صد و نه گفته اند و در موضع دیگر تحریر نموده که بقول علما سی و هزار و دو سال
 تا ایام هجرت سید عالم چهار هزار و چهل سال و سه ماه بود و بر وایت اخبار ائمه عاری پنج هزار
 صد و هشتاد سال و ایضا از عبد الله بن عباس رضی الله عنهما در مولف مذکور مروی است
 که از زمان آدم تا طوفان نوح علیهما السلام دو هزار و دویست و پنجاه و شش سال بود و از
 طوفان نوح تا بوقت ابراهیم علیهما السلام هزار و هشتاد و نه سال و از روزگار خلیل الرحمن تا هنگام
 موسی سلام الله علیهما پانصد و شصت و پنج سال و از ایام موسی تا زمان سلیمان علیهما التین
 و العقران پانصد و سی و شش سال و از وقت سلیمان تا او ان دو و القرن رومی هفت صد
 و هفتاد سال و از هنگام اسکندر تا زمان عیسی علیه السلام شش صد و شصت و نه سال و ازین
 تقدیر از روزگار آدم تا ایام عیسی پنج هزار و پانصد و بیست و دو سال باشد و ابو الفتح ناصر
 بن محمد الحنفی بر این معنی تنبیه نموده که بر وایت و باب بن فیه عمر آدم هزار سال بود و از انتقال
 ابو البشر تا وقوع طوفان نوح دو هزار و بیست و چهل بود و از طوفان تا فوت نوح
 سی صد و پنجاه سال و از وفات نوح تا وفات ابراهیم دو هزار و دویست و چهل و شش سال
 و میان ابراهیم و موسی و هزار و دویست و چهل و شش سال و میان ابراهیم و موسی هفت صد سال

و از موسی تا او دو پانصد سال و از او دو تا عیسی هزار و صد سال و از رفع عیسی تا ولادت خاتم
 الانبیا علیهم السلام ششصد و بیست سال و از این تقدیر از خلق آدم تا زمان میلاد سید عالم
 صلی الله علیه و اله و سلام شصت هزار و هفتصد و پنجاه و شست سال باشد و هر بن حسین بعد از
 روایت کرد که از روزگار خلق آدم تا مولود علیهم السلام هزار و پنجاه و شش سال بوده و از
 ولادت نوح تا میلاد ابراهیم هزار و ششصد و نو سال و از تولد ابراهیم خلیل تا زمانه زیدین
 یعقوب علیهم السلام به صد و بیست و نو سال و پس از قدوم یعقوب بمصر تا وقت وفاتش هفتاد
 سال و از فوت اسرائیل تا بناسه بیت المقدس چهار صد و دو سال و از خرابی بیت المقدس
 تا زمانیکه امیر المومنین محمد بن الخطاب رضی الله عنه آنرا مفتوح ساخت هزار و پانصد و پنجاه
 و چهار سال و بدین روایت از زمان خلقت آدم ابو البشر تا وان هجرت شایع محبت علیهم السلام
 و السلام قریب پنجاه و سی صد و نو سال بود و کمال الدین حسین خوارزمی نقل نموده که از وقت
 ولادت خاتم النبیین صلی الله علیه و اله و سلام تا عیسی علیه السلام ششصد و بیست سال بوده و از
 عیسی تا او دو هزار و دو بیست سال و از او دو تا موسی علیهم السلام پانصد سال و از موسی
 تا ابراهیم علیهما السلام هفتصد و هفتاد سال و از ابراهیم تا طوفان نوح علیهما السلام هزار و چهل
 صد و بیست سال و از طوفان نوح تا آدم علیهما السلام دو هزار و دو بیست و چهل سال بود و برین
 تقدیر از میلاد حضرت خاتم الانبیا صلی الله علیه و اله و سلام تا وقت خلیفه اعظم علیه السلام شش
 هزار و هفتصد و پنجاه سال بوده باشد و مانند این کلام میکنند قول صاحب معارج النبوة که ولادت
 آنحضرت در سال چهل و دوم از حکومت نوح و شیران بوده و از زمان بعثت عیسی بن مریم علیهما السلام تا زمان
 ولادت خاتم الانبیا صلی الله علیه و اله و سلام روایت محمد بن اسحاق و ابن عباس ششصد و سی سال و شصت
 هشتاد و دو سال از وفات سکندر در القریین گذشته و از زمان حضرت ابراهیم خلیل الله علی نبینا
 و علیهم الصلوٰة و السلام هزار و شصت صد سال برآمده و از زمان حضرت موسی کلیم الله
 علی نبینا و علیهم الصلوٰة و السلام دو هزار و سیصد سال متقضی شده و از زمان حضرت ابراهیم

علیہ الصلوٰۃ والسلام سہ ہزار و ہشتاد و سال بکمال رفتہ و آرزمان نوح علیہ السلام چار ہزار و
 نو سال نقصا پذیر رفتہ و آرزمان آدم علیہ السلام شش ہزار و ہشتصد و پنجاہ سال بتقدیر
 پیوستہ بود و در حجاب ثبائت مخلوقات مستطورت کہ بعضی از علما گفته اند کہ حق تعالی غرض شانہ
 در سہ ہزار سال میفرستد پیغمبری بمخبرات غریبہ و بیانات عجیبہ از براسے و منوح وین تو حیرت
 مستقیم خود نگفتہ اند کہ در سہ ہزار سال بلکہ میگوید در سہ ہزار سال میفرستد پس بجایست
 کہ بیان و پیغمبر بیشتر از ہزار سال و کمتر از ہزار سال باشد پس در ہزار اول ابو الہشیر
 آدم علیہ السلام را فرستاد و در ہزار دوم شیخ المسلمین نوح را علیہ السلام فرستاد و در ثانیست
 خلیل الرحمن علیہ السلام را فرستاد و در چہارم موسی کلیم اللہ علیہ السلام را فرستاد و در پنجم سلیمان نبی را فرستاد و در
 عیسی بن مریم روح اللہ علیہ السلام را فرستاد و در ششم حبیب الدین محمد مصطفی صلی اللہ علیہ وسلم را فرستاد
 پس ختم شد بوجہ شریف او نبوت و شش ہشت ہزار سال عالم از انہما کہ روایت کردہ است
 سعید بن جبیر از ابن عباس ان الدنیا خمیصہ من جمیع الاخر سبعۃ آلاف و مئۃ و سبعۃ و بیستم
 از جمیع ہاسے آخرت ہفت ہزار سال و تحقیق گذشتہ است شش ہزار سال و ہشتاد و سال
 و الثبتہ می آید بران حد کہ گذشتہ است صد ہاسے دیگر و ثقیف ابو الہیث در بیان سفیر ابی کہ بعضی
 گفته اند کہ انبیین یعنی بیان از مقدار سالہا صحیح نیست زیرا کہ خداست ہاسے فرمودہ و قرون و نامین
 و لاک کثیر البی و سالہا و بیان ایشان بسیار گذشتہ کہ نمیدانم مقدار آن جز خداست عالمی و بعضی
 منقول شد در رسالت بعد عیسی تا وقت محمد صلی اللہ علیہ وسلم و بود در بیان انہما زمان شش
 تا سید میکند این را قول و تعالی علی فترۃ من الرسل برانیکہ دین سیمت و گنہ گردیدہ انتہی و در نما
 از عکرمہ منقول است کہ عمر دنیا یکی از اول تا آخر پنجاہ ہزار سال است و کسی از شما نمیداند
 کہ چہ قدر گذشتہ است و چہ قدر باقیست و ابتدا سے خلقت دنیا از روزیکہ خداست ہاسے پیدا
 کردہ و ارا قبل از آدم معلوم اند ہی نیست و ابو مسلم صفہانی در تفسیر خود گذشتہ است کہ
 از ابتدا سے خلقت عالم تا آمدن قیامت مدت پنجاہ ہزار سال است کہ لا نگاہ و ارواح متعلقہ

این عالم بعد از آن کارها که خود را بر او اخته نمود و ج خواهند نمود ملائکه و ارواح و غیره
 آنهاست و بپایان کار بر داری آخرت خواهند کرد و چون اینک پس را معلوم نیست که از ابتدا
 عالم چه قدر گذشت و چه قدر باقی مانده علم نیست حاصل نمی شود و درین باب روایاتی
 دیگر نیز رود یافته لیکن چون را شسم را اختصار منظور است بایر ادان اقوال مبادرت نمود
 عثمان قسطنطین را بد که گفت او اسما که کریم جناب خیر الانام علیه الصلوٰۃ و السلام المصلوات
 والحمد الموفق لسلوک طریق ایمان

فصل سوم در ذکر شریف و اسما و القاب جناب رسالت مآب

صلی الله علیه و علی آله و سلم

بسیار کثیر از اهل تشبیه و تسمیه در این کتاب تسمیه فرموده اند که اسامی آنحضرت صلی الله علیه و آله
 و سلم بسیار است و صفات کمال و نعمت جاده و علال سعید مختار صلی الله علیه و آله و سلم زیاده
 از حد شمار نام عبد الرحمن و اسلمی رحمة الله علیه در انوار جلیه من الاسماء المصطفویه فرموده
 که بعضی بر آنند که پیغمبر را علیه السلام هزار نام است و طائفة علی آنرا را جمع کرده و او این
 رساله با جمع و اشتراسامی بهنجیکه در معارج النبوة و جواب التفسیر و دیگر کتب منقول مستعمل
 کرده می شود که کنیت آنحضرت ابو القاسم است زیرا که پسر نرگس را آنجناب مسمی بقاسم بود
 و عرب را در هم آنست که تگنیة پسر نرگس میگفتند و روایتی آنکه چون نرگس دیگر ابراهیم از
 ماریه قطیبه میگوید که گشتت جبرئیل علیه السلام آنحضرت را صلی الله علیه و آله و سلم بابو ابراهیم
 تگنیة فرمود اما اسامی آنجناب آنچه در قرآن مجید و تفسیر مذکور است بعضی به نو و نه نام تغییر نمود
 بر طبق اسما که حضرت خداوند تعالی و بعضی زیاده هم گفته اند هو محمد محمود حامد القاسم
 المصطفی المرتضی المحیی المتقید علی المختار الفصل المصنوع القرب المودع المحکم العالم الحاکم
 الخاتم الصابر الشاکر الذاکر الطاهر العابد الساجد الشاهد المبین التذیر الداعی الساجد الصابر

و ذال معجزه منونه معنی او پاک پاک است و در کتاب شفا از مولانا قاضی عیاض رحمه الله نقل است
 مذکور است که در من اسما فی الکتب السائقه ما زاد و معناه طیب طیب و این کسینگی را از این
 میورد که بشرخ اسلام شرف شده بود از حقیقت این اسم سوال کرد جواب برای معجزه
 فرموده که نزدیک علمای ما آواز میست بچشم مفتوحه و چشم منضمومه و ال معنی ساکنه
 که معنی آن دو لفظ آنست که رسیده و بجا بیست ثابت و از اتفاق آنکه مجموع این لفظین بجا
 جمل که بنا به معنی از احکام تورات بر آنست نود و دو واقع شده مطابق حد و اسم
 محمد صلی الله علیه و آله و سلم و در جمل طایف و نیز در کتب طایف و در تفسیر نیکو است که لفظ
 بقاء معجزه منضمومه و الف و باء هر یک سوره و فاف سبک است و لام سوره و یاء مثناه من تحت سانه
 و طاء معمله مفتوحه و الف و در بعض نسخ انجیل بجای یاء و مثناه است که لغت پارسیان
 باشد بر تقدیر معنی آن جبا کننده است میان حق و باطل و در نهانه جزیرے سیف را بدید که
 مندا الحارث فی صفة النبی صلی الله علیه و آله و سلم ان اسمه فی الکتب السائقه فارقیط العینی
 یفرق بین الحق و الباطل و نیز در تفسیر مذکور منقول است که طایف طایف لطاء معمله مفتوحه و الف
 و باء معمله ساکنه معنی او پاکیزه پاکیزه است و کلام پاکیزگی با آن بر آید تواند بود که واسن الفقر
 فخری از همه کائنات بر افشاندن اخبار تعلق اسامی الله بر هر چه شش نشست و بدیده
 بود و در مشرب تفسیر معنی فرد از در این معجزات الثقات مکرر و در حقیقت از این معجزات اسلام
 حاشا و باقی در حقیقت از این معجزات عاقبت و معجزه در حقیقت شش نشست و بر آن و در حقیقت
 معجزه روحا و نرو و معجزه در زبور حیاطا و در جوا بر التفسیر منقول است که جمیاطا بجای معمله
 مفتوحه و معمله ساکنه و باقی مثناه من تحت مفتوحه و الف و طاء معمله و الف و در کتاب غرر
 البیوع الله از کتب الاخبار نقل سیف را بدید که اسامی معجزه بر صلی الله علیه و آله و سلم در کتب سائقه
 علی الله علیه و آله و سلم است و احمد و جمیاطا معنی حاجی از هر هم و در حقیقت او را یا بود و در حقیقت
 در حقیقت او را یا بود و در حقیقت او را یا بود و در حقیقت او را یا بود و در حقیقت او را یا بود

ودر بعضی لاجسم و در بعضی قتال و این اسامی اگر چه فی الحقیقه مشیفات است
 اما چون در کتب و صحیف متقدمه باین مشهور مذکور گشته در عدد اسماء مذکور گشت اما اسامی
 آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم در طباق صحوات و طباق ارضین و نزد سهر طائفة از انواع
 مخلوقات اما در آسمان دنیا مجتبی و در آسمان دوم حلقه و در آسمان سوم غفری و در آسمان
 چهارم منتخب و در آسمان پنجم منتخب و در آسمان ششم منظر و در آسمان هفتم مقرب و در بعضی
 روایت در آسمان اول عبد الله و در آسمان دوم عبد الملك و در آسمان سوم عبد القدوس
 و در آسمان چهارم عبد السلام و در آسمان پنجم عبد المومن و در آسمان ششم عبد المسمی و در آسمان
 هفتم عبد الخالق می خوانند و در عرش مجید عبد المظفر و در کرسی عبد الواسع می خوانند و اقناب
 عبد الرزاق و امتهاب عبد الستار و ایام عبد الحکیم و لیالی عبد الودود و جمیع ملائکه عبد الحمید
 و کربیان عبد الغفار و در بعضی روایت که و بیان مختار و روحانیان عبد الجلیل و در بعضی روایت
 مکرر و مقربان عبد الحمید و حمله عرش عبد الغنی و در روایتی مصطفی و حقیقه عبد المنعم
 و تبریق عرش رسول الله و بر جبهه کرسی جمیع الله و بهشت عبد الراح و حوزان جنت
 عبد الجلیل و طوبی عبد الحمید و در بعضی روایت برازاق شجره طوبی و صفرة الله و لوح محفوظ
 عبد الباعث و در بعضی روایت صفی الله و قلم عبد الکریم و رضوان عبد الشکور و غلمان عبد الشکور
 و بیت المعمور عبد الفتاح و پریان عبد الحی و در بعضی روایت جنان عبد الرحیم و زمینها عبد الباری
 و در روایت در طبقه اولی ارض معظم و ثانیه منحل و در ثالثة عجیب و در رابعة مشرف
 و در خامسه ظاهر و در سادسین الله و در سابعه نور الله و در ثوران عبد المصور و مالک
 خازن و در نوح عبد القادر و در نوح عبد الغالب و سدره المنتهی عبد المحسن و جبرئیل عبد الباقی
 و میکائیل عبد الوهاب و اسرافیل عبد النصیر و عزرائیل عبد السمیع و نباتات و گیاه عبد الرؤف و در
 عبد الجبار و با و عبد القادر و در یا عبد المعطی و خاک عبد الحلیم و کوهها عبد البصیر و آبها عبد البصیر
 و جمیع حیوانات عبد الجلیل و اشجار عبد العظیم و انبیاء علیهم السلام عبد الوهاب و شعیب الطین

عبد القمار و سواکن الجبال عبد الرزاق و شیخ عبد الله بهایم عبد المؤمن بنیور عبد الغفار
و برلوانی محمد خیر الله و اولیاء عبد السلام و آق طاب عبد المجیب و قطب اولیا حبیب الله
و افراد کلیم الله و قطب حقیقه مطلوب و مومنان رسول الله و ایدالان صفوة الله و نقیاضی الله
و نجای حیره الله و عمر بنی الله میخوانند و حضرت صمدیت جلالت قدرت حبیب الله و در بعض
روایت عبد الله صغیر مایه الله صل علی سیدنا محمد و آل سیدنا محمد و ذوالقرب الحقایق انام را
نکند عارفان بیان کرده که الله تعالی نماز را بصورت اسم احمد خلق فرمود پس قیام و رنماز
مانند الف و رکوع مثل جا و سجود مانند سیم و قعود همچو دال است و نیز گفته اند که جناب خلاق عالم
جمله خلق را بصورت اسم محمد صلی الله علیه و آله و سلم آفریده است و در مثل سیم است
و بدن مانند حاء و شکم چون سیم ثانی و هر دو پایا مانند دال و پیکر از کفار بصورت تکه و در دنیا و اورد
باین صورت در آتش و زخ سوخته نخواهد شد بلکه شکل او مبدل بشکل خضریر خواهد گشت و الله اعلم
و نیز میگنید که قیام جمله مخلوقات و موجودات از عرض علی تا فرشتی بوسه خواندن اسم
حضرت صلی الله علیه و آله و سلم بتلقین حضرت عزت جلالتان بوده است بدانکه در عیون
بین الناس چنان وارد است که چون اتهام در باره فرزندی بتمام و کمال مرعیار اندیش
از تولد وی تشبیه او می نمایند و در تحسین اسمای آن میگویند حضرت جلالت احدیت جل جلاله
چون اتهام محبت بجناب حضرت رسالت علیه السلام بغایت داشت با اینهمه اسمای
شریفه اش مخصوص گردانید و در زبان هر طائفه باشد مذکور ساخت و ازین لطیف تر آنکه
در کلام مجید هر جا که با حضرت خطاب فرمود با اسمی که است خطاب نمودند با اسم علامت
یا ایها النبی یا ایها الرسول فرمود تا ازین غیر شرف آنحضرت معلوم گردد و باز در میان ارباب
و انش و پیش این قاعده مقرر است که کثیر الاسماء نزل علی شرف المسمی زیرا که چون از
نزد و پدر عزیز و مکرّم باشد نام بسیار از برای او تعیین کند لا حرم حضرت جلالت احدیت
جل و کره از برای حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم نمودند نام بر طبق اسمای بیانی

ترتیب فرمود تا دلالت بر رفعت جاده و مزید بگفت آنحضرت علیہ الصلوٰۃ و السلام کند
 و مصداق استحقاق و رفعا ملک و ذکر که تحقیق پیوند و دانشدا علم که زانی لم حاج و تفسیر فتح اعتراف
 افان میفرماید و معنی آیه وافی بهایه و لسوف اعطیک ربک فیترنی العیث المبتد بد هر سرور و کار تو
 آنقدر که راضی شوی و آن پیمان استعدا و تولد بر گیر و دو طلب و نیکوئی باقی نماند و این مدد کمال
 وسعت دارد و متعدد منایب که پیغمبری چنین عالیقدر بود و توان فهمید که عطا الی چه مقدار بود
 خواهند داد و تا سیر آب خواهد شد و در حدیث شریف است که چون این آیه نازل شد آنحضرت
 بیاران خود فرمود که من هرگز راضی نشوم تا آنکه یک یک کس را از امت خود بهشت داخل نکند
 و عطا یای الہی که بر حق آنجناب از ابتدا سے آفرینش روح مبارک ایشان تا انتها کے دخول
 بهشت واقع شده و می شود و خواهد شد برین از حیث قیاس و حد بیان است محلی ازان
 بیان کرده می شود و باید دانست که چون شخص یکی از متوسلان خود و محبوب خود و بسیار دور
 پیغمبر است بسیار در لباس و ستاری و محل جلوس و دیگر احوال ممتاز و سلیقه انداخته و محبوبیت
 او در نظر خاص و عام جلوه گر شود و آنحضرت را خصوصاً تکیه از جناب خداوندی حاصل شد
 و قسم است اول آنکه پیغمبران دیگر نیز در آن شریک اند لکن ایشان را پیش از همه و پیش از همه
 آن نعمت داده اند و بسبب آن ایشان را مختار ساخته و قسم ازان است که خصوصاً بایشان است
 و دیگر برادران نصیبیت و محبت اختصار و در اینجا نیز و قسم مخلوط با هم پاره را نشان
 و هم تا معنی این در ذهن مستحسان بوجه حسن جاگیر و از خصوصاً تکیه آنحضرت را و برین مبارک گشت او
 بودند آن بود که آنحضرت از پس لبست خود میدیدند چنانچه از پیش روی خود میدیدند
 و در شب و در تاریکی چنان میدیدند که بودند در روشنایی و آب و این ایشان آبها می شود را
 شیرین میکرد و با اطفال شیر خواره یکقطره از لعاب دهن خود میچشانیدند و آن اطفال
 تمام روز شکم سیر می نمودند و طلب شیر نمیکردند چنانچه در روز قضا شود و اطفال اهل بیت تحریر
 شده و غلب آنحضرت علی الشریک و آل و سلم و بیعت باقی بود و اصل موسی داشت

و آواز ایشان جاے میر رسید که آواز دیگر آن بعشر شیران نرسد و از دور و مو شنیدند
 که دیگران ازان مسامت نمی توانند شنید و در خواب چشم ایشان خواب آلوده می شد
 و دل خبردار می ماند و فائز و دهن سرگز ایشان را در تمام عمر اتفاق نصیب او و احتلام هرگز واقع
 نشد و عرق مبارک ایشان خوشبو تر از مشک بود و بوی که اگر در کوچ میگذشتند و در راه
 بوئی خوشتر ایشان که در هوا میرفت که در دهی ماند چنانچه بر و نیکه ازین کوچ آن حضرت
 صلی الله علیه و آله و سلم گذشته اند و چون کسی اثر فضل ایشان را بروی زمین ندیده زمین میشکافت
 فرو می برد و ازان مکان بوی مشک می شنیدند و در وقت تولد محتون پیدا شدند
 و ناف بریده و پاک و عاف و سرگز نش و نجاست بر بدن ایشان نبود و چون بر زمین افتاد
 بخیزد که آن واگشت خود را بسوی آسمان برداشته و در وقت تولد ایشان نورش متشعشع
 شد که بنسب آن شهر است شام ز بهر چای مادر ایشان را نمودار شد و بعد ایشان را ملائکه
 می خسانند و زوایا متاب با ایشان در حالت طفولیت که در گهواره بود و در وقت می زد و هرگاه
 ایشان بوسه میفرمودند بسوی ایشان مایل می شدند و بارها در حالت گهواره حکم فرموده اند
 و همیشه ابرو در وقت نماز که مادر ایشان سایه میداشت و اگر زیر رختی می آمدند سایه
 درخت بخت ایشان متوجع میشد و سایه ایشان بر زمین نمی افتاد و بر جا می ایستاد
 و گس نمی نشست و طبع ایشان را ایذا نمی داد و اگر بر جانور سوار میشدند آنجا نوز تا
 مدت سواری ایشان بول و بزار نمیکردند و در عالم ارواح اول کسیکه پیدا شد ایشان بودند
 و اول کسیکه در جواب است بر کبلی گفت نیز ایشان بودند سیر معراج مخصوص با ایشان
 است و سواری براق نیز مخصوص با ایشان و بالا می آسمان رفتن و بقراب قوسین رسیدن
 و بیدار آلی مشرف شدن و ملائکه را فرج چشم ایشان ساختن تا همراه ایشان مانند لشکریان
 جنگ و قتال کردند و خاصه ایشان است و شقی القمر و دیگر معجزات عجیب و غریب نیز مخصوص با ایشان
 است و روز قیامت آنجا ایشان را وندیکشن را وندیکشن اول کسیکه از قبر سر بر آرد ایشان باشند

و اول کسی که از بیوشی افتاد که ایشان باشند و ایشان را بر براق چشم نمایند و هفتاد هزار
 فرشته گرد او را ایشان باشند و بجانب راست عرش بالا که کسی ایشان را جای دهند
 و بمقام محمود و مشرف سازند و در دست ایشان او ایستد و دهند که حضرت آدم و تمام فرشت
 ایشان زیر آن نشان باشند و همه انبیاء و اولاد ایشان خود و سپه و ایشان باشند و در ویدان
 خدا اول ایشان شروع نمایند و بشفاعت عظمی ایشان را مخصوص سازند و اول کسی که
 بر پل صراط بگذرد ایشان باشند و تمام خلایق حشر را حکم شود که چشمها را بر او فرو بندند
 تا در حشر ایشان حضرت خاتم النبیین بر پل صراط بگذرد و اول کسی که دروازه جنت را
 بگشاید ایشان باشند و روز قیامت ایشان را بمرتبه و سیله مشرف سازند و آن مرتبه
 ایست نهایت بلند که کسی را از مخلوقات پیشتر نشود و حقیقت آن آنست که ایشان در آن روز
 از جناب خداوندی بمنزله وزیران پادشاه باشند و آنچه در شرائع بآن مخصوص اند
 چیزها را به بسیار است که خدا و آن موجب تقوی است از آنجا که حلال کردن غناجیم که از آن گله
 است که تمام زمین را در حق است ایشان حکم مسجد داده اند و خاک زمین را بر سر ایشان
 پاک و مطهر ساخته اند و نماز پنجگانه و وضو باین طریق و اخوان و اقامت و سوره فاتحه و
 آمین و روز جمعه و ساعت اجابت که در روز جمعه است و برکات ماه رمضان و شب قدر
 همه مخصوص بایشان است این است آنچه نظر ظاهر بدر یافت خصوصیات ایشان را میسر
 اما خصوصیات ایشان که بحسب مراتب باطنی بود و انوار تجلیاتی که روز بروز در ترقی و تعالی
 و احوال و مقاماتیکه ایشان را بطریق ابتاع سنت تا قیامت حاصل شده و مشهور
 و معلوم و معارفیکه بر ایشان فیضان شده تا پس حکم غیر متناهی دارد و در آیت همه آن چیزها
 است و لهذا علما را خاص نفرموده اند که چه چیز را خواهند و او پس ظاهر است که عاده الناس
 بر آن جاری کنند که چون با کسی محبت جمیع وجوه دارد و هر چه محبوب خویش و به بقا به محبت
 او کمتر شمارد و خواهد که هر چه بدست آید ثواب محبوب نماید حضرت خداوندی چون اهتمام محبت

جناب رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بکثرت داشت آنچه عطاے ظاہری و باطنی فرموده و میفرمود و خواہد فرمود بمقابلہ محبوبیت جناب رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اندک شمار دوروز قیامت آنقدر عطا با فرماید و استرخاے رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم خواہد تا دولت کند بر خیزد محبوبیت آنحضرت و مضمون و سوف تعطیک ربک فقر خلی تحقیق پذیرد و صلی اللہ علیہ و آلہ و ازواج و سلم

فصل چهارم در ذکر نسب اطہر جناب خیر البشر و بیان انمولی
از حالات آبا و اجداد آن سر از عبد اللہ تا ابوالبشر
علیہم السلام الی یوم الحشر

ببل بن ابی انجم روایت و تفسیر سرایان ابن حکایت آورده اند کہ در کیفیت خلق نور محمدی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم روایات متعدده و متفرقه و از گذشته و حاصل مجموع آنها و اللہ اعلم بانیمانی راجع میگردد کہ حضرت خداوند تعالیٰ بچند هزار سال قبل از خلق آسمان و زمین و عرش و کرسی و لوح و قلم و بهشت و دوزخ و ملک و انس و جن و سایر مخلوقات نور آنحضرت آفرید و در قطعات عالم قدس آن نور را تدریجاً میفرمود و گاه بسجودش امر میفرمود و گاه بپیشانی و تقدیس مشغول میشدند و بجهت مستقر آن نور حجابها خلق فرموده و در ہر حجابے مدت میداد و را نگاہ میداشت و بپیشانی خاص حضرت خود را و میفرمود و بعد از آنکہ از آن حجب بیرون آمد نفس را بر آورد از انقباس متبرکہ او را و اح انبیاء و اولیاء و صدیقان و شہداء و سایر مومنان و ملائکہ بپا فرمود و آنرا چند قسم ساخت و از آن انقباس عرش و کرسی و لوح و قلم و بهشت و دوزخ و مواد و اصول آسمان و زمین و آفتاب و قمر و کواکب و سیار و بلج و خیال را مبدع و ساخت بعد از آن آسمان و زمین را منبسط فرمود و ہر یک را از انماہفت طبقہ بجهت مسکن جمعی

از مخلوقات مقرر فرمود و روز و شب را پدید آورد و سپس جبرئیل امین علیه السلام را
فرمود تا قبضه خاک پاک سفید از موضع قبر آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بردارد و آن
نور مخلوط سازد و جبرئیل امین بموجب ارشاد رب العالمین کاینکه شد و آن نور را باین خاک
پاک می آمیخت و باب پنجم تخریص فرمود و بر منوال و بر بقا با ساخت و آنرا در جویهای
بهشت غوطه داد و بر آسمانها و زمینها و کوهها عرض کرد تا و بر اقبل از آنکه آدم مخلوق گردید و گفتند
چنانکه خبر محقر اثری عند الله مکتوب خاتم النبیین آن آدم منجیل فی طینة اشاره بانمیست
نقل است که چون آدم را بجهت زلزله از و صادر شده بود تا و پدید نموده بدینا فرستادند
پیوسته و دیگر و انابت بود آخر الامر محمد رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم را و سیه خود ساخته
بود و چون مقبول گشت نقل است که آدم علیه السلام عرض کرد الهی بحق محمد رسول الله سخنی مرا در کن
حضرت احدیت جل و کفر خطاب فرمود که محمد را از کجا دانستی و شناسختی آدم عرض کرد آن
زمان که مرا مخلوق کردی منظر من به ساقی عرش افتاد و دیدم که بر آنجا نوشته بود که لا اله الا الله
محمد رسول الله و انتم که گرامی ترین خلایق نزد تو او خواهد بود و که نام او را قرین نام خود گردانید
نیاید آفریدگار عالم را شنید که او آخرین پیغمبر است و در دنیا است و ترا طفیل او آفریدم
در واسیته آنکه حسد او در نیالی از آدم برسد کیست که بحق و سه سوال میکنی آدم
جواب داد که برگزیده و محبوب هست و آن نور که در پیشانی من است نور او است و بر پاهای
عرشش و لوح محفوظ و ابواب بهشت دیدم که نوشته بودند لا اله الا الله محمد رسول الله از آنجا
و انتم که اگر مخلوقات نزد او است خطاب آمد که ای آدم ترا آمرزیدم و از سر کرده
تو در گذشتهستم بهر ترحال من بر کس که از فرزندان تو بابت تو تسلی جوید او را بیا مرزم و
حاجبتش بر او ختم منقول است که عندنا من بهجت محافل و تعظیم آن نور آن آدم که فرستاد که
اما رب آن نور را با جسم ظاهر است که شد و ملاکیه بر آن گواه شد و مقرر گردید که بر فرزند
آدم که مستور و آن نور شود و عندنا ما از او گرفته شود که سه نیز محافل و تعظیم آن نماید

و وضع کنند آن نور را که در بهترین زبان زبان خود بطریقه نکاح صحیح سپس آدم و فرزندان پیدا
گشتند تا زمانی که آن نور از آدم بجوای منتقل گشت و بشیث حامله گردید و در هر نوبت که حوام
وضع حمل می نمود پس سر و دختر می آورد و مگر نوبتی که شیث متولد گردید و او تنها بود
آنکه بهیئت شرف نور محمدی و نور موقر السور و سرور عالم صلی الله علیه و آله و سلم بشیث انتقال
یافت و در چنین بهود و موافق و نکاح صحیح از اصحاب طیبیه بار حاصم ظاهر و متقل بهیئت ابجد شد
بن عبدالمطلب بن هاشم بن عبدمناف و از و آئینه خاتون بنت و سید بن عبدمناف رسید و
در پیشه مشهوره نقلت من اصحاب طیبیه الی ارحام طایفه و خبر معتبر اثر ولادت من نکاح لاسن نکاح
اشارت با یمنی است و در تاریخ انبوه مشهور است که فرمود رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم همیشه
بود خدا تمیحا که نقل میگردد مرا از اصحاب طیبیه بار حاصم ظاهر و مضاف و مذهب و منشعب نمیشد
و شعبه مگر آنکه بودم من در بهترین از و شعبه و گفت این عباس است در تفسیر قول او تعالی
تقلیب فی الساجدین یعنی من نبی الی شیعه و همیشه بود آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم که
نقل میگردد و اصحاب انبیاء تا آنکه بنام او را و روسی و الله اعلم و آری باب حدیث و علمای تالیف
اسما که احب و احباب خیر العباد صلی الله علیه و آله و سلم و مولقات خود نقل نموده اند که هر روز
رب العالمین ابی القاسم محمد بن عبد الله بن عبدالمطلب بن هاشم بن عبدمناف بن قصی
بن کلاب بن مره بن کعب بن لوی بن غالب بن فهر بن مالک بن نضر بن کنانه بن خزیمه بن مدرکه
بن الیاس بن مضر بن نزار بن معد بن عدنان تا اینجا متفق علیه است میان ارباب سیر و علمای
غن خزیمه از عدنان تا اسمعیل از اسمعیل تا آدم علیه السلام اختلاف بسیار است و در عدد و تعیین اشخاص
و ضابطه اسامی بعضی بسیار عدنان تا اسمعیل چهارده واسطه شمار کرده اند و بعضی زیاده تا حدیکه تعداد
و تعیین و بسیاری از اسمعیل رسیده و همچنین از اسمعیل تا آدم علیه السلام نیز اختلاف بسیار است و فی الواقع
تعیین عدد و اشخاصی که میان عدنان و آدم است در روایاتی صحیح که مخالی از معارض با شریعت
نه برینست لکن علمای حدیث سکوت از ذکر آنها التماس و اولی که انکارند و هر چه می ست که

جناب رسول مقبول صلی الله علیه و آله و سلم بنیامی که نسب خود بیان میکرد و چون بعد از آن
میفرمود و روایتی آنست که کذب النسابةون الی ما فوق العذران ارشاد
برایت بنیاد می نمود و فقیه ابو اللیث در لیسان از کتب الاحبار و غیره روایت میکند که آنما
بیان کرده اند نسب رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را تا آدم و بعضی از علمای نسب انکار
نموده اند اینچنین را و محمد بن مسعود میفرماید که نسب بیان کنندگان دروغگو هستند زیرا که حق تعالی ارشاد
میکند و قرنا بین ذلک کثیر العین و بیان آنما بسیار بوده است و در مقام
آخر میفرماید و الذین من بعدهم لا یعلمهم الا الله از امیر المومنین عمن الخطاب منقول است
که گفت ما نسب خود را تا معاویه ضبط کرده ایم و بعد از آن نمیدانم که چیست و معتمد اجماع مورخان
بر آنست که شش کس از انبیاء مرسل اسمعیل و ابراهیم و نوح و هود و ادریس و شعیث علی
نبینا و علیهم الصلوٰة و السلام در سلسله اجداد عظام حضرت خیر الانام علیه الصلوٰة و السلام
انتظام دارند فقیه ابو اللیث در لیسان و صاحب سیرت شامی اسامی اجداد جناب خیر العباد
صلی الله علیه و آله و سلم از عدنان تا آدم ذکر کرده اند از قسم نوریج رساله می نماید پس عدنان
بن اود بن اود بن همیس بن نبت بن حمل بن قنداز بن اسمعیل بن ابراهیم بن ادریس
تارخ بن ناخز بن شافع بن رافع بن فالح بن عابر و هود و بن شافع بن ارفخشذ بن
سام بن نوح بن کل بن شوشن بن اخوخ و هود و ادریس بن بربر بن هارل بن قبیان بن
الوش بن شعیث بن آدم علیه السلام و ذکر اصول خاندان نبوی و اعیان رسالت بر صفحه
قرطاس می نگارد آدم علیه السلام جمعی کثیر از اهل تفسیر و علمای حدیث نقل کرده اند
که آدم اسمی است اعجمی مانند آذر و شافع و اثر اشتقاق نیست و فرقه از عبد الله بن عباس
رض روایت میکند که چون جسم شریفه آدم از اویم ارض یعنی روی زمین مخلوق گشت موسوم
باین اسم شد و زمره گویند بحجت سمرقون خلیفه اعظم را آدم گفتند و بر این تقدیر فقط
آدم اخوان او متولد باشد و بعضی گفته اند که می شاید که فقط آدم مشتق بود از اوست لیکن

او انجالت بینما و انیقول دلالت میکند بر آنکه آدم اسم عربی است و آنچه امام نووی در
 تذکره است الاسما و اللغات از منصور نحوی و لغوی نقل نموده که نام همه پیغمبران اعجمی است
 الا چهار کس که آدم و صالح و شعیب و محمد صلی الله علیه و آله است لیکن ابن جوزی در تنقیح خولیش
 حدیث ابوذر غفاری نقل کرده که او گفت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که یا اباذر چهار کس
 از انبیای سریانی اند آدم و شیت و خنوخ که موسوم باورسین است و نوح و چهار کس از ایشان
 عربی اند و شعیب و صالح و محمد صلی الله علیه و آله و سلم و زین ابوالبشر و در حین ابومحیر
 زیرا که بزرگترین و افضلترین اولاد آنجناب محمد صلی الله علیه و آله و سلم است و لقب شریفش صفی الله
 است گویند شریفانیکه روح نقالب آدم و رآدم و موسوم با دم گشت در زانیکه اول درجه جدی
 بر افق مشرقی مستقیم بود و در محل در اتحاد شتری و رحمت و مرتب در محل و قمر در اسد و سن
 و عطارد در سنبله و زهره در میزان و تسبیح گفته اند که در آنوقت جمیع کواکب در درجات مشرق
 بوده اند و آدم علیه السلام در زبالا گندم گون مجید موی زیباروی بود و در رازی قائمست
 شریفش اختلاف کرده اند بیشتر بر آنند که شصت گرد بود و در وقتش از کعب مروی است که رسوخدا
 صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که آدم مروی طویل القامت بود مثل درخت جزا و در بلندی شصت
 ذراع و در سربار کش موسی بسیار بود هر گامیکه او در گنا هفتاد و شصت عرضش ظاهر گردید
 و حال آنکه قبل از ابتلا بصیایان آدم هشتاد و چهار ایام ندیده بود پس آدم در شبست از مقام
 خود که خفت در آتش راه درختی پیشانی آدم را گرفت آدم گفت مرا با کن درخت جوانی را
 که من هرگز نترس از سخن او کردم که در ناگاه ندا آمد از جانب پروردگار او که اے آدم از من میگریزی
 آدم عرض کرد اے آفریدگار من از تو نمیگریزم بلکه بختتم از استیاء بود و بجناب تو جناب باری
 غرسمه فرموده اے آدم از همه سایه من بیرون برو قسم مرا بعزت و جلال خود که هر سایه خود را بنمیدم
 گدنگار خود را و اگر خلق کرده بودی مثل تو خلقی که فزای زمین از ان مملو بودی و آن خلق مرا
 نافرمانی کردند و سر آئینه او نشان را جاداد و من در مقام گدنگاران آدم عرض کرد خداوند

آیا پس سیرانی که چون توبه کنم و از خطای خود باز آیم تو قبول خواهی فرموده آنکه بی آردم و نیز
 در روز مشهور از ابن عباس منقول است که هرگاه کسی آفریدگار عالم آدم را بیا فرید سر مبارکش
 از آسمان می سود و چون نامور بهبوط گشت قد مبارکش شصت و ست از دست آنجناب باقی
 ماند در طول و شصت و ست و در عرض و هجده و کتاب مذکور منقول است از ابن عباس که هرگاه کسی
 آدم در حنیت اقامت داشت زبانش عربی بود و قتی که آدم نام فرانی نموده زبان عربی سلب گشته
 از آنوقت کلام زبان سریانی سیر می نمود و چون وفات یافت باز آفریدگار عالم زبان عربی را با
 آدم عطا فرمود و ثبوت پیوسته که چون ارادت صالح بچون و مشیت خالق کن فیکون باقی ماند
 خلیفه اعظم یعنی آدم تعلق گرفت جبرئیل امین بفرمان رب العالمین از سوره النبی پروردگار نموده
 باب یلعبر الی و قد عمد غنوه که یک بیت غنم خاک از طبقات زمین برگیر و خاک از کیفیت حال پرسید
 جبرئیل امین جواب داد که باری عز اسمه میخاید که از تو شخصی موجود گرداند و او را بر سر نیز خلافت
 بنشیند خاک گفت پناه میگیرم از تو بخداوند که میخیم که از سر این امر و گذری چه ممکن است که از من
 شخصی بوجود آید و بشیوه نام فرانی اقدام نماید بدین واسطه از عالم بالا بلا تا نازل شود و من تحت
 سطح آبی و غضب باد شامی ندارم روح الامین بر عجز و بیچارگی زمین ترجمم فرموده مراجعت
 نموده صورت واقع بجناب اقدس الهی عرض کرده بعد از آن میکائیل یا اسرافیل عهد بدین حد
 نامور گشته مانند جبرئیل علیه نبیل مقصود باز آمده پس عزرائیل برین مهم حاضر شده بر زمین افتاده
 استاده و سوگند زمین پذیرفت و یکیت غنم خاک در الوان و صفات مختلف و متفاوت از تمام
 روی زمین برگرفت و در میان که طاعت یا در قضا بهشت ریخت و بواسطه انحرکت از عزرائیل
 صفت قلت رحم بوضوح انجامید قبض روح بنی آدم نیز بر او علیه السلام قرار گرفت و در تاج انقضای
 منقول است که بعضی این سخن را درست نمیدارند که اول جبرئیل را بفرستادند و زمین را سوگند داد
 و او باز گشت بلکه درست آنست که اول فرمان ملک الموت را بوده و سوگند در میان نبود ملک الموت
 برفت و خاک برگرفت سنت الکی چنان رفته است که هر چه که سبب بودن اول کاری کند همان چیز را

سبب آخر آن ساز و تا چنانکه اول آنچیز بوده باشد باز همان چیز هم بوده باشد چون ملک الموت را
 سبب آفریدن خلق گردانید با جسم هم او را سبب میزایدین گردانید تا چنانکه اول آنچیز بود با جسم
 هم این باشد چون غزرائیل سبب کار آدم بود که خاک برداشت با جسم هم سبب او را گردانید تا جان میزاید
 آدم، او برادر غزرائیل گفت الهی از یک قبضه خاک چند خواهی آفریدی گفت چندانکه شما عدد و آن ندانید
 قال غزرائیل عجایب من فعلات خطاب آمد که ازین عجیب تر این است که ازین خاک کس را باشد که گناهی
 کند و پشیمان شود و بگریزد بیک قطره آب که از دیده او برود چندان گناه بیامرزیم که شما عدد و آن ندانید
 من قادر ام قدرت مراد آفریدن یک قبضه خاک نشانی است بس من را رحم رحمت مرا قطره آب بدست
 نشانی بس من چنان قادر ام یک قبضه خاک چندین خلق آفرینیم و چنان را رحم که یک قطره آب حسرت
 چندان گناه بیامرزیم که محاسب و هم حساب آن نداند و اگر حکم خلاق عالم را بیامرزیم چه باشد یک
 خاک را از مرزیده با جسم و رجاء التفسیر از تفسیر قرطبی و او از عمر ایس ثعلبی نقل کرده که عبد الله بن مسعود
 از حضرت رسالت علیه السلام کیفیت خلق آدم پرسید حضرت صلی الله علیه و آله وسلم جواب داد که
 که روی ویر از خاک کعبه آفرید و صدر و ظهرش را از زمین بیت المقدس در امنای ویر از ارض
 یمن و ساقهای ویر از خاک مصر و قدین او را از زمین حجاز و دست راستش از خاک دمشق
 و دست چپ او را از زمین مغرب و در تفسیر مذکور از ابن عباس نقل کرده که سر آدم از خاک
 بیت المقدس بود و پوست سر و مویش از مهبشت و خرگان و دیده او از تربت حوض کوثر و در کلام
 آورده که جگرش از زمین موصی آفرید و سپر از خاک حجاز و پوست بدن از زمین طائف و پیشانی
 از خاک کنعان و عورتش از زمین بابل و امعاء و احشاء از جزایر و استخوان از خیال چون خاکش
 مختلف بود فرزندان او نیز متفاوت آمدند اختلاف الوان و اشکال و احوال خاک موجب تفاوت
 اطوار و طبایع و اضراب و رنگها و نیزگیهای آدمیان است هر چند اصل همه خاک است اما بواسطه
 آنکه کیفیت هر چیز و مخالف خرو و دیگر افتاد و در رنگ و طعم و غیر آن مخالقات کلی نیز و طبایع
 و صورت بشری واقع است و بمقتضای نص قاطع و اختلاف السننکم و الوانکم آثار قوی

وکیفیات و ماهیات و اصول و صفات و جنات فروع بنوعی ظاهر میگردد که عقول فحول ازورگان
عاجز نایز در وقایق استحقاق امام رازی منقول است که از ابن وهب بن منیه مروی است که حق تعالی
آدم را از مِثقیل طبق زمین پیدا ساخت سر مبارکش را از طبقه اولی و گردن شریف را از طبقه
ثانی و رسته پیر گنجینه را از پنجاب را از طبقه ثالثه و مهر و دوشش را از طبقه رابعه
و پشت و شکمش را از طبقه خامسه و رانهایش را از طبقه سادسه و مهر و پاهای شریفش را
از طبقه سابعه و در روایتی از ابن عباس مروی است که آفریدگار عالم آدم را پیدا ساخت
از خاکهای مختلف سر مبارکش را از خاک بیت المقدس و رومی شریف او را از تربت جنت
و دندان او را از خاک هند و مهر و دوشش را از خاک کعبه و استخوان را از خاک کوه و ستر آدم را
از خاک بابل و پشت و شکمش را از خاک عراق و قلب آدم را از خاک فروس و زبان آدم را
از خاک طایف و پشمان آدم را از خاک کوشتر چونکه سر آدم را از خاک بیت المقدس بود و لاجرم
موضع عقل و فطانت و شوق مقرر شد و رومی شریف که از خاک حبش بود و جابای زینت
گردید و حیثیانش که از حوض کوشتر بود و جابای ملاحظت گشته و دنداننش که از خاک هند خلق گشته موضع
ملاوت و لذت گشت و مهر و دوشش که از خاک کعبه ساخت شده جابای سخاوت گشت و پشت
که از خاک عراق خلق شده بود و جابای قوت گردیده و ستر آدم که از خاک بابل بود و مقام شهوت گشت
و استخوان آدم که از خاک کوه بود و مقام ملاوت و سختی گشته و دل آدم که از خاک فروس بود
موضع ایمان مقرر شده و زباننش که از خاک طائف بود و جابای شهادت مقرر شد و در جسم آدم
نه در مقرر گردید و بنحیه آن هفت در و دروازه آدم مقرر گشت که آن هر و چشم و دوش و گوش و دوازه
بینی و یک سوراخ و دهن و دود و در اسفل یکی قبل و دیگری دبر پس بصر از چشمان و سمع از
گوش و ذوق از دهن و لمس از دستها و بوی از پاهای و ششم از بینی و بول و بر از از قبل
و دبر متعلق گشت و در تاج القصص از ایام حبیبانی منقول است که وهب بن منیه روایت میکند
که هرگاه میگرداند عالم را و در تخلیق آدم مقرر نمود بر زمین و حی فرستاد که من از تو خلیفه خواهم

که بر تو سکونت خواهد داشت بعضی از آنها طاعت من غم نهند غم خود و بعضی عصبان من نافرمانی من خوشنود و هر یک عادت من
خواهید کرد و او را به بهشت داخل خواهیم فرمود و هر که عصبان و نافرمانی خواهد کرد او را بد و زرخ خود
فرستاد و زمین التماس کرد که از من خلقت خلقی سیف زمانی که دوزخ نصیب ایشان خواهد شد
فرمان رسید که بلی زمین بگریست گریستی بسیار که چشمها و دریاها از زمین روان شدند و آفتاب
خواهد ماند و قبل ازین آب روان در زمین نبود چون زمین بگریست آبها روان شدند چنانکه آدمی
بگریه آب از چشم او روان شود اکنون این چشمها رو و دیگر گریستن زمین است آفتاب چون آن
نقشه دایره خلافت را که از نطفه صلب و قضا بود در قرار گین بطن نعلان بد آشتند مبدع بنیروال
و صانع بر کمال قطعه سحاب را بر بالای آفتاب نهان داشت و چنان تعیین فرمود که چهل روز باران
ببارد و بهیچ نوع سایه از سر آن بر نهد و پس از آن روز صبح از بجزیره خوب و دیگر روز از شهر
نشاد و قطرب آب بر داشته بر آن خاک بارید کثرت غموم و هموم و قلقت نشاد و قطرب آدمی بدان
سبب است در تاج آفتاب منقول است که پس فرمان داد تا از چشمهای زمین آب آورند از
تلخ و شور و شیرین و گنده آب بشور از چشم آدم نهاد تا پییه دیده را سود و در آب تلخ را در گوش
و سه نهاد تا از دخول جندگان و روی مانع باشد و آب خوش در دهان نهاد تا بوی خیر را در پای
انگاه خدا استیلا که کمال قدرت بر کار حکمت نهاد و آدم را صورت کرد چنانکه گفته تحت طینت آدم
بیدار و بعین صبا حازان خبر میداد پس کالبد آدم سرشته شده نشان چشم و گوش و دهان و
وجاه اعضا و جوارح و دست و پا و نشان گوشت و پوست و ریه و استخوان و بند و پیوند بروی
پدید آمد چون کالبد آدم علی انبیاء و علیهم السلام بدین صفت صورت کرده شد نگاه دایره محبت
گرد او در کشید و رقم نبوت بر زرد و فرمود تا بر زمین آورند و میان که و طائف نهادند و چهل سال
استجاب بود که کسی ندانست که این چه خواهد شد قره تعالی بل اتی علی الانسان حین من الدهر لم یکن شیئا
مذکور احدی نشانی که این صورت گسیت و نه چپکس دانست که مراد مصور ازین صورت چیست بر
قول که آنجا که را در پیشگاه سر نشان میشت سیر خیزند در تکه آوره که نهادند و از فرشته را ام

تا از چشمه حقیق و سلسبیل و منبع تنجیم و زنجبیل آب می آوردند و بر آن خاک سیرنجیند و در مضاف و مذکور است
 که در این بیت ابر کرم باران محبت بر خاک آدم بارید تا آنجا که را با آب محبت گل کرد و دست قدرت در آن
 گل گل دل پدید آورد پس حضرت عزت بمیاسن لطف و رحمت خود و خدایت آدم را تجمیع فرمود
 و چهل صباح که عبارت از چهل هزار سال باشد بصنوف فضل و کرم و الواف علم و حکم آنجا که را
 می سرشت و تنم معرفت وصال محبت و ران آب و گل می گشت چون قالب ابوالنشر خشک
 شده بجزیره مصلی رسیده در تنه و ریگی از مومینین مذکورین افتاده و در آن اوقات ملائکه
 عظام بنظاره آن پیکر در پنج منتظر می رفتند روزی الملبس بد اسنخار سیده دست بر شکم آدم زد
 و اوزی سموع او را گفت این شخص میان تویی است زود باشد که بیای جوع مبتلا شود پس از
 فرشتگان پرسید که اگر حضرت حق سبحانه تعالی شمار الباطع آدم را مقرر و اندجه می کند جواب
 دادند که از فرمان الهی گردن پیچیم و سر بتابعیت او در آوریم البتست مناسب چنین است اما بخاطر آنکه
 که اگر باطاعت آدم ما سرگردانند بقدم فرمانبرداری پیش نیاید و هر گاه نیکه بر او دست یابند از پایش در آید
 نقل است که چون تخم خلیفت آدم علیه السلام با تمام انجاس و تعدیل تناسب اعضای او با انجام
 رسید و وقت آن شد که صبح زندگانی خلیفه اعظم از افق عوالم ربانی و میدن گیر و دهمای روح
 مقدس معصوب روح الامین بجانب القالب شتافته از طرف سر مبارک او آغاز دخول نمود و هر جا که
 رسید آن سفال بگوش و پوشت مشحون شد و در معارج النبوة مستطورت که چون دیده پسندیده اش
 بلوای نور روح منور گشت اول نظرش بر عرش مجید افتاد بر ساق عرش مکتوب ویدالاکه الا الله
 محمد رسول الله مذنبه و رب غفور از منیعنی و وحیر مفهوم کرد و یکی رفعت شان محمد صلی الله علیه و آله
 و دیگر عصیان و نسیان است در این اندیشه متفکر شد و در خالصه الحقائق میگوید که از حق سبحانه
 تعالی پرسید که خداوند العلیت که نام و می با نام تو مقرون است فرمود پیغمبر است از پیغمبران
 من و فرزند نیست از فرزندان تو که هرگاه قدم کرامت بنگذرت و آید بشتافت او از تو و گذرم
 بر خاطر آدم خطور کرد که مناسب چنان می نماید که پدر شفیع زلت فرزند باشد و اینجا بر عکس آن است

حق تعالی بجهنمیل و حی فرمود که ای جبرئیل دریا بنده مرا و این اندیشه را که در دل گذرانیدی بیرون
والا این خطر سبب هلاکت وی خواهد شد جبرئیل علیه السلام سینه آدم را بشکافت و نصف از آن لشکر
بیرون آورد و نصف بماند آنکه بیرون آورد و در زمین بهشت آنرا دفون ساخت آن درخت که سبب
زلت وی شد از آن تخم اندیشه رسته بود و تصفی دیگر که در جوف وی مانده بود و نفس را در باله
از آن است که تا قیام قیامت سبب کلفت و عزا است اولاد او اند و اسد العاصم بعد از آن روح
باذن و الف آدم را در آمد و در آن اشأ ابوالبشر عطسه زد و بالهام زبانی زبان بشکر همین منان
کشاده گفت الحمد و بسابقه عنایت لم یزلی کجواب یرکب و لذا حلفت سبقت رجعتی
علی غضبی مشرف گردید و تاج القصص منقول است که عطسه آدم را سبب شد هر چهار چیز را
اول آدم خدا را بخالی را شناگویی شد و دوم رحمت خدا را بخالی نصیب آدم شد و سوم جان در
کالبد آدم هم بپارید چهارم از آن نفس عطسه آدم را پس از آن فریده شد و آن عیسی علیه السلام
بود و عیسی پس از آن است که از نفس و آفریده شده بود و از نسل و س بود چون آدم علیه السلام
عطسه داد و اندر رسید که اس جبرئیل علیه السلام بگیر این را پس جبرئیل علیه السلام آنرا
گرفت و گفت گرفتیم فرمان آمد که نگاه دار که من ازین پیغمبری خواهم آفرید و از و عجاایبها اشکا
کم چون روح تمام بدن آدم را دید بر طبق کلمه که نمیه علم آدم الاسماء کلها تعلیم اسمای جمیع سیما
حتی القصصه و القصصه و انا و عالم شد و بعضی گفته اند تکلم بلغات مختلفه آنجناب را معلوم گشت
در معالمت الترنیل منقول است قال اصحاب التاویل ان السد خر و جل علم آدم جمیع اللغات
ثم شکم کل واحد من دریه بلغمه فیقر فوافی البلاد و اختص کل فرقه منهم بلغمه و درین باب وجود دیگر
نیز مروی است القصه بعد از آن خلیفه اعظم تعلیم اسماء فرزند شد حق تعالی اسمیات اسماء
بر ملائکه عرض ساخت از اسمای آنها سوال فرمود البشیران از جواب عاجز گشته و آدم را از عهده
ان بیرون آمد قایلان اتجمل فیما من یفسد فیها و یسفک الدماء بر زبان اعتدال گفتند سبحانک
لا علم لنا الا ما علمتنا انک انت العلیم الحکیم نگاه ملائکه عظام سجود اندازد کلام الصفات مانور شدند

و محبوبه انقیاد و پیش آمدن دگر ابلیس که پیشانی فرمانبرداری بر زمین نهاد و اجسرم از دوش
 بهشت ممنوع گشته مرود و بلعون ابدی شد و جواب التفسیر مذکور است که در اخبار آمده است
 که ملائکه صد سال و ستر و اتی پانصد سال در سجود آدم بودند و ابلیس ایستاده و ایشان می نگریدند
 و در امتناع نام غشید با خرچون سبزداشتند ابلیس را دیدند در مقام تکبر ایستاده فرمان الهی
 بجا نیامده آثار خذلان بر ناصیه او پیدا و شیرگی عصبیان بر چین حال و مہوید است و نیست
 شقاوت ازلی ملوک لعنت و در گردن و کف افکند و تاج کرامت بگاہ او بار سبیل گشته صورت
 مسخ و عطف طاعتش منخ گشته چون مدت از رو و این صورت ترسان و مہر اسان بودند سجد و شکست
 آنرا که طبیعت و ال ایشان نشد و دیگر بار سجد و رافتا و در وقایق الخفایق امام رازی منقول است
 که هر گامیکه خلقت آدم با تمام رسید و نفخ روح بالباس جنبت و نور محمد صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم
 گردید و روح و پیشانی آدم مثل قمر شب چار و ہم درخشیدن گرفت اللہ تعالی آدم را بر تخت نشانده
 و ملائکہ برو و شہای خود برداشتند حضرت غر غر جلت قدرته بلامکہ ارشاد کرد کہ با آدم و ولایات آسمانها
 طواف کنند تا آدم علی غنیمت و علیہم الصلوٰۃ والسلام و ولایات آسمانها عجایب و غرائبها آسمانها را و هر چه
 در اینهاست ملاحظہ نماید تا یقین او زیاده نشود ملائکہ عرض کردند ربنا سمعنا و اطعنا و آدم ہم را
 ملائکہ برو و شہای خود برداشتند و بمقدار یکصد سال آسمانها را طواف نمودند بعدہ جناب باری عزہ
 ایسی بر آید آدم خلق فرمود از شکاف و فکر او را میمونہ میگفتند و و پرده شست از دور و صر جان و
 آدم ہم بران اسب سوار کرد و بد چیریل ابن عنان او را گرفت و میکائیل از جانب یمن و اسرافیل
 علیہما السلام از جانب یسار آدم ہم بودند و آسمانها را طواف میکردند و آدم ہم بر ملائکہ سموات سلام
 میفرمود و میگفت السلام علیکم ملائکہ جواب میدادند و میگفتند و علیک السلام پس حق تعالی فرمود
 کہ اسے آدم این تحبب تست و تحت مومنین از وریات تست و در میان اینها تا قیامت باقی
 خواهد ماند و تاج القصص منقول است کہ چون خلقت آدم ہم تمام شد و جان و رتن و می آمدت
 روز چہان آدم نشسته بود و نگاہ خدا بقایاے ملائکہ را فرمود تا تختی از بهشت بیاورند از سرخ

بجز در این دو که هر مرتبه و بیست و نه بار و دیگر از راه و آفتاب تا بان تر و کمر مرصع
 بجز این و تا جی از زربان و جواهر مرصع بیاورند آدم علمها و پوشید و کمر بر میان بست و تاج
 بر نهاد و بران تخت نشست و فرشتگان تیارند و دست بردست نهاد و پیش آدم
 بایستادند و کف دستهای او را بگشودند و نگاه ملک تعالی امر کرد و فرشتگان که اسجد و الا آدم پس فرشتگان
 سجده نمودند و در مواهب لدنیه منقول است که امام جعفر صادق رضی فرمود که اول آدم را جبرئیل
 سجده نمود پس میکائیل بعد از آن اسرافیل پس عزرائیل بعد از آن و ملائکه مقربان سجده کردند و از برای آن
 نقاشی هر وی است که اول کسی که آدم را سجده کرد اسرافیل علیه السلام بود و گفت را و
 که بر آسمان همین جایزه داده شد اسرافیل بتولیت لوح محفوظ و روضه الاحباب مسطور است
 که خلق آدم در روز جمعه و آفتاب در عجبائ النواجات و این باب حدیث از پیغمبر خدا صلی الله
 علیه و آله و سلم بروایت ابوهریره رضی نقل کرده که فرمود رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که بهترین روز
 که آفتاب در آن روز تابیده است روز جمعه است که در آن روز آدم آفریده شده است و در آن روز
 و در بهشت ساکن شده است و در روز جمعه از بهشت بزمین فرو آمده است و در آن روز حق تعالی
 توبه آدم قبول فرموده و در روز جمعه قیامت قائم خواهد شد و در روز جمعه ساعتی است که در آن
 ساعت هر بنده سلم از حق تعالی هر چه خواهد مراد او حاصل شود و تقصیر چون آدم بهشت نرسید
 خاطرش بالفی و انیسی و جلیسی بایل گردید و در آن اثنا خواب بر آستین او افتاد و او را از
 استخوان پهلوی پیش که او را قصیر گویند بیا فریدند چنانچه آدم را جبر نمود و ویرا بجهت آن
 حوا گویند که مخلوق از حی است و قبل از آنکه او را حی و در حیثیت است که زن از استخوان آن که مخلوق
 گشته اگر خواست که او را بهت سازند نتوانند زیرا که چون مبالغه کنند و رافقت استخوان
 شکنند و اگر بحال خودش نگذارند کج بماند و تفسیر لباب آورده که بعضی گویند حوا را از بقیه طین آدم
 خلق کردند و در آفریدن حوا اختلاف بسیارست بقول کعب احبار و دنیا آفریده شد و در میان
 کعب و طائف و با آدم او را بر سر پیکر است نشاندند باسمان برودند و جمعی میگویند که در بهشت خلق

و ابن مسعود و ابن عباس رضی الله عنهما بر آنند که آن بصورت در بهشت رو نموده این قول را
 بزرگان ترجیح داده اند و در تفسیر طبری آورده که آدم میان خواب و بیداری بود زیرا که در بهشت
 خواب نباشد و حکمت در آنکه اینحال بین النوم و اليقظه وجود گرفت آن بود که اگر آدم بیدار بود
 هیچ بسیار بد و رسیدی و حور او دشمن و اشتی و اگر بخواب گران بودی و دشمنی که حور او را
 از او افریدند برو مهر بانی نور زیدی آنحضرت چون آدم سر برداشت حور او را بر بالین خود دید
 ماری آراسته و موی پیراسته و یک ماه شب چاره بده و اقباس از لواحق جمالش
 شب تیره را روز روشن گردانید که چون که جعد نقشه ترسبیب الثباس از نقاش و حاش
 اطراف چین را خوشبوی تر از کلبه عطار ساختی قد چون سرو سی و در باغ و قد و چون
 گلبرگ طبری جان افزای و ابه فطرت روز بکلی و حل بهشت ارا میش داد و و بشعله رخسار تابناکتر
 و انحراف حسرت بر دل نازن میان انتمزل شما و از و سبب بن شیه مری است که حق تعالی حور او را
 بصورت آدم خلق کرده چنانچه سبب و قامت و قد و حسن و جمال با آدم مشابه بود و در چند چیز
 فایق بود یکی آنکه پوست او نازکتر بود از پوست آدم و رنگ او صاف تر بود و چشم او سیاه
 تر و بینی او از بینی آدم عم خور و ترو و غذا نمناک و لطیف تر و کف او نرم تر و او را بهشت
 گیسوی عنبر موی بود و مرتب بیا و در مطیب بر عفران و مشک او فر چون آدم را نشان
 آنچنان و کمال و مطالع جاده آنمظهر خج و دلال دست داد و دل مبارک آدم با او آرام گرفت
 متقاضی طبیعت ملقه در شهوت بجنبانید پسید تو گیتی اثر خیا بر چهره تو و پدید آمد جبرئیل
 امین در رسید و گفت ای آدم این را بحسن طاق می بینی حفت تست و برای آن افریده
 که ناموس و یار و محرم و همکار تو باشد و در تاریخ آنجناب مسطور است که ابن عباس
 ابن مسعود و جاعته از صحنه گفته اند که چون آدم بهشت تشریف آورد و حور او را با وجود آنکه
 پس اصل زن از جنت آمده بنا بر آن حمیر و ذهب برای زنان مباح شده که این هر دو چیز مخصوص
 اهل جنت است و همین وجه بود که روح از روح صالحه و خوبصورت ملول نمیکرد و چنانکه

اهل بهشت از نعمات جنت لول نمیشوند و در تفسیر قطب صریح است که وقتیکه آدم از خواب بیدار
 گشته و حواریان او را فریب خوشبختی دید که خلاق عالم حواریان با حسن و جمال آفریده بود و از خواب بیدار
 که تو کیستی حواریان گفت من زوجه شما ام آفریده کار عالم برای تو آفریده تا یکدیگر را مونس و
 و جلیس و انبیا باشند و یکی پیش دیگری بگویند تا یکدیگر را مونس و جلیس و انبیا باشند و یکی پیش
 فرمود و ملائکه عرض نمودند که این لقب بر اوست او چه امر فرمودی آدم گفت چون از من مخلوق
 گشته برای این بلقب بجهت آنکه در روز ملائکه استفسار کردند که نامش چیست آدم فرمود که حواریان
 ملائکه از وجه تسمیه او حواریان استفسار نمودند آدم گفت چون که خلقت او از حی که دیده برای این حواریان
 که در روز ملائکه بپرسند که ای آدم آیا حواریان دوست میاری آدم فرمود آری دوست میدارم
 ملائکه از حواریان سوال کردند که تو آدم را دوست میداری حواریان شرم سر فرو انداخته انکار نمودند
 حال آنکه در دل حواریان دوستی بود و چون از آدم بود ملائکه گفتند که اگر زنان در محبت باشند هر ان
 خود را استگونی بودند و هر آنکه حواریان استگونی بود زیرا که زنان از شرم و حیا اظهار واقار
 محبت خود و بیجا میباشند و انکار می نمایند و حال آنکه در دل آنها محبت است و هر ان
 زیاده ترمی باشد و احد اعلم و در بعضی روایت آمده که آدم علیه السلام چون بیدار گشت حواریان
 را دید و در قیام از نور نشسته نروزش آمد و پرسید که تو کیستی حواریان گفت که من جنت تمام
 صراحتی الهی برای تو آفریده آدم به پیشتر شده دست خود را بسوی حواریان دراز کرد و ملائکه گفتند
 ای آدم تو وقت کن تا نکاح کنی و مهر او را بگیری آدم پرسید مهرش چیست ملائکه گفت تمام
 در و بر محمد صلی الله علیه و آله و سلم بفرست و بر وایتی بسند بار آمد پس عقد و وصیت میان آنها
 وجود گرفت و حضرت حق تعالی بخودی خود خطبه بخواند و ملائکه گواه شدند ندیسی آدم و حواریان
 از خداوند تعالی مخاطب شدند خطاب یا آدم اسکن انت و زوجک الجنة و کلا منها حیث شئتما
 و لا تقر بانه الشجرة فکونان الناطقین یعنی اے آدم ساکن شو تو با حفت خویش در بهشت
 و چیزی را نخور و در حال رفاهیت و فراخی حدیث از هر جا که خواهی و گرد و پیرامونان پذیرت

الا جمله تالمان خواهد شد مفسران - اختلاف است که مشاء البیه بنده در این آیه که میگوید خشت
 معین مخصوص بوده یا جنبی از درخت که آن گندم یا گنور یا انجیر یا کافور بوده که ولایتش با بنده شجره
 فکوناسن الظالمین و برایت اشهر از خوردن گندم ممنوع شدند و البسیل ز فراغت آدم
 و حوا در ریاض انس و خطایر قدس خبر یافته نایره حقد و حسد در باطن ناپاکش اشتعال
 یافت و مقبره غم اگر ده بای می مروی طاووس و دستبازی بار به بهشت در آمده و مهمات
 حوز را متغیر ساخته آدم و حوا ملاقات نموده بتبویات شیطان و تخلیات نفسانی شجره
 ممنوعه در نظر ایشان جلوه داد و چندان وسوسه کرد که باطل آن مبارزت فرمودند و بهر دو نفر
 در معصه آدم و حوا قرار نیافته بود که لباسهای بهشتی از سر تن هر دو افتادند و عریان شدند
 و عورات خود را بزرگ انجیر پوشانیده ساختند و منقول است که چون آدم و حوا عریان شدند
 خطاب الهی رسید که ای آدم هیچ میدانی که سبب برهنگی چیست گفت آری یارب از آنست
 که شجره ممنوعه غذا ساخته ام و بجنایات نپرداخته و این جبارت بنا بر جرات حوا بود که
 که ازین درخت بدالت او خوردم و حوا مضطرب گشته گفت الهی بار که خازن جهنت بود مرا
 بر این حرکت و لیر گردانید و سوگند یاد کرد که این شجره خداست و آلا ازین این خصمیان صادر
 نمیشد لاجرم حکم تنجیر صورت مار صادر شد و جبار تنقم باو خطاب نمود که چون شنیدی این گناه توئی بقبول
 و قبول گونار باش و زمین را بشکم و سینه میخارش و غذا از خاک تیره میبارد و روزگار بدین
 خواری میگذارد و قبل ازین واقعه بحسب صورت مار خوشترین دواب جهنت بود گویند که سبب
 باقوت و حیثیتهای او از زبرد و زبانش از کافور و دندانهای او از زرد و قوایم او مثل
 قوایم تنراز مشک و زنگنه گونان گون براو بودند و مثل ماهتاب و رخشان بودند در تاریخ
 انجیس مسطور نیست که او تعالی جل شانہ و تادیب آدم عمده امور مقرر فرمود اول معاصی
 نمود آدم را از انفرمانی خویش بقول خود الم انهم کاعن لکما الشجره الایه و هم وقتیکه گناه
 از آدم صادر گشت آدم عم را تفصیح ساخته یعنی ستر آدم عطا نموده و قبل از ان

پوشیده بود و از لباس بهشتی عریان گردید سوّم قبل از کتاب گناه رنگ جلد آدم هم
 به رنگ نازنین چون آدم هم مرکب گناه شد رنگ جلدش متغیر گشت و اندکی در نازن باقی ماند
 که متذکر حالت پیشین باشد چهارم اخراج نمود آدم را و تقاضای از جوار خویش
 و ارشاد کرد که سزاوار نیست که نگار در جوار من باشد پنجم مفارقت میان آدم
 و حوا فرمود ششم اولادش را ببلای عداوت مبتلا ساخت چنانچه میفرماید لعنکم الله
 عدد هفتم او تعالی اعلان نسیان بآدم میفرماید نفسی آدم دلم نخی غریباً هفتم غلبه عدد بر
 او را و آدم یعنی تسلط ابلیس بر او و نیار برای آدم و اولادش زن دان ساخته و دهم قسب
 شقت و تراش امرعاش پس و لیکه پیشانی او آلوده عرق ارتعاب شد آدم هم است
 و در تادیب حوا و دخترانش سوای این ده امور متذکره بالا پانزده امور زیاده فرمود و اول
 امتحان حیض چنانکه مرویست که چون حوا از شجره منهنیه مخفی فرمود و بلاس حیض مبتلا
 و دهم قتل حمل سوّم بدو وضع حمل و تعیب آن مبتلا فرموده چهارم نقصان عقل پنجم نقصان
 دین ششم تقصیر میراث که زنان از نصف میراث مردان مقرر شده هفتم عدم مخصوص
 برای زنان ثمر اریافت ششم استیلا و شومبر مقرر شد نهم و امر طلاق زنان را پنج
 اخت یازده مردان را درین امر مختار ساخت و دهم محرم نمود زنان را از احکام جهاد
 و این مخصوص نصیب مردان گشت یازدهم محرم نمود زنان را از منصب نبوت که هیچ زن
 نبی نگشته و از دهم عدم جواز امامت و سلطنت از زنان یعنی درین امر هم زنان محرم
 اند سیزدهم سفر بغیر محرم بر زنان حرام گشت چهاردهم عدم جواز انقضاء جمعه صرف از زنان
 پانزدهم معذوری زنان از ادای سلام بطوریکه نصیب مردانست و الله اعلم و خلقت حوا را
 نیز بعد گشت نقل است که چون بانگ فضی آدم ربه برآمد جهل استیبار آدم را بگریستند و از
 نمودن از رویم حق تعالی وحی کرد که چنانچه بر آدم بگریستید عرض کرد که ما گریه می کردیم
 در جناب تو عاصی نشود پس خدا تعالی فرمود که بغیرت و جلال خود که قیمت چیزها بر تو آشکار گردد

و بعد فرزندان آدم هم را خدا مژ شمس از ضم و در بعضی روایت دارد گفته که چون فقره و طلال
 و شجره عود بر حال آدم هم نگریستند خطاب جناب باری عز اسمه رسید که شما چرا اینگریزید
 عرض کردند که ما گریه می‌بریم گنگار تو جناب باری عز اسمه فرمود که اگر رقت قلب پیدا نشتید
 از خطاب من بگریستید قسم شربت و جلال خود امی طلال فقره کسی از شما منتفع نشود و تا وقتیکه
 شمارا و آتش بگذارد و امی شجره عود و احدی خوشبوی تو نگردد و تا وقتیکه و آتش نسوزد انچه خاک
 در اخبار الدول و آثار الاول مسطور است در در منشور عساکر لطیفی خود از امام جعفر زهد و ادوار
 پدر و جد خود روایت میکنند که فرمود رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم که هرگاه بسبب جناب خالق همچون
 و نیار آفرید و فیهب و فیهب را پیدا نفرمود و وقتیکه آدم و حوا با هم در بیابان شدند چاره شان فیهب
 و فیهب را در دنیا نازل کرد و در چشمه‌های زمین جاری ساخت یعنی برای آنها معدن مهر
 کرد برای نفع اولاد آدم و حوا و در هر خوا از آدم نه اقرار نمود و باریان مجانبیت کسی بگرفتن در نزد کاج
 بدون کاهین و چشم و کتاب مذکور هر قوم است که اول کسی که دنیار و در اسم را ضرب نمود
 آدم بود و فرمود که بدون این معیشت نیک نمیشود و هرگاه نیکه خطاب اسبیلو الجحکم لعنهم
 عدو الله آدم هم و حوا و شیطان و ملاؤس و مار از بهشت بیرون افتادند با تفاق مورخان
 آدم هم بکوه سراندیب نزول فرمود و آن جزیره است از بحر میند که اطراف آن را بهشتا و
 فرسنگ گرفته و چندان معدن دارد از زو سیم و یاقوت و الماس و از حضرت
 رسالت یاب علیه السلام منقول است که بهترین لقاح که است و خوشترین مساجد مسجد
 اقصی و نیکوترین جزایر جزیره سراندیب است و در آنجا کوهی است موسوم بدیوان
 که نزول آدم هم از بهشت بران کوه شده بود و اثر قدم آنحضرت در آن کوه ظاهر است
 و بی ابر و باران همیشه روشنی مثل برق از آن کوه ظاهر میشود و نیز گویند بهشتا چندان
 باران بارد که اثر قدم شسته گردد و صبح باز ظاهر گردد و در سبقت اقلیم از کتاب عجایب البلاد
 نقل کرده که در جوار هر که نام موصنی است از جوار سراندیب و در آن درختی است که بر شنب و

سپید و دم و رقی از ان فرو افتد که در صفحه آن کلمه لا اله الا الله محمد رسول الله در بر صفحه
 و گیر آتیه از قرآن نقش باشد و ملک آن ورق را ضبط می نماید و در هر علقی که بکار برده است
 قرین آن گرد و از عجایب آنکه در بعض کتب منقول است که عبدالرحمن بن هارون مغربی گفته که
 در دریای مغرب رسیدیم بحلیکه آنرا بر طون سیگوسیند خلا می بامالو و در دریای اوم انداخت
 و ماهی گرفت که طولش یک وجیب بود پس نظر کردیم در گوشش راست او کتوب بود و
 الا الله و بر پشت او محمد و در پس گوشش چپ او رسول الله و خواجده و شیطان علیان
 و طاووس هندیستان و مار باصفهان فرود آمد و جبرائیل التفسیر مسطور است که آدم برین
 سرانند فرود آمد بکوه که نام او بودست و خواجده افتاد که نزدیک مکه است و طاووس
 باراضی حبشه بامرج الهند و مار بخرطه اصفهان باستان و در منزل شیطان اختلاف است
 که بالبله بود باستان و هر دو در نواحی البصره اند و تفسیر طبری گوید که بسمنان فرود آمد از حد و
 متفقان گویند که تعیین مسکن جهت ابلیس چندان جتنی ندارد زیرا که آسمان و زمین و هوا
 او بجمیع اطراف و اکناف جهان احاطه کرده اند و قدوة المحدثین جلال الدین السیوطی در وسائل
 الی معرفة الادایل نقل فرموده که اول با ایهبط آدم الی الارض ایهبط بدخان ارض بالهند
 اخره بن جریر عن ابن عباس رض و در غش و منقول است که چون آفریدگار عالم آدم را
 بنیاد علیهم الصلوٰة و السلام را آفرید و ملائکه را احضر نمود و چنانکه سجد و منها و دیگر ابلیس لعین
 سجده نکرد و در دو مسخ گشته در آسمانها و زمین را خبر کرد که حق تعالی آدم را آفریده و
 پدر یا و آدم تا ماهی را خبر کرد که خدا تعالی جنسی آفریده و آنرا خلیفه خود گردانیده و او شمارش کار خود
 کرد و حیوانات بحر را خواهد گرفت چون ماهی از ابلیس بن خنثی پیشش مخلوقات در بار فرستاده
 ساخت که حق تعالی جنسی پیدا کرده است که دو دست و دو پا دارد و بدست چیرگی را
 سگیم و دو پا روان میشود و پس بایان را از وی مانعیت و ماهی اندوگمین شده حضرت خلایق
 عالم زبان ماهی را بسبب بدی آدم هم که پیش مخلوقات دریا که بود و در فرمود چنانکه ندیدی

روایت کرده است و سعید بن جبیر روایت میکنند که هرگاه سیکه آدم از بهشت برین بروی زمین
فرستاده شد هیچ چیز دیگر سوای کرکس در بر و دامنش بجز از مخلوقات بروی زمین و در میان پای کرکس
دوستی بود که کرکس ترش شب پیش باهی می ماند و قتی که کرکس آدم را دید نزد دامنش و دیده و گفت
امروز بروی زمین شمع عجیب آمده است که از پای خود روی رود و از دست خود سیگ و آبی گفت
کرکس اگر تو در قول خود صادق هستی پس برای من در کج و پر ای تو در بر دامنش نیست و گویند
که چون آدم بسیار اندیخت افتاد و گریست آب چشم او در کوهها پراکنده گردید و اصل گوهرهای
کافی شده و خواجده افتاد بر لب دریا گریست آب چشم او در دریا پراکنده شد اصل مر و اید
گشت از اینجا است که چشم انجروارید علاج کنند و آب چشم انجروارید نیست و هند و زبان
را دوست دارند که آب چشم ما در الشیاست و در زبان گوهر را عزیز دارند که آب چشم به ایشان
است پس گوهر و مر و اید را نزد خلق قیمت نهاد تا بداندند که آب چشم را نزد حق تعالی قیمت
است چنانکه اینجا و میان گوهر را و مر و اید را قیمت کنند فرشتگان آب چشم عاصیان را قیمت
کنند و از جناب رسالت مآب صلی الله علیه و آله و سلم روایت می نمایند که آنحضرت فرمود و نیکو بین
و خوشترین زمینها آن زمین است که در آن آدم هم فرو آید و آن از من پس بدوستان است
عبداللہ بن عباس گوید که زمین هند خوشتر زمینها نبود لیکن با بدن آدم هم خوشترین زمینها
گشت و آنچنان بود که چون آدم بدینا آمد جامه آواز برگ بهشت بود چون روزگاری بر آید آن
برگها خشک شده بر سخت بادش پراکنده کرد و منقسم به قسم شد قسمیکه آنرا آید و آن خورد و
آن اصل شک گردید و قسمی را گاو و بخری خورد و آن اصل عنبر گردید و قسم سوم خاک شده
بزمین فرو رفت و اصل دومها که هند گردید بدین سبب زمین هند خوشترین زمینها گردید
و در مشهور منقول است که از ابن عباس مروی است که فرمود رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
که البیسی بدرگاه جناب اقدس ای عرض کرده که آئے پروردگار من تحقیق آدم را بزمین
فرستادی و میداغم که عنقریب برای وے کتب و رسل خواهند بود پس کتب نشان که ام است

پروردگار عالم ارشاد کرد که یغیبران شان ملائکه و انبیاء خواهند بود و کتب بر شان تورات
 و انجیل و زبور و قرآن مجید خواهد بود و آبلیس عرض کرد که پس کتاب من کدامست فرمان شد که کتاب
 تو و شمش است و قرآن تو شمش است و رسولان تو کاهنان خواهند بود و طعام تو ماهم بگر اسم الله
 علیه خواهد بود و شراب تو جله کرات و صدق تو کذب و خانه تو حاتم و شکارگاه تو زبان و موزنان
 تو فرامی و مساجد تو بازارها خواهند بود و القصد چون آدم به عالم جنیت فرجام رسیده از آن فرامی اینجا
 جلال سبحانی بیشتر از پیشتر ندادم گشته بتوبه و زاری و ناله و بیقراری مشغول گردیده بعد از القضا
 سه صد سال با دو و صد سال به لاهام بهم الرشا و کاهن را که موجب قبول باشد بر زبان راند
 خیر بیل آیین بشارت بمحضرت آورده و محنت براحث تبدیل یافت و جمعی مضمهران بر آنند که مراد
 از تلقی کلمات توسل حسن آدم است بجناب رسول الثقلین صلی الله علیه و آله و سلم و متفق است
 که جناب رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که مرا جبرئیل علیه السلام خبر نموده است که تحقیق خلاق
 عالم و قلیک آدم را خلق فرمود و روح در جسد مبارکش داخل نموده مرا احکم کرد که سببی از سبب بهشت
 گرفته و در بین آدم به پیشتر و من حسب فرمان جلیل شان سببی از حبت گرفته و در بین آدم به پیشتر و من
 اول تعالی جل شان از قطره اول ترا آفرید و از قطره ثانی البکر و از قطره ثالث عجم و از قطره رابعه
 شیمان رفم و از قطره خامسه علی رفم را بیا فرید پس آدم عرض کرد ای پروردگار اینها که احم اند که بزرگی داده
 اینها را احباب باری غراسمه ارشاد کرد که اینها پنج کس اند از ذریت تو و نزدیک من از جمله مخلوقات
 من بزرگ اند و تو بزرگترین اینها و رسولان هستی اینها بزرگترین اتباع رسولان اند پس هر گاه که
 آدم ناقضاتی پروردگار خود نمود عرض کرد آکی بحجرت این استیخا حشمت اینها را افضلیت و بزرگی
 بخشیده تو نه مرا احباب فرامی پس پروردگار توبه آدم بتوسل اینها قبول فرمود صاحب صوته
 محرقه این روایت را از محسب طبرانی نقل کرده است المختصر با وجود اینحال آثار افعال از صفیات
 احوالش لایح بود و از بهشت و محالست ملائکه بسیار یاومی آورد و جهت اطمینان خاطر مبارک
 کریم عطا بخشید و بهشت العجور را که خانه الهیست از یکدانه یا قوت سرخ از آسمان بدینگونه وضع که حالا

خانه کعبه است زادگاه شرفناز فرستاد و آدم را بطوان آن مامور گردانید و آدم از سر رانندگی
 بطرف آن مقام واجب الاحترام در حرکت آمده اثر قدم مبارک آنجناب بر زمین که رسید بهر وایام
 معمر گشته بلاد و امصار در امتوضع حدوث یافت و بعد از وصول بکوه مشعل از جبرئیل امین تعلیم گرفته
 بمناسک حج پرداخت انگاه بپیشارت روح الامین بکوه عرفات شتافت و در طلب حواجد و هجد
 ممنوع اتفاقاً حوائی از جاده بران حدود می آمد بر دو بالای آن کوه یکدیگر را دیده و شناخته جبرئیل
 علیه السلام سبب معرفت ایشان شد بدی تجویز آنکوه را عرفات موسوم ساختند و آدم و حواء
 بعد از استیجاز از بارگاه احدیت بجانب سرانندگی رفته با هر یک یک تنه هم قهای نسل توان بودند و پدید
 در دروشتن از انس رضی الله عنه مروی است که فرمود رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که آدم عم
 و حوا بر تنه از حنبت بر زمین فرستاده شدند و برانها برگ درختهای حنبت بود چون بر زمین آمدند
 از حرارت آفتاب برانها گزند رسیدن شدند و یکدیگر را گفت که حرارت مرا فریاد واد
 جبرئیل تشریف آورد و بنیبه همراه خویش آورد و حوا را حکم برستین آن نمود و در نتیجه آن تعلیم فرمود
 آدم را علم بابیه بانی آموخت و آدم و حوا را و یکی نفرموده بود چون بر زمین آمدند هر یک یک تنه
 خواب میکردند جبرئیل عم آمد و حکم کرد با آدم عم که با حوا را و یکی نماید و آدم را تعلیم فرمود که با نیطر تقیه باید کرد
 و تشکیه آدم عم بموجب اشاره جبرئیل بعد از آنکه جبرئیل تشریف آورد و از آدم استفسار نمود
 که زوجه خود را چگونه یافتی آدم عم فرمود که نیکو یافته ام و نتائج القصص مسطور است که چون برگمار
 حنبت خشک شده از تن بر سخت آدم عم بر تنه باند نبالید از بر سنگی جبرئیل آمد و گوشت و از مرهشت
 بیار و در وقت پیشم می را باز کن و حوا را بگو که تا برسد و بیافزود و بواسطه ساز و گیاه
 پوشانند و یکی خود را حوا گفت اینهمه کار مرا می باید کرد و گفت یا داری که در بهشت اول گندم
 تو بکندی و بخوردی انگاه آدم را و االت کردی تا بخورد و بر تنه شد پس بحقیقت آدم را تو
 بر تنه کرده هم ترا باید که پوشانی تا غمناک شد فران آمد که ای جبرئیل حوا را بگو که
 غم مخور اگر بابیه آدم بر تو نهادیم نفقه ترا بر وی نهادیم تا اگر تو غم بایستی و می خوردی و نفقه

تو بخواب و چون آنم حدیث نفقه شنید غمناک شد و گفت ای جبرئیل سستی تا قیامت باند مردان
 این بار را چگونه نشنید خطاب آمد که ای جبرئیل آدم را بگو می غم مخور که اگر نفقه زنان بر مردان
 نهادیم میراث ایشان را از میراث زنان زیاد کردیم تا از میراث دو بهره مردان را بود و
 یک بهره زنان را که الی ذکر مثل جزا الاثنین یک بهره زیادتی از سه برکات نفقه بود است چون حوا و حبه
 جبرئیل ان پیشم بر نیست و بیافت خود را حوا پیرایه و ازاری و مشغوم کرد و آدم را پیرایه و ازاری
 القه چون آدم و حوا برین آمدند بالا ای ایشان بلند بود و از تف آفتاب در زحمت بودند
 جبرئیل را فرمان آمد تا خویش بر سر ایشان فرود آورد بالا ای آدم مباد که باز آمد بگر ایشان
 و بالا ای حوا بسوی و بیخ گز و آن نفقه بعد از دو صد سال بود که آدم بدین آمده بود از این عباد
 مروی است که گفت چون آدم بدین تشریف آورد و هر بار که از بهشت بر اندیشیدی از بهوش فرستی
 و چون بهوش شدی جبرئیل علیه السلام پیادری چنانکه ایشان نو از نو را و باو تخی
 و دست بر روی فرود آوردی تا بهوش آمدی و او را داری دادی و چون جبرئیل مقصد
 مراجعت کرد ای آدم و فرمودی که کیساعت و گیر توقف کن تا با تو عجبی گویم جبرئیل گفت که پیش ازین
 فرمان توقف نیست و چون جبرئیل از چشم آدم ناپدید شدی خیال نبالیدی که هر غان هوا
 بروی بگریزند روزی آدم در زواله و زاری بود که ناگاه فرشتگان آنجا سید صحرای
 دید که مثل آن ندیده بود و او را شنید که مانند آن شنیده بود و عجب آمدن پیاد و نزدیکی آدم
 بهشت و گفت که کیستی آدم گفت که من غریبم گفت در اینجا چگونه آمدی آدم گفت که من
 من از خانه خود را بیرون کردم و فرستادم که منسایه تو که امست آدم گفت خالق ارض و سما
 گفت اسم تو چیست گفت آدم گفت تو آنکس هستی که ندای مطلق از دست خود ترا آفریده آدم
 گفت آری فرستادم که تو آنکس هستی که بسبب تو ابلیس را خدا آید خالی لغت کرد آدم گفت
 آری فرستادم که تو آنکس هستی که فرشتگان ترا سجده کردند آدم فرمود آری گفت تو آن کس هستی که
 ترا و حبت نهاد و بودند آدم گفت آری فرستادم که بگریه بگریه برای تو ریاست

پس آدم و هم گمبخت و خطاب بهم بر حال آدم گردید و بعد از آن از نزد آدم هم پروا کرد و فرمان آمد
 که ای خطاب چرا پیش آدم نه نشستی گفت ای جده خلعتی را جفت آفریدی و قدر و کثافت توئی
 چون آدم را بچانه و عیدم رشک آدم با وی جفت شدم تا فراموشی ترا مسلم باشد خطاب بعد
 که چرا بر حال و سگ گریستی گفت دلم بر غریبی و سگ بسوخت خطاب آمد که باین شفقت که با وی
 کردی رنج تاریکی و تنهایی سوز رخ از تو برداشتم زیرا که دیگر در سوراخها و سیاهناها و
 کوهها و بیابانها و جای تو در سوراخها و سگ خوش باشد و بگردان پشیمانی باشی و با تقدیر که با تو
 گریستی کار و از گلو سگ تو برداشتم تا همه مرغان را بگیرند و بکشند و ترا بگیرند و بکشند چون
 ترا شک با تو هم موافقت کرد آدم و از این احوال و دست بر پشت وی کشید و پشتش سیاه
 شد که دست آدم هم گرد و آلودگی بود و از بس که با آدم بنالید نامه آدم عادت او شد
 اکنون هر گجا آدمی را ببیند یا گنگن یا گنگست بلکه نزد مردم آدم هم میکنند و باز می نمایند که اے
 آدمی ز او تو فرزند انگسی که مرغان هوا بر و سگ و نه سگ و نه انون تو بر خود نوحه کن که دنیا و جای
 ست آدمی نیست در درخت و درخت و درخت است که چرا از زبان جنت بود و بسبب صفای و دلالت
 جسم و قیام که عالمه میشد معلوم میگشت که در شکم آنجناب بسرست یا دختر آورده اند که هر نوبت
 که خواهم میشد بشنید و سمیت میسر و دختر می باور است میسر و آدم هم بموجب و حیا
 سناوی دختر لطیفی را با پسری لطیفی دیگر در سلک از و ارج سیکتید و آدم هم اول بشری
 است که افسر نوبت بر سر نهاده بهشت و رآمد و در پستان مذکور است که آدم هم اول مرسلان
 است که حق تعالی او را بسوی اولادش فرستاد و بعد از وفات محمد بنین جلال الدین سید علی
 و در وسائل الی اخره الاوایل نقل کرده که اول خلق الله بنی انسان فرجه ششم قال هذا انتم عبدی
 و لا تقموا الی الله حقها احسنه ابن ابی الدنیانی کتاب الوریع عن ابن عمر فرغوا و شریعت البشیر
 مشتمل بود بر خدایرستی و صلاوة و صیام و قربان و اجتناب از شراب و خوردن گوشت خنزیر و کل
 میست و کتاب آنجناب بقول حق تعالی بود و در جمیع اینها و غیره گفته اند و مضمون صحف آنجناب حکمت

و معرفت منافع و مضار او و بهر کیفیت تسخیر جن و شیطانیین و برادر ایشان بن عباس را آدم هم
در بهشت اقامت گذاشت مگر مابین عصر و غروب آفتاب از ایام استخوانی و بعضی از علما گویند
که استخوان بنحیر و زک عبارت از پانصد سال است و در بهشت اقامت داشت بعد از آن تلمیذ
المبیس لعین با کل قره شجره و مجموعه مبارک و فرموده از بهشت بیرون افتاد و صنعت ساختن
و یافتن و بستن و استخراج التل از این و فن هندسه و بقولی علم طب و موسیقی و رای
جیات استخوان سمع اختراع پذیرفت و بروایتی خانه کعبه را آدم هم بنا کرده و در آن شهر حلت
از عالم نموده تا اعداد اول و احضا و استخوان بچهارم رسیده از فرزندان صلبی او است
سپهر و نوزده دختر بودند و بعضی برانند که سبت و یک پسر و سبت و دختر از سلب آدم هم بود
آمده و گویند که شیت هم از حوا تنها بود و آدم و حوا بودند و استخوان اول و استخوان
بود و گویند که چون آدم هم در بهشت آمد اول چیزیکه تناول فرمود بقول جمهور انکور و انجیر
بود بعد از آن لیلیم و میوه های بهشتی رغبت نمود و آخر چیزیکه در بهشت تناول نمود گندم
بود و در بهشت از علی بن طلحه مروی است که اول چیزیکه آدم بعد سیور بر روی زمین تناول
فرمود و هر دو بود و قتی که حاجت بر از شد دل تنگ گردیده چنانکه زن بهنگام ولادت طفل
دل تنگ و دردمندی شود و شرقا و غربا میفت و نمیدانست که چه توان کرد و چگونه دفع باید تا
جبرئیل آیین آمد و طریق رسیدن یعنی فضله انداختن آموخت پس فضله از شکم آدم هم برآمد
و چون بومی بدش بدناغ آدم رسید بتناوی گشته نه تا و سال بگرفت اهل تاج تا اهل اند
که زبانی که آدم در بهشت گندم خورد آنوقت گندم از غسل شیرین شد و اسکه نرم تر و شیرین تر
بود و گویند جبرئیل سه دانه گندم از بهشت آورد و هر دانه بوزن صد هزار و سه صد و هشتاد
و هشت درم بود و با آدم هم وارد گفت که دو از آن تو و یکی از آن حوا و طریقه کاشتکاری
آموخت و قتی که گندم طیار شد تجلیم جبرئیل نان نختند که عرض آن صد گز بود این خلدکان گفت
که مروی است که هرگاه بگیه آدم هم را حق تعالی بر زمین فرود آورد و جبرئیل آیین نزد آ

و گفت ای آدم من پروردگار عالمم خضایل براس تو فرستاده است کی را ازین سه شغل است
 اختیار کنی و از و باقی اندوه کناره گیر ای آدم من پرسید که آن خضایل که اعم از جبرئیل و میکائیل و
 ورین و عقل آدم من گفت که عقل را اختیار کردم جبرئیل میگوید وین خطاب کرد وینا بر وینا پیش بر خیزد زیر که
 آدم من عقل را اختیار نمود وین گفتند که ما میخواهیم برخواست جبرئیل گفت چرا شما نافرمانی
 میکنید وین و حیا گفتند که بایان نافرمانی نمیکنیم ولیکن بایان را حکم است که عقل را نگذاریم
 بهر جا که باشد نقل است که چون حقیقتی دنیا را بفرمود و دنیا راست دنیا گفت من آدمی را و از او
 جهان بجز مشغول گردانم که خوار فراموشش کند خدا نیثانی فرمود ای دنیا من از تو قوی تر بیافتم
 غم را بیا فریدم گفت من آدم را و از او را چنان مشغول گردانم که دنیا را فراموشش کند خدا نیثانی
 گفت من قوی تر از تو بیا فریدم خواب را بیا فریدم خواب گفت من آدمی را و از او را چنان مشغول گردانم
 که غم را فراموشش کند حقیقتی گفت من از تو قوی تر بیا فریدم عشق را بیا فریدم عشق نیز بزمین و عفو
 که روحی نقاس فرمود از تو قوی تر بیا فریدم گر سنگی را بیا فریدم ارجمی گر سنگی فکر دنیا خواب و غم
 و عشق و همه سوداها را ببرد و آب سرد آدم من چون گر سینه شد غم خود را فراموشش کرد و الله اعلم
 و این ابی شنبیه از حسن روایت میکند که اول سبکه ازین جهان فانی بدو بقار حلت کرد و آدم است
 و در عالم التنزیل مسطور است که جمعی از میوه و پنجس شریف صاحب مقام محمود و علیه الصلوٰه و السلام
 آمد و گفتند یا محمد صلی الله علیه و آله و سلم خبر ده از آنچه خدا نیثانی آفریده است در ایام ستمه
 آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که خلاق عالم روز یکشنبه و دو شنبه زمین را آفرید و جبال
 و معادن را روز سه شنبه مخلوق گردانیده و روز چهارشنبه امصار و انهار را پدید آورد و حیوانات
 و ملائکه را از باد و آتش شنبه تا سه ساعت جمیع خلق کرد و اینها حضرت عزت جل جلاله در ساعت اولی
 روز جمعه آجال را و در ساعت ثانیه آفات را و در ساعت ثالثه آدم من را موجود نمود و میوه را تقدیر
 صدقت ان اتمت قال صلی الله علیه و آله و سلم و ما ذاک قالوا ثم استراح یوم السبت و خلق
 علی العرش کسین حق تعالی این را بر ایشان رو کرده آیه کریمه و لقد خلقنا السموات و الارض فی

ستمه یانم و اسنان من لغوب نازل فرمود و در ششون الاخبار مذکور است که میوه از توریت نقل می نمایند
 که خلاق علی الاطلاق روز یکشنبه آسمان را خلق فرمود و در میان دو آب که فوقها و ما تحتها
 روز دوشنبه زمین و آنچه در انب از اشجار و از بار و آثار و حیال و معاون و عیون پدید
 آورد و در روز سه شنبه ماهتاب و آفتاب و سایر کواکب سیار و ثبات و آنچه در جوف است از آیات
 موجود گردانید و روز چهارشنبه انواع و ارباب از وحش و طیور و باقی حیوانات مبدی و بحر
 آفریده و خلق آدم و حوا و در پنجشنبه بوقوع پیوست و تکمیل آفرینش جمیع اشیا روز جمعه بر
 نموده و شش روز است ابدای آفرینش روز یکشنبه واقع شد و در روز فرارغ و استوار
 روز شنبه بود از بیخبت روز سه را تعلیم نموده عید خود ساختند و اعتقاد اهل بخیل آنست
 که آغاز آفرینش در روز دوشنبه است و روز استوار یکشنبه فلند الزمان یکشنبه را عید قرار
 نموده عظیم شمرند اما اجماع اهل اسلام بر آنست که مبدأ خلق روز شنبه بود و در جمعه که تخلیج
 آن ایام است کرم داشته عید مومنان میخوانند و حدیثیکه در این باب از ابیهریره رضی
 و بعضی کتب مروی گشته موند اینجی است که قال ابوهریره رضی الله عنه اخذ رسول الله
 صلی الله علیه و آله وسلم بیدی فقال خلق الله الترتیبه یوم السبت و خلق الجمال فیها یوم الاحد
 و خلق الشجر فیها یوم الاثنين و خلق المکره یوم الثلاثاء و خلق النور یوم الاربعاء و ثبت فیها من
 الدواب یوم الخمیس و خلق الله آدم یوم الجمعه آخر الخلق فی اخر الساعه من ساعات الجمعه
 فیما بین العصر و اللیل و در بعض شروح مشارق الانوار شرح گشته که چون روز شنبه
 حق سبحانه تعالی از خلق ارض و سما فارغ گشته بود میوه آنروز را برای اشتغال بعبادت و تک
 اهتمام بر انجام امور دنیوی اختیار نمودند و نصاری روز یکشنبه را که ابتدای آفرینش و بوقوع
 شد هبت شکر گذاری بطاعت حضرت باری عز اسمه صرف کردند و بنابر آنکه خلق آدم هم در روز
 جمعه بوقوع پیوست مادی توفیق رفیق اهل اسلام گشت تا آنروز را صرف طاعات و ادای
 وظائف عبادات النسب و اولی دانستند و الله اعلم و بعضی روایت وارد گشته که خاک را

الوان مختلف بود ولیکن از تنوع بیرون نباشد قسمتی از او سنگریزه است و قسمتی شوره و قسمتی
 خاک خوش آنقسم که سنگریزه بود اصل خلقت کافران گردانید و ایشان را از ان آفریده و کلمات
 منی کالحجراته او باشد و مشهود و آنقسم که شوره بود اصل خلقت منافقان شد چنانکه از زمین شوره
 نبات بر نیاید و اگر بر آید کسی را از منفعتی نبود همچنین از منافقان خیر نیاید اگر آید بی منفعت بود
 از آنکه از دل نباشد و آنقسم که خاک خوش بود اصل خلقت مومنان شد تا چنانکه از خاک
 خوش همیشه نباتهاست با منفعت بر آید همچنین از مومنان طاعتها و خیراتها آید همه مقبول باشد
 پس در قیامت نیز بر قسم باشند و دو باشند و آتش باشند و نور باشند و در منافقان آتش است و آتش بر کافران نور
 بر مومنان نگاه هر سه کرده و بر جانب دوزخ را نیز چون بر سندان دوزخ و دو منافقان را فرمود که آتش
 کافران را فرو کشد و نور مومنان را بگذراند و بهشت رساند و تاج القمص منسوط است
 که فرشتگان هر اسمانی البلیس را نامی نهاد و بودند در آسمان دنیا عابدش خوانند و در قوم
 تائب گفتند و در رسوم زاهد خوانند و در چهارم ابدال و در پنجم آواب و در ششم مطیع و در هفتم
 آیین گفتند چندان عبادت کرد که سزای کرامت شد حق تعالی او را بهشت رسانید
 و در جمیع او بزرگ گردانید و کلید بهشت با و داد و از آنجا بهشت باشد و کلید بهشت گرفت و گرد آید آنها
 میگردد و قفا فرمید و چون بر عرش آمد همه عالم از عرش آواز دادند که خازن خان
 آمد و حسن صبری قدس سره فرمود که البلیس نه صد و نه قفا و پنجاه سال خدا را عبادت
 کرده بود و در آسمانها فرستاده چندان حاجی نیست که قدم بروی منی الا که خدای را برانجا
 سیه کرده و عبادت منجا آورده بود و گویند که کینیت آن ملعون ابو مرقه است و نام و سیه
 در سر بانی غرازیل است و تعبلی عارث بود چون با فرغانی از و صادر شد اسم و صورت او تغیر
 یافت و ویرا البلیس گفت نذریرا که البلیس از رحمت خدا تعالی مایوس نیست و از مجاهد منقول
 است که چون البلیس مسجون گشت خداوند تعالی مرا و را را شربت آفرید و گویند هرگاه که ویرا
 قفا ضامی شربت شود و ران را است جزو را که در ان علامت مرقه است بزرگ آن چنانکه

دران علامت زنی است یعنی دران راست او ذکر است و دران چپ او فرج بروقت شهوت
 ران راست بران چپ باله و ملذ و جماع باید و انزال کند و در ساعت شیطانی مخلوق گردد و محمد
 بن اسحق گوید که آن ملعون بآن مایه که مادر او بهشت رفته بود صحبت داشت و نسل آن و از آن ظاهر
 شد و از ابن عباس منوی است که وقتیکه ابلیس بن زمین آمد در بصره افتاد و در آنجا بسری زانید
 نامش لافیس بعد از آن بزین سبستان رفت و در آنجا بسری زانید و نام از آنجا بزین فاکر
 رفت و در آنجا نیز فرزندی زانید و نام بعد از آن بزین بند رفته و در آنجا اخو نامی بسری
 زانید و سپهر با دم ملاقات کرد و آدم را که میان دید و بخندید پس جبرئیل علیه السلام نفخه زد که از آن سبب
 ابلیس بمشرق گریخت و در زمین مشرق سپهر زانید که نامش منشور و بعضی دلمان گفته اند
 بعد از آن بزین شام رفت و آنجا سپهر زانید که نامش زنبور بود و بعد از آن بنجر ایر رفت و سپهر
 زانید مشرق نام و همین است معنی قوله علیه السلام باضل ابلیس سبع بیضات و در معارج النبوة از
 سیر کار وونی بروایت کحل لاجل نقل میکند که در مشکوة قال انهم مصابح یوم یوم من گشت نور نبوت آنست
 از پیشانی پرشانی آدم مانند شمع و ریح عقیقت و آدم هم از آن زمزمه پایی سورچه پیشیند گفت
 الی این چیز زمزمه است ندارد سید که زمزمه تسبیح نور محمد است که باب نوکیست که ام تا فرزند تو باشد و تو
 پدر وی باشی بعد از آن خواب بر آدم هم غالب گشت نور محمدی علیه الصلوة والسلام را از قراگاه
 وی بپروان آوردند و در منبر مغفرت و رضوان فرو بردند و باز در محل او نهادند آن نور بجز تیره و فشان
 و بمشابه نور افشان گشت که مسافت پانصد ساله راه از آدم هم می یافت آدم علیه السلام
 چون از خواب بیدار گشت شعاع آن نور بسیار قوی و دید چشم وی خیره و ابنه با صره اش
 تیره گشت گفت الی این چه نور است خطاب آمد که ای آدم هم این نور محمد است صلی الله علیه و آله و
 سگونت بغیرت و حلال من که ما و را از اعلی علیین رفیع گزافم و بهشت را از وی و امت و
 پیکرم و آورا کلامی و هم که بهترین لغات باشد و قرآن بروی منزل گردانم و آن کلامی باشد
 تازه که هرگز گفته نگردد و تب رازان بعد و هر پیغمبر سے که از نسل آدم هم بود و خواهند آمد که بعضی

و بلندترین و شریف ترین آنها کرسی حضرت رسالت پناه عم بود و آدم عم ابراهیم ملوک العالم
بر هر کرسی ساعتی بنشست و درین مجلس بران کرسی نور صاحب آن کرسی از آدم ظهور
می آمد و چون نوبت بکرسی حضرت رسالت علیه الصلوٰۃ و السلام رسید و آدم عم بران کرسی
برآمد و هفتاد هزار عالم از نور و سس ظهور آمد و ملائکه ملکوت از برکت آن انوار کبریات و فضایل
بسیار مخصوص گشتند و نام مبارکش بر سر پرده های عرش از نور مستطوره و پرور و ریح از وی
فایده متشابه نمود و آسمانها و زمین باراجله بوی خورم و خندان یافت و از جمله مخلوقات
ندامی شنید که این نور محمد است سرور پیغمبران علیهم الصلوٰۃ و السلام خوشحال تو ای آدم
که او فرزند تو خواهد بود و نذر از حضرت عرش جبرئیل و ملائکه که این بنده پسندیده حبیب رب است
که بدین حقیقه معجوت گرد و صاحب شفاعت کبری باشد و از بندگان خاص من بود و وی
نور اهل دنیا است هر کس که متابعت او کند و در بهشت باشد و داخل بندگان خاص من باشد و از کائنات
نام وی احمد است و در زمین محمد و در یا ماحی صلی الله علیه و آله و سلم آدم گفت الکی در دنیا نام
او از چه سبب ماحی است خطاب آمد که بوجدی همه کفر و شرک محو گردد و زمان او نیز و یک بقیامت
باشد و ذکر او بزرگ و یک پیغمبران مقدم باشد و تعبت او از تعب و یک پیغمبران مؤخر و هیچ
پیغمبر و است او اگر اخی ترا محمد و است او نیافریده اتم و است او پیوسته بر طهارت باشد و
نور ایشان در زمین چون نور ستارگان در آسمانها بوی کس کثرت و دم نور آن حضرت را
بر آدم علیها السلام جلوه دادند و در نظری چنان نمودند که او را خلعت تشریفی انوار ساطعه
و حلما سے از شرف و مجلا مع پوشانید و او در تبلیغ رسالت میان در پشه و با جمعی
با و س بود و بکمال عزت و شفقت مونسامی فرمود چون آدم عم نظر و اتباع او از مهاجر
و انصار و سایر امتش از اجار و ابرار کرد و کرامات حق تعالی در باره ایشان مشاهده
نمود و ابرار اسیم عم را بر زمین وید و اسمعیل عم را بر یسار و ماتی انبیا علیهم السلام را در برابر
وی ایستاد و تعظیم و دوست برهم نهاد و از خورمی چنان بجنده در آمد که مشرق و غرب

از صحبت تبسم وی نورانی گشت گفت الی و مولای مرا همین دولت و سعادت کافیت
 که وی فرزند من باشد پس آدم و عالفیج و نصرت و برکت بروی خواهد و دست بر اعضای
 وی مالید و سبب ابوت آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم تفاخر نمود و میبویج و سرگشت
 و زوایای آنکه نور محمد صلی الله علیه و آله وسلم در پیشانی آدم بود و نور سیمه انبیا و رسول
 در قفاس او و جمله ملائق در پشت آدم علیه السلام بودند چون آدم نماز میکرد امام همه ملائق
 میشد و نور مصطفوی در پیشانی آدم و تبیج میکرد چنانکه آدم و آو می شنید گفت الی آواز تبیج
 میشنوم و تبیج را یعنی بنیم خطاب میداد که آن آواز تبیج فرزندت است از فرزندان تو نام او محمد است
 صلی الله علیه و آله وسلم که من ترا و پدر را آفریده ام از بهر دوستی وی آفریده ام گفت خدا یا مفریاد از
 این فرزند نصیب کن نداد که اے نور بیرون آئی آن نور از جامی بشد و از جانب دست
 چپ بطرف راست آمد غلغله در عالم ملکوت افتاد که اصحاب الیمین با اصحاب الیمین پس آن نور
 بانگشت سبابه آدم علیه السلام و در ناخن آدم قرار گرفت ناخن آدم چون آنکه گشت آدم و نور محمد صلی الله علیه و آله وسلم
 علیه و آله وسلم را در آن بدید انگشت بر آورد و گفت لا اله الا الله محمد رسول الله از نیاست
 که هر که کلمه توحید گوید بانگشت سبابه اشارت کند نقل است که چون شیت علیه السلام بوجود
 آمد نور محمدی از آدم بوی انتقال نمود چون آدم آن نور در پیشانی شیت دید خواست
 که از وی عهد گیرد زیرا که خدای تعالی آدم را امر فرمود و بگوید که با فرزند ان عهد کن که این نور امانت
 است آنرا با رحام پاکیزه سپارند چون شیت بزرگ شد آدم دست او را گرفت و بصر
 بیرون رفت و دعا کرد که الهی فرشتگان بفرست تا برین عهد گواه شوند جبرئیل امین و میکائیل
 هزار فرشته نیامد و حسری سپیدی و قلمی از نور بهشت بیاورد و تابوشت از مهر و ایدیه
 گوشت که از چوب شمشاد و باصندل سه گز طول و دو گز عرض و گوشت که از زرد سرنج بود
 و دو در و شنت از یاقوت و دو گوشتواره از زرد و آدم همه آن تابوت را بکشاد و زان صو
 ر انبیا بود از فرزند ان و سبب و قید و سبب رسولی و زان تابوت خانه بود و آخرین همه خاموشا

خانه پرواز با قوت کسب فرمود و در صورت محو رسال الله صلی الله علیه و آله و سلم بر وجهی بود که در
 بنیده دروختی باندی در جوار التفسیر از کشتن الاسرار آورده که صورت میر عالم صلی الله علیه و آله
 و سلم بر آن وجه بود که گویند در شمار الیتاوست و در وی در وی زیادهای بر دست است
 وی در پیشانی و سه نوشته که بفر اول من تبعه من امتی و انتم صلیق الیکم بود و در
 بر جانب چپ وی موی با قوت و عهابت و بر چین وی نوشته که لا اله الا الله فی البعد و منه لا یم
 و انتم صورت فاروق بود و بر عقب وی موی با حیا و قار و شرم سرور پیش انگیزه و بر تاسیه
 او این رسم کشیده که بار من البرة و این منور فی النورین بود و بر و در پیش وی جوایس
 شمشیر جلیل کرده و بر کمر دست بر بسته و بر لوح حسین وی که در اخوه و این همه بر کمر بود که این
 نمودار علی مرتضی کرم الله وجهه بود و بر اسن وی اعمام و نقباء عظام و لشکری جم از مهاجر و انصار
 رضی الله عنهم احاطه نموده چون مواکب کواکب که و اگر وادیا اعظم امر او و زار بر حوالی با و شاه
 و همچنین صورت پریشیری و خلفا و خواص مقربان وی در آن تالیوت بوده پس و دم عم از
 شیت بر آن عهد گرفته که این دو لیست را نرساند الا بارعام صاحبات پاکیزه و از آن مسلم
 با قوت و در او نور بر آن و صله حسری رسید که از بهشت آورده و در عهد نامه نوشته و ملاکیه
 بر آن گواه شدند پس آن حسری را در پیچیده در آن تابوت نهادند و بحضرت شیت علی السلام
 تسلیم نمودند که محافظت فرماید و تابوت سینه مراد ازین است و منقول است که هرگاه که او
 از حبس بدینا تشریف آورد و هر اسبش سوزن و مطرقه و دندان و زنجیر و جواهرات و تفسیر خود
 ذکر کرده است و روایت که وقتی که آدم از بهمان مرغ فرج شد عمر شریفش منتهی شد و شیت
 و بر وایتی هزار سال بود و گویند رضی بر فات حمیده صفات خلیفه اعظم طاری شد و یازده روز
 بیمار ماند و در ایام مرض خویش با شاره جبریل عم شیت را که حامل نور محمدی صلی الله علیه و آله و سلم
 بود و صی خود ساخت و شرایط وصیت بجا آورده و در عهد طایر روح بر فتوحش بجا آورد
 بدو اند نمود و روح الامین و دیگر ملاکیه تنگنین و تجنیز و غسل وی علیه السلام مشغول گشتند

وکل جمهور گردید و گویند که رسول مقبول از آدم عم سجد و از خواستش مانتقال یافت و چون شیت عم عالمی نور محمدی صلی الله علیه و آله وسلم بود حضرت آدم به موجب حکم الهی بعدی با فرزند خدیش شیت عم در میان آورد و بوسیله تاسه بسیار مکرر ساخت که این نور موفور السور رسید اینها و این گویند که سید اصفیاء را که در شیت نور مستور است حضرت زین ساری که در روح ارحام مستورات با هرات و این حمود و وصیت عقود را با ولاد و حفا وجود لطیف بعد الطین و سلا بعد نسل استن مستقر وانی لا جسم شیت عم را بقا بود و فرزند جانشین محبت حبیب خدای کریم بود نقل است که چون شیت از خواست علی السلام جدا گردید و آتایس لعین قصد و می کرد و خدایتا ای مبتدا و هنر از حجاب بیافرید و میان وی و میان ابلیس عود از نور نصب فرمود که از مشرق تا غرب عالم روشنمانی و می برگشت و می آمدی و می کرد که نور محمد صلی الله علیه و آله وسلم و هر که از پدر آن آنحضرت فرزند که وجود می که آن نور بوی نقل میکرد و میان حجاب و میان حمود نور و شاد می می بود پس آن نور در پیشانی پدر آن محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم میگشت و احدی از احدی و حق تعالی حفاظت نور محمد را بفرمود آتفه شیت عم در حفاظت و رعایت آن نور استقامت تمام مرغی سید است تا آنوقت که او را عجم شریع بدید آمد و هنگام نقل نور حضرت سید المرسلین و رسید به بشارت جبریل امین و آمد واسطه الطیبات جل جلاله بروایتی مشهور آنکه خواله زنی بود پس احوال و صاحب را می شاست تمام داشت سجد احواله نکاح در آورد و قیام از یاقوت که سجد شیت عم بر و نور و زان التیال و در آن قیام بود و در عریس آورده است که اصح این است که از پدر می شیت عم حق نقل و احوال خلق فرمود بے ماور و پدر تا جفت و می باشد و آنوقت که سید شیت عم است از آن حور استولر گشته و آن حور موسوسه بخواله بینا برود و اختصاص شیت عم با این حور از برای آن بود که وی از خواست مناسبت گشته بود و بهجت تعظیم نور محمد صلی الله علیه و آله وسلم چنانکه گذشت و روایت عریس بنقول زابل بیت می انداخت و بعضی از ارباب سیر بر آنکه که خواله از نوع

حين بود در روايت عمر اليس اصح است و الله اعلم و بسيارى از فرزندان شيبه ترك اسباب نمود
 در گذشته غلبت بر رياست مشغول شدند و گوئيد كه شيبه ۴۰۰ هجری بمصر و از دو ساله بود كه از دينا
 رفته و در غار بوقليس بهيلوى پدرو مادرش برگزار و فن كردند و رياست خلق بعد از شيبه ۴۰۰
 حسب وصيت آنجناب به پسرش انوش قرار گرفت و الله اعلم انوش بن شيبه عليه السلام
 ارشد اول او آنجناب بود و مادرش بر روايت صحيح حرمى بود كه اين در تعالى بيواسطه ابو بن
 او را افزوده شيبه عليه السلام از زاني داشت بخت شير نور محمدى صلى الله عليه و آله كه و سلم
 و انوش در وقتيكه شيبه ۴۰۰ ششصد و پنج ساله بود و وجود او در در تيجان مذکور است كه انوش
 نقطه سر ياني است كه بر الف و معنی ان يعزى صادق است و نور محمدى ۴۰۰ از پيشاني او مى تا
 و اول پس از وفات پدر قايم مقام او گشته سپه دارى طوايف اناهم پسر خست و عمل بعبادت
 الله ميكرد و در تاريخ بعضى مسطور است كه اول كسيكه صدقه داد و او را مقصدى نمود انوش
 بود و با اتفاق احمد بن مستوفى و مؤلف تاريخ بنا كيتى انوش اول شخصى است كه درخت خزان نشانیده
 و كعبه را در وازه با ساخت و مدت حياتش بر روايت اخبار بهبود و نصارى منصف و شصت
 و پنج سال و بر رسم ابن جوزى منصف و پنجاه سال و بقول قاضى بدينا و شمسى صد سال
 و الله اعلم بحقيقه احوال قنينان بن انوش بعد از فوت پدر خود بموجب وصيت متكفل
 رياست جمله بنى آدم گشت و در تيجان مسطور است كه قنينان اسمى است سر يانى و معنی بن
 در عربى ستوى است و اسم او در انجيل قنينان است و معنی ان در عربى عيسى است و بقول
 صاحب كبرنده آغاز عمارت بابل او كرده و روايتى از بعضى مشايخ آنست كه قنينان شهر الظا كيه
 را بنا كرده و با اتفاق طبرى و حافظ ابرودت عمر ششصد و چهل سال بود و بر روايت ابن
 جوزى منصف و ده سال و بر روايت صاحب روضه الصفا قریب صد سال بر يا ست بنى آدم
 قيام نموده از طريق مستقيم ابا و اجداد انحراف جانزنداشت و جناب و اسب العطا با نرند
 بسيارى از زاني فرموده و اكبر آنها مهمل ايل است مهمل ايل بن قنينان بصيت پدرش بود

نویسنده متعذر ریاست بنی آدم گشت و نزد بعضی مملایکین مراد و مروح است و اتم آنجا
 در انجیل بزبان سریانی مملایکین است و معنی آن بزبان عربی هیچ احد نبوده است و گویند
 که در ایام مملایکین کثرت خنق مجرب رسیده که از ستم و زحمت بودند و آجیرم ایشان را در
 انظار عالم متفق گردانیده و خود را و اولاد و شعیب با قلم بابل آمد و شهر بابل بنا کرده مع
 اقربا و خویش و را بنجا سکونت و زید و شهر سوسن نیز بنا فرمود و قبل از آن مروان در
 مغار با و همیشه با بر سر میروند و مملایکین دل کس است که بنی آدم را در شهر با جدا جدا با و آن
 ساخت و در کامل التاریخ مسطور است که مملایکین دل کسی است که شهر با بنا نموده مملایک
 بیرون آورد و در زمان خود پیش مروان را برای بنای مسجد حکم نمود و گویند که مملایک
 بن قینان مالک هفت اقلیم شده و نیز گویند که مملایکین دل کسی است که این را از سحاون
 بیرون آورده از آن ادوات برای محنتاغات ساخته و اب بیرون آورد و در مواضع منافع
 و مخصوص نمود و آو میان را براس زراعت و حکم فرمود برای قتل و زندگان و از جسم
 ایجاد و لباس و فرش کرده و بدین معنی و گاو میش و و خوش حکم نمود و گوشت آنها را
 خورد و شهرهای مهم از بنای او ست و او اول کس که کنیزکان را برای خدمت خود مقرر
 ساخت و او اول کس است که قلع افکار برای عمارت نمود و گویند که مملایکین در زمان
 و دیگر بلاد رفته براس خود تاج طیار نموده بر سر نهاده مالک اقلیم گشت چنانچه در تاریخ
 انجیل منقول است و مدت حیاتش بر وایت طبری نهصد و بیست و شش سال بود و
 بقول ابن جوزی هشت صد و نو و پنج سال و بر وایت دوس و بیست سال بود و بر وایت
 سنبل عبادت اصنام در زمان مملایکین شایع گشت و احد اعلم بیرون مملایکین
 بر ویا که موجود یا منقوطه و در لفظ شتانیه دارد گشته و بعضی او را بار و بر وایت توت
 نیز گفته اند و در نیمه زرت بار و اسم خبرانی است و در انجیل بزبان سریانی بر و دارد
 گشته بهر تقدیر و در درج الدر و غره در سک بیان منظم گشته که معنی آن اسم

صفا بط است آبی مضبوط فی الانار فخل با مراد و بر وجهی حب و صیت پدر خود در میان اولاد ابوالشیر
 آدم حاکم گشته با عتقاد صاحب تاریخ جعفری جوهرها از رو و خانه میرون او رو و خوردن گوشت
 ماهی اختراع نمود و خدا تعالی او را جهل سپرد و بر خود و قریب اولاد خود را که موسوم بخون
 بود و از رشوت تولد نموده بود و در تاریخ انجمن مذکور است که نزد بعضی با غثوث و نر و بعضی
 با بر و زکام نمود و اخنوخ بوجود آمد و لیکن در لیش ساخت در روضه الصفا مسطور است
 که نقل کرده که در ایام او تبان ساخته ظالمانی بعبادت او تان مشغول شدند و بعضی گویند
 که این رسم موسوم بعد از ادریس ع پیدا شد و بدین حیالش بر وایتی که ابن خوزی در
 اعمار الایمان بیان کرده منصف و شخصت سال است و بر وایت ابن هشام منصف و شخصت
 و در سال و بر وایت ابن خلیف منصف و در وایت و پنجاه سال است و الله اعلم شمشیر بن
 اسم شریف انجناب شونخ با اخنوخ بود و لقب انجناب ادریس است و بقول بعضی از علما
 ادریس و شونخ هر دو اسم عجمی است و با عتقاد و زمره شونخ اسم سریانی است و معنی آن بعضی
 کثیر العبادت است و بقول بعضی ادریس اسم عربی است و آنما سخی ادریس الکثرة در سه صفت
 و در روضه الصفا مسطور است که او ربای ثالث در کلام حکما عبارت است از ادریس علیه السلام
 و او را در میان یونانیان بطریقین و او را سیم مشهور است و آحاب انجناب را همس و ادریس
 و الثالث بالنعمة خوانند و مراد از هر سه عطار و است و مقصود از نعمت در کلمه مذکور نبوت
 و حکمت و حکومت است و آریاب تاریخ ایراد نموده اند که مولد ادریس علیه السلام و را بر هر دو
 فقریه که موسوم است بمف و نر و بعضی بقریه که موسوم بمفقر است از دیار مصر و گویند و ابوت
 انجناب و ز زمان آدم علیها السلام بوده بعد سال قبل از آنکه آدم علیه السلام از دنیا انتقال
 فرمود و قولی آنکه و قتی که آدم عم وفات یافت از عمر ادریس ۳۰۰ سال و شخصت سال گذشته
 بود و مراد ایل ادریس نر و غارینون مصری که ملقب با دریای ثانی بود و تلمیذ می می نمود و ادریس
 بعد از وفات آدم بدو صد سال مبعوث شد و جمهور بر آنند که اول پیغمبر که بعد از آدم

سبوت گشت اور یس بود و سی صحیفہ بروئے نازل شد اول صفت شمال و اشت
 بر ہر اسماویات و تنخیر و حیاتیات و علوم عجیبہ و فنون غریبہ و معرفت طبایع موجودات
 و غیر ذلک و اور یس عم صد و پنجاہ سال یا صد و پنجاہ سال یا صد و ہشت سال بدعوت
 خلائق پر دہشتہ و دعوت آن پیغمبر بزرگوار و خدا نیت حضرت پروردگار بود و عمل
 بعد از مے فرمود و آمد بنماز یکہ در شریعتش مقرر بود و روزہ و اشتن در ایام معلوم
 ہر اہی و جہاد و زکوۃ اموال و غسل جنابت و حیض مے نمود و از خوردن گوشت
 خوک و شتر و حمار و کلب و از اکل باقلا و ارشیامی مفرغہ بدماغ و مسکات و مخدرات
 منع مے فرمود و گوید اول کسی کہ تعلم خط نوشت اور یس علیہ السلام بود و از امام
 بود و منقول است کہ انبیاء علیہم السلام را خطوط مختلف بودند چنانچہ آدم علیہ السلام
 خط سریانی می نوشت و شیت عم خط صولیانی می نوشت و اور یس خط عبرتی می نوشت
 و لوح خط جزری و ابراہیم خط ربی و اسحق خط یونانی و موسی علیہ السلام
 خط عبرانی و داود عم خط غیری و سلیمان خط کبابی و عیسی عم خط رومی و شمعون عم
 خط افرنجی و جرجیس خط قبطی و دانیال عم خط ارمنی می نوشتند و بنیامین صلی اللہ
 علیہ و آلہ و سلم خط کوئی می نوشت و ابن خط افضل خط طاست چنانکہ در اخبار الاول
 و آثار الاول مرقوم است و نیز اول کسی کہ خطی نمود و اول کسی کہ لباس پوشید و سب بود
 قبل از و سے پوشت گو سپردے پوشیدند و گفتند کہ آنجناب اول کسی است کہ بر
 آسمان عروج نمود و اول کسی است کہ تخم جیم و شتر بوضع ہمای بر مچ کو اکب و ثوابت و سیارہ پر داخت
 و شریف و دہان و نظرات ستارہ با پدید آورد و حکامی یونان نسبت خود بحکم نجوم و
 ہیئت و اسکام بدو درست کنند و اول کسی کہ در راہ خدا جہاد کرد و اول کسی کہ
 سببی در میان آورد و بود چون سچک فرزندان فابیل مے رفت و ایشان را بنزدی
 میکرد و بہ بندگی میفرمود و حد تاریخ حکما مذکور است کہ اور یس خطی را بہ ہمتا د

و در فروع لغت و دعوت فرمود و صد شهر بنام نمود که کوچکترین آنها شهر باست و بنامی احرام
 مصر فسطاط بجانب است و آیفاد در تاریخ مذکور مسطور است که اورشلیست خود را از عدد و
 پیغمبران که بعد از و سبعون گشتند اعلام نمود و از واقعه طوفان نوح علیه السلام اخبار نمود
 و خود از مصر بیرون آمده تمامت ربیع مسکون را طواف فرمود و باز بمصر مراجعت کرد و در آنجا
 المشهر بسیرت شامی از سمر در صحنی الدعنه مرویست که اورشلیست سفید رنگ و دراز قامت
 و شکم و راز و عریض الصدر بود و مو بر اندام مبارکش کمتر بود و در سر سر نقش موی بسیار
 داشت و یک جسم شریف او خور و چشم دیگر کلان بود و در بدن مبارک او نقطه بامی سپید
 بودند غیر مرض برص و از این قصبه مرویست که آنحضرت رقیق القلب بود و در روضه الصفا
 مسطور است که او مروی بود خوب روی گندمگون بزرگ و محاسن و تمام قد و متناسب اندام
 قوی استخوان و اندک گوشت و آهسته در سخن و بیشتر اوقات خاموش و در وقت
 مشی نظر مبارک بر زمین افکند می و خود را خالی از فکر گذاشته و چون سخن گفتی انگشت شست
 را حرکت داد می و گویند که آنجناب قائم اللیل و صائم النهار بود و آیم ذکر حق میکرد و سب
 می نمود و ثلث کسب خویش را صدقه بفقرا میداد و از مقصص جهانی صاحب روضه الصفا
 نقل کرده که اورشلیست عیال غایت زاهد و غایب بود و در هر روز و از ده هزار بار تسبیح گفتی و با
 علویات اشناسی تمام داشت و آفواج ملائکه پیوسته بمحاسن صحبت او متر و بودند و
 گویند ملائکه چندان عمل صالح و پیرا با آسمان می بروند که با عمل تمامی بنی آدم برابر میسر و
 نقل است که آنجناب خیاطی می نمود و هر بار که و سه خیاطی میکرد و هر بار که سوزنی کار می برد
 تسبیح و تهلیل و تکبیر و توحید حق سبحانه و تعالی بجا می آورد و حق تعالی او را بمکانی
 عالی رفیع فرمود و چنانکه در شان وی میفرمایند و رفعا مکهانا علیا بعضی از مفسران بر نهند
 که ملاحظه اوست بشرف نبوت و درجه قربت و منزلت نزوح تعالی و گویید میگویند مراد
 رفیع اوست با آسمان ششم یا چهارم و این قول ضعیف است و بعضی میگویند مراد رفیع اوست

بهشت و هیچ مکانی از آن اعلیٰ نتواند بود و در قصه رفع ادریس عم بهشت بمعیت ملک الموت
 در میان باب تئاسیر و تواسیح اختلاف است بعضی آنکه در تفسیر حسینی سلمه است که ابن عباس فرمود که روزی ادریس
 از حرارت آفتاب و یک باختر آفتاب سیزده مساجات کرد که الهی با وجود تنه و رنج یک بیان من آفتاب است از حرارت آفتاب
 نزدیک شدم آن فرشته که حال و ست چه حال شد باز آفتاب یک که دلتی و از آفتاب حرارت آفتاب سایه عنایت خود
 محقق و در حق سبحانه و تعالیٰ شانه و عامی و سستجاب گردانید و روزی دیگر آن فرشته
 که حامل آفتاب است خود را سبکبار یافت و تاثیر سے از حرارت او فتم نکرد و سبب آنرا از حضرت
 عزت غرا سمع است دعا نمود و خطاب رسید که بنده من ادریس در حق تو دعا فرمود و من اجابت
 کردم آن فرشته استجازه نمود و باریت ادریس عم اجازت یافت و بر زمین آمد و بالتماس
 ادریس عم او را بر پاهای خود نشاند و باسان بر دو نزدیک مطلع آفتاب رسانید و با استدعای
 ادریس عم یکت عمر و کیفیت اجل او از ملک الموت رسید عزرائیل علیه السلام در دیوان اعمال
 نگاه کرد و فرمود که حکم الهی در باره انیکس که تو میگوئی آنست که حالیا نزدیک مطلع آفتاب مستوفی شود
 چون فرشته باز آمد ادریس را یافت جان سخا زین اجل سپرده و طولی روحش بشکرستان قدس
 پرواز کرده و در روایتی آنکه ادریس علی بنیما و علیه الصلوة و السلام در آوای طاعات و عبادات
 بمرتبه سابعه میفرمود که اعمال خیر او با عمل تمامی بنی آدم مساوات می نمود و عزرائیل عم ازین معنی
 خبر یافته بعد حصول اجازت از بارگاه جناب اخذ بیت بیانات ادریس عم شتافت و در الطبقت
 و مصاحبت فیما بین منعقد گشت جناب ادریس عم از ملک الموت التماس نمود که روح مرا
 قبض کنی و ابو یحیی باذن خالق موت و حیات آنجناب را تمنی مرگ چشمانین باز روح را
 بچشمتش در آورده و ادریس عم بار دیگر از او استدعا نمود که مرا بر احوال و فرخ آگاه گردان
 ملک الموت آن تاثیر را مبذول داشتند و نوبت دیگر ادریس عم تناسل و ریت بهشت
 بیان فرمود و ملک الموت باذن جناب آفریدگار او را بر پرچونیش نشانده بجهت بردن چون
 ادریس عم لحظه تماشای حور و قصور و استجار و امنار حینت پر و اجنت عزرائیل عم گفت وقت

بیرون رفتن است اور پس ع از خیر کست انکار نموده خود را یکی از ورختان جهان متعلق گردنید و چند روزی
 در باب مراجعت مبالغه فرموده بجای نرسید در آثامی آن قیل و قال حضرت ذوالجلال فرشته را بجا
 ایشان فرستاده آن فرشته از کیفیت حال پرسیده عزرائیل ع گفت من بنابر التماس این شخص شتر
 را مقبض کرده بازیدنش در آوردم و دوزخ را بوی نمودم و او را بهشت رسانیدم تا خطه
 نظاره فرموده بیرون رود و حالیا میخواهد که مراجعت نماید اور پس ع بر زبان الهام بیان گردید
 که بموجب کل نفس انفة الموت من شربت مرک چشیده ام و بحکم آن حکم الاوراد ما جز دوزخ
 گزیده ام و مقتضای و ما هم منها بجز جین که در باره بهشتیان واقع است از اینجا بیرون
 منبر و ام آنگاه ندای الهی در رسید که مراحم اور پس ع شنوید که حق بجانب اوست و بعضی از علما
 آیه کریمه و رفقاء مکانا علیا را کنایه از وصول اور پس ع باین درجه علیه داشته اند و تاریخ
 گزیده نیکو است که اور پس ع چنانچه با عزرائیل شرط کرده بود از بهشت بیرون آمد و باز
 بهمانه آنکه تغلبین خود را فراموش کرده ام باز گشته هم اینجا قرار گرفت و الله اعلم و جمعی
 دیگر گفته اند که اور پس ع از بهشت بیرون آمده در آسمان ششم بالا که عبادت مشغول است
 تا زمانیکه حکم ربانی بموجب اراده قدیم در باره او صادر گردد و گویند که چون اور پس ع علیه السلام
 را رفع کردند چهارصد و پنجاه سال عمر داشت و بعضی بهشت صد و شصت و پنجاه سال گفته اند و بعضی
 دیگر زیاده از این بود و تقوی کمتر از این و طائفه گفته اند که چون اور پس ع بمجاونت فرشته
 با آسمان رفت از حضرت نجیب الدعوات مسلت نمود که دیگر او را بدینا نفرستد و تنها بخانه
 روح او نموده ملائکه را بنماز وی ماسور گردانید و این مسؤل غرقیل یافته جسد مبارکش در
 بیت المعمور موضوع است و الله اعلم و آرش او را در شش متوشلخ بود متوشلخ بن ادریس
 نفع میم و باتا میم فوقانی و با شین میم و سجاس میم و قبل بنماز عجزه در تاج طبری
 مسطور است که بعد از رفع اور پس ع علیه السلام پسرش متوشلخ بریاست بنی آدم پر و اخت و
 بقول جوانی نام او در شش و خوابود گویند که متوشلخ را فرزندان بسیار بودند چنانچه بنماز

ایشان می آمدند بعد از پدر بزرگوار خود بزرگ قوم شدند و خلایق را بیرون پرستی و دعوت میکرد و بزرگوار
 کمال زمین بود و عمر ده سالگی جمیع آسمانی که بر او رسید ۴ و شصت و او هم علیه السلام نازل
 شده بود و یاد نموده بعد از رسیدن ۴ خلیفه شد ۴ امورات بنی آدم را با حسن رجا انجام داد
 و از نیکو این آنها بود و اول کسی که سوار می فیل اختیار کرد و او بوده و مدت عمرش شصت و شش
 و هفت سال بود و تقوای منصف و شصت سال بود و قتی که جهان جاویدان شد طاقت
 و الله اعلم ملک بن متوشلخ بعضی از او بکلیان و زمره ملائک تجسیر کرده اند و فرقه ناست
 لاج گفته و بعضی لاک و بعضی ملک بقیع لام و سکون میم گفته اند و صحیح بخاری منقول است
 که لاج بزبان عبرانی و بزبان عربی ملک و در زبان سریانی فتح و معنی آن ستوا خنح است و از
 سهیلی مروی است که او اول کسی است که عود ساخت و غنا کرد و شنناوری نمود و در طوالت
 و سوسنقت یکانه روزگار بود و قایم مقام پذیرفته بر است بنی آدم بر دخت که بسیار نیکبخت و
 سوجد بود مردمان را توحید تعلیم می کرد مدت عمرش هفتصد و ششاد سال و نیز بعضی هفتصد
 و ششاد سال بود و الله اعلم و از شد او لاوش نوح ع بود نوح بن ملک مادر آنجناب
 ستوره بود ناموس سماة یقینوس بنت شاکیل بن متوشلخ بن اخنوخ و تفسیر فتح لغز
 منقول است که پدر نوح ملک ابن متوشلخ بود و مادر ایشان شمنه بنت انوش بود و بن
 انوش خیران انوش است که از اجداد نوح است و عطا گفته است که در پدر آن و اجداد حضرت
 نوح تا حضرت آدم هیچکس کافر نبود همه مسلمانان و مؤمنان بودند و مادر ایشان نیز مسلمان
 بود و اسم شریف نوح ع ساکن بوده و بعضی ساکب و سکیب و شکر نیز گفته اند و آدم
 ثانی و شیخ الانبیاء و بنی الد از جمله الثاب آنجناب است و جماعتی گفته اند که اسم شریفش عبد
 بود و از ایتالی نوح را جید الشکور نام مینامد از مسلمان فارسی رضی الله عنه مروی است که نوح ع
 و قتی که جامه می پوشید و طعام می نوشید خدا ایتالی را حمزه بخامی آورد و پس موسوم بعبد الشکور
 گشت بسیار می از علما در مولفات خود نقل کرده اند که بنی الد را بجهت کثرت اشتغال بنوم و گریه

ملقب بنوح گردانیدند و برین تقدیر لازم می آید که نوح مشتق از نوحه باشد و حال آنکه ارباب
عربیت اتفاق دارند که نوح اسمی اعجمی است و نوحه عربی و نمیشود اند بود که کلمه اعجمی مشتق از
عربی باشد مگر آنکه بعضی نوح قایل شوند و آیهی خلاف ظاهر است باعتبار تمامی افاضل فرز
تفسیر و از این قتیبه معلومست که نوح علیه السلام بخار بود و منقول است که حق تعالی نوح ع
را بر شتا و دود زبان گوید و انیده از آنجا که نوح بنو دود زبان اولاد سام را بخشید و اولاد حام
را بشتا و دود زبان گوید و عطا فرمود و اولاد یافث را السبی و دود زبان حکم غایت کرد و طبرانی
بسن در رجال ثقات از ابن ابی نمره روایت میکند که فرمود رسول خدا صلی الله علیه و علی آله وسلم
که در میان نوح و آدم علیهما السلام ده قرن بود و نیز نوح اول پیغمبر است که نسخ شریعت
آدم ع فرموده است را بعد از آب تخلف نمود و در شریعت آدم ع نکاح با همشیره جائز بود
نوح ع حکم تحریم آن کرد و قوم تکذیب انتخاب نمودند و اول رسولیست که اهل ضلالت بدعا
وی بلاک شدند و اول کسیکه بعد از خاتم الانبیا علیه التحیة و الشا در روز جزا مسر از خاک برآید
نوح ع خواهد بود و انتخاب بقول بعضی از اصحاب اخبار سید ایت و ارشاد کافه عباد
سجود گشت و عموم طوفان تمامی اطراف جهان بود و این قول است و شعبی در ع
روایت میکند که حق تعالی نوح ع را بر سالت بجانب اولاد قابیل و اولاد شیت که
که اتباع اولاد قابیل بودند و شتاوه و نیز بعضی آنکه رسالت نوح ع بابل بابل و توابع
آن اختصاص داشت و ظاهر آیت و تقدیر است که نوح ع الی قوم تائید ایمانی نمیکند و در
سبیل الهی مسطور است که آب طوفان نوح ع در هند و سهند رسیده است و در تاریخ
طبری مذکور است که نوح ع جهت هدایت ضحاک و اتباع او که بت پرستان بودند و بیعت
گردید و در نظام التواریخ مذکور است که ابراهیم ع در عصر ضحاک بامر دعوت است تعال
نمود و صاحب روضه الصفا ترجیح قول ثانی نموده آتیه نوح ع بعد از فوت آدم ع
بعد و بیست و شش سال بطالع رسد قول نمود و در روضه الصفا مسطور است که

که نوح ناکندم گون بود و بغایت جسم و عریض و رقیق الساقین و الساعدین و عظیم العظم
و طویل القامت و محاسن کشیده داشت و بشدت غضب موصوف بود و در وقت بعثت
بروایتی صد و پنجاه ساله بود و بزرگ بود و صد و پنجاه سال و بقولی شصت و پنجاه سال
برطبق نص فلبت فیهم الفاسد الا خمیسین عامات منصد و پنجاه سال بامر دعوت
اشتهال داشت و بعد از طوفان دو صد و پنجاه سال یا شصت و پنجاه سال و دیگر
عمر یافت و زمره بران رفته اند که نوح م پنجاه سال بعثت شد و منصد و پنجاه سال
بر دعوت اهل ضلالت پرداخت و بعد پنجاه سال که از کشتی بیرون آمد بر یاض رضوان
خرامیده در منون الاحبار سطور است که بقول بعضی از روایات قوله نوح عمر زمان حیات
آدم علیه السلام در هزار اول فریش و قوح یافت و در هزار ثانی در وقتیکه چهار صد و پنجاه سال
بود بعثت شد و منصد و پنجاه سال بدعوت اشتغال نمود و بعد از عرق قوم به پنجاه سال
از عالم انتقال فرمود و بر روایتی نوح م هزار و دو صد سال زیست و بر روایت دیگر هزار
و پانصد سال عمر یافت و علی کل التقادیر عمر نوح م در از تر از جمیع مخلوقات بود و مرگست
که در وقت ادیس پیغمبر م گوی میسین بود و چون ادیس م با آسمان رفت جلال کافر شدند
و بر ضلالت و بت پرستی عادت گرفتند و خلق و را بنوه شد که تمامی زمین آبادان گردید
تقدار یک دج زمین خالی از آبادی و ضایع نبود و از شرق تا غرب هیچ ویرانه نبود
و از یکپاره زمین سبزه شد و ارگندم و کاه بیامدی و در عالم هیچ بیابانی نبود چنانکه اگر
کسی بخواسته بام بهام از کوفه تا مکه میرفت و از شرق تا غرب نیز نرفته اند و عمر مای الیوان
در از تر بود که هیچ کسی را عمر کمتر از شصت سال نمی بود و همه امین بودند که هیچ و دشمن نبود
پس خلاق جلالی شد و انبیای نوح را به التالباشان فرستاد و نوح م روی جسد بود و در بلای قوم عظیم و بلند
آواز و در از عمر بود پنجاه سال بود که بدعوت خلق پرداخت و منصد و پنجاه سال قوم را بتوحید
دعوت میکرد و مضید بنقیاد و در ان مدت در از تر از ده از هشتاد نفر کسی با بختاب ایمان

نیاورده و گفته بود بخیر و بقدر امکان در این اواسط آن پیغمبر عالمی بخدا را میگوشتند و موعظه میسودند
 و لشمار و دل پسند آنجناب را بر حنون علی میکرد و چون نوح هم از ایمان اهل ظلم و ظلام بود
 شد و دست بدعا برداشت و بر زبان پیغمبر بیان گذرانید که رب لا تذر علی الارض سن الا کافران
 و بار و این سالت بغیر اجابت مقرون گشت و وحی بر آنجناب نازل شد که درخت سهار
 بنشان و بعد بر تریب کشتی استخمال نمائی که تا خرمن حیات این خاک را از رگها در آب یار
 نما خواهم داد و مجموع را با تش و وزخ خوارم فرستاد و منقول است که حیرت علی السلام نهال
 ساج را بنظر نوح هم و را آورد و آنجناب آنرا در زمین فرو برد و بعد چهل سال که اندر خشت
 سجد کمال رسید آنرا بریده خشک ساخته با تفاق او او غلام خریش یافت و سام و حام و اخیر
 دیگر بر ایشان الواح کشتی مشغول گشت هر گاه قوم بر آنجناب میگذاشتند تسبیح و سحر و شهادت
 میکردند میگفتند که حال این و یوانه را را ملا خطه نماید که از مرتبه پیغمبری بدرج و دروگری رسیده
 در وقتیکه آب نایاب است بر تریب سفینه می پروراند و نوح علیه السلام بجااب میفرمود که چون بحر
 عذاب رسد الارباب و رطلایم اید مجموع عذبت گرداب فنا گشته باش و وزخ پیوند و منقول
 که چهل سال از آسمان باران نبارید و از حیال آب منقطع گشت و کار نیده ها خشک گردیده و چهار
 ایمان ایشان بمرور و جسم زبان ایشان خشک گشته چنانکه هیچ زبانی در وقت نبات از زمین
 بر نیامد و در خشتان خشک شدند نوح هم گفت ای قوم من این از نوعی افعال بد شماست بجز اینها
 ایمان آرید تا این بلا از شما رفع گردد و گفتند ما را این محنت خوشتر است اگر باران آب نمی آید
 نیاید و اگر نسل و مانع و فرزندان نماید چون بیان با ما باشد هیچ پاک نباشد آفت کشتی نوح
 مشتمل بر سه طیفه صورت اتمام یافت و در طول و عرض آن مورخان احوال بسیار کرده
 چنانچه طول آنرا از دو صد و شصت و شش فراع گفته اند و عرض آنرا سیصد و سی فراع
 گفته اند و ارتفاعش سی و دو گز و در آن قول این باین است و این کشتی بصورت هوشی چون طایوس
 و تپش مانند کرکس و سفینه چون سفینه بطور و بر و این چون سفینه کبوتر و دم او چون دم

خروس و پیرون و اندرون آن سفینه فقیر وزفت قطایب یافت و از امام الهدی حسن مجتبی
 عم منقول است که طول کشتی هزار و دویست و صد گز و عرض آن شصت گز بود است و این کشتی
 روایتی است که از سام بن نوح نقل کرده اند در وقتیکه بدعا سے عیسی عم زنده شد و بہت
 بر طبقہ نوعی مقرر شد کہ از بر جنبل جناس حیوانات جفتی در آن کشتی در آورند طبقہ اسلی
 بہت ماو اجمی طیور تعیین یافت و طبقہ سفلی بر اسے وحوش و دواب و طبقہ وسط بہت مسکن بنم
 عم و اولاد و اتباعش مقرر گشت و مقرر است کہ چون نوح عم از بنای کشتی فارغ گردید جناب
 احدیت حکم فرمود کہ از ہر صنفی و نوعی جانور ان جنسی با خود در کشتی در آور و نوح عم عرض کرد اے
 من اجناس حیوانات را چگونہ جمع کنم فرمان آمد کہ بدر این ماہیم تا حیوانات را خبر و تو جمع آوری پس
 باوصیاء و شہال و جنوب و دوبر را فرمان شد تا گرد و لجم در آمد و از جنبل جناس خلائی جفت جفت
 پیش نوح عم آورد و آنجناب یکیک را میگرفت و در کشتی سوار میکرد و از این عباس علی مروی است
 کہ اول کسیکہ از حیوانات کشتی در آمد زنبور دسرخ بود و آخرین حیوانات خنفل است کہ چون
 زنبور و دست خویش در کشتی منہا و تا در اید شیطان جیلہ بر انگشت و دست در و دم خنر
 زد و در پائے وی در آوخت ہر چند نوح بنی ہابک میر و و خرب و ہمدی نمود تا در آید مگر
 نتوانست کہ در آید نوح عم ہابک برو می زد و گفت ادخل و امکان معک الشیطان فی الحال
 در از گوش در آمد بعد از آنکہ نوح علیہ السلام و علیہم الصلوٰۃ والسلام تقصص احوال
 اہل کشتی نمود البیس علیہ اللہ را در زانو یک کشتی دید از وی پرسید کہ اے
 لعین درین کشتی بچکم کہ در آمدی البیس گفت با جازت تو و فیکہ در از گوشش را فرو بردی
 ادخل و امکان معک الشیطان من دست و دم خنر و ہمدی و او را نمیکذاشتم کہ بکشتی
 در آید چون اجازت دادی ہر دو با ہم در آمدیم و رجوابہر التفسیر مذکور است کہ او وہ اندک چون
 نوح عم در وقت بلور طوفان بر مرکب سفینہ سوار شد البیس را دید ہر دو با کہ کشتی جا گرفت
 گفت و بچکم اے ملعون سفالین اعمار اینمہ کفار بشومی متابعت تو در گرداب طوفان ہلاک

اوقتا وہ است و تو ایضا ایمین نشسته آن لعین گفت اسے شیخ المسلمین مراجعہ فرمائی تا فرمان
 تو سجاے آدم نوح عم فرمود زخم ترا جز توبہ میری نمی بینم و در و ترا جز انابت و بازگشت
 بحضرت عزت و کرامتی یا یم یا از اغوا و اضلال آدمیان بر طرف شدہ توبہ و ندامت
 پیش آرد آرزو سے اعتذار بنمایم گاری خود اقرار کن باشد کہ آبی بر روی کارت باز آید ششتر
 توبہ کن تا رضای حق یابی : کہ باز توبہ نیست هیچ شفیق

ابلیس علیہ اللعین گفت اول معلوم کن کہ مر توبہ مست یافتہ نوح علیہ السلام از حق تعالی
 درخواست نما از توبہ ابلیس و سے را خبر و در خطاب اند کہ توبہ ادا نیست کہ قبر آدم عم را سجده
 کند ابلیس خبر شنید و گفت ای نوح یہیات یہیات زمان کہ آدم خلعت حیات پوشیدہ شد و نوح سجده
 نکرد و این زمان کہ شربت فوت نوشیدہ برگزیدہ باشد را نیچہ در شہ خواہم شدہ نوح عم
 گفت الہی این لامی سمچنان در مقام عناد و استکبار است و توراتان اختلاط دارند کہ
 چند کس بانوح عم در کشتی بودند و قریب شفا و تن گفستہ چیل مرد و چیل زن و از قتا وہ مرویت کہ شستہ
 نفر بودند نوح عم و زوجہ آنجناب و ہر سہ فرزندان آنجناب و زوجہ آنها و نوزد بعضی
 ہفت کس نوح و حام و سام و یافث و ازواج فرزندان آنجناب و نوزد بعضی و دہ کس
 و بعضی برانند کہ ہنقا و کس بودند و قول اول از ابن عباس رضہ مرویت و ہذا ہذا القول
 الاصح و نوح عم بموجب وحی سماوی جسد آدم عم را در تابوتے منادہ بکشتی در آورد و نوزد
 ارباب تاریخ آن تابوت از چوب شمشاد بود و بعد از ان نوح عم باندک زمانی بموجب کلمہ حق
 اوجاہ امرنا و فارالتشوار ایشاد کردہ بود کہ ہنگامیکہ آب از تنور در جریان آید مراجعہ کنید
 زمرہ گفستہ اند کہ آب از تنور نان ہرے کہ بر بسیل نزل از نوح عم گفستہ بود و کجاست اینکہ مارا
 از ان بیم میکردی بر جو شید و برایت ابن عباس و ابو صالح و مجاہد و حسن بصری و ارد
 گشتہ کہ آن تنور آدم علیہ السلام بود کہ ہمیراث بنوح عم رسیدہ بود و در روضۃ الصفا بطور
 است کہ آن تنور نزدیک بابل بود و قریب مسجد کوفہ و نوح عم از اینجا در کشتی نشست و

و متامل گوید در شام بود و موصیحه که آنرا عین الورد گویند ترتیب بعلمک و بیا اراضی نه وستان
 نیز گفته اند و جمهور بر آنند که مرد از آن تنور نان بزمی است که زنی یا دختر نوح عم در آن نان
 بهیخت و از امیر المومنین علی کرم الله وجهه نقل کرده که مرد از فوران تنور ظهور رخ و طلوع صبح
 است و بعضی گویند که مقصود از فار التنور جوشیدن آب است از روی زمین آلفقه نشان
 عذاب آن بود که وقتی که از تنور پر آتش آب بر جوشد دلیل بر آمدن عذاب باشد و جریان تنور
 غره شهر حبس بود و چهل شب از روز آب از زمین بر میجوشید و از آسمان بارانها
 بزرگ می بارید و نوح علیه السلام با مثالبان و اصناف حیوان نیز ترتیب که سبق ذکر یافت پیشتر
 درآمد و جهان را سر اسر آب فرو گرفت و با اتفاق سورخان طعنایی آب طوفان بر تیر رسید که از
 قلعه بلند ترین جبال آب سوازی چهل گز در گذشته بود و مدت پنجاه روز آنچنان ابر سیاه
 گسترده بود که تاریکی آن عالم را فرو گرفته بود که شب از روز فرقی نداشت و گویند نوح عم
 میخواست برای کشتی تیار کرده بود تا آب عذاب در کشتی در نیاید خدا تعالی او را گمراه نمود و عذابیت
 کرده بود و یکی از آن مگوهر چون روز شری باشد آفتاب سید رخسید و آن دیگر چون
 غش شد مثل ماه نور میزد و شب و روز از آن معلوم میشد و وقت نماز را بان
 دو گوهر میدانستند و باو تهر و غش و سحر و آبی می جست و سحرهای او چون کوههای
 عظیم بر یکدیگر میزد و او آن کشتی در میان سحرهای سلامت میرفت که تا قال الله تعالی و است
 تجربی بهم فی موج کالجبال نقل است که چون کشته در جریان آمد که شریفه شتافته سفت نوبت
 گز زمین گشت و طوفان نمود و اطراف عالم را سیر کرد و بعد از پنجاه یا شش ماه بترک کوه جدا قرار گرفت
 راستوت علی العبدی آنگاه فرمان آمد که یا ارض ابلعی ما وک و یا سماء اقلعی امی زمین آب خود
 باز گیر و امی آسمان باز ایستد باریدن و یکماه دیگر بر سر آن جیل ساکن بود و گویند که از جهل
 خبی روح پیچ چنیده در روی زمین از طوفان نجات نیافته آلاخونج بن عنق که عظمت و
 طول قامت و سحر شده بود که آب طوفان با آنکه از بلند ترین کوهها بقدر چهل گز بر آمده بود

تا بز انوی عوج آب نرسیده بود در عرائس میگوید طول و سه لبست و سه هزار و سه صد و سه
و سه گز و شش گز بود از ذراع ملک و آن گز نیست که از گزهای عامه خلق بیک قبضه یا دو است
و آبرو که گاه و سه میگشت و از قصر دریا بدست ماهی میگرفت و برداشته و را قناب بریان میکرد
و قوت خود بمیاخت و ماه و سه نیز غلظت بنده داشت چنانچه هر جامی شست یک مرتبه نیز
را امانه میکرد و انگشت و می سه گز بود در طول و عرض دو گز داشت و بر هر انگشت و دو نعلین
داشت بناییت نیز و با وجودیکه دختر حضرت آدم بود اول کسیکه بنیاد نسق و مخور در عالم
متسا و او بود و پس شامست انعامه غضب الهی مبتلا شد تاحی تعالی ماران و گز و گاو
فرستاد بر مثال سیران و گرگان بشکل شیران و گرگان بر ابریزان تا این غنای را کشتند
و خوردند و گویند که سبب نجات عوج از طوفان آن بود که در کشتی ساختن بدو پنج
داو بود و او را علم القصبه چون جهان خشک گردید نوح عم خدایق را از کشتی بیرون آورد
و در پایان کوه حبسه قریه بنام زود آنرا سوق الثمانین موسوم ساخت زیرا که ساکنان آنجا
زیاده از هشتاد و کس نبود پس آنخلایق را که در کشتی بودند از وحوش و طیور و سباع و پرست
و غیر آن همه را از کشتی بیرون آورد و خود را عالم را که در تانقشیر و پرانگنده شدند و نسل ایشان
تا قیامت باقی ماند و درختان و حیوانات را بیرون آورد و هر چه میکاشت و می نشاند و درخت
میست و برگ و میوه بیرون می آورد و می بخت تا تمام درختان را بکاشتند آلا درخت انگور را که
نوح عم نیافت و سه کس را بفرستاد تا بجویند هر چند جستند نیافتند نوح عم خود بر فراست
تا برو و بگوید خبر بیل عم بیاید و پرسید که اے نوح کجا میروی فرمود درخت انگور را نمی یابیم
و طلب و تحبس آن می روم خبر بیل عم گفت اندرخت را ابله پس زودیده است و آن اول درخت
بود که در عالم بوجود آمد پس میکائیل عم در رسید و گریان شیطان را گرفته میکاشتید
تا بلبلش نوح عم آورد و در آنوقت انگور سپید بود بسبب دست برد ابله پس انگور سیاه شد
نوح عم گفت ای لعین درخت انگور را چه کردی گفت پیش خود و آرم نوح عم طلب کرد

شیطان گفت منید هم مگر اوان شریک سازی انجناب متفکر شد پس جبریل عم گفت دست
 ابلیس بان درخت رسیده قالیا با او معامله کن آورد شیر انگور شریک تست پس لایس
 درخت انگور آورد و پیش انجناب نهاد و نصه بران فیصل شد که از سه حصه یک حصه برای
 نوح دو حصه برای ابلیس لعین قرار گرفت پس نوح عم درخت انگور را بکاشت فی الحال
 سیر شد و انگور بر آورد ابلیس بیاد و می بان درخت و در میدان شک شد نوح عم از ان عثا
 گشت ابلیس بشکل موی پیش نوح عم آمد و پرسید چرا غمناکی گفت از بهر آنکه چون درخت
 انگور را بکاشتم خشک گردید گفت من ترا تعلیم کنم تا باز سبز شود نوح گفت نیک باشد
 ابلیس گفت شیر و خوک و بوزنه را بکش و در بعض روایت شیطان گفت که شیر و خوک و بوزنه
 و روباه و خروس و ابن اوی را بکش و خون ایشان را جمع کن و در زیر درخت بریز تا شیر
 شود نوح عم همچنان کرد درخت انگور سبز شد و شیر بیرون آورد از اینجا است که چون خمر خوردند
 به لکیری چون شیر شوند و چون زیاده خوردند چون بوزنه بازی کنند و چون بیشتر خورند مانند
 خوک مرده بینند و مثل خمر غصه پاک و مانند خرس قومی می شوند و مانند ابن اوی محدث می باشد
 و مثل سگ مقابل می کنند و مانند روباه تعلق می نمایند و مانند خروس صوت می کنند و خمر
 بر قوم نوح عم حرام شد و ابوبطریق در قصص خود آورده که زبرد شواری و رکشتی می آید نوح
 دست بر روم و سینه مناده و بغض و رکشتی در آورد و دم او از بس شکست و فرح و می ظاهر شد
 و همچنان ماند تا انقضای عالم و پیش آسانی اطاعت فرمان نمود و دست مبارک بر روم او بسود
 و بالید و عت و او ستوره باندگوشید که در رکشتی نجاست بسیار شد و بوسه بدان بهای کشتی
 را متعفن گردانید نوح عم و اهل او از ان بسیار ستازی میشدند و بحق تعالی شکایت نمود
 و حی اند که دست بر روم قبل فرود آمد و در شد مانند کاه کن نوح عم بفرمان قیام نمود فی الحال
 و و خوک یکی ماه و دیگر سه ترا ذیل بقیه و نجاست را بخورد تا کشتی پاک شد و نیز گویند که نوح
 علیه السلام حکم فرموده بود که در رکشتی هیچ حیوانی با جنت خود جمع نشود و سوسن مافرمائی نمود

و در کشتی فرعون شدند و مویشان بسوراخ کردن کشتی تفرق نمودند تا حضرت نوح ع
 و عاقر نمود فرغان آمد که میان دو ابروی شیر بسای چنان نمود شیر عطسه زد و گریه از نیش
 فرود افتاد و مویشان را خورند و در وسایل الی معرفه الاوایل منقول است که هرگاه سگ
 نوح ع بحکم ملک السلام ضرغام را در کشتی سوار فرمود اهل کشتی از صولت او خائف شدند
 جناب باری عز اسمه شب را بر شیر مستولی نمود و این اول بیتی است که بر زمین نازل شد
 و در بعضی روایات وارد گشته که کلب نیز نافرمانی کرد و با او خود خفت گشت گریه بر این
 امر واقف شده بنوح علیه السلام خبر نمود و نوح ع از سگ استفسار کرد سگ انکار ساخت
 کرت دوم باز سگ مبارزت نمود و گریه این بار باز بنوح ع خبر رسانیده آنحضرت و دیگر
 باره سگ را طلبیده غضب و تاوید نمود سگ منکر شد و گریه منفعل گردیده چون کرت
 سوم باز این فعل از سگ سرزد گریه بدید و جناب کبریا نالید که سگ دوبار مرا بدروغ
 منسوب ساخت این بار بغیر یاد من رسس تیر و عابدت اجابت رسیده از برای پاس
 خاطر گریه حتی تعالی آن دو سگ را با یکدیگر ملحق گردانید و گریه بنوح ع خبر کرد تا سگ را
 بآن حال بدید و در میان دم فضیحت و پیروه درمی وی شده سخن گریه راست گردید
 سگ بقی تعالی نالید و گفت خداوند اگر به مرا سوا کرد الهی تو نیز اورا فضیحت که حقیقتاً
 اجابت فرمود اورا خاصیتی داد که هر بار که با یکدیگر مباشرت کند خود و او را فضیحت کند و چندین
 فریاد و شغب نماید که هر که در نواحی ایشان بود مطلع گردد و بعد اعلم در وسایل الی معرفه الاوایل
 منقول است که اول اتخاذ کلب لایسته نوح علیه السلام و در باب اطفال آن بادیه میان
 کفر و ضلال میان مفسران اختلاف واقع است بعضی را عقیده آنکه قبل از طوفان بهیچ سال
 هیچ زنی از نسوان کافران حائل نشد بنا بر آن هر وقت طوفان در میان ایشان صلا کرد که
 بنود و زمره گشته اند که صبیان کفار پیش از طوفان بنا بر اقتضای قضای الهی باطل طبع
 مرده بودند و بعضی را عقیده آنکه نوح ع در ساختن کشتی پنجاه سال مشغول بود و در این

پنجاه سال زمان عتقی گشتند و هیچ فرزندی نداشتند و آنهم که زاده بودند بانی شده بر کفر اصرار
 نمودند و احدی از انکم حقیقه الحال حقرویی نداشت بعد از انقضای آنک مدت از ان هشتاد و تن پنج
 و سه سپردی یافت و حام و شام و عورات ایشان زنده ماندند و تمامی هشتاد نفر بدار بقا پیوستند
 و آورده اند که حق فرشتان نبوح و حی فرستاد که بنا بر کفر ان نعمت و حصیان قوم تو ایشان
 را بپاک گردانیدم و سوگند میخورم بعزت و جلال خود که دیگر بطوفان بندگان خود را عذاب نکنم
 و حضرت نوح ازین خبر سرور شد پس نوح عم تامت ریح مسکون را انقسم بسبه قسم باخته بر تنی
 بیکی از اولاد عظام خود مخصوص گردانید شام و جزیره عراق و فارس و خراسان بسام داد
 و دیار غرب و رنج و حبشه و هند و سمنند و اراضی سودان را بحام تقو لیض فرمود و آرائی هشتاد
 و یاجوج و ماجوج و ناسک و نسک و خزریا فشتاد و در ربستان فقیه ابواللیث منقول است
 که غرب و روم و فرس جمله از اولاد سام اند و حبش و سمنند و هند از اولاد حام و یاجوج و ماجوج
 و صقلیات و ترک از اولاد یافت بودند و انقضای چون نوح علیه السلام را مرگ نزدیک رسید چنانچه
 بیاید و بر یلعین انتخاب نشست و گفت یا طول الانبیاء کف و جدت الدنیا قال کد الیهایا بان و
 فی احدیها و خزین من الآخرة یعنی جهان گذران را باز زندگانی بسیار چگونه یافتی گفت عالم
 را مانند خانه دو در دیدم که از یک در و ر و ن آمدیم و خطه توقف نموده از در دیگر بیرون رفتم
 پس سام را طلب فرموده و وصیت نمود و گفت ای پسر ترا وصیت میکنم که دو کار کن دو کار
 زمره کن آما آن دو کار که بکنی علما بکثرة قول لا اله الا الله فاما الثقل فی میز انک من لسموت
 السبع و الارضین السبع و اما الآخرة فحلیک بکثرة قول سبحان الله و الحمد لله که این باقی خواهد بود
 و اما آن دو کار که نباید کرد و الشکر بالله و التکیه علی عباد الله کعب احبار رضی الله عنه روایت
 میکنند که چون نوح عمر را اجل نزدیک رسید و ملک الموت لطالب جان انتخاب بیاید نوح ع
 بکوه رفته بود ملک الموت پیش پیش رسید و گفت ای نوح کجا میروی گفت بکوه میروم و شنیدی
 من انت یا عبد الله فی الطیب ریحک و احسن صوتک فقال نوح الا شتیاقی الی لقاء ربک

نوح عم دانست که ملک الموت است گفت این سوال چرا میکنی گفت می پرتابم تا بداند غم گفت مشتاقم لیکن
خطبتی عظیمه و اثاث آن اکون لم عبد الحق عبادته ملک الموت گفت اے نوح من ملک الموت
حق نقاسی مرا فرستاده است تا جان ترا بردارم نوح علیه السلام غمخیز بود که از بول آن
آواز نوح آن کوه حاضر شد نزد نوح گفت ای ملک الموت چندان آنا غم و دکه اهل و فرزندان را بچشم
و دل من کنم آید بچشمی گفت کنم نیست نوح علیه السلام فرمود که چون در کوه مرگ آیدم که بشوید و کفن و خنوب
که ام کس خواهد کرد و بر من نماز که خواهد کرد و ملک الموت گفت دل مشغول مدار که جبرئیل آمین با من
است و با اسباب و ساز آمده است و جمعی از ملائکه آمده اند تا بر تو نماز کنند پس جان نوح عم برداشت
و جبرئیل آمین او را غسل داد و کفن نمود و خنوب کرد و قبرش تکان بر آن جناب نماز گذارد و دفن کردند
و بارگشتند و بر وایتی فرزندان آن جناب را بعد از انتقال در بیت المقدس دفن کردند و در رشتور مشغول
ست که قبر نوح و هو و شعیب و صالح علیه السلام در میان زمزم و میان رکن و مقام واقع است
و گویند آسمانها و زمین با برکات یکپس چنان گریه مکرده بودند که بر مرگ نوح علیه السلام گریستند
و الله اعلم **سام** بن نوح علیه السلام بروایت بعضی از مورخان مادر آن جناب عموره نام
داشت بنت سداقیل بن محویل بن اور لیس بنی عم و از صالحات قانات بود و نزو اهل جناب
همین قول صحیح است و مروی است که آن جناب از کبار انبیاء مرسل است و چون بکمال
ارجمندی و بوفور خردمندی و کثرت گیاست و مناهیت فراست و صلاح نفس و نجابت ذات
از سایر اولاد نوح عم امتیاز داشت و حامل نور محمدی صلی الله علیه و علی آله و سلم بود لاجرم
نوح عم او را بوصایت و ولایت محمد خود تعیین نموده اسرار نبوت و خواص رسالت باو
در میان نموده سایر اولاد خویش را بمنابت **سام** وصیت فرمود و معموره عالم و وسط اقلیم
را که بهترین مواضع ریح سکون است بومی مخصوص گردانید و از حضرت عزت جل جلاله رسالت
منو تا اکثر انبیاء و اولیا و حکماء و سلاطین و امرا و طوائف صلیا و سفدا از نسل او باشند و از سوره
سندبر و نیست که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که **سام** ابو العرب است و **حام** ابو الحبش

و یافت ابو الروم بود و است از ابهر برده رزم مروی است که فرمود رسول خدا صلی الله علیه و آله
و سلم که حق تعالی نوح را سه سپر عنایت کرد سام و حام و یافث پس عرب و فارس و روم
از اولاد سام اند و بنبر در اینهاست و یاجوج و ماجوج و ترک و صقالیه از اولاد یافث اند و بنبر
نیمیت و قبط و یربر و سودان از نسل حام اند و در بعضی تاریخ معلوم است که یافث و حام هر دو
از انبیای مرسلا اند و آورده اند که حضرت اسب العلیات بیافث یازده سپر از انی داشت
چنین و صقلیات و کماری و ترک و خلیج و فرزند روس و سدرسان و غر و بارج و غشیج و لوبهر و
شهرور و اعوام که اولاد و اعتاب یافت بسیار شدند لغات مختلفه در میان ایشان ظاهر
شد و زبانه از سمت تکلم مهوده اخوان یافت چنانچه سی و شش نوع لغت بر السند ایشان
جاری گشت که هیچ فرقه فهم کلام فرقه دیگر نمیکردند از آنجست مجموع شعب متفرق گشته از هم
مفاقت کردند و در اطراف دیار شمال بتعمیر بلاد و تحصبات قیام نمودند و در بعضی روایت وارد
گشته که حق تعالی ندیم پیام از انی کرد و انیدهند و سندن و بنج و نوب و کنعان و کوس و قبط و
بربر و حبش و در تغیر لون و زبانه مورخان و جوه مستقره گفته اند از آنجمله آنکه روزی نوح
در خواب بود و عورتش می نمود و حام بر آنجناب بگذشت و پوشید و این سواد ب موجب
آن شد که رنگ اولادش متغیر گشت و پیغمبری از نسل وی منقطع گردید و وجه دیگر آنکه نوح را
در کشتی اولاد اتباع خود را از مباحثات نسو ان منع کرد و حام مخالفت فرموده پدر بزرگوار
جائز داشت با شکوه خویش نزدیکی نمود و نوح هم بر این معنی مطلع شده و عا کرد که اللهم غفر لی
و این دعا مستجاب شد اولاد حام سیاه فام شدند صاحب روضه انصاف
این هر دو حب را ضعیف نوشته است و در میان نرزدان حام پیچیده
نوع لغت پیدایش و هر فرقه بلای تکلم می نمود و چون فرق فهم سخنان
یکدیگر بگینب کردند و از اجرم در ان لاجی پراگنده شدند و هر گروه
شعب پانیا نمودند و مروی است که چون فریت سام بسیار گشت بتقدیر یزدی هر فرقه

و شخصی بعین الکرسی و اللجه مانند شجر خشک از قبر بیرون آمده گفت لبیک یا روح افند
 آنگاه یا قوم خطاب کرد که ایما الناس این عیسی بن مریم صدیق مبارک و روح افند است
 و کلمه اوست که بسوئے و سوائه القا کرد و باید که بمیوتش تصدیق نموده متابعت او نماید
 و عیسی از سام پرسید که در زبان شما متهم و بنود که موسی و هم سفید شود این چه حالت است
 چرا بدو که چون ادا از ترا سفیدم پیدا شستم که قیامت قائم شد از حول روز رختن موسی
 سفید گشت باز عیسی با یاس قوم سوال کرد که از فوت تو چند سال گذشته است سام
 گفت چهار هزار سال باز حضرت عیسی ای مبعوض است دعای قوم از حال کشی استفسار فرمود
 سام گفت هزار و صد و نول و در عرض ششصد و دو و بعضی روایت دارد که که چویران یا روح افند
 عرض کردند که فاکن تا زنده ماند عیسی و فرمود او را در لوح محفوظ رزق نمانده است آدمی بی روزی
 چگونه زنده ماند پس اشارت فرمود تا سام باز بگوید و رفت و روایتی آنکه عیسی
 از سام گفت که دعا کنم تا چندگاه خدای تعالی ترا عمر دهد و سام گفت چون عاقبت شربت
 ناگوار مرگ می باید چشید زنده گانی فانی را نمیخواهم و هنوز کنی جان کندن در خلق من است
 اکنون بمتبس اینکه از باری تعالی در خوابی تا مرا بجز رحمت خویش وصلی گرداند عیسی
 دعا فرمود و سام بجاست اول معاودت نمود و بعد اعلم از خشنودین **س** اعلم السلام
 از خشنود سومی سر برانی است و معنی آن بحر بی مصباح است و تاریخ خشیب منقول است
 که نزد بعضی از خشنود نام بوده است و اهل فرس بوشنگ گویند و بعد وفات سام
 و بعد او گشت و مادر آنجناب از دختران ملوک بوده است از اولاد قینان بن الوشش
 و از بشارت منقول است که از خشنود چهار صد و سه سال زنده مانده و از کلیه مرگ نیست که
 عمرش چهار صد و شصت و هشت سال بود که از نینجا فانی بجالم جاوایی شتافت
 و از ابن خبیب منقول است که چهار صد و شصت سال عمر یافت و از او کثیر داشت
 از انجمه شاخ که حامل نور محمدی صلی الله علیه و آله وسلم بود بعد از عمر و دنیا و لیج

خویش گردانید و الله اعلم بشاخص بر این فتنه یعنی شایخ بنی سبیلی رسول او کیل است و بعد وفات
 پدر بزرگوار خویش بریاست قوم پرداخت و تمام مادرش مرغان بود و بر وایت هشتم
 سه صد و سه سال عمر داشت و بنی بنی بنی چهار صد و سی و سه سال زنده ماند و بقول کلی نام
 حیاتش چهار صد و نود و سه سال بود و الله اعلم عاقلین شایخ بعضی از علمای ثقات
 انجمن را اولد شایخ بن افشید بن سام بن نوح ۴ شمارند و برخی گویند که غایب بود
 البنی علیه السلام بن عبد الله بن رباح بن عاو بن عویس بن دم و بن سام
 بن نوح ۴ و نزد بعضی بود بن عبد الله بن برخی بن رباح بن حارث بن عاو بن سام
 و نزد بعضی نام شریفش غنیه بر وزن حضرت و بر وایت جوانی غایب بود و بود
 است علی و اسم شریفش یعنی عابریست و لقبش بنی است و بود علیه السلام صبا
 و ملاحتی کامل داشت و تمام قدر بسیار موی و بغایت مشابیه ترین مروان با و هم
 بود و بسیار غایب و زاهد و سخی و شفیق بود و تصدیق بسیار نمودی و گاه گاه تجارت اشتغال
 نمودی و شریفش موافق شریفیت نوح بود و بر وایت جوانی نام مادر انجمن مرغان
 از زمره طاهرات بود و بقول کجیه نام داشت بنت عویم بن سام و در تهرارج النبوة
 مسطور است که چون بود و بوجود آمد از هر مکانی نماند که این نوح حضرت محمد مصطفی
 است که از پیشانی تو تابان است که گیسو منام و قتل کنار او گشت و اطفال و شیران در دست
 او بایست و بعد از شش صد سال از فوت نوح ۴ بهدایت و ارشاد قوم تا و که در
 ولایت یمن و در مدینه یک آنرا احضار می نامند کین بودند معجزه شگفت و تعجب
 غایب و مبلند بالا و تناور بودند که می آید که راه ترین قدر با سبیلی شایخ شمس و در آن زمان ایشان
 بود و گویند که از ایشان در تمام زمین و در آن زمان تبدیل عظیم تر بود و مردم بسیار
 بودند و مال وافر داشتند و عمر خود و پرستش تبان میگذاشتند و زبیه گویند که عاو بن
 شمس است داشتند که با سبیلی و صفی موسوم کرده بودند چنانچه یکی را از ان بت ساخته

عنایت باران رحمت بر شما باز آید قوم عا و از معاویه بن بکر در خواست کردند که مرشد را
 بنزد کرده انگار داشت نماید و نگذارد که بموضع و عار و وقیل بن عستر با قوم خویش در اینجا
 رفت و گفت خدا یا بدو قوم عا و را از باران اینجا میخوانند فی الحال ستم ابر آرد یکی سرخ
 و یکی سیاه و یکی سفید و مشاوی مد اگر که امی قبیل اینجا میخوانی ازین سه ابر براس
 قوم خود اختیار کن قبیل ابر سیاه را اختیار کرد و سخیال آنکه ابر سیاه باران بسیار دارد
 و از که بیرون آمد و با قوم خود رو بپلاد خود نهاد و چون بواو می مغیث که از مساکین ایشان
 بود رسید به بشارت ابر بمرحوم و تعبیه خویش رسانید عا و یان شادمان شدند و خوشی
 گشتند و بتفرج ابر از میان منازل خویش بیرون آمدند عذاب الهی بایشان نازل نشد
 چه در آن ابر هیچ عاصف بود که آنرا با و صرصر گویند و در هفت هشت روز تمام عا و یان
 را هلاک کرد و مبرور با قوم خویش که ایمان با او آورد و بودند و چهار هزار کس بودند بسیار
 ماندند و بیخ و بنیا و عا و یان برانداخته شدند و عا و یان متاصل گشتند و بدو زن بخشیدند
 گویند که این عا و که هلاک شدند عا و اولین بودند که حضرت مبرور بر ایشان سبعه
 گشته و عا و ارم که ایشان را عا و ثانیه گویند ایشان با قوم مثنو و هلاک شدند و بدو
 صاحب پنجم و بعد از هلاک قوم مبرور با اهل ایمان بنا حید حضرت شتافته عا و
 و منازل ترتیب نموده متوطن گشتند و مبرور پنجاه سال دیگر زندگانی یافت آنگاه بچا
 رحمت الهی پیوست و مدت حیاتش بقولی چهار صد و شصت سال بود و با عا و اهل
 تفسیر صد و پنجاه سال و نزد این جمیع یکصد و شصت سال عمر یافت و بروایت که چهار صد
 و شصت و سه سال زندگی یافت و بروایت علامه نصاری سه صد و چهل و سه سال
 بود و از امیر المومنین علی بن ابیطالب کرم الله وجهه مروی است که در جبال حضرت موت
 عسری است و در آن خاک گشته عالی و در پیش آن کنبه تختی از سنگ رفام
 ساخته و جسد مبارک مبرور النبی علیه السلام بر آن تخت نهاده و لوحی

از سلطان بران تخت ترتیب نموده و بران لوح سطر عی چند کتابت فرموده و ابتدا سے
 اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى اَبِي سُبُوْرٍ رَسُوْلٍ رَّبِّ لَارِضٍ وَ السَّامِیِّ الْمَلَاوِیْنِ عَادِفٍ حَوْثِیْنِ اِلَى الْاَیَّامِ
 وَ خَلِّعِ الْاَصْنَامَ وَ الْاَوْثَانَ مَعْصُوْمِیْنَ فَاِیُّهَا لَکُمُ الرَّحْمٰنُ الْعَلِیْمُ فَاَصْبِحُوْا کَالرَّمِیْمِ فَاَمَّا رُوَایْتُ سَیِّفًا
 وَ عِطَابِیْنَ ثَابِتٍ وَ عَمِیدَ الرَّحْمٰنِ بِنِ ثَابِتٍ بَعْدَ اَزْخَرِ اِلٰی بِلَادٍ عَادِیْصَرَتْ هُوْدُومٌ بِحَرَمٍ مَّکْمُ مَسْطَرِ
 اَسْتَقَالَ فَرْمُودَه در آن بلد طیبه می بود تا داعی اجل را لبیک اجابت نمود و قهر مبارکش
 بالود و بهشت پیغمبر دیگر علیه السلام که شعیب صحابہ از جوار ایشان در میان رکن چنان مقام
 و زعم واقع است و کتب اخبار فرموده روایت میکند که چون فرموده را عمر با جزر رسید و
 حج و عمره گذارد و چون فارغ شد ملک الموت میاید باطله از حجاب بهشت بود
 گفت این نیکو حاکم البیت ملک الموت گفت خواهی که پیوستی بود و علیه السلام گفت
 چهره اخوان هم اگر ملک تعالی رضا و بد گفت چهره رضا ندر بود و علیه السلام و اگر گفت
 و در پو شید ملک الموت گفت ای می بود آگاه باش که کفن است که در پوشیدی و من
 ملک الموت ام چون بود و علیه السلام این سخن بشنید لرزه بر بهشت اندام وی افتاد و زار
 کرد که اے ملک الموت دستور می ده تا بجای خود باز روم است را و و اعظم و کوه و کان
 را به پیغمبر گفت فرمان نیست و بهما بخافض روح پر فتوح آنجناب نمود و جبرئیل آیین میاید
 و منوط میاید و جسد مبارکش را غسل داد و آزارهان حله کفن کرد و بر وی نماز گذارد
 و میان صفا و مروه دفن کرد و الله اعلم فالشیخ بن عابد و البیضا علیه السلام در بیان
 سطر است که این اسم سر بانی است و معنی آن بجزئی و کیل است و نزو بعضی رسول است
 و مدت حیات آنجناب یکصد و شصت و هفت سال بود و بر روایت این کلی و دو صد
 و نود سال و بر روایت ابن جنیب یکصد و سی و سه سال بود و تمام مآورش تناسخ
 بوده است و نزو بعضی نام مآورش بشمار بود چنانکه در تاریخ آنجناب منقول است
 و در زیر دیوار قبرش در شام است را اخوان بن نایخ و بر روایتی از عروا و بر روایتی

رعنا ابو این لفظی است سرمانی و معنی آن بجزایه قاسم است و در بعضی نسخ از غب و فی
 طبقات الناصری و فی السنن للبیہقی و فی السنن للبیہقی و فی السنن للبیہقی و فی السنن للبیہقی
 شیخ بن عیسی و درت حیاتش بروایتی دو صد و سی و دو سال بود و بروایت ابن
 کلبی دو صد و شصت سال و بروایتی عمر او صد و سی و دو سال بود و در این
 فوت شد و قبر او نیز در شهر مدین است شماره شیخ بن ارموا بروایت ابن حبیب شارح
 بالغین المجر و بروایتی بالغین المجر و در بعضی نسخ شروع و بعضی نسخ تاریخ و فی بعضی نسخ شروع هر
 گفته اند بسبب اینکه در خیرات عیال داشت و این شارح مرد صالح و عابد و ذاکر
 بود و علی الدوام در عبادت و سبقت میکرد و بروایت ابن هشام مدت زندگانی او دو
 و شصت سال بود و در این فوت شد و جمیع مدفن گشت تا خور بن شارح
 بزبان عربی ما خور روزی را گویند یعنی او را روزی فراخ بود و مادرش مکیه دختر
 اخیل بنت عوفیم بود و بروایت ابن هشام که در قیام مسطور گشت مدت حیاتش
 یکصد و شانزده سال است و بروایتی دو صد و چهل و شصت سال بود که در شهر
 کنگان فوت کرد و در قبرش نیز در کنگان است هارخ بن ناخو آمارخ اسم عربی
 مہلولیت و بعضی آذر بود و برخی را عقیده آنکه کبی از آن دو اسم لقب او بود و از چهر
 منقول است که آذر اسم اعجمی است و گفته اند که عربی است و پس نارخ و آذر هر دو اسم
 بوده اند و از تورزی مرویست که پیر ابراهیم علیہ السلام را دو اسم بود نارخ و آذر
 و همین است قول حسن و سدی رضی اللہ عنہما و امام فخر الدین رازی در بعضی
 مولفات خود مرقوم گردانیده که در باب پیر ابراهیم عمده روایت اند اول آنکه پدر
 مومن و موحد بجوار رحمت احدی انتقال نمود و آذر که او را نارخ نیز گویند عمده اختلاف
 بوده که ملازماش را تربیت میکرد و جمعی که برین قول قایل اند متفرق بدو فرقه شده اند
 زمره میگویی که آذر را ابراهیم را بعد فوت پیر آنجناب سبب آنکه کجاست در آورده بودند

و طائفه را عقیده آنکه بیان ایشان عتق از حبسیت منتقل گشته بود و روایت دوم آنکه او پدر
حقیقی ابراهیم بوده است و نمایند میکنند اینچنینی را آنچه در کلام الهی واقع گشته و او
قال ابراهیم لایه اوز و دیگر آیات بنیاد ربانی که در قصه خلیل الرحمن نازل شده نمایند
اینقول می نمایند و پدر او لقب اول اکثر مورخان مآخوذ نام داشت و مادرش سبکی بنت
حوسیان بن قحطان بوده است و در روضه الاحباب مسطور است که در میان مآخوذ و ارثه
بن سام بن نوح علیه السلام بنو یکسر واسطه بوده اند و بعضی از اهل خبر گفته اند
در معارج النبوة مذکور است که او زنی خواست آومی نام بنت مبرا ابراهیم عم از وی بقوله
شده در روضه الصفا مسطور است که او را نامخ نیز گویند و وی بود از کوفه که
قریه بود از قراهی کوفه و الله اعلم و تاریخ در سن یکصد و هشتاد سال در عصر ابراهیم
انتقال کرد و تشریفش هم در مصر است و الله اعلم ابراهیم علیه السلام
ابراهم اسمی است اعجمی و آون ابراهیم است چنانکه مشهور است و در قرأت ابن عامر
ابراهم و نزو بعضی ابراهیم و نزو بعضی ابراهیم یقیناً چنانکه ابو حاتم سجستانی قرائت بعضی
تقل کرده ابراهیم یکسر باید و این قرائت عبد الرحمن بن ابی بکر حضرت و ابراهیم
بعضی اولین لغات ستمه از قرائت سبکی است و لقب شریفش خلیل الله و خلیل الرحمن
و کنیت مبارکش ابوالانبیاء و ابو محیر و ابوالصفحان است و از عکرمه مروی است که ابراهیم
علیه السلام افضل الانبیاء است بعد بنیامحی صلی الله علیه و سلم و عن ابی هریره رضی الله عنه
قال خیار بنی آدم و نوح و ابراهیم و موسی و عیسی و خیرهم محمداً ابراهیم علیه السلام و
ماوراء النجباء بروایتی تو نام داشت و یقوی او بنیابنت بربر بن قالح و نزو بعضی
لیونا و نزو بعضی آومی بنت مخر نام داشت و در مولد شریفش اختلاف است بعد
مولد آنجناب بلده سوس که از اراضی ابواز است بوده و یقوی آنحضرت در بره از غله
و مشرق و از حافظ ابوالقاسم بن عسکرم روایت که صحیح است که آنجناب در کونانیم

بابل تولد شده و از ابن مسعود روایت که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که ابراهیم
 خلیل الله در اول روز زوجه یحیی و آند و از ابن عباس منقول است که ابراهیم ۴ در غوطه و شتر
 و زمره که موسوم بزه از کوه سبت و نامش قارئون است تولد شد چنانچه در روز شنبه
 منقول است و در روضه الصفیاء مسطور است که بعضی موله انجناب کسکه گفته اند و تاجیه
 سیران نیز گفته اند واضح اقوال آنکه مسقط الراس اواز بتسلیم بابل موضعی بود که آنرا
 کوئی نمیگفتند و الله اعلم و منقول است که رنگ پهلوانش سیرج و سفید و تمام قامت و
 اشهر الی الغنیم و عریض الصدر بود و ابراهیم ۵ در اوایل سنه و در هزار از خلق آدم علیه السلام
 پیدایش شد و در میان انجناب و نوح علیه السلام ده قرن بود چنانکه حاکم از واقی بے
 نقل کرده و انجناب اول و زبان سیریانی تکلم میفرمود و وقتی که از خوف غرور گریخت و از
 منبر عبور فرمود تکلم بزبان عبرانی نمود و از ابی امامه روایت که جناب رسول خدا صلی الله
 علیه و آله وسلم فرمود در میان ابراهیم و نوح ده قرن بوده و غرور از مردانیکه بر اے
 طلب ابراهیم علیه السلام فرستاده بود گفته که وقتی که شما او را بیابید که تکلم زمان
 سیریانی میکند بیاید پس حق تعالی زبان ابراهیم ۶ متغیر ساخت بعبرانی بنحویکه از
 دریا عبور کرد و تا بران موسوم بعبرانی شد و از زبان سیریانی ابن سلام روایت
 میکند که حق تعالی جبل شانه و قتی که آدم ۷ را اسماء تعلیم فرمود و این تعلیم به سر بود یعنی
 پوشیده تعلیم نمود و آدم ۸ بان لطف فرمود از الوقت موسوم بسیریانی گشت و
 اول کسی که خشنه کرد و ابراهیم ۹ بود و قبل از ان محمود بنود از آبهیره رده رده روایت
 که ابراهیم ۱۰ خشنه کرد و در قدم و رسن یکصد و بیست سالگی و بعد ازین هشتاد
 سال زندگانی فرمود و موسی بن علی بن ریح از پدر خود روایت میکند که وقتی که
 ابراهیم ۱۱ با سور خشنه شد الوقت حسن شریف هشتاد سال بود و حجت فرموده
 از قدم خشنه نمود و بر انجناب افتد او که و انجناب اقد سیرانی دعا کرد و وحی آمد

کہ اے ابراہیم شبلی کردی و عجلت نمودی قبل آنکہ ترا امر کنم بآلکہ ازان خشنه کنی
 ابراہیم عم عرض کرد و اسے پروردگار بکروہ نپداستم کہ در سجا آوری احکام تو تاخیر نایم و
 در لفظ قدوم اختلاف است بعضی گفته اند کہ قدوم نام مکانست و نزد بعضی قدوم نام
 کہ خبارست و آنہما کہ اسم مکان گفته اند در ابراہیم اختلاف واقع است نزد بعضی
 قریش است و در شام و بعضی بر آنند کہ نام شہریت در سمرقند و راجع ابن است کہ مراد
 در حدیث از قدوم آلہ نجار است و آیین سنت ازان پیغمبر بزرگوار تا الفراض عالم یادگار
 باقی ماند و اول کسی کہ از حنا و وسعہ خضاب نمود و اول کسی کہ شیب را ملاحظہ کرد ابراہیم
 بود و از ابو سعید خدری رضی فرمودی است کہ اول کسی کہ موسی محاسن او سفید شد ابراہیم
 عم است و چون سفیدے در محاسن مبارک وے عم پدید آمد و تا آن زمان بیاض
 بحیہ در افراد انسان ظاہر نگشتہ بود و تا بر آن ابراہیم عم انظار اضطراب نمودہ حقیقت
 حال را از بارگاہ احدیت سوال فرمودہ خطاب آمد کہ اے ابراہیم ابن وقار است
 کہ بتوارزانی داشتہ ام ابراہیم عم سرور گشتہ گفت اللهم زونی وقار اور و روضہ لہذا
 مسطور است کہ سبب ظہور این صورت آنکہ قادر بیچون اسحق را در کبر سن با و ارزانی
 داشت کنعانیان گفتند عجب حالت است کہ ابراہیم و سارہ فرزندان عیبرا بنحور است
 سید ہند و تربیت می نمایند لاجرم خداوند بیچون بحجت و فتح مہمت ابراہیم اسحق را
 چنان شمیم با ابراہیم ساخت کہ اورا بعد از ظہور محاسن از پدر فرق نمیکرد و ندانان
 حکمت الہی اقتضای آن کرد موسی محاسن شریفش سفید شد تا شایق را معلوم
 کرد کہ ابراہیم کہ ام است و اسحق کہ ام انہ اعلم و اول کسی کہ شیبین پوشید و اول کسی
 سفر ضیافت گسترده و اول کسی کہ موسی لب تراستایدہ و اول کسی کہ ناخن قطع نمود
 و اول کسی کہ خطیب بر بنہ خواند و اول کسی کہ سوگ و استغشا و کشتن باب نمود
 اول کسی کہ موسی قبل از رفت و اول کسی کہ موسی سر فرق ساخت فلیل الرحمن

واول کسیکه ترتیب نمود لشکر بر میمنه و میسر و قلابی میهم است هنگامیکه لوطی را در زمان
 قید کرده بودند و آنجناب بچه چنگا آنها تشریف برد لشکر را بر وجه مذکور بسیار است
 واول کسیکه سواریل یعنی پانجامه پوشید آنجناب بود و در عرایس قلابی مذکور است
 که حق تقاضای برابر ابراهیم و جی فرستاد که تو گرامی ترین اهل روستای من هستی
 نزد من و سحر و سکنی باید که زمین عورت ترانه بنید پس ابراهیم ایجا و سواریل کرد
 و از ابن عباس مرویست که اول کسیکه از مال خود تصدق بر آورد ابراهیم است
 و از ابن ابی الدنیاه مرویست که اول کسیکه معاف نمود و آنجناب بود و اول یغیر می است
 که در راه خذرا هجرت نمود و اول کسی که در روز جزا حله پوشانند آنحضرت خواهد
 بود و بعد از آن بر رسول مقبول صلی الله علیه و آله و سلم حله خیر خواهند پوشانید و رسول
 مقبول صلی الله علیه و آله و سلم جانبین عین تشریف خواهر شد و اول کسیکه طلب همان نمود و اول کسیکه
 اصرار بر و عا نمود ابراهیم بود و هنگامیکه قوم از آنجناب اصرار بر دعا کردند و از محمد بن
 ثابت مرویست اول کسیکه اضافت ضعیف نمود و اول کسیکه تیرید بر سر همانان
 طیار ساخت ابراهیم بود و در تفسیر عزیزی منقول است که و یکی روایت کرده که اول کسیکه
 نان شب بر مال بخت ابراهیم است که بر سر همانان خردی بخت و میخو رانید و در قصه
 مهاجر آورد که ابراهیم مال بسیار داشت چنانچه دوازده هزار سنگ داشت که
 قلاوه های آنها زرین بود و سوار میمن و برنجین و آهنین که داشتند و کوفه سفدن
 آنجناب مشک بجای پیشک می افکند و در کلبه روایت میکنند که ابراهیم
 بر سر چهار راه و در میان بیابان سوار است و گفته بود و کسان نشانده تا هر غریبی
 که بر سر چهار راهی کشید و ابراهیم را از بخت ابراهیم بپایان میگفتند و اگر غریب روز
 آنجناب که سوار بود و تا در آن کعبه یافت طعام نمی خورد و برادرین می رفت
 و با نکلان میفرستاد تا آنها را می آورد و در روزی که بعد از تولد در دست

پانزده سال در غار می یابد و او که باورش نماند از دهم فرود و بخت او هرگز نبوده
 بود پس بر سر برود و چون از موضع اختفای بیرون خزانه و در سن شانزده سالگی
 یا بیست و هفت سالگی فرود و مستجابانش را ببلات حنیف و محبت فرمود و بران حضرت
 دو صحیفه که محتوی بر حکمت و معرفت بود و نازل گشت و چون کفار آن حضرت را در تحقیق
 ننهادند و در آتش انداختند و نیز آن بر دوش گل و ریحان شریک از انقضای
 سه روز با هفت روز با التماس فرود از آن مکان بیرون آمد و در سن سی و هفت
 سالگی بخت ختان قیام نموده و شریعت آن پیغمبر بزرگوار علیه السلام ناسخ ملت
 نوح عم بود و در تقسیم قری و بلاد و ایتام تمام میفرمود و در ایام آن جناب و اولاد طاهرین
 او در این و امصار بسیار عمارت یافت و صنعت آن جناب زراعت و حرث بود و پیوسته
 بدین هفت اشتغال میفرمود و تدرجاً در هر روز در خان غرود بن کنعان مالک ممالک شرق
 و غرب بود و بلکه بقول اکثر مورخان تمامی رجب مسکون و تحت تصرف آورده و مسکن الانبیا
 و تعین و دیگر از کتب مسطور است که هیچکس از ملوک تمام رجب مسکون را تصرف نموده
 الا ابراهیم و موسی و کافر و یهودستان سلیمان عم و ذوالقرنین و کافران غرود و بخت نصر
 اما تسخیر بخت نصر جمیع بلاد را در اهل تحقیق بنشود نه پیوسته بلکه اکثری از متقدمین
 و متاخرین آن روایت را القعین نموده اند و فقیه ابوالبیث درستان شد و بنی و را
 بعد فرود و ذکر فرموده است در روضه الصفا مسطور است که غرود بن کنعان بن کوس
 بن ارم بن سام بن نوح بدو در حیوانه الحیوان منقول است که غرود و شش
 کس بود و اندک اول غرود بن کنعان بن حام بن نوح عم و او یکی از ملوک زمین است
 که مالک شد تمامی روی زمین را در زمان ابراهیم عم بود و دوم غرود بن کنعان
 بن حام بن نوح عم و او صاحب النسور است و قصبه او مشهور است و سوم غرود
 بن یاشن بن کنعان بن حام بن نوح عم و چهارم غرود بن سحار بن غرود بن کوش

بن کنعان بن حام بن نوح علیہ السلام پچیسم مخروم بن ساروخ بن ارغوان
 فالخ ششم مخروم بن کنعان بن المصاص بن لفظا و فرعون ہم سس بودہ اند
 اول سنان الاشغل بن علوان بن العمید و او فرعون ابراسیم عم بود و دوم ریان
 بن الولید و او فرعون یوسف علیہ السلام بود و سوم ولید بن مصعب و او فرعون موسیٰ
 بود و در جوامع التفسیر منقول است کہ امام ابو جعفر سجاد ندی نام مخروم و در البضم نون تصحیح
 فرمودہ و باتفاق علما حرف آخر از اسم او ذال معجمہ است باتفاق از باب اخبار
 مخروم اول کسے است کہ اختراع تاج کردہ آنرا بر سر نهاد و علم کبیر و تخیل افراشد
 زبان بدعوے الوہیت کشادگان سکرش بدکیش تبان مشابہ صورت خویش
 تراشیدہ باطراف ولایت فرستادہ مخروم را بعبادت آئنا مامور کرد و انید و در جوامع التفسیر
 منقول است کہ در بعضی از تفاسیر است کہ مخروم طاغی حضرت افریدگار را اجل ذکر نکرد
 نبود اما و عوسے جبار سے میکرو و بر حلول چنانچہ بعضی نصاریے در حق عیسے بن مریم عم
 بہان اعتقاد دارند و مذہب حلولیان آنست کہ باری عز اسمہ باشیخاص فرود آمد و گفتاے
 اللہ عما یقول لظالمون علوا کبیرا و قوسے آنست کہ او ہم آفتاب و ستارگان را می پدید
 و ہم تبان را پرستش میکرد و ہم خلق را بعبادت خود میفرمود و غیر ازین اقوال اگر کہند
 اثناے فتنہ و فساد آن سرخیل اہل عناد روزے جمعی از بنجان و کاسنان بلاستش
 رفتہ عرض کردند کہ از او صانع فلکی ما را بنیان معلوم میشود کہ اسماں و در و اہل ملک
 تو شخصے متول کرد کہ چون اندک زمان عمر او بگذرد مخروم را بتبول و پنی محدود و غنیب
 نماید و اساس بادشاہی ترا منہدم سازد و مخروم باستماع این سخن متغیر گشتہ آمر
 فرمود کہ عورات قابلہ بی تحاشے سجا منہا در آیند و از حال نسوان عالمہ واقف بودہ پر
 پسرے کہ قدم از کتم عدم بعالم وجود نہد بازش معدوم کرد و اسند و کسمائی
 روایت میکنند کہ در وقتیکہ آن العین انجلم کردہ بود صد ہزار طفل قبل رسیدند و در

روز کے کہ منہتی بچہ پیشد کہ آن لطفہ مطہرہ در رسم مایہ قرار باید خرو بود اسطہ اخبار
 اہل نجوم اینحال را معلوم نموده فرمود تا جمیع دوران از شش ہیرون در فتنہ و دور وازہ
 معتبران گماشت کہ کسی را بشتر نگذرد و زنان را نیز ہیرون اود نہ بند اتفاقاً خرو
 را در ان شب مہمی ضروری پیش آمد بنا بر اعتقادیکہ بریدہ ابراہیم عادت داشت اوجہت
 کثایت انکار بشتر فرستاد و اولقبضہ بادشاہ رفتہ و مہم را ساخته در جہن مرا جعت چشمش
 بر توتا افتاد کہ تماشائے قصر خرو آمدہ سیر میکرد و آتش شہوتش اشتعال یافت
 بامر یک مستلزم انتقال از آن لطفہ پاک بود قیام نمود و ماور ابراہیم علم حاصل شدہ حمل خور
 از موم بہمان سیداشت چون نزدیک بآن رسیدہ کہ روسے زمین از فر وجود و لیلان
 زیب و زینت پذیر و مادرش چپا سچ و رشتون الاقباسطہ است اسرارہ کہ بہت خفا
 فرزند خود در زیر زمین ترتیب نمودہ بود یا بقارے کہ در ہیرون شہر بود رفتہ وضع
 حمل فرمود و بطریقیکہ کہ بران و قوفی یافت و ابراہیم علم و ران موضع پرورش یافتہ
 ہر گاہیکہ مادرش دیر بربانجا میرانگشتان خود را می کشید از یکی شیر از دیگری عسل ہیرون می آمد و موجب
 تقویت و شایستگی نفس نفس این ابراہیم میشد و از ابراہیم مریست کہ گفت روی بچہ ان گشتان ابراہیم نظر کرد و ہم
 کہ از یک آب واز دیگر شیر رسیدہ عسل و از چار می خرو از پنج می ہیرون می آید و گوشت جبریل می آید و
 ہیرونیش شیر و عسل بابرہیم میداد و از اینجا است کہ کوکان انگشت می کنند و بہرست کہ چون ابراہیم در بود
 آمد ہم بتان نگون ساز شد نہ و ہم یون خرو و پختاد و در کای آسمان بکشادند و کوہا سر بر آوردند و فرشتگان
 ثنادی کردند و منجان و کاہستان منسایدہ بر آوردند کہ آن مولود مسعود و از رسم مایہ
 بوجود آمدہ خرو و از ان حال غمناک گردیدہ تفتیش آن کوک را سجدہ گفت آورده اند کہ ابراہیم
 علم بز و حید ان مے بالید کہ کوکان و راسے و پاسے چند ان بزرگ میشد کہ اطفال
 دیگر بسالی و تجربہ است محمد بن اسحق پانزدہ ماہ دوران غار بماند و بروایت و بہ بن سنیہ
 سپردہ و بروایت کلبی بہفت ماہ و بہتیر برانند کہ کیساں بنسین دوران غار ماند

و بر واسطه بعد از انقضای پانزده سال تحلیل لکس متعالی شمس و چنگامه از زاویه خفت
 بیرون خرامیده و تقسیم حسینی مذکور است که چون ابراهیم بزرگ شد و در شش با نیت
 که پسر تو که آمد و زخم مرگ او بدو رخ گفته بودم و بجا آمد و پسر است و رعایت خبر تو که
 و نیکو که پس آورد را بخار آورد و ابراهیم را با او نمود و از بحال پسر خویش خوش گشته
 و مادر او را گفت این را از غار بخانه آورد که بخانه است و بر هم آورد و بر رفت و مادر ابراهیم
 را از غار بیرون آورد و وقت نماز شام بود و در پایان نماز که با سه اسبان و شتران
 و روم با سه گوسفندان جمع بود و ابراهیم از مادر پرسید که اینها چه چیز است مادر ویرا
 از هر جنبه خبر داد و نام گرفت ابراهیم گفت هر آنچه اینها را پدر و دگاری باشد که آفریده
 است و نماز روز سه میسر پس مادر را گفت که هیچ حوائی را از خانه خارج نیست
 که آفریده کار او باشد و بدو تربیت او پرورشش مادر پروردگارین کیست مادر شش
 گفت من پروردگار تو ام گفت پروردگار تو کیست گفت پدر تو گفت خداست او
 کیست گفت خدای ابراهیم گفت خداست او کیست مادر شش را که پروردگار مثل این
 معنای که که خطر کلی دارد و ابراهیم با مادر بجانب شش روان شد و چشمش بر زید
 افتاد و بر سجیل استندام گفت هزار بے و چون زید غروب شود از او اعراض فرموده
 و زمانه گریست و گفت هزار بے و قهر نیز غروب گشت و شب و گردست چون خود کشید
 الفی علم جهان افزونی بر مادر ابراهیم گفت هزار بے و از ابر و بعد از آنکه زوال آفتاب
 را نیز مشاهده نمود و زبان الهام بیان گذرانید که انی وجهت وجهی للذی فی فطر السموات
 و الارض خنیفا و انا من المشرکین آورده اند که بعد از بیرون آمدن ابراهیم
 توانا آنحضرت را بجا نه برده با نور نمود و تا زمانیکه خلیف الرحمن بطین تبار زبان نکشیده
 بود و از نسبت با بنجاب شفقت میکرد و چون ابراهیم به بدایت و ارشاد
 فرق عبارات و گذشته خواص و عوام را بدین حق دعوت فرمود و از عبادت اقسام نهی کرد

چند بار میان آفر و ابراهیم علیہ السلام مناقشہ و مجاولہ واقع شد چنانچہ قرآن مجید
 بذکر آن ناطق است و بعد از شیوع این قضیہ کیفیت واقع بشمع نامبارک نمود و سیرہ
 باحضار ابرہیم فرزند او خلیل الرحمن بیارگاہ نمود و شافقتہ مانند دیگران سر بسجین تنہا
 در تفسیر منبر مذکور است کہ چون ابرہیم بشہ در آمد اورانزد نمود و بروند و او صومی گریہ
 منظر بود ابرہیم اورا بدید کہ بر تخت نشسته و غلامان ماہ منظر و کثیر کان پری پیکر کرد
 تخت اوصاف زوہ از او پرسید کہ این چو کس است کہ مراد پدین او آورده گفت خدا
 ہمہ است پرسید کہ ملازمان بر حوالے تخت کیا ند گفت آفریدگان او نید ابرہیم
 بتشم فرمود گفت آے مادر چگونه است کہ خدا تیر از خود دیگران را خوبتر آفریدہ است
 بالیتہ کہ او از ایشان خوبتر بودے القسہ نمود و پرسید کہ چرا اسجین نکردے
 ابرہیم فرمود کہ من غیر پروردگار خود اسجین نمیکنم نمود و گفت پروردگار تو کیست
 ابرہیم فرمود پروردگار من آنکس است کہ مے میراند و زندہ میکند و اندوختہ و التفسیر
 مستور است کہ رویتے آنت کہ در آن زبان قحطے روے نموده بود کہ بی شایہ
 مبالغہ آوے آدمے را بخوردے و برادران برادر متاع حیات ثمارت کردے سپہ برین
 از صبح تا شام بقرص آفتاب قناعت میکرد آنرا نیز بردے ابرہے پرشید تا از طمع
 اگر سنگان مہیبون مانند و از افق منور ہر شہب گردہ برے آورد و پیرہ غمام مختلفے
 سیاحت تا از چشم بنیوان چشم زخم بناید القسہ نمود بطریق احتکاک غلہ چند
 کہ ذخیرہ داشت ہر دم میفرخت و ہر کہ بطرف غلامی از او پرسیدے کہ من کہم
 اورا بابتے گفت انت ربی و در آناے آن سجدہ بکے بانٹے آورد تا غلہ برو فرستد
 حضرت ابرہیم را نیز مقداری غلام احتیاج افتاد و بیان سبب تزد نمود آدمزود
 از او پرسید کہ من کہم گفت بندہ از بندگان خداے غر و جبل گفت مرا سجدہ کن گفت
 من خدا برا سجدہ میکنم و روے عبادت جز براے پروردگار خود بر زمین نمے انم

نمود گفت پروردگار تو کیست ابراهیم جواب داد که خداست من زنده کننده و زنده
 نمودن گفت که من این صفت موصوفم آنگاه دو زندا ستم را حاضر ساخته یک را بکشت
 و دیگر را از میان برداشت گفت اینک میرا بیدارم و زنده گردانیدم ابراهیم ازین سخن
 اعتراف نمود و دست در بران روشن زده گفت خدای من آفتاب را از مشرق
 بیرون آر و اگر تو می توانی از مغرب طالع گردان فیهت الزمی که منم و و از معارضه بگریزه
 ابراهیم از ان معرکه بسلاحت بازگشت و از سر اتهام و اجتهاد و خلاق را بکشت حنیف
 خواندن گرفت و چون خواست که عجز و انکسار اجتنابم بر فرق انام ظاهر شود و در روز عیدیکه
 الهامی باین بعیدگاه سے رفتند بهمانه ستم چنانکه آیه وافی بدایه نظر لظفہ فی النجوم
 فقال فی سقیم ولالت برانیخی میکند در شش توفیق فرمود و همراه قوم بعیدگاه رفت بعد
 غایت کفار و بتخانه را بکشتاد و اکثر بتان را در هم شکست و بتبر را بر گردن بت بزرگتر
 نهاد و ضرر و مزاج را بازگشته بنادوت معمود به بتخانه در آئین از مشاہد آن صورت فریاد
 و فغان بر آورد و ند و نمود را از کیفیت حادثه مطلع گردانیدند و جمعیکه در وقت توجع بعیدگاه
 از ابراهیم مرستند بودند که میفرمود تا شد لا کیدن احنا بکم ان تو لو اعد برین ستم بخدا
 سو کند که من کیسے کنم و کمرے بسیارم بابتان شما بعد از آنکه پشت بر و و میدان را بهر حق
 محروم و در میانید و الکافیر مقهور با حضار ابراهیم زبان داد چون ابراهیم
 حاضر شد گفت تو کرده این فعل را با معبود آن ما آنحضرت فرمود که بزرگترین ایشان بن کار کرده
 و این کلام برو چست از خلیل واقع شده نه بر سبیل حد و گفت بر سید از بتان خود
 اگر تو انید نمود پس رجوع بنفسها سے خود کردند و یکدیگر گفتند شما خود ظالم بوده آید
 بتبیین سوال از ابراهیم و مشرکان و رعایت حیات سربا در پیش افکند گفتند
 تو سیدانی که ایشان سخن نمیگویند و ابراهیم م بار و دیگران را یقینا مخاطب ساخته بر زبان
 سخن بیان آورده که القبول من و و ان الله لا ینفعکم ولا ینفیکم انکم ولست القبول

من و دان انشا خدا تعالی و آتش نفس غرور و دروازه ملاحظه احتمال و استماع آن مقال
 القصاب و اشتغال یافت بعد از تقدیم مشورت ناظر به وقتن ابراهیم عم قرار داد و حبس
 فرمود تا هفت سال و حکم کرد تا محو طریقه و سید مرتب گردانیدند و همه بسیار را بنجام جمع آورده
 آتش در آن زد و شعل آتش بجز تپه بلند شد که مرغیان بهوا از محاذوی آن آتش نجات
 گزشت و چنان شرفه میکرد که اواز از یکدو و شام می شنیدند و آن حایط و آتش
 در نواح کوفه بود و القصه چون آتش افر و خسته شد و شهر منادی کرد و تا اهل شهر بصبح
 بنظر آمد بیرون آمدند و ابراهیم را از زندان بیرون آوردند و بند بر پایی نهادند و گفتند
 در گردن آغشته و بزنجیر دست گردان بستند پس تا بوسه بیاوردند و ابراهیم را در آن
 تابوت نهادند و بر و غن لفظ بلند و در و چون خود استند که در آتش اندازند و میخواستند
 مستحضر فرمودند و تعلیم شیطان مخفی ساخته ابراهیم عم را عریان کرده و بست و یالستند
 و منجنیق نهادند و آتش انداختند و چون ابراهیم علیه السلام از منجنیق جدا شدند افعالی از
 ملائکه مقربین برآمد و آسمانها و زمین را بر سر ابراهیم عم بگریستند و گفتند بار خدا یا یک
 سو خدا در روی زمین است و بر آتش خوانند و سوخت اما در این چه حکمت است ما را
 دستور فرماتا و در انصرت کنیم خطاب آمد که نزد و سر برید اگر از شما یار که خواهد یار
 و پسید و اگر توکل بر من کنی یار من او را بگذارید و فرشته موکل با دست بیاید و گفت ابراهیم
 اگر فرماست من ریح عقیق عادیان را بپوشان گمارم تا همه را زیر و زبر کند و فرشته موکل
 آب آمد و عرض کرد ابراهیم اگر اشارت فرماید من طوفان بر ایشان ببارم
 که همه را غرق گردانم فرشته موکل زمین حاضر شد و گفت ابراهیم اگر خواهی جمله را بپوش
 فرمود بر من بچشمین اصناف ملائکه آمدند که از یار که جزیر ابراهیم میفرمود و خلوبینه
 زمین صیبه فیعل بالیشاد بگذارید میان من و میان جدیب من بر چه خواهد بفرماید
 قال قد سبق منی التسلیم فجز بعد التسلیم الاختیار آورده اند که چون ابراهیم عم با تشر

نزد یک رسید جبریل عم حاضر شد و گفت بل لک من حاجه با ابراهیم ترا هیچ حاجت نیست
 ای ابراهیم این فرمود اما الیک فلا حاجه قرأ با تو هیچ حاجت نیست جبریل عم گفت با لک هر حاجت
 واری مسألت نمائی ابراهیم عم فرمود حسبی من سوالی علمه بحالی و قیل لما قال جبریل
 بل لک من حاجه قال ابراهیم لیس من النفس دعوی ولا من غرود شکوی ولا من النار
 بلوی ولا اطلب سوسه الموعی لعینه کفایت میکند از سوال من علم اول تعالی بحال من و گفته
 اند که هرگاه کسی جبریل گفت از ابراهیم که آیا هست ترا حاجتی ابراهیم فرمود که نیست
 از نفس دعوی و نه از غرود شکوی و نه از نار بلوی و عینوا هم من سوالی مولی لا اجم
 خداست تعالی باتش فرمود که چون خلیل من از طبیعت خود بیرون آمد تو نیز از طبیعت خود بیرون
 آئی چنانچه میفرماید قلنا یا نار که نمی بزد و سلما علی ابراهیم گویند که غیر از بند که برست
 و پائے ابراهیم عم بود آتش چیزے دیگر را نسخت آید عباس رض میفرماید که اگر خدا
 میفرمود سلما علی ابراهیم هر آینه ابراهیم عم از سر تا پا پاک میشد و آری اب اخبار آورده
 اند که چون ابراهیم عم را در آتش انداختند جبریل بیاید و بر خورش بران آتش ز جهل
 ارش در جهل ارش همه ارخوان و ریاحین شکفت و چهار چشمه آب روان شد و آن
 درختها که بنیحم آنرا آورده بودند هر یک بحال خود باز گشت و سبز شد و شاخ و میوه تر از
 از درخت خرما و از شجر انگور و غیر آن و عمرقان بر سر درختان نشستند و نوازند
 گرفتند فرشته بیاید و او را از آفتاب سایه نمود و دیگرے او را یاد میکرد و جبریل عم
 تنه از بهشت آورد و او را بر انجا نشانند و پیراهن ریشمی از بهشت در ابراهیم عم
 پوشانید گویند خداست تعالی در میان آتش بر اے ابراهیم عم قبه از نور آفرید و فرشته
 را فرمود تا بیاید و ابراهیم عم را منس باشد آن فرشته حاضر شد بصورت ابراهیم علیه السلام
 و عرق از پیشانی نورانی که بجناب پاک میکرد آورده اند که چون خطاب آمد که یا نار که
 بر ذرا و سلما علی ابراهیم بخت شبانه روز از بهت آفتاب آتش را در همه عالم هیچ

پیش نهاد و چهل شبانه روز نیز گفته اند گویند که جناب ارباب العالمین از کمال عاطفت با کمال
 مودت و مروت و مهربانی از این جهت آورده و در زیر قدم شریف خلیل خورشید بسط و گسترش
 و همچنین منقول است که اسرافیل را مقرر شد که هر صبح و سایر مناسبات لذیذ از بهشت
 جهت تناول ابراهیم می آورد و در تاریخ انجمن منقول است که در بعضی روایات دارد
 گفته که عذرا و دختر داشت رخصه نام چون ابراهیم را در آتش انداختند
 رخصه پیش عذرا آمد و اجازت طلب کرد که برای معاینه حال ابراهیم می رود و بعد که
 حاش و در آتش چه شد عذرا گفت ایقرة السیون آتش ابراهیم را سوخته خاکستر
 ساخته و خسترش سالقه نمود آخر الامر عذرا اجازت داد هرگاه کسی رخصه آمد و بجانب
 ابراهیم می نظر نمود و دید که در حسن حال است و جمله آتش بر او گذار گردیده گفت ای
 ابراهیم آیا آتش ترا سوخت ابراهیم می فرمود که شخصی که در دل معرفت الهی دارد
 و بر بانش بسم الله الرحمن الرحیم جاری باشد او را آتش نمی سوزد و رخصه عرض کرد
 ای ابراهیم می از تو اجازت میخواهم که نزدت بیایم ابراهیم می فرمود اول بگو لا اله الا الله
 الا الله ابراهیم خلیل الله بعد از آن نزد میایی و خوف و ترس کنی چون رخصه لا اله الا الله
 ابراهیم خلیل الله گفت و در آتش درآمد آتش بر او هم سد و شد و خست اسلام آورد
 پس از آن پیش بر رفته و حال آنکه قبل از رسیدن رخصه حال اسلام آوردنش بسبب
 عذرا رسیده بود چون رخصه حاضر شد عذرا نصیحت بسیار نمود که از دین ابراهیم برگرد
 رخصه ازین امر با منوره اقبال ساخت عذرا چون مایوس شد رخصه را بعبادت
 مبتلا نموده و در بدش مسما را بنی فرود گفت خداوند کریم بجهنم اهل این حکم فرمود که رخصه را
 از میان آن طاعنی باغی بردار جبرئیل بموجب فرمان رب جلیل رخصه را برداشت و فلیک
 ابراهیم از ملک فرود هجرت فرمود جبرئیل می رخصه را بخدمت ابراهیم می آورد و آنحضرت
 رخصه را با پس خویش مدین نام تزویج کرد و پست اولاد از بلش بوجود آمد جناب و اهل

العطا یا ہمہ را از عطا سے منصب بہت اکرام فرمود و آری باب انبار آوردہ اند کہ چون
 ابراہیم عم را در آتش انداختند و بجا ہناسے خود باز گشتند و فرمود و در وقت شب
 پیالے بنیان بخواب دید کہ ابراہیم عم زندہ است و ہر روز با قوم میگفت کہ چنان بخواب دیدہ
 ایشان میگفتند کہ این انبعاث احلام است اگر ابراہیم کوہ سنگین می بود کہ افتہ میشد
 و فرمودہ این سخن بدل قرار نگرفت آخر روز سے بر بالاسے سنارہ برآمد کہ ہم بیندہ حال
 ابراہیم عم را و بجا بن آتش گاہ کرد ابراہیم عم را دید خوش بسلامت در میان گل و
 ریحان نشستہ و چشمہ آب در نظر او پیدا شدہ و شخصی دیگر بصورت او با ابراہیم عم
 متحیرند و آواز بر آورد و گفت آئی ابراہیم عم این چه حالت است و این مرغزار سے و ریاض
 از گاہ ابراہیم عم جواب داد کہ خدا تعالی بر اسے امن ایجا کرد و غر و گفت این شخص
 کیست کہ تا نوشتہ است ابراہیم عم گفت فرشتہ کہ موکل بر سایہ است و سے را خدا
 بر اسے من فرستادہ است تا مرا امن باشد غر و گفت خدا سے تو بزرگ است کہ قدر
 و عزت او باین مرتبہ باشد کہ من مشاہدہ میکنم اسے ابراہیم توانی کہ از میان آتش
 بیرون آئی گفت آری سے برخاست و در آتش روان شد و بیرون آمد و در بعضی روایا
 و از دست گشتہ کہ چون غر و گفت اسے ابراہیم بیرون آئی گفت نیایم کہ جابیم نیک خوش است
 و نہ یانم بنایت شایستہ و مژوی است کہ چون ابراہیم عم از آتش بیرون آمد غر و
 دست از تعرض ابراہیم عم باز داشت و استنجاب بنلق را با سلام دعوت سفیر نمود و مردم
 باو سے ایمان می آوردند نقل است کہ غر و گفت اسے ابراہیم من سفیراہم کہ با خدا
 تو تقریب جویم و جہاں ہزار و ہزار و ہزار چہل ہزار گاہ و صد ہزار گاہ سفند و شتر و بانی کہم
 ابراہیم عم فرمود کہ از تو قبول نخواہد کرد تا قتی کہ از شرک چیزے در سینہ تو بود
 گفت اسے ابراہیم نمی توانم کہ ترک ملت خود کنم مگر فرمان خواہم کرد و آنچه گفت فرمان
 نمود و تفسیر حبیبی در آخر سورہ ابراہیم عم در تحت آید و قد ذکر واکبر ہم و عند اللہ مکر ہم و

آن مکرهم لشروں منه الجبال مذکورست که در معالمت التمثیل از مرتضی علی رضی نقل کرده
 که این آیه در قصه مخرو و جبارست چون سلاستی ابراهیم از انس مشاهده کرد و گفت خدا
 بزرگی دارد ابراهیم که او را از چنین آتش رها نیدم خواهی که با سمان روم و او را ببینم
 اشزان و ارکان ملکوت گفتند که آسمان بغایت بلندست و مرتفع و رفیع و بر و با سمان
 مسیر نمی شود مخرو و لشعید و فرمود تا صحرای ساختن بغایت بلند بدست سال و چون
 در آن وقت آسمان را همچنان دید که از زمین می دید روز دیگر آن بنا بنیاد و آله قصه چون
 آن صرح از پای و در او قناد و خلائق بسیار کشته شده مخرو و چشم گرفته و گفت بر آسمان
 روم و با خدا می ابراهیم که شماره را بینگنند غیب که نمی چهار کس را بر و ریش
 کرده تا فوت تمام گرفتند و صندوق چهار گوشه ساخت دو در یک بالا و دیگر یک زیر و در
 راست کرد و هر چهار طرف او چهار نیره که زیر و بالا توانستی شد تعبیه نمود پس گران
 را چند روز گرسنه بداشت و چهار مرد از سر نیزه با تعبیه کرده اطراف صندوق را
 بالا و گران بسته و ایشان از غایت جوع میل بالا نموده جانب صحرای پرواز کردند
 و صندوق را که مخرو و با یک تن و دیگر در آنجا نشسته بود بهوایر و نند و بعد از یک شانزده
 در بالا را کشته ده نگاه کرده آسمان را بهمان دید که بر زمین می دید رفیق خود را
 گفت تا در زیر را یکستاد و گفت بنگر که چه می بینی آنکس نگاه کرد و جواب داد که بغیر از
 چیزی نمی بینم بعد از یک شبان روز دیگر که در بالا یکستاد همچنان بود که روز اول مشاهده
 نموده و رفیق رست در زیر یکستاد و بعد از یک شبان روز دیگر که در بالا یکستاد
 را با مرد از سر نگون کرد و گران میل بریر کردند و در وقت فرو آمدن آواز مهیب
 اجنه گران ظاهر شد که کوهها از فرج آن نزویک بود که از اماکن خود زایل کردند و در
 حیوانه اسحوان مستورست که کس جانور نیست که از همه مرغان عظیم اجنه و سرخ
 الطیران است بمرتبه که بیک روز از مشرق بمغرب می رود و آریاب سیر ناقل اند که چون

اینہا زوہ غنیشد و در میان پیشگان ہر ترے بود پاسے لنگ از ہر عضوے یک
 و پشت و یکے نہاشت از خدایتعالے درخواست کرد کہ یارب مرا ہذا کت نمر و ملعون
 بفرست تا آن لعین را ہلاک کنم آن لعین بگشت کہ شک خود آمد و تفکر میکرد کہ پشت
 لنگ بپدر رنگ بر زانوے و بگشت و تہی بازین خود گفت ازین قسم جانوران بودند کہ
 شکر را ہلاک کردند و ما از ایشان یکے را بتو استم گشت آن پشتہ فی الحال از راہ پستی
 در سروے درآمد و مغز اورا سے خورد و او بخود می چید و علاج او نمی دید شمر سے او خصمیکہ از ہر خرقہ
 پشتہ کارش کفایت ساختہ اگر کسی چیز سے بر سروے زد سے آن پشتہ سے متاویس
 و او را مود کے رو سے و او سے تہ از چہل و ز باہر آئی باز ابرہیم پیش نمر و مود و
 رسید و گفت بگو لا الہ الا اللہ ابرہیم رسول اللہ گفت کہ گواہی دہ کہ خدا تعالیٰ
 یکست و تو رسولی پس ہر چیز کہ در خانہ بود از فرشتہ ہا و سیلاب ہا و غیرہ ہمہ بزبان فصیح
 گفتند لا الہ الا اللہ ابرہیم رسول اللہ گفت ہمہ انہا را البتہ نمر و مود و ریافتند با پشت
 اکنون کہ گواہی دہ دیوار ہا و ستون ہا و در ہا نہر بگیا کی خدا کو ہے و او ن گفت تا انہا را
 نیز کبذید و سوختند گفت این زبان کہ گواہی دہ گفت جاہم کہ بر تن لشت و سے نیز چنین
 گفت باز بر شفت و او را نیز بنیادخت گفت این زبان کہ گواہی دہ بر پیریل آمد گفت
 یا ابرہیم کافران بوقت مرگ از خدایتہر سند و ایمان سے آرتدا و سے کافر ترمی شود
 فی الحال پشتہ از راہ پستی و سے بیرون آمد و نمر و مود و جان و او و روایت است
 کہ اورا خاد سے بود چو بے بر سروے سے رفتا اورا قوار و آرام سے شد تا آن کہ
 چہل شبانہ روز گذشت و سے عاجز شد یکم تہ برور بر سروے زد و سرش دو نیم
 گشت و در ساعے تہ و آن پیشہ چون سے شہرہ بود برآمد و پرید و رفت و در لباہ
 آوردہ کہ حق تعالیٰ نمر و را متلا کرد و بنید بہ پشتہ کہ در بینی و سے رفت و در ام الدماغ
 جا سے گرفت و بزرگ شد و چار صد سال در آنجا بماند و در بیدت پیوستہ ہر طرف بر سروے

۷۰
مے دونوں تانی الحال آرامی نیت چنانچہ شیخ عطار فرمودہ شریف میں ہے کہ دشمن گزشتہ
دور اور چار صد سال سن گذشت چون در حکمش ضعیف را مدح سببت خصم قوی کینست
بعدہ انجیم روان از قوم غرور و دود بود و نمایان آوردند و با ابراهیم مروت
بجانب شام نهادند و در راه اگر مشرک و مشرکان بولے ایمان آورند و اللہ اعلم
روقتہ الاحباب مستور است کہ چون ابراهیم مروت از آتش بیرون آمد اول کسیکی
ما و ایمان آورد و سارہ بنت ہاران بود و گفت اس کے ابراہیم مروت ایمان آورد و ہم ما خلیج ہوئیگی
آتش ابر تو سرد و سلامت گردانید تا در ابراہیم مروت گفت بہتر سے از کشن شدن خویش
سارہ گفت چلو بہ ترسیم و حال آنکہ ایمان آوردہ ابراہیم مجدرا سے ابراہیم و حجاجتے اکثر با و ایمان
آوردند از ان جملہ لوط بن ہاران بود و وہ برادر زادہ ابراہیم ست و ابراہیم سیلاست بخا
خویش باز آمد و سارہ را بتکاح خویش در آورد و ہم در کتاب مذکور صوم ست کہ
کہ اختلاف ست در میان مورخان کہ ہاران پدر سارا بود بعضی پرانند کہ ملک ایران بودہ
و ابراہیم مروت ویرا وقتے خواستہ کہ ہجرت از وطن خود بجانب ایران کرو بعضی گویند دختر برادر
وے بود و اسم برادر ابراہیم مروت و ہم وے موافق واقع شدہ و اللہ اعلم و در ناچقصص
مذکور است کہ گر وہی گویند کہ غرور و ابراہیم مروت را از مالک خود بیرون کرد و در آستان چوبل
سیارہ گفت سارہ را بہرے کن و سارا دختر عم ابراہیم بود و گویند کہ پدر ابراہیم مروت
برادر بودند یکے را ناخور بام و دیگرے را باز و باز را و فرزند آدمیکے پسر و یکے دختر
پسر رالوط نام کرو و دختر سارا این لوط آن پیچہ بہرست کہ قصہ وے را ذکر آن مجید
حق تعالی یاد کر وہ است ولولا اذ قال لقومہ الا یہوسا رضی اللہ عنہما نہ کیترین
زمان دنیا بود و خدا تعالیٰ اور ابھورت حوالین افریہ بود و دوران زمان در صفا
و طهارت مثلش و نظیرش نبود و در وقتہ الاحباب مستور است کہ حسن یوسف علیہ السلام
و دو اک سارہ بود و در وایت ثقات نقل کرده اند کہ چون ابراہیم مروت از حق آتش

نجات یافته و در بچاغم دیگر شتافته نمرد و خلیل الرحمن را در خلوت طلبید شسته گفت بواسطه
 این ملت محدث که پیدا کرده خلل بهما تملکی راه می یابید که از مملکت من بگریزید زیرا که
 اینچنین پروردگار که تو داری دست از محافظت تو باز نخواهند داشت و ابراهیم علیه السلام
 این سخن را قبول فرموده بایرادرزاده خود لوط بن هاران و سارابت نوبین را خور که دختر
 عمش بود بقبول اصح و هر دو در کابل ایمان انقطاع داشتند بجانب شام در حرکت آمدند
 و تفسیر حسینی از بحر المحرق فی کتاب السطور نقل کرده که ابراهیم ع از بابل بکوهستان
 فارس آمد و هفت سال در اطراف حبال سیر می نمود تا پدرش بمرد و بتقیانه عیسی از
 تعلق گرفت و از بیابان آمد و نوبت بنان آغاز نمود و در این نوبت بنان را بشکست و
 آتش نمرد و سه بر و سه تبار ساره و لوط عم عیسی شام فرمود و در آتش ساره را
 حیران ساره را که بحسب حسن و جمال از سایر نسوان امتیاز داشت و زیاده و اشراف بر
 و هفت سال بود در حبال خویش آورده و چون بنواحی مصر نزول کردند حاکم دیدار که بقبول آمد
 سنان بن علوان و بعبیده فرقه صادوق بن صادوق نام داشت و بنان موع بود و خبر
 که در سه غریب بایند و آورده و عورتی جنبه همراه دارد که فرستاده ابراهیم ع را طلبید
 پرسیده عورتیکه همراه دارد می گشت ابراهیم ع از خون آنکه اگر تیر و جدیت اعتراف
 نماید انظار عالم قاصد جان او شود یا بطلاق تکلیف دهد جواب داد که خواهر من است یعنی
 در دین و آن یعنی کسی که مصحوب خلیل الرحمن ارسال داشت تا سار را نزد او بفرستد
 و چون ساره بحضور او رفت دست بطرف او دراز کرد و شش خشک شد لاجرم تفرغ
 نمود و بگفت دست من بدعاست تو صحت باید و سلامت از تو بازوارم و بنابر سال
 ساره و شش نیک شد تا سه نوبت انقضیه نگذاریافت بار سیوم آن مرد و در حاکمان
 خود را گفت شما پیش من شیطانی آورده آید نه انسانی و بدو ایستاده و چشمش کور شد
 و مرد و شش خشک گردید و زلزله در ایوان او افتاده و ساره ع گفت تو جادوست

بابر ہی ایسی ہیچ حالت است کہ برین پیر پیا آسارہ ہم گفت من عیال انہر و ہم کہ پیغیر خردا
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم است و دوست او است خدا تیغ لے دوستان خود را عزیز
 و محترم گردانیدہ است و بکثرت حرمت او مرا از تو نگاہ سیدار و درویشا بر من است نہد ملک
 گفت و عافیاتا بصحت شوم و تو ہم کہ ہم سارہ دعا کرد ملک بینا شد و سوشن ہم ہم شد
 انگاہ سارہ را اذن و اذنا از مجلس و کے بیرون رفت آورده اند کہ چون سارہ مجلس
 انملک رفت ابراہیم علیہ السلام و رنماز مشغول شد کہ حق تعالی رفع حجاب میان
 ابراہیم و مجلس انجبار فرمود تا ابراہیم بعین الیقین مشاہدہ کند کہ حق تعالی اچکونہ
 حرم اورا از شر آنجا رید کرد و از نگاہ دشت و گوئید کہ آنجا رکنیز کے دشت با جمال کہ را در
 او بود و اورا بغایت دوست میداشت و آن کنیزک از قبط بود و نزد بعض از حبسہم بود
 و نامش با حرم بود و بعضی آجر بالمذابارہ بخشید و گفت با اجرک علی و عایک لے
 و اورا رخصت معاوت داد و گوئید با جراز حجاز فرزدان یکے از پیغیران بودہ است و برت
 انملک افتادہ بود و در روضۃ الصفا از معارف قیثیہ بر او کردہ کہ چون ابراہیم ہم
 با توابع بحر من سفر از حیران بیرون آمدہ بصوب ارون روانہ شد در آوان حرکت
 و انتقال عبورشان بشہر افتادہ کہ دارالملک یکے از حباران ساروق نام بود
 و آن حیار را فرا جہالت و شقاوت بران دشت کہ ستر عرض سارہ شود و حضرت
 ملک خط ساحت اورا از عرض انجبار متکبر محفوظا دشت و اورا در عرض آن جرات
 کنیز کے قبطیہ با حرم نام بارہ بخشید و ابراہیم از آنجا سفر کردہ بمحضرت و چون رہے
 حبان آرایش بتوطن آنجا موافقت نمود و بلا و شام توجہ نمود و عبور کش بر بہمان
 شہر افتاد و دران ولایت ہمین کار ساز ساروق را ہر منصب سلطنت عزل کردہ ایت
 اتولایت بقبضہ اقتدار ابراہیم آمد و بکثرت مال و ثنل و ثروت وجاہہ اختصاص
 و استیاریافت و از جملہ آن اموال نصفی بجز او خود لو طاعم ارژانے دشت و نصف دیگر بہت

اهل و عیال در قبضه اختیار خود آورد و از آنجا بموجب وصی سماوی لوط متوجه
 دیار موکلفات گشت و آنجا رسیدیم و در آن ویام موضعی را که اکنون بقسمت خلیل است
 اختیار نمود و در آنجا متوطن گشت و بعضی گنبد که خلیل الرحمن از آن مکان القلمین شتافته
 در میان بے آب جای بر کند و بر سر آن چاه ساکن شد چون طعامیکه همراه داشت
 تمام گشت جو آبی بر گرفت و بطلب گندم متوجه خانه یکے از دوستان شد و بعد از آن
 از دوستان گندم بهت لطفی خاطر سار و باجره ان جو آبی را بر از ریگ ساخته باز آنرا
 خرمن و مال بجواب رفت و سار و باجره ع حواله سپرد گندم دیدند مقدار بیست
 آتش کرده نان بخشید و چون ابراهیم عم بیدار شد پرسید این طعام از کجا بدست
 سار و جواب داد که ازین گندم که از خانه خلیل خود آورده ابراهیم فرمود که از
 خرمن غنایت خدا که خلیل من است این رزق بدست افتاده بناگاه علی بن ابراهیم را
 خلیل الله لقب شد و ابراهیم عم او از هم شکر و سپاس تقدیم رسانیده و بعضی از آن
 گندم را بر زراعت مصرف داشت و بآنک زمانے که خلیل الرحمن خلق بسیار
 جمع آورده آن موضع را با بر ابراهیم ابا دام نهادند و مکتب و استعداد ابراهیم عم
 صفت ترا دیدند و رفتند و دست ضیافت در میان آورد و بالاخره از مردانیکه در آنجا مجتمع
 گشته بودند پرنسیر و از میان ایشان بیرون رفت و در آن حدود در موضعی که آنرا قبطه
 می خوانند و با در فز زرع چرون که اکنون بقدرت خلیل اشمار دارد سکونت گردید
 و تا آخر عمر عزیز آنجا گذر نیاقل است که چون سار و از خلیل الرحمن فرزندی بوجود
 نیامد سار و باجره را که زن صاحب جمال بود با بر ابراهیم عم بخشید و گفت شاید خدا تعالی
 ترا پس از او غنایت کند پس ابراهیم عم در باجره تصرف نمود و اسمعیل عم از او
 بوجود آمد و سار و از آنمعمنی اندوه بسیار شد و از باجره شک آید چنانکه محل نداشت
 که باجره اسمعیل را ببیند و حتی آمد با بر ابراهیم عم هر چه سار و در شان اسمعیل و باجره

بدان عمل باید کرد و تشریح ایضیه بیان کرده خواهند شد و القصه برابر سیمه شکسین خاطر
سار و بجا آورده با او فرموده که ترا خدا متعالی فرزندی عنایت خواهد کرد که اکثر انبیاء
از نسل او خواهند شد و در تورات مسطور است که ابراهیم را از باجرا سمعیل بوجود آمد
و آن جناب در الوقت هشتاد و شش ساله عمر داشت و چون ارساره اسحق تولد گشت
صد ساله عمر آنجناب بود و ابراهیم نود و سه ساله بود که خود را ختنه کرد و اسحق هفت
بود که ختنه کرده شد و شانزده صد و بیست سال زندگانی یافت و تربت شریفیه سار و
در شهر بیت که آنرا حیران گویند و آن دیه جباران است و زرین کنعان است و ابراهیم
صد و هشتاد و پنج سال عمر یافت در معارف قیمتی دو صد سال تعیین نموده و در اخبار الزمان
مسعودی صد و نود و پنج سال گفته و علمای تاریخ قول مسعودی را ترجیح نموده اند و علمای
حدیث اکثر دو صد سال اتفاق فرموده اند و الله اعلم و در منشور از ابیه میره رضی الله
عنه مرویست که قال رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم اولاد المؤمنین فی جبل فی الجنة
نکفاهم ابراهیم و ساره حتی یردهم الی آیهام یوم القیامه و منقول است که ابراهیم بعد از
فوت سار و خذره از اهل کنعان مسماة بقنطوره بت یقطن کنعانیه را بجباله
نکاح در آورد و چنانچه در مینون الانجیل مسطور است که حضرت ابراهیم را
از آن مخذره شش پسر در وجود آمد اما هیچ یک از آن پسران بشرف بنوه نرسیدند
از ایشان بدین نام داشت و اسمی پنج نفر دیگر بنابر آن مرقوم نشده که صفت هیچ بنده
آمار بستان منقول است که ابراهیم چهار پسر داشت که اسمی و هارن و هارن و هارن
آنجناب و وازره پسر داشت و در حدیث آمده که التمرک یعنی قنطره اگر اذ قال الایام النبویه
فی تدبیر و تاریخ انجیل مذکور است که بعد از قنطوره خلیل الرحمن با زنی از عوب که نام
حجور بنت ایهیب بود نکاح فرمود و ازین زن پنج پسر بوجود آمد که یسان و سروج و امیم
و لوط و یاسن و اکثر اهل خبر آورده اند که ابراهیم و ساره

خورشید صومعه بنا کرده بود و عبادت خدایت تاسا امیکرد و از خانق موت و حیات مسالت
 نموده بود که تاسن طالب مرگ نشوم بدن صراز لیا سمن حیات عربان نگر دان و این دعا
 بعد اجاب است اقتران یافته چون رحلت آنجا ب نزد یکم رسید ملک الموت مصور بصورت
 پیر و ضعیف ب مجلس شریف خلیل الرحمن تشریف آورد و ابراهیم ع بنا بر پشت سینه خود
 طحام پیش او نهاده دست ابو حنی در وقت برداشتن لقمه در لزمه اندود و آنرا با تمام
 تمام گاسته سیوه کوش و گاسته ربان بنی و گاسته بچانب و بنی و ابراهیم ع
 اندویدر سید که اسے غریب چشمه حالت دست که ملا حظه میگفت این عجز و ضعف که هستی بخت
 کبر سمن دست ابراهیم ع باز سوال فرمود که چرخ اله باشی ملک الموت بدو سال عمر خود را از
 عمر ابراهیم ع زیاد ده گفت خلیل الرحمن فرمود که تو دو سال از من بزرگتر است اما بعد از
 گذشتن این مدت تا زمانی من باینده خواهد رسید ابو حنی گفت سید ابراهیم ع آنوقت
 را حق جوار بفاکت ده گفت الهی مرا بقا کے خود مشرف گردان و جهان بحظه عزرائیل علیه السلام
 با ملک خلیل یقبض روح ابراهیم ع پر و اخته عالم فانی از برگشت و خود با جود بهائینس
 عاری ساخت و بعضی تواریخ منسطور است که چون ملک الموت یقبض روح ابراهیم ع
 یا مورکت نمیرد او آمد آنحضرت گفت آن عزرائیل برگزیده که دوستی یقبض روح دوست
 خود امر فرماید عزرائیل ع با سمان شتافت و آنچه ابراهیم ع گفته بود و معروض درگاه بی نیاز
 و شسته نداک الهی رسید که با خلیل من بگو که تو برگزیده و دوستی و دید که وصال دوست خود را
 انچه که و باقی شمار و عزرائیل پیغام خداوند خود را بخلیل رسانیده ابراهیم ع گفت که میفرمایم
 زمین ساخت بر کار که یا مورث ده اقدام نما کے ملک الموت روح منظر او را قبض فرموده
 و آنحضرت در مرتبه جبرون از تواریخ شام که کنون بقدر خلیل شته و او را در جنب
 ساره مدفن شد مشغول است که جبرئیل ع حاضر شد و از بهشت کفن و مهنوط بیاورد
 و عزرائیل یقبض روح ابراهیم ع در زمین بدین پرداخت در رفته الاحباب مذکور است

که از پیغمبران ابراهیم و داود و عیسی و سلیمان علیهم الصلوٰۃ و السلام بمقاجات و قیامت
 یافته اند و اکثر صالحان از دنیا پیچیدن روند پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم فرموده و الفیاء
 را خیر المؤمنین و حدیث دیگر وارد است که موت الفیاء احده سیف و غضب و طریق جسد
 بین الحمد شین آنکه گویند موت فحیاء رحمت است صالحان و نیکان را و نشانه عذاب و
 غضب است اشرا و بدیان را و الله اعلم و صلوٰۃ الله علیه و آله و سلم و علی بن ابی طالب و علی بن ابی طالب
 و الحسن بن علی بن ابی طالب و حسین بن ابی طالب و علی بن ابی طالب و حسن بن علی بن ابی طالب
 و حسین بن علی بن ابی طالب و علی بن ابی طالب و حسن بن علی بن ابی طالب و حسین بن علی بن ابی طالب
 است چنانکه ابابکر و عمر و عثمان و علی و ابی طالب و ابی طالب و ابی طالب و ابی طالب و ابی طالب
 که فرستاده شد بجانب احوال خود از جرم و بطون و عیال که در زمین حجاز بودند پس
 ایمان آوردند و بعضی و کفر و زندقه بعضی و استخفیل اسم اعظم است مثل سایر اعلام اعجمیه
 و حبیبی میگویی که معنی استخفیل مطیع الله است و صاحب قاموس و کتاب لغات القرآن
 معنی استخفیل را بر اینچنین میگوید که استخفیل اول کسی است که نام نهاده شد باین اسم
 از نبی آدم و ازین تمیز فرقی کردیم از ظالمین زیرا که در لایکه استخفیل بوده است و
 او انبیا را لایکه است و در معالک التزیل است و است که چون ابراهیم خلیل در وقت طلب
 فرزندان حاجات کرده بر زبان آورد که اسمع یا ایله و لدا ارشدش با استخفیل موسوم گشت
 و انیل بر زبان و لطفش چهره ای زد و نتوانست زگویند و گشت استخفیل همان ابو العریب بود و لقب
 شریفش اخراقی الشری است صاحب روضه الصفیاء گوید که زبان من در میان معنی اخراقی
 الشری بنابر عدم اطلاع بران لال است و در تفسیر المصنوع فی مناقب خلفای البرکات
 منقول است که طرازی در او صلا از این عا که بر دامن سلمه رضی الله عنهما فروغ انقل میکنند
 که معز بن عدنان بن اوین زید بن شری بن اخراقی الشری اسم سلمه رضی الله عنهما گفت
 که زید نام چیست است و شری هر او از نبت است و اخراقی الشری استخفیل است استخفیل

و بعضی از علما گفته اند که اعواق الثریه مراد از ابراهیم علیه السلام است زیرا که علما روایت کرده اند که هرگاه یک ابراهیم را آتش فسوخت مردمان گفتند که نسبت ابراهیم علیه السلام مگر اعواق الثریه و الله اعلم و با اعتقاد بعضی از مورخان ول کسیکه عبری تکلم کرد و اسمعیل علیه السلام بود اما اکثر اهل تحقیق گفته اند اول سن تکلم بالعربیة یعرب بن قحطان بن هود علیه السلام و توفیق بین الروایتین بدین طریق ممکن است که گویند اول کسیکه از اهل بین عبری تکلم کرد و غیر بن قحطان بود و اول شخصیکه از متوطنان مکه معظمه بدان لغت سخن گفت اسمعیل بود و مگر از امیر المؤمنین علی کرم الله وجهه مروی است که رسول خدا صلی الله علیه و علی اله و سلم فرمود اول من فشق لسانه بالعربیة المبنیة اسمعیل هو ابن اربع عشرة سنة اسناد حسن حکما فی الفتح و این روایت موید قول اول است و در قرآن مجید خدا تعالی اسمعیل را بدو از ذریه اسم موسوم فرمود غلام و علیم و حلیم و سلم و مستلم و آمرکان بامر بابله بالصلو و صابر استجد فی انشاء الله من الصابرين و مرضی و کان عند ربہ مرضیا و صادق و رسول و نبی و مذکور و اذ کرم فی الکتاب اسمعیل الی اخر الایة و اسمعیل بزرگ از اسحق بود و ولادت با سعادت آنجناب در حدود شام بود و بصغر سن بیایه هجرت بتلاکشت در اراضی که سقلمیه بمرتبه بلوغ رسیده و در شیر انداختن مهارت تمام حاصل کرد و در میان قبایله جریم نشو و باقیه بود و گویند که چون ابراهیم خلیل الله را از ساره فرزند متولد شد و ساره فهم کرد که خاطر خلیفه مائل بانست بختبیللی سنت او را فرزندے که است کند با جبر ابوی بخشید و با جبر بذا بیت جلیل بود و خود را و ابراهیم یکایک یمن در باجر تصرف کرد و این مسطورہ حامله گشت و بعد از انقضای مدت حمل اسمعیل تولد نمود خلیل الرحمن را نسبت بدان ولد او شد محبت مفرط پیدا شد زیرا که نور محررے از پیشانی دے دے تافت ساره را عرق رشک و غیرت و حرکت داده آغاز اضطراب فرموده سوگند یاد کرد که سه عضو از اعضاے باجر قطع کند و باجر در گوشه احقفا منمرل گزیده اخر الا میرنا بشفاغت ابراهیم هم بران قرار یافت که هر دو زن که گوشه را

سوراخ کردہ ان اعضا سے نہانے اور انقطع کر داند و باجر از گنج انزو ابرو و آسن
 سارہ بران طریقہ سو کند خود رست غود و سنت سوراخ کردن گوش و ختان و میان
 زمان پیدا گشت و با وجود انحال نابیرہ غیرت سارہ صفت الطفا پذیرفت ابرو ہیم عم
 را گفت کہ این کودک را بعد از شش ہجاسے باید برو کہ از آب آبادانے و در بات چرن
 خلیل الرحمن بموجب فرمان ملک منان با سہ قضای خاطر سارہ مامور بود ابرو ہیم عم
 اسمعیل عم و باجر را بکہ بروہ از محمد بن اسحق مروست کہ خدایتعالی جبرئیل عم را بفرستاد
 با براق تا ابرو ہیم ترشست و باجر و اسمعیل را پس خود بر نشاند و ہر وقت ہر کجا رفتے
 خرم و پر آب و گیاه سے و ہر قصہ فرو آوردن سیکر و جبرئیل عم میگفت کہ اینچہ فرمان نیست
 تا وقتیکہ بزین کہ معظمہ رسیدند و را بنجا زینے ختنک و بے آب و گیاه بود جبرئیل علیہ السلام
 گفت اسے ابرو ہیم فرو داسے کہ فرمان اینچہ است ابرو ہیم عم فرو آورد و اسمعیل را آنجا نشاند
 و آب و طعام کہ ہمراہ داشت نرد ایشان بنہاد و قصد مراجعت فرمود باجر گفت اسے
 ابرو ہیم سیروی ہار ایکہ میگذازی و مے سبازی ابرو ہیم عم گفت بخدا اسے سپارم
 حبی اللہ و نعم الوکیل پس ابرو ہیم عم باز گشت و ہر وقت ہر ساعت باز پس مے نگریست
 و از ار سیکر نیست کہ ہو اگر مہ بود ایشان را پناہی نبود و تنہا بود و نہ و نہ و غمگسار سے
 نہشتند و میگفتند رہا انی اسکنت من ذرعتی بلو و عین ذی نزع چون ابرو ہیم عم از نظر
 ایشان غایب شد باجر گریان کردید و بہر طرف دوان شد و چپ و رست میدوید و
 میگفت کودک در برگزفتہ نمر غراسی و نہ آبی و نہ ہاری و نہ غمگساری آوردہ اند کہ
 ابرو ہیم عم ہر وقت مراجعت انہا انی از خراوشکی پیر از آب پیش باجر و اسمعیل نہاد و ایشان
 را بخبر سیرہ پس باجر از ان خرم او آب میخورد مے آشامید و با اسمعیل عم شہیدارین
 خرم او آب تمام کردید و تشنگی بر ایشان غلبہ کرد تا بحدیکہ اسمعیل عم از گرسنگی و تشنگی
 در خاک میخاطبید باجر حکم اضطراب برخاستد بکہ وہ صفافرت و از کوه صفا بعد از مہ کورہ

و دید و از کوه مرده بیدار شد و دید و آواز میداد که بل من بعثت نبیاً نقیضاً لکما تا باشد
 که کسی بفریاد او رسد و آبی پیدا کرد و دو هفت فوت با نیلوسری کرد و هر نوبت پیشتر از جمعی
 می آمد و نگاه میکرد تا در فوت اخیر در امشرب بهلاکت یافت و برین فوت چون
 بمرد و برآمد حضرت مفتی الا بواب جبرئیل را بفرستاد تا از زیر پاے تمعیل چشمه آب
 بکشد و با جبرائیل تنگی فریاد میکرد و بر طرف می دوید ناگاه آوازی شنید با جبر
 بر طرف نگاه میکرد و کسی را ندید و متعجب گردید و آواز دیگر شنید با جبر با جبر گفت
 من انت اسمع صوتک و لا ادری شخصک گفت بیا که خدا میخواهد ترا آبی پیدا آورد
 که هم آب و هم طعام است با جبر بدوید و آن چشمه را بدید که بر سر چشمه پس با جبر
 از آنکه آب با نذر گردان چشمه نمود از حواشی ساخت تا آب آن چشمه را استخراج نمود و
 اصل چاه زخم منقطع بود که با جبر در آن آب فرو هم کرد و در آن اثنا آوازی شنید که
 از باب آب تمسک فیاض و باب این چشمه را حجت پس فروان گردانید و از چشمه
 غائب نخواهد شد و باری سبحان و تعالی و در صالح تر بشرب نبوت مشرب گردانید
 توفیق کرمت خواهد کرد و درین دیار بایر خود خلیل الرحمن رضاء کند تعالی خانه بنا نماید
 که خلافت اقطار عالم بزیارت آن خانه آمده ازین آب بیاشامد با جبر البشیدین آنجا
 و خوش گشته و از جناب رسالت آب صلی الله علیه و آله وسلم نقل کرده اند که فرمود
 که رحمت کند خدا میخواهد بر او رحمتی که اگر میگذشت زخم را بر آئینه چشمه آب بر سر
 زمین روان می بود پس با جبر و سمعیل از آن آب می آشامید و هم تشنگی را دفع
 میکرد و هم گرسنگی را و این از خواص آب زخم است گویند بفرستادند آب
 زخم شیر و ریتان با جبر پیدا آمد و سمعیل را شیر داد و و شکر حضرت رزاق
 علی الاطلاق بجا آورد و بهما سخا بپارید و چند گاه بر نیحال بود و تا قوم جرهم که قوس
 بودند از بنی اعمام ابراهیم را از ولایت یمن و بر وایت محمد بن مشهبا از محمد بن

سے آئندہ ویشام میرے فتنہ برائے وضع رسیدند ناحیت خوش و خرم دیدند و با گیاه و آب
 خوشگوار از باجریم گفتند شما اینجا تنہا آئید اگر حضرت و بندہ ہنزدیک شما وطن گیرم
 و شما را سوسن و ہرم با شیم و شمارا از گوسفندہ این خود نصیب و ہنم شما نیز بار و حیار
 بایان بار از آب خوردن منع نکند باجریم گفت تنہا باشند یا سید ایشان یا تو آمدند
 و زن و بچہ چارہ بایان خود را اینجا آورند و وطن گرفتند و شہر بیکہ معظم بنا ساختند و اسما
 علیہ السلام در میان ایشان نشو و نما بجای یافت چون بچہ یوسف رسید باقیہ ہنم و ملت
 گرفت و فرزندان پیدا شدند و آب ہنم ہنم گاہ گاہ با جارت سارہ ہر براق سارہ از شام
 بتقدیر ایشان سے آمد چنانکہ چاشت پیش سارہ سیکرد و بکہ سے آمد و بوقت قبلوہ باز بشارت
 میرسد تازہ نیک از پیشگاہ جناب احدیت عزائمہ امور گردید کہ بنا سے خانہ کعبہ کند کہیں
 با شہارہ جبریل از ولایت شام بکہ شتافتہ پدید آمد و بت اللہ در موضع علی سمیع
 کرد اول امر باجریم اسمعیل را اورا اینجا گذارشتہ بود قیام نمود بعد از اتمام آن مقام و ابلیس
 ابہیم و اسمعیل گفتند بنا بقبل مائیک انت اسمیع الیہم جبریل ہم نازل گشتہ بشارت
 قبول رسانیدہ پیر و سپہر حبیبکہ جبریل ایشان را تنبیہ نمود شہر ایطنا ساکس حج بجا آورد
 و آریاب تاریخ آورده اند کہ چون ابہیم و در بارہ باجریم اسمعیل دعا فرمود کہ ربانی سکنت
 من ذریعتی الایہ حتی تغالے بہ بکت و دعا سے ابہیم جبریل و میکائیل را و تان واد کہ طائف
 و رہلہ را از موضع شان ہر دشتہ قریب بکہ معظمہ آوردند تا اولاد و ذریعت او در وسعت
 عیش و رفاهیت روزگار گذارند چہ اطمینان و فراوانی سے باشند و وقعہ
 قربان کردن ابہیم فرزندان چند خود را بخدمت زمرہ از روات بعد از نشاندہ بای خانہ
 کعبہ زادہ اندر شہر نابود و بعقیدہ فرقہ یثین از حقیر خانہ کعبہ و نمود و ہنم در میان علما می کرام
 اختلاف است کہ فیج اسمعیل بود یا اسمحی علیہما السلام چون از ملاحظہ و اعلیٰ فریقین حجاز
 برائین جمع کہ ابہیم اسمعیل را فیج گفتہ است تو فیج وار و چنانکہ در وقتہ الصفا مستقر

کہ امام ابجدی جعفر صادق رضی اللہ عنہ بر این مذہب بود و در روضۃ الاحباب مرقوم است کہ تاسی
 بیضاوی در تفسیر خویش و امام نووی در کتاب تہذیب الاسماء و اللغات و غیرہا آورده اند
 کہ اکثر بر اندک فریج اسمعیل علیہ السلام بود و جسے بر اندک اسحق نام بود و اگر قول ثمالی صحیح
 باشد تاویل ابن الذہبی این باشد کہ اطلاق آب بر عم آندہ است چنانکہ در قول بارے
 سبحانہ و تعالیٰ در اخبار نبی یعقوب واقع است اذ قال البیہد بن عبد بن عبدی قال لعبد
 الکمل و آلہ آبایک ابرہیم و اسمعیل و اسحق اسمعیل را آب خود خواند و حال آنکہ و سیم
 ایشان است همچنان فریج بر این قول اسحق است و آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم
 را ابن او گفتند کہ عم او است و جسے بر اندک فریج اسمعیل نام بود و دلیل ایشان بر این است کہ
 حق تعالیٰ در قرآن مجید چون قسۃ فریج بیان فرمودہ بعد از ان میفرماید و بشیرناہ اسحق
 نبیا من الصالحین و آنکہ ہمہ صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم فرمودہ ان ابن الذہبی ہر اواز یک
 فریج اسمعیل است و از دیگرے عبد اللہ و در درج النبۃ از مواہب لشیخ جکا سیتہ
 نقل کردہ کہ عمر بن عبد العزیز پر سید مروی را از علما سے یہود کہ اسلام آورده بود کہ اگر
 یکے او و پس از ہیم ام کہ وہ شہر بنی و سے کہیں گفت ان یہودی و اللہ ما امیرین
 یہود میداشتند کہ سے اسمعیل است و لیکن ایشان حسد میکنند شمارا سے معشر عرب
 کہ پدر شما افضل باشد کہ ذکر کردہ است از اخوانی ثمالی و انکار میکنند انرا و میگویند کہ سے
 اسحق است و شیخ جلال الدین سیوطی قدوہ از باب حدیث در رسائل خود سے آرد
 کہ قول بانکہ فریج اسحق است از تخریقات اہل کتاب بدست القصد چون ابرہیم و در غایت
 کہ او را بنیج اسم حکم کردند با اسمعیل و فرمودہ اسے فرزند کار و در بیان بر و ابان
 این شعب بیانا ہیم خواہم آورد و در اثنا سے ابابلیس لعنہ و ابراہیم و اسمعیل
 علیہما السلام رفتہ و آغاز فریب و لبس نمودہ خواہست کہ بوسوختہ آن رویا سے
 صادق را شیطانی فراماید و ابراہیم را از اطاعت حکم الہی و اسمعیل را

از فراموشی حضرت نبوت پناهی بگذرانند آید و پادشاه از نشر او امین مانده شیطان
 از جانب ایشان بایست گشته بصورت پیری پیش او رفت و گفت هیچ سیدانی که ابراهیم
 سپهر را بجا برده است گفت ای پسر من که منم بخانه آرد و بپس گفت غدا که و ده میخاید که او را
 قربان کند و اگر گفت که ابراهیم از آن رحیم ترست که نسبت بفرزند خود قتل روا دارد و بپس
 گفت او گمان کرده است که این صورت موافق امر با منیست و اگر گفت که حکم نزد منی را قبول
 و ابراهیم را جرم آن در بر رخا سر و خایب بازگشت و چون ابراهیم بشعب و رآمد سمعیل
 را گفت ای پسر که من تحقیق در خواب دیده ام که تو را هیچ سبکیم پس نظر کن که چه خبر منی
 سمعیل جواب داد که ای پسر بجا آرامی را که بان مامور شده است بجهت انشاء الله تعالی
 آنگاه سمعیل ابراهیم را سلام را گفت که دست و پایی مرا ببرد تا اگر وقت قربان کردن
 اضطراب ناختم جابه جایی تو بخوان نشود و مرا در رو و خوابان تا چشم مبارکت بر چه
 من بفتد و بواسطه حرکت عرق شفقت ابوت و فراموشی از منی جناب جلال پروردگاری
 اجمال بوقوع ناخند و پیر این خون آلوده را بجا برسان که از استنشام آن تسلی
 حاصل نماید و ابراهیم دست در جیب شین اضطراب رزده دست و پا که سمعیل را
 بسته کار و بر خلق مبارکش را اندام هر چند پیشتر سعی کرد که برید و این تصور است
 فکر اریافته ابراهیم متعجب شده درین اثنا آواز می شنید که ای ابراهیم پسر من
 راست گردانیدی خواب خود را و فدای بزرگ جنت سمعیل فرستادم چنانکه میفرماید
 و قد ناه نذیج عظیم و ابراهیم باز نگریست کیش بنظرش و آید و بر و آیت این عباس
 آن کیش بود که بایل قربان کرد و بویزد و تاسی او را زنده گردانید و در این مدت پسر غار
 بهشت میخیزد القصه چون چشم خلیل الرحمن بران کیش افتاد متوجه گرفتش شد و کیش
 از عقبش بشتافت و نیز دیک بر جمره از جمرات هفت تنگ بریزد این آن انداخته
 جمرت کبری آنرا گرفت و در منا قربان فرمود و در بعضی از تفاسیر مذکور است که چون

جبریلؑ فرماے ویرا از آسمان مے آور و بخون آنکہ سبا و اکبر اسمیم ؑ تعجیل کند و فرزند
خود را بکشد جبریلؑ این مے تنبیه نمود فرمود اللہ اکبر اللہ اکبر اسمیم ؑ نظر فرمود و دید کہ جبریلؑ
مے آید و فرماے آور و فرمود لا اله الا اللہ و اللہ اکبر پس اسمعیل ؑ واقف شدہ ہر زمان را نہ
اللہ اکبر و اللہ اعظم در خلال این احوال جبریلؑ مے دست و پاے اسمعیل ؑ را باز کشادہ
گفت ہر چہ میخواہی از حضرت آگہی مسالت نماے کہ وقت اجابت و عاست اسمعیل ؑ
دست نیار بدرگاہ مہمین کار ساز بر آور و ہر زبان الہام بیان را نہ کہ یارب جمیع
بنو گان خود را کہ مومنین ہزار چہ نقل کردہ اند پیامبر و جبریلؑ اسمیم ؑ ایشان را بزال غفران
شستہ گردان و این سنت در اوقات و بیچ از ایشان یاد کار ماند چون خلیل الرحمن
ہجائب فرزند خویش التفات فرمود و بکشادہ دست و پاے او کہ جبریلؑ کشادہ
و کیفیت دعاے او واقف شد گفت اے پیسر تو مویہی بتائید رہا نے موقوفے
بتوفیق سجائے در خلال این احوال نداے شنید کہ یا اسمیم ؑ یا صدق القابلین
و یا اسمعیل ؑ یا اصبر الصابرین شمار اور انچہ استخوان و ازمانش کردیم و فاسا نمود و
بر پنج شمار را بشمار ختم جبریلؑ و دید و رجاست شمار اور جنات عدن بلند گردانیم و در دوعالم
السان صدق شمار اگر امت فرمودیم انا کنز کتب بخترے احسنین اے اسمیم ؑ تو خلیل استی از
کاینات و اے اسمعیل ؑ تو صفی منی از کمونات لاجرم پدر پر زگواری و پیسر عالم قرار خود
شمارے پروردگار بجایے آور و در حق تھائے در شان اسمعیل ؑ میفرماید و اذ انزلنا کتاب
اسمعیل ؑ انہ کان صادق الوعد و کان رسولاً نبیا اسمعیل ؑ را صادق و خوار زیر کہ
گوئید کہ چون اسمعیل ؑ وعدہ سکیر و البتہ بان قیام مے نمود چنانکہ مریست کہ توبے
وعدہ کرد با مری در موضع معین باشد تا آن مریز و دے آمدنکے روز در ان موضع
توقف نمود تا او نیز وفی آمد و متقول سنت کہ چون اسمیم ؑ کار و بر گلوئی اسمعیل ؑ
نہاد و بکشید را و شاہ عالم جبریلؑ را فرمود کہ آن کار را بر گردان جبریلؑ متعلق بنزد

و از زوده سدره استی برین آمد و کار و را بر کرد و انید از چیر پیل ۴ سوال کرد که هرگز
 رنجی رسیده است و مانده شده در کار می گفت سکه وقت رنجم رسیده کی تا وقت
 که ابراهیم را در آتش انداختند و دیگر با وقت که یوسف را با بجانداختند و یوسف
 با آن وقت که کار و بر گاو اسمعیل علیه السلام نهادند و من زیر عرش بودم ندا آمد که
 او را عیدی یک پر زدم از زیر عرش با آسمان آسمان رسیدم و هفت آسمان را
 پر زدم و دیگر گزاشتم و برین آدم و کار و را بر کرد و انیدم و حجه برانند که چون کار و
 بر گاو اسمعیل نهادند نیز بدجبت حرمت نور محمد صلی الله علیه و آله وسلم که در پیشانی
 او بود و برکت لطفه محمدی علیه الصلوٰه و السلام که در پشت او بود و در شتن سلامت ماند
 و انید اعلام محمد بن اسحق روایت میکند که حق تعالی اسمعیل علیه السلام را مال بسیار و وسعت
 بشمار خدایت کرده بود و پر زگو سفندان بچرا می پر و و بشام نزد جبر باز می آمد و در کتاب
 چهار الزمان میگوید که اول قومیکاییل بمصاحبت اسمعیل نموده بیستمینم زخرم آمد و زانیه
 بود و از عالیق و پیرانان بنی جرهم از زمین آمده و در کواکبات نمودند منتول است که
 اسمعیل علیه لطیف ظریف لیخ زیاده سیاه مو که سفید رو بود و در روضه الصفا
 مستور است که اسمعیل علیه السلام بنات مشابه بود و ابراهیم و در و نشو و منتول است
 که آن ابراهیم ختن اسحق بیغمه ایام و ختن اسمعیل عند یوسف و نقل است که اسمعیل ۴
 در وقت وفات ابراهیم ۴ نو ساله بود و پیر و پنی هشتاد و نه ساله بود و در روایت
 در ایام پدر بزرگوار بارش را با لای خضر موت و بیعت گشت و بقول طبری بعد از
 فوت ابراهیم ۴ بهر ایت بعضی از ساکنان حدود بین مانور گشت و مدت پنجاه سال
 یا چهل و هفت سال اصحاب ضلال را بقبول ملت ابراهیم و سلوک طریق مستقیم
 دعوت فرمود که از کمران بوی نگر ویدند لاجرم هر چه حرم باز گشت و آنجا
 وفات یافت و صنعت آنجناب بهر انداختن و نیز مرشدین بود چنانچه سلمه

حکایت ابراهیم علیه السلام ختم فرمود و اسحق را بهر ایت و مدت پنجاه سال و در وقت یوسف و در وقت یوسف و در وقت یوسف

بن کوع رضو روایت میکنند کہ جناب رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ہر جماعتے از قبیلہ اسلم گذشت و ایشان تیر انداز می میکردند فرمودار موائے اسمعیل نان آباکم یعنی اسمعیل کان را میا و فی در المشرق عن ابن عباس رضی اللہ عنہ قال کان آدم حرثاً و کان اوریس خیاطاً و کان نوح نجاراً و کان ہود تاجراً و کان ابرہیم راعیاً و کان داؤد زاراً و کان سلیمان خواصاً و کان موسی اجیراً و کان عیسی سیاحاً و کان محمد صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم و علی جمیع اہل سلیمین این شجاعت جعل زر و تخت و در و تفسیر فتح القدر نیز مسطور است کہ حاکم از ابن عباس رضی اللہ عنہ نقل کرد و از ابن عباس کہ نیز کہ کان آدم حرثاً یعنی حضرت آدم مشغول ہزارعت بودند و معاش خود را بہین حرفت کسب میکردند و حضرت نوح نجار بودند و حضرت اوریس خیاط بودند و حضرت ہود و صالح ہر دو تجارت میکردند و حضرت ابرہیم زراعت میکردند و حضرت شعیب صاحب ہواشی بودند و از شیر و شغل و صوف و پشم ہواشی خود و معاشش می نمودند و حضرت لوط نیز زراعت میکردند و حضرت موسی چیزے شبانی گو سفندان میکردند و حضرت داؤد زار بود یعنی زرہ بافت و حضرت سلیمان خواص بودند و خواص است کہ از بزرگ درختان چیز ہا را ایما مثل بنیل و بوریا و بادکش و با وجود آنکہ ایشان را ملک تمام زمین داده بودند غیر از کسب و ست خود نمیخوردند و از ہر ماہ سہ روزہ میداشتند سہ روز از اول ماہ و سہ روز از وسط ماہ و سہ روز از اخر ماہ و با وصف این زہد ایشان را قوت بشری باقی تہ بود کہ ہفت صد کنیک مدخل و سہ صد زوہ منکوحہ در محل ایشان بود و حضرت عیسی سیاحی میکرد و بہیچ حرفت کسب معاش نمیکرد و پنج چیز از انقدر و جس بہر فردا و خیرہ نمی نمودند و میگفتند کہ ہر کہ طعام چاشت خورائید ست طعام شام نیز خوراید خورائید و ہر کہ طعام شام خوراید خورائید طعام چاشت ہم خوراید خورائید

[illegible]

و با اینهمه سیاحت و سفر تمام شب زنده مییداشتند و روزانه روزی دوازده ساعت بودند
و حضرت محمد رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم حرفت ایشان جدا بود و حق تعالی
در آخر عمر رزق ایشان را زیاده بسیار نیزه ایشان گردانیده بود و هر ویست که درت
عمر عزیز اسمعیل علیه السلام صد و سی سال و بعضی صد و سی و هفت سال و زیاده
ازین هم گفته اند و در بیشتر عن الکلبی قال ولد لابراهيم اسمعیل وهو اکبر ولداً له باجر
و هی قبطنیه و اسحق و امه ساره و مدن و بدین و مدین و یقشان و زمران و شق
و شیوخ و اعم قنطورا من العرب العاریه قنا یقشان قطنی بنوه بکته و اقام مدین
بارض بدین فسمیت به و منی سایرهم فی البلاد و قالوا یا ابا نانا انزلت اسمعیل
و اسحق ملک و امرت ان نیل ارض غزبه و الوحشه قال بذک امرت فکلمهم
اسما من اسماء الله تعالی فکانوا یستقون به و یستنصرون و اسمعیل علیه السلام
با و خبر مصاص بن عمر و الحیر و ای که سیده نام داشت نکاح کرد و آنجا را ازان
سیده اولاد کثیر شدند و چون بمرد اسمعیل سلامی نزد بختیاریان داد و دختر حارث بن مصاص را
بجنازه نکاح خویش کشید و اسمعیل علیه السلام زنده بود که باجروعی اجل البیک اجابت
گفت و باجر را در حجره نهاده بودند و چون وفات حضرت اسمعیل نزدیک رسید
برادر خود اسحق را طلب فرموده وصیت نمود تا دخترش را بعیص که پس از اسحق
است تزویج نماید و دیگر وصایا بجا آورد و از بیعالم فائز بسیاری جاودانی نقل
فرموده و بیملوی باجور همان حجره مدفون گشت و آن حجره نزدیک میزاب است
و از آمدن اوزان زیر زمین است و قبر باجر و اسمعیل علیهما الصلوة و السلام
همدران حجره بوده است و نزدیک میخانه میان رکن و مقام آنحضرت صلی الله علیه و آله
و سلم را دفن کرده اند و قبر باجر نیز در آنجا بود و بعد از او دفن شد بدرا زده نفر سید
از آنجا ثابت و قد از مشهور باشد و استماعی بقیه ایشان در کتب مسیحیه مستطوره است

و تیان و فاطمہ اسمعیل و مولیٰ بنی اعلیٰ اللہ علیہ وآلہ وسلم و دیگر و ششصد سال پیش
 و بعضے کثیر نیز گفته اند و اعلم عند اللہ فی ذلک ابر بن اسمعیل علیہ السلام بذال معجم و نزد
 بعضے قیصر بفتح ذال و ضم و از اسمعیلی روایت است کہ معنی آن صاحب اہل ست نیز کہ
 قیصر صاحب اہل اسمعیل علیہا الصلوٰۃ و السلام بود و منقول است کہ نور محمدی
 از اسمعیل علیہا السلام بقید از منتقل گشت و حق تھاے اور حسن و جمال ابرہیم علیہ السلام
 کرامت فرمود و بود و چون اسمعیل آن نور در پیشانی او مشاہدہ کرد و بعد از بلوغ او کتابت
 حمد نامہ مقرر نوشتند و در تابوت سکنینہ مضبوط ساختہ تسلیم او کرد و در جوار ہر لقب
 آورده کہ تابوت سکنینہ از دور شین تا زمان اسمعیل ۴ ہر این منوال مے بود کہ ہر کہ حامل
 نور محمدی مے شد حاقظ تابوت مے بود و چون قیصر کہ فرزند از چند اسمعیل مے بود و بلوغ
 رسید حضرت ذبیح اللہ از و حمد نامہ مقرر بہ تر و در تابوت مضبوط فرمودہ تسلیم و کردہ
 بعد از وفات اسمعیل ۴ اولاد اسحق علیہا السلام باو مے خصوصت کرد و گفتند کہ نور محمدی
 صلوٰۃ اللہ علیہا با شماست و بایان از ان محرمیم بارے پایکہ تابوت با ابو و قیصر از ان
 امتناع نمود و در واقعہ باو مے گفت کہ تابوت را بکتمان بردہ بہ یعقوب علیہ السلام تسلیم نماے
 قیصر از حکم و اشارہ غیبی آن کار بقدریم رسانیدہ تابوت نزد یعقوب مے برد و آن تابوت
 نزد فرزندان و مے بود تا روزگار موسی علیہ السلام و موسی بہ یوشع سپرد و بعد از یوشع
 بشامت اعمال نبی اسرائیل با مر رب العزت عمالقمہ ہر ایشان مسلط گشتند و قتل عمارت
 نمودند و تابوت سکنینہ را از نبی اسرائیل گرفتہ بقبض بقرف خود و شتند و تابوت سکنینہ
 تا زمان دراز از نبی اسرائیل جدا نماند و اینہا درین غم و الم زار میگرفتند تا آنکہ حق تعالی
 طاوت را از اولاد بن یامین بن یعقوب جالوت گماشت و جالوت از دست داود
 بقتل رسیدہ تابوت سکنینہ باز بہ نبی اسرائیل آمدہ و رسیل الہدیٰ مرقوم است
 کہ قیصر ارباب و شاہ بود و از جوار مے منقول است کہ اولاد اسمعیل در زمین متفرق شدند

پس داخل گردیدند و قبایل عرب پسر مرو اهل منب بر سر آنرا منب ثابت نیست
 مگر گسانیکه از اولاد قنیزار بوده اند و برکت داد خداست چنانکه در ذریعته اسمعیل و در اولاد
 قنیزار در سبب الانساب از امیر المومنین علی کرم الله وجهه مروی است که نام او قنیزار و نام
 مادرش سلمی بنت عمارت بن مصاص بود و چون یکصد و هشتاد و نه سال و هشتاد و نه روز و نه
 روز و نه شده بود که حمل را بهزا و عمار و و حیدر و هشتاد و نه سال بود که فوت شد آنرا که عظیم بود
 و قبر او در شام است در سبیل الهدی از جوانی نذکور است که نام مادرش هاربت عرب بن
 مصاص الحیرمی بود و عامر مدنی روایت میکند که قنیزار را حضرت عترة عترة قنیزار و قنیزار
 خصلت عطا کرده بود که در زمان و کسی را بنویسند که آنکه آهوار شکب یا میگرفت و و هم آنکه
 چون تیر می انداخت هرگز خطا نمیزد سیوم آنکه از دور سید پیر چهارم آنکه قوت عظیم داشت
 پنجم آنکه با هیبت بود و ششم آنکه شجاع بود و هفتم آنکه در شب باز و در روز و در پیشانی او
 و مانند همیشه در تاریخ انجمن منقول است که چون قنیزار را اولاد نمود و مقام آن بسیار است
 از غیب پلهم شد که با زمان صاحبات مکاح کند اولاد بود و خواهد بود قنیزار بلع اولاد و در دست
 کیسال یا یکصد زن از اولاد اسحق و مکاح نمود از اینها کسی حامله نشد روزی قنیزار لشکر رفته
 بود و هنگام بازگشت و خوش کو به نذر کرد که اے قنیزار اگر تو قصه کنی که نوریکه در پیشانی تو
 ولایت است آنرا بمکافی سپهر و سارمی این امر ترا از لشکارا بهتر است از خدا اے ابراهیم
 تیرس نور ابو اقا سیم که در نشیت تست قریب است که ظهور نماید قنیزار با ستاع این خندان
 ترسان و از ازان در اهل خویش آمده بخدا اے ابراهیم قسم خورده که هیچ خور و نه بخورد و هیچ
 نوشیدنی ننوشد و با زنان خود نزدیکی نکند تا اینکه آنچه از زبان و خوش شنیده است بخوبی
 حقیقت آن دریافت نکند قنیزار در این امر مغوم بود و فرشته از آسمان فرود آمد و بر قنیزار
 سلام کرد و گفت اے قنیزار خدا تعالی ترا مالک زمین ساخته و ترا قوت ما شرم تو محیص
 عطا فرموده و نور محمد صلی الله علیه و آله و سلم بتو سپرده و آن نور ظاهر شد می هست

قنیزا حاضر شد و سلام کرد و گفت اسے قنیزا من باتو مشورہ کروں میں جو تم کو شش
 خورشید را قریب من بیارتا بالمشورہ کہ نیم قنیزا گوش خورشید نزدش برو کہ مشورہ بخاند
 ملک الموت قبض روحش از راه گوش فرمود قنیزا بر زمین مرده ہفتا وحل بجایانہ اینحال
 و غضب رفت و گفت ای پدر مرا قتل کردی ملک الموت گفت اسے فرزند بجانبت بخور و ملاقات نامی
 ابامردہ است چون حمل حسب فرمود ملک الموت نظر بجانب پدر خورشید اندخت ملک الموت
 از نظر شش غایب گشت حمل نجیب رہست بگاہ کرد و اثری از ملک الموت نہ یافت آگاہ و ہست
 کہ ان ملک الموت بود خداوند کریم یکے را از فرزندان اسرائیل و از انجا فرستاد کہ تا قنیزا
 را غسل دادہ تجہیز و تکفین نمودہ بر حیل بشیر بر فون ساخت و حمل بتیم جانہ حضرت بارے
 جانشانہ محافظت حمل نمودہ تا انکہ از طفولیت بدرجہ شباب رسیدہ باسعیدہ نام زنی
 از قوم خورشید نکاح ساخت و از بلبلش بنت بود آمد و نور مجری بہت از حمل و قنیزا
 منتقل گشت چنانچہ در تاریخ الخمیس مسطور است و اللہ اعلم بہت بفتح نون نام مادرش
 ایامہ ہشت زید بن کہلان بن سبا بن یحییٰ بن مخطان بود و زید و یحییٰ و در کجای انساب
 از امیر المومنین علی کریم اللہ وجہہ و سلو است کہ مادرش مہلبہ بنت زید بن کہلان بن سبا بود
 و در عمر نو سالگی خداوند کریم اورا پسرخ عطا فرمود و موسوم بہ شیب و زید و سلو است
 سالگی از مرہ از بیگالم نقل کرد و قبراؤہم در مصر است آقا قیص بن قاضی مدینہ و در وجہ
 اسم و سہ بہت و چہ آورده کہ اورا از ان سبب بہت گوید کہ مادر و پدرش در
 راہ یمن میرفتند و بہت در راہ متولد شد و مادرش در حال بحر و پدرش اورا بر گرفتہ
 در غار و آورده خود نیز در زحمت افتاد و بعد از چہل روز پدرش نیز بمرد و شخمی و غار
 در راہ میرفت و بہت را از غار بر گرفت و بہر روز و زوار بہت نام کرد و کہنے پرورده شد
 و آن نور محمدی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم از حنین او تا بان بود و سیرت نیکو داشت و
 متابع بدران خود بود و آشکارا غیب تمام داشت و اللہ اعلم بہت بہت منتقل است

کہ اور ایشیخ از ان میگویند کہ بنده اور اولاد اسحق علیہ السلام کشته بودند و شخب سگند
 خورده بود کہ بر سر گور بنده خود سزارتن از اولاد اسحق را بکشتیم و همچنان کرد و سزارتن را
 از اولاد اسحق بر سر گور بنده خود بکشت بنا بر ان اور ایشیخ گویند کہ معنی شخب خون نیزه
 است و حافظ تو ذرے گفته کہ لشیخ از سحیبت معنی ہلاک و نام مے نند با بن الفاظ
 لکہ وہ عرب اولاد خود ازیرا کہ عادت عرب است کہ بالفاظ لکہ وہ اولاد خود را موسوم میکنند
 و تقاول مے نمایند تا این برس دشمنان خویش و در بحر الانساب از امیر المومنین علی بن
 ابی طالب مرویست کہ نام مادرش خزانہ دختر علی بن جبریم بود و چون شخب صد و دو سالہ
 نشدہ بود و خداوند کریم اورا بر سر عطا کرد کہ نامش ہمیس بود و یکصد و دو سالہ زیست
 و در بیان جبر و قیصرش نیز در بیان است و اللہ اعلم ہمیس بن لشیخ جوہری میگوید
 کہ ہمیس نام فتح مروی قوی را گویند و نزد سبیل معنی آن بعر بے ضرائع است و نام مادرش
 حارثہ بنت مرداش بن زراعہ الحجیر است و راستی آنکہ نام مادرش حارثہ دختر
 مراغم بن زاعم بود و در خارج النبوة مسطور است کہ اسمیہ ابابن اسم از بہت علو بہت
 او بود و گویند کہ از اولاد اسمعیل و جکیس بر اولاد اسحق و دسار صنادید اتفاق بغیر او مالک
 نشدہ بود و او شام و یمن و حجاز را مالک شد و آفرین او تا مضطاط مضر رسیدہ و بر بعضی
 از فرشتہ نیر سقوی گشت و سہر کہ اورا میدید سجده میکرد از بہت او و عمرش نو و نہ
 سال بود و در تمام ایتال کرد و ہمہ خواہر است او و بن ہمیس بنیم ہزہ بعدہ و الیہ بن
 الاولی مقتوہ نام مادرش نہ بنت قحطان و حافظ در قصہ کہ حجاز از اسماء زنان
 ہر چہ بر نصرت آردہ بایاے شہاہ تختا نہ بہت سوے نام اخت یحی بن اکثم کہ آن باخان
 مجیم و نون است لکہ نام مادر مجیم بنت عمران کہ اباباحاے نملہ دنونہ است و گویند کہ آیین او
 در بہت و چهار نوع خط مے نوشت و اول کسیکہ از اولاد ابرہیم خط نوشت او بود و سہ
 قوم بود و بغر و شرف و عرب شہرت داشت و چون ہفتاد و سالہ شد پسر یزاد موسوم باد

و عمرش بدو صد و پنجاه سال رسیده در شام از چینان بر رفت و قبرش نیز همچو نجاست
 او بن اود نام مادرش سلمی بنت حارث بن مالک بود و او را از زمره آن او گویند که او بلند
 او از بزرگواران و دانه میل او از شنیده و دیده و طبعات است گفته که او را او در غیر گویند و چون عمرش
 بر هفتاد و سالگی رسیده بود که عدنان در خانه و سه بود و آمد و عمرش صد و نود و سال بود که
 در میان قوت شد و قبرش نیز در میان است عدنان بن اویق عین و سکون وال
 و کنیت و سه ابو معد بود و نام مادرش خالیه بنت یعرب بن قحطان بود و عدنان ملک
 حجاز و صاحب جمال باشجاغت بود و چون چهل و پنجاه شد سعد در خانه و سه بود و آمد
 از بلاد و سه منقول است که عدنان اول کسی است که خانه کعبه را چادر پوشانید
 و سه میلی ذکر کرده است که عدنان از عدنان است و گفت اینجهت عدنان مشوب گشت
 بعدنان و درین امر زهری نزاع کرده که عدنان از عدنان نسبت بلکه مشوب است بطرف
 غیر عدنان و الله اعلم و گویند که انس و جان همه صد آن بودند که عدنان را پاک سازند
 و میگفتند که اگر این طفل بزرگ شود و منسل او کسی پیدا شود که سید انس و جان باشد
 و حق تعالی عدنان را از نژاد ایشان نگاه میداشت و از عهد انشد بن عباس مروی است
 که من از حضرت رسالت آید صلی الله علیه و آله و سلم شنیده ام که روزی عدنان تنها بجای
 رفته بود و نیز از سواران دشمنان او قصد و سه و غنایش رفتند و در میان و و کوه و سه
 رسیدند عدنان فی الحال با ایشان بقتال پیوست و چهل و چهار سوار را از ایشان کشت
 و پیش افتاد عدنان رخ بگریز آورد و بجانب کوه گریخت سواران ثاقب و کوه و در و الله
 عدنان از تیرش سواران حضرت حمزه جل جلاله و عم نواله پناه خواست بفرمان ب امرت
 رسته از کوه پیدا شد و او را برگرفت و بر سر کوه نهاده لجه تاریکی بر سواران نمایان شد
 هم را بنزیمت افتاد و بگریختند عدنان بسلاست جامه و ترو بعینه صحیح بگوش احد رسید
 که همه از هول آن آوازه پاک شدند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که این حجه بن

زیرا کہ دران زبان نور من در پیشانی عدنان بود و گویند عمر عدنان صد و نو سال بود
 و او در طایف وفات یافت و قبرش نیز همچون جاست و گویند عدنان را فرزند ان کثیر
 بودند اسحاقی آنرا در کتب تاریخ مذکور است و الله اعلم محمد بن عدنان بفتح میسم
 و عین تشدید و ال در روضه الصفا مسطور است کہ گل و تخم تازه را محو گویند و او میر
 تازه روست و طراوت بود کہ چمن و اش از او انگشت تعجب بزدان داشتند و بعضی
 گفته اند محمد یا مهدی بنی اسرائیل محارب بسیار میکرد و همیشه مظفر و منصور با عنایت مجبور
 باز میگشت از بخت مسمی امجد گشت و کتبت او ابو قضا و تدر بعضی ابو نزار است
 و مادرش مهدی بنت لکم کسب لایم و سکون با و برایتی لحم است ابن حبت بنجم مفتوحه بعن
 حاد مملک بن جدیس و بعضی گفته اند کہ او از طسم بود و مادر و س گفته قول اول ثابت است
 جدیس بنجم و ال مملک یا محمد امیر و طسم بطار و بن مملکتین مثل فلس قبیلہ ایست
 از قوم عاد و گویند کہ در زمان نجات نصر محدود و از ده ساله بود و از ابو جعفر طبری منقول است
 کہ حمی فرستاد و خداستغاث در زبان نجات نصر بسوے ارمیا بن خلیفہ کہ نبرد بخت نصر
 پیروز و آگاه سازد و او را کہ من تر ابر عرب مسلط کردم و سوار کنی بحر ابر براق تا او را
 صد مد رسد زیرا کہ من تحقیق بیرون مے آرم از صلب محمد نبی کہ هم را و هم کنم با و رسول الله
 پس بخت نصر محدود ابر براق برداشت بجانب شام و محمد بنی اسرائیل ملاقات
 نمود و در آنجا باز بے نامش لغامه بربنت خوش نکاح نمود و در روستای بربنت
 محدود بجانب ارض عراق و مادر و س در کتاب خود اعلام النبوة نقل کرد کہ وقتیکہ
 بخت نصر ببلاد عرب لشکر کشید اراده قتل محمد کردہ بود بنی اسرائیلیاے خداستغاث
 کہ در زمان او بود و او را بتر سایید و آگاه ساخت باین امر کہ نبوة در و لویش خراب بود
 بخت نصر محدود باقی گذاشت و بزرگداشت او نمود و ابو ریح و غیر او رویت میکنند
 از ابن عباس رضی کہ ہر گاہیکہ بخت نصر ببلاد عرب لشکر کشید خداستغاثے دو فرشتہ را

فرستاد آنها بعد از این دست شدند و هر یک یکدیگر را از تمام شد معذرا باز آوردند و بعد از آن
 نه ماه رجوع نموده بعد از آنکه خدا تعالی خوف بحیث بنظر را از عرب بر طرف نمود و در مکه و حوالی
 آن با احوال خود و جبر هم تمامت نمود و در آنوقت کسانی که از وایان مکه باقی بودند با ایشان
 نیاخت و رسم مناکحت فیما بین رواج یافت و بعضی گفته اند که بحث فطری را از سوی
 کرده برده و دو اورنج قول اول را تصحیح نموده است و طبری از ابی امامه باطنی روایت
 میکند که گفت ای پسر امام که من شنیده ام از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم که پیغمبر بود
 هر یک یکدیگر را از اولاد معز جمل نفر رسید بشکری موسی علیه السلام و راویان و نذر و شکری را
 تا این که موسی علیه السلام در حق اینها دعا کرد خدا تعالی و موسی را نازل فرمود که
 در حق اینها دعا کنی زیرا که از اینها بنی امی تند سر و بشیر پیدا خواهند شد و از اینها است
 مرحوم محمدی بیرون خواهد آمد که راضی باشند از خدا تعالی و راضی خواهند شد از تعالی از اینها
 بسط قلیل و داخل خواهد کرد و در جنت بقول لا اله الا الله و بنی امیان محمد بن عبد الله
 بن عبد المطلب خواهد بود که متواضع و با همیست خواهد بود و حکمت کلام خواهد کرد و حکم را
 اختیار خواهد ساخت و از بزرگواران قریش بیرون خواهد آمد و مادرش آمنة
 خواهد بود و ایشان بهترین بهترین بکار از کجول روایت میکند که گفت
 کجول که ضحاک بن معاذ جمل تن از اولاد معز بر سر حجه از بنی اسرائیل که گیت قلم
 از تحریر تنور ایشان عاجز است گیت ایشان زیاده از اخصی بود تاخت و
 بنی اسرائیل را قتل نمود و از ایشان بنی فرعون گرفت و اموال آن جماعت
 را بتاراج برد و بنی اسرائیل ظفر یافت بنی اسرائیل از موسی علیه السلام
 عرض کردند و استغاثه پیش آنجناب پروردگار که موسی بنی معز بر بایان بتدی با
 کرده اند و ایشان قلیل اند و تنگ جماعت ایشان کثیر خواهد شد بایان را از اینها
 نجات خواهد بود و تو یغیر بنی بیتی دعا کن و در حق ایشان تا بایران ایشان نازل شود

موسیٰ علیہ السلام وضو کرو و نماز مشغول شد زیرا کہ عاقبت موسیٰ علیہ السلام بود و وقتیکہ
 گرامی حاجت از خدا یتعالیٰ میخواست نماز میکرد و بعد از آن موسیٰ علیہ السلام گفت اے
 پروردگار بدرستی کہ بنی معد غارت کردند بنی اسرائیل را و قتل کردند و بنیدی گرفتند و
 غنایافتند بر ایشان و بنی اسرائیل از من استغاثے و عا در حق ایشان کرده اند خدا یتعالیٰ
 فرمود اے موسیٰ در حق ایشان دعا کن بدرستی کہ ایشان از بندگان من استند و ایشان
 اقرار خواهند کرد و باول امر من کہ تو حید است و تحقیق منہای بنی شت کہ دوست سیدارم و را
 و امت اورا موسیٰ باز عرض کرد کہ اے پروردگار من از محبت تو با او چه خواهد رسید
 خطاب آمد کہ اے موسیٰ بخشیدہ ام گناہان اولین و آخرین اورا موسیٰ علیہ السلام باز
 عرض کرد کہ پروردگار کدام امر از محبت تو بامت اورا خطاب آمد کہ اے موسیٰ
 طلب آمرزش خواهند کرد و از من و من اینہارا خواہم بخشید و طلب حاجت خواهند نمود و
 از من و من قبول خواہم کرد و آنرا موسیٰ عم التماس نمود کہ اے پروردگار من بگردان مرا و جلد
 آنرا خدا یتعالیٰ ارشاد کرد تو پیش آمدی و ایشان بچہ و گوشتی کہ شعلہ محراب بنی اسرائیل
 شہک بود و چون بنیاد سال شد خبر دادند کہ ہم اورا پسری عطا فرمود موسیٰ و بنی اسرائیل
 صد و شصت سال بود و در شام وفات یافت و ہمو بخاوشن شد در روز قضاہ الاحباب
 مذکور است کہ بعد از ہشت پسر بود و چہار از انجملہ مشہور اند قضاہ بن معد و فیض بن معد
 و اباد بن معد و نزار بن معد و ہم در کتاب مذکور است کہ این سہ کس از احدی و غیر صلی اللہ
 علیہ و علی آکہ وسلم معلوم نیست کہ ہر چہ پلست بودہ و اللہ علم نزار بن معد کہ ستر نون
 و تخفیف راہ ابو الفرج میگردد کہ جزا فرمودہ خورشید بود و کنیت او ابو ربیعہ و بر وایتے
 ابو ایاز اس است و نزار بن قیل سہیلی ماخوذ از نزار است و نزار بنی قلیل است زیرا کہ
 چون نزار پیدا شد و پدر و سہیل بنو زحیری صلی اللہ علیہ و علی آکہ وسلم کہ در میان ہم
 وے بود نظر کرد کہ مال خورشید شد و سہاکین را طعام بسیار داد و گفت اینہا مذکرت

وحق این مولود از نخب تشبیه کرده شد بنزار و در روضه الصفا مسطور است که هنگام ولادت
 نزار پدرش محد بشکرت هزار شتر و زبان کرد و مردم او را با سرف نسبت کرد و نامت
 نمودند و گفت که در مقابل چنین نخت که خداوند تعالی و تقدس بمن ارزانی داشت
 این مقدار قلیل اندک است امام ابو الحسن با و دوسه در کتاب خود موسوم باعلام النبوة
 گفته است که پدر بیکه نزار را خدا را نام بود و نزدیک ملک ایران پیش و مستخدم بود
 و نزار لا غر اندام بود و وزه ملک فرس گفت چیست ترا اے نزار و تفسیر نزار لغت
 فرس مهر دل است و مهر دل لا غر را گویند از آن روز و لقبش ترا گشت و تمام مادرش
 معانه بعین مملکه و زن بنت جو ستم بچیم بر وزن جعفر و بر و ایته نامش عنیه بفتح عین ممله
 و تشدید نون بنت خوشن و بنبر و نامش روایات مختلفه وارد است و اتفاق است بر آنکه
 جبریمیه بود و گویند نزار در حال نزع و وصیت نموده که نفوذ را بفر و بنید و قبول بدیعه و عبید را
 بایا و مسلم و ارید و سایر اموال بقهر بنده ای انکار نام و بنید و در حیوة الحیوة الحیوان مشغول است
 که امام ابوالفرج ابن خورس در تذکره اذکیا و غیره بیان نموده که هرگاه بیکه نزار بن محمد
 مختصر شد و مرگش قریب رسید مال خود را میان مضر و بعیه و ایاد و انما و سپران خود تقسیم
 نموده گفت اے سپران من قبه چرم سرخ و هر چه از مال من مشابه آنست از این نشت
 و خیمه سیاه و آنچه مشابه آنست از مال من بر سه بعیه است و این علما مان و هر چه از
 مال من مشابه آنهاست بر سه ایاد و مسلم و ارید و این بدره و مجلس بر سه انمار است
 که در آن مجلس بنید بعد این وصیت به سپران گفت که اگر بروقت تقسیم مشکل بر شما افتد و فیما بین
 خود با اختلاف کنید باید که درین امر حسب را سه افعی بن افعی جبریمی کار بند شوید و آنچه
 او گوید بران عمل نمائید و قتیکه نزار با علم بقا شتافت در میان سپران و تقسیم مال اختلاف
 واقع شد حسب وصیت پدر خویش بجهنور افعی که با و شاه بخران بود در جمع نمودند و برای
 حل مشکل بخت سفر کشید و در اثنا سه راه مضر دید که شتر سه گانه چیده رفته گفت شتر که

گیاه را چنان خوانده است یک چشم است ربه گفت آن شتر لنگ است آیا گفت که آن شتر
 دم بریده است آنما گفت آن شتر قمار است درین گفتگواندکی از راه رفته بودند که شخصی با آنان ملاقات نمود
 پرسید مگر گفت آیا این شتر یک چشم است اشخص گفت ارے ربه گفت آن شتر آیا لنگ است
 گفت ارے آیا گفت ایان شتر دم بریده است گفت ارے آنما گفت ایان شتر تیز رفتار
 است گفت بل صفت شتر من همین است مرا نشان دهید که شتر من کجاست اینها خائف گردیدند
 که آیا این شتر را ندیده ایم چگونه نشان نسیم اشخص در ایشان در آویخت و گفت حایه علامت
 شتر گم شده من بیان می نماید چگونه اسکار شمارا تصدیق کنم بحدی ایشان را گرفت
 پیش افی بادشاه بخران برد و ستانده نمود که شتر گم گشته مرا اینها یافته اند زیرا که جمله
 نشان آن بیان می نمایند و انکار می سازند مضر و غیر هم گفتند که ارے بادشاه ما بیان
 شتر گم گشته این شخص را ندیده ایم افی گفت علامات آن شتر چگونه بیان نمودید و حال
 آنرا ندیده بودید مگر گفت من اورا دیدم که یکجا بنب چرا کرده و جایا نپ دیگر راگزاشته است
 دانستم که او یک چشم است ربه گفت نشان بگذر شتر او ثابت بیدم و نشان دست و گزینان
 نیافتم دانستم که یک شتر او بسبب کثرت رفتار و ناقص شده لنگ واد وایا گفت که پیشک
 یکجا فرایم گشته دیدم دانستم که او دم بریده است چرا که اگر دشمن سالم می بود مشک او شتر
 می بود آنما گفت دیدم آنرا که چرا کرده جایا گیاه کثرت بود و بعد از آنجا تما و ز کرده بجای
 دیگر که تنگ بود و را مد دانستم که تیز رفتار است افی بعد از آنما این سخنان را اشخص گفت
 که بگذرانینهارا ندیدم اگر شتر گم شده ترا ندیده اند و نگرفته اند بحدی افی متوجه بجانب اینها شده
 پرسید که سمایان چه کسانی حال خود را با زبان نمودند افی مر حیا گفت و استفسار نمود که
 آیا شمارا از من حاجتی است گفتند ارے افی برآید اینها طعام و شراب طلبید اینها خوردند
 و نوشیدند در آستانه اکل و شراب مضر گفت که تا امر و زچنین شراب ندیدم ام اگر از قربتان
 نبود که بهتر ازین شراب نبود ربه گفت که ندیده ام و زگوشتی بهتر ازین گوشت

اگر چه پیش یافته از شیر باد شک نبود که آیا و گفت تا امر و مردی چو امر و تراز
 او ندیده ام اگر از لطفه غیر پدر خود که منسوب باوست نبود که آنرا گفت تا امر و تراز
 بهتر ازین نان ندیده ام اگر خمیش از دست زن حایفه نبوی مرد بانیکه افی برآ
 جهان داری اینها مقرر کرده بود که کیفیت گفت و شنود که فیما بین خود با کرده بودند و سمع افی
 رسانیدند افی دار و ده شراب را بخانه را طلب ساخته از کیفیت شراب استفسار نمود و او
 بچرخ عرض در آورد که این شراب از ان انگور است که اشجار آنرا بر قبر پدر تو نشانیده
 بود و بهتر ازین شراب نرومن نبود و تعجب افی از روی حقیقت گوشت پر سید را
 گفت که این گوشت از ان گوسفند است که آنرا او شیر باد شک پرورش کرده بود
 و قبر بر ترازین گوسفند در گله من نبود و چرا از ان افی مجلسه ای خود رفت و از کنیز که
 خمیر کرده بود از حالش استفسار نمود و کنیز بیان کرد که من حایفه بودم و قتی که خمیر کرده
 بودم پس زن افی نزد مادر خود آمده پرسید که من لطفه که ام کس بوده ام و دست
 بیان نمائے مادرش گفت که پدر ترا و داد نه شد من کرده و شتم که سلطنت نگاے دیگر
 رو و بنا بر آن از مردی که در ایشان وارد بودم بهتر شدم و تو از لطفه شخص پیدا
 گشتی افی از استماع این سخنان متعجب گشته از اینها پرسید که شما چگونه این امور را شنیدید
 و گفت و قتی که شراب خوردم غم به من آید و یافت حال آنکه شراب من غم است
 و شتم که این شراب از ان انگور است که در خیالش در قبستان بوده و بیجه گفت که من قتی که گوشت
 را خوردم و شتم که گوشت از ان گوسفند است که از شیر باد شک پرورش
 یافته است زیرا که پیغمبر جمله حیوانات بالا که گوشت بی باشد بخلاف سگ که پیغمبر آن
 از گوشت او بی باشد و این گوشت بهین صفت دیدم که پیغمبر آن از گوشت بود
 که خاصیت شیر سگ بهین است آباد گفت من و شتم که با و شاه از لطفه پدر خود نیست
 زیرا که طعام بر اے مایان فرستاد و میا ساخت و خود همراه مایان طعام خورد و عادت

یا پادشاه و شترش از چراگاه نژاد او آمد و هرگاه که صحت یافت و سوار شد جداگانه رفت
 و منقر خورش آوازترین مردان در زبان خود بود و در روایت آنکه اول کسی که حدی
 گفت نکاح بود از آن منقر که روزی شترش را در توقیر کرده بود و در خدشیکه بعد از وی بود
 منقر بر دست و سر خرسب زده چنانکه غلام بسیار را کالم شده گفت یا پادشاه
 یا پادشاه و بنیاد حدی که در وکان حسن الحداد چنانکه در وکان الاحیاء مسطور است و
 گویند منقر و تقویت ملت خفیف سعی نموده شترش است ابراهیم علیه السلام را ترویج کرد
 و از سبیل مرفوئیت که در حدیث آمده لا اله الا الله و شتر فاشما کانوا موثیقین و سبیل
 سبیل و از ابن عباس مرویست که فرمود در حدیث صلی الله علیه و آله و سلم لا تسبوا
 منقر فاشما کان علی تار ابن سبیم پیشه شترش است ابراهیم علیه السلام بود و او را سبب نیامد
 نموده در وقت الاحیاء مسطور است اما منقر از احاد او آنحضرت صلی الله علیه و آله
 و سلم بر دین اسلام بود و گویند بنی تمیم بن غیلان از تنم منقر اندوچون شترش در
 سی سال شد الیاس بن منقر که در حدیث آمده و پنجاه سال بود که در شام وفات یافت
 و قبر او هم در شام است و الله اعلم الیاس بن منقر نامید او آنحضرت صلی الله علیه و آله
 و سلم یومین بود و در حدیث آمده است ما رزق الله منقر و این حدیث در حدیث او ابوشر
 است که در تاریخ النبوة مسطور است که او اول انبی است که جمعی فرستاد شتران را
 به بیت الحرام و در قاموس گفته که در سده اول است که منقر را الیاس بن منقر
 پیشه سبیل در وقت الاحیاء مسطور است که آورده اند که در حدیث ابن عباس
 مشاهیر و خبر فرخنده او در حدیثی یافت لاجرم با الیاس بن منقر گفت زبیر از انکسای
 و فاشما کان منقر و بنی تمیم بن غیلان و بنی سبیم و اگر از شترش است ابراهیم
 و از منقر شترش منقر که در حدیث آمده است الله اعلم و منقر با جمعی است ابراهیم
 بنیال الرحمن و عزت فرمود و چون فرزندش را از کمال انقیاد و بیعت و زبیر از انکسای

وصح یافت افاضی وادانی که مطاوعت بر میان بسته سر انقیاد بر خط فرمان او نهادند
 و شتر عرب را در برج او قضا پر بسیارست در حیات الحیوان مذکورست الیاس
 اول کسی است که بعد عرف خانه کعبه و از نام آن در زبان طوفان نوح ع مقاصد ابراهیم
 را بر آید مردمان مقرر ساخت یعنی الیاس اول کسی است که کندی مقام ابراهیم را
 و مقرر ساخت در گوشه خانه کعبه و عرب تعظیم الیاس بن مضر بن کوفه و آورده اند که
 و س در حج او از تلبیه پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم از صلب خود می شنید و نام پادشاه
 بود ایته رباب بنت چند بن میخو بن عدنان بود و بر آید ایته خفایت یار بن سعد
 بن عدنان و گفته اند که چه تمجید بود و بر آید ایته خفایت یار بن سعد بن عدنان و
 در روضه الصفا مسطورست که در او آخر ایام زندگانی رحمت سبلی بر و س عارض
 شده مادر فرزندانش جنده نذر کرد که بعد از فوت شوهر در سنای بیست و شصت قرار گیرد
 و بعد کس در بناید و از تلبیس بن یاس طلب اجتناب نماید و چون الیاس در گذشت
 جنده یوفا که نذر خویش تمام کرد و در فیانی حیرت و بود ای سرگردانی میگشت تا اینکه
 رو س در نقاب تراب کشید و گویند که چون عمر الیاس بمهل و نه سال رسید حضرت
 و ایوب العطا یا او را فرزند می برد که نام عنایت کرد و بعد صد و سبست سال در مدائن و فاما
 یافت و قبرش هم در مدائن است هر که بن الیاس تعظیم و سکون و آل حمل
 و کسر او فتح کان بعن نام او عامر یا عمو بود یا بنیست او را در که میگفتند که روزی
 در عقب خرگوشی دوید و دریافت از او گرفت پدرش او را در که لقب کرد و بان
 مشهور گشت و بعضی گویند بجهت آن و س را در که میگفتند که هر عز و شرف که با
 واحد او داشتند و س آنها را جمع کرد و دریافت بهر تقدیر تا که در شکست است از بیت
 مبالغه باشد که از آن روضه الاحباب و در آید گفته که احتمال و او که بر آید نقل از
 و صفیه با سیمیه باشد و الله اعلم و از ابن اسحاق مروی است که نام او عامر بود و گشت او

بینهما الفتن ثم ما وکنت ابا ابوالنضر و دو تا هم باورش عوانه بنت سعد بن قیس
 بن غیلان بن مضر و بر و استیته شد بنت عمر بن قیس بن غیلان بود و از ابوالنضر
 مرویت که کسی از شهباه کمانه در حجره خفته بود که آوازهای شنید که یا ابا النضر ما تر آخر
 کردیم میان ملک طاهری و غرت آبی کمانه گفت کل یارب نصار یزید که من قیاس
 و قیل یارب قد آخرت یا بیتی الا بوردی صحیح مسلم آنکه که فرمود آنحضرت صلی الله علیه
 و آله و سلم بر بستی که برگزیده خداست کمانه را از اولاد اسمعیل و در بگردد قریش
 را از کمانه و برگزیده قریش نبی استم را و برگزیده از نبی با ششم مراد در حدیث و دیگر
 وارد است که خدا اینها را پیدا فرمود و خلق خود را پس از خود از میان ایشان نبی آدم
 پس برگزیده از نبی آدم عرب را برگزیده برگزیده از عرب آگاه باشد بید که دوست میدارد
 عرب را پس بدوستی من و دوست میدارد ایشان را و کسی که دشمن دارد و عرب را پس
 بدوستی من دشمن دارد ایشان را و گویند در حین وفات کمانه فرزند ان راجع کرده
 بر اصلاح و انصاف میان خلقی ترغیب نموده و از جور و عتاف تربیت فرمود و گویند
 که کمانه رئیس من بود و در حجره نشاء و سالکی خداست و ابا النضر می موسوم بقبر عنایت
 فرمود و فرمود سالر بود که درین فوت شد و قبرش بهم در حین است و بنی قینقاع و بنی لیث
 از ذریات کمانه اند و الله اعلم بضر من کمانه بفتح نون و سکون ضا و حجه بعن را اسم
 او قیس و قبرش نصر و کشتنش خلد بود و عشا نه مخانه مفهومی بعن حاکم حجه
 بعد از الام مضموم کس از ان دال جمله و فی سبل الالهی آیه قیس و لقب انضر
 نصارة وجه و جلاله منقول من انضر اسم الله سبب الاحمر و نام باورش بر
 بنت مر بن اویس طایف بن الناس بن مضر بود و از امیر المومنین علی کرم الله وجهه
 منقول است که فرمود و نصر لکی عظم و مجتسم و شجاع بود و در تیغ زنی بمثل بود نظیر
 خود داشت چون او نهاد و سالر شد چنانچه هم ملک تمام فرزندان بود و آمد

کہ ملک عرب و نجد و ہند و سند و ہر و آستے نقر با و شاہ عالم پور و در عہد و نور و لکی
 در شام و فوات یافت و قبرش نیز در شام است و در روضۃ الاحباب مسطور است کہ قبرش
 لشب اوے است و در وجہ تشہید قبرش وجوہ مستقر و قبل کردہ اند و بہمان مناسبت اولاد
 نقر را قبرش گویند اول آنکہ در بحر داجہ ایست مستولے بر دواب بحرے کہ قبرش
 موسوم است در داجہ النبوة مرقوم است کہ مشہور نیست کہ قبرش نام داجہ است کہ بزرگ است
 میخور و ماہیان را و میخور و آنرا میچ و در داجہ ایست و غالب سے آید بر ہمہ دواب دریا و غالب
 یعنی آید میچ داجہ پر سے و از عبد اللہ بن عباس مر و لیست کہ گفت کہ من از حضرت
 رسالت پیام علی اللہ علیہ وسلم آنکہ و سلم شنیدہ ام کہ میفرمود کہ قبرش نام جانور سے
 است کہ در دریا سے باشند و این جانور قبرش از ہمہ جانوران و حبیب است و زبردست
 و از دگر میچ جانور سے نیست بویش آنرا نمیکشند و طعمہ از جمیع جانوران سے ریاید
 و از زبردستی در بیابان کہ در سے آید میچ جانور سے و ران بیابان از بوسے سے
 نمائد و چون نقر از زبردستی بر عرب استیلا یافت اورا قبرش گفتند و گیر آنکہ قبرش
 ماخوذ از قبرش است کہ بمعنی گشت است و چون نقر متعلقان خود را حجت انکساب
 اموال تجارت میفرستاد و قبرش شہار یافت و گیر آنکہ بمعنی گویند حجت آن البشایان را
 قبرش گفتند کہ مردم چون کج خانہ کعبہ آمدند البشایان نقیش حال نقر انسے خود و البشایان
 را چہرے میدادند تا بر آن قبرش را از نقرش کہ بمعنی نقیش است ماخوذ بود و بمعنی
 گویند کہ قبرش شوق از نقرش بخج شدن است و چون نقر اولاد و احقاد ابا سے
 خود را بعد از آنکہ متفرق شدہ بودند فرہمسم آورد و جمع نمود و ولقت قبرش شد و بعد از
 او اولادش را نیز قبرش گفتند و در روضۃ الاحباب مسطور است کہ چون قبرش داجہ
 بزرگترین دواب بحر می است نقر و اولادش نیز بزرگترین قبایل عرب بودند و این قبیلہ
 گشتند نقل است کہ روز سے نقر در حجر کعبہ بخواب و بید کہ در بخت سہرا از پشت من ہر و لکی

باشا خاں نورانی و نجفی ازان سرما سمان کشیده و قوسه سفید رود و خلق اول
 و آخر دران او نجبه از انجا که پشت من بود تا آسمان و چون بامتبر گفتیم خبر کرد که فرزند
 از پشت تو بیرون آید که بجز و شرف مخصوص گردد که همه خلق دست در دامن دولت
 او زند و مثل آن رتبه و زینت و کبره را بنموده باشد و الله اعلم ملک من نظر هم
 فاعل است از ملک یک یک فو ملک و جمع آن مالک است و گشت او ابو الحارث است و نام او در
 آنکه که بختش کبره است عدوان بن عمرو بن قیس بن عقیلان و بر او ایستاده بخت مند
 القیس است و سوای قهر او لادی دیگر نیست و در خلافت السید مسطور است که ملک
 یاوشاه عرب شد در رفته الصفا مرقوم است که در هر غنای دولت با سپهر خویش گشت از
 صفات نفس زکی است که قبل از وقوع مصایب ازان خرد کند و چون به اختیار
 حادثه رو نماید بعمده البو لثقی صبر و تحمل تشبیه گید و من اکنون در زمره مومنه متبحر
 و تلیف آنکه آتش را که بسبب فقران من در کانون صخره خویش شعل یابد باب
 شکایات السکین و هی و این دولت ترا بخت دست و پر که لعل اطلاق بلیه از
 اطراف و حرات بدن فانی بعبید نشمار می و هر ذره حیات که بیتی از اهل ممات
 انگاری و مادر که قلیل از مال که بخت تو آید غایت نموده و غایب شکر گذاری
 که آن قلیل به از کثرت که قناعت بدان مستقیم نگردد و تجویض که به دست دیگران باشد
 و گویند که چون ملک چهل ساله شد خداوند که یکم فرنام فرزند می با و عطا کرد و چون عمرش
 بهشت او سال رسید و برین فوت شد و قبر او هم در عین است و خبر من ملک بکسرنا
 و سکون با و کثرت او ابوالکلب است و آورش چند که بچشم بجهه نون بعد ازان دال جمله
 بنت عامر بن الحارث بن مصفای جبره می بود و فرامیس اهل بکاید و گویند که قنصر
 بادشاه مستقیم بود و در عمرش خستگان بالشکر با س قنایه بر اسبه شکر است
 که آمده بود و فرما او جنگ را که بسیار کرد و جمیع اولاد و قریش با و فرمود و باز ازین

بکرم اللہ تعالیٰ حسان بالشکر ابوہ منہزم شد و بکیر خیت بعدہ ملک بکرم اللہ تعالیٰ
 نہ گرفت و در میان مردمان سالار لشکر گشت و در مدارج البنوۃ مسطور است کہ حجج
 از اہل سیر و تواریخ بر آنند کہ قریش لقب اوست و پوس نسبت میکنند قریش را
 و ہر کہ فرزند قریش است آنرا قریشی ناوید بلکہ کنایے گویند و در روضۃ الاحباب مرقوم است
 کہ ابن اسد لال غرب نیست زیر اکہ مشہور در میان و در خان ابن است کہ در سایر اولاد
 نصر غیر نصر عقب نمائند و فرزندان نصر با قریش خوانند و اکثر بر آنند کہ قریش لقب
 نصر بن کنانہ است و اولاد او را قریشی گویند قریش نیز گویند و ہم در روضۃ الاحباب مذکور است
 کہ سکنان کہ از غم ابن بود کہ قریشی ایشانند و سایر فرزندان نصر بن کنانہ را قریشی
 نمیکویند تا آنکہ آمدند خبر حضرت رسالت صلی اللہ علیہ و علیہ وسلم و از ان سرور سوال
 کردند کہ قریشی کیا نند گفت فرزندان نصر بن کنانہ و العلم عند اللہ و بنی فہر بوسے منسوب
 و نسب ابو عبیدہ بن الجراح بنو سہل بن شیبہ سرور عرب علیہ السلام ملحق سے شو و گویند
 چون فہر ہشتاد و سہ سالہ شد فرزند کے موسوم بنی شیبہ بنی شیبہ بنی شیبہ بنی شیبہ
 بوجود آمد و چون عمر او نو و سہ سالہ شد و کہ مغلطہ قوت گم و پدر و قریش ہم و کہ مغلطہ بنی شیبہ
 غالب بن فہر گشت و او بنیم بود و مادرش لیلی بنت حارث بن بنیم بن نزل بن
 مدکہ است و از امیر المومنین علی کرم اللہ وجہہ منقول است کہ نامش غالب بود
 و نام دیگرش سہائل است و در روضۃ الاحباب مسطور است کہ و سے از اشراف
 و حسان و یہ قریش بود و مرج الیہ در جمیع امور و چون پنجاہ سالہ شد بوسے نام فرزند
 بوجود آمد و عمر او ہشتاد و سہ سال بود کہ ازین طرفنا بدار بقا و در شام رحلت کرد و قریش
 ہم در شام است بوسے بن غالب بوسے نصیر لائی و لائی بمعنی شدت و محمی و عیش
 آمد و چنانکہ در مدارج البنوۃ مسطور است و در سہل الیہ منقول است کہ و را خذ لو می
 اختلاف است بر چند اقوال بکے آنکہ بوسے نصیر لائی است و در سہل لائی نیز اتفاق است

فروانبار کے معنی لائے نروگا و خوشی است و ابو حنیفہ لائے را بجے کا و مطلق میگوید
 و سبیل گفتند کہ لائے از لفظ و اشتقاق بعض بالصدیق مہوز یعنی آناہ یعنی آہستگی و ترک خجالت
 و روم آنکہ لائے منقول از لوائے چشمت است و یوم آنکہ لائے منقول است از لوائی ازل
 کہ بالف مقصور است و کنیت او ابو کعب بود و بروایتی نام مادرش نکاح بن قسیر بن کزانه
 و بروایتی سلی بنت الحارث بن عقیق بن نزل بن عذکر و فی سبیل الہدی و کان
 لہ حلیما حکیم نطق بالحکمہ صغیرا و در وقتہ الصفا مسطور است کہ لائے مرید و لیاہ
 قریش و حاکم و مطلق و مقبول القول بود و گویند کہ چون لائے سنی و نہ سالہ شد کعب نام
 فرزندے بوجود آمد چون عمر شش بعد سال رسید و کہ معظیہ وفات یافت و قبرش
 ہم در کہ مستطعم بودہ است و العلم خدا شد کعب بن لائے و کنیت او ابو ہریرہ بود
 و نام مادرش ماویہ بود و کسورہ بن کعب بن العین القضاہ بود و کعب نزد عرب
 عظیم القدر بود و بنابر آن یوم موت او را پنج گرفتہ بودند تا آنکہ تاریخ از عام التنبیل
 مقرر شد بعد از آن بوقت عبدالمطلب تاریخ گرفتند و کعب آول کسی است کہ جمع کرد یوم
 عزیمت را و عرب بفتح نام روز جمع است و قریش را درین روز جمعے نمود و خطیبہ
 میخواند و تذکرہ میکرد و ایشان را ببحث حضرت خاتم الانبیاء صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و آگاہ
 میکرد اندر ایشان را کہ آنحضرت از اولاد من است و امر میکرد ایشان را باتباع و
 و ایمان آوردن نزد و در وقتہ الصفا مسطور است کہ علیا گرفتہ اند کہ کعب بن لائے و صفان
 رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در صحیفہ ابراہیم عم یافتہ بود و لاجرم روز جمعہ کہ آنرا عرب کہفتند
 قوم خود را جمع کردی و بعد از چہ وقتا کہ خدا تعالیٰ بایشان خطاب کردی کہ بایند
 روز روشن است و شب تاریک و زمین سبتر و آسمان سقف و گوہر ہا میترہاے زمین
 و ستارگان دلائل را بہا و حکم سلف و خلف یکی است کہ نزدادہ را ہم جفت کردہ اند پس
 یکدیگر و خوشیشان را بکارید و تربیت فرزندان بکارید آخر گویند کہ پیچ مردہ بازگشتہ

یا ہرچ رفتہ باز آمدہ خانہ کو پیش نشاست در محافل او یکوشید و آنرا آراست
 و بزرگوارست این بقعہ شریف کفیر کہ روزے باشد کہ شان برسم عظیم شود و پیغمبری
 مبعوث گردد و محمد نام صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ خبر اسے راست دہد و بعد از آن گفت کہ اسے
 کاشش من در آفرینان پورے تادرتقویت او کو ششہا نمود و گویند کہ کعب
 مدت الحیات بکفالت امور نظم و نسق و مصالح جمہور قیام سے نمود و در آخر ایام
 حیات خویش با پسر خود موسوم مجبرہ گفت کہ مدتی منہ بپ عرب تعلق بہن در داشت
 و در رعایت ایشان طریق دیانت مرعیداشتہ ام و مقتضای وصیت سلف مثل نمودم و
 تکفل با محتاج ایمان اہل موفقی شدم و سفارے قبیلہ را از افعال شہینہ زجر کردم
 و مجالش قوم را باستجماع اہل علم مزین گردانیدم اکنون ہنگام رحلت نزدیک
 است و زود باشد کہ از نسل تو کسی ظاہر شود کہ سرور سے مشارب و مشاوق حق
 بدو متعلق گردد و وصیت من تو اسے پسر آنت کہ پسر خود را وصیت کنی تا بفرزدان
 خویش بطنا بعد بطن عمد و شیاقی نماید کہ بہ بات احکام کہ گفتند و صلت نماید و گفت
 اسے پسر عقل و علم را کار فرماے کہ فلاح نیابد بر کہ مقتضای عقل و علم عمل کند و بآنکہ علم
 پر حادث و نوابست و تہدق مستلزم عز و شرف و فہم موجب مجد و بزرگیست
 و جو و قرین فروزے و حسن نطق مستوجب محبت خلق خداست یا راں کس است
 کہ در عز اسم ایمان و معرفت دارد و دشمن کسیکہ بہارت او جاہلیت و زود گویند کعب بہر
 وشت مرد و بھمیص و مدے آمہ حاصل نور مجری صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بود از سایہ
 اخوان با محبت امتیاز وشت و بنی عدی و بنی محج از نسل کعب ظاہر شدند و سعید نام عربی الخطاب
 و سعید بن زید رضی اللہ عنہما کہ از زمرہ عشرہ مبشرہ اند بسبب کعب و رنہ بار رسول
 عرب صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اتصال دارند و گویند کہ کعب بادشاہ بود و در عمر مقتدا و سالگی
 خدایتعالیٰ اورا فرزندے موسوم مجبرہ عنایت فرمودہ و در عمر صد و شصت سال در مدینہ

وفات یافت و قبرش هم در دینیه بوده است که نزدیک در میان موت کعب و بعثت
جناب رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم پانصد و شصت سال بود و افتد اعلم
هره بن کعب بن نعمیم و کنیت او ابو یقطبه پشاه شخانیة بعد از ان قات پس طایه معجم
مفتوحات بوده با و تمام مادرش حمیده بنی معجم مفتوحه بعد از خاک معجمه ساکنه و سیمین کسوره
معجمه پس از ان یاسه شخانیة مشد و بر و این و شش پست شیان بن حارث
بن فهر بود و گویند که قریش در جمیع امور بر مقتضای راسه و ورین مره عمل نمودند
و از فرمانش سر نیکی شنیدند و بسیار معیشت فقر او مساکین ادا و معیشت و در سالها که
قطب الیوان اطیه بر سر خوان ضیافت او میپایه بود و پیوسته فرزندان را بر ارتکاب
اعمال خیر و احسان و طاعت خالق و اعانت مخلوق ترغیب می نمود و در حین توجه سفر
آخرت ابلیت خود را جمع فرموده گفت که از گفتار ابا و اجداد خود چنین استماع نموده ام که
پنج پیری از نسل با ظاهری خداید شد که عرب بلا زمت او میل نمایند و کفر انقیاد و س پریشان ننهند
و الکت ارض گشته ملوک ر و س زمین با او در مقام تواضع و فروتنی باشند و محققان او
مقبور و مخدول گردند و صحبت من انبیت که نطفه نبوت را و ولایت منید الا و احسام
ظاهران که اکفاد شما باشند و معلوم شما باد که هر که را اصلی کریم است قلبی رقیق است و هر که را کار
افرا ط کنند و در طر عنایت و بر که در عواقب امور از پیشه کنند و در مقام عزت باشند و هر که در
امر شریع کذب علیه دلش نفس خود را فریب داده باشد و هر که نفس خود را در
عرفت تهافت آورده و سزا و از لامت باشند و شش چنین قرن شامت و زرامت گردند و در
فرموده و منین شطه بین پران شما اسمعیل و ابراهیم را تغییر داده است و اولاد خود را همراه
نموده باید که بخت صیف خنسک نمایند که پدر من مرا چنین وصیت کرده است و گویند
اول کسی که در حرم تغییر بخت ابراهیم علیه السلام نمود عمر و بن طه بن قحطه بود و قحطه برادر
مادر که بن الیاس است و الله اعلم و گویند که مره سه بستر داشت کلاب و نیم و یقطه و سیدنا

ابو بکر صدیق و طلحه بن عبید السد رضى الله عنهما که از مروه عشته و بشتره بوده اند و نسب شترایت
 رسول که یحیی بنی السد علیه و آله و سلم ب مروه لاحق اند و نسب بنی متیم و بنی مخزوم ب مروه می پوزند
 و گویند که چون مروه شصت ساله گردید و رخا و سه کلاب متول بشد و چون عمر شترایت
 و چهل سال رسید و وفات یافت و قبرش هم در مکه مبارکه است کلاب بن مروه بکاف
 و تخفیف لام یا مصدر است بمعنی مکالت یعنی امتنازع و مخاصمت کالت امر بکالنه نازعه
 و خاصمه یا مخنه جمع کلب و مراد معنی کثرت است چنانکه تشبیه میکند ببارغ و در سبیل الله
 مسطور است که کلاب شکار را بسیار دوست میداشت که نهایت فریفته بود و سگان شکار
 و سگان شکاری بسیار حج کرده بود و قتیکه مع سگان شکاری بر قوم میگذاشت قوم
 میگفتند که این کلاب بنی مروه است و این لقب برای او باقی ماند و از ابی رقیس اعلی
 پرسیده شد که شما چرا نام میکنید سپران خود را بناهای بدش کلاب و وزیر غلامان خود را بناهای نیک مثل
 مروق و ریاح گفت نام میکنم سپران خود را بر اعدا و غلامان خود را بر اسامی خود و تمام کلاب
 حکیم است و بعضی عروه گفته اند و نزد بعضی مذهب نام بود و کینیت او ابو زهره بود
 و نام مادرش بهند و بروایتی نعم بنت سمر من بهملاست مصفر بن ثعلبه بود
 و در سبیل الله می مسطور است که کلاب اول کسی است که شمشیر را بر بزر طبع ساخت
 و بعد جد او سپر کلاب یعنی قبضی اول کسی است که طبع کرد شمشیر را را بطلا و نقره و دو
 شمشیر طبع کرده را پیش کلاب بن مروه مدو و خضر خود که مادر قضی بنت فاطمه نام عهده و فتا و پس کلاب
 آن هر دو شمشیر را در میان کوه و یزان ساخت و کلاب سرور قریش و اشتر است
 قبیلہ عدنان بود و بعد از آن که دیده کلاب بجمال قضی و زهره روشن گشت گفت
 بشارت باو شمارا امی معسر قریش که فرزند مرا شرفی دست خواهد داد و او بر اسط
 صاحب غنی که از ایشان بطهور آید و اولاد و شما نیز از ان شرف بفرصت یابند
 هر که متابعت او نماید از آفات اجل و عاجل سالم ماند و او ای بران کس که طعنان

و عندا پیش گیر و حقیقت این سخن بر خلق مخفی بود تا زمان ظهور اسلام عبد الرحمن بن عوف و سعد بن ابی وقاص صنی الدینها و گویند که کلاب و ولید داشت قرضی و زهره و بنی زهره از ذریعت کلاب اند و عبد الرحمن بن عوف و سعد بن وقاص رضی که از زهره متولد شده باشند و اندکی بعد وی یعنی زهره در سن شان به عجم و عرب لاحق اند و گویند که چون عمر کلاب بحیث و هفت سال رسید قرضی بچانه اش بوجود آمد و چون عمرش بعد سال رسید در طایف و فوات یافت قبرش نیز در طایف است و ابدا علم قرضی بن کلاب بضم قاف و فتح صا و همزه تصغیر قرضی جمعیه پید زیرا که و سه بعید افتاد از گروه خود در بلاد قضا عه و قبیله بار و ارشد بومی مادر او فاطمه چنانکه در مدارج النبوة مرقوم است و در وقت الاجاب مسطور است که قرضی نام او زید بود و قرضی لقب او است زیرا که از آنکه بیرون رفته بود در قبیل قضا عه که قاضی یعنی بعید بود از آنکه منزل گرفته بود و در روضه الصفا مذکور است که قرضی بعد از فوت پدر خود در ملازمت مادر سجد و شام رفته چند گاه در آن دیار رخت اتاقت انداخت و چون او را قرضی یعنی بعد از قبیل حاصل گشت لقب بقرضی شد و قرضی را هیچ هم گویند بهیئت آنکه قریش را بعد از آنکه پراگندگی داشتند در کعبه جمع کرده و صورت واقعه بیان بود که نوبت خراعه بر یک مستولی شدند و قریش بدان سبب در اطراف متفرق گشتند و زید را توفیق رفیق شده از بنی ربیع خویشان مادر و خویشانش را و نموده قریه دیگر از اعراب را با خود متفق ساخته بنی خراعه را از آنکه بیرون نموده و قریش را جمع آورده منازل را قسمت نمود جمعی را که زیاده تر شرف اختصاص داشتند و در اندرون که جا بے داده و ایشان را قریش ابا جح میگفتند و بعضی که در مرتبه ناز کنز بودند در طوا بر یک مقام تعیین فرمود و ایشان را قریش طوا بر میگفتند و گویند که دار الذریعه را بعضی بنا کرد و چون قریش را همگی روی می نمود در آنجا جمع میشدند و مشاورت می نمودند و معنی ندوه و اصل لخت جا بے حدیث کردن است و در سبیل امداد مسطور است که بنا کرد قرضی را

نبوه را و ندوده در لغت بمعنی اجتماع است براسه اینکه بدستیکه آنها فراهم میشدند و رانی
 براسه مشوره کار براسه بزرگ و نکاح نمیکرد و زنی مردی را از قریش و ترویج نمیشد
 مردی از قریش زنی را و با هم دیگر مشوره نمیکرد و در قریش در کاری مگردید و همان خانه و گوشت
 هرگاه همیکه قضی بنی خزاعه را از که بگردن ساخته کلمه پیرخانه کعب را بدست آورده قریش را
 از منازل متفرقه در که سفر حج آورده قریش را و پادشاه خود ساختند و هرگاه همیکه امارت
 که بر قضی قرار گرفت قضی دختر حلیل بن حارث را که ولایت که از او تعلق داشت بنام
 خویش و را آورد و ازین منکوحه بسیر یو جو و آمدند و عید بنات و عبد الدار و عبد العزیز
 و عبد البر بن عوام و خدیجه بنت خویله و عجب بنات جد امجد رسول مقبول صلی الله علیه و آله
 و سلم بوده است و در سبیل الهی از ابو عبیده منقول است که هرگاه همیکه امارت
 که بر قضی قرار گرفت گفت ای معاشر قریش شما همسایگان جناب بازی
 غراسه هستند و همسایگان خانه او و اهل حم او بدستیکه حاجیان زواریستند و
 و همانان خدا استیلا انداخته و مستحق مہمانی بودند اندریر که مہمانهاے خداوند تعالی اند و بزرگی
 ایشان بمہمانی باید نمود و مہمانی باید کرد و طعام و شراب در ایام حج با مہمانان رسانید
 شود اگر مال من بزرگ مہمانی اینها کفایت میکند من بر این امر قیام می نمودم پس مقرر کرد
 براسه قریش از مال آنها مقداری از خرج که در این امر صرف کرده شود و قریش
 آن مال را نزد قضی می رسانیدند و قضی از آن مال طعام و شراب و شیر و غیره بآنجا
 براسه حاجیان که در حرم میاسیکرد و این رسم از حکم او جاری شد تا آنکه مہمور اسلام
 گشت و نیز گویند که سقایت ز عزم و حجاب کعبه و وفات از اختراعات قضی
 بوده است و گویند که در آخر امام حیات خویش اهل بیت خود را جمع آورده
 بتقوی و پیرمیزگاری وصیت فرموده از غضب و عداوت الهی تخذید نموده بر عایت
 حقوق پس آن امر کرده گفت که عفت و پل و اسساک زبان و دست باز داشتن

از ناشایست و ناپایست شکار و تازی و کمازید و لشکر از محلی تناول کنند که موجب ملالت و ردیسا
 و مستلزم حقوق باشد و عقوبت نباشد و بعضی قیام نمایند که ذکر ابا و احاد از شکار و افواہ
 و البینہ و ایرکود و غیره بر سرگی را بر پسندان خویش میراث گذارید و بعد از تمام وصیت
 و رضایت بر یکبار از سپران خویش را بمهری نامزد کرد و چنانکه شقایق زمرم و ایالت خاتم
 کعبہ دار السدوہ بعد منات و او و حجاب منات و لولای بعد الدار از زانی فرمود و وفات
 که عبارت از ضیافت حجاج است بعد از سفر است متعلق گردانید و گویند که خدیجه بنت
 خویلد و زبیر بن عوام رضی اللہ عنہما بواسطه قضی در نسب با رسول مقبول صلی اللہ علیہ و آلہ
 و سلم شریک اند و گویند که چون عمر قضی بیکصد و هفتاد سال رسید در یک منظر وفات
 یافت و در عمر پنجاه سالگی عبد مناف بخانه اش بوجو آمد و در سبل الدی مذکور
 است که وفات یافت قضی بکے پس قایم داشتند سپران قضی امر که را بعد او در قوم
 خویش و قضی مدفون شد در حجون و بعد از ان مروان و یکر در حجون مدفون شدند
 عبد مناف بن قضی اسمش مغیره است و کنیت او ابو عبد الشمس است و مادرش
 حبی بنم حاصم و تشرید یاسی موحده بنت خلیل بنم خای عمه و فطح لام بن خشمه
 بنم خای عمه و بروایتی فطح و سکون بامی موحده و کسر بین مچ و تشرید یاسی
 موحده بن سلول بن کعب بن خزاعه بود و عبد مناف را از غایت حسن و جمال قمر بطحا
 نیز میگفتند و حکومت نکند از پدر و منتقل شده و گویند و جبهه شمیه او
 بعد منات آست که مادر عبد مناف خدمت منات که یکے از اصنام عظیم بود
 میکرد و پس سپهر خود را موسوم بعد منات ساخت و پدرش قضی عبد مناف را
 موسوم بعد منات نمود و عبد مناف بطحا و مطاع قریش بود و گویند عبد مناف
 چهار پسر داشت یکی بنام شعم که پدر عبد مطلب است و دیگری عبد الشمس که جد نبی است
 و ثلثی که جد جبر بن شعم و مطلب که جد اسحاق نام محمد و ربیع الشافعی است و او را شافعی

مطلبی از آن گوید و در جای تواریخ مسطور است که هشتم و عبد الشمس نوازان بود و در
 همین انفصال از نادر پیشانی نیرو با رسم انفصال داشت هر چند سنی نموند میان اخوان
 رونمود و آخر الامر بخر یک شمشیر از یکدیگر جدا شدند و در دارج النبوة مسطور است که مشهور
 میان مردم آنست که شمشیری بود و سپید بود و آخر بشمشیر جدا کردند و یکی از ارباب فاضل
 صورت واقعه را معلوم کرده گفت که این خنجر کت علامت آنست که اولاد مرد و بر او با یکدیگر
 انهار مافی الشمیم بزبان شمشیر نمایند و هاست خود را با هم بکوبند و تیغ بپیر بقطع رسانند
 و آخر الامر همچنان شد و گویند که عبد منان و رازر بالا و صاحب جمال و سخا و پهلوی و چون
 بمقتضای سال شده هشتم و عبد الشمس نوازان منقول است و هشتم عبد الحمید رسول
 مقتدر و صلوات علیه و علی آرد و سلمت و عبد الشمس عبد عثمان بن عثمان است و بواسطه
 عبد الشمس نسب بنو امیه بالنسب میر و عرب علیه ایام انفصال می یابند و چون عمر بیدار
 نبود و درخت سال رسید و در یک فوت شدند و قیر کشش هم در یک است و در سبیل ابدی
 منقول است که بلادی گفته که در عم دارند و قریش که بعد و ناست مغیره کتاب در حجره او
 یا آنکه در آن وصیت کرده بود و قریش را بقوی خداست و تعالی وصله رحم و السلام
 هشتم بن عبد منان هشتم جیفه اسم فاعل است از هشتم و هشتم کسری یا بس
 است که اقال فی الصحاح و فی الصراح هشتم شکستن نان خشک اقال هشتم الشریه
 و منتهی هشتم بن عبد منان و آئینه خمر ان العلوی در دایرج النبوة مسطور است که هشتم
 بن منان ریزه کردن است و ناستش عمر است و بنابر علوم مرتبه او را عمر العلوی میگفتند
 و عمر در سال قحط و عرب از کعبه بدیار شام رفت و از آن بلاد نان بی اندازه برپندان
 تهازه که تعداد آن در حیطه بیان نیاید بار کرده بمرم آورده هر روز و شکر شسته و بخته
 و ناسته اسی خشک را شکر شسته شریک کرده روزی روزی و نوبت بر صا در و دار تقسیم
 می نمود و آن کسیکه در عرب همانان را به شکر بخیافت کرده او بود و بنا بر آن ملقب

بهاشتم گشت زیرا که هشتم عبارت از شش تن است در کاتبه جهت شرب و تفاوت
 بین المقین و غیره است و هاشم در سخاوت ضرب المثل بود و در صباحت بی بدل اشعه
 الوارفت مفسد طغوی از حیلین او چنان می و خشنید که هر که او را نظر بر رویه
 می انگذتاب و برین رویش نیاورده پیشانی بر زمین می نهاد و بعضی از سلاطین
 از سبایان که متقلد ملت نصاری بودند اینچنین را از اخبار سواد و انچه میبیل
 به صاهرت او میگرفتند از آنجمله هر قل رسولی بد و فرستاد و میزد که در شبستان غرت
 داشت بر روی عرص کرد و هاشم از قبولی که اسرا و اعراض نمود آخر الامر بواسطه
 خوابیکه ویده بود سلمی را در دینه از اشتراف قبیل بنی نجار که بر یور عقل و گیاست محکم
 بود و در جباله نکاح آورده مشغول و بار آنکه وضع حمل در خانه سلمی باشد بعد از عقد
 خاتون را بیکه بر یو چون بعد المطالب حامله شد بنا بر شرطیکه در وقت عفت کرده بود او را
 بدینه آورد و بعد المطالب و را بنجا متولد شد چنانکه در روضه الصفا مسطور است
 و متقول است که سلمی بنده عمر بن عوف بنجاری بعقل و مال و جمال و عهده خویش
 چنان بود که خدیجه کبری و عهده رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و گویند که هاشم چهار
 پسر داشت اسد که پدر او رسیدنا علی و فاضلی کرم الله وجهه و زین العابدین و صفی و عبد المطالب
 که بعد پیغمبر است صلی الله علیه و آله و سلم و در روضه الاحباب مسطور است که آفرین و در
 روی زمین هاشمی نیست الا از فرزندان عبد المطالب چه باقی فرزندان هاشم را
 مثل باقی نماند و در مدارج النبوة مرقوم است که نام مادر هاشم غامکه بنت مروان
 طلال بن خالص بن ذکوان بن ثعلبه بن الحارث بن مسمیه بن سلیم السلمیه بود و ابوهم
 در ولایت ذکر کرده اند عاقله از رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم از جبرئیل علیه السلام
 که گشت هشتم مشارق ارض و مغارب انرا پس ندیدم پیران هیچ مردی را
 فیضا بنی از بنی هاشم و گویند که هاشم بجانب شام رفت و در عرفه که توابع و مشیق

مریض شده هنگام نزع وصیت فرمود که گمان اسماعیل بن عیسی علیه السلام و علم و کایه خانه کعبه را که
 امیران بر پسران منتقل می شد بعد از مطلب سازند و در ایام جوانی عالم فاضل را و دواع
 نموده و قبر او در آن دیار معروف و مشهور است و بعضی گویند که هاشم پیش از ولادت عبدالمطلب
 بشام رفت و در مرض موت گمان و علم و کلید خانه کعبه را به پسر خود و مطلب حواله نمود و حکومت
 قریش را بر راسه او معوض نمود و شایسته مذکور از مطلب بعد از مطلب انتقال یافت
 در روضه الاحباب مسطور است که وفات او در غرّه شام بود و بعضی گویند در مکّه وفات
 یافت و در سبیل الهی منقول است که هاشم بمقام عمره بعمر بیست سال و بر وایتی
 بیست و پنج سال انتقال نموده و اول کسی که از اولاد عبدمناف وفات یافت هاشم بود
 بعد از آن عبدالمطلب بمکه فوت شد و مطلب در بزدان که در راه یمن واقع است وفات یافت
 و در اکثر تواریخ وارد است که اول عبدالمطلب وفات یافت بعد از آن هاشم انتقال کرد و اهل
 سبیل بر این قول اتفاق دارند و الله اعلم عبدالمطلب بن هاشم عبدالمطلب بن عبدمناف
 و رفعت مکان و اتصاف باوصاف حمیده و اشتها بافعال پسندیده از سایر رساند و در قریش
 ممتاز و مستثنی بود و جمیع القوم را برست و تقدیم او را قبول داشتند و آنچه را سبب افتخار
 و سادات خویش می پنداشتند و در سبیل الهی مسطور است که عبدالمطلب مردی جبار
 سفید رنگ شبیه طویل القاست بود و که نزدیکه مثل او هرگز و هر که میدید دوست میداشت او را
 و بزرگه از آب نوشان و محانداری بود و شرافت یافت در قوم و بزرگ شده نشان او تا آنکه بود
 که نشان خنده می شد از او نور نبوة و بصیرت با و نشانست و بزرگی آن زیاده از نشانست که حاضر کرده شود
 پس تحقیق که او سید قریش است و کسی فخر نمیکرد با او یا بزرگی خاندان و جمال ظاهری و درونی
 افعال حسنه و ولادت عبدالمطلب در شب بود بعد از قوت پروردگار و بی خبری از پدر و مادر و در آن شب
 بیست و پنج ساله بود زیرا که عمر هاشم بیست سال یا بیست و پنج سال نقل کرده اند پس عمر عبدالمطلب وقت
 وفات پدرش چگونه بیست و پنج ساله خواهد بود و در روضه الصفا مسطور است که چون عبدالمطلب

ستولر شد و میوه های سفید بر سر داشت و قوسه آنست که در سر او یک موی سفید پیش بود
 و بعد از مشاهده این صورت بشیمیه موسوم گشت و بعد از آنکه بس رسد و تمیز رسید و گشت
 محامد موصوف شد بشیمیه الحیدر بلیق گشت و در مدارج النبوة مسطور است که بعضی نام و
 نام گرفته اند و صاحب موابیخ الدنیه گفته که این قول ابن قتیبه است و محمد شیرازی تبعیت
 و کرده و گشت او ابو الحارث است یا ششم اکبر و لا و او که حارث نام داشت و بر و آستیه
 کنیت او ابو الطحی بود و حسب اطلاق نام عبد المطلب بروی بر و آیت بعضی اناظم که در وفات
 خود آورده اند آن بود که یا ششم را نوبت گذر بر مدینه افتاد و سلمی بنت عمر بن ابیید تجاری را
 در حال نکاح جا و او پس از تولد شبیه الحیدر بجانب شام رفت و در آن دیار وفات یافت و بعد از فوت
 یا ششم بچند گاه مطلب بن عبد مناف از پریشانی حال برادرزاده خود آگاه شده بدین ترتیب
 شبیه الحیدر را بر شیر بر روی خود گردانیده بکعبه بازگشت و چون ولد یا ششم جانها می نامید
 و بر داشت و در آن شب طریقی هر کس که از مطلب پیچید رسید که من بذا جواب میداد که عبد
 بن ابی ان اسم عبد المطلب بر شبیه الحیدر اطلاق یافت و بعضی گفته اند که چون یا ششم از عالم میرفت
 و وفات نزع مایه او رخو و مطلب بن عبد مناف گفت ادرك عبدك الذی بیسیر یبغی
 جناح مرحمت و شفقت بر حال نیده خود که در مدینه داری بسو طگردان و این کنایت کرد
 از بسرخ و از نجیب او را عبد المطلب گفتند و در روضه الاحیاء مسطور است که بعضی گفته اند
 که او طفل بود که پدرش وفات یافت و عم و س مطلب او را تربیت کرد و دستور عرب بود که
 هر که بیتی از بیت میگرددان یتیم را عبد و س میگفتند و در روضه الصفا مسطور است که قول حمود
 درین باب آنست که بعد از یا ششم بچند گاه شخصی را از قریش گذر بر مدینه افتاد و کوچه را
 دید در میان صبیان تیر سینه انداخت و میگفت انا بن یا ششم چون این شخص بکعبه باز آمده در حرم
 عبد یا مطلب بن عبد مناف گفت که برادرزاده ترا در مدینه دیدم که بهر نزد خستش شتغال
 داشت اما آثارش و نجابت بر صفحه جمال او لایح و آیات محفل و تمیز در آینه جمال او پیدا و علامات احتیاج

از و مشاہدہ افتاد کہ سبب پریشانی خاطر شدہ مطلب سو گنہ یاد کرد کہ پیش از آنکہ نجف آمد
 بعد نیز رفتہ برادرزادہ خود را بیاورم ایشان گفت کہ زاتمہ من حاضر ست مطلب ایشان
 سوار شدہ بگریز رفت و بیوقوف مادر و خویشان شبیہ لہر را زلف خود گردانیدہ بکمر آورد
 و نجبران کہ شبیہ لہر جانہ نامناسب و بر داشت ہر کہ در راہ میدیرے رسید کہ کوہ
 چہ کس ست مطلب و جرات بکفایت کہ بندہ من ست چون مطلب نجف رسید باہماست ناظر
 شبیہ را پوشانیدہ مجلس قریش حاضر گردانیدہ از کیفیت حال و رفتن خود بدینہ جناح اشمال
 ایشان را اعلام داد و بجزو آنکہ در راہ بچروم گفتہ بود کہ او بنین من ست بعد مطلب شہرت
 یافت آنقصہ چون مطلب بن عبد مناف از عالم انتقال کرد و ریاست طرق و پیشوا سے
 قوم تعلق بعد مطلب گرفت و کلید خانہ کعبہ پرستش در آمدہ منصب حجاب و سنایت را
 متہم گشت و ابائی مسجد الحرام و در تعلیم و احترامش باقصی التوایہ میکوشیدند و سطح و شفا
 و سے سے فتنہ و فخر و بزرگی اور و بزرگ سے افرو و حسن و جمالش شہرت تمام یافت
 و سال بسال از قبایل عرب موال و انعام بسیار بعد مطلب میرسد و بجلالت و ذور و رفعت
 شان و فصاحت لفظ و وفور عقل و مجاہد صفات و حکام اخلاق و حیدر و فہم و ہر و ہر و ہر
 و کرس را اور آمان خود میگرفت در امان بود و مجموع ملک اقلیم اور الفضل و کرم شناسا شدہ
 و باو سے محبت و در زیند گز کسر سے سپر ہر مگر باو سے متابع بود و ہمہ قریش
 محکوم و سے بودند و در ارج البتہ مسطور ست کہ بو عبد مطلب کہ قاج پیشد از و سے
 را بیک شک و فقر و نور رسول اللہ صلی اللہ علیہ و علی آلہ وسلم روشن بود و رخو و سے
 و ہر گاہ ایشان را حادثہ پیش سے آمد و ملازمت بعد مطلب بجل ثنا کہ نام جلیب ست
 بکہ سے ہر وند و اورا وسیلہ ساختہ دعا میکردند و در ایام قحط باران بو سے استغاثی نمودند
 تا بیکرت نور رسید المرسلین صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم کہ از جبین ہین او سید خشنود آنکہ کفایت
 مقرون میکرد و در آن محزن ثابت مروست کہ عبد مطلب اول کسی ست کہ در عرب خضاب نمود

یوسف میرا کہ عبدالمطلب بخیرت بعض لوگ حاضر میشد و بیاض شکر بسیار داشت باشاره
 ماوک بنما و سیمہ خضاب نمود و ہم گاہیکہ از حضرت ماوک مر اجبت فرمود و قریب بکہ مغطیہ رسید
 بتجدید خضاب نمود و در خانہ داخل شد و میراے او مانند پیراے غراب بود و ندیس قبیله
 زوہ او را در عباس بود و گفت آسے پیر این رنگ خوب است اگر همیشه سے بود
 بعد از ان اہل مکہ خضاب نمودند و از کعب اخبار و ولایت کہ چون نور رسول الثقلین صلی اللہ
 علیہ و علی آله وسلم بعید المطلب رسید و این فضل را دریافت روز سے در حجر بکسہ جار مہلہ
 و سکون حیم کہ نام موضع سے در کعبہ خواب کرده بود پس بیدار شد و محول بدھون کہ حجر خوی
 و میراے و جمال و جمال را پوشیدہ است متحیر ماند کہ این از کجاست و کہ کردہ است اینحال را بگو
 پس عبدمناف او را ہمراہ گرفت و نزد گاہنان قریش بروان سیال ایشان را خبر داد و گاہنان
 گفتند کہ پروردگار آسمان و زمین این غلام را حکم کرده است کہ کجایا اینحال را تعبیر کرد
 بحالت کجایا خبر دادند از غیب باز کہ گاہنان او عاے آن میکرد و پس عبدالمطلب را بر بنی
 کہ قبیلہ نام داشت نکاح کردند و از لیلین و سے حارث کہ اکبر اولاد عبدالمطلب است بود و اند
 و میرا کہ قبیلہ انتقال کرد و بعد از و سے نے دیگر کہ نامش بہند بنت عمرو بود و در جبال نکاح
 خویش را آورد و از حیلہ آثار عبدالمطلب حفر حاہ زمزم سے چنانکہ مر ولایت کہ فیاض
 علی الاطلاق از عین غنایت بیغایت چشمہ زمزم را از اثر قزم اسمعیل مظاهر کرد و پس
 و بران واسطہ آنھکان عالیشان محل اقامت قبیلہ ہریم قنطورا کہ داخل اہالی یمن بودند کرد
 بیت ہر گاہ چشمہ بود و شیرین فرود و مرغ و مور گردانید و تا اسمعیل م در عالم فنا مقام داشت
 ایالت کہ ولایت کعبہ و پیشواے قبیلہ متعلق بودے بود و چون آختاب بھمان جا و دان
 انتقال فرمود آن منصب بر اکبر اولادش مسیحی ثبات مقرر گشت و پس از انکہ ثابت ہم
 اسمے سر و شرافت و مصالح بن عمر و جوہی کہ برادر را در شبن بود قایم مقام گشت اولاد
 ثابت را کہ اکثر در سن طفولیت بودند و در حجر ثبیت خویش جانے داد و در آن زمان یمن

قوم قنقل را شنید و مع نام داشت بسبب از سباب با مضامین در مقام خلاف آیین مضامین
 اورا بقتل رسانیده و بر واتیکه در روضه الاحباب مسطور است آن اول لغی و ظلم بود که
 میر که بوقوع انجامید بعد از انقضای حیات مضامین اولاد او بطناً بعد بطن بر سر میر
 فرماندهی داشتند و احفاد اسمعیل علیه السلام با وجود افتد از بنابر نسبت قرابت و رعایت
 و حقوق تربیت مضامین در امر حکومت بالایشان خصوصیت منتهی نمودند چون کثرت و تربیت
 اسمعیل علیه السلام بمشابه سعید که زمین حرم را کنیا پیش ایشان نهادند و در اطراف دیار
 عرب متفرق شدند و بعد از آن مدتی نبی جبرسم افکار ظلم و ستم نموده دست تصرف
 بنزد و راست بیت اندر را ذکر و نیزه و اثر تقدیری ایشان بآل ابراهیم هم بلکه مسافر و تقسیم
 رسیدن گرفت بنابران بنو بکر بن عبدمناف بن کنانه از قریات ابراهیم هم با فوج
 دیگر از شجاعان اتفاق کرده بجزر عمان میغام فرستادند که قبل ازین بنا بر حاکمیت
 و ملاحظه حقوق قرابت مادر باب حکومت که با قوم شخا مضامین میگردید و اکنون که شما
 اعمال حسنه اباسه خود را با فعال سید مندل ساخته آید و عثمان صهر و شکیبائی از دست
 داده ایم لایق حال آنکه زمین حرم بمسبارت و استحقاق تعلق با مسبار و باز گذشت
 بمسبارت که خواهید توجبه نمایند والا ماده قتال و جدال با شید و قوم جبر هم اول مسند
 مقابله و مقاله شرح آخر الامر بمضامین مرغب گشتند و از مکمل طبل رحیل کوفته و جبر حارث
 که در آن زمان پیشوا سے جرمیمان بود از غایت حد ضرارت حجر الاسود را از رکن
 خانه کعبه برگندن و در صورت آهوبره که محسوم بود از طلا و اسفند ریاز فارسی که سینه
 از لنگر محم بود بر سینه بدید بکبریا سال ششم بود با چند سلاح در چاه زمزم انداخت و چاه زمزم را
 با زمین هموار و برابر کرده بوضع چاه زمزم از چشم مردم ناپدید گشت و تا زمان عبدالمطلب
 لبسان چشمه حیوان از چشم مردم مخفی بود و چون نزدیک یا آن رسید که آب گشت مکان
 با دیر غواصیت لبس چشمه بدایت رسد لبصیف فضل رب الارباب عبدالمطلب بسمه نوبت

در خواب بحضرت یزید مزمل مامور شد و در کثرت سووم سبب علانایک لبوس در خواب
 گفتند و نسبت که چاه زمزم قریب بموضع دو صحن قریش است که آنهار اوصاف و نایله
 نام بود و روز دیگر عبدالمطلب با حارث که دران زمان غیر از دوسه سبب نداشت
 بدان محل که در خواب گفته بود و در فتنه بحضرت چاه زمزم اشتغال نمود و قریش بسیار
 مخالفت پیش آمده سخن ایشان مقبول نیشاند و دران روز عبدالمطلب نذر کرد که
 اگر و آب حینت مرده بسیرگراست کند یک را از انجا بعت چند خوش ابراهیم و قریش
 الفصیح چون عبدالمطلب و حارث مقداری از ان زمین حفز کردند چاه زمزم ظاهر شد
 و اشیای نیکه بهتر قوم حرم را انجا نهاده بود و ندیدند اتفاقاً و چون قریش آن جهات را
 دیدند باز بخدمت خصومت پیش آمدند از ان اشیای چیز طبع کردند و بعد از قیل و قال
 فیصل بن ثعلبه بر فرقه قرار یافت عبدالمطلب او را دو قسم ساخت آب و بره را قسمی
 و اسلحه را قسمی دیگر و انگاه بنام خانه کعبه عبدالمطلب و قریش قرعه زدند آب و بره با نام
 خانه کعبه بر آمد و اسلحه متعلق بکعبه عبدالمطلب شد و باس و حران نصیب قریش آمد و عبدالمطلب
 جهت زیب و زینت آب و بره بار از در خانه کعبه در او ریخت و آنهار را غزال کعبه میگفتند
 و اسلحه فروخته در بعضی یا بختاج بیت الله صرف نمود و آن دو غزال مدتی در خانه را
 مزین داشت تا شبی جمعی از اهل عیش و طرب با اتفاق ابولاب و ابولهوره را و زید
 بتجارت فروخته و در وجه اسباب مجلس صرف داشتند و قریب یکماه اینصورت
 زمان ماند تا یکپس نمیدانست که حال غزال کعبه چه شد آخر الامر عباس بن عبدالمطلب
 از ان حال وقوف یافته کیفیت بسیم قریش رسانید و ایشان معاشران را گرفته
 بر یک رات با دیت مناسب مودب گردانیدند و منقول است که چون ابریه بر ولایت
 یمن استیلا یافت و رغبت مردم بزیارت بیت الله در موسم حج مشاهده نمود
 با خود خیالی است که در برابر خانه کعبه ساد و تابیج از طلا افان بزیارت کعبه نبرد و از نذر

بتا بر این کنی ساخت و بعد از اتمام عمارت مردم را بر زیارت آن کنی دعوت کرد
 از اطراف بلاد طوائف عباد یعنی از تقرب رضا که حضرت باری و برتری هست تفرج
 خانه روزگار سے رو بجهنم اندر و چون اینچنین در بلاد عرب شایع شد نفیله نامی
 از بنی کنانه عصبیت و امنگیر شده ملک صهارقت و محافظان کنی را بهمانه
 آنکه نذر سے کرده ام که شب تار روز و درین مقام متبرک العبادت قیام نمایم خدمت
 با نیکی حاصل نموده مجاوران او را شب و در کنیسه گذاشتند و در آن متفصل ساخته
 بجا نهادند خود رفتند نفیله و در آن شب بفرار غبال در دیوار آنجا را بقا و در آن
 خود بلید کرده و در چشم بر در نهاد و منتظر فتح الباب سے بود چون مجاوران سید تور
 معمود سحرگاه در کنیسه را باز کردند نفیله از آنجا مانند تیر از کمان بیرون حسته سر خویش
 گرفت و راه دیار خود در پیش گرفت تسبیح که ششم اینچنین مشام بر سر بیرون
 که اینچنین عجب از شایع طبیعت عرب است لاجرم در غصه رفته مشام پاک کرد و خشم
 که بکر رود و خانه کعبه را خراب کرد و اند بعد از تقسیم غنیمت بشکر افرمان داد و از نجاشی
 با و شاه حبشه قیل سفید که کوسه جسم از ظفر و نفرت بود مسکه بجمود طلب داشت
 و نجاشی قیل سفید با فیلان دیگر همه کوه پیکر حضرت منظر روانه کرد و آنید و آیدیم بامران
 صف شکن و فیلان کوه افکن از ولایت خود بیرون آمده متوجه بکشت چرن بول
 مجاز از سپید بشکر یانش دست بغارت را راج بر آورد و در امر اسع و معشای آن ستم
 تا حتمه تصرف نمودند و چهار حد شتر عبد المطلب را نیز پنهان بر وند و جمیع اوقبایل
 عرب مثل قریش و ذیل خواستند بجا لغت پیش آیند چون دیدند که تیر بهر ایشان بهر دست
 نئے آید سپهر مقاومت بنیدار شدند و چون بعد المطلب اینچنین رسید گفت استی سوا شمر
 قریش نرسید اینچنان را بر و در کار نیست که نگاه میدارد و آنرا حاقظ اینچنان بهر ستم بلکه
 ماور حقاظ اینچنان ایم و عید المطلب موار شد و قریش را همراه گرفت و در جبل ثور

وایره نور رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم بر حسین عبدالمطلب مثل لالهال گردید
 و عکس شعاع بر بیت الحرام مانند چراغ که روشن گردد و افتاد و چون عبدالمطلب بسوی
 آن نور نظر کرد گفت ای معاشر قریش اینهم شما کفایت کرده شد بر گردید سوگند بخدا که
 نمی گرد و این نور از من مگر ظفر و لعلت را راستی باشد پس قریش برگشتند و متفرق
 شدند و در ارج النبوة مسطور است که فرستاده بود ابر بر عروس را تا به بیت بر حسین را
 چون درآمد و در آن نظر کرد و بر روی عبدالمطلب افتاد و بر زمین و بهوش گشت و آواز کرد
 مثل آواز گاو که نج کرد شود و چون بهوش آمد سجده کرد عبدالمطلب را و گفت
 گواهی میدهم که تو سید قریشی حق و راستی آنکه ابر بر حیاطه حمیری را بر رسالت نزد قریش
 فرستاد و حاصل پیغام آنکه من در این ولایت بچنگ و خون ریختم نیاید ام بلکه غرض من
 انهدام کعبه است و اگر شما اهل بحار به باشید ساز و عدت آن نیز همیا است نه با حیاطه
 مقرر کرد که اگر قریش بر مصالحه دارند سر داران الطایفه را همراه بیاورد و حیاطه بکه آمده
 پیغام ابر بر بدیشان رسانیده قریش را در مقام صلح یافته عبدالمطلب را مصحوب خویش
 بشکرا گاه آورد و در مجلس خاص عبدالمطلب را حاضر کرد و عبدالمطلب مروی بلند بالا نیکو
 منظر شکوه مند بود چون چشم ابر بر روی افتاد آفتاب و آیات مجید و جلال ملاحظه
 او مشاهده کرده از تحت قدم او بر لبها طالع شسته و عبدالمطلب را در پهلوی خود
 جای داد چنان شایسته عبدالمطلب گشت که با خود قرار داد که اگر در باب خانه که شایسته شود
 اندیشه کرد و در خیمه وارد گرد و و هم از آن منزل باز گرد و و راستی آنکه چون عبدالمطلب
 پیش ابر بر حاضر شد ابر بر فیل سفید یک بر ابر بر بیت الله آورده بود و بحضور طلبید
 چون فیل سفید از نظر ابر بر روی عبدالمطلب افتاد و سجده کرد و حال آنکه عادت ابر بر نبود که
 ملک ابر بر را سجده کند چنانکه فیلان و دیگر سجده میکرد و آن فیل که با گردانید خداستایی
 و گفت سلام بر تو زیرا که در پشت نسبت ابر بر عبدالمطلب و فیلیا بان هر چند بر سرش زدن

لکن آنفیل برخاست پس بجانب عین برگشتند و عبدالمطلب در آن نجمن طلب
 شتران خویش نمود که لشکر یا نشس بتاراج برده بودند و آبرو ازان التماس چنان
 رنجین خاطر شد که عنان نملک از دست تاسک او بیرون رفته بسبیل عتاب یا
 عبدالمطلب گفت که تو سید و سرور قریش و شریف تمامت غریب تخصیص به وجود خانه
 کعبه بوده است و من آمده آمم که اینجا را ویران سازم و تو هیچ حدیثی ازان
 باب بر زبان نیاوردی و از سودا سکه فلن تو سودای شتری چند سر بر سر زنده
 که قیمت آن در میزان ارباب همت چندان وزنی ندارد و این صورت از پنج تو بنی
 غریب و بدیج است عبدالمطلب گفت اینجا را بر و روکاری است و انا و توانا که محاسن
 آن مے نماید و از ضرر اعدا نگاه میدارد و من خداوند شترم مرا سخن آن باید کرد و تقصه
 ابره شتران را تسلیم نمود و عبدالمطلب شکران بر زبان رانده بکه مراجعت فرمود
 و اشارت کرد تا اهل حرم متفرق گشته در قلاع حبال تحصن نمودند و خود بمسجد الحرام
 آمد و حلقه در کعبه را بگرفت و لحظه بمناجات و رفع حاجات اشتغال نموده از شتر شتران
 ملک بدخصال پناه بلطف حضرت بادشاه فزوال الجلال برد و در این حال ناگاه چشم او
 بر طایر ابابیل افتاد که بتجیل بر سر اصحاب فیل میرفتند و بجز درویت طیور عبدالمطلب
 بنشاند و سرور و اوق گشته بعد از رفع نیاز بدرگاه ملک کار ساز راه کوه حرا پیش
 گرفت و بصنادید قریش در آن منزل لمجی شد و صبح روز دیگر ابره فرمود تا فیلان را
 ببلد سهای لئون ببار استند و محمود را بر سایر اقبال تقدم نموده در مقدمه روان
 ساخت و قرآن و ادوات لشکریان سوار گشته چون دریا س جوشان در حرکت آمدند
 و قیل سفید محمود نام بجواب بیت الحرام رسیده بسان پیل شطرنج خشک بایستاد
 و قیلانان بر بر حیا که در تنجیله ایشان گنبد اقدام نمودند محمود اصلاح حرکت نکرد و از وضعیک
 توقف نموده بود قدمی فراموش نهاد و چون بجانب دیگر غیر حرم تحریک میکردند مانند برق

و باومی شتافت و در این اثنا لشکر آئی که عبارت از طبره الیاسیل است پیدا شد بر
 و هر یک سنگی را بشکون از گل دریا در منقار و دود و سنگ دیگر از ان جنس بمقدار
 عدس در دو جگال و بر هر سنگی نام سنگی که پلاک او بدان رقمزده بودند بکاک
 قدرت قلمی شده چون محاذات لشکر او بار اثر رسیدند سنگ باران گردید بر سر و بر
 سنگ از ان زوئد از تان چار پایان بیرون می آمد کجای نماید کجای زنده و بر وق
 هر پیاوه که میزد از طرف دیگر بیرون می آمد و مجموع لشکر یان با چهار پایان بقدر آنکه
 غضب با و شاهی گرفتار شد از پائے درآمدند و ابرم چون خدا از معرکه تیر و تیر است آتا
 در همان چند روز مرغ و وحش بچنگال عقاب اجل گرفتار گشت و در واسطه آنکه ابرم در آن
 هواناک خود را از میان لشکر گاه بکباره شعله بر جناح استخوان بجانب حشر روان شد و طیری
 از طيور طوق ملازمت در گردن کرده در عقب آن خون گرفته در پر و از آمد در راه مرضی صعب
 بر ابرم نهست و گشت دست قضا بفرستید از فوق ایدیم که ناظر بدانست بندهای
 انگشتان او را ابرم جدا ساخت و زرداب و خون و پیله از ان روان گشت و آونم مرده و نوزده
 بجبهه رسیده در پایه سریر نجاشی حاضر شد و سر گذشت لشکر و حکایت مرغان عرضه کردن گرفت
 و ملک باستماع اینچیز تازه در مقام تحیر و تعجب مانده که ناگاه مرغیکه که در راه شتر را موافقت
 بجای آورد سنگی بر ابرم انداخت و دل او شکافت او تیر بر آه که یارانش رفته بودند
 روان شد و غوغا بالشدن غضب الله و آورده آمد که بعد ازین واقعه عظمی که اصحاب فیل را
 رؤی نمود قریش از تله خیال هر چند نظر بجانب آن لشکر انداختند و دیده دورین بر نشان
 گماشتند از هر کس مشاهده نفر خود نمیدانند بر این خواستند که بر بیات اجتهای توجیه
 بدان جانب نمایند و عید بطلب که در میادے احوال خواتیم اعمال ملاحظه نمودند و نا بر
 مصلحت خویش در لشکین قریش کوشیده برانجاعت گفت که اعدا کبری اندیشیده باشند
 و سکون ایشان مستلزم حرکت باشد که خبری از ان بالا حق نشود و مرا ابرم نهی الحجامه نهی

هست مواب آنکه اول بن بر دم و کیفیت او ضاع معلوم فرموده خبر تحقیق بشمار سائیم قریش
 را سے عبد المطلب را ستختن داشتند و او تنها بدان لشکر گاه رفت و هر چه در نظر آید از
 نفوذ و جواهر در موضعی از نظر انبیاء منبئون بود و درون ساخت و چون از انهم فارغ شد
 باز گشته قریش را از گماهی حالات اعلام نمود و ایشان علی الفور بر سر مردگان تاخته
 مشرکهاست را علی اختلاف مرتبهم در میان خود تقسیم نمودند و ناک اصحاب میل سوخت کثرت
 مال و زیاده و ثل و از ویاد و رفعت مکان عبد المطلب گشت سه صد هزاران جان و دل تاراج
 یافت و تا هر یک شش مخرج یافت و از ابن عباس حسن مضمونی هست که گفت که در خانه
 احمالی از ان سنگها بسیار بود و مادر ایام طفلی بان بازی میکرد و این قصه از معجزات آنحضرت
 صلی الله علیه و آله و سلم است که پیش از نبوت ظاهر شده و الله اعلم آیات بزرگها همان
 بعد المطلب میل و جناب خاتم النبیین صلی الله علیه و آله و سلم داده بودند و خواهرها که عبد المطلب
 مشرکها یعنی دیده بودند و از حد تحریر نیست بخیاال طوالت و اطباء حکام پیشتر حکم
 آنها را نوشته اما لایدر که کلام لایدر که کلام و سر روایت حد القلم شکسته رقم میکنم از انجمله آن که
 بعد از هلاک ابریه پیشتر مسروق فرما و اگر وید سیف بن ذوی نین بر او خروج کرده و بعد
 قتل مسروق بلا استقلال بادشاه بن کردید اعیان و اثرات از اطراف بلاد و امصار جهت
 تنبیت و بر گاه بادشاه رقیع مقدار آوردند از انجمله وید قریش مثل عبد المطلب بن شام
 و دسب بن عبد مناف نسری و امیه بن عبد الشمس و طلح بن خویلد و غیر ایشان متوجه ارا را
 گشتند و بعد از منازل و مراحل شهر صنعاء رسیدند و ملاقات ملک را در خواست کردند بعد از اجازت
 بحضور بادشاه حاضر شدند و تحف و هدایا گذاریدند و عبد المطلب در ان محفل از ملک حضرت
 سخن گفتن طلبید ملک گفت اگر تو از عهده ادب حکم مجلس ملک مع توانی نایست نیست عبد المطلب
 عبارت مرغوب تنبیت جلوس پس بجا آورد و بر وجهی تفریق نمود که او از تحسین او از ان
 انجمن بر خواست و ملک بعد و قوف بر کمال حسب او از کیفیت انجمن استفسار ساخت عبد المطلب

ششمه ازان باب معروض داشت سیف بن ذویزن عنایات بادشاهانه مبدول داشتند
 فرمود که تو پسر خواهر استی چه مادر ملک نیز از ایشان قبیلانی خجاری بود و قریش را بدار افضیانت
 فرستاد و فرمان داد که ای محتاج همه را از ناکولات و مشروبات مهیا دارید و مدت یکماه برین گذشت
 روزی عبدالمطلب را در خلوت خاص طلبیده شرف اختصاص ازانی داشت و بعد از
 تمهید مقدمات فرمود که از امور مختفی و قضایای مخفی صورته بر ضمیر یا ارشام یافته که باطنهار
 آن از وقوف اغیار اندیشایم و چون تو مخزن اسرار و مظهر سرمود و اصل شره مقصود
 خرد خورده بین تجویز نمیفزاید که این صورت را از تو پوشیده و پنهان دارم باید که مطلقاً با شما
 و بیگانه حدیثی در نیتاب نکوس و بلکه سایه خود را در این راز بسپارم تا محرم نشمارای و ملک بمان
 میالغبه نموده فرموده که وقت آنست که نوح منزله و خلیل خلعت و موسی قدمی و سحی و
 محمد اسمی تولد نمایند و شاید که متولد شده باشد و یکی از علامات او آنکه در بدایت سن از ابوبن جدا
 ماند و جد و جانشین بکفالت حال خمسه سال او اشتغال نمایند از محض عنایت حضرت خداوند تعالی
 منصب بلند و عظمت ارجمند نبوت قایلین گردد و با وجود آنکه ناولید باشد علم بدین بر صفت سابق
 و کتب سابق گشته جهانیان را از متابعت شیطان بعبادت رحمن و عورت فرماید و بر طبقات
 اسم که با او مخالفت نمایند غالب گردد و بتان را بشکند و بتخانه را ویران گرداند و حرارت آتش بر زبان
 بر تپید ابدار متاجان او منطفی گردد و اگر چه در مقام محبوب حضرت همین بنان باشد و قینه اردقین
 عبودیت هر چه نگذارد عبدالمطلب گفت امید بمرحمت خداوند آنکه از لفظ کلام ملک انجمنی بر وجه
 صریح مودعی گردد و سیف بن ذویزن فرمود که برب العزت و خداوند کعبه که نزد ما بصیبت پیوسته
 که جبهه صحیح او تو باشی و آنچه با تو گفتیم محض حق و عین صدق دانسته و این حدیث از کتب اسلئے اخبار
 سخاوای که فهم هر کس بحد و راک ان نرسد بارسیده عبدالمطلب از خشوع و خضوع سجده شکر
 بتقدیم رسانیده ملک گفت که سر از سجده بردار و این سر اگر خبر داری شرف اعلام فرمائی
 عبدالمطلب سر برداشت و تقریر کرد که پسر من است شتم عبدالمطلب نام که سمعت گنایست و فرزند

باصفت مروت و مردانگی جمیع شست و شست ترین فرزندان من انبیه بنت دهب بن عبد مناف
 که کلیه جمال و عفاف آراسته بود و در ملک ازدواج او در آوردم و آتش چرخ عالم شد قرة العین
 من عبد الله در عنقوان جوایز بسیار زندگی گشته کرد و رخت جبات بعالم بکاشت سپید و بعد از
 حدوث این واقعه هاله ارکشم فرزندی متولد شد محمود الحفص المعلوم بعلم ما شیک ملک بیان فرمود
 بچند موسوم گشته تا اسم مطابق سسی باشد و حالیا از سر حد طفولیت بمقام صبیحه رسیده آری باب
 فرانت آثار و انوار سعادت از پیشتر بهمان نوبس مشاهده مینماید و من تکفیل امورات و
 هستم چون عبد المطلب سخن بدیدار رسانید سیف بن ذویزن فرمود که صورت واقعه را از
 یهود و یوشیده و از انجا عت با او در نهایت عدوت اند و با تو هم خود نیز ازین بدیشت هیچ کس
 که از حد ایشان ایمن نیست سباده که چون بداند که شمار البسب محمد بر ایشان ریاستی
 خواهد بود بلکه و سب خواهند کرد و بد آنکه در علم سابق و کتاب ناطق تافته ام که دار الملک
 و سب نه خواهند بود و کار و سب آنجا است حکام خواج میرفت و اعدان و انصار و سب
 از انجا خواهند خواست و حد فن و سب هماغا خواهد بود و اگر من بر جبات استعار اعتماد
 میداشتم لشکر نامحیا ساخته به بشرت نیتا شتم و این طار قدوم او شنیده در نصرت دین حق و
 میکوشیدیم و تاخیر در این امر از انست که غالب امان دعوت او را بخرایم یافت و بعد از اظهار
 بشارت ظهور صاحب دودمان طهارت و اتمام وصیت در محافظت این اشارت شنید
 قریش را که ده نفر بودند طلب فرمود و هر یک را با نعام ده غلام و ده کینه و ده بر و جان
 و پنج ظل طلا و ده رطل نقره و طر فیه پر تبهر و صد شتر سفره از ساخت و موازی انچه مجموع
 ایشان انعام کرده بعد المطلب داده و از دالتا حس نمود که سال آینده بکلی صفا باران
 و تجدید عداقات پر و از نگاه همه را رخصت فرمود و از قصه ای که در همان سال آن
 بادشاه خمیه خصال از نیالیم در گذشت چنانکه در رخت الصفا مستور است و قصص
 بشا بر مشعر میلا و جناب خیر العباد علیه الصلو و السلام بسیار اند و در کتب متداوله شرح و بسط

منقول اند باینکه در تخریب زمین یک قصه گفتار رفت و علی بن القیاس خواست
عبدالمطلب متهم بر این معنی لائق و لایق بود و از آنجا صورت واقع آنکه روزی
عبدالمطلب در حجر خواب بود خواب دید که بسیار ترسیده پیش کانه قریش رفت
چون کانه نظر بر چهره عبدالمطلب نمود متغیر و بدگفت سید را را چه شود که رنگ رو سیاه
متغیر است مگر حاد پیش آمده است عبدالمطلب گفت که دوش در حجر بودم و در حجر
دیدم که در حجر سقیر از صاحب بن ظاهر شد متغیر چار طرف جانب از آن بشر یا پیوسته
و طرف دیگر بشری رسیده و کسب آن ملحق بمشرق و سر دیگر ملحق بمغرب و من
بچشم تعجب در آن نگاه میکردم که ناگاه آن در حجر متشکل شد بد رخت سپر و خرم متغیر
جمیع آثار که در عالم نباتات موجود است و دوپیر روشن ضمیر فرخ لقا با صفادریا
اندرخت دیدم ایستاده اند و من از نام و نشان ایشان پرسیدم که گفت که من
مسئع بنو جم و دیگر فرمود که نام من ابراهیم خلیل الله است آنگاه مرا گفتند که عبدالمطلب
این درخت اصلی شریف است از ابا و اجداد من است که تورا سید و از نسل تو است
ظهور یافته و از قرین بقدرت و از حلیه بصلیه بعد و شتاق انتقال پذیرفته کانه
که اگر درین تقریر صافه شخصی از نسل تو ظاهر شود که مقیمان صواب ملکوت پاکان
خطایز ناسوت غاشبه طاعت او بروشنی گیرند و حلقه اطاعت او در گوش کنند
و زنجیر دلیل است بر استقامت قواعد وین و کثرت انصار او و حلقه ای او بسته است
از ثبات امر و استقامت کار و علمو نشان انصاحب سعادت هر که با او مخالفت و زرد
ناتد قوم نوح بطوفان بلا و گرداب فنا گرفتار آید و آن سعادت مند در جای مرام
لدت ابراهیم شرط التفات و حسن اهتمام بجا آورد و تا انقراض عالم تصور و اسناد
بقواعد مقصوده امامت و نبوتش راه نیابد و رشواهد النبوة مسطور است که خارجین
عبدالله بن کعب بن الک از پدر خود روایت کرده که جمعی از بنیان ما گفتند که بقصد عمر بکه

[illegible]

و میسر باشد بتقدیم رسانم که غبار طلال بر چهره احوال و مال او نغشت نیدر عبدالمطلب را التماس
 ابوطالب موافق آمد که همیشه در سوانح حالات و حدوث و اقیامات محمد با وجود صغر سن
 مستشار من بوده و رنوازم استنشار موطن آمده حالیا و تلیف ضمیمه نیز با او مشاورت نمایم و
 او را در تصفیه حکم سازیم تا چه فرماید و آیین سخن گفتی رو بجنب خواجه عالم صلی الله علیه و آله
 و سلم آورده فرمود که بدایع فرقت و سوز مفارقت تو از جهان فانی میروم مابعد از وفات
 من بصحبت کدام یک از برادران پدر خود میل داری تا او را در مراسم محافل تو شریک
 تا کنید بجا آورم آنحضرت علیه السلام برخاست و با ابوطالب معانقه کرده بر زانوهای وی نشست
 و تحبب المطلب گفت آنچه شد که رضای تو مخارج اختیار من است آنگاه بجنب ابوطالب
 توجه نمود که محمد را بتومی سپارم باید که شش ایستاد و لوازیم آن برو و هر یک از وفور
 سعی اهتمام تو سسر و مراعات این فرزند عزیز و قبیله نامرعی نگذاری و زود باشد
 که او سعید و سسر در عالم شود و اگر اقبال مساعد تو گشت زمان ظهور او در یاب و معلوم
 تو گیرد و که و اما ترین خلق عالم باحوال او من بوده ام ابوطالب وصیت عبدالمطلب
 را عن صمیم القلب قبول نموده و عبدالمطلب دست او گرفته برین جمله عهد و پیمان
 بست و بعد از وقوع عهد و پیمان عبدالمطلب گفت که اکنون سکران مرگ و تلخی جان
 کندن بر من سهل و آسان شد و زوی مبارک رسول را بوسیدن گرفت و گفت هیچ
 یک از فرزندان خود را خوشتر نمی و خوشتر می تر از تو نیافتم و چون وصیت با تمام رسید
 و از نوازش حضرت مصطفی سے باز پرداخت رحلت زندگانی بسرای جاودانی کشید
 و بر و استی مدت حدود بیست سال عبدالمطلب زندگانی نمود و بروایتی زمان حیات
 او بیست و دو سال بود و بروایتی هشتاد و پنج سال و بروایتی عمر او صد و ده سال و بروایتی
 صد و چهل و آزا میر المؤمنین علی ابن ابیطالب کرم الله وجهه منقول است که عبدالمطلب
 بعد از بیست سال در که وفات یافت و قبرش هم در که بوده است و گویند که وقت

از شمال عبدالمطلب جناب رسول ثقلین و در عمر هشت سالگی بودند که از جد خود جدا ماندند
 و در کنف حمایت و رعایت عم اعیانی خویش ابو طالب تا قریب زمان هجرت بفرار بال
 و رکبه مقیم بودند ابو طالب مدّة العمر بواسطه عمد و یشاق قیام نمود و نشاء انتظام امیر المؤمنین
 علی یار رسول با ستمی و سلسله نسبت عبدالمطلب است در حیوة الحیوان منقول است که در این
 عرب و در زمان قریب مختلف بود قبیلہ ربیع و غان و بعض بنی مضامه و بنی نضار و دشتند
 و قبیلہ حمیر و کنانه و کنده و بنی الحمر بن کعب بر دین پیور بودند و بنی نهم مجوس بودند
 و در قریش زند قبه بود و در روضه الصفا مسطور است که بر عجم طائفه سبب ظهور است پرست
 در میان و زیت اسمعیل علیه السلام این است که اساف و نایله که مروسه و زنی بودند از قبیلہ
 جسریم و قبیله شوت و بخشی بر ایشان استیلا یافت که نفی خانه کعبه با هم زنار و پدر حضرت قتار شدید
 الانتقام هر دو را سح نموده سنگسار گردانید و مرم که آن دو وجه سنگی را از خانه کعبه بیرون
 آورده از برائے عبرت خلایق اساف را بر سر کوه صفا و نایله را بر کوه مروه نصب کردند
 و بتقادوم و سر اولاد اسمعیل از دین ابراهیم اعراض نمودند پرستیدن امناس منقول
 گشتند و اول کسی که طاعت حنیف خلیل را تغیر داده مرم را عبادت اساف و نایله مامور
 گردانید عمر بن لُحی خزاعی بود و در بعض کتب مسطور است که عمر بن لُحی هبل را از شام
 نقل کرده بر سر کوه اشب از جبال که نصب نمود و خلایق را فرمود تا عبادت آن کجا
 آورند و هبل عظیم اصنام قریش بود و بعد از صد و سی و شش سال پسندیده از عمر عبادت
 اصنام در عرب شیوع یافت چنانچه قبیلہ از دوشان مناس را که در کنار دریا در تنجانه
 موضوع بودی پرستیدند و آنصار نیز در زمان جاهلیت به پرستیش مناس اشتغال داشتند
 و از برائے غمی که از زبان مشهور است در شعله خانه ساخته بودند که بنی خزاعه و قریش
 آتشخانه را بر سال کعبه زیارت میکردند بجبال حصول غر دنیا و آخرت عبادت غمی بجای
 می آوردند و همچنین ثقیف که از عظمای عرب بودند مکر اطاعت بر میان بسته عبادت

و سبیل حصول مقاصد خویش می پنداشتند و این شیوه تا محمود و تازمان ارتقاء یوسل
محمدی صلوات الله علیه و آله و سلم در میان عرب استمرار یافت و الله اعلم عبد الله
بن عبد المطلب که والد ماجد حضرت رسالت پناه است و نام مادرش فاطمه بنت عمرو بن
عابد بن مخزوم است و کنیت عبد الله ابو تمیم و بر و سیمه ابو مخزوم و اتی ابو احمد است و کنیت فویج بود
و عبد الله سوا سکه جناب رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرزند است و دیگر فرزندان و آئینه
بنت و سب زهره مادر آنجناب هم فرزندان و دیگر حاکم بن ابی طالب در روضه الصفا
مستور است که او بحال حسب و جمال نسب و لطافت رفتار چون کردار و مکارم اخلاق و سحر
اعمال و شمایل مطبوع و حرکات موزون از دودمان قریش متنی و ممتاز بود و در جوهر
و بلاغت یوسف عهد خویش بود و نور کوکب نبوت محمدی از طلعت زیبا سبزه او ظاهر و
شعاع آفتاب رسالت احمدی از چهره و لفظ و زوایا پر شعرا و کمالش عقل کل و پر شیخ
و تاب و زجالتش رشک برده آفتاب دوران اوقات علمای یهود و کسایع مردم
میرسانیدند که عنقریب خاتم نبیان از سلب بنحیران بوجود خواهد آمد و سبب معرفت
احبار یهود و جمال عبد الله آن بود که چهره سفید سخی علیه السلام که آغشته بخون او بود و نزد ایشان
بود و از کشتن آسمانی معلوم کرده بودند که هرگاه بیک خون از آنجا بر منقلاط شود عبد الله والد
خاتم الانبیا علیه السلام تولد نماید چون در شب ولادت عبد الله انصورت و آفتاب تحقیق
و آفتاب شد که والد بنیمه آخر الزمان بوجود آمد و چون یکم از آن برآمد بنیاست از قریش
برسم تجارت بشمار رفته بودند احبار یهود و از ایشان استفسار حال عبد الله میکردند ایشان
صفت جمال و آن نور که از پیشانی و سکه عینانست بیان نمودند گفتند آن نور عبد الله
نور محمد بن عبد الله است که از دوسه متولد خواهد شد و تخمیر اصنام خواهد کرد و چون قریش آن
شیدند بخت علامات و انبیا که مشاهده کرده بودند گفتند سوگند برب که اجبار
یهود در است میگوید و منقول است که چون عبد المطلب در روز حشر چاه زمزم بود

معاذ قریش و ثلث بدو خویش تدر کرده که اگر او را ده پسر شوند یک را در راه نهد
 قربان کند و چون اولاد عبدالمطلب از مرتبه احوال بسبب حد عشرت رسیدند خاطر بر آن
 قرار داد که بایشان نذر یک کرده بود و قیام نماید اولاد صورت حال را با پسران بیان کرده
 چرا که گفتند اختیار از آن تست اگر ما را همه قربان کنی حاضر ام عبدالمطلب از اطاعت
 پسران شادمان گشته در میان اولاد خود قرعه زد اتفاقاً قرعه بنام عبدالمطلب برآمد و حال آنکه
 عبدالمطلب عبدالمطلب را از سایر فرزندان خویش و دستر میداشت بجهت آنکه نذر محمدی
 از پیشانی او می یافت بسیار صاحب جمال و ثجاج و پهلوان و تیر انداز بود و معذلک
 عبدالمطلب تا حد فوج عبدالمطلب شد و دست او را گرفته بنگاه آواز قریش و خویشان
 ماورای عبدالمطلب این امر واقع شده عبدالمطلب را از امضای آخریت مانع آمدند
 زیرا که عبدالمطلب بصفات حمیده و سمات پسندیده از سایر اقطاد و اشراف خود ممتاز بود
 صفت می آمد ایشان را که گشته شود در وقت الاحیاء مسطویست که روایتی آنکه
 قریش گفتند ما تو را اگریم که باینکه بکنی و کنی که در هر کس مثل این نذر بکنند فرزندان را
 قربان کند و شما با آن سبب منقطع شود و القصد قریش از عبدالمطلب گفتند که به پیش
 زبینه کا بنه که در حجاز بود و بقل و گپاست شهرت تمام دشت و جنة از انبیا رغیبه که
 از اهل آسمان معلوم میگردد و خبردار میگردد و آن زن نزد قبایل عرب در آن زمان
 مانند وحی بود می باید رفت و قصه را با و می عرض باید کرد تا را می او و برین قضیه
 عبدالمطلب با جمعی از قریش نزد الضعیفه رفت و حضور مجال را بیان کرد و آن زن گفت
 امر در بر وید و باز از حد تا از حد سپیده جواب بپشما و ده آید روز و دم چون پیش کا بنه
 رفتند گفت امشب قصه شما را بر من بگو و بگویم که وقت که دیت در میان شما چیست
 عبدالمطلب گفت که ده شتر کلمه گفت که میان عبدالمطلب و ده شتر قرعه نذر اگر قرعه بر شتر
 افتد فوالمراد اولاد شتر را ده و ده بار زیاده و کثیر و قرعه می زمین تا وقتیکه قرعه بنام

مشترک عبدالمطلب و جمله قریش خرم شدند و گفتند اگر تمام شتران فدای عبد الله
 شود و انصاف عبدالمطلب بقرآن کاد گرفته برین موجب عمل نموده چون حد شتران بعد رسید
 قرعه بنام شتران برآمد و زمان گفتند که اسے عبدالمطلب بخداوند قمارے راضی شد عبدالمطلب
 قسم یاد کرد که دل من قرار نباید تا که تحقیق تمامی و چند نوبت قرعه زو بهر بار بنام شتران برآمد
 پس عبدالمطلب را اطمینان حاصل شد و عبدالمطلب خدا شتر پناه خدا تعالی قربان کرده
 مستحقان رسانید و دوحش و طیر و نیز خط یافتند و عبد الله لبان اسمعیل علیه السلام
 از سوختن نجات یافت از نجیب رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود انا ابن الدجین یعنی
 اسمعیل و عبد الله در روضه الاحباب مسطور است و بیت کمال از ان رود باز در میان
 قریش و سایر عرب صد شتر گشت و چون ظهور نبوت و اسلام شد پیغمبر صلی الله
 علیه و آله و سلم آنرا مقروضت پس عبدالمطلب را شرف منزلت مان سبب پیغمبر و
 انضمام انجبال آوازه حسن و جمال عبد الله و اسلمه از دیار شتر بار او شده چنانچه پرتان
 صاحب جمال بگراشتن عاشق و سکه شدند و بر سر راه و سکه رفتند و عبد الله را بسجود
 میخواند و چون نظر آن زنان بر عبد الله می افتاد و این قصد در خاطر ایشان در می آمد
 بلکه بر صورت منیب بر انجاعت ظاهر میشدند و ترس و هول بر ایشان غلبه میکرد و باز میگفتند
 و حضرت حق تعالی عبد الله را محفوظ داشت و گویند که پیغمبر و عبد الله دشمن بودند و
 همیشه قصد او از اطراف بگراشتند و خدا تعالی شتر ایشان از عبد الله کفایت نموده
 و چون نزدیک بان رسید که آن لطفه پاک از صلب پدر بر تنم باور منقل شود و نایره بعضی و عداوت
 و حسد در کانون جهودان و یهودان اشتعال یافته و هفتاد کس از علمای اهل کتاب بجانب مکه
 از شام بقصد عبد الله یا نود نفر شتر افتاد و انهمای فرصت نموده و در شکار گاهی تیر تیر
 کشیده و سکه عبد الله آوردند و بحسب اتفاق و حسب بن عبد مناف بن زهره بن کلاب
 نیز در ان صحرای شکار مشغول بود و چون آن صورت را مشاهده نموده توانست که قدم نیست

در مخلصی عبدالکوششش نماید در این اثنا جمعی دید که بر اسپان ابلق سوار بودند و در اهل دنیا
 مشاهبت داشتند و این گروه بر سپه و حکم کرده و شمشیر ایشان را از عبدالکوشش نمودند و در
 بعد از مشاهد این خیال متغیر و متعجب بجان آورده و آنچه مشاهده نموده بود و بانسکو همه خویش بر زبان
 در میان نهادند و او را بخدمت عبدالطلب فرستاد تا عرض دهد که و بی را و دخترش که بمهر
 ایست و در حیات مسافه با من و من و من و من که آن محبوب را با فرزند تو عبدالکوشش و در ملک از و از
 کشند بر ما و آینه صورت واقع را بر عرض عبدالطلب رسانیده و او چون خردی صورت
 و پاکیزگی طبیعت آینه را دید و داشت عبدالطلب شمس و بی را بحسن قبول مقرون گزید
 و تقوی و در عشیه عرفه که لیله الحجه بود و بی عبدالطلب عقد نکاح میان ایشان واقع شد
 صورت زفاف هم در آن شب رخ نمود و آیین عروسی در یک شب بفریب سبب ما تمام شد و در قریب
 و نسبت خاتون شیرین لب شکر گفتار از شورشش و محبت و مفارقت عبدالکوشش بر بترست
 و اما امید می خفت خرمین زندگانی را با و قفا دادند و بقیه از اهل شوق که در اهل ایشان تا خیره
 بود و مرگ را بر زندگی ترجیح کرده از حیات بهر فرزند داشتند و از مویات این مقام فاطمه شامیه
 هفت ساله خبر چنین روایت کرده اند که یک از حکام و یار شام را مخدیره بود و در سر پرده
 عصمت که در عالم و بیرون با خورشید خورشید و عروسه بر ابر میگرد و در اوج خوشی با او
 لاف هم میزد و این دختر بر مضمون کتب الهی و صحف سماوی اطلاع تمام داشت و
 او از شیوه که بمانت نیز الفصیح بود و میسر نسبت که وقت آنست که حقیقت خاتم الانبیا
 از صاحب یکی از انبیا عبدالطلب متصف بصفات که از اسفند گل گشته و در شیوه پاک قرار گیرد
 و بعد از مشهور و اعوام از حرم غزلت بیارگاه نبوت خرامیده اسد و احمر را بدین تویم دختر
 فرماید فاطمه تصور آنکه شاید که از نسیم عنایت ملک متعال شجره امان و از قره قبال بارور
 گرد و عنان غریمت بجانب که معظم معطوف گردانیده بعد از مراحل و منازل بر کنار که رسید
 طرح اقامت انداخته و دیده انتظار بر ویدین مطلوب خویش گماشتند عبدالکوشش

از میدانگاه بازگشته نزد یک بمنزل فاطمه رسید چون فاطمه را نظر بر جمال جهان آرا
عبدالله افتاد شخصی دید که از پر تو خورشید خنسا ریش زمین و زنان روشنی پذیرفت و حال
از صفت سلف سابق بمطالع او رسید بود و در و معاینه کرد و لا جرم اسیر پیله ز سر پرده بیرون و دیدار او التماس نمود
که لحظه شرف قیوم عبدالله بنابر استدعای آن پرمی بیکر مجلس را و را بنور حضور منور گردانید و نگار
بعد از اقامت لوازم ضیافت نقاب حجاب از میان برداشته آنچه در خنساء خیال مخزون
داشت بر طبق عرض نهاد و از عبدالله درخواست نمود که او را در جماله نکاح آرد و عبدالله جواب
داد که اتصال بلکه موجب مسرت من است اما این امر بدون استصواب و استصلاح عبدالمطلب
بمشیت نمی پذیرد و فاطمه گفت آنچه مقتضی وقت است بتقدیم رسان و چون عبدالله از بارگاه
فاطمه بیرون آمد به بنجانه خلیش رفت بمقتضی قضای آلی با آنکه در فراش قرب تکیه فرموده
و آنکه در آن شب حامله بار امانت گشت علی الصباح عبدالله بخدمت پدر شتافته آنچه از فاطمه
شامیه شنیده بود بفرمان عبدالله مطالب رسانید و در ترویج امر ترویج مبالغه نموده بعد از خجسته
متبج و سرور بمنزل فاطمه خرامیده موافقت پدر و رباب مناکحت با آنکه در میان نهاد و قره العین
حاکم شام امر و زبشده عبدالله را از لوز بنوت بی مبره دیدار پس سر و از سینه پرور کوشیده بعد از شریط
استفسار دانست که قضا کار خود کرد و آنگاه بعد از گفت که خدا گواه است که باعث بر این
امر نه و سوسه شیطانی بود و نه هوا نفسانی بلکه مقصود من ازین مواعلت تو مصاحبت
سعادتمندی بود که لوز او در پیشانی تو می یافت حالا آن لوز از بشتره تو دور مانده پس
عبدالله را بوجود حضرت رسالت پناه علیه السلام بشارت داده و یوسف و محمد و هم سر خویش
گرفت و بجانب شام بازگشت و کوشیده نامه که ملائکه انجکامیت را بفاطمه خشمیه و زمره
باقبال خواهر و رقبن نزل و جمعی بلبله عدویه نسبت کرده اند و در نوشته الاحباب سمت تحمیر
یافته که هیچ میان روایات مختلفه بر این وجه می تواند شد که گویند مجمع السنون مذکور خود را
بر عبدالله عرض کرده باشند و هر یک از روایات آنچه بدور رسیده نقل نموده و در نوشته الصفا

مستول است که آمد و در تربیت غم خویش و سبب بر من مضاف روزگار بگذرانید و عبدالمطلب
 اورا جنت عبدالمطلب خواستگار می نمود و بآل نبوت و سبب را بر اسے خود خطبه فرمود و هر دو عقد
 و ربیک محاسن منعقد گشت و سید الشهدا حضرت زهرا را به مال بوجود آمد و خاتم الانبیا از آئینه مستول شد
 و تاریخ انجمن مستول است که عبدالمطلب بکثرت نور رسول مقبول علیه الصلوٰۃ والسلام حجابها و
 غراشها مشاهده مسفر نمود و آنرا از عبدالمطلب بیان میکرد و بجهله آن گفت ای پدر و قبیله من چنان
 بطحا سے کہ بر جبل سیر میگذازم از پشت من دو نور ظاهر می شوند یکی جانب مشرق و دیگری
 طرف غرب را فرامیگیرد و مرتفع می گردد و تا اینکہ بصورت ابری شود و در آسمان کشاده
 می شود و هر دو نور در همان در می آیند و باز بیرون می روند و بعد یک لحظه هر دو نور بجانب
 من مراجعت می نمایند و نیز من هر جا کہ می نشینم آواز سلام علیک ایها المستور مع ظهور
 نور محمدی شنوم و اگر من زین خشک و یازیر درخت خشک ساعتی می نشینم فی الحال
 سر سبز میگردد و شاخه های آن درخت بابل بجانب من میشود و با من ملا می میگردد
 و چون از اینجا میخیزم و آنرا میگذرازم باز بحالت اصلی خود بگذرد عبدالمطلب بعد استماع این
 سخنان گفت ای پسر من بشارت و خوشخبری با من آمید و ارم که الله تعالی
 از پشت تو و ولایت مکرّم خود را که بایان من آب و جواران وعده داده شده ایم ظاهر خواهد نمود
 و من خوالی قبل ازین واقعه که ولایت میکند بر اینک از پشت تو بزرگترین عالم ظهور خواهد کرد
 و دیده ام و بود عبدالمطلب که چون از پیش بزرگترین اختتام قریش مثل لات و عترت میگذاشت
 آنها آواز میکردند مانند آواز گریه و می گفتند کہ حالیا میان من و تو خلافت نماند زیرا کہ از پشت
 تو نور محمد صلی الله علیه و آله و سلم امانت است و از دست او ولایت مایان و ولایت اصنام دنیا
 خواهد شد و وقت وفات عبدالمطلب فیست عقیده کردند آنکه بعد از او قول حضرت رسالت پیام
 بدو سال عبدالمطلب از بیعالم انتقال نمود و بعضی گفته اند کہ آنصوت قبل ولادت وقوع یافت
 و تجلی بر آنست کہ رسول مقبول صلی الله علیه و آله و سلم بیست ماه بود کہ پدر آنسرور فوت شد و در

روضة الاحباب مسطور است که تولی آنست که عبد الله چون وفات یافت پیغمبر صلی الله علیه و سلم
 آنکه و سلم نسبت و مشیت با پدر یا نسبت مایه یا دوماه بود در گواره در روضه الصفا مذکور است که نبوت
 اصح عبد الله پیش از ولادت رسول بدیار شام رفته نیز گاه مرا حجت و بعضی گفته اند در وقت تولد
 بر اسباب و برخی را عقیده آنکه حضرت مخرم ازین چون بدیده رسید با دم اللذات مبدوم قواعد بنیان قصر وجود
 او پر دانه و سر سراسی که پدر را التالیف موسوم بود مدفون گشت و در شواهد النبوة مسطور است که عبد الله
 پیش از ولادت و صلی الله علیه و سلم چهار ماه در مدینه فوت شده بود و همانجا مدفون
 گشته و بر وایتیه عبد الله در البواقی فتح کرده که موضع نیست در میان که مدینه وفات یافت و همانجا
 مدفون شد و مختار صاحب مدارج النبوة همین است که مدفون عبد الله در التالیف و بر وایتیه
 البوا است مگر عجب از صاحب سحر الانساب که وفات عبد الله و مدفون او که مخطئه نقل کرده و ازین
 عباس مروی است که چون عبد الله وفات یافت ملائکه جناب کبریا عرض کردند التالیف و سیدنا
 محمد پیغمبر تو و حبیب تو یتیم شد خدا یتیمای فرمود من او را حافظ و نگهبان و نصیر و کفیل و یم صلوة
 و سلام بروی فرستید و برکات بر آید او خواهم و آوا دعا کنید صلوة الله و ملائکته و منسبین
 و الصالحین و الشهداء و الصالحین علی محمد بن عبد الله بن عبد المطلب و برکاته و سلامه
 و مدت عمر عبد الله نسبت و پنجاه بود و تالیف گفته اند که سی سال و روایتی آنکه عمر او بیست و نه
 و یک سال بود و الله اعلم بحقیقه الحال تنبیه در اسلام البوین جناب رسول انقلین صلی الله
 علیه و سلم علما اختلاف کرده اند چنانچه متقدمین بر آنند که والدین آنحضرت بر کفر ازینکه
 انتقال کرده اند و صاحب جامع الاصول در بخش مخصوص حدیثی از ابی هریرة نقل کرده و سابقین
 اثبات اسلام البوین رسول حسین نموده اند بلکه جمله اجداد آنحضرت را از عبد الله تا آدم
 مسلمان دانند و پدر ابراهیم عار نیز مسلمان گفته اند و آور راعم ابراهیم شمرده اند و پدر آنحضرت
 و در اثبات اسلام البوین آنحضرت سه طریق گفته اند یا اینکه بر دین ابراهیم عمل بود و یا آنکه
 بابشان دعوت نرسیده و در زمان فترت از بنیان در گذشتند و زمان نبوت نیافتند یا آنکه

نزد گردانید چنانچه ایشانی را از مسجد رسول کریم و ایمان آوردند و حدیث احتیای
 البون الرجب مصنف می نگارند، التصحیح و تحسین کرده اند بسیاری از محدثین و بطریق مقصوده
 اثبات اسلام البون، آنحضرت منوره اند چنانچه شیخ الحدیث جمال الدین سیوطی از اکابر
 متاخرین علمای حدیث است رسایل عدید و در ثبات اسلام البون آنحضرت تصنیف کرده
 دوران بعضی اولاد حیحی بیرون البون آنحضرت ثابت کرده و معتبر است و ثابت منوره که موثق بودند
 بر زمین ابراهیم و وحشیته آورده که آنحضرت و رحمة الوداع برای آن بر خورفته و از مسجد کوفه
 حق تعالی ایشانی را زنده ساخت بعد از آنحضرت ایمان بخوردند و باز وفات یافتند و آنوقتیکه خدا
 در کفر اینها روایت کرده اند منسوخ اند لذا خبر هذا التقصیه پس حوط و اصوب آنست که از احوال
 والدین رسول خدا صلی الله علیه و سلم غیر تحسین و ثناء تعرض نباید کرد و بسایر ابواب و غیره العباد
 علیه السلام را از عبد الله تا آدم کمال یقین بدان باید نمود و قاضی انبیا میگرداند آنچه رسول
 مقبول صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که از ابتدای آدم مرا از اصحاب طیب و در ارحام طاهر و
 نقل میکردند تا آنیکه خداستجای پیدا ساخت مرا از شکم البون من که پاک و صاف و سیر استند
 از نواحی آنجناب ارشاد کرد که حق تعالی منور مرا قبل از آدم مهنر ارسال فرید و چون آدم را پیدا
 ساخت مرا در صلب او انگذ و وقتیکه آدم بر زمین آمد من در صلب او بودم و گزاف من مرا در صلب
 نوح در سفینه و وقتیکه ابراهیم را در آتش انداختند من در صلب ابراهیم بودم بعد از آن نقل
 میکرد مرا از اصحاب طاهر و بسوے ارحام طیب تا آنیکه بیرون آوردم مرا خداستجای از البون
 من که هرگز مرتکب گنایان نشده اند پس والدین جناب رسول انبیا منور از ثلوث کفر و شرک
 بوده اند بدلیل قول و ثناء و نقل یک فی الساجدین و جناب احمدیت خراسمه رسول خود را
 بحجج و وجه از ثلوث منیات منور و مصفا ساخته آباء و اعمات آنجناب را اشرف ترین آباء
 اعمات گردانید چنانچه آنجناب را اشرف ترین مخلوقات آفریده پس چگونه گمان و وهم باید کرد
 که نور الهی در صلب مشرکین قرار گیرد و ما را از اید اینچه خیال جمال و بے ادبے است این عقیده نباید

والله اعلم آنچه آمد و الله که احوال اجداد و جناب خیر العباد و صلی الله علیه و سلم بین الاجمال
و التفصیل بقلم آمده اکنون صحابین را در اوراق تاریخ بر زمین ججاج اخبار احمد مختار صلی الله علیه و سلم
می آید بطریق اجمال نه بر سبیل تفصیل و الله یقول الحق و هم یبصر الی سواء السبیل فصل چهارم
در ذکر بعضی بدایع و وقایع و غرائب و احوال که در مدت حمل و قبل ولادت حضرت رسالت صلی
الله علیه و سلم که در اطراف عالم بوقوع انجامید تا فلان اخبار نبوی و ما بهر آن آثار مصطفوی علیه
الرحمة و الثناء از روضه الاجاب روایت می کنند که اهل سیر آورده اند که در ایام حج بر قول صح
د و اسد ایام شریف و بهر اوقتی در شبیه عرفه شب جمعه بود که نور محمدی از عبد الله بآمنه منتقل شد
در مدارج النبوة مذکور است که ازین جهت امام احمد بن حنبل بسبب الحجة رافا صلی الله علیه و سلم از
لیلة القدر داشته که خیرات و برکات و کرامات و مساوات که در جنس این شب بر
عالم بیان و مومنان مقاض و نزل شده و هیچ شبی نشده تا دور قیامت
بلکه تا آید و اگر سببین جهت شب میلاد افضل از شب ثور دارند نمی سوزند و
قد صح به العلماء و در آن شب حضرت حق تعالی امر فرمود خادان بهشت و اکه ابواب
جنات را بکشاید بجهت تعظیم نور محمدی صلی الله علیه و سلم که استقرار و طین
آمنه می گیرد و در اخبار و از و است که درین شب در ملک و ملکوت ندا و رواوند
که عالم را با نور قدس منور سازند و ملائکه آسمان و اهر از و فرج شدند و جبریل از
آه و عالم سیر محمدی را آورد و بر فوق خانه کعبه منصوب ساخت و جمیع لقا حرم رو
زین را بشارت دادند که نور محمدی صلی الله علیه و سلم در رحم آمنه قرار یافت تا بهر
خلایق از ان متکون شود و بهر بهترین نعمت بود که در خوشاوقتی است که محمد صلی الله
علیه و سلم پیغمبر ایشان باشد و از عبد الله بن عباس منقول است در آن شب
که نور محمدی از عبد الله بآمنه انتقال یافت ثما می گاهان عرب بر القضا مطلق شده
صورت واقعه را بیکدیگر پیغام کردند و در شرق و غرب عالم و جوش و ظهور و دو آب

بجوید با هم در تکلم آمده گفتند نزدیک است که جهان بنور حضور نبی آخر الزمان فرین گردد و در
 در کتب سیر مذکور است که در صبح آتش تمامی اصنام ربع مسکون سنگون شدند و در
 تخت ملوک دومی الاقند از گونسا گشته اصحاب مهر برودان روز قدرت سخن گفتن نیافتند
 و جوش مغرب بجانب مشرق رودان شدند و بشارت بنیکد بیکر میدادند که وقت آن آمد که ابوالقاسم
 صلی الله علیه و آله و سلم بوجود آمد گویند تخت ابلیس لعین آن شب سنگون شدند همچنان تا چهل
 شبانه رود سنگون بماند و شیاطین بولادت وی صلی الله علیه و آله و سلم از صحر و با آسمان
 ممنوع گشتند و ملائکه ابلیس را در دریا انداختند و چهل روز عقوبت کردند که نیکد که شیطان سیر رود
 و محرق گشت و اندوه بسیار بر وی غلبه نمود ناگاه از دست ایشان گریخته بسجیل لوقیس آمد و
 چنان فریاد نمود که جمله جنود ابلیس شوند و گرد وی جمع آمدند گفت و ای بر شما که ولادت محمد
 ابن عبد الله نزدیک شد بعد از این عبادت لات و غری و سایر اصنام باطل بشود و نور تو حید
 جهان را فر گیرد و دوزنا و خمر و قمار حرام گردد و همچنین کاهنان قریش و سایر قبایل عرب انصاف
 خویش محجوب گشتند و معنی کفایت از ایشان مسلوب شد و آتش ندای از زمین و آسمان شنیده
 می شد که نزدیک آمد وقت بیرون آمدن نبی آخر الزمان بایناریم و برکت در مدارج النبوة
 مسطور است که بودند قریش و رقط شدید و ضیق عظیم چنانکه در رخنان همه خشک شدند و چاهانایان
 همه لاغر گشتند پس فرستاد خدای تعالی بارانها که سبز و شادوات ساختند در رخنان را و دومی
 نمود و ذوق و سرور و نعمت و حضور تا آنکه نام نهادند آن سال را سنة الفتح و الا بهاج
 و آزار منه مروی است که از پیچید و تحمل تا مدت شش ماه اصلا علی از علامات خلی بر من ظاهر شد مگر
 القطاع حیض و بعد از انقضا می مدت مذکور شخصی بن النوم و الیقظه با من گفت که از حمل خویش
 پنج وقت داری گفتم نه گفت بد آنکه به پیغمبر این امت حامله شده و دیو آید آن که به بهترین انام
 و از شنیدن این سخن حمل نزد من سپین شده نزدیک بوضع حمل همان کس از پیش آمده گفت
 چگونه و بالهر الواحد من شکر کل حاسد چون فرزند متولد شد و او را محمد نام کن که نام او در نوشته

و اجماع احمد است اما آسمان و زمین حمد وی گویند و در قرآن مجید است در روضه الصفا مسطور است که
 آمده میفرماید که من این کلمه تکرار یا دیگر کنم و صورت واقع را بازمان گفتم باشارات ایشان و در طلق
 آهنی در باد و گردن خویش افکنم بعد از زمانی شخصی آن خلقه بار از من جدا ساخت و گفت زنها
 اینهارا دیگر با خود ندارد و بهم از آنکه منقول است که محمد صلی الله علیه و سلم در شکم من بود و در وقت
 دیدم که نور می از من جدا شد و جمله عالم منور گشت و از عکس آن نور کوشکهای بصری و شام و در که معطل
 بنظر من درآمد و بصری شمریت و اطراف شام و بهم انبند منقول است که گفت در هر از آنهاهای
 حل ندای شنیدم از آسمان و زمین که بشارت بادم شمار که وقت رسید که ظاهر گرد و ابوالقاسم میمون
 مبارک صلی الله علیه و آله و سلم فصل ششم در بیان تاریخ میلاد آن شفیع روضه و صلی الله علیه
 و آله و سلم و ذکر بعضی از حوادث که در آن شب بوقوع آمده آداب تاریخ آورده اند که چون از زمان فتح
 عیسی علیه السلام بدست هشت صد سال یا شصت و دو سال و یا با نصد و هفتاد و هشت سال علی
 اختلاف الاقوال در گذشت و اوقات فترات امتداد یافت و ابوالقاسم میمون که از میان القاسر
 مسحا اقتباس قلوب مرده از باب ضلالت راحیان مجدد و کرامیت نماید و بر شحات سخا بهایت قلوب
 پر فروه اصحاب غرائب را صفت نصارت عنایت فرماید شش سال طوائف امام مبنای و عبادت
 اصنام از حد اعتدال تجاوز نمود و نواز معرفت معبود حقیقی و رجا ب شریف شد تبلیس بلبل ابواب
 شرک و طغیان بر بر عصیان بر کشود و در خلال این احوال نسیم عنایت ازلی از مهرب عاطفت
 لم یزلی و روزین آمد و صبح سعادت ابدی از طالع سیادت احمدی و میدن آغاز سنا و
 و نور نبوت کبر از افق ام القری طالع شد و آفتاب رسالت عظمی از افق سپهر طری الام
 گشت و حکم حرم بلکه شرق و غرب عالم بوج و فائض ابجد و حضرت فاطمه الزهرا
 صلی الله علیه و آله و سلم صفت اضاءت پذیرفت یعنی خواجه کائنات و واسطه ظهور
 سکنات محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم در سال چهل و دو و هم از حکومت نو فیران
 حاول تو لیمود و صاحب جابج الاصول و خسیعه آورده اند که در هشت صد و شصت

دو و سال از وفات اسکندر ردی گذشته بود و این خوزی و رکاب بنفیع از این مجازین
 محمد بن اسحق که از اکابر مؤرخان است نقل کرده اند که از زمان عیسی علیه السلام تا زمان پیغمبر
 صلی الله علیه و سلم شش صد سال بود و الله اعلم جمیع اهل سیر را ندانند که آن سرور و سال
 فیصل بعد از آن پنج پناه پنج روز یا چهار روز که نبوده اند و حضرت حق تعالی بزرگوار
 بلیه اصحاب فیصل را از که و ابالی آنجا دفع فرموده و فرموده است که قصه اصحاب فیصل و تولد
 پیغمبر صلی الله علیه و سلم هر دو در یک روز واقع شده و در جلالین آورده که واقعه اصحاب
 فیصل در عام تولد خواجه عالم بود و بعضی بر آنند که بعد از سی سال و نوزده بعضی بعد از چهل سال
 از واقعه قیل آن حضرت صلی الله علیه و سلم بوجود آمد لیکن این هر دو نقل ضعیف است و
 قول اول صحیح و الله اعلم چنانکه در روایت الاحباب مستور است و بالتفاتی جمله علمای فن سیر
 مذت حمل آن حضرت صلی الله علیه و سلم ماه نهم و نه پیش و درین بدست پیچ و جمعی دالم
 بامنه ما و آن حضرت صلی الله علیه و سلم نهمیده و مشهور این است که در ماه ربیع الاول آن
 حضرت علیه السلام بوجود آمده و طائفه پیرانند که ولادت با سنادت آن حضرت در ماه رمضان بود
 که علوقی لطف محمد صلی الله علیه و سلم در خرم آینه و عرشیه عرته واقع شده و زمره را عقیده
 آن که در ایام تشریق بوده و هر یک ازین و در روایت متافعی قول است که تولد سید الانام در ماه
 ربیع الاول بوده باشد زیرا که جمیع علمای متقدمین و متأخرین متفق اند بر آنست که در آن ماه تمام
 تمام بی گم و بیش بوده لاجرم اعتقاد و بعضی آنست که پیغمبر آخر الزمان علیه الصلوٰه و السلام در ماه
 طاعت عالم آرا بجهانیان نمود لیکن جمله علمای پیرانند که ماه ربیع الاول بود و در روایت الاحباب آورده
 که چون بر طبعی گویند که همه انما النبی زیاده فی الکفر لیصل به الذین کفروا چنانچه عا و بحسب
 عا و الایه کفار نسبی میکردند و تاخیر و تقدیم مابین حرام می نمودند بآن واسطه حج الیتام
 در مشهور دیگر نیز غیر از ماه ذیحجه می شد پس تو اندیشد که در سال ولادت آن حضرت حج قربیش
 در ماه جمادی الاخری واقع شده پس این تقدیر و از و هم ربیع الاول نه ماه تمام میشود که علوق لطف

منظره اگر در ایام حج واقع شده باشد و هم اختلاف سنت علما را که آن ولادت همایون در کدام روز
 بود و از ماه چند یوم گذشته بود مشهور میان اکثر مورخان آنست که دوازده شبانه روز از ماه ربیع
 گذشته بود که منور و عالم فخر و اولاد آدم بوجود آمد و نزد عیسی دوازدهم ماه مذکور است و بسیاری از
 علما تصحیح آن نموده اند که هشت شبانه روز از ماه مذکور گذشته بود و نزد عیسی ده روز نیز آمده
 و در مدارج النبوة گفته که قول اول اشهر و اکثر است و عمل اهل مکّه برین است و زیارت کردن ایشان
 موضع ولادت شریف را در این شب و خواندن مولود و آنچه از آداب و اوقاف آنست در شب
 دوازدهم کنند و اهل سمرقند نیز که روز ولادت خواجه کائنات روز دوشنبه بوده است و در
 روضه الاحیاء از ابوالمانع رزمیست که گفت اعرابی از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
 سوال کرد از روز دوشنبه آنحضرت فرمود من و ران روز تولد خودم و آنست که در
 روز دوشنبه بوده و از ابن عباس منقول است که گفت پیغمبر علیه السلام روز دوشنبه بوجود آمده
 و وحی بر او سیّم روز دوشنبه نازل شده و وضع حجره الاسود در موضع خود روز دوشنبه فرموده
 و از که روز دوشنبه بیرون رفته بود و در روز دوشنبه در مدینه در آمده و وفات آنسور در
 روز دوشنبه واقع شده اگر غیر آن در روز دوشنبه وفات آنسور واقع می شد آنروز را بکروه
 میبستند و بنامت منسوب میکردند و الله اعلم و وقت ولادت با سعادت سرور عالم بعد از طلوع
 صبح صادق ثیرل طلوع آفتاب هنگام غفر بخت بنین معبد و سکون نادان ترک که بجزیرت امانت توخت و پیوسته
 و مدارج النبوة از مواهب الدنیا نقل کرده که مولود پیغمبر آن همه علیهم السلام همین است و اکثر اخبار
 در وقت ولادت شریف طلوع فجر آمده و در شب نیز آمده و همین وقت طلوع فجر را بجهت
 قریب شب نیز می توان اعتبار کرد و در مواهب الدنیا از شیخ بدر الدین زرکشی نقل کرده
 که گفت صحیح آنست که ولادت در روز بود و آنکه تساقط کوکب و شهاب واقع شده بدان
 استمال بر لیل خوان کرد و زیرا که زمان نبوت ولادت زمان ظهور خوارق عادت است پس
 مؤانده که سقوط نجوم و رخا باشد و الله اعلم و اهل حساب را عقیده آنکه آنروز موافق سیّم

و یابست و ختم با خنجر نسیان بود از شهر و میهمانان و یارانش و دیو و دوزخ و از مایه های فرس و در آن وقت
از سلطنت انوشیروان عادل چهل و دو سال یاسی و چهار سال هشت ماه گذرشته بود و از تاراج
اسکان و دزدی هشت و دوازده سال و اعلم عند الکبیر المتعالی الامکان و ولایت پهن
آخر الزمان علیه السلام با اتفاق و ملائکه من سیر در کاشانه در شهری که میگفتند سر اسب شیب بنی بزم
بود و در کوچه واقع شده و آنرا زلف المولد خوانند و تولد فرمود و آن سر اسب ارث بان
سرور و سرسبیده و خواججه عالم آنرا بنقیل بنیابی طالب بخشید و اولاد عقیل بعد از فوت پدر
آن منزل را محمد بن یوسف که برادر حجاج شقیق است و فرزند و آن بقعه متبرکه که بنام
محمد بن یوسف ششمار یابست و محمد بن کورن خوانند که مولد صاحب مقام محمود بود و داخل قصر خوش
که آنرا امینا میگفتند گردانید و چون دولت بنی امیه القضا یافت خیزان و از ده کارون رشید
آنخانه را از آن گوشه جدا کرده سجدی ساخت و زبانه و دهنایت آنرا سخته و مضبوطا تا مسجد عباد
مناجین گرد و در با قنات صلو و خمس در آن مقام فرخنده انجام قیام نمایند و از جمله کلیات
و قالی که در شیب میلاد شقیق روز معا و اتفاق افتاد و مردم شدن آب دریا چپ ساد و است
و جریان گشتن آب در وادی سما و حال آنکه قبل از آن تاریخ بدت دید یعنی هزار سال منقطع
شد و آب در آن وادی کس ندیده بود و بهم کسیر لبطاق کسیری که مشتمل آن در
ساحت گتیه کس نشاخته بود و ظاهر شد و چهار روز لنگره ساقط گشت و بدان واسطه انوشیروان
ترسیده روز سه از روز با با خواص و ندمای خود در آن باب گفت و شنود و می نمود
که ناگاه خبر از جانب اعظم رسید که لشکر کج فارس که در مدت هزار سال خودیران راه نیافته بود
نرم و مرده و چون تاریخ مروی که لشکر را ملاحظه کردند با زمان افتادن شرفا ایلوان
مطابق افتاد و چنین خبر مردم شدن دریا چپ ساد و فیضان آب در وادی سما و متعاقب
سید و محمد بن مجلس بود و بران سینه قاضی القضاة و جوس بر زبان آورده که من در آن
شیب بخواب دیدم که مشران تند سپان عربی را از و خواجه گورانیده در بلا و فارس متفرق

گروانیده اند و پیشانی خاطر انوشیروان از استماع این سخنان زیاده شد و از موبد موبدان پرسید که سبب این وقایع چه تواند بود و جواب داد که طاهریان عرب امری حادث گشته است که بدان سبب ملک بجم منفرم و مغلوب خواهد شد آنگاه کسرے نزد عثمان بن المنذر که از قبل و سه حکام عرب بود قاصدے فرستاد که کسرے را از وانا سے عرب نزد بافرست که از عده جواب لیجے سوالات ما بیرون آید عثمان بن المنذر عبد المسیح نامے را که در آن زمان قول او در میان اعراب موثوق بود و خواہر زاده سلیم کاہن بود نیز و کسرے فرستاد و انوشیروان و قالیع مذکور را یا عبد المسیح گفته از مدلولش پرسید عبد المسیح جواب داد کہ نمال بن شتر عالم است کہ امور مذکورہ برکہ ام و دالت میکند و در رختہ الاحیاء بطور است کہ سلیم کاہن بود از بنی زبیب کہ مفصل دیران بود و قدرت بر قیام و قعود و نشست و ایستادن و غنیمت شدے پر یاد گشت و بنیشتے و در اعراضے و سہیج استخوانے نبود مگر استخوان حج و سر با و دست و اصابع و سے گو یا سلیم بود از گوشت و چون میخواستند کہ ویرا جاسے نیز قہمے پیچیدند او را و سے بردند و گویند و سے و سے در سینه او بود و ویرا سر و گردن نبود و اہل تاریخ گویند و سے ساکن جا میر بود و در ایام سیل عرم بوجود آمده و با گروہ از دارا بار ستا بیرون رفت و در ان ایام کہ آنجماعت از انجا متفرق شدند تا زمان ولادت پیغمبرنا صلے اللہ علیہ وآلہ و اصحابہ وسلم بزلیست چنانچہ عروے بثصد سال یا شد و اللہ اعلم و گویند کہ چون خواستند کہ و سے کہانت کند و اخبار از غایب نماید او را سے جنبانیدند ہمچنانکہ مشک و مرغ را سے جنبانید پس نفس بر و سے افتادے و از مغیبات خبر دادے و از و تہب بن نضیر منقول است کہ از سلیم پرسیدند کہ علم کہانت ترا از کجا حاصل شد گفت کہ مرا صاحبے است از جنبان کہ و سے استماع اخبار آسمان کردہ و زمانیکہ حضرت حق تعالیٰ یا موسیٰ علیہ السلام بکوه طور حکم میفرمودہ از انجملہ خبر بابا من

میگوید من با مردم میگویم انقیضه عبدالمسیح بجایم کسرے بجانب شام که مسکن
 خالشن بود توجه نمود و چون بمقصد رسید سبط را بکرات موبت گرفتار وید
 هر چند سلام و تحیت گفت جواب نشنید پس عبدالمسیح بیتی چند بربان آورد
 مضمون آنکه آیا کرده شده است تا استماع کنی ناید بهتر من و یا خود مرده است
 اے فاضل من که من از جمله خوشان توام بر اے استقار امارے عظیم
 که جمیع دران متحیر اند از راه دور بحضور آمده ام کعبه از ان سبط
 سر بر آورده و کلمه چند در غایت فصاحت بیتی از وقایع که در اطرافات
 عالم روسته نموده بود مشعر بر ظهور صاحب مقام محمود بیان فرموده گفت بعد
 شرفا تیکه از ایوان کسری انوشیروان افتاده چارده کس دیگر از بنی ساسان
 از حبال دندان حکومت خواهند کرد آنگاه ملک بدیگران منتقل خواهد شد اے
 عیسیٰ المسیح وقتی که پیداشد تلاوت بیتی خواندن قرآن و مبعوث گردد صاحب عیانی
 محمد مصطفیٰ صلی الله علیه و آله و اصحابه و سلم و روان شود و دخانه ساه و فقر
 رود و ریاض ساه و دهمیر و آشکن فارس و بابل مقام فرس تمام مقام سبط
 نماند بقیه حکومت و سلطنت عجم از ملوک بابل الخطایع یاید و سبط جهان گذران را
 و داغ نموده بجانب دارالقرارش تمام بدو علم کماست و سه در زمین شام نماند
 بعد از ان شده اید اموار عظیم تمام پدید آید و هر چه آید بپوشاید و بپوشاید از ان
 هیچ آفرید از نوج ساسانیان نماند و چون سبط سخن بدیجار رسانید
 زیانش از حکم باز ایستاد و روح از بدنش مفارقت نمود و عبدالمسیح پو این بار نشنید
 سخن ان سبط را سر و عرض انوشیروان گردانید و کسرے خرم گشته گفت عارفان
 آن بود که ناگاه در زمان من حسا و شهر و سکه ناید مدت طویل سے باید که
 چارده کس از ما حکومت کنند و ندانست که سلطنت که کس از ایشان در غرض چهار سال

انظر من خواب یافت و آنحضرت این چهارده کس نبرد و جویین شهریار در زمان خلافت ادنی نورین
 و النورین رضی الله عنه بجل قرا خواب استیافت چنانکه حق تعالی ملک بر و جوی که آخر ملک
 فرس بود بدست سعد بن ابی وقاص رضی الله عنه فرمود و در آن روز که اسلام بکبر بخت و بعد از آن
 چند نوبت لشکر جمع کرد و محاربه نمود و بجانب خراسان رفت و در زمان خلافت امیر المؤمنین عثمان
 بن عفان رضی الله عنه اسپا بانی او را در سال سی و یکم از حیرت و در مرگ بخت و السلام اعظم
 و از جمله حوادث شب ولادت آنست که بواسطه از قمر لیشا بقی داشتند در بختانه که هر سال
 یک نوبت در اینجا به بخت گشته تخم کردند و در آن روز شتران را فروج میکردند و دعوت عام
 می نمودند و مشرب خمر استیصال می نمودند اتفاقاً شب ولادت حضرت مقدس نبوی باب
 عبدالمطلب مطابق اتفاقاً و چون انجماعت و در آن شب به بختانه در آمدند و معیوب باطل خود را از
 محل خربیش بر رواندا و یافتند و از اینصورت متعجب شده باز بر بخت اول نهادند و بعد از آن
 آن بت دیگر نگرفتند که کار اضطراری غلیم نموده بروض خود و بختش استوار ساختند و از
 جوت آن بت آویاز سه شنیدند که قایلی میگفت متعجبی نزدی بمولود اخبارت بنورده و به جمیع
 محاح الارض بالشرق و المغرب و حوت الاوانان طرأ و اعدت قلوب الملک الارض حیا الله بنوا اعد و در شب ولادت
 آنحضرت بود و آن وقایع غریبه که در آن و آن ولادت با سعادت بطور پیوسته نقل است از امام
 و الله ما بعد الشهور علیه السلام که در حین وضع حمل آواز بزرگ و اعظمت شنیدیم و از آن
 بنایت ترسناک گشتم و چنان دیدیم که مرغ سفید جناح خود بر شکم من مالیده که گشت
 و آن ترس بسبب آن س از من متفک شد و چون نگاه کردم قدحی شربت سفید حاضر
 دیدم چنان تصور نمودم که شیر است و بر من عطش است و لی گشته بود بیا شام دیدم از من نه شیرین
 تر یافتم بعد از آن نور سه عظیم از من بطور آمد و منانه و سر اسه من چنان نورانی گشت که
 بغیر از نور سه چیز بنظر من ورنیامد و زنان دیدم آنجا حاضر با قامتها سه بلند و طاهنا سه
 زیبا که بدو خمر آن عبد مناف مانند بودند که زمین بر می آمدند و چشم من قیام می نمودند و من و حیرت

و شدت موسیٰ و صبر الیوب و طاعت یونس و جهاد یوشع و صوت داؤد و جلال ایتیل
و وقار الیاس و عصمت یحییٰ و رب عبدیسیٰ اورا عطا بنا و ہید و زینت یک چشم
زین ابرمتیٰ گشتہ محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را باز یافتہ کہ حریر پارہ سفید در دست
داشت و آب حیات ازان سے چکید و قالیے میگفت کہ محمد حبیب دنیا را تصرف نمود و تہمین
واقعہ را بطریق دیگر ہسم از جناب آمنہ والہ بزرگوار انسور روایت کردہ کہ چون
محمد علیہ السلام متولد گردید دستہا سے خود بر زمین نہادہ سر سومی آسمان گردو گویا
بزرگوار آمد و انگشتان خود را فرو گرفته بود و اشارت بآنگشت سبابہ میکرد چنانکہ
تسبیح میکنند و بر و استی آنگشت ابہام خود را سے بکشد و شبیر ازان بیرون سے آمد
و بعد ازان قبضہ از خاک برداشت و متوجہ بنانب کعبہ شد و بسجود رفت و باو سے
نور سے ہمراہ از زمین بیرون آمد کہ مقصود صحرا سے شام بان نور بدریم و بعد ازان
ابر پارہ سفید از آسمان فرود آمد و او را برداشت و از چشم من غایت گردانید و شنیدم
کہ مناد سے میگفت کہ وے را در شرق و غرب زمین گردانید و در موالید انبیا بدراید
کہ ہمہ او را با ششم و صفت و صورت بشناسند و دعا سے برکت نمودہ پر وے و مند
و اورا جامہ ملت حنیفہ بپوشانند و برید پر وے ابراہیم عرض کنند و در مقام دریابا بازید
تا اہل دریابا ششم و صورت و صفت بشناسند و ہرستیک نام وے و رجا را حاجی ست
کہ پیچ از شرک در پر وے زمین باقی نماند الا در زمان او محو شود و بعد از لحظہ وے را
باز آوردہ و صفوف سفید چنانکہ بیان کردہ شد پھچ و پر وے حریر پارہ سبز نہادہ
و کلید خنجر بدست وے دادہ و شہیدم کہ گویندہ میگفت کلید نبوت و کلید نصرت و کلید
خزائن محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم قرار گرفت بعد ازان ابرا پارہ دیگر ظاہر شد
اعظم و نورانی از او سے و آواز سے مثل صییل اسپان و پیر مغان و آواز سخن گفتن
مردان ازان می شنیدم این ابرا پارہ نیز ویرا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بخود ضم کرد

و باز از نظر سن غایب گردانید و این غیبت زیادت از نوبت اولی برداشت و منادی
 میگفت بپرید محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را و از اطراف زمین بگردانید و بر تمام روحانیان
 انس و جن اورا عرض کنید و او را در ریاضے اخلاق انبیاء و رسل مغموم و بیدار بعد از ان
 او را باز آوردند حریر پاره پیچیده در دست داشت کہ قطرات آب زلال از ان حریر پاره
 میچکید و گویند میگفت پنج حج محمد علیہ السلام تمام دنیا را تصرف نمود و هیچ از اهل دنیا نماند
 الا کہ در قبضہ تنجیس و در امن بطوح و رغبت باذن اللہ تعالیٰ ما شاء اللہ لا قوۃ
 الا باللہ بعد از ان سہ نظر دیدیم کہ روشے ایشان از حسن و جمال چون آفتاب
 مے تافت یکے را از ابر بقی نفوذ در دست چنانکہ بوسے مشک از فرزان میومید و دیگر
 طشتی از زمرد مینداشت و آنرا چهار گوشہ بود و بہر یک گوشہ از ان یک در سفید شانہ
 گفتند این چهار حد دنیا است بر جانب کہ خوابی فرا گیر محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دست
 مبارک خود را در میان طشت نہا و نذر سیدہ کہ او کعبہ را فرو گرفت و او را قبلہ و مسکن
 او ساختیم و سوم نظر حریر پاره داشت و در دست چپین باز کرد و خاستے در ان بود
 صاحب طشت محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را برداشت و در طشت نشاندہ و از ان بقی
 آب بردے میرنختند تا او را بهفت بار شستند و بسویاسے او بوسہ دادند و در ان
 حریر پاره پیچید و او را بقمطے کہ گویا از مشک از فرو برد و بر بختند و بعد از ان صاحب
 حریر پاره ویرا ساعے در زیر جناح خود را آوردہ و از ان عباس سہ منقول است
 کہ فرمود آن شخص رضوان خازن بہشت بود آئمہ گفت بعد از لحظہ دیدن از زیر پر خود
 بیرون کشید و در گوش او سخنان بسیار میگفت کہ من از ان پیچ در دنیا فتم پس میان ہر دو
 چشم وے را بوسید و گفت بشارت باد تراے محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ علم ہم
 پیغمبران بتوارزاسے داشتند و علم علم و لواے شجاعت تو از فرشتہ و با تو منافعت
 نصیرت ہمراہ گردانیدند و بہت عظمت تو در دلباسے مردم افکندند کہ چپ کس نہ کرد تو

نشنود مگر آنکه دلش لرزان و ہراسان گردو و اگر چه ترانیدہ با شہر یا حبیب اللہ
 آئندہ گوید بجز این شخصے را دیدم کہ دیان برومان و سے علیہ الصلوٰۃ و السلام نژاد چنانکہ
 کہو تر سے بچ خیر را طعمہ و برو سے بوسے چیسے میدان و سن و روسے می نگریستم و
 سید یدوم کہ علیہ السلام اشارت میکرد و طالب زیادہ تر سے نمود و بجز این
 با او گفت اسے محمد بشارت با و ترا کہ مجموعہ اخلاق حسنہ بنوار زانی داشتند و روح نیکو
 رویش بالیدہ و سراور شانہ گردو سہ در چشم کشیدہ و از نظر مہماسب گردانیدہ و اندوہ
 بسیار بر خاطر من پیشانیافتہ متحیر شدم و گفتم قوم من کجا از گویا نیست شدہ اند چہ شب
 ست تا من درین مقام بالم وضع حمل گرفتارام و عجیب از قوم من نزد من حاضر نیست
 و در این اثنا محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را بہان شخص باز آورد و سوسے او را تہ ماہ می
 یافت و بوسے مشک از سوسے ششوم میگشت و شخص میگفت کہ او را و مجموعہ لقاء از
 عرض کردم نزد آدم صفت بروم اورا بسینہ خود باز گرفت و برو سے دعا سے برکت
 کرد و گفت بشارت با و ترا سے محمد کہ سید فرزندان اولین و آخرین من خواہے بود
 و آن شخص این نوع سخنجان گفتہ محمد را بمن سیر و میرفت و باز میگشت و میگفت اسے
 عز و شرف و نیا بشارت با و ترا کہ بغیر و تفتی تشبہ کشنی بہ کس کہ دست در دامن تو زود
 و قرآن تو بر در زمرہ تو محشور گردو در این بودم کہ ناگاہ عبدالمطلب در آمد و از پیالات
 علام کردم و اورا نیز واقعہ خیر رو سے نمودہ بود با من در میان آورد و از آنجا آنکہ
 منقول ست کہ در شب ولادت سرف و دودمان لوسے بن غالب عبدالمطلب و مسجد الحرام
 مناجات و رفع حاجات ہر گاہ و اہب العطایات مشغول میکرد و ناگاہ دید کہ ارکان
 خانہ مقام ابراہیم علیہ السلام سجدہ کرد بحالت اصلی معاودت نمود و گفت اللہ اکبر خدا
 خیر الانام این زمان مرا از بلیدہ سے صنام پاک ساخت و ہبل کہ بزرگترین بتانست
 دیدم کہ بر رو سے افتادہ و نذر اسیدہ کہ آئندہ را پسے در وجود آمد و سخت حمت

بروے نازل گشت و طشتی از قدس آوردند کہ اور در انجا بشوید و محمد خلق را از
ظلمت ضلالت و غوایت بروشنای برایت خواهد آورد و ہر کافہ خلایق مبعوث گردند
ایں فرستگان گواد باشدید کہ ملائچہ خراین با و از اسے دوشتم تیس روز ولادت در
عید خود سازید و ہر سال تا بقیامت بان روز تبرک جوید عبدالمطلب با آمنہ گفت کہ چون
این سخنان شنیدیم تیر بر سن استیلا یافت ز با ہم در دہان لال شد و تصور کردیم کہ مگر نصیب
حال را در خواب سے پنم دست جرحیم خود مالیدیم خود را بیدار یافتیم و از باب بنی
شہید بجانب بیضا پیرون رفتیم صفار او یدیم کہ مرتفع میشد و تنخصس میگشت و صرود در ضمیر
بود و از اطراف ندیمہ میسازند کہ اسے سید قریش چه حالت است کہ ترا ترسمان و لہر زان
سے پنم و قوت نداشتیم کہ جواب گویم انگاہ متوجہ خانہ توست ہم تا این فرزند را جہند را
بنیم چون بدو نایق رسیدیم مرغے سفید دیدیم کہ بر در خانہ نوبود و مرا و ز در آردن خانہ
منع میکرد پس کفہ شہتم با خود گفتیم کہ ایانچہ مشاہدہ سے شود و در بیداریست یا در خواب
و از رایکہ مشک کہ لفظ مرغے من سے خود جرات برانکہ بخانہ تو دایم نمائند بود عاقبت
تجانی نمودہ در خانہ درآمد و ترا بدین حال دیدیم و منقول است کہ چون عبدالمطلب خانہ
آمنہ آید و حلقہ پرور زو آمنہ باز ضعیف جواب داد عبدالمطلب گفت زود در بکشای
کہ نزدیک است کہ زہرہ من منشی گردد و آمنہ تعجیل در باز کرد و عبدالمطلب اول در پیش
آمنہ محل نور حضرت رسالت پناہ صلی اللہ علیہ و علیہ آلہ و اصحابہ وسلم بود و نگاہ
کرد آن نور و جسمہ آمنہ ندید ببطاقت منہ چنانکہ خواست کہ جامہ بر تن خویش پارہ
کند انگاہ گفت وا غوثا ہ اسے آمنہ آن نور کجا رفت کہ اکنون آن نور سے
بینیم آمنہ عرض کرد کہ وضع محل نمودم و امور غریبہ مشاہدہ فرمودم عبدالمطلب گفت
فرزند ہر بیار تا پنم آمنہ گفت کہ حالا اورا نتوانے دید زیرا کہ شخصی اورا در پشت
زہرہ سپر شہمتہ گفت کہ این طفل را سہ روز بھیج پس مناسے عبدالمطلب گفت

اور انتہی سے من پرسان والا تراویا خود را ہلاک میکنم چون آئندہ اصرار و مبالغہ
 عبدالمطلب را منشا بدہ کرد گفت کہ محمد در فلان خانہ است اگر مے توانی
 برو و او را بین عبدالمطلب تیغ بدست گرفتہ متوجہ آنخانہ شدہ شخصہ ہمیب وید کہ با شمشیر سے
 کشیدہ قصد او نمود و گفت باز کرد تا مجموع ہلاک از زیارت فارغ نشوند کہے اور اسواند و پرورد
 بر عبدالمطلب طارے گشت و مراجعت نمود و خواست کہ قریش را از خیال اعوانہ ہر چون
 از خانہ بدو اندر زبانش از تکلم باز ماندہ و بقولے تا ہفت روز سخن گفتن نہ توانست و بر سر آ
 آنکہ چون چشم عبدالمطلب بر حال جہان آراے آن مولود مسعود عاقبت محمود واقع
 بہجت و سرور آئندہ را برداشت و پانہ کعبہ پرورد و مراستم شکر الہی بتقدیم رسانید
 رجب ہی گفت انگاہ حضرت رسالت پناہ را نزد آئندہ باز آورده و رجحان نفس و صیت فرمود
 و عثمان بن ابی العاص از مادر خود فاطمہ بنت عبدالمطلب را بیت سیکند کہ گفت من از
 ولادت حضرت صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم نزد آئندہ حاضر بودم نظر من بجانب آسمان افتاد
 و وقتی کہ آئندہ وضع حمل مے نمود ستارگان را دیدم کہ چنان ہیں بجانب ہنفل کرد کہ تصور
 من آن شد کہ بر زمین خواہند افتاد و بعد از وضع حمل از آئندہ نورے منتقل شد کہ تمام ہنسر
 را روشن ساخت بختیکہ غیر از نور مر اہیچ چیز محسوس نشد و صفیہ بنت عبدالمطلب بیت
 سیکند کہ در شب ولادت رسول مقبول صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم قابلہ مجر بودم نوری در حین
 ولادت آئندہ در بطور آس کہ بر نور چراغ غالب گشت و در آن شب شمش علامت
 بشادہ کردم یکے آنکہ چون بر زمین آمد سیدہ کرد و دوم آنکہ سر برداشت و زبان فصیح
 و عبارت صریح فرمود لا الہ الا اللہ انی محمد رسول اللہ سوم آنکہ خانہ از نور روشن دیدم چنانکہ
 گذشت چہارم آنکہ چون خواستم کہ اور البشویم آواز یافتہ بگوشتن من رسید کہ میگوید
 صفیہ تو خود را رحمت بدہ کہ ما اورا ششہ فرستادہ ایم چہم آنکہ ہم ختنہ کردہ بودیم ہم
 اہاف بریدہ ششم آنکہ خواستم کہ اورا در لفافہ چہم برنشت او خاتم نبوت را دیدم در میان

و دوشش او بروئے نوشتن لا اله الا الله محمد رسول الله و عبد الرحمن بن عوف از شفا مادر خود
 نقل نموده گفت شفا که من در آن شب قابله آمدم بودم و چون رسول الله بر دست من افتاد
 شنیدم که گویند میگفت بر حمله رکب و از مشرق تا مغرب نورانی گشت بمشاهده بعضی
 از قصور شام را با آن روشنائی دیدم حسان بن ثابت روایت میکند که جبودی در مدینه
 صبحی فریاد کشید که طلح اللیل نجم احمد و من در آن زمان هفت ساله بودم چون آنحضرت بآن
 تشریف آورد تا رنج آن شب و شب ولادت حضرت مقدس نبوی علیه السلام را با خود
 حساب کردم موافق آمد و آیه منقول است که روز دوم از ولادت با سعادت آنحضرت
 یکبار از اخبار یهود و رکه بود و او را پیوست میگفتند بجمع قریش آمد پس پدید آمد که در شب گذشته
 بیچکس را در شام پسر منور گشته پادشاه جواب دادند که آنکس عبد المطلب است پسر
 گفت آن مولود را بمن ناسید و بمناس و سب و لفتاده کیوسف را بنحانه آمدند بروند و آنحضرت
 را در قمارهای پیچیده نرود او آوردند و در پیشگاه سبکبارش نگرست و بین الکفین آنحضرت
 را که تمام مهر نبوت بود ملاحظه کرد آنگاه بهیوش گشته بر زمین بیفتاد و قریش از مشاهد
 اینحال متعجب گشته و همان چند کشته اند چون یهودی سجال جو باز آمد گفت امی معشر قریش
 شما بمن محمد بن سجد که این پسر صاحب البیت است که شما را هلاک سازد و نبوت از میان
 بنی اسرائیل تا ابد منقطع شد و این خبر در مکه مظهر اشتها ریافت و از جلد و قاریع آنشب
 اینکه هر جا که بتی بروی زمین بود برود را قتل و ابلیس و جنود او محسوس گشتند از باب
 سیر نقل میکنند که شیاطین بشب ولادت سرور عالم از صعود باسمان ممنوع شدند و قبل از اینها
 صعود نموده و گفتگو می فرشتگان می شنیدند هرگاه بیکه جناب رسالت صلی الله
 علیه و آله و سلم عرصه جهان را از نور موفور السور خود منور فرمود شیاطین را و در صعود باطل
 کردند ممنوع شدند قبل از این ابلیس فریاد می شنیدند که بایان تا این زمان صعود باسمان
 میکردیم امروز از صعود ممانعت نمودند ابلیس گفت در مشرق و مغرب عالم برود و تحسین نماید

انبیاء علیهم السلام نیز مختون بود و آنکه اندوخته ایشان جناب رسالت صلی الله علیه و آله وسلم
 بوده و از کتب الاجبار و بیست که گفته میز و کس از انبیا مختون پیدا شدند اگر هم و شریف
 و از ریس هم و فرج هم و سام هم و لوط هم و یوسف هم و موسی هم و شعیب هم و سلیمان هم و یحیی و عیسی
 و محمد صلی الله علیه و آله وسلم و از محمد بن حبیب الدمشقی در بیست که چهارده کس از رسولان مختون
 پیدا شدند اگر هم و شعیب هم و فرج هم و یوسف هم و لوط هم و شعیب هم و موسی هم
 و سلیمان هم و زکریا و عیسی و خطابه بن صفوان بن اصحاب الرس و محمد مصطفی صلی الله علیه
 و آله وسلم چنانکه در حیوایه انبیا در بیست و بعضی از متاخران اهل سیر آورده اند که
 حبیب بن هم و پراخته کرده و قتیله قطعه قلب مبارکش بجای آورده و در حال صغریه قتل است
 که عبدالمطلب در روز نهم از ولادت آنحضرت و پراخته کرده و دهان ساخته و آنگه در رانج
 نام نهاد و صلی الله علیه و آله و اصحاب و علم فایده جلیله خان مردان عبارت است از بریدن
 پوستیکه حشفه را پوشیده میداد و نشان زنان عبارت است از قطع پوستیکه با علامت فرج بیاض
 و حکم اختلاط کرده و اندر اگر خزان واجب است یا سنت اکثر بر آنکه سنت است واجب
 نیست و چهار بعضی از نشانها مالک و ابو حنیفه رحمهم الله همین است و بعضی از اصحاب
 شافعی واجب گفته اند و حق زنان و سمنون از الکلیه سمن برین رفته است و از شافعی واجب
 مطلق مروی است و بحسب ابی حنیفه قوله علیه السلام الختان سنة للرجال و کبر للنفار و اوهام
 و شافعی سنت را بحسب طریقه میگوید بر آنکه اخترا از شکار کفر واجب است و وقت ختنه بیشتر
 از او ان بلوغ است نه بعد آن زیرا که شرم عورت در این زمان واجب است پس نگذاشته شود
 و واجب نیست شنی چنانکه عی و استادی می تاج المحققین و غیره تصدق استاذ العلماء و بعضی
 عند علم الکتاب مولانا ولی الله خضر الله در کشف الاسرار فی خصایص سید الابرار بر آن
 اندوخته فرموده و اندر اهل اصحاب و آیات و کرامات که در وقت ولادت آنحضرت صلی الله علیه
 و آله وسلم نایاب گشته زبانه بر آنست که در حد حصه و احصا در آید و آنچه مذکور شد پاره است

بحکم شتی نمود از طرف و از محلی الایدر که کلمه لایبیک کلمه اکنون عثمان شهبز قلم به بیان طالع جناب رسالت
 صلی الله علیه و آله وسلم مسطرت میگردد و انهم فصل مفتوح و در ذکر طالع جناب رسالت
 و سرور کائنات علیه الصلوة والسلام استدلالت را صدان مراد تجسیم و عارفان و قانیان تقسیم گشته
 که این مولود مسعود که از سبب ابرق طرت تمام بجا و خلقت که هر شب قضا و قدر و مقدر و مقدر و قدر
 اطفال مصنوعات را در قاطع خلق و امر مقرر گردانیده و رقام ارتقام طوالی نجوم رقوم سعادت
 بر رسوم ارادت بر تقادیم صفات ایام و لایالی مرقوم ساخته هیچ مولود که بحسن طالع و مین و فتح
 و طهارت حاصل و نصارت نسل و ذکای طبیعت و صفات حیات و علم می رسد و متمم بحسب
 این قدر العین که نین و خلاصه عالمین علیه من الصلوة افضاها و من التجیات الکما مقدم کرم
 از مشیبه عدم نقیضه عالم وجود و نهاده آرزو نازل احلا اب طبیعه و مراحل رقام طاهره بحکم
 محترم که بوجود و عالم نظم انبلیات نجوم و عصبیان را بنور عرفان منور گردانیده بزرگان اهل نجوم
 طالع آنحضرت صلی الله علیه و آله و اصحاب و سلم را چنین استخراج کرده اند که در رستم درجه
 جد اتفاق افتاده و در حبل و مشتری در سیوم درجه عقرب بود اند و مریخ و مشتری
 درجه سرطان و قمر در میزان و زهره در میزان و زحل در میزان و زهره در میزان
 و عطارد در حبل مقام داشت و زحل و زهره در میزان و زحل و زهره در میزان
 روضه الاجاب بقول است که ابو مشتری یعنی که از زمره اهل نجوم ست طالع آنحضرت را در سبب
 درجه جدی استخراج کرده و در جای که زحل و مشتری و مریخ و زحل و زهره و زحل و زهره
 بجل و آفتاب نیز در حبل در شرف و زهره و زحل و عطارد نیز در حبل و قمر نیز در حبل و زحل و زهره
 و زحل و زهره و زحل و عطارد و زحل و عطارد و زحل و عطارد و زحل و عطارد و زحل و عطارد
 بر این است که اکثر کواکب در حدود خود محفوظ و در درجات شرف بانظار سعود از یکدیگر برون
 و از محایب و بال و نحوست محفوظ بوده اند پس بقول صاحب کبر الانساب و بقول ابو مشتری
 صورت زایچه آنسر در صلی الله علیه و آله و اصحابه و سلم این است که بقیه مسلم می آید

صورت تراشیده بقول ابوالمعشر بلخی		صورت تراشیده بقول حکیم ابوالانساب	
قوس	نصف	سینه	۱۱
پایه	۱۲	۱۰	۹
۸	۷	۶	۵
۴	۳	۲	۱
۱۳	۱۴	۱۵	۱۶

وخاصیت بیوت اشیا غنیمت بقول ابو شمشیر لجنی در روایتی از صفای چمن سستوست که خانه
اول تعلق برتن و جهان وزندگانی نمولود و در دو خانه دوم مال و احوال و انصار
و در خانه سوم بکسب و ملت و سفر نزدیک و احوال و سایر اقربا و در خانه چهارم
بمعا و عواقب امور و تمییز و عقاید خانه پنجم بار داد و احبار و دیار و مسالت و سفارت
و در خانه ششم تعبیر و خرم و مرض چهار پایان خرد و در خانه هفتم بازواج و شکر و خجسته
که در برابر آئین در خانه هشتم بزرگ و میراث و خوف و خطر و مالی غایب و در خانه نهم بسفر و دور
و علوم و نفیض خواب و خانه دهم بجز و شرف و سلطان و احوال و در خانه یازدهم جسم خانه
اسیر و دشمن است و در خانه دوازدهم خانه چهار پایان بزرگ و دشمنان که در اوت در دنیا
نگاه دارند و بند و زندان است و غرض از تفسیر این مقدرات آنکه بقول بعضی از متبحران
که بعد تحقیق گفته اند که طالع فرزند حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم در چشم
در رتبه جدی اتفاق افتاده از لطایف این هیچ که بیان شش تا فی القلاب نیست و فرق
بوضع و اوقات معلوم نمی شود که درین توکیشش اوباقی گانار روز قیامت و در القلاب
از تیر تیرتیر عالی تر از ان تایت و مستقیم باشد و بدین صاحب طالع یعنی زحل است

که نبوی سعادت و نبی و احسن و سست و برج عقرب که یازدهم
طالع همایون و اقشش مشیر یا آنکه از سیاب صوری و معنوی و سعادت و نبی و
آخر و سست بر چرخ و تنجیه و کافیت محمود و کز و سپهر ریح انتظار همیا و همتا گرد و متفان
این دو کوکب بتسویه در عاشر که از محل اطلال مولود و از فلک آلت ناطق بر آنکه از نشت
و حرمت در دنیا و آخرت بخلی وافر محفوظ ظاهر بهره و رشود و خورشید عالم افز و زرجل
که چهارم طالع است و شرف و مقام گرفته تا نیت مقامات علمی و بمساح عرب و عجم
رساند و وجود بهرام خون اشام بافتاب در موضع دلیل آنکه بر کس که در مقام مقدس
نبوی صلی الله علیه و آله و سلم پاست از حد خویش بیرون نهد از تیغ فقر سر افکنند
گرد و زبره زهره در حوت که بیت الشرف او است با عطار که بنجان نصاحت و بیست
را از خواص و تنایج او اند و رسوم طالع و ست در آن خوشش کرده بزمان فنیج و رسم و
آمده که بکلت این صاحب دولت است شرف ملت و ادیان خواهد بود و قمر که در وصول انا علویات
و سفلیات واسطه او است در اول میزان که برج عاشر است منزل اختیار کرده سبالی است
بر آنکه آثار دین و آئین او طول و عرض بسط و افروگیرد و در سس که ماده فرائض است
وجود که شرف او است ششم برج طالع است که متعلق بخدم و عبید دارد آرام گرفته
تا طوایف عباد را از جهل و تنگناران او گرداند و ذنب که کم و کاست را نسبت مان کنند
در دوازدهم مسکن گردید تا از اعدا که صاحب شریعت خرد و راجع مسکون و یار
نگدار و اندام علم و مخفی نماید که آنچه از طالع همایون این طینت پاک و مخاطب بخطاب
لولا که ثبت افتاد سببه بر قول جماعتی است که احوال موجودات عرصه گیتی را منوط
و مربوط با و مضاع فلکی دانند و الا اهل تحقیق را عقیده آنست که آنرا که بود سابقه
لطف خداوند به کوکب سیم افلاک مکن کارگزاری به طوبی که خنوا سب از سر چشمه کوثر به
فارغ بود از تربیت با و مهابری به و صلی الله علی نبینا و سیدنا محمد و آله و سلم

فصل ششم در ذکر حلیه شریف حضرت رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم
صلی الله علیه و آله و سلم علمای حدیث و فضلاء خیر و توصیف سرب مبارک رسول مقبول
صلی الله علیه و آله و سلم آورده اند که در حدیث هند ابن ابی لهله وارد گشته که آنحضرت بزرگ
سرب و بزرگی سرب دلیل است بر وفور عقل و جرات و کثرت قوت و مانع و کثرت آن
که حامل جوهر عقل است و موسی شریف صلی الله علیه و آله و سلم جعد سیاه بودند دراز و نه
کوتاه و نرم و همیشه بود جعد بفتح جیم و سکون عین مو یک و دو و سه و چهار و پنج و شش
و درازی موسی شریف و علی السلام میان گوش و دوش بود و در وایتی
تا زمره گوش و در وایتی تا دوش و در وایتی تا نزدیک دوش وارد گشته و گاه
بر اطراف سرب موسی را فرو می پشت و گاه به فرق میفرمود و فرق جدا کردن مو
بعضی از بعضی چنانکه بیان آنها خطی پیدا شود که آنرا مستغرق خوانند بعضی تارک سرب
و فرق و شدل هر دو باز است و بعضی غریقی را افضل دانند و در روایت انسانی
وارد گشته که چون آنحضرت یکم قد و مرم نمود چهار کیسو یافته بود و گذاشتن موسی سرت
است آماجین شریف رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم امیر المؤمنین علی کرم الله وجهه
بواضع الجبین توصیف فرموده اینچه فراخ پیشانی و در روایتی صلت الجبین وارد گشته
صلت پیشانی کشاده کذا فی الصراح از کعب بن مالک مروی است که چون چین در پیشانی
می افکند روشن میشد و میدرخشید چنان معلوم میشد که گویا پاره فخر است و گفته اند که اثر
بخش و طالع و نورانیت و جبین ظاهر میگردد و سرب نوشت که در شکم مادر می نویسد و در مضم
جبین است آماجین شریف موسی در حدیث امیر المؤمنین علی کرم الله وجهه و واضح الجبین
مقرون احماجین وارد گشته و قرن الضال موسی ابروان است و در حدیث هند ابن
ابی لهله من غیر قرن و افقده و در میان این هر دو در حدیث اختلاف است و گفته اند
که صحیح من غیر قرن است و ظاهر القبران بسیار بنوعی سخت بهم پیچیده باشند

فرج هم نبود اتصال بود بهیچ کس چندی که بدان اطلاق افتراف عدم اقرار بود و صحیح افتد و در
 نظر شود و حیال نیز بچشمین درمی آید و احد اعلم و از بهند بن ابی هاله و سیت که در میان
 دو ابرو و سینه آنحضرت رگی بود که متلی میشد از خون و تپیکه غضب میفرمود و بابرکت میزد
 آنرا غضب و ظاهر میکرد آنرا غضب و تپیز و در حدیث ابن ابی هاله رضه وارد گشته که ابرج
 الحواجب در قماوس و صحاح راجع به سینه ابرو و بار از می مذکور است و بقراری
 یکمان ابرو تعبیر کرده اند آنرا چشم و حدقه مبارک رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در
 وصف او از امیر المومنین علیه السلام نقل است که جناب رسول خدا صلی الله علیه و آله
 علیه و آله و اصحاب و سلم بزرگ چشم دراز ترکان بود و در روایتی وارد گشته که در سینه
 چنان مبارک سرخی بود و چشم شریف شکرگین بود یعنی در چشم سرمه نداشتیده بود اما
 معلوم میشود که گویا در چشم شریف سرمه کشیده است و از ابن عباس رضی الله عنه
 نقل است که آنحضرت صلی الله علیه و آله و اصحاب و سلم در روز شنبه ای منور و در شفا
 و تاریکی شنبه بلا حظه میفرمود چنانکه در روز شنبه ای روز معاینه می نمود و در شفا
 قاضی عیاض مذکور است که آنحضرت در شربا یا زده کوکب پرور میزدید و نظر آنحضرت بر جانب
 زمین و راست بود از نظر بسوای آسمان و اکثر شکرگین آنحضرت بکوشه چشم بود
 و چون التفات میفرمود و میدید بچپ و راست تمام تر میگشت و بدو دیدن
 نظر و گردانیدن گردن آنکفا میفرمود که از عادت سبکساران و شکبر النست و آنرا
 پیش رو پس پشت یکسان بود و آما اذن شریف و می علیه السلام هر چه در کتب
 صورت اذن شریف ذکر کرده اند مگر در جامع کبیر منقول است که آنحضرت صلی الله علیه و آله
 علیه و آله تمام الاذن بود و مروی است که آنحضرت فرمود که من آواز آسمان را
 می شنوم و سزاوارست آسمان را که آواز کند یک شهر جامی در آسمان نیست
 مگر فرشته جبهه خود را در سینه نهاده است و روایتی آنکه صاحب است یا قاضی اما الف

شریف آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در وقت او دار گشته که بپنی مبارک آنحضرت طولی
 و ارتفاع فی الجمله داشت و یک یک تامل میکردی پنداشت که مرتفع است بواسطه بلند کے نور
 ابنی بنی آنسرور علیہ السلام بلند بود و حال آنکه بلند نبود و آن بلند کے نور بود
 کہ کبیا نیب بالامید وید و آمار شماره شریف آنحضرت برابر و هموار بودند و نه پر گشت
 و اما بنید و نه شخیص و نه از و نبود و فن شریف آنحضرت که مستلزم مذکور است
 و طول و جود بطول و فن می باشد آدامن شریف رسول کریم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 و صحیح مسلم از باب منقول است کہ رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرخ و بان بود و چون
 ہند این ابی ہالہ کہ وصاف آنحضرت بود و وصف کردہ است و مفلح الاسنان یعنی کشادہ
 و نہ انہما می پیش و از جناب مرتضوی کرم اللہ وجہہ مرے است کہ آنحضرت مبلغ اللہ
 بود و پنج ہاے محسودہ و جیم روشن و تابان و نہ انہما کے پیش و در حدیث ابن عباس
 رخ و ارد گشتہ کہ گفت آنحضرت کشادہ لب ہا بود و چون تکلم میفرمود و دیدہ می شد کہ گویا
 نور از میان کشادگی و دندان پیش آنحضرت بر می آید و طبرانی در او سند روایت نموده
 کہ کہ با و مہر و بان آنحضرت حسن و الطف از ہمہ آو میان بود و در روایتی وارد گشتہ کہ
 دندان مبارک او در کمال خوبی بود و نہ یعنی سفید و براق و اطراف آن باریک بود و آنکیہ
 پیش آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در وصف ان در حدیث ہند ابن ابی ہالہ وارد
 گشتہ کہ رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کث اللحم بود یعنی ریش مبارکش انہو بود
 بسیار موی و مرقعہ بود و قاضی عیاض در شفا گفتہ کہ ریش مبارک آنحضرت صلی اللہ
 علیہ وآلہ وسلم انہو بود کہ پر میکرد سینہ رسول مقبول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را و در
 طول سچ شریف قدری معین بنظر نمی آید لیکن در وظائف البنی مروی است کہ آنحضرت
 چہار انگشت بود طبعاً یعنی ہمین مقدار بود از نو سے خلقت کہ دراز و کم نمیشد و در تریڈی
 مرویست کہ آنحضرت میگرفت از لہجہ خود و طول و عرض و شفا رت یعنی سبب رانی بود

میفرمود آقا و خجسته شریف رسول مقبول صلی الله علیه و آله و سلم مراست جمال آئین و نظر
 انوار نامتناهی بود و در صحیحین از برادر غازی مروی است که رسول خدا صلی الله علیه و آله
 و سلم خویزه و خوشخوی ترین مردمان بود و از ابی هریره منقول است که دیدیم من هیچ
 چیز را بهتر و خوشتر از پیغمبر خدا ندیده ام و حسن و قیامی فرموده است یا هر و گفت چنان
 روشن و تابان بود که گویا آفتاب و در روزه مبارک و می صلی الله علیه و آله و سلم میگردید
 و از امیر المؤمنین ابوبکر الصدیق رضی الله عنه مروی است که فرمود روی مبارک رسول خدا صلی الله
 علیه و آله و سلم مانند ماه قمر بود و در حدیث بنده این ابی هاله آمد که پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله
 و سلم عظیم و بزرگ و عظیم و عظیم بود و در نظر نگارگان روی مبارکش میدرخشید مانند
 و درخشیدن ماه در شب چهارم و از بابر بن سمرقانی که گفت دیدیم من رسول خدا صلی الله
 علیه و آله و سلم را در شب و آفتاب که چادرش در پوشیده بود پس نظر میکردم من پس
 آنحضرت و میبویسم ترسو گند بجا که آنحضرت نزو من بهتر بود از قمر و آقا گردان شریف
 و می صلی الله علیه و سلم بنده این ابی هاله که وصاف نبی بود و صفت میکند که گویا بود گردان
 شریف و می صلی الله علیه و آله و سلم صورتی مصور از عاقل در صفای چون نقره بینه
 و ریحان و درخشندگی و معتدل الخلق بود و در چهره صفات و متناسب الاعضاء بر اندام
 بود بی افزا و تقریب بسیار بلند بالا بود و در مواهب لذتیه از ابی هریره منقول است
 که بود رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم سفید گویا سیم خالص ریخته شده است و آما متکین
 شریفین جناب رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و متکب بن باز و شانه را گویند
 چنانکه در صراح گفته و در وصف ان و ارگشته که در میان هر و شانه آنحضرت قرار
 نمید بود و تخته و اسب بود و متکب است و مراد از دست معتدل است و سینه
 کشاده و شکم با سینه تهرار بود و از سینه تا ناف خالی از موسی سیاه کشیده و سببان
 و شکم از ان خالی و از احمائی منقول است که گفت دیدیم شکم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم

گویند که طحاس با برسم نهاده شده یکدیگر بالای یکدیگر و هر دو ذراع و هر دو ساع و هر دو شهاد بالاهای سینه و ساق با مویدار بود و ذراع از مرفق تا سر انگشت بیانه را گویند و تقیما کے شریف سفید بود بزرگ سایر بدن و کمر این را از خضالین نبوی علیه السلام شمرده و قرطبه گفته که در نقل شریف موسی بنود و آیه شریف انجناب علیه السلام که در توصیفش واقع شده که گویا نقره گداخته شده است یعنی پاک و صاف و سفید و هموار و در میان هر دو شان مبارک خاتم نبوت بود و آنحضرت خاتم النبیین بود و علیه السلام و در توصیف هر نبوت گفته اند که چیزیکه بود بر آمده از اجزای بدن شریف مقدار سیبینه که بزرگتر از آن است مانند جسد شریف در لون و صفا و نورانیت که آنرا خاتم النبوة میگویند و در روایات وارد گشته که نور که بود که سیر خشید و در حدیث ترمذی مذکور است که شمرات مجتبیات یعنی مومنان بود و فراسم شده یعنی گوشت پاره که بر روی مومنان بود و در حدیث دیگر آمده که در لیش شریف گوشت پاره بود و بلند و در حدیث دیگر آمده که مانند مسشت بود که روی خالها بود و مانند آنها که در پوست می نبرد مثل شمشیر و اینهم صورت ظاهر و شکل است و در راجی العین در درخت آن سر می خلیم بود زیرا که این خاتم النبوة ایاتی بود از آیات الهی سبحانه و تعالی که مخصوص آنحضرت بود صلی الله علیه و آله و سلم و هیچ کس از پیغمبران دیگر را نبود و شیخ ابن حجر یک شرح مشکوٰۃ گفته که در روایتی که در حدیث لا شریک له توجه حیث گفت خاتم النبوة منظور و الله اعلم و آیه شریف رسول مقبول صلی الله علیه و آله و سلم در حدیث ترمذی در وصف آن مقبول است که در از بود و در استخوان آنسور علیه السلام بیست و دو استخوانیکه نزدیک است و استخوانیکه از جانب امهام و دم از جانب خضر و کشاده گفت بود و بعضی فراخی و ستنامی آنحضرت را از سخاوت و جود و مرا گرفته اند و در روایتی مرویست که دو بازوی آنجناب بطبر بودند و مقبول است که گفت و ستنامی آنحضرت

نعم و نازک بودند و روایت کرده است بابرانی از مستور بن شداد و از نویش که گفت
 من بخدمت آن سرور علی السلام حاضر شدم و دست مبارک او را مسح نمودم نرم تر
 از آبیشم و سردتر از برف بودند و در بخاری از انس بن مالک مرویست که گفت اسر
 که من من نکرده ام هیچ عریضه را که نرم تر باشد از کف مبارک رسول خدا صلی الله علیه و آله
 و سلم و در شفا مذکورست که آنحضرت طویل الاصل بود یعنی انگشتان اشجباب دراز بودند
 و اما قدح های شریف آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم در نزد من منقولست که سطر
 و دراز بودند انگشتان دو پای شریف آنحضرت بی افراط و تفریط و در میان سبیل و
 از میوه نیشکر و من منقولست که گفت و دیدم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را پس
 فراموشش نکرده ام و درازی انگشت سبابه قد بین آنحضرت را از سایر اصابع و قمر
 است که خنصر و منبصر و علی السلام از پایی متضام بود و بعضی گفته اند که سبابه و وسطی
 آنحضرت برابر بودند لیکن حدیث و مسند امام احمد حنبل متفید بر جلست و همچنین نزد
 بیہقی و احمد اعلم حنفیان الاخصصین زیر قدش بر داشته بود از زمین و از این اشیر
 منقولست که آنحضرت موصفی از باطن قدم که در وقت رفتن زمین متفصل نمی شود و مختص
 مبالغه او است و معنی مبالغه در این مقام آنست که از اعتدال بیرون باشد و در طرح
 بعضی باریکی گفت پانز کور نموده و چندان بچشم خام و کیه آنحضرت وارد و آب میریزد رخ نقل میکند
 که وقتی که آن سرور بر راه می رفت تمام قدم خود را بر زمین می نهاد و میزد و او را آنحضرت یعنی
 آنحضرت که از اعتدال بیرون باشد مسح القدین نرم بود و قدم مبارک او و هموار بود و
 از نخبست که بینو هما الماء روان میشد اب از او قدم او یعنی بواسطه نرمی و ملاسیت آن آب
 و را آنجا قرار نمی گرفت و زود سیلان می کرد و در پای که کثرت و شتاق باشد آب و را آنجا
 قرار میکرد و زود روان نمیشد و از عباد این بریده آمده که گفت بود رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
 احسن البشر قد ماروا ابن سعد بن مسعود بن العقب یعنی بود آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم

گم گشت پاشنه و نهوس بسین موله عند الجهور و سیر و سیر بالبحر یعنی پاشنه های برآمده
 رک و در و سیر الصراح نهوس مردم گم گشت یعنی کس را که در پاشنه او گشت اندک
 باشد و او را نهوس العقب بگویند و خفیم الکراویس و بزرگ بودند سر پاشنه استخوان
 متکین و منقین و فی الصراح کرد و سیر استخوانهاست مناصل که دو گانه باشد چون
 دو کف و زانو و خزان و سیر و ساقی آنحضرت باریک و لطیف بود و سیر و سیر و گشت نهوس
 و احد اعلم و اما قاست زیاده آنحضرت نهالی بود از باغ قدس و سروی از کاستان
 انس نه کوتاه و نه دراز با وجود آن باریک بود و نه باریک و نه حدیث و ارگشته که کم مکن
 بالظویل الباین یعنی نه بطول و نه باریک که از همه جدا و دراز باشد و با وجود تو سطر قاست چون
 در میان مردم ایستاده اند همه بلند و سیر فر از نهوس و اگر دو مرد و در و عجب آنحضرت
 بود و سیر و نهوس و در و عجب نهوس و عجب نهوس و عجب نهوس و عجب نهوس و عجب نهوس
 علیه و علی آله و سلم و منقول است که آنحضرت را در آفتاب و مهتاب سایه نبود چنانکه نزد منی در
 نوادر الاصول از ذوالکون روایت کرده و عجب است از این بزرگان دیگر که ذکر کرده اند چنان
 را و نوکی از اسامی آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم است و نو را سایه نمی باشد آنالون
 آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم روشن و تابان بود و اتفاق دارند جهور اصحاب خود
 الله علیه و آله و سلم بر بیاض لون شریف رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
 و وصف کرده اند آنحضرت را با سپین و در روایتی ابی طیب الوجه و این احتمال دارد که
 مراد وصف به بیاض است و راحت حضرت زاید برای بیان حسن و جمال و لذت بخشی
 و در روایتی ویدار جان افزای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم باشد و در روایتی واد
 گشته که آنحضرت گندمگون بود و در بعضی روایات منقول است که سرخ و سفید بود و واد
 نور المحر و عجب مبارک که از بیوس سپردن می بود تابان و درخشان و سفید بود و نهوس
 و سیاه چنانکه سایه مردم را می باشد و آفتاب و یوارا تاثیر ویدار شریف و تشریف

آنحضرت نبود صلی الله علیه و آله وسلم و آماشی در رفتار و لری بامی آنحضرت صلی الله علیه و آله
 و سلم منقول است که وقتی که براه می رفت آنحضرت میل میفرمود و بجانب پیش نمائند
 شکبران و از آسیر المؤمنین علی کرم الله وجهه منقول است که وقتی که آنحضرت براه می رفت میل
 می نمود و بجانب پیش میل کردنی گویا فرمودی انداز و بلند می بسوسه لبیتی جناب حضرت
 سیف نماید که ندیدیم پیش از خودی و ندید از خودی مثل او صلی الله علیه و آله وسلم و حسن
 و لطافت و ملاحظت و در روایتی وارد گشته که آنحضرت بر میداشت پامی بر زمین تمام
 و کشاده می زد گام و آسان و سبک می رفت بی سحرک و اضطراب و در حدیث دیگر وارد
 گشته که آنحضرت مستی می نمود مجتمع یعنی بقوت بی استرنا و سستی اعضا و از ابهر برآ
 آمده که گفت ندیدیم من هیچ یکی را شتاب نرور راه رفتن از رسولی اصلی الله علیه و آله وسلم
 گویا نور زبیده می شنو زمین بر آس و علی السلام و بودیم با که در شفت می انداختیم نفسها
 خود را و می دیدیم تا همراهی تو اتم کرد با و می و آنحضرت پاک نمیداشت بی تکلف لب و خود
 می رفت و اضطراب نمی فرمود اصلاً و این مشی اولی الغرم و اهل بهشت و شجاعت است شرف قرار
 اگر ملک از حرش ببیند آید برین فرسش کند بال و پر خود صلی الله علیه و آله وسلم و کافی
 آنحضرت بنعل رفتی و گام بی لعل و پیا و می رفت و گام سوار نیز عیشده صفا و در غایت
 و چون با اصحاب می رفت پیش پیش بر و ایشانرا و خود عقب می رفت و میفرمود و گاه
 و خالی داری نیست هر ابرامی فرستگان و در سفر بعد از مجموع اصحاب رفتنی و ضعف را
 تقویت وادی و ماندگان را سوار فرمودی و گاه رولیفه خود ساختی صلی الله علیه و آله وسلم
 و کافی در صفات اعضای شریف رسولی اصلی الله علیه و آله وسلم توسط و اعتدال
 است که در آرسن و جمال و شهناسه فضل و کمال آنست که هیچ یکی از کونیا نیستند
 که مثل و معادل صفات خاتمه و خلقیه و علی السلام باشد فیهان من خلقه و حسن
 و اجمله و ائمه و ائمه سبحان الله از پاتا بسرش هر یکا که می نگرم به کرشمه و اهل

میباش که جانیجاست بد صلی الله علیه و آله و اصحاب و سلم خلاصه کلام درین مقام بر
 اشانی فخر ناطقین و شایقین بیان حلیه شریف می نمایم که قد موزون السور بسیار بلند
 بنود و نیست به هم بنود بلکه اندکی بسوس بلند می مایل بود و سوره مبارک عظیم و بزرگ بود
 و صوی مبارکش بسیار بیان نمود و در است هم نبود بلکه در میان هر دو بود و گاه همیکه
 امر آتش میزد و یا می تراشید بنزدیج بگوشت میسر بود چون آنرا که در از پیشد تا نزد گوش
 میسر بود چون از آن نیز در از پیشد تا بگوشت میسر بود چون از آن نیز در از پیشد تا بدو
 مشکب شریف میسر بود و یا بین المنکبین آنحضرت و ایست بود و نزدیک کتف الیسیر آنحضرت
 هر دو کتف بود و کتف او پیشانی بود و آبرویش باریک و دراز بود و بینی گمان ابر بود و میان و
 ابرو و شرفش اندک فاصله بود و میان دو ابرو و رگ بود که در وقت غضب از خون متلی
 و پرگشت و باو ام چشم و دراز چشم بود و سیاهی چشم مبارک بنایت سیاه و سفیدی آن
 بنایت سفید و در سفیدی آن رگها سیاه میسر بود و در بین بینی شریف بلند بود و بالای
 آن نور سیاه بود و بینی مبارک سب از نو بینی طولی و ارتفاع فی الجمله و پشت نه از نو
 بیرون و هر دو رخساره زیبا پیش سوراخ بود و استخوان روی مبارک مرتفع نبود و کون
 و رنگ رو سیاه شریف او سرخ و سفید بود و آن کریم او بزرگ بود که پیش عرب محمود
 و محبوب و دندان شریف او سفید و پراق بود و اطراف آن باریک و میان و دندان
 پیشین و بین مبارکش فاصله بود و در وقت تکلم از شمارا سیاه مبارک نور بیرون می آید و در
 مبارکش دراز نبود و گرد نبود فی الجمله در آن نژاد بود و از آفتاب و ماهتاب تابان
 و در خنده تر بود و ریش مبارک آنحضرت انبوه بود و دراز نبود و در سر و ریش آنحضرت
 تابست و سیاه نبود بلکه سفید و موسی سفید بود و استخوان و مشکب شریف
 او و استخوان کما بل و و استخوان و در مرقی و استخوان و در زانوی او بزرگ بود و دندان
 مبارکش بنایت پاکیزگی و نورانی بود و در گوشش بنود بلکه سیاه بود و از سینه بکینه او

تاناف از موی خط کشیده و دراز بود و شکم و سینه مبارک او بهوار و با هم یکسان بود و از سینه
 و شکم او غیر شتر به موی نبود و دو ساعد و دو منکب عالی او موی نداشت و کشادگان
 بود و گشتان او دراز بود و آمانه از حد اعتدال بیرون و کف مبارک او نرم و تراز بود
 بود و ساقهای آنجناب عالی از وقتی بنور و انگشتان دست و پایی عالی سطح بودند و پاشنه
 مبارکش کم گوشت بود و زیر قدمش برداشته از زمین با اعتدال و پشت پایی مبارک آنجناب
 اس بود و هیچ تکسر و شقاق نداشت حاصل کلام آنکه جمیع اعضای و جوارح آنحضرت
 صلی الله علیه و آله و سلم در غایت تناسب و کمال حسن و ملاحظت بودند و نعم باقیل
 تا سر جمله لطیفی گوئی استوار ازل و طینت پاکست نه آب و گل ز زبان و دل سرشت بهار و
 بنما تا لطف ابرویت از ندرده طاعت اندیشان رسید به پستان از گشت و آرزیدنا
 امام حسن رضی الله عنه مروی است که از حال خود سندی بن ابی بکر که وصف حلیه شریف
 جناب رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بود سوال کردم و از کیفیت حلیه مبارک استفسار کردم
 و سن آنرا و دیشتم که بیان کند برای من چیزی را از بیعت و شکل پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم
 که یاد گیرم آنرا و فراموشش نکنم و بعد از آنم چیزی از واپس شریف آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم که
 در من باشد و بدان موصوف با شتم پس گفت سندی بن ابی بکر که بود رسول خدا صلی الله
 علیه و آله و سلم غلیم و ریش را هر روز معظم و در صد و عیون هر روز و سید خشنود و
 مبارک مانند و خشنود ماه و شب چهار و نیم الی آخر احدیث که شرح آن گذشت و فرمود و سندی
 امام حسن رضی الله عنه که از سندی بن ابی بکر گفت که بیان کن برائے من حضرت خلیف
 و سکوت و شکم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را و دیگر حالات آنجناب را پس گفت که رسول خدا
 صلی الله علیه و آله و سلم همیشه اند و نهنگ و ایم فکر بود و راحت و آسایش آنحضرت را نبود
 و شکم نمی نمود و بجا است و دراز بود و نهنگ و سیدی و آفتاب میگرد و سخن را و شتم می نمود
 آنرا باشد اقی یعنی سخن را تا هم و کمال و درست می بر آورد و نه شکسته و ناقص و نه بی غیر

بجوامع الکلم تخفیف بلاغت مختصر و مجتبه بسیار و تکلم مفید و بد بیان فاضل و مشغول و بود
 آنحضرت نرم طبیعت خوشخوئی در درشت سخن و تند خوئی و تغلیم میکرد و گفت را اگر چه
 کم می بود و نگویید و ستایش هیچ جزو فی نیفرمود و هر چه مردم را بزرگ میداشت اگر چه اندک
 می بود و میفرمود که اگر مرا بیارچ گوشتند و میانی ناپید بروم و اگر گزنی پارچه از نزد قبول کنم
 و از مهر دنیا و هر چه بدینا تعلقی میداشت خشم نمیگرفت و اگر از مهر دین خشم میگرفت چون
 و امنای مروارید عرق می برآورد و هیچ چیز خشم او را فر نمیگرد و الا که آن قضیه را تمام میکرد
 و هرگز از مهر نفس خود خشم نمیگرفت و انتقام نمیفرمود بلکه عفو میکرد و چون حوزم میشد
 چشم بر چشم می نهاد و چون غضب می نمود میگردد و نیز رو و پهلورا و بود اکثر ضحاک آنحضرت
 تبسم و پیدای شد و تبسم و ندان شریف مانند زلاله در صفا و لطافت و آب تاب
 و از سیدنا امام حسین رضی الله عنه مرویست که از جناب مرتضوی کرم الله وجهه
 از مدخل و مخرج و محاسن و مشکل وی صلی الله علیه و آله و سلم سوال کردم که چون سوره تلا
 علیه الصلوة والسلام در خانه تشریف می آورد چه کار میفرمود جناب مرتضوی کرم الله
 وجهه فرمود که بی اجازت حق تعالی اندرون خانه تشریف نمی آورد و چون در می آمد وقت
 را سه حصه می نمود یک حصه از آن برای عبادت حق تعالی که در آن وقت عبادت میکرد
 و حصه دیگر را برای اهل و عیال و ادای حقوق ایشان از مخالط و مباحثات و مباحثات
 و ایشان و حصه دیگر را برای نفس خود و ادای حق وی از استراحت و نوم و بیداری
 و مانند آن و حصه نفس خود را در میان خود و مردم مشترک میداشت و اهل فضل را در آن
 راه میداد پس خبر میدادند آنحضرت را خواصل اصحاب بجا جات عامه و میرسانیدند و
 فواید محاسن شریف آنحضرت صلعم را بسوی عامه و ذخیره میفرمود و آنحضرت در نگاه
 تمیید داشت از مردم چیز را از فواید و مضایح و از سیرت شریف و مهارت کریم و
 صلی الله علیه و آله و سلم اشیاء را اختیار اهل فضل و علم و صلاح و شرف بود باذن یعنی اذن

میداد ایشان را باندرون و درآمدن و بجنون مجلس شریف مخصوص گردانیدن و
 قسمت کردن هر قدر فضل و مرتبت ایشان در دین بود و تشاغل سیف و بقیعنا سے
 حاجات مردم و تحصیل مقاصد اصحاب و ایشان را مشغول بیداشت در کاری که صلاح حال
 ایشان در آن می بود و او را میگردانید ایشان را بسوال نمودن از حضرت و سے و خبر دادن
 چیزی که باید و سفر و تفریح و باید که برساند آنچه می شنود و آنکس که حاضر است از شما
 بکسی که غایب است و تفریح و باید که برساند حاجت جماعتی را که خود بجز من رسانیدن
 نمی تواند و هر که میرساند بساطان حاجت کسی را که خود رسانیدن نمی تواند ثابت
 و از خدا تعالی قدم او را روز قیامت بر صراط و ذکر کرده غنیمت نزد آنحضرت بگرانچه
 احتیاج است بان در دنیا و دین و آنچه اصلاح کرده شود بدان حاجات و مذکور نمیشد
 در مجلس شریف وی آنچه لایحه است و طالبان علم و تفریح و برکت و رسته آمدن
 و نصیب خود را سے بافتند و بیرون می آمدند از مجلس شریف و سے راه نمایند بر تفریح
 علمی و ادبی که حاصل میشد ایشان را از حضرت صلی الله علیه و آله و سلم و نیز سیدنا
 جناب امام حسین رضی الله عنه میفرماید که از جناب مرتضوی کرم الله وجهه از کینیت
 بیرون آمدن رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم سوال کردم جناب مرتضوی فرمودند
 که بود پیغمبر خدا علیه السلام که چون بیرون می آمدند بیداشت و نگاه میداشت زبان
 خود را بگردانید و در سینه که فایده می داشت و سود میکرد و تالیف قلوب ایشان میکرد
 و مولف انقلب با عطا و حسن بسیار میکرد و بزرگ میداشت بزرگان هر قوم را و او را میفرمود ایشان را بکار قوم
 را و حذر میکرد از مردم و پاس میداشت خود را از ایشان و نفس شریف را از اعدا و محفوظ میداشت
 تا زبان نرساند و این حفاظت پیش از نزول آیه کریمه و الله یعصمک من الناس بود
 و با وجود حذر و احتیاس از هیچ یک طلاق و چه و کشاده و سے و خوشخو سے
 باز نمیداشت و تفریح میفرمود و استفسار می نمود از اصحاب را و سے پرسید مردم را

از احوال بیکدیگر تا هر که نیک باشد بودی یکی کند و تحسین نماید و تقویت و تائید
 کند و اگر بد باشد اصلاح کند و تقبیح نماید و نهی کند از آن و از عادت شریف چنان بود
 که تشریف میگردید حسن را و تقبیح میکرد و قبیح را و خوار می نمود و از آن هر که می تقبیح و مبالغات
 نمیکرد و بفاعل آن و پاک نمیداشت از وی اگر چه عظیم القدر می بود بظاهر و آنحضرت
 معتدل و لایم در همه افعال بود و اوضاع شریف آنحضرت معتدل و هموار بود و متمکن
 و بر یک قرار بود و در کارها می آنحضرت بیست و بالا نبود و اختلاط و افراط و تفریط
 راه نمی یافت و غافل نمیشد از تعلیم و تادیب و تنزیب امت و همیشه در سیاست و تدبیر
 کار ایشان می بود از جهت ترس که مبادا غافل بشوند و از کار و بار بمانند و التزام
 عبادت شاقه نمی فرمود و بخیال آنکه فرض گردانیده شود بر امت من و هر حال و هر کار را
 نزد آنحضرت علیهم السلام ساختگی و اداوه می بود مانند سلاجهای شک و آلات حرب
 و هر چه واقع میگشت بصلح آن طیار میداشت و تقبیر نمیداد و در حق و تجاوز نمی نمود
 از آن و همیشه در اقامت حق و اثبات آن بود و مسقر بان او جمله اخبار و ابرار بودند
 و فاضل و مقرب تر نزد آنحضرت از مردم کسی بود که ناصح تر و خیر خواه تر بخلق بود سیدنا
 جناب امام حسین میفرماید که باز از جناب مرتضوی از مجلس آنحضرت و آداب اوضاع
 و عیش نشینی کردن با مردم پرسیدم جناب مرتضوی فرمود که منی نشست و برخاست
 آنحضرت بگردید که خدا را که میگویم و چون در مجلس تشریف آورد منی نشست با آنجا که می رسید
 و قصد بالانشینی نمیداد و جایی معین برای نشستن خود نمیکرفت و امر می فرمود
 است را باین امر و نهی می نمود از قصد بالانشستن و بیداد آنحضرت جمله اهل مجلس
 خود را نصیب از عنایت و توجه و التفات و گمان نمی بردند و منی که هیچ یک
 گرامی تر باشد از وی نزد آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم و با هر کس بر اندازد حال
 و بر قدر قابلیت و عنایت میفرمود که آنکس را می میگشت و خوشحال میکرد و بر کس

کہ جن شئی سے نمود یا کھفت یا حاجت ہے اور نذر و تنجیب صبر سے فرمودہ پران
 تا آنکس بر نیگشت و بر نیجو است آنحضرت بر نیگشت و بر نیجو است و ہر کہ سوال سے
 نمود و درخواست حاجت سے بیکرو آنحضرت ر و منکر و اور اگر احیا یا چیز سے حاضر سے بود
 بسخن خوش و دلجو سے باز میگرو اندر و مجلس آنحضرت علیہ السلام علم و حلم و حیا و صبر و
 امانت بود و بر و پیر و آنحضرت آوازہ بالینہ میگردند و ذکر کردہ نمیشد بچند آنحضرت
 سخن ناشالستہ و نالایق و زلات اہل مجلس شایع و ظاہر گردانیدہ سے شد و حمد اہل
 مجلس متداول و متداولی و متوافق بود و تفاضل البیان در تقوی بود ہر کہ متقی تر بود
 فاضل تر بود و متواضع بودند با یکدیگر و توقیر میکردند کبیرا و در چشم می نمودند صغیرا و یکدیگر
 را نصیحت پر بر بہر گاری و نیکو کاری می نمودند و خاتمند ان را رعایت میکردند چون
 یکے سخن گفتند دیگران می شنیدند و قطع کلام او نمیکردند و ہر یک قبول میفرمود و الا
 از مسلمانان و سخت تر بود بر اسے کافران و مہربان بودند با یکدیگر و بعد اہل بی
 می گوید کہ یاد خدا بسیار میفرمود و سخن فراج کمتر سے نمود و ناز و راز میگرد و خشک کو تاد
 میجو اند اللہم صلی علیہ و علیٰ آلہ و اصحابہ وسلم و حیوٰۃ اخیوان مسطور است کہ حنا بر تقوی
 رضی اللہ عنہ میفرماید کہ سوال کردم از رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم از سنّت او فرمود
 معرفت الی رب اس ال من ست و حب او اس اس من ست و شوق او رب من ست و ذکر
 او امین من ست و حسن رفیق من ست و صدق شفیع من ست و اعانت حجت من یعنی پیشہ من
 و جہاد خلق من و خشکی بر و چشم من در صلوة است و بیان صفات دیگر جنات خیر البشر
 علیہ الخیر و التسلط علی الاجمال نیکہ اما صفت پیرے و خضاب از قتادہ مروی است
 کہ از انس فر پرسیدم کہ رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم محاسن شریف را خضاب
 کردہ بود انس را گفت چون آنحضرت صبر اے آخرت رفت محاسن شریفش
 بہر حد خضاب نرسیدہ بود مگر ہر دو بنا گوشش مبارک اندک اثر سفید می داشت

و در صحیح ترمذی از ابی رستم روایت است که پیر سے رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 را سرخ ویدم یعنی رنگ فرمود و اختلاف است در میان علما کہ جناب رسول مقبول
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم خضاب کرده یا نہ اکثر بر آنند کہ خضاب فرمود و در تب محدثین
 همین است زیرا کہ پیر سے رسول مقبول صلی اللہ علیہ وسلم بمسح خضاب بر سین بود
 و در تمام لحیح شریف چهار روہ یا ہفتدہ یا ہمزوہ موسے سفید بود و زیادہ ازین مروی گشتہ
 و اللہ اعلم اما صفت خوشبو سے از انس رضی اللہ عنہ روایت کہ ہر گاہ رسول خدا صلی اللہ علیہ
 وآلہ وسلم رو سے مبارک بامے آورد و بوسے خوش از او معلوم میشد و ہم از انس رضی
 روایت میکنند کہ من هیچ بوسے خوش را نہ بویدم و نہ عنبر نہ مشک را خوشبو تر از بوسے
 پیغمبر خدا علیہ الصلوٰۃ والسلام و تجاری در تاریخ کبیر نقل میکند کہ بر کثر رسول خدا علیہ السلام
 بر اسب گذشتہ حتی الا کہ مردم را معلوم میشد و اسب را ہویہ میگید کہ از خوشبو سے او
 علیہ السلام خلق میشدند کہ آنجا گذشتہ است و از ام المومنین عایشہ صدیقہ رضی اللہ عنہا
 مرویست کہ گفت بود عرق در رو سے شریف آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ و صحابہ وسلم
 مثل بولور طیب از مشک از فروہر کہ یک مضافہ میکرد و از آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ
 وسلم تمام روز بوسے خوش از دست خود سے یافت و بر سر ہر طفلیکہ آنحضرت دست
 مبارک خود سے نہاد ممتاز و معروف میشد و در میان حیوان بوسے خوش و در بعضی
 احادیث وار گشتہ کہ گسرخ از عرق آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم پیدا شدہ
 و در روایتی وار گشتہ کہ گل سفید از عرق من پیدا شدہ است و در شب معراج
 و گل سرخ از عرق جبریل است و گل زر و از عرق براق و ہم مرویست کہ فرمود
 رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ بعد از رجوع من از معراج قطرہ از عرق من بر زمین
 افتاد و گل سرخ از ان روئید ہر کہ خواہد بوسے مرابوید باید کہ گل سرخ را بوید و آب اول
 و بر از آنجانب علیہ السلام مروی است کہ چون آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم قضا سے

حاجت سے فرمودہ ہیں اگر افر سے پروا تو سے خوش از انجا فاتح بیگشت و مطلع غیش
 بیچ بشر برا چہ از آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بیرون سے آمد و آنا بول آنحضرت
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را بسیار می از خدام مشاہدہ کردہ اند و اللہ اعلم با صفت خلق
 رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم از انش رضی اللہ عنہ مروی است کہ گفت وہ سال
 خدمت رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کردم و چونکہ کار ہائے سن چنان گئے اند کہ مراد
 آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم سے بود و با وجود آن بہرگز از سر مالک مرا سخن نیست
 فرمود و کاریکہ کردم گفت کہ چہ انگریزی و از عالیشانہ صدیقہ رض منقول است کہ رسول خدا
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ہر کہیست پیچیدہ کس نزوہ است الا در غزائے قرآن و اللہ اعلم
 با صفت تو و سخنش از انش رض منقول است کہ رثی در راہ گزرنہ نہ عرض کرو کہ یا رسول اللہ
 مرا کار نیست باز آنحضرت فرمود کہ یا ام فلان و اورا بکشتی کہ داشت چواند و فرمود پیر کیا
 از خواہی شنیدن آنرا بشنست و رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم پیش او نشست
 و صحبتیکہ داشت با تمام رسانید و اورا باطن باز کرد و اسیر و از ام المؤمنین عالیہ صدیقہ
 سوال کردند کہ رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در خا و خود چہ کار میفرمود و جواب داد
 چنانکہ و دیگر آن کہ گفتیم آنحضرت نیز میفرمود و در حیاۃ الحیوان از جناب صدیقہ منقول است کہ گفت
 کہ وقتیکہ جناب رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در خانہ تشریف میداشت خدمت اہل و
 عیال میفرمود و پارچہ رے شست و پرست خود بہرید و سید و خدمت میکرد و نفس
 خود را و غلبین را میدوخت و در خانہ چاروب میداد و مشر راے بست و طعام بجاہم
 نوش میفرمود و آرد با آنجاے سرشت و بطناحت را از بازار بر داشتہ می آورد و آنحضرت پیوستہ
 خزانہ ایم الکفر بود و پر لے آنحضرت رحمت نبود و از چہرین عبد اللہ علی منقول است کہ رسول خدا صلی اللہ
 علیہ وآلہ وسلم مزاج با یاران میفرمود و بزمی با طفلان نشان میکرد و بکناے نشانید و اگر وبالایہ دینیہا را
 سے بود و بیاد و کے تشریف سے پروا و عند قبول میفرمود و با صفت جویش صلی اللہ علیہ

وآلہ وسلم از ابن عباس رضی عنہما مروی است کہ گفت رسول خدا صلی اللہ علیہ وعلی آلہ وسلم
 سخی ترین مردمان بود و سخی ترین ہمسہ وقتہما در رمضان مے بود
 اما صفت شترش صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم از ابو سعید خدری رضی عنہ نقل است کہ رسول خدا
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم شتر کین ترازو و شیر ہ بود کہ در پردہ پرورده باشند ہر گاہیکہ
 چیرے را زشت میداشت مادرش مبارکش اثر آن مے یافتہ و از ام المومنین عایشہ
 صدیقہ مرویست کہ فرمود کہ من ہر گز غورۃ رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را ندیدہ ام
 و مرویست کہ شترش خندان بود کہ ہر گز چشم بر روی کسے نمیکشود و اگر ناچار اورا
 چیزیکہ مکروہ میداشت و مے پاید گفت بکنایہ سیف فرمود و تہریر ارشاد و نمیکرد اما صفت
 شجاعت او صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم جناب مرقصوے فرمود کہ چون چنگ سخت میشد
 مالپس پشت رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ایستادیم اورا سپر خود بسیار ختم
 و دلیر ترین کسے می بود کہ در پہلو کسے اولیستادن مے توانست اما صفت نور و روے
 مبارک صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم از ام المومنین عایشہ صدیقہ رضی عنہا مرویست کہ شبہ
 بجاکام جامہ مید و ختم و سوزن از دست چسبست و چراغ خاموش گشت تا گاہ رسول خدا
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم تشریف آورد و ہمہ پیروے روے مبارکش سوزن یافتہ و ختم
 آشفتہ بر سید کہ چراغہ میکی از با گزشتہ فرمود و اے برائکس کہ در قیامت مرا ندیدہ
 گفتہ یا رسول اللہ آنکدام کسے خواہد بود کہ از جمال عالم آراے تو محروم خواہد ماند فرمود
 بخیل بر سید ہم کہ خیل کیست فرمود آنکس کہ نام مرالشو و ورد و برین نقر سید
 و جناب مرقصوی روایت میدہد کہ رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمودہ کہ خیل
 آنکس است کہ پیش او یاد من کردہ شود و صلوة بر من نقر سید صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اما صفت
 از ام المومنین عایشہ صدیقہ رضی عنہا مرویست کہ فرمود ہر گز رسول خدا را ندیدہ ام کہ
 تمام زبان شجرہ باز فرمودہ باشند تا گام او میدیدیم بلکہ دندان ہشینی مے نمود و عیشہ

حارث گفت هیچکس ندیده ام که پیش رسول خدا تبسم بکند و مخصوص آنکه اکثر خنده او
 علیه السلام تبسم بود و تبسم مبارکی صحاک است و صحاک انبساط و وجه است ناظر
 شود و زندانها از سرور و اگر با او باشد و شنیده شود از دور قهقهه گویند و الا صحاک
 ناسد و اگر اصلاً آواز نباشد آن تبسم است و شیخ ابن حجر گفته که آنچه ظاهر می شود
 از مجموع آنست که آنحضرت در معظم احوال و اکثر اوقات بر تبسم زیاده نمیکرد
 و تواند که گاهی زیاده بر آن نیز فرموده باشد و بحدی صحاک رسانیده باشد و اما
 قهقهه فطری که از آنحضرت منقول نیست و از ابوهریره مروی است که چون صحاک
 سیفر نمود و دیوار بار و شش میشد و نور و زندانها بر آن می افتاد چنانکه از آفتاب افتد
 و آنحضرت همیشه بنسب الوجه و ایم البشمر بود و بگاسه آنحضرت نیز از جنس صحاک
 بود و از بلند سینه گشت و از چشم مبارک اشک میخفت و از سینه شریفش آواز
 مانتد و از دویک سسی که بجوشد و در روایتی مانند آواز اسپا شنیده می شد
 و نگار داشت پروردگار رسول مختار را از خمیازه که از اثر کسل است و در تار و پود
 سنجار می میشت و این تشبیه منقول است که خمیازه نکر و آنحضرت و نه تبسم پیغمبری
 هرگز و در حدیث وارد گشته که خمیازه کردن از شیطان است و عطسه از رحمان
 و خمیازه اگر غلبه آورد بر آن بدست باید نوشتید یا لب زیرین بدندان باید گرفت
 و آنکه با سه یا سه آه گوید تعافیت شایع است و آمده است که شیطان
 خنجره میکند آنرا چون عطسه زود آنحضرت می پوشید و سه مبارک خود را
 بدست پای چاه و کرده می میشت آنرا و غرض از آنست طعام آمانت صوت شریف آنحضرت صلی الله علیه و آله
 احسن اسوات بود و رسول خدا خوش آوازترین مردان بود و پیکس خوش آواز تر
 و شیرین کلام تر از او می نبود و از انس منقول است که خدا بیست و یک نفر را
 است پنج پیغمبر را اگر خوش آواز و خوش سر و سه تا آنکه فرستاده پیغمبر شما را

خوشروے تر و خوش آواز تر از همه و میر سید آواز مبارک و سیے سیے کلف
 بانجا ایک غیر سید آواز پچیس و انا صفت فصاحت زبان شریف و صلی اللہ علیہ
 وآلہ وسلم زیادہ تر نسبت کہ محاسب فکر و اندیشہ کرد و حضور و احصا تو از گشت رسول خدا
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کمال بلیغ و فصیح بود کہ احدی در بلاغت و فصاحت مثال
 آنجناب بنزد و نخواهد بود و آفریدگار عالم هیچ احدی را فصیح تر و شیرین زبانتر
 از رسول خدا صلی اللہ علیہ و علی آلہ وسلم نیا فرید چنانچہ از امیر المؤمنین سیدنا
 فاروق اعظم مرویست کہ از رسول خدا پرسیدم کہ از میان بابیرون نیاید
 و در میان مردم نکشتی اینہی فصاحت از کجا حاصل نمودی آنحضرت فرمود کہ لغت
 حضرت امیر موصول شد و پچیس جبریل علیہ السلام آواز و من آورد و من آنرا
 یاد گرفتم انا صفت و قارش صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم از خارجین زید مقبول است
 کہ گفت با و قارتر و با سکون تر و در میان رسول خدا بود و در شستن ہاتھین و آرام
 بود و مکان نداشت کہ از دست و پای مبارکش چہی صادر شود و آب و سبزی و
 روایت میکنند کہ اکثر شستن رسول مقبول چنان بود کہ دست و و گانہ کہ و ساق
 و گانہ می پر آورد انا صفت اگر این آحضرت صلی اللہ علیہ و علی آلہ وسلم
 قفس میفرمود و اظهار او شوراب را روز چہم و در بعضی روایت در پنجشنبہ و در
 کیفیت قلم اظهار چہی ثابت نشد مگر اینقدر را و روایت کہ ابتدا میفرمود و سپاہ
 دست راست و تنم می نمود و باہام آن و مفارقت نمیکرد و از آنحضرت مسواک و شانه
 و چہرہ او بان می نمود و شانه میفرمود و چہی شریف را نظر میفرمود و در اینہ جمال
 شریف خود را و چون سر مبارک را شانه می نمود و موسی را راست پساخت آنوقت
 ہمسہم در اینہ نظر میکرد و فرقی نہ را بدان راست و درست می نمود چنانچہ از آنحضرت
 صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم سوال کردند کہ آرایش چہ میفرماید حق تعالی

از پند خود پندیده بسیار و که چون پیش برادران خود و از بهر ایشان نیکو و آراسته رود
 و الله اعلم اما صفت مباشرت آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم با زواج مطهرات و در پیش
 از انس و مروجی است که آنحضرت در یک شب بر جای زمان خود میگشت و این یازده زن
 بوده اند که وی از انس پرسید که ایابصوخی صلی الله علیه و آله و سلم اینقدر طاقت داشت
 آنش گفت بودیم مگر در میان خود با می گفتیم که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم قوت
 شی مردوده شده است رواه النجاشی و در بعضی روایات قوت جهل مردان مردان
 بهشت وارد گشته و قمر و نیست که هر مردی از مردان جنت قوت صد کس باشد و در روایتی
 وارد گشته است که آنحضرت فرمود که جهل را بر آید من و یکا از طعام آورد و پس خورم
 از آن و قوت جهل مرد و جماع داده شده ام و آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم از
 احتلام محفوظ بود از این عباس بن منقول است که گفت نخستین چیزی که پیشم بر گز و احتلام
 از شیطان است رواه الذہبی و قریبی گفته صحیح آنست که احتلام بر آنحضرت جاری نیست
 چنانچه احتلام از شیطان است و وی صلی الله علیه و آله و سلم از آن معصوم است و الله اعلم
 و صلی الله علیه و آله قدر حسن و جمال و در سبب الانساب از جناب مرتضوی کرم الله وجهه
 منقول است که من شنیدم از حضرت رسالتاب علیه السلام که فرمود آفریده شد
 سر من از بزرگترین کتابهاست خدا تعالی و آفریده شد و من از شک قدرت و آفریده
 شد چشمهاست من از سرم و آفریده شد و من از شک قدرت و آفریده شد گوشهاست
 من از عنبر و آفریده شد و من از لبهاست و آفریده شد زبان من از نوک خداست تعالی
 و آفریده شد دندانهاست من از نور او تعالی و آفریده شد دلمن از اخلاص و آفریده شد
 بازو من از قوت و آفریده شد دستهاست من از سخاوت و آفریده شد گوشت من از
 مشک محبت و آفریده شد خلق من از غسل قدرت و آفریده شد پشت من از نعل قدرت و آفریده
 شد سینه من از قوت قدرت و آفریده شد شکم من از عنبر آفریده شد میوه من از نبات قدرت و آفریده شد

که چون ثویبه خیمه ولادت حضرت رسالت پناه پاپوسب رساند که در خانه لبر در تو عبد الله فرزند
متولد گشت با بوی سر بر بویج و شادان گشته ثویبه را آزاد کرد و امر نمود که در استخیر و بر حق
با این شادی و سرور که ابولسب ولادت آنجناب نمود و در عذاب و سختی فرمود و در خوشه
از ابولسب عذاب برداشت چنانکه از عباس بن عبد المطلب روایت است که گفت: بعد از مرگ
ابولسب استخوان و پیرم پیرمیدم که حال تو چیست گفت: از این روزیکه شتی بیات من بر سر و آب
افتاده و در طلام امواج عذاب و عقوبت گرفتارام قمار نموده و در خشه که اعتقانی ثویبه در نشیبه
واقع شود تحقیقی در عقوبت من حاصل شد شود و مرا از میان دو انگشت سپاه و وسطی قطرات
آب من چشاند و در ساری النبوة مسطور است که اینجا سبزی است اهل موالد را که در شرب پیلان
آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم سرور کنند و بیل اموال خویش سازند یعنی ابولسب که خانه بود
و قرآن بخندست و سه نازل شده چون مسرور و سه بیل و آنحضرت و بنیام شیر جابیه و سه بیل
آنحضرت جزا داده شد تا سال مسلمان که ملو است بحجت و سرور و بیل ال در طریق اوچ پاش
ولیکن باید که بر عتقا که عوام احداث کرده اند یعنی آلات محرم و منکرات مثالی باشد تا مویب
حرمان از طریق اتباع نکرد و منقول است که بعد از آنکه چند گاه السنه و راتویه شیر داده حکیمه
سعدیه بنت عبد المطلبی ثویبه بدین دولت فایز گشت و کیفیت این واقعه چنان بود که عادت
اهل که وضو دیدن پیش بعضی از جهت فضل و عظمت و شوکت خود و بعضی بحجت شدت حرارت هوا
که در بعضی از جهت توهم و باسه که وظایف بحجت آنکه از واج تمامی اوقات خود را منصرف بخند
ایشان گردانند اطفال خود را بر صغوات داده با طراف تسبیل میفرستادند تا زبانه بعد از
مار و طافت بواستصاف باشد پرورش یابند زیرا که طیب منو و عذوبت آب در فصاحت و بلاغت
دخل تمام دارد و هر سال و دو نوبت در فصل ربیع و خریف بنابر آنکه فواید بسیار و عواید پیشمار
از اشرف و اغنیای عرب بمستحقان میرسد از اطراف و حوالی که عورات بحرم آمدند
و اطفال اشرف و اکابر عرب را برسم حضرات و ارضاع بمنازل خود میبردند و بعد از آن

انجام ایام از مناج باز آورد و تسلیم آبا و اجداد می نمود و توبه و استغفار و سوره یوسف
 سید کائنات علیه التحته و الصلوٰۃ زمان قبیلہ بنی سعد بکہ کریم آمدہ از انجام حلیہ یا فصاح
 واجب الاتباع سرفراز گردیدہ آنحضرت را بمیان قبیلہ سعد برد و از حلیہ رو بہ بیت
 کہ گفت و قتیکہ با اتفاق لشوار بنی سعد متوجہ حریم حرم شریف شد من و شوہر کم دراز گوش
 ناخود داشتیم کہ در عایت نجاست مجال رفتار داشت و ناخود ضعیف مصحوب بانودہ قطع
 شہید می شدیم و بر سر او کتب سحر تہذیب پذیرفت لا جرم از عقب کاروان افتاد و مخزن
 را مسافت می نمودیم و از اطراف وجو اب غریب مشاہدہ می نمودیم چنانچہ بر سر شہ
 کہ میگرفتیم میگفت خوشا وقت بتان تو ای حلیمہ کہ آن نور تابان شہرازان خواہد خورد
 لیکن بعد از زمان قبیلہ بکہ رسیدیم و آن زمان مطلقان متولان قریش را تا آن زمان گرفتہ بودند
 لا جرم لول و مخزن گشتہ از آمدن بشان شدیم و در آن اثنا شخصی را دیدیم کہ ابوالبرکات
 بہرہ او و در شہر و نما میگردد کہ بحکیم باشد از زمان شہر واد کہ هر صغہ گرفتہ باشد حلیمہ گوید
 کہ بعد از اساع این سخن تفحص نام و نسب نمودم چون معلوم کردم کہ عبدالمطلب بن ہاشم
 است پس از رفتہ شرایط و لوازم بحیث بجا آوردم و خودم را بروی عرض کردم پس رسید
 کہ از کدام قبیلہ و چه نام داری جواب دادم از قبیلہ بنی سعد و نام من حلیمہ است شہ
 نمودہ فرمود کہ خوش و خصلت نیکوست سعادت و علم آنگاہ گفت ای حلیمہ اگر کو
 است یتیم حرم نام و او را بر حملہ زمان بنی سعد عرض کردم بحیث آنکہ پدر ندارد و قبول نمودند
 امید اندازم کہ تواز و سودمند شوی گفتیم ہر دم و از شوہر خود مشورت نایم فرمود پس
 مضائقہ واکہ ای بر تو نیست و چون پیش شوہر رفتہ صورت واقعہ را در میان نهادیم
 و مبسر و رگشہ گفت ای حلیمہ بشنا بے آن کو دک را قبول کن کہ بہاد و یکسرے فراگیر و مگر خواہر
 زاد من انفع شد بحیث بالغہ اواندک تر لیلی در غریب من راہ یافتہ آخر الامر خاطر بر
 گرفتن سید اوایل و او آخر حرم نمودہ بنجدیت عبدالمطلب رفتیم تا مرا بخاند آمدہ برو

چون در آنجا در آدم زنی دیدم که روئے او چون بدر منیر می تابفت در روئے
 من خندیدم و مرا حجه فرزند خویش در آورد و گوئی تنبظم در آمد که بشنود این مانند
 غور شید انور بود و فریفته جمال با کمال او شده رکماے بدغم پر شیر گشت لیسان است
 در دهان رسول مقبول نهادم بکبیر و چون لیسان چپ بروئے عرض کردم ملتفت نشد
 عبد اللہ بن عباس گوید که در آن زمان مقدس نبوت را صلوات اللہ علیہ و سلامہ علیہ اجمعین
 گردانیدند که یک لیسان بر او شتر یک گداز داشت بگو داشت حلیمه گوید که چون آنحضرت را
 بنحانہ پر دم منظر شوهر خود را آورد و دم شوهرم سر بسجده نهاد و گفت اے حلیمه کوئی آوری
 که در میان نبی آدم از او بهتر ندیده آدم و هفت روز در یک کمره توقف نمودیم و روز هفتم
 چون غم مراجعت خانه کردیم خواستیم که بر دراز گوش سوار شویم و راز گوش من
 دست بر زمین زده و سر بجانب آسمان افراشته نشاط تمام متوجه کعبه گردیدیم و چشمه بار
 بر زمین نهادیم باز گشت و در رفتار از مرکب قافله صیقت گرفت و زمان نبی سعد متعجب
 گشته گفتند که این دراز گوش تو نیست که در وقت تو چمن بجانب که قوت رفتار نداشت
 گفتیم همان راز گوش است گفتند و این چه سر است و این دراز گوش بر اثنای غلیمه است
 و من شنیدم که دراز گوش در آن زمان گفت و اشد مرا ساس غلیمه است که زبده شده ام
 بعد از آنکه در محاضرات باک بودم و قوت گرفته ام اے زمان نبی سعد غافلانده که بد که من جامل
 کیستم سید عرب و عجم و رسول خداوند عالم که بهار دنیا و آرایش حق اوست بر من
 سوار است القصه حلیمه از آثار سعادت و سرور و علامات سیادت بمرتبه در وقت
 از رضاع آن مهر سپهر پیغمبری چندان امور غریبه مشاهده نموده که شرح آن بگفتن و نوشتن
 راست نیاید و آثار بین مقدم ولد آدم آن مقدار چیر و برکت نصیب او کردند که قلم از تحریف
 شمه آن بجز و تصور اعتراف نمی نماید و از حلیمه مرویست که گفت همیشه رسول خدا را از لیسان
 راست شیر نوش میفرمود و هرگز التفات بجانب چپ نمی نمود و مانند اطفال خرد

جامہ خور انہول و غالیط لوث ٹیساخت و ہر روز وقتے معین تقضاسے حاجت مے
پر دخت چون بکام سخن گفتن رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم رسید نو بے شنیدم کہ میفرمود
اللہ اکبر اللہ اکبر الحمد للہ رب العالمین در روایتی آئکہ حلیمہ گفت اول کلامیکہ کہ از خیر الانام
شنیدم این بود کہ در نیم شب میفرمود لا اله الا اللہ قدوس ساقی و سائمانست العیون والرحمن
لا تاحذہ سنہ و لانوم و در ادراج النبوة مسطور است کہ حلیمہ میگوید کہ محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
بنوعے نشو و نمایاقت کہ نسبتے با کو دکان نمیداشت در روزے چنان بیدی کہ دیگرے برای
و در ماہی چنانکہ دیگرے در سابلے و بر روز نورے بروے چون آفتاب فرو مے آمدی
و مے پوشیدی اورا و متجلی مے شد و آورده اند کہ ہر روز و موع سفید و بر و است و روز
سفید جامہ مے آمد و دیگر بیان آو در مے رفتند و ناپید مے شدند و گریہ و بد خلقے نداشت
و ابتدا بر یمن میگرد و دست بر ہر چہ مے نهادی بسم اللہ میگفتی من از ہیبت مے شو ہرا
نزدیک گذشتی تا دو سال بروے تمام شد و بعضے ارباب سیر آورده اند کہ چون دو سال
از عمر خیر البشر گذشتہ حلیمہ آنحضرت را بخدمت آمدہ یکہ بر دنیا بر آنکہ دل از دیدار
قایم الاہواران بر کنزیدہ بر ور و کارنخے توانست کند بار و دیگر بہرمانہ حرارت توانے
آنحضرت بلقیسیہ خویش آورد و این نوبت قضیہ شوق الصدور واقع شدہ چنانکہ در کتب
سیر مذکور است حلیمہ کو بد کہ اورا دو برابر رخصاے بودند کہ بر روز جانب صحرارفتہ برے
غمام تنگالے دشت زد چون آنجناب مہ سالہ شد با من گفت چگونہ است کہ برادران خود را
دور و است نخے بنیم گفتیم روز ما بچرا این غمام مشغول اند فرمود مرا از چہ سبب
ما ایشان نمیسرے گفتیم البتہ میخو اہی کہ ما ایشان موافقت کنی فرمود آرسے روز دیگر صبح
سراور ایشانہ کردم و سرہ و در چشم مبارکش کشیدم و جامہ در برش پوشیدم و بخت دفع صابت
عین الکمال کردن بدی کہ مشغول بود ہر جزع میاے بر کہ دن مبارکش از بیم و حال او رکنده
بندراخت او گفت آنکہ نگاہیان من بہت با من بہت انگاہ با برادران بیرون رفتہ ایشان با

بحفاظت و سے وصیت کروم چون نیمہ روز شد بسر خود را موصوم نہ نیز دیدیم کہ با خطی
 ہرچہ تمام ترے آید و غرق بروے نشسته فریاد میکرد کہ اے مادر محمد صلی اللہ علیہ وآلہ
 وسلم راویاب کہ گمان من این ست کہ بوسے توانی رسید گفتیم حال چیست گفت و مروت
 سبز پوش از ہوا آند و اورا از میان مادر ریوند و ہر کویہ بروہ خواہانید و شکم
 اورا بشکافند و ہنوز بوسے مشغول اند حکیمہ گوید من و پدرش با عور اسے چند
 از قبیلہ سر اسیمہ بجانب مرعی دیدیم و اورا بر سر کویہ ایستادہ بدیدیم کہ بجانب آسمان
 مینگریست شوہرم سوال کرد کہ اسے پس ترا چہ شہ فرمود و تو شخص از ہوا آند و طشتے
 زرین پر از آب برف نیاوردند و مرا خواہانیدہ شکم مرا بشکافند و عنایتہم را تشریح کرد و نقطہ
 سیاہ از ان بیرون آوردند و اندرون مرا از آب ہر دست شستہ از نور آگندہ کہ وہند و دست
 بر شکم من بالیدند چنان شد کہ بود قوسے در این باب ایست کہ سلیمہ گفت چون از زیر صوف
 واقعہ را شنیدیم باین کیفیت کہ شخصی بجانب محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم آمد و اورا ہر
 سینہ اش بشکافت من و شوہرم سر اسیمہ بر سر و سے دیدیم چون بر سر او رسیدیم
 بر قلمہ جل نشسته دیدیم کہ باطراف آسمان نگاہ میکرد و نظرش چون بر من افتاد قوسے
 نمود و سر و چشم اورا بر دیدیم کہ گفتیم جان من فدای تو باد ترا چہ واقعہ دست دادہ جو اہل
 باہر اورا ان خود ایستادہ بودم ناگاہ دیدیم ستن بر من ظاہر شدند و بر و استیجے و وہر کہ باہر
 سفید داشتند و در دست یکے ابرق از لقرہ بود و در دست دیگرے طشتے از زہر و سپر
 مرا از میان اخوان بیرون بردہ بر سر کویہ خواہانیدہ شکم کے ازان و کس سیمہ مرا تا غایت بشکافند
 و بیچ الم و در بین نزدیک ازان دست بخون من در آوردہ احشاء مرا ہر ان کہ و با آب
 برف بشست و بجایے خود نہاد و دیگرے پرخواستہ باریق خود گفت تو دور شو کہ ہانچہ
 ما سر بودے قیام نمودے شخص و دم پرخواستہ و دست بر شکم زدہ دل مرا از محل
 خود برداشت و در نیمہ ساخت و نقطہ سودا کہ باطبع بخون بود از ان میان بیرون آوردہ و ہنوز

وگفت خط شیطانت انگاہ دل مرا از چیرے که همراه داشت پر کرد و سپهر گزین چیز سے
 ازان نرم تر و خوشبو تر ندیده بودم کی گفست که خواجہ عالم علیہ السلام فرمود مرا بدہ کس
 است موازنہ کر دینا چہ آدم و بابا یا نصر و دم و زن کردن را چہ آدم و بابا ہزار کس و زن
 اگر و نہ را چہ آدم یک از ایشان باد دیگرے گفست کہ نگذا را اگر اورا با جمیع امت موازنہ کنست
 را چہ آید انگاہ مرا گذاشتہ پدیدند و با آسمان رفتند حلیہ گوید کہ چون محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 را بخاند آورم جمعے با من گفتند کہ اورا بجا ہنہ باید سپرد کہ مسوس جن شدہ است محمد صلی اللہ
 علیہ وآلہ وسلم گفست من خود را صحیح و سالم مے نامم از انچہ تصور شماست و مرا بیچ واقعہ یفقان
 قوم میانہ کردند کہ اللہ اورا بجا ہنہ باید برو کہ داد کند کہ جن پس روے نمودہ است لاجرم محمد
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را نزد یکے از کافران بردم اثناء آنکہ شرح حال مے نمودم کاہن گفست
 بگذر شرح حال خود این کودک گوید کہ بان اعلمتر است از تو چون محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 صورت واقعہ را فرسودہ کرد کہ این از جایے پر چیست و اورا گرفتہ بر سپہ خود منضم ساخت و فریاد
 پراورد کہ ای چشم عرب اورا بشید و مرا نیز باوے بقتل اورید کہ اگر بخد خود رسد عقلائے شمارا
 شبہ شمار و کیش شمارا باطل گرداند و شمارا بخداے خواند کہ عرفان بان ندہشتہ باشید و بدہنہ
 دعوت کند کہ منکر شما باشد حلیہ گوید کہ چون این سخن ازوے شنیدیم محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 را از دستش کشیدیم و گفتم تو دیوانہ شدہ اگر دانستی کہ امثال اینجہ کلمات از تو صادر میشو و اورا
 نزد تو سنے آوردیم کہ پیداکنی کہ ترا بکشند کہ ما محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را بخوابم گذاشت
 اورا برگرفتہ بمنزل خود نشاندیم و پیچ خانہ از خانہاے بنی سعد غاندہ بود کہ بوے مشک
 ازان خارج میشد بعد از وقوع این امر عزیب پدر فرزندان و سایر خویشان بن گفتند کہ
 محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را بعد از طلب رسان قبل از آنکہ اسیبہ باورہ یا بد چون
 غریبت کہ قصید یافت شعبانگاہ نداے شنیدیم کہ خیر و برکت و آمان از دیار بی سعد
 بیرون مے رود و خوشحال بطی را کہ اسے محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ چون تو سنے درانجا

خواہد بود و اسے خیر البشیر چون بجائے مستقر تو گرد و اہل حرم از سوادش مصدق و محروم
 شوند و حلیہ گوید کہ بر مرکب سوار شد و محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را در پیش خود گرفت
 و یک لحظہ از او غافل نہ شد تو استقام برد کہ آواز ہائے عظیم از اطراف و جوار ہب میشنیدم
 چون بندواڑہ کہ رسیدیم از مرکب فرود آمدیم ہمت خضر و رستہ محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 را نیز فرود آوردیم و درین اثنا قطعہ ایرے سفید نازل شد و آواز ہائے عجیب شنیدیم
 چون از قضا سے حاجت فارغ شدیم ہر خیر نظر کردیم محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را بنیاد
 نالہ و افغان نمودیم کہ پیرو جان را برین رقت آرد در غلال این احوال سپر سے پیشین
 آمدہ گفت چہ حال دارے کہ اینچہم جنے میکنی صورت واقعہ با او در میان نہادیم و بخند
 ابراہیم سو گند یاد کردیم کہ اگر محمد را نہ بشنیم خود را از کوہ بنیاد زمیں گشت گریستن و بہ بیانیہ
 و رآئی و پیشین بہل تفریح کن تا فرزند ترا باز رسد گفت اسکے پیرو قوت بگرفتند کہ در
 ولادت او بلات و غری چہ پدید عرسے نزدیک خرت و قدر سے تیافت لالت پیر گفت احوالت
 از غایت اضطراب نہ بیان میگوئے من در آیم و شفا ہست کنم تا گم شدہ ترا قبیل از رساند
 پیر جابل نیز و ہیل رفتہ بعد از تخیل کہ عادت معبودیت پرستان است گفت اینجور
 ستر یہ میگوید کہ محمد بن عبدالمطلب اکرم کردہ ام اگر خواہی بوسے باز رساننی کہ از فقدان
 وے گریان است چون زان مغرور این سخن صدور یافت ہیل برو سے دریافتہ
 از جوف وے مسموع شد کہ مرا با محمد چکار است کہ سبب لاکت ما او خواہد بود و خدا
 عز و علا کہ معبود بحق است اوراضیای نگذار و بت پرستان را بوسے کہ فوج اکبر با او است
 لے ہمہ را بقبل رساند لگرسیکہ بمجاہت او فایز گرد و حلیہ گوید کہ آن پیر از بتیاد پیر
 آمدہ گفت ہرگز ان سبل مثل اینصورت شہادہ نکرده بودیم فرزند خود را طلب کن کہ
 اورا شائے عظیم سنت چون از وجدان محمد با یوس شدیم ناچار حقیقت حال اسرار
 عبدالمطلب گردانیدیم عبدالمطلب پیر سکوہ صفا رفتہ قریش را جمع آوردہ ایشان

و اما در سفر که هر چند طلبه از دست نشانی نداشتند بعد از حلال از حلال غلبه طلب بنت امیر
 در آمد و بهشت بار بار او را نمود و در این باره از آن می شنید که محمد صلی الله علیه و آله و سلم خود را در کوه را
 ضعیف نگرداند عبدالمطلب گفت آنکه باقی محمد صلی الله علیه و آله و سلم کجا است جواب داد
 که در وادی تنهام در زیر درختی شسته است عبدالمطلب سلاح پوشیده متوجه ایجاب
 شد و در بن نوفل در راه دو چار او شده با عبدالمطلب جست طلب محمد صلی الله علیه
 و آله و سلم موافقت نموده آنحضرت را در پاهای درخت نموز دیدند که شسته است
 و او این آنکه سعد و ثقیف و عسیر بن نوفل حضرت ختمی پناه را در پاهای درخت نموز دیدند که شسته
 است و او را قیام و او را بر کعبه چیده و از آنحضرت پرسید که چه کسی فرمود محمد بن عبدالمطلب را
 عمر و او را برگرفته بعد المطلب سائید چون چشم عبدالمطلب بحال خواجه کائنات روشن
 شد طلایه بسیار و شتر بشمار مستحقان رسانید و نصرت فراوان حکیمه از زنی داشت و مقصود
 المرام بمقام خود بن باز گردانید بایده است که در کیفیت شوق الصدرا که چینه بار رفته
 و این صورت که بعد از چند سالگی حلیمه آنحضرت را با آنکه سپرد و آیات متعده در گشت
 سیر مستور است و قولی آنست که آنحضرت قبل از قطام و بعد از چهار سال در قبیل بنی سعد
 بن کعبه و در چهار سالگی حلیمه او را نزد آمنه برد آمنه گفت که او را مصحوب خویش لقبی
 نازیر که از هواسه که اندیشیده دارم حلیمه را این صورت موافق فراج افتاده و از بر کاتیک
 از زمین مقدم او مشاهده کرده بود با آمنه تصریح کرد و چون چهار ساله شد شوق بعد واقع شد حلیمه
 نوبت دیگر خجابت رسالت پناهی را همراه خود بکار آورده آن حکامینا را بعرض آمنه گردانید
 باز آنسرور را بقبیل خویش آورد و قریب یکسال دیگر تعبد او قیام نمود و گاه گاه آنحضرت
 از نظر او غایت میشد حلیمه از مشاهده آنحالت خائف شده سرور کائنات را بکه بود و در زبان
 عاقبت و کرامت با آمنه سیر و دور آنوقت بقول بعضی مورخان حسن شریف نبی آخر الزمان
 پنج سالگی رسیده بود و او را حارم گوید که حلیمه آنحضرت را در پنج سالگی بکه بود و در پنج سالگی

بنید یک از کاهنان او را دیده گفت ای شمر عرب بن سپهر اقل کنید که چون بخود رسد
 همه را منفرق کند و یکشنبه عید المطلب آنحضرت را از نظر خلق پنهان میداشت همه قریش از وی
 ترسان بودند و خذر میگردید و چون آمنه فوت دیگر دیده بدیدار آفتاب گرد کار احمد مختار
 روشن نموده ام ایمن را که کنیزک عبدالمطلب بود و بحسب ارثش تعلق بحضرت رسالت پناه
 داشت بحضانت آنحضرت مقرر فرموده و در سال ششم از ولادت خیرالیه آمنه آنحضرت را
 بر ریه برتیا باحوال عبدالمطلب از بنی عدس بن نجار بود در ملاقات نماید در سنه یک از او را ناچار
 میگرفتند بکاه اوقات گذرانیدن بجانب مکه بازگشت و در مرحله ای آمنه مرخص شده به عالم بقا
 رحلت فرمود و هم در آن موضع مدفون شد و از یارب سیر تاقل آمد که چون در وقت مراجعت
 بکاه در موضع البواکه میان مکه و مدینه واقع است رسیدند آمنه خاتون بیمار شد رسول خدا صلی الله
 علیه و آله و سلم بر بالین وی نشست و بود و کاها بهوش شد و بعد بهوش شدن باز آمد و بر وی
 آنحضرت نظر کرده و سینه چندی خواند که این دو شعر از آن است شمر بارگشت فیک یا غلامان هم
 را ابصر فی المناثم فانتم سبوت الی الانام بین عنده و الجلال والا کرامتم پس از آن گفت
 بر زنده میفرمده است و بر نوکمه خواهد شد اگر میرم ذکر من زنده خواهد بود زیرا که پاکیزه نهاد
 زاده ام و نیکو کارم یادگارم گذاشته ام چون آمنه خاتون ازین عالم فانی انتقال نمود
 آواز نوحه جن می آمد که بروی میگرفتند و در عیون الاثر نقل می نمایند که رسول مقبول صلی الله
 علیه و آله و سلم وقت فوت آمنه خاتون شش ساله بود و قیل بیفت ساله و قیل هشت ساله بعد
 ام ایمن آنحضرت را بحریم حرم رسانیده و عید المطلب در صدد کفالت آنصبر را ایوان رسالت
 آمده بر قوت آمنه تاسف بسیار خود و آن در درج نبوت را خاطر چسبیده نموده از اولاد صلی
 گرامی تر میداشت و در سال هفتم از ولادت آنحضرت در میان قریش قحط غلامی عظیم
 موقوع بیوفت و زحمت بوج در مدینه هاشمیوخ یافته ساعت بساعت می فرو و بالاخره
 پناه بر خواست که رقیقه بیست و سه اصغی بن هاشم دیده بود و منادید قریش از عبدالمطلب

التماس نمودند که بدعا سبب باران، اشتغال فرمایند عبدالمطلب شریف و دوستان خود و غالب
 را مصحوب خویش گردانید و باطایفه از ایشان قوم بحبل البقیس شتافت و دست و عابد نگاه
 این و سپاه و قحالی بر آورد و بیکت و خود خاتم الانبیاء علیه السلام الطیها بهمان لحظه غمام تمام
 الی قایم گشت و باران فراوان باریده نعل آمل قریشیان نصارت پیدا کرد و چون بنی قریظ
 حضرت بنو امیه بهشت سالکی رسید عبدالمطلب به طور بستر تا توانی نژاده در اوقات منزل
 بعد حضرت رسالت را حواله ابو طالب نمود بعد از فوت عبدالمطلب انقضای ایام زندگانی
 ابو طالب در تربیت و حمایت آنحضرت مساعی جمیله مندول داشت و همواره در باب
 حراست و محافطت اتمام نموده هرگز نفس تفصیر بر صفه ضعیف نگذاشت در روضه الاحباب
 مستور است که بعد از آنکه دوازده سال و دو ماه و دو روز از سن شریف آن نیر عالم افزون
 و گذشت ابو طالب از حیات تجارت عازم ولایت شام گشت و میخواست که حضرت را در
 محرم حرم بگذارد و چون پرتو سه شعور آنحضرت برین غیبت افتاد و گمان برد که ابو طالب
 میخواهد که صبح مرافت را بشام مقارنت مبدل گرداند نزد او رفت و گفت ای حم مرابا مید که
 سبکداری و پذیر و ارم و نه داور ابو طالب از اجتماع این سخن رقت بی نهایت کرد و حضرت
 رسالت را در آن سفر همراه خویش گردانید و بعد طمراصل و قطع منازل چون بقریه کفر که
 از انجالتا بهری شش سبیل مسافت سینه رسید نزد آید که بحیرانام نیکو سر انجام که از دیر
 باز در دیر سبک که در آن مقام بود بامید دیدار خیر الانام علیه الصلوٰة و السلام آرام گرفته انتظار
 مقدم شریفش سبک شد و آمدن کاروان قریش و رفت گردیده بر پام صومعه رفته دید که قطعه
 ابرو بر سر کار و انبان سایه انداخته و بموافقت ایشان حرکت می نماید بحیرانام انجالتا
 نمود و ناخود گشت ظاهر المطلب من در میان کاروان است و چون اهل کار و انبان نزدیک
 بقریه مذکور منزل گردید و ابو طالب با اتفاق سرور و دوستان غالب در پاس درخت فرو
 آمد و آن قطعه ابرو را سبک ایشان سایه گستر و بر و استی شایه خمار آن شجره بنسبت

گشت حضرت و نشر است پیرا و گمان را ہیبت نکور از مشاہدہ اینصورت بسر حد یقین رسید
از بالا سے دیر پیا بیان آمد سے الحال طحائے ترتیب وادہ کار و انیان را بخانه طلبید و ابوطالب
مستلوا بسا و منزل گذشتہ با سایہ ہمراہ بیان بر سر سفرہ بحیرہ ہیبت حاضر گشت و چون
بحیرہ او نشست کہ مقصود و سے تشریف حضور را زانی نہاشت التماس نمود کہ آنحضرت را نیز مجلس
آوردند و وحیران نظر بر صفات احوال خیر البشر انداختہ آثار و علما تکیہ در کتب متقدمین مطالع
نمودہ بود و بعین الیقین مشاہدہ فرمود و بعد از تفرق همانان ابوطالب ابا حضرت مصطفی
نگاہ داشتہ دیگر دلائل و شواہد نبوت را معلوم کرد و نگاہ ابوطالب را گفت این جوہر گران بہا
خاتم الانبیاست و یہود شام و در سلک و شمنانش نظام دارند زہارا و راہبان و لایست
نیر سے و بسیرت ہرچہ تماشا بر نظر من کہ مراجعت فرماے ابوطالب نصیحت را ہیبت را بسبب صفا
اصفا نمودہ امتحان خود را بر سر حسب الحداء بفرخت و بحاجت نام فقری باز گشت و در
حواشی قصیدہ پرودہ آوردہ اگرچہ مشہور است کہ سایہ کنندہ رسول مقبول ابرے بود مگر
خرشہ بود کہ سایہ سیکر و پیغامبر را و در نظام دم ابر پادہ سے نمود و در سال ہفتہ ہم از ولادت
سید عالم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم زبیر بن عبد المطلب و یقولے عباس بن عبد المطلب آنحضرت
را ہمراہ خویش بمحکمات یمن بردند و در آشنائے راہ خوارق عادات ازان بہیچ سعادہ مشاہدہ
فرمودہ در زمان صحت و عافیت مراجعت کردند و در سال ہشتم گاہے ملائکہ عظام بر حضرت
خبر الامام علیہ الصلوۃ و السلام ظاہر میشدند و دل بہایوشن را احتیاط سے نمودند و با یکدیگر کیفیت
کہ این دوست و لیکن ہنوز وقت ظهورش نیست و آنحضرت اینحالت را با ابوطالب گفتہ ابوطالب
اورانزدہ گاہے کہ دعوی طہابت سیکر و بر و کیفیت واقعہ را تقریر نمودہ طلب معالجہ فرمود و گاہے
بعضی از اعضاے خاتم الانبیاء را بنظر در آوردہ حرکات و سکناتش را مشاہدہ کردہ گفت آہ
ابوطالب خاطر شریف جمعہا کہ برادر زاوہ تو بیچ مرصہ ندارد و شیطان را پر و تسلط نیست
بلکہ ملائکہ کرام بر ظاہر سے شوند دل اورا ملاحظہ سے نمایند بہت بر صلوٰۃ نبوت لاجرم طوطا

[illegible]

همان لحظه پیشتر که دست رسید و آنستخوان بنظر او را رسید و کرد اما تکیه از سید کائنات و غیره را در آن
 در آن سفر دیده بود و بعد از آن رسائی به تحقیق نزدیک زیاده شد پس از حساب استقامت و اموال و موضوع
 پیوسته که از جهات تکیه در تصرف خود و خیر البشر بوده فلع فرادان بحدود وصول شش تا بر آن دست
 محبت خلاصه موجودات علیها اکل التیمیات در دل حدیقه جاسه گرفته نگاه خاطر عاظم را از دل
 سید اوایل و او آخر قرار داده عقد نکاح فیما بین حدیقه و آنحضرت منعقد گشت و مشروح
 این اجمال در فصل از وایع مظهر است مرقوم خواهد شد و پیشوند پیوسته که در سال سی و پنجم از ولادت
 حضرت رسالت علیه السلام که بعد از قریش خانه کعبه را که بواسطه امر و رایام خود و یکس با بنده ام و سید
 بود و مستحق نداشت باز کرده بتبشیر اساس تمهید بناسه آن پر و واقعه چون ارکان خانه که
 ارتفاع یافته وقت آن رسیده که حجر الاسود را در موضع منسوب استوار کرد و آنرا اختلافت و در میان او نه
 قریش و قریح انجامید چه هر قبیل را در احیاء که آن شکست بنبرک را که سید از ایشان در مجلس
 مستحب و ساز و زبید از قبل و قال مهم بر آن قرار گرفته که هر کس دل از بنده بنی سید که یکس از آن
 مسجد الحرام است در اید و آن قضیه حکم باشد هر چه آفریده از حکم او تجاوز جاز نرود و در این
 اثباتانی میان بنی سید و غر علیها التحیه و التماس از آن در آورده قوم بنی و هم بنی یونس انما را بهتراج
 نموده گفتند اینک محمد امین رسید هر چه درین باب مقتضایه را که ثواب ناسه او باشد
 باید که هیچکس از آن تجاوز ننماید و چون صورت نزاع بر ضمیمه امیر آنحضرت روشن گشت و حاجت
 بنی یونس گشته ده حجر الاسود را در میان آن نهاده و از هر قبیل شش نفر را طلبیده و عتبه بنی ربهیع
 و ابو حنیفه بن المغیره و عدی بن قیس بخیرت نشاندند و با شارت آنحضرت بر کدام یک گزیده و
 گرفته بر آن طریق حجر الاسود را برداشتند و بناسه کار رسانیدند اما آنحضرت نبوت پناه بدست بنی یونس
 آن شک متبرک را از میان برداشتند بموضع استوار کرد و چون دیوار خانه موازی بسبب کذا ارتفاع
 یافت آنرا مستقیق ساخته مبنی بر شش ستون گردانیدند و حجر را که عبارت از خاکیست که سید
 از خانه بیرون گذاشتند و در کعبه بناسه که بعد از عظمی از زبان آدم تا ایندم و مال و در آن حال

علمائے زری الاحرام در صفات خود بیان فرموده خلاصہ آن بقید قلم حکا کردہ آدم
 از بر اسے غفران زلت بزیارت ای مقام واجب الاحرام مامور گشت بیت المعمور را از بر
 اسے فرستاد و بیت المعمور بعد از جمع ہائے آسمان چہارم فرج گشت در کتب تاریخ بنظر رسیدہ کہ
 خانہ کعبہ دو کرت بنا شدہ اول ملائکہ زمین فرستادہ حضرت رب العالمین در محاذی بیت المعمور
 خانہ ساختند کہ ہر گاہ یکبار آسمان بیت المعمور را طواف کنند ملائکہ زمین و بیت الاحرام
 رسم طواف چہ ہا و روز و درت بنا سے بیت الاحرام بعد از بیت المعمور چہل سال بودہ و دوم
 بنا سے حضرت آدم است کہ بتعلیم حضرت جبریل آدم و حوا از بنین را حاضر کردہ خانہ ساختند و
 فاصلا این تعمیر از ان ملائکہ و دیگر اسال بود و سوم بنا سے اولاد آدم است و ہر و ہیکے شہیت
 علیہ السلام تہا از سنگ و گل تقدان عمارت نمودہ و آن در طوفان نوح منہ و گشتہ و بہرورت علی
 سبج باز آیدہ را بعد حضرت ابراہیم با فرزند ارحمہ خویش اسمعیل بنا سے آنرا استحکام دادند
 و بعد از ان عمارت کرت خاصہ تجدید آن عمارت نمودند انکاہ کہ ششم قبیلہ جرہم عمارت ان
 فامر گشتند و آپری عمارت کہ بعد از خلیل الرحمن مجدد و نشدہ بود بر طبق عمارت قدیمہ آنحضرت بود
 و گشت ہفتم بنا سے قحطی بن کلاب است و گشت ہشتم بنا سے قریش است و قریش در ان تعمیر پیدا و رفت
 چہا شپہ حلیم را از خانہ بیرون گرفتند و آستانہ را بلند ساختند و دو در را بر یک در قرار دادند و ہر
 بنا سے قریش در سال سی و پنجم از ولادت آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بود و چون بنا
 قریش از حلات قواعد ابراہیم بود حضرت رسالت پناہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم روزے بجا آیدہ
 صدیقہ فرمود و لولان قومک حدت عمید الکفر لنقص الکعبۃ و رو بہا علی قواعد ابراہیم
 و حقیقت لہا بابا شرقیا و بابا غربیا اما بعد از من چون بنا سے خانہ کعبہ مجد و سازند بکوست
 تا بر قرار قواعد ابراہیم باز رفت و عایشہ صدیقہ فرمود کہ آنحضرت مرا بجا پر و حجر را بمن فرمود
 انہما در ہفت ارش بود بنا بر استماع اینچہ بیت عبداللہ بن زبیر و پیام حکومت قریش در سال
 اربع و ستمین از ہجرت بنا سے قریش آمدند و ہفتم چہا شپہ و اعیہ حضرت رسالت بود و کرت

و چون خواجه بن یوسف از قبل عبد الملک بن مروان بجایک عبد الله بن زبیر مکه رفت و
بر سر طاق یافت بامر عبد الملک بن مروان بناسه عبد الله بن زبیر را در سال رجب و حین
خراب کرده آنچه این زبیر داخل کرده بود بیرون نمود و باقی را چنانچه بود نگذاشت بدست و مکه
در زمان حضرت مقدس نبوت بود و گرت و هم بنا کرد و این بنا که هنوز باقی است بناسه حجاج است
و نقل است که چون در خلافت بهار و نالرشید رسید خواست که بناسه بنی مروان را براندازد و خانه
کعبه را بر حقیقت رسول مقبول علیه الصلوٰۃ و السلام بطریقه عبد الله بن زبیر تعمیر کند و درین
باب امام مالک که امام عصر خود بود مشورت نمود امام مالک فرمود که ای اهل البیت بگذار
خانه کعبه را تا علیه ملک نگردد و دیوار و بنای پیشین را بناسه بنی مروان را بسماع رضا صفا نموده از سر
و اعین و رنگرزی و رویت است که این بنا همچنین خراب و بازماند از زمانیکه پیشتر از خراب کنند چنانچه
به وقت رسید که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود بخی الحیثه فیما یبوءه خرابا لا یعمده
ابرا و گویند که خانه کعبه میری مشکل واقع شده طو لشن بیست و چهار در عمه بوده و عرض
بیست و سه در عمه و از تقاضای بیست و هفت در عمه بود و در وازه اش بجانب مشرق
است و حجر الاسود که استیلام آن زجاینا مسک حج است بر کن بشرقی و نزدیک در خانه موضوع
است در عجائب السبلان از عبد الله بن عباس نقل است که هیچ چیز از بهشت برین بر زمین نیست
الا حجر الاسود و مقام مقام سنگی است که خلیل الرحمن بر وقتیکه مردمان را حج میخواند بر آن ایستاد
و اثر عقی قدم او نبشت اصبع است و دیگر چاه زعفرم است که ازین قدم حضرت اسمعیل علی
پیدا شد و آن چاه محازی در خانه است همچنانکه تشنه را سیراب می سازد و گرسنه را نیز
از جوع اطمینان می بخشد و مسجد الحرام که طو لشن را بعضی میصد و برخی ششصد و هفتاد
درع گفته اند و عرضش چهار صد و پنجاه درع و چهار صد و سی و چهار ستون دارد و خانه
کعبه در وسط مسجد واقع است و سب بن منه گوید که خدا استیلاست با دم و حی فرستاد که منم
خدا یک مالک بلکه اهل این همایگان من اند و زوار کعبه همان من و این خانه را شهرت

به پیغمبری خواهم داد و از اولاد تو ابراهیم نام که آنرا عمارت کند و مراست که از عقب گیر
 آید آنرا معجزه دارند تا نبوت به پیغمبری رسد که از فرزندان تو محمد نام که خاتم پیغمبرانست و او را
 از جملة ساکنان حرم و آلایان کعبه و آب و دهنرکان و حیابست گشت مکان کنه و شد علم
 و در بعضی کتب سیر و ارگشته که ولادت با سعادت حضرت فاطمه زهرا رضی الله عنان بیزین
 سال بوده است و الله اعلم بمحصل درم در ذکر بعثت نزول وحی و عداوت کفار و نبوت
 ابوطالب و موت خدیجه و رفتن آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بجانب طائف و هجرت
 اصحاب بدر یا حبشه و بیعت عقبه اولی یا ثانیان عقد لالی آیتا رسید الایار و ناقلا نقول سلام
 آثار احمد مختار محمد صلی الله علیه و آله و سلم در مصنفات عالیقدر از خوش چین ابرو و قمر و نه
 ششم چو شد سن خیر البشیر می و هشت پد علامت بعثت نمود ارگشت به اول چیزیکه ازان
 آثار است که بر حضرت سید کائنات علیه افضل التحیات ظاهر شد خواهری است بهست بود فیکان
 لایزی رویار الا جارت مثل فلق الصبح دیگر آنکه قریب بایام بعثت خیر البشیر بر سر حجر و شجر
 که میگذاشت آواز می بسم همایونش می رسید اسلام علیک یا رسول الله و چون تنها میرفت
 بیفت میشد که او را شخصی ندیده میگفت یا محمد و هر چند که از زمین و بسیار رخاخ میفرمود که
 رانے دید و هم بر خیمه رنجی پذیرفت غالب گشته بطرف می دید و هر ران آوان انوار آبی بچشمی
 بر سر ابرو دل رو گشتن پیش پای او که آثار با سواد است الله از صیغه انوار من از آثار غیا
 نشان منے غایب و از قطع علایق و عدم اشتداد با خلاق هم آنحضرت بجای انجلیب که از کباب
 و عقلاے عرب کلیدان محمد عشق بر بر زبان می آوردند القصص چون وقت انس بجانب قدس
 نزدیک رسید و هنگام مصاحبت با مقرران خلوت سرے لکوت جمال نمود خلوت و از او از و
 آنحضرت مستحسن و محبوب گشت چنانچه در غار کوه حرا که آنرا جبل ثور میگویند خلوت اختیار کرد و شبها
 و روزها در انظار عبادت میگذرانید و چند شبانه روز در غار دیگر و فکر اشتغال می نمود
 و بعد از آن که اشتیاق اهل و عیال بوصول بر کمال خود معلوم میکرد و بخانه باز می آمد

و روز سے چند ایامان سے بود باز خدیجه رضی اللہ عنہا از ہر اسکے آنحضرت زواہ تہیت
 سے نمود تا آنحضرت باز بقا رتشریف میفرمود و آنرا آنست در طول چهار کمر و عرض
 در بعضی محل یک کمر و ثلث کمر و در بعضی جائے کمتر و از ان منزل تا یک قریب سہل راہ
 است واقع بر طرف چپ آنکس کہ از مسی حرام و بمنہ آ و در درایج البتہ مذکور است کہ اختلاف
 کرده اند و انکہ عبادت و سے صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در ان خلوت بفکر بود یا بزرگتر مختار است
 کہ بزرگ بود قلبی و سانی و عمل میکرد و بشریعت ابراہیم علیہ السلام چنانست بیشہ تر و سے صلی اللہ
 علیہ وآلہ وسلم شریعتی از شرایع انبیایا باسحقان عقل و تائید انقول میکنند انچہ در شرح
 شامیل نبوی تصنیف بابا حاجی منقول است کہ در کیفیت عبادت آن سرور صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 پیش از نبوت علما را اختلاف است بعضی میگویند کہ بیرون بر ابراہیم بود و بعضی میگویند کہ بیرون
 موسی و بعضی گفتند کہ بیرون پیغمبر میبود و بیک عبادت او پیشہ قلبی بود و بعضی توقف کردند
 در کیفیت آن و در درایج البتہ مرقوم است کہ در بعضی روایات وارد گشته کہ آنحضرت پیرای
 یکبار از مکہ بیرون سے آمد و یکماہ در غار حرا خلوت سے نشست و چون ایام وحی نزول یک
 رسید التمام و اکثرا در خلوت و عبادت تا ناگهان در آمد برو سے حتی و وارد گشت
 وحی و نازل شد قرآن و آریاب سیر آوردہ اند کہ چون سال چہلم از ولادت آنحضرت
 تمام گردید خداوند تعالیٰ او را بر سالت بجا فرام فرستاد و سے چون شریف بنی النوری
 چہل گشت در غار کوہ حرام فرود آمد از آسمان جبریل ہذا رسانید پیغام رب الجلیل ہذا بتاج
 نبوت سرافراز شد ہذا وحی خداوند دم ساز شد ہذا خدم بر سر سالت نہاد ہذا باقا و محو
 زبان بر کشادہ علما سے فن سیر حضرت سید البشر علیہ الصلوٰۃ و الملک التحیۃ چنین فرمودہ
 اند کہ چون شریف آن حضرت لطیف بجل رسیدت شش ماہ وحی و خواب با آنحضرت
 سے آمد بعد از انکہ مشورستہ منابہ متقاضی شد شب شب یک شب نصف رمضان جبریل علیہ السلام
 بفرمان ملک جلیل جل جلالہ بسر منزل آنحضرت در غار حرا تشریف حضور از انی فرمود

آما مکملہ ورمیان واقع نشدہ ماور روز و شنبہ ہفتہ سیم ماہ صیام اپنا چراغ شریف دار و دران
 ساعت آن سرور علیہ السلام از برسے قیلولہ تک تہ فرمودہ کہ جبریل علیہ السلام از خلف او در آمد
 و آنحضرت را متنبہ ساخت سید رسل علیہ السلام رست بنشست و از چپ در رست نظر کرد
 و میچکس بازید باز نگاہ فرمود و دیگر با جبریل علیہ السلام در آمد و گفت قم با زن امشد یا محمد آن سرور
 سر برداشت شخصے دید بصورت مروی از پیش آنحضرت روان گردید خواجہ عالم علیہ السلام
 از عقب دے بیرون آمد چون آن شخص بمیان کوہ صفا و مروه رسید بکینا رب باید و چنان بزرگ شد
 کہ با سے و سے در زمین بود و سوسے و آسمان و پہا سے خویش بکشا و امشوق تا بمغرب
 احاطہ نمود و آنحضرت صورت غریب شادہ فرمود و طول و عرض باین طریق و شکل مایہا سے
 زد و با مایہا سے سیر پیشانی با جلا و صفا و رخسار و بغایت نورانی و دندانها سپید و براتی و سوسے
 سرخ رنگ مرغان و گردن ہوار یا قوت حمرا گردن و در میان و چشم سوسے نوشتم لا الہ الا محمد
 و رسول اللہ و در بعضی روایات در وصف جبریل علیہ السلام چنین وارد گشتہ کہ مر او را ہشتاد و
 گیسوست محمد و چشم مبارکش لعل و نور و جو او در میان ملائکہ کرام بمرتبہ کہ گنید آفتاب است
 در میان ظلام مر او را صد سجد و عصمت ہزار بال است و ہر بالی را چندین ہزار پر کہ خوردترین
 پر با از پر ہا سے او دنیا را از مشرق تا بمغرب پیونشد و تا بجے است بر سر مبارک آواز جو اہر ہشتے
 مکیل و مر او را از آریست از گرامت و طاری از وقار و تہ از رحمت و قوت او مرتبہ کہ از ریشہ
 خوردترین از پر خوردترین از بال خوردترین خود چہار ہشتہ تن قوم لوط عم را از روسے آب
 سیر و آسمان بالا برد و آنجا بداشت تا بفرمان آکی جل و علے از آنجا گولسا کرد و منقول است
 کہ چون آیہ و اند لقل رسول کریم ذی قوۃ عند ذی العرش المکین فرو آمد رسول خدا اصلی اللہ علیہ
 و علی آلہ و سلم از جبریل سوال فرمود از جل قوت او پس جبریل گفت کہ برد شتم بہ قوم لوط را
 بہر و بال خود و بہر دم بہا لا تا شنیدند اہل آسمان از خرویش امتنان پس باز گردانیدم او را و گویند
 از گران آن باز او سے سوال کردند گفت نقل آن بر من آن مقدار نبود کہ پشہ بر اندام کسے نشیند

در عجائب المخلوقات حدیثی نقل کرده کہ رسول خدا صلی اللہ علیہ وعلی آلہ وسلم فرمود جب جبرئیل را کہ من میخوانم کہ ترا با نصورت کہ هستی پیغمبر جبرئیل ۴ فرمود کہ طاقت نداری از رسول خدا صلی اللہ علیہ وعلی آلہ وسلم فرمود کہ سب طاققت وارم پس عدہ فرمودہ پیغمبر کہ در بقیع در شب ماہ کہ روشن باشد بیایم تا شمار اینما ہم صورت اصلی خورشید را پس از جبرئیل در انقباب صورت خود و برابر چشم رسول خدا صلی اللہ علیہ وعلی آلہ وسلم پس رسول خدا اورا بدید کہ آفاق را تمام فرمودہ پس رسول خدا صلی اللہ علیہ وعلی آلہ وسلم بیہوش ماند پس چون بیہوش باز آمد جبرئیل ۴ بر صورت خود کہ بود و باز آمد پیغمبر فرمود گمان ندارم کہ از مخلوقات حق تعالی کہ بسطت شما باشد جبرئیل ۴ فرمود چون باشد کہ اگر اسرافیل را پهنید و حال آنکہ عرش بر دوش است و آنکہ پروا ہے او فرود افتہ است تا آخر زمین بختم و آنکہ ہر روز یک میشود و از بزرگی حق تعالی تا آنکہ کوچک میشود و چون کششک کوچک و کعب الاحبار گفتہ کہ جبرئیل ۴ میل لایک است و اورا شش ہال است در ہال صد ہال دیگر است و اورا غیر ازین بالہا و ہال دیگر است کہ آن دو ہال را نمی کشاید بگذر آنوقت کہ با مر خدا تعالی میخواند کہ ہالاک کند قرہ را پس واضح شد کہ جبرئیل ۴ دو بار بر صورت اصلی خود بر آنحضرت فرود آمدہ یکبار در غار جبرابار و یکبار موافق حدیثیکہ در عجائب المخلوقات مذکور است در بقیع و اللہ اعلم التفصیل چون پیغمبر صلی اللہ علیہ وعلی آلہ وسلم آن شکل را بہیت پیدا و عظمت و جسامت سے ترسید و گفت من انت رحیم اللہ فانی لم ادر انظرا عظم منک فاعلم و لا احسن منک و چنانچہ کیستہ تو خدا ہے بر تو رحمت کناد بدینیکہ من هیچ چیز از تو بزرگتر و خوبتر و ترسہرگز ندیدہ ام جبرئیل ۴ جواب داد کہ اناروح الامین است جمیع انبیین و المرسلین اقرایا محمد یعنی من روح الامین ام بجانب جمیع انبیا و مرسلان بخوان اسے محمد خواجہ عالم فرمود چہ خوانم و حال آنکہ من خواندہ نیستم پس جبرئیل ۴ از زیر پر خود نامہ نوشتہ بیرون آورد و از حریر بستی کہ بدو یا قوت منسوج بود و بر روی آن نامہ در انداخت و فرمود بخوان آنحضرت فرمود من خواندہ نیستم و دین نامہ ہم چیرے نوشتہ است یا ہم جبرئیل ۴ پیغمبر را بخود حمل کرد و پیشتر چند آنکہ بی طاقت شد و نزدیک بود کہ از ہوش رود و آنجاہ دست از وی

بداشت و گفت بخوان حضرت فرمود که من خواننده نیستم دیگر باره جبرئیل در بر گرفت و
 بیفشرد و چنانکه طاقش طاق گردید و بعد بگذاشت و گفت بخوان حضرت فرمود که من خواننده
 نیستم بار سوم جبرئیل بگرفت و بیفشرد و پیش از آن طاق نداشت انگاه آنحضرت را بگرفت
 و گفت اقرار باشم ربک الذی خلق خلق الانسان من علق اقراء و ربک الاکرم الذی علم بالقلم
 علم الانسان بالخطم سید کائنات علیه التحیة و التناویف باید که آنحضرت از جبرئیل شنیدم و در دل خویش
 کالنفیس فی الحجر مثبت یافت بعد از آن جبرئیل بر پاهای خود را بر زمین زد چشم آب پیداشت و وضو
 ساخت مثل بر مضغه و استنشاق در روعی و ستم و پاریا هر یک را سه بار شست و مسح بر کپار
 کرد آنحضرت را بدان طریق دلاله فرمود تا وضو بپاقت چون از وضو فارغ شد جبرئیل
 یک کف آب برداشت و بر روع مبارک پیغام بر پیشانند و پیش رفت و در کف نماز بگذارد
 و آنحضرت اقتدا فرمود و جبرئیل گفت اے محمد نماز بخنید ست بعد جبرئیل بر آسمان عروج نمود
 انگاه آنحضرت بخانه خدیجه تشریف آورد و لرزه بر اندام شریف پود و لبوا در آنحضرت بیلز
 و بوا در گوشت پاره پاک در میان دوش و گردن سے باشد و آن در وقت ترس و هول میاید
 و چون ترسان و مضطرب الحال نیز و خدیجه در آمد فرمود زلتونی الی بیو شانیتم مرابو شانیتم
 مرابو شانیتم آنحضرت را و انداختند بر بدن مبارک او گلچیه و آب سرد و آنحضرت
 ریختند تا خوف و روع آنجناب تسکین یافت و بحال خود بر آمد و از خدیجه حال خود را بیان
 فرموده گفت من بر نفس خود ترسیدم تا در بلیه نیفتم خدیجه گفت معاذ الله که حضرت آگهی از فیض
 ناقتناهی در باره تو بغیر خیر نخواهد زیرا که تو صلیه رحم بجای آری و بار عیال سیکشی رشت سیکنی
 و همانذاری می نمای و یاری میدی مردمان را بر نواب و حوادث حق به باطل و جای سیدی
 یتیم را و راست سیکو و امانت سیکزاری و دشگیری سیکنی و در ماندگان را و سیکو کننده
 با فقیران و غریبان و نیکو اهی سیکنی یا خلق و در روائیه آمده که تو خور و خوش خلق
 و خوش آواز و خوش کرداری و خوش گفتاری و عالی عتی یعنی هر کز این صفات این احوال

دارد هرگز و در بدی تنقید و روسی ویرانی نه بیند و خدیجه بستخان سنجیده و دلایل سینه سید عالم
 را نشکین داد و آیین ولایت دارد بر کمال فراست و معرفت خدیجه بچقایق امور و صدق اجل
 نقل است که خدیجه چون آنحضرت را تسلیم داد و گفت اگر میخواهی این واقع را با سپهر غم خود رقه
 بن نفل عرض کنم و ورقه مروی بود که دین قریش و رسوم جاهلیت ترک کرده بود و موحشده در
 دین نصرانیت و آمده کامل بود و انجیل را بعرابی کتابت کرده بود و بکتاب آسمانی و نابود و در آنوقت
 پیرو نبیا شده بود و گویند که اینورقه آهمن عبد الله و الد آنحضرت بود خدیجه پیش ورقه رفته
 گفت اسے سپهر غم من خبر ده مرا از جبرئیل ۴ ورقه گفت قدوس قدوس جبرئیل را درین دیار که
 که اهل آن بیباوت اضمنا م قیام سے دارند که یاد میکنند جبرئیل امین و رسول خداوندست جل و
 علما که وحی توسط او بر انبیا نازل سے شنود خدیجه گفت محمد میگید که جبرئیل برین فرو دامن
 و صورت حال چنانچه آران سرور شنیده بود تقریر کرد ورقه گفت سوگند بخدا که جبرئیل برین
 فرو آمده باشد خداوند تعالی خبر بسیار و برکت بنیما را بپند یار از زانی دار و تحقیق که جبرئیل ۴
 تا موسی کبرست موسی و عیسی نازل سے شد انگاه ورقه از خدیجه گفت که محمد را نبی و من فرست
 تا کیفیت حال را به واسطه از وسع بشنوم و خدیجه القاس ورقه را بخاتم الانبیا علیه السلام رسانید
 آنحضرت نزد اورفت و حکایت نزول جبرئیل ۴ و اوردن آیات تنزیل را باز گفت و ورقه گفت ابشر یا
 محمد ختم البشر بر سبتیک من گواهی میدهم که تو آن پیغمبر که عیسی ۴ بقدر و م آن بشارت داده رود
 باشد که نامور شوی بقتال و جهاد کفار و اگر من انروز را در سے یافتم همراهی ترا نصرت سے نمودم
 و کاش انروز جوان و توانا سے بودم و کاش در میان انبیا سے بودم که قوم ترا ازین شهر اخرج کنند
 ما ترا و گاریمانیکرم حضرت فرمود مرا بپروان خدایند که ازین شهر ورقه گفت آه سے هیچ
 بنی بر قوم خود مبعوث نشد الا که با وسع دشمنی نگردد و ویرانرا ننموده اند القاصه و زین بن نفل
 تصدیق رسالت آنحضرت کرده خاطر مایونش را مطمئن گردانیده بعد از آن بانگ زمانے فوت
 شده بدریا تفتن آوان و دعوت حضرت رسانست علیه السلام فایز نشده و در علاج النبوة از مشکوۃ

حدیث آئوده کہ خدیجہ پسر سید از حضرت جلال و رتبه البعد از وفات و سے فرمود آنحضرت ویدوم
من بود او بر خواب که بروی جاحرا سے سفیرت و این علامت ایمان است و در وضو الا حجاب
حدیث آئوده کہ ویدوم نفس او در جنبت که بروی جاحرا سے سفیرت زیرا کہ و سے ایمان آئوده پس
و تقدیر کرد و مراد از نفس و رتبه است و نفس و شش نشین از نصاری و رئیس ایشان را گویند
در دین و علم و افتاد اعلم و بالفاق علمای سیر بعد از نزول وحی مدت سه سال وحی نازل نشد و
فتور سے واقع گردید و آنحضرت ان بن قدرت بظاہر است از و ہنگام گشت چہ تہ کہ چند نوبت قصد کرد
کہ خود را از قلعہ کوه باندا زد و بہر بار جبریل علیہ السلام بر آنحضرت ظاهر میشد و میگفت یا محمد تو پیغمبر خدا
بحق الایم و دل مبارک بشکین میگرفت و ضمیر جبریل نشن اطہیان سے پذیرفت و از جابر بن عبد
الشمسی مروی است کہ حضرت رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود کہ در زبان قدرت وحی
پیغمبر بر اسبہ ناگاہ آواز سے شنیدم از آسمان چشم بالا کردم و دیدم ہمان ملک کہ در فاجر
برین آمدہ بود و سچہ جبریل بر کسی سپان آسمان و زمین نشسته خوض و ترویج از و سے برین طاری شد
بناجیہ باز گشت و گفت زلمی تو نے پس مرا گلے پوشانیدند و بہان زبان این آید نازل گشت یا ایہا المدثر
قم فانذر و ربک فکیر و ثبابک فطر و الزجر فاہجر بعد از ان وحی سمت متواتر پذیرفت من بعد
باز ظہار و دعوت زبان کشادہ و حکمت و در قدرت وحی آن گفتم اند کہ در ایستہ سے بندت کشال
اسرائیل علیہ السلام آنحضرت شدہ در این مدت جبریل وحی نیاوردہ این سخن را این جواب است در
کتاب و فایان ایشرا و اہل سیر اختلاف دارند و رائکہ ابتدا سے نزول وحی سکے بودہ و اول
سورہ کہ لیم بودہ کہ نازل شد محمد بن اسحق و چہ کثیر از ایمہ برانند کہ ابتدا سے نزول وحی در
رمضان بودہ بدلیل آیہ کہ شہر رمضان الذی انزل فیہ القرآن و دلیل دیگر سورہ بزرگ قدر آن
انزلناہ فی ایلہ القدر لکن انجی اکثر اصحاب حدیث و اہل سیر برانند در ماہ ربیع الاول نزول
وحی را تعین کردہ اند و در سال چہل و یکم از ولادت در سیوم یا ہشتم یا دوازدهم ماہ مذکور در جامع
الاصول ترجیح این قول کردہ و میگویند کہ مراد از نزول قرآن در ماہ رمضان ترویج از لوح محفوظ

آسمان دنیا و رویت آنکه قرآن بیکبار از لوح محفوظ با آسمان دنیا فرو آمده و از آسمان دنیا
 بر حسب مصالح عباد و ختم پنجم در مدت بیست و سه سال نازل شده و تفسیر این قول است و بعضی دیگر
 تاویل چنان کرده اند که شهر رمضان الذی انزل فی شأه القرآن و بعضی از بزرگان متأخرین در
 تطبیق بین الروایتین چنین گفته اند که ابتدا سه وحی بر آنحضرت در خواب و راه رسید الا اول سال اول
 و یکم بوده و ابتدا سه وحی در بیداری و نزول قرآن در ماه رمضان همان سال بود و الله اعلم
 اما سوره اول بقول بعضی اقرار بود و در واسطه دیگر آنست که با ایها المدثر بود و واسطه دیگر
 آنست از حدیث خاتون که سوره فاتحه الکتاب بوده و بعضی از بزرگان متأخرین بین الروایات
 بر تقدیر صحت و تالیفی چنین میگویند که اول آیه که نازل شد بر سبیل الطلاق سوره اقرار بود و سوره
 مدثر بعد از قدرت اول و نازل شده و اول سوره که جمیع اهل استماع آنحضرت کرد پیش از آنکه از غار
 حرا بر آنحضرت ظاهر شود و سوره اقرار پس از سوره فاتحه الکتاب آورده بود و بعضی دیگر از
 علما میگویند که اولیت نزول اقرار حقیقی است و دیگر اضافی یعنی اول سوره که دلالت بر تبلیغ
 و انزال کند مفتوح و مدثر بوده و اول سوره از سوره قرآنی که کامل نازل شده فاتحه الکتاب بوده و الله
 اعلم و بعضی از علما گفته اند که فرود آمد جبرئیل بر محمد رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم بیست و چهار
 هزار بار و پیراوم و دوازده بار و پیرا در پس ۴ چهار بار و بر افرح پنج بار و پیرا و پیرا و پیرا
 چهل و دو بار و پیرا و پیرا علیه السلام چهار صد بار و بر عیسی ۴ ده بار چنانکه در موابلدیه
 منقول است و مرویت که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که از جبرئیل ۴ سوال کردم
 که آیا بعد از من در دنیا خدایی آمد جبرئیل ۴ گفت آری یا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم
 یکبار بعد از تو در دنیا نزول خواهد نمود و ده چیز را از دنیا خواهد برداشت یکی برکت را از
 زمین دوم رحمت را از قلوب خلائق سوم محبت را از بندگان چهارم همت را از مردمان
 پنجم حیا را از زنان ششم سخاوت را از اعیان هفتم صبر را از فقر هشتم عدل را از اشراف نهم عزت را
 از محرم ایمان دهم ایمان بقول با الله و مناسبت این ده چیز را از دهن زمین یکم رب العالمین

برداشته خواهند بود و این امر قریب بقیامت خواهد بود و الله اعلم و گفته اند که اول خبر یک چهارم
 شد از عبادت بعد از ایمان و توضیح در رکعت نماز بوده که خبر لیل هم آنحضرت را تعلیم نموده بود
 و مقاتل گفته است که نماز اول فرض و سه رکعت بود و در نغده دو رکعت و در عشی یکم حتی
 سبحان تعالی و سجد یک رکعت و بالعشی و الا بکار و در فتح الباری گفته که بود آنحضرت که نماز میگذارد
 پیش از قضیه اسر و پنجین اصحاب و سه و لیکن اختلاف کرده شده است که آیا پیش از شاقه
 خمس فرض بود از صلوة چپین پس بعضی گفته اند که فرض بود نماز پیش از طلوع الشمس قبل غروب
 و امام نووی گفته که اول پنج واجب شد بر آنحضرت انداز و دعوت بنوحید بود پس از آن فرض
 کرد حق تعالی قیام لیل را چنانکه در اول سوره منزل است پیشتر نسخ کرد آنرا و آخرین سوره پیشتر
 نسخ کرد همه را یا بجای همه صلوة خمس لیلیه الا سرا چنانکه در مدارج النبوة مسطور است گویند اول
 کسیکه نماز عشا خواند مؤمنی است و اول کسیکه نماز مغرب خواند عیسی است و اول کسیکه نماز عصر
 خواند یونس است و اول کسیکه نماز ظهر خواند ابراهیم است و اول کسیکه نماز فجر اوامده آدم
 است و اختلاف است علما را که اول کسیکه ایمان آورد و تصدیق رسالت جناب رسول کریم نمود
 کیست اکثر محققان و ائمه اثنی عشران گفته اند که خدیجه کبری اول سعادت مند است که با این
 موهبت عظمی نسیب از کشته و از عید امتدین عباس در این باب روایتی وارد گشته و نزد
 فرقه بر روایت عمر بن عقیبه و ابو سعید خدری و حسان بن ثابت و اسماء بنت ابی بکر و خنیزم
 از تابعین و جماعه از صحابه بشیوه پیوسته که بدینتر کسیکه بعد از انیت الهی و رسالت جناب ختمی
 پیامبری ایمان آورد ابو بکر صدیق بوده و موافق عقیده این فرقه از این عباس نیز روایتی
 هست و پیشتر زمره دیگر روایت ابو ذری غفاری و سلمان فارسی و مقداد بن اسود
 انصاری و جناب بن الارث و جابر بن عبد الله انصاری و زید بن ارقم و انس بن مالک
 رضی الله عنهم یحیی است رسیده که ایمان علی مرتضی کرم الله وجهه بر تمامی اصحاب سبقت وارد
 آمد و نیز منطبق اعتقاد خود از این عباس روایت یافته اند و صحیح نزد محققان

اهل شیر تواریخ آنست که اول خدیجه کبری بعد از او علی مرتضی بعد از آن زید بن حارثه آنگاه
 ابو بکر صدیق پس بلال حبشی بوده است رضی الله عنهم و در مجلد ثانی روضه الاحیاء سلوک است
 که بعضی از اجدادین میگویند که اقرب با احتیاط و ورع آنست که گویند اول یونس از نسوان
 خدیجه کبری و از صبیان علی مرتضی و از رجال حارثه و ابو بکر صدیق و از موالی از زید بن
 حارثه و از عبید بلال حبشی بوده است رضی الله عنهم و در میان بنی اویس خدیجه
 حقیقی است و باقی اضافی و الله اعلم بحقایق الامور بجهت پیوسته که در او ایل ایام نبوت
 جعفر بن ابی طالب و عثمان بن عفان و زبیر بن عوام و طلحه بن عبید الله و سعد بن ابی وقاص
 و عبد الرحمن بن عوف و ابی عبیده بن الحارث مسلمان شدند آنگاه ابو عبیده بن الجراح
 و ابو سلمه بن عبد الله خزرجی و عثمان بن ملهون و ارقم بن الارقم در سالک انبیاء حضرت
 خاتم صلی الله علیه و آله و سلم منظم گشتند و بعد از این جماعت عمار بن یاسر و مادرش
 سمیه و ام سلمه بنت ابی بنیفره و خوله بنت حکیم و سعید بن زید و فاطمه بنت خطاب و حبیب
 رومی و جناب بنی رث و عبد الله بن مسعود و عاصم بن فهیره و خنیس بن خذافه و جمع دیگر
 از موان و زمان بدریچ ایمان آوردند و در تاریخ النبوة منقول است که این سوره گفته
 اول زبیر که ایمان آورد بعد خدیجه ام الفضل زوجه عباس و بنت ابی بکر رضی الله عنهم و بعد
 و آورده اند که قبل از نبوت شیاطین بر آسمان صعود می نمودند و هر یک در مقام معین قرار
 گرفته گوش بر آسمان میداشتند و از فرشتگان کلماتیکه مینویسند و از حوادث و نبوءی می شنیدند
 و یک کلمه حق را با چند سخن باطل مخلوط ساخته بخلین میرسانیدند و چون بپشت روز از پشت
 آن سرور گذشت شیاطین بشب ثاقب از صعود بر آسمان و از استراق سمع ممنون
 شدند و از بنی غضب معزول گشتند و کاهتال زدن کمانت بی نصیب شدند از سران عمو
 و رکن نبوت و منقول است که در او ایل حال آنحضرت عروم را بجنفیه دعوت اسلام میفرمود و از
 اطراف یک یک و دو دو می آمدند و ایمان می آوردند تا سه سال بدین نوع بگذشت بعد از آن

جبریل آمد و آیہ کریمہ فاصبح یا قوم و اعرض عن المشرکین فرود آور دئیے اسے محمد اطہار
 کرنا چاہی کہ وہ شہری بدان و آشکارا کن دعوت را و گردان روے خود از مشرکین پس
 آنحضرت بطریق آشکارا امر خلافت را بجایا و دین قوم و شرایع شریعت مستقیم دلالت کرد و از
 مشرک عیادت احصاء نمود و ہمداران ایام آیہ کریمہ و اندر عشتر تک لاقربین نازل گردید
 سید المرسلین دعوت و انداز خوشنشان نزد یک را مانند ابولسب و حمزہ و عباس و غیرہ پیش
 نہاد ہمت عالی بہت گردانید و بصحت پیوستہ کہ چون این مذکور نازل گردید حضرت بکود صفا
 پیر آمد و نذر کرد یا معشر قریش یابنی فربانی غالب یابنی لوسے یابنی عدے بطون قریش را
 یکیک میخواند قوم چوں آواز آنحضرت شنیدند گفتند محمد بکود صفاست و ما را میخواند قتال
 نمودند و نزو و دوسے فراتہم آمدند و گفتند مالک یا محمد و رواستہ آنکہ فرمود اسے کردہ قریش
 اشتر و انفسکم من اللہ لا اغنی عنکم من اللہ شیا یا بنی عبد المطلب لا اغنی عنکم من اللہ
 شیا یا عباس بن عبد المطلب لا اغنی عنکم من اللہ شیا یا صفیہ عتمہ رسول اللہ لا اغنی
 عنکم من اللہ شیا یا فاطمہ بنت محمد سلی ناسبت من مالی لا اغنی عنکم من اللہ شیا انکاء
 فرمود کہ اسے معشر قریش شما مار اور غ کوے میدانید یا تصدیق قول من میکنید جملہ
 گفتند آری تو پیش با شتم بد روغ نشدہ و راست نرا تو ندیدہ ایم حضرت فرمود
 بدانید و آگاہ باشید کہ من شما را از عذاب شدید حضرت جباریم میکنم ابولسب کہ عم حضرت
 بود گفت بئالک لیجہ ہلاکت با تو را و سایر ان قوم گفتند اندر اجعنا لیجہ برسے این جمع
 کردہ را را پس حق تعالی سورہ قیامت پدیدار لے ابی لسب فرستاد بصحت پیوستہ کہ ما و امیکہ
 خیر الانام علیہ الصلوٰۃ و السلام متعرض میان عیوب بتان قریش نبشد آن طایفہ نیز دست
 تعرض از و امن عرض آنحضرت کو تاہ میدانند و ہر گاہیکہ بر محافل ایشان میگذاشت
 میگفتند کہ این لیسر عبد المطلب است کہ از آسمان خبر میدرد و دعوی میکند کہ ملائکہ ہاں
 سخن میگویند و بعد از انکہ آیات قرآن بنی ہر بطالان او تان فرود آمد قریش بانی خرازاں

انہما بعد اوت واستتر اگر روند دور ایذا و انزار سید ابرار و صحابہ عالمی مقدار لوازم سخی
و کوشش و اہتمام بجا آورند پیچیدہ گویان زبان شفا بہت کشادہ مگر تعصب و ستیزہ
بر میان جان بستند و عیب جو یان خاک نام راوی در دیدہ مروت پاشیدہ دل آنحضرت
بسنگ جور و جناختند و آن بیت القصیدہ زمرہ انبیاء را شاعر خوانند و حلقہ آنمظر
انحیاز انصیاء را ساحر گفتند ساعتی آن مرکز ابرہ عقل و خرد را بجنون منسوب کردہ لہاں
بے شرمی شعار خود ساختند و زمانے آن سرد فتر مخبر ان صادق را کذب متهم و شتم
لوا سے آزر سکافراختند و در پے ایذا سے آنحضرت شدند و چون قریش ضمانت و رعایت
ابو طالب سے نہ است خبیثہ صفات علیہ افضل الصلوٰۃ و اکمل التہیات دانستند کہ چندان آذیت
بسبب آن معنی توانست در سائیدہ لوائی شقاوت بر افراختند ہر ایذا سے اصحاب پر و افکند
و اکثر صفتا سے صحابہ را گرفتہ بعد از ہما سے گوناگون تعذیب می نمودند و تکلیف میکردند کہ از
دین حق تیرا نمایند از انجملہ پر واد و عمار پس و عینہ را جندان ایذا نمودند کہ سبعاوت
شہادت پر سپیدند و اول کسیک ازین است بدان درجہ علیہ فائز شدند ایشان بودند
و چون حرکات ناشائست اصحاب ضلال از حد اعتدال متجاوز گشت رسول خدا صلی اللہ
علیہ و آلہ وسلم صحابہ را رخصت فرمودہ کہ بجانب حبشہ ہجرت نمایند و در مدح و عیب سال
نخیم از بعثت یا زوہ مرو و چار زن پوشیدہ و نہان از میان سید و لان قریش سیران
رفتہ رویدار سید پیکران آوردند و حضرت عثمان بن عفان رحمہ و زوجہ و سے رقیہ بنت خیر الانام
علیہ السلام و زبیر بن العوام و عبد الرحمن بن عوف و عثمان بن طلحہ و ابوسلمہ بن عبد اللہ
مخرومی از زوجہ و سے ام سلمہ رضی اللہ عنہم از انجملہ بودند و اینجاعت بکشتی از دریا عبور
نمودہ بزبان صحت و عافیت بمقصد رسیدند و در جوار ملک حبشہ کہ موسوم با صمنیہ بود قرار
گرفتہ از ایذا سے کفار نارغ کردند و در حاکم کتب تفاسیر مسطور است کہ بعد از رفتن مہاجرین
حبشہ ہر روز سے چند سورہ و انجسم نازل گشتہ آنہر سپہ نبوت آیات آن سورہ را در

مجلس فریاد و از بلند قرائت منوره دوران حین البیس لعین فرست یافته در وقتیکه آیت افرتم
اللمات والفری و منات الثالث الاخره بر زبان وحی بیان آنحضرت میگردد منت این کلمه
مکوشش بت پرستان رسانید که ملک الغرائق السعیه و آن شفا خستن لتری و از استماع این
کلام عبد و احسانم فر خاک شده چون رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم بعد فراغ از تلاوت سوره
سجده گرد و هیچ مشرکان که حاضر بودند غیر ابوبکر بنی نضر و سید سبطه بنی نضر و ابی طالب که چون محمد خلیف
نار ابر چهرین وحی یاد نمود و بنظر دیگر با او استنزا تمامیم و ابواب ایند بر رویش کشایم و جبریل
امین عم سید المرسلین را از القای شیطان واقف گردانیده انمیجی موجب لال خاطر التورشت
کریم نوازش پذیر حجت تسلی ضمیر آنحضرت این آیت فرستاد که و ما ارسلنا من قبلك من
رسول ولا نخی الا اذا تحسنت له الشیطان فی البینه فبینخ الله ما یلقی الشیطان ثم سجدوا لله
والد علیهم حکیم و مشرکان از خیال خبر یافته باز و گیر نسبت بخیر البشر صلی الله علیه و آله وسلم
در مقام عصیان و طغیان آمدند لیکن چون خبر اظهار اطاعت ایشان بگوشش مهاجران جسته
رسیده بمقتضای کلمه حب الوطن من الایمان بجانب حریم حرم باز گشته و بعد از وصول آنحضرت
واقع خبر یافته و تعزیر و تشنج مشرکان را بیشتر از پیشتر دیده و شنیده نوبت دیگر
عازم حبشه شدند و درین کثرت جعفر بن ابیطالب با جمعی کثیر از رجال و نسوان صحابه
با ایشان موافقت فرمودند و سنجاشه نسبت با جماعت طریق احسان سلوک داشته
از غایت حسد عمر بن عاص و عمار بن الولید و تروایتی عبد الله بن ابی ریحیه را قمریش
با تبرکات لایق نزد سنجاشی فرستاده التماس نمودند که مهاجران را بطرف حرم باز گردانند
و عمر بن عاص و غیره بعد طی مراحل و منازل بمحبشه رسیده بوسیله نواب سنجاشی که از قریشان
رفت و شناسنامه بوده عرض کردند که ما را ازین غم با هیچ فائده متصور نیست و مناسب چنان
می نماید که ایشان را باین سولان سپاریم تا بکه بزند سنجاشی این سخنان را ندید و بر زبان
گذاشت که بگزار طایفه را که التجا با او رده اند تسلیم خضم نمایم تا وقتیکه بر حقیقت حال طلاع

نیا بم آنگاه بانفقا و مجلس عظیم حکم داده با حضار مهاجران اشارت فرمود صحابه جعفر بن ابی طالب
 را مقتدا می نمود و مباحثه بدان مجلس شتافتند بعد از تقدیم لوازم تحیب و تسلیم بیعت لایق
 کیفیت بعثت حضرت رسالت و طغیان اهل صلاحت و تروال بات بیات الهی و حکوالتی آشکار
 سالکان سالک تباهی را بے تماشای معروض نجاشی گردانیده و فقرات آیت چندان کلام حضرت
 خداوند را مورثه تلاوت سورہ مریم کرد چون بدین آیت رسیدہ فکلوا و شربوا و قمری عینا
 نجاشی گریان شد و اسافقه که صحف انجیل در نظر داشتند خندان اشک افشانند که محاسن ایشان
 ترکشت نجاشی بر زبان آورد که ان هذا هو الحق بخدا سوگند که این کلام و انچه بر موسی و عیسی
 علیه السلام فرود آمده از یک مشکوه است آنگاه دوسه بعمر و عاص و رفیق او آورده گفت که و شد
 این جماعت را بشما انعام و نسبت بدیشان شرا نیز حمایت و حمایت بجای ارم جعفر و دیگر
 اصحاب از آن مجلس سرفراز و مستظرف و رسول قریش محرومان بر ایشان خاطر بیرون رفتند و عاص و
 دیگر بخدمت نجاشی شتافتند گفت که این طایفه عیسی را بعبودیت منسوب میدارند و نجاشی کثرت دیگر
 جعفر را طلبیده پرسید که شما در حق عیسی چه میگوئید جعفر گفت آن گویم که خدا سے نالفتہ ہو عید شد
 و رسول کلمہ القا الی مریم و روح منہ نجاشی خاشاکی از زمین برداشته گفت سیاه حال عیسی
 و انچه شما گفتند اینقدر فرق نیست مر با شما را و انکس را که شما از نزد دوسه آورده آید و من گواهی
 میدهم که رسول خداوند است پس شحفت و تبرک قریش را باز داده گفت چون خدا تعالی ملک بمن
 میرشوت از زانی و دہشتہ من نیز رشوت نگیرم و سخن اہل غرض و بارہ در جہان لسمع قبول
 نشوم آنگاه عمر و عاص غایب و خاسر بازگشتند جعفر ایمین و طہمین خاطر بارفتای خویش در این بار
 ستوطن شد و در کتب سیر مستور است کہ از جمله مهاجران حبشہ ہشتاد و چند مرد و یازدہ زن
 از قریش بودند و ہفت نفر از قبایل دیگر بعد از انکہ خیر البریہ علیہ الصلوٰۃ و السلام را کہ مبارک بدریہ طہیبہ
 ہجرت فرمودہ از رجال بنی و سکس از دشمنان ہفت نفر محبوس شد بدست و چہار کس دیگر در قہر
 بدر بدان بدر سپردنوت ہوشتند و جعفر رہ بموافقت سپاہر مهاجران در سال ہفتم از ہجرت

متوجہ ملازمت حضرت رسالت علیہ السلام گردیدند و پس از مجمع خیر بدان سعادت عظمیٰ
 و عطیت کبریٰ رسیدند و انشاء علم و با اتفاق اہل سیر و ہر سال ششم از بعثت خیر البشر حضرت
 کہ عم آنحضرت بود و در سالک اہل اسلام انتظام یافت و بعضی میگویند کہ اسلام حمزہ و ابوالفضل
 پنجم بود و انشاء علم و در ہجرت سال پر تو انوار ایمان بر وجہات حلل امیر المومنین عمر بن
 الخطاب رم تافت و گویند کہ بعد از حمزہ بن عبد المطلب بسہ روز سیدنا عمر اسلام آورد
 نقل است کہ چون سیدنا عمر بشرف اسلام مشرف شد گفت یا رسول اللہ کافران لات و
 غری را آشکارا سے پرستد و تو دین حق تعالیٰ پنهان میداری انجین مناسبت نیست
 دین خود را اظہار کن پس از اجماع بیرون آمدند ابو بکر صدیق رم از طرف دست راست
 پیغمبر و حمزہ از جانب چپ و علی مرتضیٰ پیش از حمزہ و عمر پیش علی شمشیر حائل کردہ و سایر
 صحابہ در عقب حضرت در جانب کعبہ روان شدند و صدا دید قریب بر عمر رم حملہ کردند عمر نیز بر
 ایشان حملہ کرد و بان جماعت حرب و ضرب میگردان ایشان را و نواحی خانہ کعبہ دور گردانید
 و رسول خدا و در خانہ کعبہ درآمد و در کعبت نماز با اصحاب بگذارد و دوران روز سی و نہ
 تن مسلمان بودند و عدو را بعین ما امیر المومنین عمر تمام شد و ایستاد بہا البقیہ حسیب اللہ و متوجع
 من المومنین نازل شد و در ارج الکبوتہ مسطور است کہ در وقت زیارت فرید بنیہ طیبہ بروے
 رحمی اللہ عنہ سلام میداد و میگویند اسلام علیک یا من کل اللہ بہ الاربعین و منقول است
 کہ چون کفار قریش دیدند کہ روز بروز اعلام اسلام روے در ارتفاع دارد و ایاب کفر و ظلام
 میل با تخفص سے نماید مضطرب گشتہ ابو جہل بن ہشام و شعیبہ بن ابی ربیعہ و نظیرین الحارث
 و عاص بن دابل و عقیقہ بن ابی مطیعہ با جمعی دیگر از عظامے مشرکین بقصد قتل سید المرسلین
 کمر بستہ نزد ابوطالب رفتند و زمان کفیل بن سخنان کشادند کہ چون محمد ملت محدث در میان
 آوردہ و بنوشته بلغیہ و سب آله ما اوقات معروف میدارد و طیفہ آنکہ اورا بما تسلیم بناے
 ما بقتل رسائیم والا فین وانی کہ ہا تو در مقام حرب و قتال خواہم آمد و پس از رفتن ایشان

ابو طالب سرور ال عالمی را طلب شد آنچه از قوم شنیده بود و بعرض آنحضرت رسانید و گفت
مناسب چنان می نماید که زبان از تقریر عیوب مستوران این گروه شمر یک کشیده داری تا محرم به تعالی
سیف و منان سریت کند رسول صلی الله علیه و آله و سلم از اسماء این کلمات گمان برد که ابو طالب
را فتور کرده و امر حمایت و رعایت پیران شده فرمود که ای عم انچه پس منگویم و میکنم بفرمان
حق تقاضا نموده است سرزنش مسرکان کنش و تحویل و تحدید بیگانه و غرضش مرا ازین
امر مانع نیاید اگر بقویت و مشیت مهمن قیام نهای تر بهتر خواهد بود و الانصرت آسمانی و عیانت
سبحانی کار هر کفایت خواهد نمود و انگاه پیر خواست تا از مجلس بیرون زد و ابو طالب را از
شنیدن کلام خبر الانام علیه الصلوة و السلام رفته تمام دست داد آن سرور را باز گردانید و
گفت ای سرور از او من بکار یک یا مورگشته قیام نمائید و سر انچه میگوید ترا فرموده اند استقبال
فرمائے تا من زنده باشم کسی از اعدا که تو کردی درین باب نتواند رسانید و ابو طالب درین
بار بسیار خیزد و رسالت نظم کشیده چنانکه در کتب مسوده مستور است انگاه منی هاشم و بنی مطلب
را فراموش کرده در باب محافل حضرت رسالت از فخر اصحاب ضلالت از ایشان استمداد نمود و غیر
ابو طالب حاجی ابالی آن دو قبیلہ این معنی را قبول کرد و چونان القوم بجهت امر از مشورت و کافران
بنابر تعصب و حمیت که موافقت بر بیان نهند و ابو طالب در محرم سال بیستم از بعثت با اتفاق
آنحضرت حضرت رسالت را بشعیکه بنسب با و بود و آورده و چون کفار قریش جد و کد ابو طالب
را در حفظ و حمایت رسول مشاہدہ کردند شمشیر حروت و رعایت صلوات رحم رسالت شفا و تسکین
و با یکدیگر عهد و پیمان بستند که یابنی هاشم و بنی مطلب طریقه مناکحت و متابعت و مخالفت هر
نار بدو تاقوانند بگذرانند که بدیشان منصفی عاید شود بلکه جهت افعال حضرت در طریق اہتمام
سلوک نمایند و درین باب عبدالمطلب نوشتند و از در خانه کعبه او بخندند تا جرم کار بر اہل اسلام
بغایت دشوار شد چه برگاہ که یکی از ایشان بر سر انجام میزد آن شعب بیرون می آمد
اشرار کفار اینداسه بسیار بدو میرسانیدند اگر چه در موسم حج بحسب ظاهر متوجہ ہزار ایشان نمیشدند

اما نمیکند استند که از اهل قاقله یا مقیمان بازار که طعام بان زمره حاجیه فرو شدند و کیدین بخیره
 و ابو جهم بن هشام از سایه اهل غلام در تفضیق اهل اسلام میگویند و ابو طالب و سان اوقات
 اطراف شعب را استوار کرده در محافظت سید ابرار اهتمام بسیار می نمود و در شب و روز
 لحظه از مراقبت حال آن آفتاب عالم افروز غافل و زایل نبود و چون قریب سه سال بر این منوال
 بگذشت و زبان مشقت بنهایت تنگنا گشت و امثال ارجیه را بران وثیقه گماشت تا هر حرف کفران
 حضرت حق عز اسمه در آن مکتوب بود بخورد و بر وی استی اسمای اینست را خورده سایر کلمات را
 گذاشت و ایضا هشام بن عمرو بن الحارث العاصمی زبیر بن ابی امیه مخزومی و مسلم بن عمار
 بن نوفل بن عبد مناف و ابو التجرس بن هشام و رمث الاسود بن المطالب بن عبد العزیز
 یا وجود کفر بر حال اهل اسلام ترجمه نمود و شبی با هم اتفاق کردند که الضعیفه فاطمه را فطعه کنند و
 صباح روز دیگر در محلی قریش اظهار نقض آن معاهده کرده ابو جهم و بعضی دیگر از جمله کفر بقدم
 منازعت پیش آمدند در آن اثنا ابو طالب مان مجلس تشریف آورده کیفیت استیلاء ارجیه
 را بران وثیقه هر وجهیکه از حضرت خیر البشر شنیده بود و تقریر فرمود که اگر آنچه محمد درین باب بمن
 گفته است موافق واقع باشد شما از من این معاهده و رگدزید و الابرازداد و ذوالبشما بسیارم تا آنچه
 مدعا داشته باشید و باره او تقدیم رسانید و قریش این سخن را سخنی شمرده چون الضعیفه
 را باز کرد و نزد محو حبیب که در زبان وحی ترجمان رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم گذشته بود
 واقع بود از آنجست انفعال تمام بحال قریش نشان راه یافت ابابو جهم و چنان در طریق عناد
 مسلوک بود و نگاه آن هیچ نفر که اسمای ایشان مذکور شد اشکاء کمین را پاره پاره ساختند
 و مسلح پوشیده بر شعب ابو طالب رفتند و حضرت رسالت مآب و اصحاب را از آن شعب بیرون
 آوردند تا در آن صحت و عافیت بمنزل خویش نزول عجل نمود و ابو جهم و رسال و هم
 از پیشرفت دست داد و همدین سال وفات ابو طالب اتفاق افتاد و سه بسال و هم عم خیر البشر
 که در حدیثش عمر برده است بدست اهل و اولاد حیات به حال است و در دار دنیا شایسته

غلام سے سیر و زبانی تواریخ چینیں پراؤ کر وہ اندک چون مہشت ماہ و بہت دیگر و زان
 خروج شعب بگذشت ابو طالب فات یافت و محمد بن قریظی لفته کہ چون ابو طالب
 بیمار شد قریش بعیات و سے آمدند اول ایشان را بنواخت و بعد از ان نبضت
 ایشان پرداخت و ایشان را الصلہ رحم و رعایت عامل و اعطا کے سائل و رات
 نمود و بعد از حدیث و او اسے امانت مبالغہ فرمودہ انگاہ گفت شمارا رعیت میکنم
 بمبالغت و معاونت محمد علیہ السلام کہ او آئین قریش است و صدیق عرب و او مامور
 آمد و است کہ دل قبول قول آن کرد و زبان بصدق ان گواہی دادہ بخدا سوگند
 کہ من چنان مے بینم کہ اشرف افاق و سادات و عظام و اکابر اطراف و کتاب و دعوت
 او را اجابت نمودہ اند و تصدیق قول و آورده و تمامی بلا و محراب جم و را مسلم گشتہ
 و زمام حل و عقد عالم بدست شد پیروز نہاوند و قباچ ابواب سعادت و جنب بہائیت
 و سے نہاوند اسے بنی ہاشم باو نصرت جوید و بنس و مال سعادت او غائب و پرویت
 محمد بن اسحق مرویست کہ سید ابرار و در وقت مرض موت ابو طالب را فرمود کہ آے
 عم حق تعالی ترا جزا سے خبر کراست کناد کہ در وقت صخر الکفالت نمود و در عین کبر
 رعایت و شفقت تقصیر فرمود و اکنون وقت آسنت کہ یارے و ہی مرا بگفتن کہ کلمہ
 تاسم در قیامت نزد حضرت خداوندی حل شانہ شفاعت تو تو انعم کرد ابو طالب پیر
 کہ آنکلمہ کدام است پیغامبر علیہ السلام فرمود لا اله الا الله وحده لا شریک له ابو طالب گفت
 بشجیق بیانم کہ شجواہ منی و انشد اگر خیر آن بنید اشتم کہ تترقیش سر ز نش غایب
 بعد از من و بگوئید عم تو پیر سعید ہر آئینہ چشم ترا بگفتن اینکہ کہ روشن ہمسایتم و دوستی
 آنکہ حضرت فرمود کہ انعم من چون است کہ ہم را نصبت میکنی کہ سخن او بشنود و مہابیت
 او کنید و خود مخالفت میکنی گفت اسے پراور زادہ من اگر در نہایت صحت مے بودم
 ترا ایضا بعثت تو میکردم و سوگند بخدا کہ مرا کردہ نے آپ کہ گوئید ابو طالب در حدیث

مسلمان نشد اکنون از ترس مرگ مسلمان شد نگاه حال و سئ تغییر یافت بمردود و در اسلام
 ابوطالب اختلاف است نزد بعضی مسلمان شد و بمردود و بعضی مشرک مردود و لائل به
 در کتاب حدیث و سیر مسطور است و جناب عجمی و متافعی مولانا ولی الله رحمہ اللہ در
 تنبیہ الخافضین و مرآة المؤمنین افاوضے فرمایند کہ این قدر ثابت شد کہ ابوطالب با
 جناب بنوی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم محبت و افر می داشت او آنحضرت را بنی برحق نسبت
 و ہمیشہ مدد و معاون آنحضرت می ماند و بعد وفات عبدالمطلب جدا آنحضرت ابوطالب
 متکفل آنحضرت شد و شریک بود در مہمات و سائر اعمال با قوم و قضا و بلیغہ و طولیہ در
 مدح و ثنائے آنحضرت ترتیب نموده و بحسب آنحضرت از قوم نقرت کرده انیسر آنحضرت
 گشتہ و گماچے از رفاقت و شراکت قدم بیرون ننہادہ و فرزند ارجمند خود علی رضی را
 ہمیشہ نامحضور سے خدمت آنحضرت می بود و میگفت کہ آنحضرت را تعلیم میکنم حق و نیکو را و بد و
 و بالجمہ تصدیق ابوطالب بحقیقت بنوہ آنحضرت البتہ از کتب تقابیر و تواریح ثابت
 است اما اجراء کلمہ شہادت بر زبان ثابت و قطع نیست ہر چند کہ در بعضی روایات
 و اقشش پس نزدیک بیان عبارت از تصدیق قلبی است لا محالہ ابوطالب نزد او
 مسلمان و مومن است اما انانیکہ اقرار باللسان شرط کردہ اند و ایمان و سئ توقف
 نمودہ اند در خارج النبوة مسطور است کہ بعضی از علما گفته اند کہ کفر بہرچہ اربعہ است کفر انکار
 و کفر جہود و کفر نفاق و کفر عناد و انکار انکار است کہ خدا تعالی را بشناسد نہ بدل
 و نہ بزبان اقرار کند و کفر جہود است کہ حق تعالی را بدل بشناسد اما بزبان اقرار کند
 چنانچہ کفر ابلیس و کفر یہود بحضرت رسالت علیہ الصلوٰۃ والسلام و قال اللہ تعالی فلما
 جابر ہم باقر فواہا کے حید و کفر نفاق است کہ بزبان اقرار کند بخدا کے اول تعالی
 را بدل اعتقاد کند و کفر عناد است کہ بدل خدا تعالی را بشناسد و نہ بزبان اقرار بخدا تعالی
 کند و لیکن منقاد و تسلیم و سئ بگرو و همچون کفر ابوطالب زیرا کہ گفت شعر و لقد علمت بان میں

من خیر الادیان البریه دنیا بد و فقر است که هر که تنگست بیکه از انواع اربع خواهد بود و تحت
 حضرت اکی خارج است و این است قول محمود اهل اخبار و الله اعلم و درت صاحب کتاب
 بروایت روضه الصفا هشتاد و چند سال بود و پروایت مدارج النبوة هشتاد و هفت
 سال و ثروت او با ثانی اهل سیر در سال و هم از عیشت در نصف شوال رو نمود و نیز و بعضی
 پیش از هجرت بیست سال و نیز و بعضی چون چهل و نه سال و هشت ماه و یازده روز از سن
 مبارک آنحضرت بگذشت ابوطالب غم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم ازین جهان در
 گذشت و بعد ازین واقعه با پادشاه روز بقول شهر و تقوی سنی و پیغمبر و ز قوت حدیث کبری
 رضی الله عنهما دست داده ازین دو نصیب غلطی که متعاقب بگذرید اتفاق افتاد و در و بر
 و در و الم بر الم بر جمیع النور حضرت قائم صلی الله علیه و آله و سلم استیلا یافت زیرا که او ش
 غم و منزل بهوم آنحضرت خدیجه کبری بود و از بیماری و درد و اندوه و غزن انبوه
 آنحضرت از منزل مقدس کم بیرون می آمد تا بحجرت که آن سال را حضرت رسالت عام
 الحزن نام نهاد و حالات خدیجه کبری رضی الله عنهما در فصل از و اج نوشته خواهد شد
 اتفاقاً الله تعالی و شکیوت بدو نعت که ابر از وفات ابوطالب اشرا کفار و راندا و حضرت
 ابرار و بحجرت مباحثه نمودند که آنحضرت در حریم بطحا مجال اقامت نیافت لاجرم بحایط طایف
 شتافت و درت ده روز یا بی روز و رانجا قیام فرموده و ساس قوم ثقیف را باسلام
 دعوت نموده محجرات ابرار ظاهر فرموده اما هیچکس از ان قبیلہ بوسه نگر و دیدن و آن سفی
 از ان قوم را بران داشتند که سبک بجای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و زیدین
 حارثه که در ملازمتش بوده اند اخذند سر زید و یاسه عرش ساس آنحضرت مجروح و غنیم
 ساختند و تنوی ز نور جبین رسول خدا بدو لیلالت برافروختن شمع هدلی بدو ولی تیره دل
 مشرکان لیم بد که بودند در شهر طایف مقیم بدو ز نار یک بخت ظلمت سرشت بدو بجنبند زان شمع
 راه بهشت بدو کسی را که شد کو چشم خرو بدو بنور هدایت گمائی پرد بدو دل سخت کفار خدا را بدو

نشد نرم از پیر تو سے آفتاب نہ چرخ خوش گفت و اناسے راز کنیں کہ در فخر نشن بود نقد سخن
کہ حاصل کند نیک بختی نیز در پسر را کہ مینا کند چشم کو بہ توان پاک کردن نگاہ آئینہ
ر لیکن مینا پدر سنگ آئینہ جو ز آن طالیفہ نزد خیر البشر بہ عیان گشت اطوار صحابہ شریف
عزم خاطرش را آنچست بر فرو برد ز طالت بطحا عزیمت نمود و چون آنحضرت علیہ الصلوۃ
و السلام بر او سی لیلین تخلص کہ نام موعنی است بر ساقی یکیش ز کمر رسیده شب بخا
توقف فرمود و در وقتیکہ بر پی پیکر آن کو اکب جلوہ گری میکرد و در پیغمبر انس و جن صلوۃ اُتد
علیہ و سلامہ در نماز ایستاده و با آواز بلند قرائت سے نمود و در آن زمان ہفت نفر یا نہ
نفر از حبشیان بنفیسین بر آن مقام رسیدہ او از قرائت قرآن شنیدہ ہما بخا ایستادند تا آنحضرت
از او اسے صلوۃ فرات یافت انگاہ خود را بر خاتم الانبیام ظاہر ساختند و قبول دین
اسلام ہو فوق گشتند و بموجب اشارت حضرت رسالت بنفیسین مراجعت کردہ قوم خویش
را البشیر است بر فیاد عورت نمودند بسیار سے اذان قوم دین قویم را پذیرفتند و آریل عمر
و علیہ آفرینش را دوست گرفتند و پیر از سہ ماہ از او انقسم لیلین تخلص فوسیہ کثیر از آنطالیفہ شعیب
چون آمدہ بلا زمت خواجہ کائنات حضرت شریف و پیر و استیجہ دوازده ہزار و ہشتاد و ستیجہ
ششصد ہزار و پنجد ہجرت ہل علم و در پیر ہر سلم جمعے کثیر و حوالی آنحضرت در آمدند و ہمہ
باسلام فایز شدند و عبد اللہ بن مسعود را کہ آن شب در ملازمت آنحضرت بود و ابو عقیبہ
غریبہ مشاہدہ نمودند قصہ روز دیگر خیر البشر علیہ السلام از بطن تاجہ بطرف مکہ و حرکت آمدہ
و رمیان را شنید کہ سفہا سے قریش و احیہ دارند کہ در سلوک در طریق بے ادبی تقلید
کنار طالت کنند تا بران بر جیل جبراسا کن گشت و کنس نزد بعضی از روسا سے قوم فرستاد
و التماس حور نمودہ اکثر کفار دست زو بر سینہ التمس گفتند اسے انس و جان نہادند القصہ طعم
بن عیسیٰ اینحضرت را قبول کردہ با قارب و عشا سیر سلاح کو شعیبہ آنحضرت علیہ السلام را
بکہ در آورد و وقتیکہ آنحضرت بکہ و آمد استیلام حجر اسود نمودہ و طواف حبابہ کعبہ بجا سے

آورود و رکعت نماز بگذارد و در همین سال در ماه شوال حضرت رسالت علیه السلام جناب
 عایشه صدیقہ بنت سیدنا ابی بکر الصدیق و سموہ بنت ربیعہ را در حبالہ نکاح حاسے داد و
 تفصیل بن اجمال در فصل زواج طاہرات آنحضرت بقید قلم خواہد آمد و در سال یازدهم
 از بعثت قصہ اسلام انصار بوقوع پیوست قرویست کہ رسول مقبول صلی اللہ علیہ وآلہ
 وسلم ہر سال در موسم حج کہ مردم از اطراف و قبایل بزیارت خانہ کعبہ می آمدند و خود را
 برایشان عرض میکردند و باسلام و دعوت میفرمودند سال یازدهم در موسم حج بموضع عقبہ
 ایستادہ بود کہ ناگاہ کردہی از مدینہ از قبیلہ خروج با آنحضرت رسیدند پیر سید کہ شاہچہ کسانند
 گفتند ما از قبیلہ خریج ام از اہل مدینہ فرمود لحظہ نمائید تا ما با شما سخن گویم آنجماعت عرض کردند
 خوش باشد بنشینند و حضرت ایشان را دعوت ماسلام فرمود و قرآن بر آن قوم خواند و ایشان
 از یہود مدینہ شنیدہ بودند کہ زمان ظہور بعثت پیغمبر آخر الزمان نزدیک شدہ چون سخن آنحضرت
 علیہ السلام بشنیدند با یکدیگر گفتند بخدا سوگند کہ این رسول است کہ بیود میگویند فرصت و وقت غنیمت
 دانیو پوسے اسلام آرید تا کسے از اہل مدینہ بر شما سبقت نگیرد پس مسلمان شدند و ایشان شش
 کس بودند اسعد بن زرارہ از انجملہ بود و عوف بن حارث بن غفر و رافع بن مالک بن عوف و قطیبہ
 بن عامر بن حدیدہ و عقبہ بن عامر بن باحی و جابر بن عبد اللہ بن رباب آنجماعت موسی بن کثیر
 مرجعت نمودند و حکایت سرور کائنات علیہ الصلوٰۃ والسلام را با اہل مدینہ بیان کردند و مردم
 مدینہ را باسلام می خواندند و تحریص و ترغیب بر اسلام می نمودند و ذکر آنحضرت صلی اللہ علیہ
 وآلہ واصحابہ وسلم در اینجا نمیکردند و اللہ اعلم فیصلہ یازدهم در ذکر مہراج بقولے
 در سال یازدهم و بقولے در سال دوازدهم از بعثت واقع شدہ راویان اخبار بنویسند و ناظران
 آثار مصطفویہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در مہراج آنحضرت روایات متعدده و حکایات
 متنوعہ ایراد نموده اند و در وقت انہم اختلاف عذہ اند و گویند حکمت در مہراج این بود کہ
 حق تعالی اجل جلالہ میخواست کہ اسامنا با نوار وجود محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وآلہ واصحابہ وسلم

روشن گرد و چنانکه زمین جای میسر ذات مبارکش روشن بود و اکثر علماء بر آنند که واقعه معراج
در شهر ربیع الاول سال دوازدهم از نبوت بوده و بعضی دیگر گویند که پیش از هجرت یکسال
و چهار ماه و درین تقدیر در شوال سال یازدهم بوده باشد و بقول در سبب و هشتم رجب بوده
و پیشتر محمد ثانی بر این قول رفته اند و راستی آنکه در سبب هشتم ربیع الاخری و بر او است در
هشتم ماه مبارک رمضان در سال بعثت بوده و بعضی بر آنند که بعد از بعثت به پنج سال نبوت
روسی داده و اکثر بر آنند که در شب دوشنبه بود و قریب به سبب و پیش از صحابه کبار حدیث
معراج را روایت کرده اند مثل امیر المؤمنین علی بن ابی طالب و عبداللہ بن مسعود و فضیلہ الیمانی و ابی
بن کعب و ابوسعید خدری و غیر هم که اسامی آن در کتب سیر و احادیث موجود است و اما بیان
واقعه معراج که از کدام موضع زمین آنحضرت را این سفر مبارک اتفاق افتاده نیز اختلاف است
آنست که حضرت رسول مقبول فرموده در مکہ بودم در خانه خود که سقف خانه ام شکافته شد
و جبرئیل آمد و فرمود و راستی آنکه فرمود در خانه امهائے بودم در روی مصلاست و لیکن
و در تفسیر اسباب خواب اشتغال می نمودم و اکثر محمد ثانی قایل باین روایت اند و جمع میان
این طرق باین طریق میتوان بود که در شب حضرت بخانه امهائے بود و آنجا میام مروه و صفاست
و آن داخل حرم است و در آن آوان و کفالت ابو طالب پیغمبر علیه السلام در آنخانه می بود
و بانه شخصی آنخانه را بخود اضافه فرمود و گفت که در خانه خود بودم و چون آنحضرت را اول مسحه
حرام آوردند تا طواف بجاء آورد بعد از آن غریمت بیت المقدس کرد و نسبت بحجر و بیت الحرام
آن فرموده باشد و الله اعلم و نیز علماء اختلاف است در آنکه معراج آنحضرت یکبارم پنج واقع شده
است پس در اصل معراج هیچیک از اختلاف نیست از اهل قبا و منکر اصل معراج آنحضرت کاوست
بجست انکار نص قرآن مجید که فرمود سبحان الذی اسری بعبدہ لکلا من المسجده الحرام الی المسجده
الاقصی و احادیث صحیحہ مشهوره که بعد تو اترو درین خصوص وارد گشته منکر معراج با همان باب اول
ضلاله منسوب بود و نیز در جمیع کتب معتبره و معتبر معراج آنحضرت تا بمقام قاصد توفیق بود

اما احتمال فیکه واقع شده است در کیفیت معراج حسرت که هر چه در عهد انقضا است یعنی
 بر آنند که در خواب بود و تعین گویند و بیداری بوده و تعین گویند و بیداری را دیده اند و حسرت در محل
 خود بوده و گویند حسرت در روح بنده بود و شیخ محدث و طبری گفته صحیح است که وجه داسری و
 معراج هر دو در بیداری محسوسه است و گویند بر آنند که معراج غیر الوری ناسبت المقدس
 به بیداری بود و خروج بر طبقات سموات بخواب و ظاهر آیت که همه سبحان الذی امر به
 بیداری بیاسن السجده الامام الی السجده الاقصی مودیان قول است و دلائل دیگر اقوال هم در کتب
 سیر و تفسیر بیشتر و بسط نقل نموده اند و اکثر اکابر سلف و خلف بر این رفته اند که معراج حضرت
 شاه تم الانبیا علیه الصلوٰه و السلام به بیداری بوده و روح مطهر آنحضرت به رفعت حسرت در تعین
 از مشرب ز که به بیت المقدس رفته و از آنجا با روح سعادت عروج فرموده و توفیق آید که به عیش
 در قشدری فکان قیام تو حسین او را در می مودید یعنی حسرت و تعین از علی گفته اند که حواس است
 که گویند شاید معراج مستعده بوده یکبار معراج جسمانی بوده و دیگر بار روحانی چنانکه در
 روضه الاحباب و معارج النبوة مستور است و الله اعلم و هم علما را اختلاف است در آن که
 آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم مشرب معراج حضرت حق تعالی را چهل جلالت دیده یا نه یعنی
 بر آنند که ندیده چنانکه از حضرت عالیته صدیق مروی است و از ابو ذر غفاری در این باب
 روایات مختلفه واقع شده بکروایت آنست که گفت پرسیدم از رسول خدا که چه در و گاه
 خود را دیدی فرمود ای آراه و پاک تر و استی آنکه بگویش فرمود رسول خدا است که در و گاه
 در و استی از ابو ذر غفاری آنست که پیغمبر در آن شب خدمت را بدل دید و چشم نمید و جمیع از علما
 بر آنند که آنحضرت در شب معراج حق جل جلاله را دید و این مزه لب بن عباس و غیره بوده
 است از حسن بصری منقول است که در سوغند میخورد که محمد صلی الله علیه و آله و سلم دیده
 است پروردگار خود را و لیکن اختلاف میان صحابه و تابعین در این است که آنحضرت تمام ایا
 چشم سر دیده یا چو دیده است قاطب المستشر از علما می متاخرین بر این است که آنحضرت تمام ایا

و نقاری دلایل و اخبار بر این معنی قطع کرده اند که مراد از دیدن آن بطن محمد و حصول علم باشد تعالی است
 زیرا که این علم را حضرت را ثابت و متحقق نبوده است بلکه حق تعالی رویت در دل حضرت فرمود
 مثل آن رویت که در چشم نهاده تا چشم بجاوشت دل و دل بجاوشت چشم بدولت مشاهیر مشهور
 گشته اند و آنش بن بالک و عکرمه و حسن رضی الله عنهم مقصود نبوده اند که حضرت رسالت
 صلی الله علیه و آله و سلم حق تعالی را در شب معراج بحشم دیده و عکرمه از ابن عباس روایت کرده
 است که حق عزوجل بر ابیسیم را بخلت برگزیده و خوشی را بیک کمال و محمد صلی الله علیه و آله و سلم
 را بر ویت و شیخ سعید و سیر خود آورده که صحیح است که حضرت رسالت را با روح و حب و سیر
 با سحران پرورند و حق عزشاه را بحشم سرور دیده و قول صاحب فتنه الاحیاء تأیید این معنی میکند
 چنانکه گفته که متفق بر آنست که بحشم سرور دیده و شیخ المصطفی بن نظامی که خود کس سر از نیامز نموده است
 تشریح کرده چو رفت ز غایت بیرون بیست و گریه بیان طبعیت بیرون بیست و شش از غایت و شش و سه بیست
 آمده در منزل بیست و شش بیست و شش ازین برده مثلش گرفت بیست و شش ازین گرفته مثل گرفت بیست و
 رفت و سه نفس پائی نهشت بیست و شش و بیست و شش بیست و شش بیست و شش بیست و شش بیست و شش
 از در غایت سر سه جلال بیست و شش از سر نهشت بیست و شش بیست و شش بیست و شش بیست و شش
 مطلق از این که پسندید نیست بیست و شش از آن که خدا او بد نیست بیست و شش از آن که شاه مکاتیب بود
 رفتن آن راه را بیست و شش هر که در آن برده نظر گاه نیست بیست و شش از جسته بیست و شش از راه یافت بیست و
 دید محمد بحشم چشم و کرد بیست و شش ازین چشم سران چشم سر بیست و شش ازین چشم سر بیست و شش
 چو آن بر دل را بیست و شش بیست و شش ازین چشم سر بیست و شش ازین چشم سر بیست و شش ازین چشم سر
 چشمش از گنج تو اگر شده بیست و شش ازین چشم سر بیست و شش ازین چشم سر بیست و شش ازین چشم سر
 است که بیست و شش ازین چشم سر بیست و شش ازین چشم سر بیست و شش ازین چشم سر بیست و شش ازین چشم سر
 بیست و شش ازین چشم سر بیست و شش ازین چشم سر بیست و شش ازین چشم سر بیست و شش ازین چشم سر
 بیست و شش ازین چشم سر بیست و شش ازین چشم سر بیست و شش ازین چشم سر بیست و شش ازین چشم سر
 بیست و شش ازین چشم سر بیست و شش ازین چشم سر بیست و شش ازین چشم سر بیست و شش ازین چشم سر

جبرئیل ۳ آن پیغمبر عالی مقام را بطرح صغریه بیت المقدس و در ویاتی از صغریه تا آسمان پانچ شکر که برین آسمان
 هرگز چیز نیست نریده بود و علم و ملائکه از انجا عروج کنند و آنرا بخشش اینکه یک پایبر آن از یا قوت سرخ
 و یک پایبر او از زمر و سبز و یک پایبر از طلا و دیگر سے از نقره کلید بر رو بر او اقیست و گویند که مالک الموت
 از بر سه قبضه روح از ان معراج فرو دے آید و در وقت حشر آن که دیده خیر میگرد و در آنوقت
 آن معراج مرے سے شود و قصه صحت و زنا انجا رسول فلک احتشاشم بر آید برین جبهت فیروزه
 فام: چون حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم با صبح روایات بر براق سواره ازین
 معراج بر آسمان بر آمد و تبر و استیج جبرئیل علیہ السلام بر بر خویش نشانده بر آسمان اول از
 و حضرت فرمود چون بآسمان اول رسیدم جبرئیل علیہ السلام در آسمان را بگفت و آن در را
 باب الحفظه گویند و آن در میست از یکدانه یا قوت سرخ و قفل از زمر و ارید بر و سه نمان
 جبرئیل فتح الباب نموده فرستاده اسمعیل نام که با و زاده هزار فرشته بران در موکل است
 پرسید که کیست جبرئیل ۳ جواب داد منم جبرئیل باز سوال کرد که یا تو کیست گفت محمد صلی اللہ
 علیہ وآلہ وسلم اسمعیل ۳ گفت اورا طلبیده اند روح الامین گفت آرسے ہیں در یکیشو گویند
 مرحبا بفتحتم الحجی جبار بعد از ان در آسمان دنیا و آرم دیدم بنایت صافی کو بنا آئی است
 متعجب گشتند و تبر و استیجار زمر و سبز آنزیده شده است نام و سه رفیعا پانصد ساله را از عشق
 او و در این آسمان امور عجیب و غریب بسیار در نظر آنحضرت و آرد که تفصیل آن در کینت
 مطلوبه پسین است و باین دستور حضرت رسول الثقلین صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بر اقیست
 جبرئیل ۳ طبقات سموات راسته فرموده و غریب و عجیب بسیار در هر طبقه لایحظه نموده گویند
 آنحضرت فرمود که چون بآسمان دوم رسیدم این آسمان را بنوایت نورانی دیدم چنانکه چشم
 در مطالعہ و سه خیره گشتی و در استیج آنکه فرموده از زمر و سبز حسن آفریده اند و نام و سه قیودم
 است و چون در آسمان دوم گشودند و دیدم که در سه پوده از زمر و ارید بر و قفل بر و سه از
 نور و خازن و سه اسرافیل نام داشت و چون بآسمان سوم رسیدم اسما ۳ دیدم

تابان در روشن زمر و زید سفید آفریده و در سے از نور و بدان در قفل ز نور زاده
 نام این آسمان ایلون ست و چون با آسمان چهارم رسیدیم این آسمان را از نقره خام
 یا نقره و بر و آیت از مر و اید ست بهفت زمین و سه آسمان در حیطه و سه چون
 حلقه می نمود و در بسیار است و نام و سه بود آیت از ایلون ست و مر این آسمان
 را در سے بود از نور و قفل بر و سه هسم از نور بود و نام خازن این در بر و سه غیر ایل
 و بر و آیت مرصایل و بر و آیت مو بایل ست و چون با آسمان پنجم رسیدیم این آسمان از یاقوت سرخ یا نقره
 چنان بزرگ بود که چهار آسمان و بهفت زمین در حیطه و سه چون حلقه و در بسیار
 و نام این آسمان افسانیقون ست و بر و آیت شکله اللطائف نام او و یقاسیه نام
 و در بان این آسمان سقطاییل ست و چون با آسمان ششم درآمد و دیدیم که از نور بود و
 و نام او عار و سه بود و نام خازنش روحایل ست و چون با آسمان هفتم رسیدیم غلظت هر
 آسمان تا بقصد ساله راه بود و از هر آسمان تا به اسمانی دیگر یا بقصد ساله راه این آسمان
 از جوهر سفید و بر و آیت از در سفید بود و بر و آیت از نور تابان و نام و سه اسحاقاییل و نام
 خازنش روحایل بود و الله اعلم و گویند که حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم
 فرمود که آدم را در آسمان اول و نوح را در آسمان دوم و یوسف را در فلک
 سوم و ادریس را در سهر چهارم و هارون را در آسمان پنجم و موسی را در آسمان ششم
 و ابراهیم را در فلک هفتم و دیدیم که بر بیت المعمور پشت خود را آلوده بوده هر یک از این
 انبیاء عالی مقام مرا هم بخت و سلام ببقدریم رسانیدند و پس از طی طبقات سموات
 سجد بسدره المنتهی رسیدیم و در تقاسیم از این عباس مذکور است که بسدره المنتهی
 درختی ست ساق و سه از زر سرخ و شاخه و سه بجنه از مر و اید و بجنه از
 زمر و سبز و بجنه از یاقوت سرخ و از اصل و سه تا بشاخه و سه پنجاه هزار ساله
 راه است و برگه و سه مانند گوش فیل ست و نقره و می هر یک چون سبزه است جگر

و نور حق تعالی اندر خست را پوشیده و چندان فرشته بران درخت عالی نخت مشا بهره
 کروم که عدد ایشان جز علام الغیوب احاطت نتواند کرد و آنحضرت فرمود که این هم
 فرشتگان پیامند و بر من سلام کردند و هر بشارت دادند بر حمت الهی جل جلاله و هر یک
 من را تهلیل نمودند و من گفتند حق تعالی اسے پد رست ملک و ملک بلخی به جیت السنا
 و نعم النجی به آمدی و آیدت بس خوش است به دیدن ر و تو عجب دلکش است به
 خاک بهت بر سر تاج باد به هر شب عمرت شب معراج باد به و سدره المنتهی مقام جبرئیل
 است و آنچنان است که در میان اغضیان سدره المنتهی غیبی است از یکرازه زمر و
 سبز و آرتفاح آن صد هزار ساله راه است و بر سر آن شاخ برگ است قست آن بهشت
 آسمان و بهشت زمین را بسو شد و بر وی آن برگ بساط از نور گسترده و بران بساط
 حر ابیانه یا قوت سخن برافراشته از تفاح آن بهشت و هزار ساله راه است و این مقام
 جبرئیل است صلوة الله و سلامه علیه و الله اعلم بقول است که فرمود رسول خدا صلی الله علیه
 و آله و سلم که در اصل سدره المنتهی چهار جوے ویدم و دو جوے از ان ظاهر و دو جوے
 از ان پنهان از جبرئیل ۴ سوال کروم گفت آن دو جوے پنهان بهشت مے روند و این
 دو جوے ظاهر میل و فرات است که بدینا مے روند و هم فرمود که آنجا جوے مشاهد کردم
 که بر لبان جوے خیمه با از یا قوت و لولو و زبرجد بود و هرمان سبز بر لبان جوے
 دیدم که که و زناے ایشان بر مثال گردنهای شتران بنخته بود از جبرئیل علیه السلام
 پرسیدم که این چیست گفت این جوے کوثر است که حق تعالی بتو عطا فرموده قوله تعالی
 انا اعطتك الکوثر و این جوے پر ر وے خیرانی از یا قوت و زمر و جریان و شست و خیرض
 سنگ نيزه را گویند و آب این جوے از شیر سفید تر بود و ظروف طلا بعد و ستارگان
 آسمان بر کناره آن جوے مناده و آب و شیر و خمر و عسل مصفای این چهار در یک جوے
 جاری است چنانکه هیچ با یکدیگر آمیخته نمیشود و هر دو کناره این جوے از زبرجد سبز بود

و سگ نر بلای وی از جوار بر بود و گل و سبزه و گیاه و زعفران بود و نظرش از آن طرف بود و اشتیاق
 از آن آب هر ساعت بنوشتمیم از شبنم شیرین تر بود و از مشک خوشبو تر و نیز فرمود که در اصل
 سدره المنتهی چشمه آب روان دیدم و آن چشمه را سلسبیل نامست و از آن چشمه دو جوی سبزه
 منقشید و دیدم یک ازین جوی که تر بود و گشته از آن شنیدم و جوی دیگر نهر الرحمة که از
 نیز منظر لطیف و رحمت الهی بوده و رواست آنست که بیت المعمور را در این مقام بنظر شریفین
 آن عصر طیفین علیه من الصلوة اکملها من التجیة اجماعا و آواز در تاج القصص معلومست که حضرت
 رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که در شب معراج بر آسمان عقیق خانم دیدم از یاقوت سرخ
 و فرشته گان بجوای آن میگردد و دیدند از جبرئیل گفتیم این چیست گفت این بیت المعمور است بر بالای
 خانه کعبه هر روز هفتاد هزار فرشته زیارت اینجا میکنند تا روز قیامت و در نوبت هیچ
 یک را از آن نرسد مگر این قول است آنچه در سیستان از عبد الله بن حارث منقول است
 که کعب احبار نزد عبد الله بن عباس آمد عبد الله بن عباس گفت ای کعب بیایان کن که
 بیت المعمور چیست کعب گفت که بیت المعمور در آسمان است هر روز هفتاد هزار فرشته بر آن
 زیارت بیت المعمور داخل میشوند و کرت دوم بر آن داخل میشوند و داخل کرده خود
 شد آنها تا آنکه قیامت قائم خواهد شد و در معارج النبوة از عبد الله بن عباس نقلی است
 منقول است که بیت المعمور در آسمان چهارم است و خانه ایست که یک دیوار او از یاقوت
 سرخ است و یک دیوار او از زمرد سبز است و یک دیوار او از سیم خام و دیوار چهارم او از
 در سفید و محراب او از یاقوت سرخ و در دوازده از زمرد سبز و در هفتاد و یک از زنباب
 و یاقوت و گوهر در او و این هفتاد و یک روشن تر از آفتاب و ستاره بر در آن خانه از سیم خام
 است بلند است او با فضل الهی راه از آن روز که این خانه مخلوق گشته باروز نفع صورت هر روز
 هفتاد هزار فرشته بدیاسه نور غوطه می زنند و بطوان اینجا می آیند و تا قیامت بدیاسه
 بار نوبت نمیرسد و اینجا قلیل فرشتگان است و هر روز جمعه فرشتگان هفت آسمان آنجا حاضر

می شوند و نماز جمعه بگذرانند و نیز در محارج النبوة مسطور است که چون روز جمعه شود ملائکه ملازم
و کرو بیان عالم بالا به بیت المعمور جمع شوند جبرئیل علیه السلام بران مناره برآید که از سیم
خام باشد و بانگ نواز گوید و اسرافیل ۴ بر منبر برآید و خطابت کند و میکائیل ۵ امامت کند
فرشتگان بهشت آسمان نماز جمعه بگذرانند جبرئیل ۴ بر پاسه شیر و گوید اے مجمع فرشتگان
همه گواه باشید که ثواب افوان که گفته ام بموذنان است محمد بن نجشیدم اسرافیل گوید که من
ثواب خطابت خود را بخطیبان است محمد بن نجشیدم میکائیل گوید که ثواب امامت خود را با امامت کنندگان
است محمد بن نجشیدم فرشتگان همه آواز برآرند که ما ثواب جمعه خود را بنماز گذران است محمد بن نجشیدم همان حضرت عزت
در رسد که ای فرشتگان بر اسماوات عزمه میکنید و حال آنکه خالق سخاوت منم که خداوند همیشه هر
عالم گواه باشید که گناه گذارندگان نماز جمعه بخشیدم و از عذاب آخرت امین گردانیدم و بقیوت
پیوسته کرد و روحی سدره المنتهی منظر انور خیر البشیر در آورده اند سیکه پیر از خمر
و یکی پیر از شیر و یکی پیر از غسل و آنحضرت بشیر میل فرموده باشند جبرئیل گفت سیکو کوی بطور
راستین وین اسلام را فر گرفته تو است تو بروین اسلام ثابت خواهند بود اگر خمر را می نوشید
است تو گمراه میشدند و اگر لبس میل می نمودی خلالت و نیای دینی ایشان را فرفیق میشا
و احد اعلم و بروایت اکثر علمای امت حضرت خیر البشر علیه التقیه و السلام در آن شب بهشت
خراسیه عجب و غرائب جنات و منازل و درجات بهشتیان مشاهده فرموده از سیه و
ریاض خلوت و تناول نموده همچنین در همان شب رسول عرب را بر درکات و وزخ و کیفیت غذا
و عذاب کفر و عصیان اطلاع حاصل شد و چون حضرت مصطفی علیه التقیه بمراقت امین ایزد متعالی
از سدره المنتهی در گذشت جبرئیل آنحضرت را بر خود تقدیم کرده از عتب روان گشت بان
حجاب زلفیت رسیدند آنگاه فرشته از در حجاب دستبیر و ن آورده آنحضرت را بر پشت
و جبرئیل یاز ای ستاده گفتیم احب جبرئیل در چنین موضعی از من سخنانی گفت یا محمد و ما
له الامتنام معلوم یعنی نیست از ما که مقام معلوم است که از اسباب تجاوز تواند کرد و اگر

ازین موضع بیشتر میروم می سوزم آتش بجبت احترام تو با نی مقام رسیدم والا مقام
 معصومه من نزد سدره المنتهی سنت **ع** اگر یکسر موسی برتر پریم **ع** فرغ تجلی بسوز و پریم
 پس حضرت فرمود که من تنهاروان شدم و حجابها از ظلمت و نور قطع میگردد تا از هفتاد هزار
 حجاب بگذشتم که غلط هر حجابی پانصد ساله راه و پانچین هر حجابی پانصد ساله راه بود آنگاه
 براق از رفتار بماند و رفعت ستر ظاهر شد که ضیاء و نور و بر ضیاء و نور آفتاب غالب
 بود مرا بران رفعت نشانند و میرفتم تا بیایم عرش مجید رسیدم و بروایتی رفعت پیش من
 آمده و بر من سلام کرده و آن لیلی طی است از نور و بروایتی از مر و اید سفید و غلغلہ تسبیح
 او و آواز تهلیل او در ملکوت پیچیده قدم بر فرق او نهادم بیکرکت اولساق عرش رسیدم
 آنحضرت فرمود که چون بساق عرش رسیدم بعد از آن حجابهای بسیار پیش آمد از جمله
 آن هفتاد و بر حجاب از نور بود و هفتاد و هزار حجاب نسیم و هفتاد و هزار از مر و سفید و هفتاد و هزار یاقوت و هفتاد و
 هزار از نور و سطره هر حجابی هزار ساله راه و سید ابرار علیه السلام فرمود که رفعت مرا
 ازین حجابها بگذرانید تا بعد از آن سپرده و از آن عرش رسیدم هفتاد و هزار پرده دیدم
 هر پرده را هفتاد و هزار ساله سطره را بر گردن هفتاد و هزار فرشته نهادند بزرگ هر فرشته
 چنانکه از کتف وی تا بکتف دیگر هفتاد و هزار ساله راه است و این پرده ها بکتف از مر و اید
 و بکتف از یاقوت و بکتف از جواهر دیگر و بر هر پرده فرشته ملازم که هر یک را ازین شصت و
 هفتاد و هزار فرشته تبع وے و این رفعت مرا ازین پرده ها یک یک میگذرانید تا میان من
 و عرش یک پرده پیش نهاد رفعت را دیدم که از زیر قدم من تا پدید گشت صورتی بر آمد
 مثال اسپ از یکدانه مر و اید سفید تسبیح میگفت و نور از دهانش میریخت مراد هشت
 و می برو تا از آن پرده گذرانید و بفتنا عرش رسید چون بچای کبریا رسیدم
 آنگاه ناپدید گشت و دیگر مر که که حاصل تواند بود تا در آن قضا بے بی استعدادی ماندم
 خطای رسیدم که از محمد حبیب گزین یک نگاه و حجاب کبریا در فرشته بود و بعد از آن خطای رسید

کہ اُن سنی ہر بار کہ باغی خطاب مخاطب میکشتم قدمی انداختم ہر گاہ چنداں کہ از زمین
تا باغیاست ترقی می نمودم ہزار نوبت خطاب اُن منی سے شنیدم و ہر خطابے کامی می نہاد
و انیمقدار کہ از زمین تا باغیاست میکشتم سٹے میکروم تا از باغیاست تیرہ دنی رسیدم و بعد از ان
بدرجہ فتلے ترقی یافتم و از باغیاست گاہ مکان قاب قوسین اودنی شتافتم و حرم ہر
فاوے الے عبودہ ماوہی کشتم ۵ چونکہ شت از مفتین آسمان پد درآمد بختو کہ لامکان
اوداے شتاے الہی نمود و ز عصیان باعد ز خواہی نمود و ز اعزاز و اکرام وید انچہ دید و نہایت
عظرائست شنید و در الشب کریم عطا بخش خواہیم سورہ بقرہ حضرت خیر الوری صلی اللہ
علیہ وآلہ وسلم پواسطہ عنایت فرمود و در شبا نروزے پنجاہ وقت نماز برامت بلند و تشر
فرض نمود انگاہ حضرت رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم مغرب و سہر از بازگشت چون ہر وقت
جمہر بیل عادر آسمان ششم موسیٰ ع رسید کلیم اللہ رسید کہ بچہ پیغمبر مامور گشتہ آنحضرت
فرمود کہ در شبا نروزے پنجاہ وقت نماز برامت کن فرض شد موسیٰ ع گفت است انو سطل
اوامی ایضا عت نہارند و من پیش ازین ستمبر ہر موم کردہ ام مناسب آنکہ مراجعت نمودہ
طالب تخفیف کنے سید عالم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بازگشت و طالب تخفیف شد حق تعالی
وہ وقت نماز اوضح نمودہ و چون رسول مقبول مقبول باز موسیٰ ع کلیم اللہ رسید کلیم اللہ
حبت مسالت تخفیف کردہ و گیر آنحضرت را باز گردانیدہ و وہ وقت دیگر تخفیف شد و ہمچنین
سید المرسلین سہ نوبت و گیر باستصواب جناب موسیٰ ع آمد و شد فرمود تا پنجاہ وقت نماز
ہر پنج وقت نماز قرار گرفت و چون موسیٰ ع حضرت خیر الانام را علیہا الصلوٰۃ والسلام گفت باز گرد
و از پور و کار خود طلب تخفیف ہائے آنحضرت گفت رجعت ربی حقے استحق منہ و کنے
ارضی واسلم بعد از ان آن گرم و منزل اسرے بلب طبع غیر امر اجبت فرمود و با گاہش گرم بود
و در معارج النبوة از عمار مرموے سبت کہ گفت رفتن و باز آمدن آنہر و در سہ ساعات
از ان مشہد بود و آرزو مہرب بن مینم و محمد بن اسحق منقول است کہ درت ایام المنفر

مبارک چهار ساعت بود و در روضه الاحباب مثل این روایت منقول است و اسرار عالم و مرموز است
 که چون آنحضرت از بیت المقدس با جبرئیل بعثت فرمود که منی ملوی که موضع بیت در مکه رسیدند آنحضرت
 با جبرئیل گفت که مرا و این معراج قریش تصدیق ننخواهند مگر بفرمایید علیه السلام گفت باک نیست
 اگر قریش تصدیق نکنند ابو بکر اول بار تصدیق تو خواهد کرد و او تصدیق است بعد در قایده ششوی

و اگر روز کین آفتاب منیر بر خواره غیرت آفتاب نمودند از باب ایمان قبول سخت از علامات اقصی سول رسو قریشی تو فوق صواب نگشتند از آن معجزه بهره ور مگر اچیکه فاسد شد از زهر ویر	بر آمد بمحسراج چرخ اشیر خرامید خرم به بیت الحرام نکردند تصدیق جمیع قبول و گراز امارات تحت ارشام نگفت از سوال ابایشان جواب بکمرے پوشد چشم دل بتلا نیابد ز تریاک فاروق مبر	رسول عرب سبزه و کائنات بیان کرد احوال انشب تمام نمودند از روی جنگ و جدال که بودند از اهل بیت الحرام و لے اگر و ضلالت سیر نه بیند ز کمال الحجاز هر جلا نقل است از امانی بنت سلطان

که گفت محسراج پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و اصحابه و سلم در خانه مایه دستب با ناله
 کرده چون صبح شد فرمود اے امانی امشب مرا به بیت المقدس ببردند و از اینجا با آسمان
 رسانیدند و پیش از صبح باز آوردند امانی گفت که عرض کردم یا رسول الله صدقت پادروا دم
 فدای تو باد و درخواست میکنم که این سخن غریب را پیش این شکران اظهار کنی که نادر و نخبه نکرده
 و ترا به رخ منسوب خواهند داشت آنحضرت قسم داد فرمود که این قصه را از هیچکس پوشیده
 ندارم این عباس رض میگوید که آن حضرت صبح بمسجد حرام تشریف آورده و در حجره چوین
 و ملول نشست زیرا که تکذیب قریش و استهزا و تمسخران شیاطین میداشت که ناگاه
 ابو جیل درآمد و پیش آنحضرت نشست و با آنحضرت بر سبیل استهزا گفت هیچ امری
 محذور پدید آمده نیست و استفسار ما سر غریبه نمود آنحضرت علیه السلام فرمود اے امشب بشهر
 کرده ام که کس آنسفر نکرده و خبری آورده ام که کس آن نوع خبر نیاورده گفت یکجا آنسفر و جواب داد

کہ بہ بیت المقدس داتا انجا ہر اطباق سبوت ترقی نمود گفت امشب رفتی و صبح در
 کوہ باز آمدی آنحضرت فرمود ارسندہ ابو جہل گفت این سخن را پیش قوم ظالمین خواہی ساخت
 آنحضرت فرمود ارسندہ ابو جہل فریاد برآورد کہ اسے گروہ بنی کعب و اوسے بیامید مردم از اطراف
 و جانب جمع شدند ابو جہل گفت امی تمہا آنچہ پیش من گفتی رو بروست اینجا عت ہم کوے آنحضرت
 فرمود کہ مرا امشب بہ بیت المقدس و با سہا متا بروند قوم بنی النجیب و انکار کردند بعضی دست
 بہ ہم سے زدند و بعضی از انکار غلو میکردند چرا کہ این امر نزد عقول ناقصہ ایشان از حبلہ محالات می نمود
 و مردم از اہل اسلام کہ ایمان انہما ضعیف بود از دین مرتد گشتند العباد و بالسر من و کاس ابو جہل از دنیا
 خراش پیش ابو بکر آمد و باوے گفت منی روی پیش صاحب خود تا پیہنی کہ چہ میگویی تصدیق پسید
 کہ چہ میگویی ابو جہل گفت میگویم کہ مراد و شش از من بہ بیت المقدس بروند و حال آنکہ شب در میان
 قوم خود بود ابو بکر گفت وے التہ این سخن گفتہ و یقیناً این در سفینہ ابو جہل گفت اسے التہ یقیناً
 این سخن گفتہ ابو بکر رفت گفت انجا سے تعجب نیست من اورا در اخبار اسمانی تصدیق می نمایم اگر گوید
 کہ از عت اسمان در گذر شستم و باز آدمیم من اورا تصدیق خواہم کرد ابو جہل گفت من ہرچہ صاحب
 را تصدیق صاحب خود چو نتوانم دیدہ ام او خود بین و عوسے میکند ابو بکر رض از پیش ابو جہل و دنا
 بیرون آمد و مسجد است آنحضرت آمد و گفت یا رسول اللہ مرا انقوم از تو چہ خبرے آوردہ اند کہ تو فرمود
 کہ طرد و ش باہمان بروی فرمود گفتہ ام ابو بکر گفت مسجد آنحضرت فرمود ام ابو بکر تو فرمود چہ خبرے گفت چون تصدیق نکرد
 خدا نیکو چو پیل را بنہا را بار از آسمان فرو دند اندا و روح را از زمین باہمان تواند پرواز نیاست کراول
 کہ یکہ تصدیق صحرا چہ خبرے نمود ابو بکر بود و ادل کہ یکہ انار نمودہ ابو جہل بود و گویند از ان روز
 ابو بکر رضی اللہ عنہ مصدق گشتند و اعدا علم و مستقل ست کہ در میان قریش جاعتی
 بودند کہ مسجد اقصی را ویدہ بودند بخجست آنحضرت حاضر گشتند کہ نشا نماے مسجد اقصی را
 بیان کنے آنحضرت ایستاد و وصف مسجد اقصی بیان فرمود و روانستہ آنکہ آنحضرت فرمود در ان
 حال نزاع ملاہ حسن بن برمن طاری شد کہ مثل آن بہرگز ملول نشدہ بود ہم چہ کہ در رفتن و آمدن

پر وادجال تفرج اطراف و جوانب و ملاحظه آیات و علامات بیت المقدس نمود فی الفور جبرئیل امین
 مسجد القیامی را برپا نمود و بیاورد و به نزهت عارفان و عقیلان در نظر من داشت ما را آنجا سیدیم و از من پرسید
 میگردید جواب میگفتم قریش گفتند در وصف مسجد قصی هیچ قصور و قصور نیست اما
 از حال قوافل ناکه در آن اطراف هستند هیچ خبری واری ما بگویم حضرت فرمود قافلہ نبی فلان را
 و روحا دیدم بطلب شتر گم شده مشغول بودند و من شتر بودم از قریح ایشان که پر آب بود آب
 نوشیدیم چون ایشان بیاوردستفارس را یعنی غامد که چون بطلب شتر باز آمدند در آن قریح آب
 نیامید بانه دیگرانیکه در قافلہ بنه فلان در دمی مژده بگذشتیم و نفر از آن قافلہ سرباز شتر
 سوار بودند و مرکب ایشان را مرکب من بر میدوید و یک از آن دو افتاد و دست او شکست و دیگر
 قافلہ خاصه شتر او را بچشم گذارستم و فلان با فلان بر شترهای خاکستری رنگ که دو غراره مخطط
 باز داشت پیش رو قافلہ بودند و موعد نزول ایشان وقت طلوع آفتاب است پس قریش
 بجانب شیبہ رفتند بامید آنکه شاید الحیز دروغ باشد انتظار طلوع آفتاب میکردند تا شاید
 که آفتاب برآمد و کاروان نیامد تا ایشان تکذیب سیدنا نام صلی الله علیه و آله وسلم
 نمایند تا گاه گوینده گفت والله اینک آفتاب برآمد گوینده دیگر گفت والله که شتران کاروان
 ظاهر شدند آن دو نفر با آن شتر خاکستری رنگ با دو غراره مخطط اینک پیش کاروان
 می آیند بعد از آن زایل کاروان تحقیق نشانها که آنحضرت فرموده بودند و نمودند و همچنان
 بود که حضرت گفته بود تا آنیکه شتران ایشان بیده بودند و یک افتاده و دستش شکسته
 گفتند که محمد راست میگوید و در حجر بر مثال برق جاطف گذشت و کمان از دست ما افتاد
 برداشت باز باد او انفسه با وجود اینهمه شواهد قاطعه این منکران بیان نیاوردند و گفتند ما را
 الاسحر مبین والله اعلم و لیسقط قصه معراج و ما يتعلق بها در کتب سیر و احادیث موجود
 است درین رساله بحال اختصار و ایماز نوشته شد شش پانچ این دفتر حکایت چنان
 بصورتی که بجز حدیث و روایتی نیست و لیکن ختم این حکایت بر ریشته چند از قصیده ان بلبل گدا

میشوی امیر خسرو طوی روح الله و به اتفاق افتاد قصیده هر کس جزا خواهد فردوس و نکش را
 و نیمه رسول شایسته به این جزا را
 خوشبخت و دولت او که اول شایسته طای
 سنگ گره گمشده هم مده هم صفار
 پیشکش کشیده خسته به خفته نگاهش
 تا شمع بیت اقصی در پیت انبیا را
 گدازد بکلیان براتش چون که در غم طای
 با این کفایت طاعت خاکم ده شمارا
 نعلین را اورا بر عرش کوکب کن
 زمین گدازد با پادشاهان آن گدازد با شمارا
 از ساقی عنایت سبزه بار بار کشیده
 ز اغیار گدازد به پنهان محرم آشکارا
 تعویذ که در جسدین نیست بیا که باشد
 بگذارد و نویسم با این پیر شمارا
 آنخواجسته رسولان کا ندرت حمایت
 صدایه ان شجاع است ارواح انبیا را
 جبرئیل در سیه با پرده بشارت
 گردن گردنا مدو هم گریز بارا
 بر شهنش رسولان چون باد بگریخته
 منحوق گشته نعلش نه گدازد بارا
 از طینت طره خود داده عذرا کفانی
 چاهل که در نیا بر معنی استوارا
 الزوار عاریت از خود شست چشمش
 شربت که آن بگنج در جام الوهانی را
 زان نور داده بکست بر تاج حیا
 حرز طایفه دوزخ این نفس مبتلارا
 یارب چه عظمی ارا هم بهر تو مستودم
 خط و کشیده گلکش بر طایفه امی را
 چون خرم به باشد انبیا و دعا را
 داده نوید قربت ذات مجتبی را
 در شام نیم شب شده خورشید نیم روز
 بوسه نیست کرده آن وضع خضارا
 عیسی گفت که چه جان طاعتش
 در خوان بر زلفت ادرین شمارا
 خاتش و قوس بسته ایوان کبریا را
 و انگاه گشت محرم آن ریت تقارا
 حرفی خوانده روشن بر پرتو آسمانی
 و انکه ستاره خوانده باران بهمناره
 قلب است تقدیر این آفتاب لب خود را
 تو هم به مصطفی بخش این مصطفی ستارا

اللهم صل علی نبی الرحمة و شفیع الامه محمد و آله و اصحابه و ازواجه و سلم فصل و از و هم
 در ذکر بیعت عقیده ثانی و بیان مشورت کردن ایشان در باب امر رسیدن به بخت آنسرور
 در زمان نصرت و تاسید ناکه الملک جبار و ذوالمنن و رسیدن آنحضرت بعد از منوره ناظران
 عقود لای اخبار و قصص و خازنان نفوذ آثار شامل الحصوص در موقوفات خود بر وایات صحیح
 و عبارات فصیح چنین محرم و مقرر گردانیده اند که چون سال سپردیم از بیعت برآمده اواده از لید
 حضرت خداوند جل شانہ تعالی بدین گرفته که اعلام دین محمد صلی الله علیه و آله و سلم کند
 و نصرت حضرت احمد بنی نماید و اساس کفر و شرک را از مساحت عالم محو کند و اهل تراخا و مذکونا

که پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم فرمود که هر در خواب چنان نمودند که جاسه هجرت تو بخاستان باشد
 میان دو سنگستان و در حدیث دیگر واروده که فرمود در خواب چنان دیدم که هجرت کروم از که
 بزمین خاستان و گمان بردم که این زمین پیاپی باشد و آن خود مدینه منوره بوده است و منقول
 است که از مخصوصات حضرت ختمی پناهی صلی الله علیه وآله وسلم خبر علی مرتضی و ابو بکر صدیق در که
 نماده بودند چه مجموع اصحاب به تشریب هجرت فرموده بودند و صدیق را نیز داعیه سفر مدینه بسیار
 شده بود از رسول مقبول حضرت طلب داشت آنحضرت اشارت بوقت او کرده فرمود که من
 که مرا نیز اذن هجرت فرمایند لاجرم ابو بکر بهیه اسباب سفر برداشت و دو شتر خرید یکی از پسر
 آنحضرت چهار صد درم و بر و استی بهشت صد درم و دیگری بهشت خورش و شتران را علف
 سیدان را فریب شدند و انتظار عزیمت حضرت ختمی پناه میکشید و درین اثناء وید قریش بر قبل
 رسول مقبول یکدل و یک بهشت گشتند نقل است که اول کسی که از صحابه رسول هجرت بمدینه نموده
 بن خیمه بوده بعد از آن ام مکتوم بعد از آن عمار یا سدی بلال و سعد بن ابی وقاص بعد از آن
 عمر بن خطاب است کس از صحابه مدینه توجه نموده و در بعضی از کتب سیر منقول است
 که اول ابوسلمه بن عبدالاسد مخزومی بود که از حبشه یکم مراجعت کرده بسبب این مشرکان
 در انجاشه توانست بود چنانکه در روضه الاحباب مسطور است و جز آن ثابت گشته که همه اصحاب
 یحیانت بدرجه رفتند بگر سیدنا عمر بن الخطاب او چون قصد هجرت نمود شمشیر بر میان بست و گمان
 بدست گرفت و تیر بار داشت و در کعبه نهاده قریش در فکار کعبه نشسته بودند سیدنا عمر بر خود آمد
 و هفت بار باطمینان تمام طواف بجای آورده در مقام ابراهیم دو رکعت نماز تبعیدیل ارکان و طهیان
 ادا کرد بعد از آن در میان اکابران قریش بایستاد و گفت ناخوش باد از کار آن طایفه که این
 سنگ پاره را خدا سے خود پندارند و گفت هر که از شما خواهد که مادر او فرزند خویش را بکشد و پسر
 خود را یتیم گذارد و زوجه خود را پیوه سازد و گوید پیش من حضرت امیر المومنین علی ابن ابی طالب
 میفرماید که من آنجا حاضر بودم همه صنادید قریش متحیر گشتند و یکس را قوت و مجال حرکت نبود که

که پیش از دم زنده و عمر بخواند شمشیر برهنه آشکارا بسوی مدینه منوره متوجه شد و هجرت
 عمر را قبل از هجرت رسالت پناه صلی الله علیه و آله وسلم پانزده روز زوده و قتل است
 که چون مشرکان قریش مشا بهره کردند که اهل اسلام را مانعی مانید مدینه منوره پیدا شده گمان
 بردند که رسول مقبول صلی الله علیه و آله وسلم بدان صوب هجرت خواهند فرمود و در آن روز
 مجتمع گشتند و در دفع خیر البریه قمر مشورت در میان گذاشتند و شیطان بعین بصورت پیری صایب
 تدبیر خود را در آن مجلس رسانید و چون قریشیان از او پرسیدند که تو کیستی جواب داد که از اهل
 بخدا ام و موجب جمعیت شمارا دانسته آمده ام تا در باب همی که پیش گرفته اند لوازم ابرار و بقیه
 رسا هم آنگاه قریش آغاز قتل و قتال نموده را سخته شخصی از ایشان بر حبس نبی آخر الزمان تدبیر
 دیگر سبب برآید سرور انس و جان قرار گرفت پیر بخدی در باب تخیلیه بنمود و تدبیر دلائل گفته
 در ابطال آن کو شید و ابو جهم بن هشام گفت انشب و ادلی است که از هر قبیل شخصی چند علیه
 بر سر حجره و در و دیوار تیغ بید ریخ در و نهاده بقتلش رسانند تا خون او در قاتل پراکنده شود و
 چون بنی عبد مناف را قوت متادست با تمامت قبایل نباشد ناگاه بدست راضی شوند و تاریت
 او را بهم و تحمل من شوم و پیر بخدی این را سخته را تحسین و آفرین نمود و خواطر کفار بران قرار گرفته
 متفق شدند تا آن لحظه خبر تل بین نازل گشته آیه کریمه و اذ یحکربک الذین کفروا لیشوکت لیتلک
 اذ یحکربک و یکربک و یکرب الله الذی خیر الما کربین بر سید المرسلین خواند و میام رب العالمین
 رسانید که شب در مقام محمود با ستراحت پیران و روز دیگر متوجه مدینه گرد و چون لباس روزگار
 لبان قلوبا سر ارفار تاریک شد و سخته قریش مثل ابو جهم و ابوالاسب و امی بن خلف و غیره
 با فوج دیگر از کفار چنانچه قرار داده بودند قصد قتل پیدا بران توید نمودند و حضرت خیر الانام
 امیر المؤمنین علی بن ابی طالب را طلبیده از واقعه حادثه آگاه گردانید و فرمود که انشب برو برو
 سبزمین پوشش و در خوابگاه من تکیه کن و دل قوی دار که مگر و سهی تو نخواهد رسید و عالمی
 بموجب فرموده عمل نموده آن برادر برادرش کشید و نفس نفیس را فدا سخته ذات مقدس

خیر البر سر کرده و در فراشش خاص آنحضرت تکبیر فرموده چون مشرکان بر در دولت خانه حل
 مقبول مفرام آمدند باستصواب ابولسب صلاح و ران و دیدند که آنشب سرور عرب و عجم را
 محافظت نمایند و چون صبح صادق طلوع شود با تمام آنهم پر دازند تا بنی هاشم و بنی عبدالمطلب
 را معلوم شود که قبائل عرب به سیاحت جماعی بران لشکر اقدام نموده اند اما سید عالم صلی الله
 علیه و آله و سلم چنان امیر المومنین علی را قایم مقام خویش گردانید یعنی بر بستر خویش خوابانید و آنست
 و دایع در دم که نزد آنحضرت بود و همه را بجای مرتضی اسیر و تا لبصباحانش بر بیدارند و در عقب
 آنسرور بیدار آید و آنحضرت از حجره های آن بیرون رفت قمرات سوره الیسین تا آنجا که
 وجعنا من بین یدیم سدا من خلفهم سدا فاعششنا بهم فم لا یبصر و آن آغاز براده شده است از
 خاک برداشته بر سر آن بادیه پیاپیان پاشید و از ایشان بسلاست بگذشت و مشرکان و قریظ
 و سلی الله علیه و آله و سلم را ندیدند و از آن خاک بر سر هر کس که رسید در جنگ بدر بی آبرو
 شده بآتش و درخ پیوست و راحیا را معلوم مروتیت که در آن شب که علی مرتضی از غیبت
 دلیری و شجاعت بر بستر آن مهر سپهر پیغمبری آرام گرفت باری سبحانه و تالی بحیریل و میکائیل
 وحی فرمود که من در میان شما عقد و اخاث نسیم و عمریک از شما را بچهره و بیکرے پیشتر مقدور
 گردانیدم بگویند که کدام یک از شما حیات برادر خود را بر حیات خود دوست میدارد و هر یک
 از ایشان عرض کردند که ما اینا بر حیات کسی بر زندگانی خود و نمیکنم زندگانی خویش دوست
 میدارم باز ندا رسید که چه مثل علی مرتضی نیستید که میان دو محمد عقد برادری بستیم و او جان
 گرانمای خود را فدای نفس نفیس محمد کرده حیات او را بر حیات خود ترجیح کرد و اکنون بر زمین
 بر وید و او را از مشرکان محافظت کنید و ایشان بر زمین حرم نزول نموده حیریل و میکائیل
 و میکائیل در پیاپیان پادیه امیر المومنین علی مرتضی مقام کردند روح الامین گفت پنج پنج لک
 یا علی و من شاک مبارکبا و مبارکبا و ترا یا علی و کیست مثل تو که خدایتعالی مبارکبات نمود و تو
 بر ملائکه مقربین و گویند که آیه کریمه و من الناس من یشتري نفسه ابتغاء مرضات الله و الله رؤوف

بالعباد و در آن واقعه نازل گردید و در کتب سیر منقول است که چون آن سرور و خاک برین ارقی
 تا پاک مشرکان قریش پاشیده از ایشان بگذشت پس از لحظه ابلیس بعین بصورت ایشان
 بدان عمر آید پرسید که سبب حجیت چیست گفت انظر الی محمد میکشتم که بیرون آید و بیرون
 قسم بر زبان آورد و گفت که محمد از خانه بیرون آمد بر شما غیور کرده و خاک بر سر شما ریخت
 استیجاب بشوقل بشنید چون شب هجده کفار قریش خانه نبوت کاشانه رسول کرد و گارایا استیجاب
 نمودند و مشرق بخرم سید مختار بودند ابلیس بعین همراه ایشان بود و الله تعالی خواب
 و غفلت را بر اینها گماشت تا آنکه خواب چهار افع ابلیس در بر بود و فاضل ساخت و گویند
 که بحر آتش ابلیس هرگز خفته بود و تا آنکه خواب چهار خفا خفت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
 از دو لیس بیرون آمد و اینها را خفته بود و نزد و اینها اسلحه ملاخطه کرد و خاک بر سر ایشان
 ریخت و بسیار است بگذشت هرگاه بیک که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بیرون رفت اولاً
 ابلیس بیدار شد و کفار را بیدار ساخت و گفت که محمد بسلاست بر رفت و خاک بر سر شما
 ریخت پس مشرکان دست بر سر نهادند و فریاد خود را و بار بار فتنه و آزار
 شکاف و احتیاط نموده امیر المومنین علی را دیده و فتنه میکشید محمد بر منتهج خویش خفته است
 و بر دوش پوشیده آنگاه بغرم دست بردپاس و در دولت سرانما و امیر المومنین
 بر فاست و مشرکان چون علی مرتضی را دیدند و استنند که آن شخص در قول خود و صادق بود
 از اینجانب پرسیدند که محمد کجاست جواب داد که مرا بجا فطنت موکل نگه کرده آید چه دانم کجاست
 شاید انید که شب را در طلب و بر روز سائیده آید و اهل ضلالت در عین خجالت مسائمت
 شاه ولایت را مجوس گردانید با لآخره با شارت ابولسب و دست از اینجانب
 باز داشت و بجستجوئے رسول مقبول شدند و روایت صحیح آن است که
 حضرت خاتم النبیین حجت العالمین شفیع المذنبین سید المرسلین احمد مجتبی امیر مصلط
 صلی الله علیه و آله و اصحابه اجمعین در آن شب مخفی بودند تا روز س و دیگر که

آفتاب گرم شد طلیسان پر سرانوز انداخته متوجہ خانہ صدیق رضی اللہ عنہ شد و از جناب
 عایشہ صدیقہ رضی اللہ عنہا روایت کہ گفت روزی در خانہ خود شستہ بودیم بوقت استوا کہ
 حرارت مفرط ہوا استیلا داشت صاحب مقام محمود و بحسان محمود بخانہ ما آمد و بایم
 را گفت مرا بہجت نامور کردہ اند امیر المومنین ابو بکر صدیق عرض کرد یا رسول اللہ صلی اللہ
 علیہ وآلہ وسلم ما ہمراہ باشم رسول خدا فرمود آرسے صدیق از غایت خوشدلی در گریہ
 درآمد و گفت یا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دو شتر ترتیب کردہ ام کیے از ان
 دو قبول فرماے آنحضرت فرمودہ قبول کردیم بقیمت و روایتیے آنکہ گفت کہ شترے کہ
 از آن من نباشد اور اسواز نمیشوم ابو بکر گفت ہر نوع خاطر شریف بدان بایلست
 بقدریم رسان و از پیش گذشت کہ ہماے فتر چار صد ورم و بروایت واقدی ہشت صد
 ورم ہو و بعد از ان عایشہ صدیقہ فرمود کہ بتعجل ہر چہ تمام شتر تہیہ سباب سفر ایشان
 مشغول شدہ سفرہ بر طعام از نان و گوشت ترتیب کردیم بعد از ان کہ زاد سفر مرتب گشت
 بندے کہ سفرہ را بان محکم سازند نبود اشہانت ابو بکر کمرے دشت از میان بکشاو
 و آنرا دوشم ساخت بر نیچے سفرہ را استحکام داد و تہہ پیچھے دیگر بر میان بست و بروایتیے
 آن کہ آن نیمہ دیگر را بر مطنہ ایشان بست و بدانجہت نلقب ہذا لفظا فقیں گشت
 بعد از ان عبداللہ بن ارفط اللہی را کہ در راہ ہرے یغایت ماہر بودہ اورا بطریق
 و جہت راہ بری با جرت گرفتند و شتران دو گمانہ را با و سپردند مقرر بر آنکہ بعد از گذشتن
 سر و زینا ثور آرد و عامر بن فہیرہ را تعین نمودند تا گو سفندے چند جہت ایشان صحرا
 مے چرانند و شب نزد ایشان مے آورند تا شیر مے آشامید و عبداللہ بن ابی بکر کہ چون
 بودہ دانا و جلد و پہلوان و توانا اورا بفرمودند تا روز در میان قریش باشد و شب
 اخبار آنجا عت را بسید المرسلین رسانند بعد از ساختن این مہمات سیدنا ابو بکر رضی اللہ عنہ
 در خانہ نقدر ہشت رعایتا للطریق با خود برگرفت آسا گفت کہ این پنجہ روزم بود و در شب

دو شنبہ بہشت و بہت کم صفر از راہ در بچہ بیرون رفتند و متوجہ غار ثور شدند و سید عالم سر بسر قدم
راہ سے رفت و ابو بکر گاہے پیش آنحضرت میرفت و گاہے بقفا و گاہے بر عین و گاہے
بر سیارہ و عالم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ازوے سوال کر دگفت کہ ہر گاہ از مریضہ اینوشتم
پیش میروم و بروقت کہ از مطلب یاد میکنم پس میروم تعینہ گاہے کہ از کین گاہ با منی ترسم
کہ نیاید کہے مترصد در کین شستہ باشند پیش سے روم تا اگر مکر و ہوس باشند بن غاید و چون
از ان سے اندیشیم کہ شاید از عقب ما کہے بطلب ما آید پس سے روم و حجت اطمینان الگاہے
ایست و گاہے بچپ تزد و میکنم چون بحوالی کوہ ثور رسیدند نعلین رسول خدا صلی اللہ علیہ
و آلہ وسلم تنک بود بارہ شد و پاسے مبارک او مخرج گشت خون زبان بچا بقیل است کہ در ان
راہ حجت آکہ پے کم شود آن دو رفیق صاحب توفیق بسر گشت پاپے مسافت مسکروند
و آخر الامر راہنما سے اہل تحقیق ماندہ شدہ صدیق اکبر آنحضرت را بر پشت گرفت و بغار رسانیدہ
و بہر واسیہ برو دشمن خویش گرفتہ بمقصد رسانید و حضرت را بر در غار بنشاند و گفت
یا رسول اللہ تو رفتی مرا سے تا من اول درایم کہ شب تاریک است و غار بام کوہ خالی از حشر است
نہے باشد القصہ ابو بکر صدیق در غار در آمد سوراخا سے بسیار در ان یافت جامہ کہ در بر و پشت پارہ
کر دو بہت مبارک خود و تاریکیہ تفحص یک یک سوراخ میکرد و بوصلہا سے جامہ خویش
مسند کرد و اندوہ در تفسیر تفسیر مسطور است کہ جامہ و سے برو سایر ملکی وہ بنایت گران بہا و تمام
سوراخا باین طریق مسدود ساخت مگر یک سوراخ کہ جامہ بان و فاکر و پاسے مبارک در ان
و شتر و آفتد انچہ دست میداد و در طریق خدمتگذاری پیش ہر دو آنگاہ خیر البشر را استدعا سے نمود
تا در غار نشین رہت در آو و شب در انجا عنودند و گویند کہ در انغار مار سے از سالکا بسیار
انتظار مقدم شریف سید ابراہام میکشید زخمی ہر پاست نہ پاسے مبارک ابو بکر صدیق زوہ خباب
خود را حرکت نہاد و در و در الم آنجا ہر خیز ضبط کرد لیکن اشک بخت از دید مبارکش میرخت
و گویند در انوقت سر مبارک آنحضرت در کنار صدیق اکبر بود و حضرت خود ز خوب بود چون نظر

اشک بر خسا رسید بر ارفا و از خواب بیدار شد استفسار حوال فرمود ابو بکر گفت بارے
 ہر پائے من زخم زده است یا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم گویند آنحضرت از بار تکلم
 فرمود و سبب گستاخی از وی رسید بآر جواب داد کہ از سالہائے درختناہی رحمت شریف
 درین غار بسر میکردم اگر این کار میکردم از شرف و ازت تو محروم میماندم و میدانم کہ العلم از زخم دعا تو
 تسکین ماند و آنحضرت اورا تصدیق نموده آب ہن مبارک بر محل زخم انداخت بالفور شفا مبدل گشت
 بعد از آن کہ صبح بدید آنحضرت ابو بکر صدیق را بر نہ دید از کیفیت آن پرسید صدیق صورتحال
 معروض داشت حضرت در بارہ وی دعاے خیر فرمود و تاج القصص مسطور است کہ چون ابو بکر
 صدیق را در راہ دوست اتر خیمہ را و کینہ غار و غم و یار پیش آمد و او در این دیوار نشست غماز
 اینسا طے میفرمود و ذوقی و نشاطی میافزود و لاجرم از عالم عینیش فراتر میروند کہ خبری
 ہزار عالم نموده بودند و آنچنان بود کہ جبریل امین از نزد حق تعالی در رسید و گفت کہ اے
 محمد ابو بکر اسلام بایرسان و بگوئے کہ پیش از وجود آدم بچہانہ ہر سال روزی این سنگی
 قدرے آفریدہ ایم از مروارید سفید و در آن قندح از بر آشفای صدیق و تریاق
 نہرا و شیرتہ ترتیب کردہ ایم و در خواجہ عالم علیہ الصلاۃ و السلام این جبر صدیق رسانید فی الحال
 السک شکافت و قوی از و بیرون آمد شرابے در و از برف سرد تر و از غسل شیرین تر و از کافور
 خوشبو تر صدیق چون از آن بنوشید فی الحال شفا و صحت یافت و این واقعہ اور بارہ ابو بکر صدیق
 بدین شمار زیر کہ بروایت صحیحہ نبوت پیوستہ کہ چون آب دین آنسر و بر زخم صدیق رسید
 فی الحال صحت یافت و تو خود میدانی کہ آب وہان آنسر در بر صد نہرا کوثر ترجیح وارد و غیر
 مشغول بہت کہ چون ابو بکر صدیق از آن بنوشید از پیش دیدہ و بے حجابے برداشتند
 چنان دید کہ گوشہ غار شکافتہ شد و از آنجا بنش دریاے پرید آمد کشتی در آن باہ و در آن
 کشتی جوئے و از آن طرف دریا بوستانے آنجوان آواز داد کہ ابو بکر نکدل بہا بش اگر خواہی
 درین کشتی نشین تا بگذار منت و در آن بوستان در آئی تا عجایب و غریب صنایع پروردگار

جبل و علی مشاہدہ کنی صدیق فرمود چہ جاستے باغ و بوستان سست جمال محوی را شناس
 راوسے میگوید کہ چون ابو بکر رض از غیبت بحضور آمدہ خواجہ عالم فرمود اسے ایہ کچھ
 کہ روسے منوودہ تو میگویی من بگویم ابو بکر صدیق عرض کرد یا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 تو بفرما سہ خواجہ عالم صلی اللہ علیہ وسلم فرمود اسے ابو بکر دریا حوض کوثر بود و آن کشتی محبت
 بود و آن جوان رضوان بود و آن بوستان مرقدا و بہشت بود اگر خواستی ترا ازین غار کشت
 سے پروانچہ نکارد پس را بروند و بروئے دیگر چین دار کشتہ کہ فرمود آنروز در غار کشتادہ بود
 اگر کفار ناہنجار قصد یا کنند از ناہنجار یا تو بیرون رویم و قدم در آن کشتی نہیم و از آن دریا
 عبور کردہ در سہرستان جنت فرود ایم و گوئید چون سید ابراہم در انغار قرار گرفت خداوند
 تعالی درخت ام غیلان کہ آنرا امغیلان میگونیہ بر در غار برویاند و خفت کونوز و حشہ الہام
 رسید کہ پروانغار آستانہ سازد و بچند ہند و عنکبوت را حکم پرودہ وادی شدہ عنکبوت پرور
 آن غار پرودہ تنہید و آنحضرت با صدیق اکبر آن شب در انغار بگذراشتند و از آسمانست ای کہ
 منقول است کہ چون غیر البشیر و پدرم حدیق اکبر از کہ بیرون رفتند روزہ گیر چون صدقت
 صدیق را یا رسول مقبول میداشتند جمع از قریش بمنزل آمدند و در را زوندن بیرون آمدیم
 مشرکان ازین پرسیدند کہ پدرت کجاست گفت منیداعم از میان ایشان ابو جہل طباغ
 چنان بروسے من زد کہ گوشتوارہ از گوشت من بیرون افتاد بعد از آن ابو جہل گفت
 تا در اعلی و اسفل مکہ نہاگردند کہ ہر کہ محمد یا ابو بکر را بیارد اورا صد شتر عطا کنم و چہین ہر کہ را
 بر سر ایشان برو صد شتر تسلیم نمایم جو اثنان قریش با شمشیر و چوب طبع مال ہر در گاہ و بیابان
 نہا و ندو ہم اہل طغیان قاپچہ گرفتہ بلا شش آنحضرت شدہ و قایم کہ موسوم یا یوگز بود
 باحتدادہ بسیار نشان پے یافتہ نزدیک بغار نور پر سید قریشیان را گفت کہ مطلوب شمارم
 غار و نگذشت مشرکان چہ ان اشیاء کوثر و پرودہ عنکبوت را دیدند قایم را گفتند کہ تو
 خرف شدہ شاید کہ پیش از میلاد محمد عنکبوت بر زمین غار نمیدہ نقل است کہ چون قایم

مشرکان را ولایت میکرد که مطلوب شما در این غار است و از اینجا تاجا و زکوره و در این
 باب مبالغه نمود و جاعته از کفار بر در غار بگذشتند کبوتران از آشیانه خود پرواز نمودند
 ایشان چون بیضه کبوتران و پرده عنکبوت دیدند گفتند اگر درین غار آورده بودی
 بیضهها شکسته شدی و تار عنکبوت گسسته گشتی حضرت خواجہ عالم علیہ السلام دانست که
 که حق تعالی او را بسبب تار عنکبوت از شر اعدائکما بدشت و بیضه کبوتری در حیطه حمایت
 در آورده و کبوتر و جاعه خیر کرد و گوشتی تا بامروز هر کبوتری که در حرم است جلد از نسل
 آن دو کبوتر اند که دعا سے خیر از حضرت در باره ایشان و روایت از بکت آن مقدار
 عمل از گرفتن و کشتن در حفظ آبی در آورده اند و تا بقیامت خلایق از شکار آنها ممنوع
 شدند و در شان عنکبوت فرمود که شکر سیست از لشکر طایفه خدا تعالی و نهی کرد و قتل
 آنها القصه مشرکان حیران و پریشان با گشتند و در اعلام النوری مذکور است که چون
 قریش بدر غار رسیدند فرشته بصورت آدمی آنجا بسوار ایشان و بود با ایشان گفت که
 محمد را درین غار مجوسید بلکه در شعاب و در غار هاس که در این نواحی و حوالی است آنجا
 طلب کنید آنجا خلایق در اطراف جواب پرانده شدند و حضرت رسالت پناه صلی اللہ علیہ
 وآلہ وسلم با ابوبکر صدیق رضی اللہ عنہما از شر آن اشرا در حیطه حفظ و حمایت پرور و کار جل و علا
 مصطفیون و محفوظ ماند و ترجمه صواعق مخرقه موسوم سیرین قاطعه و رخت ترجمه است
 آن لاتنصروه فقد نصره الله اذ اخرجہ الذین کفروا سے نوید اگر نصرت و یارے ندید
 پیغمبر را زود باشد که خدا تعالی یاری کند و رستقبل و فرنگزار و اوجا چنانچه و راضی
 فرنگزار شسته پس تحقیق یارے کرد و اوجا خدا تعالی زمانیکه قصد بیرون کردن او از که
 کردند کفار و خدا او را دستورے بیرون رفتن داد ثانی اشین اذ ہما فی الغار و رجا لیک
 و دوم دو بود نصرت داد و وقتیکه ہر دو پیغمبر رسول خدا صلی علیہ وسلم و ابوبکر و غار
 بودند و قفس پریناوسی چنین آورده کہ روز دیگر مشرکان بخص نضر بیرون آمدند و بدینا

آوردند و خدایتعالی اورا از نظر ایشان پنهان ساخت که آوراند و ندانند و نیست که مشرکان بالا
 غار بودند که از ایشان تا آنحضرت حمل گشتن ترمانده بود ابو بکر غناک و اندر و گمین گشته اشک
 از دیده ریختن گرفت آنحضرت سبب گریه استفسار نمود صدیق اکبر گفت یا رسول الله میترسم
 که بساوا وسیع بذات بابرکات شمارند اگر یکی ازین کفار زیر قدم خود نگاه کند یا را عین رسول
 علیه السلام فرمود ما ظنک باشین الله ثلثا اسی ابو بکر گمان تو در باره آن دو کس که سیوم
 شما خدا باشد چیست چنانچه ازین قول خبر رسید و او تعالی جل شانه بقول خود اذ یقول لعلنا
 لا تخزن ان الله معنا و قتیله پیغمبر علیه السلام گفت مریار خود را که ابو بکر است آندوه مخورید بیکدیگر
 خدا با ما است نگاه داشتن از دشمنان و تصرف دادن بر امنا فانزال الله سکینه علی پس
 فرستاد خدا بیتعالی من خود را که سبب سکون قلب است بر رسول مایه صاحب او و این
 قول ظاهر است زیرا که صدیق مضطرب بود بر حال رسول علیه السلام و ایده بچینود و لم یروها و
 قوت داد پیغمبر خود را با شکر که ندیدند ایشان آنرا یعنی ملائکه را فرستاد و در فاز نگاهداشت
 او کند یا هر او ملائکه منزه است در روز بدر و اخراب و این تقدیر اینجا و ایده بچینود و مملوک است بر حمله
 نصره الله انتی اجماع مسلمان بر این شده که مراد از صاحب در این است ابو بکر است و گفته اند که هر
 کسیکه منکر صحبت ابو بکر باشد کافرست و در کثان با پیغمبر آورد که گفته اند هر کسیکه انکار صحبت ابو بکر کند
 بتحقیق کافرست زیرا که انکار از کلام الله کرده و باقی صحابه را اینحال نیست و هم در کثان آورده چون جبریل
 آمد و رسول ص را مکرر کرد که از یکدیگر برو در رسول م فرمود و من یخرج معی باس بیرون خواهد آمد جبریل
 گفتند ابو بکر با تو خواهد بود انتی و روایت کرد و اینجا هم از ابن عباس که پیغمبر در علیه فانزال الله علیه راجع ابو بکر
 است و ضمیر در ایده راجع است بر رسول م و انتشار ضمیر منافی مقصود نیست زیرا که ضمیر در هر یک راجع
 می شود بچیزیکه مناسب و لایق او است و جلالت و عظم ابن عباس حاکم است بر اینکه اگر رضی میافتی
 حکایت با معنی نکرده با آنکه مخالف ظاهر است چنانکه در صواعق مخترقه منقول است و شیخ فرید الدین عطار
 در باب نزول سکینه بر صدیق فرموده ۵۰ خوابه اول که اول یاروست ۶۰ ثانی اشین از بهانی الغار اوست

چون سکینه حق شده منزل برگشت مشکما سے عالم حل برو دریا جل اندرین از ابن عباس نقل کرده که چون ابو بکر صدیق از فارابیون آمد حضرت مصطفیٰ اورا انگین و مخزون وید قمرود اسی ابو بکر حبیب که رنگ ترا شفیق سے بنیم ابو بکر گفت شب خواب کرده ام از ترس آنکه نباید گزند بذات پاک تو رسد حضرت مصطفیٰ فرمود خدا تعالی ترا عطا فرمود عنوان اکبر خویش ابو بکر صدیق پر سید عنوان اکبر حبیب یا رسول الله حضرت فرمود که حق تعالی از برای همه مومنان یکبار تجلی فرماید و خاصه از برای تو یکبار القصد مری است که آنحضرت سه شبانروز در الفار قوت نمود و هر شب عبد الله بن ابی بکر در غار پیش ایشان بموجب قراری آمد و علی الصبح در میان قریش می بود و هر وقت که در میان قریش قرار داد و فعل ابو قحسبه پیوسته شب هنگام انحراف آنحضرت میگردد و بکر و کید ایشان اطلاع حاصل میشد و قاهر بن منیر که غلام ابو بکر بود گو سفندان میچرانید چون ساحتی از شب میگذشت گو سفندان بدر غار می آورد تا رسول مقبول و ابو بکر پیشتر گو سفندان شب میگذرانید تا سه شبانروز برین سوال بگذشت بعد از آن خواب عالم علی ابو بکر صدیق غریب مدینه فرمودند در روضه الصفا سطوت که بیرون رفتن حضرت رسالت پناه علیه السلام و صدیق در سبت و هشتم صفر سه رجب عشر از بعثت بوده و طایفه برانند که در غره رجب الاول بعین سال واقع شده در سیفورت در روز شنبه و چشمنه رومی داده علی اختلاف القولین و جمهور اهل ایم در مؤلفات خود چنین ایراد کرده اند که چون آن دو رفیق شفیق سه شبانروز در الفار بسر بردند در روز شنبه غره رجب الاول یا در شب و شنبه نیم این ماه حاکم بن منیر و عبد الله بن الرقیط نیامند و ششتر از ابو عود بیاروند سید انبیا صلی الله علیه و آله و سلم بر ناقه جزعاسوار شد و ابو بکر را ردین نزد ایشان و عامر و عبد الله بر شتر نشسته و راه سواحل پیش گرفتند و در تاریکی شب ان شدند و تا که رگ در روز پنج منزل قرار نگرفتند آنگاه در صحرای بسیار تنگی رسیدند آنجا فرو آمدند و ابو بکر عمل خواب بر روی آتش و در سبت که آنحضرت با سایش مشغول شد و ابو بکر قدح شیر از شبانی که در آن شامی بر علی عتاق مشغول شد و شامی از آنکه رسول مقبول از خواب بیدار شد نزد او آورد و آنحضرت شیر را به شامی

و آنچه مافی نامد با بوبکر از زانی فرمود آنگاه ابوبکر عرض نمود که وقت رحلت است رسول مقبول و ابوبکر با آن و ورثین باز برپا نهانند و در هر حلقه قدیر بمنزل ام معبد خانه نشست مخالف خراج گذارند آنحضرت افتاده خیر الدین علیهم السلام آنجا منزل ساخت و دست مبارک بر پشت یک از غنایم او که از غایت ضعف و پیری و ناتوانی از رفتار باز مانده بود و کشید و از قناره پستان آن کوسید شیر از آن در دوران آمده چنانچه تمامی حاضران از شیر سیر شدند و هر ظرفیک در آن خمیه بود و پر شد و آن کوسفند بکست دست مبارک آنحضرت و شیر ده سال بزیست و ام معبد گوید که آن کوسفند که دست حق پرست حضرت پدر رسیده بود و صبح و شام از امید و شیدیم در در زمان خلافت امیر المومنین عمر رضی و رعایم زبان بپاک شد نقل است که روز دیگر از رحلت آنسرور و ابوبکر صدیق از منزل ام معبد اهل مکه و حرم شنیدند که با تفت با و از بلند بیتی چند میخواند و در سیر گان زونی ان ابیات را پیرین پنج ترجمه نمود دست فتنوی

حدا بهترین نشان جز سواد	مر آن روز فیق مبارک نهاد	که در خمیه ام معبد شدند
مادرین حنیفه مویید شدند	مرا و را نمودند راهی هدی	از ایشان پذیرفت دین خدا
کس کور فیق محمد بود	یفسر و زبخته مویید بود	ز آل قصبی بخت مجور گشت
چون نور محمد از آن گذشت	بنی کعبه خوش گوارنده باز	بزرگ ز فزند نیکو نهاد
پیر سیدار معجزش گمان چه بود	که در خمیه ام معبد نمود	که او داشت یک کوسفند ضعیف
ز رنج استخوانش بنگاه نجف	بالید دست مبارک بدان	روان گشت از شیر هم در زبان
بهرس یک جرعه زان شیر داد	بیس شیر انگه بدان پیر داد	جرا و از ده معجزش شد بلند
وز انجار با کرد آن کوسفند	سعادات ابوبکر از آن روایت	که از صحبت او عنان بر تافت

و بعضی این ابیات مناقص ساخته اند نماید که صاحب روضه القلا حباب القل آن میکند چنانچه سیر باید و فی کتاب مختصر مفر الباشم ثم با جرت بعد از یک هی و ز و جفا قاسما و کان الالهیا یورخون بیوم فزول الرحل المبارک و مثل این در معارج النبوة مذکور است که بعد از در نه ام

بعد و ابو عبد شومر او بجناب حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم آمد و بدو بولست
 اسلام مشرف شدند الحمد للہ علی ذلک و دیگر از وقایع آن سفر آنکه سراقه بن مالک مدحی بطبع شتر که
 قریش وعده کرده بودند بر اسب خویش ششست از عقب رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 بشتافت و چون نزدیک با حضرت رسید پیشش بسرو آمد پیاده شد باز لام تقاول چیست
 و ما آنکه فانی کرده طبع او بود و روئے نمود باز متعاف آنسر و در سیر آمد و چنان تندر اند
 که او از قرأت حضرت رسالت شنیده و توبت و بکراست پیش بسرو آمد و او نیز جزیر انگیزت
 و تاخت میان او و رسول مقبول مقدار دویزه مسافت پیش نموده آنحضرت مناجات کرده
 گفت ای از ما شتر اقم را نقابت فرما مقارن آیند عاقبیم سپ سراقه در زمین فرو رفت
 سراقه نباده شد فریاد برآورد که یا محمد و عافراے که اسب من خلاص شود تا من باز گردم و بکرس
 که از عقب تو متوجه شود باز گردانیم بدعاے حضرت رسالت است او مطلق العنان گشته سراقه
 امان نامه از آنحضرت طلبیست مراجعت کرد و بسیار کس را که بطلب رسول مقبول می آمدند
 یاد گردانید و دیگر از وقایع آن سفر آنکه بریدہ بن الحنصیب سلمی یا ہفتا و نفر از قبیلہ خویش بطبع شتر آن
 که قریش وعده کرده بودند سر راہ حضرت رسالت پناہ صرگرفت در سیر کاژ روئے منقول است که
 چون رسول علیہ السلام بریدہ را دید پرسید کہ نام تو چیست جواب داد کہ بریدہ آنحضرت فرمود بر و
 امر ناسیہ نیکو باشد کار با باز سوال فرمود کہ از کدام قبیلہ بریدہ گفت از بنی اسلم رسول مقبول صلی اللہ
 علیہ وآلہ وسلم فرمود سلامت یافتیم و بار دیگر پرسید کہ بنی اسلم از کدام طایفہ جواب داد کہ از بنی سہم آنحضرت
 فرمود خرج سہمک یعنی بیرون انداز سہم تو بریدہ چون لطف گفتار و نور حسن او طلاق لسان
 و فصاحت بیان پیغمبر انس و جان را مشاہدہ نمود و سعادت اسلام فانی گشت و بہر کہ باوے
 بودند تمام تہنیرت اسلام مشرف شدند و دستار خود را از سر کشادہ بر سر نیزہ علم بستہ پیشش
 آنسر و روان گشت و مروست کہ در آن ہنگام زیر بن العوام و تبر و استی طایفہ بن عبد اللہ
 یا جماعتی از تجار از جانب شام می آمدند و در آتنای راہ بار رسالت پناہ بلائی گشتند و ہر یک را

آن روز یوم ووشنبه بود از ماه ربیع الاول و لیکن اختلاف است که از ماه چند یوم گذشته بود یعنی اول ماه گفته اند و بعضی دوم و بعضی دوازدهم و اختیار متاخران آنست که نزول آنحضرت در حظه مدینه بروز دوشنبه دوازدهم شهر ربیع الاول چهارم تیر ماه از شهر فرس و نهم ایلول از ماه هرات روم سال نهم صد و سی و سوم از تاریخ اسکندر و می و سال چهاردهم از سبت آنحضرت بود و الله اعلم بالقصه چون مدینه منوره بمین مقدم شریف حضرت خیر البریه از سپهر کبود در گذشت همه قوم الضار جمع آمدند و چون پرویز گردش مع آمدند با وای اطاعت بر افراختند بی نصرتش جان ندها ساختند و آورده اند که حضرت صلی الله علیه و آله و اصحاب و سلم عنان مرکب خویش از جانب راست مدینه بگردانید و بحاجه قبا توجه فرمود و در قوم بنی عمر بن عوف بن کلثوم بن اسد دم و بر و ایست بن سعد بن خشمیه نزول نمود و چند روز در اینجا توقف کرد و اختلاف است که چند روز در بنی عمر بن عوف آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم میسر برده بقوله چهارده شبانه روز و بقوله چهار روز و بقوله پنج روز و بقوله بیست و دو روز و شیخ بن حجر در شرح صحیح بخاری در شرح قول اول نموده و الله اعلم چنانکه در روضه الاحباب مسطور است و مرویست که آنحضرت صلی الله علیه و آله و اصحاب و سلم هنگام توقف بحاجه قبا مسجد بنیاد کردند که آیه وافی بهایه المسجد اسس علی التقوی الی آخره ازان خبر رسید بد و آن اول قبه المیست که حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و آله و اصحاب و سلم در مدینه بنا ساخته آنجا نماز گزارد و نقل است که بعد توجه رسول مقبول از مکه بمدینه امیر المومنین علی بن ابی طالب حسب فرموده آنجناب مدت سه روز در حریم حرم توقف نموده و در این خلافت را که نزد آنحضرت صلی الله علیه و آله و اصحاب و سلم بود بصاحبانش رسانید آنگاه پیاده متوجه شیر شد و هنوز آنحضرت در قبا بود که علی رضی الله عنه بخدایت شرف شد و گویند در شب راه میرفت و روز محق میشد و تا به قندهم و نیز هم شهر ربیع الاول علی بن ابی رسید و انواع طلال کشید و با پیاسه مبارکش آید و اگر ده حضرت دست حق پرست برانج اختیار

کہ موضع مسجد سے بنا کر وہ اندرون باکونون باقی ست و بعد ازاں حضرت رسول مقبول از انجا
 نیز در حرکت آندہ از مشاہیر شہر ہر یک ز نام نائے خیر الانام رامیکہ رفت و بزبان نیاز میگفت
 یا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم منزل مرا بنسبت نزول ہمایون مسفت کرد ان تا مشراط
 اخلاص بتقدیم رسایتم و آنحضرت میفرمود کہ در آنستہ روز بگزارید کہ او ماورست و همچنین میرفت
 تا بنین کہ حالا مسجد مبارک مدینہ است رسیدہ تا دوران موضع بزانو در آمدہ ابو ایوب انصاری
 پیش و ویدہ گفت کہ یا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم وثاق من نزلو یکمین منازل است
 باین زمین اگر اچا رستہ فرما سکا جمال و انتقال ترا بہر بنجانہ ہرم کرم عافو و آگہ خانہ خانہ تست
 و رسول علیہ السلام اجازت داد ابو ایوب انصاری آنحضرت بجای آوردہ حضرت رسالت پناہ صلی اللہ
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم مدت ہفت ماہ در خانہ ابو ایوب انصاری بسر برد و راستی نیست
 کہ ناقہ رسول مقبول بر در خانہ ابو ایوب سببہ بر زمین نہادہ و جبریل عدنانزل شد و گفت
 اسے محمد اینخا فرو دآمی کہ ابو ایوب حق تعالی را تواضع نمود آنوقت کہ تو در مدینہ تزل کردی
 و مردم خانہ خود را بیدار نمودی آنجا تزل فرماے ابو ایوب در دل خود گفت من مرد ضعیف و فقیر
 و رسول صرا من عار دار و کہ بنجانہ من نزول فرماید چون او تواضع نمود و خود را زمینخنی و روید
 تو بنجانہ کے نزول فرماے آنحضرت بنجانہ ابو ایوب نزول فرمود و ہفت ماہ در سفلیات نخل
 بسر برد ابو ایوب باہل و عیال و عیالات و در روایتی آنست کہ ابو ایوب عرض کرد کہ یا رسول
 اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم میخوام کہ تو بیال خانہ تشریف فرماے و من بنجانہ اسفل مایتم
 و چون مبالغت ابو ایوب از حد در گذشت آنحضرت قبول فرمود و مدت یکماہ در بالاخانہ
 اقامت نمودہ تا جبریل فرمان آورد کہ مسجد و حرات خواجہ عالم علیہ السلام تعمیر ساز و آنحضرت
 بعد از ہفت ماہ کہ بزمینہ تشریف آوردہ بود و ندیدہ بنسبت مسجد و حرات خاصہ بزمینیکہ محل
 نزول ہمایون بود و خریدہ اشتغال فرمودند و گویند از زمین حتی دو بیتیم بود و سہیل سپین
 رافع بن عمر و آنحضرت بردہ انتقال ملاخریدہ بود و قیمت آن بابو بکر صدیق سیر و تسلیم ایشان

نمود و در بعضی از جوارب آن نمناک کرے چند از کافران بود و در سختی چند از زانیان بود و خرابی هم
 نمود با اشارت خواجہ عالم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کو رہا رہنمائی کر دند و درخت خراب را بیدار کنند
 و خرابی را بہموار ساختند و چون زمین بہموار و مسطح گردید طرح مسجد بفرمودہ حضرت رسالت پناہ صلی اللہ علیہ وسلم
 و در وقت عمارت یاران از مہاجر و انصار سنگ و خشت میکشیدند و آنحضرت در خشت کشیدن
 ناایستاد موافقت مے نمود و چون باران اتمام آنحضرت در باب عمارت مسجد دیدند و مشاہدہ
 کردند کہ بنفس نفیس خود خشت میکشند بہمنہ یکد و اہتمام تمام بداد و اعانت و کارور آمدند و چون کار عمارت
 بہ پیشرفت رسید ام فرمود تا شاخہاے خراب را و درخت و کشیدند و تنہ ہاے درختان را ستون
 ساختند و بعضی از انہا در حرم اب بکار بردند و قبلہ بجانب بیت المقدس معین شد و سہ دراز مسجد
 یکدشا و ندیکہ آنکہ باب رحمتہ ملقب است و در دیگرے کہ پیناہر از ان در مسجد تشریف مے آوردند و
 دیگر و منوخر مسجد کہ عوام از ان در در مے آمدند و در ان ایام کہ مسجد بنور تمام نشدہ بود و در محل
 کہ وقت صلوة و نماز مے اقامت بجا می نمود و معنی و آن مسجد ہسم بھمان طریقہ بود تا در زمان
 خلافت سیدنا عمر بن الخطاب رضی اللہ عنہ چون مردم بسیار جمع مے شدند خلیفہ ثانی رضی اللہ
 عنہ آنرا کشادہ گردانید و لیکن در مصالح عمارت تغیر نداد و بعدہ سیدنا عثمان بن عفان آن بنا را تغیر
 دادہ کشادہ تر گردانید و دیوار ہاے آنرا از سنگ نقش و کج بساخت و ستون ہاے آنرا نیز بجا
 مستقر شدہ ترتیب نمود و ستون آنرا از چوب ساج ساخت بعد از ان در زمان امارت ولید بن عبد
 الملک بن عبد العزیز آنرا کشادہ تر گردانید و خانہاے از واج مظہرات رسول مقبول ص کہ متصل مسجد بودند
 داخل گردانید پس از ان ہمدی از خلفاے عباسیہ آنرا عمارت کرد بعد از ان ہامون بن محمد بن محمد
 زیان ساخت و بناتے آنرا استحکام داد تا اکنون بناے ہامون است و اللہ اعلم بہم در ای سال
 زید بن حارثہ و ابو رافع معہ پانصد و ہجہ و دو شتر بفرمان حضرت رسالت پناہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 از مدینہ مکہ رفتند تا نبات مکہ آنسور رقیہ و فاطمہ و ام کلثوم رضی اللہ عنہم را باز و جبہ شریفہ
 محترمہ او سووہ بنت ربیعہ بنیہ آوردند و عبد اللہ بن ابی بکر رضی اللہ عنہ نیز مار خویش ام روان

وخواهر آن خود اسماء عایشه صدیقہ را بعد نیہ آورد و گویند آنحضرت علیہ الصلوٰۃ والسلام بہت
خاصہ خویش مسکن متحمل بدویار مسجد یا فرمودہ بود بعد از اتمام عمارت از منزل البواب
بابین و خیابان خود سجدہ معذور نقل فرمود و در جہاں سے الاول ہجرت سال سلمان فارسی گمان
شدہ در سلاک خدام خیر الامام علیہ السلام انتظام یافت و در مقدار عمر او شمار اختلافات
است کہ بعضی چہار صد سال گفتہ اند و بعضی سہ صد و پنجاہ سال و بعضی پانچ ہجرت ہجرت
از دو صد و پنجاہ سال کم نگفتہ و در ہجرت سال بعد از قدم آنحضرت بدنیہ منور بکام
فرغینہ ہائے ناستیشین و نماز و دیگر و نماز حقن کہ دو رکعت بود مقرر و مفروض شد کہ چہار
رکعت گذارند و نماز باد او و نماز شام بحال خود باندہ و سنت اذان درین سال در میان
آج و منصب سوئی بر بلال مقرر شد و ہجرت سال عبداللہ بن سلام کہ از جملہ پیروان
علم و دانش تیار تمام داشت با سلام در آمد عبداللہ بن سلام گفت کہ چون آنحضرت بدنیہ
تشریف آورد مردم بلازمست آنجناب مبادرت می نمودند من نیز بموافقت ایشان
ہجرت آنحضرت شرف گشتم چون چشم من بر روی مبارک افتاد و انستم کہ روی
او بروی کذابان نمی نماید و آنحضرت نصیحت میفرمود چون گوش بر نصیحت منادم شنیدم
کہ آنحضرت میفرمود ایہا الناس افشوا السلام و اطعموا الطعام و صلوا اللارحام و صلوا باللیل
والناس نیامید بخلافتہ السلام بعد استماع نصیحت مراجعت نمودم و توبت دیگر
چون مجلس شریف آنسرور در خلوت شتافتیم و آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم مسئلہ
سوال کرد کہ جواب آن ندانم الا رسولی آوالت کہ جنت چیست کہ فرزند گاہی بیدر و گاہی با درشتی
دارد و دوم آنست کہ اول طعامی کہ بر ما بدرہ بہشت برای مومنان کہ شدہ چہ خواهد بود و سوم آنکہ اول
علامت از علامات قیامت چہ خواهد بود آنحضرت بجا جواب سوال پرداخت و فرمود کہ اگر نطفہ زن بر نطفہ
مرد پیشہ گرفت فرزند با درشتی بہ خواهد بود و اگر نطفہ مرد بر نطفہ زن پیشہ گرفت طفل سید
ماند باشد و دیگر اول طعامیکہ باہل جنت رسانند زیادتیا جگر نامہای باشد کہ اکنون زمین پر است

وگویند زیادتی حکم قطعاً نیست منفرد که از جگر او او سخته و تکلیف تر و شیرین تر از جگر با شربت جواب
سوال سوم آنکه سید احقر خلافتی چنان روی نماید که آتش از مشرق پدید آید و بر منوال ایشان
که گوسفند می راند خلق را بجز صحرای راند چون عبدالعزیز بن سلام انجیوای شریف فی الحال
برزبان آورده شهادت لاله الا الله و انک رسول الله و پند رین سال حضرت صلی الله
علیه و آله وسلم میان ارباب و تار و سکنیه از اهلای مکہ و مدینه عقد موافقات منعقد گردانید چهل و
پنجاه روز مهاجران مکہ و چهل و پنجاه روز انصار مدینه و بر دایته و گیر از هر صنف پنجاه مرد و با هر
و تعیین آنحضرت سلسله موافقات محکم گردانید و آنحضرت علی بن ابی طالب برادر خود خواند
و فرمود انب اخ فی الدنیا و الاخره و گویند که در آن باب کتابت بنوشتند که باید گیر معاوی
و موسسات نمایند و از یکدیگر میراث برند تا بعد از خروجه بدرایه کریمه و اولی الارحام بعضهم اولی
بعض فی کتاب الله نازل شد و میراث بیرون بعقد موافقات منسوخ شد و شیخ ابن حجر
در شرح صحیح بخاری آورده است نقلاً از ابن عبد البر که موافقات دیگر و رای این موافقات
بود در میان مهاجران پیش از آنکه انصار در زمره اصحاب در آیند پس معلوم شد که عقد
موافقات و لوبت بوده و بعد از آنکه و پند رین سال بدعا آنحضرت هوای مدینه
بحقیقه انتقال یافت آورده اند که چون مهاجران مدینه آمدند هوای آنجا عفوشت که
داشت ایشان را سازگار نیفتاد اکثر غریبا بیمار شدند حضرت رسالت پناه بران خستگان
ترحم فرموده و عاکر و ببرکت دعای آنحضرت حق تعالی غریبان را رنجور را شفا فرست و فرمود
و هوای مدینه سازگار و صحیح گشت و عفوشت و هوای آنجا بحقیقه انتقال یافت
و پند رین سال حضرت مقدس بنوی صلی الله علیه و آله و اصحاب و سلم با جناب عائشه صدیق
رضی الله عنهما زنان فرمود و برایت مشهوره زنان حضرت عائشه در سال اول از هجرت
در راه شوال روز چهارشنبه واقع شده بود و جناب صدیق اکبر و زنه ساله بود و در سال اول
از هجرت آنحضرت روز عاشوره بصیام اقدام فرموده و اصحاب را نیز بتبایعت فرمود

و سبب آن بود که پیروز روزه میداشتند و میگفتند که در روز عاشوره موسی علیه السلام از حضرت
 ظلم فرعون خلاص یافت و قبطیان در روز و نیل عرق کشند بشکر از این نعمت موسی علیه السلام باقی عمر این
 روز را روزه میداشتند جناب رسول مقبول فرمود که من با حای سنت برادر خود موسی علیه السلام حاج
 و اولی ام و بنادوی برافروزد تا اگر دیوان را بصوم آن روز ولالت نمود چون روز ماه صیام
 مقروض شد آن سال نه و ایتام که در باب صیام عاشوره بودند از در روضه الاحباب مسطور است
 که اتفاق است علما را بر آنکه روز روز عاشوره اکنون سنت است زیرا که پیغمبر صلی الله
 علیه و آله و سلم آن روز روزه میداشت و ام فرمود تا این روز را روزه دارند و در نصیلت
 روز این روز فرمود که کفارت گناهان کیسالمه میشود و عیال گفته آمد استحب است که روز
 یوم ناسع را بان صوم کنند زیرا که بعجت رسیده که حضرت فرمود در سال آخر عمر خویش که اگر بقیه
 روز نهم را روزه دارم و در سال آینده وفات یافتم و همان حکمت در صوم ناسع و عاشر
 آنست که تا شنبه پیروز و واقع نشود چه ایشان روز دهم را تنها روزه میدارند و بشما علم
 و از وقایع سال اول زبیرت آنکه گرگ از رگه گوسفندی در ریود و شبان از عقب دیده
 گو سفند از چنگال گرگ بیرون آورد و گرگ بزبان فصیح تر گفت چرا ز قیقه ای و تعالی بمن
 از انی داشته بود باز گرفته و شبان متعجب و خیره شده گفت که هرگز ازین عجیب نداری
 ندیده ام که گرگ تکلم کند گرگ گفت ازین عجیب تر آنست که مرید در میان این نجاران
 که واقع است میان و سنگستان شمار از گذشته و آینده خبر میداد و چو بان از پیروز
 بود نزد صاحب جموع علیه السلام رفت کیفیت واقعه را باز گفت آنحضرت شبان را تصدیق
 نموده فرمود که این صورت از جمله علامات قیامت است و همدین سال تولد عبد الله بن
 زبیر بود و در همین سال حضرت رسول مقبول بر قیام برادر پیش از قدم آنحضرت
 بیکاه در مدینه وفات یافته بود و در سلک نقباء مسلک بودند از گزارد و اینها سعد بن زکریا
 که او هم نقیب توئی از انصار بود و کلثوم بن العلام از مسلمانان مدینه و عثمان بن مظنون

داغ اجل را بلیک گفتند و پھر دین سال ولید بن مغیره و عاص بن وائل سہمے کید
 عمر بود و از حمله غلاطے کفار بودند و در سفر سفر با هم مراقت نمودند و گویند کہ درین سال
 اول از ہجرت یہود بنی قریظہ و بنی نظیر و بنی قینقاع نزور رسول مقبول آمدہ گفتند
 یا محمد خلق را بچی چیز دعوت میکنی آنحضرت فرمود کہ بشہادت آن لا الہ الا اللہ و آن محمد
 رسول اللہ انکاء اوصاف حمیدہ خود را بر وجہیکہ در تورات مذکور بود و یکیک تعاد و فرمود
 یہود گفتند ہر چی گفتے شنیدیم و با جہت آن آمدہ ایم کہ قواعد مصالحہ را استحکام میدہیم
 متفقون آنکہ از مانع و ضرر ہنوز سدا ز ما چشم احسان ندارد و از ضرر ما این پاش
 ہیکس را از اعداد و عدالت تو معاونت نمایم و ہر یک یک را از احبابے تو بوجہ از وجہ
 تعرض نہ ساینم تا آن زمانیکہ ما را معلوم شود کہ ہم تو قوم تو کی مے انجامد و سید عالم
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم متمسک ایشان را قبول نمودہ فرمود جہت ہر قبیلہ صلیما مہ قلم آوردند
 و اللہ اعلم **فصل چہارم** در ذکر وقایع سال دوم از ہجرت بنی آخر الزمان و بیان

از وایح جناب فاطمہ زہرا با علی مرتضیٰ رض و شرح تمامی غزوات محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 و موسوم شدن سال دوم بسنہ القتال باتفاق جملہ مورخان و در سال دوم از ہجرت و ماہ
 شعبان روزہ ماہ رمضان فرض گردید و صدقہ فطر واجب گشتہ و حضرت خیر البرہ صلی اللہ
 علیہ وآلہ وسلم روز عید بصرہ را میزدہ و نماز عید بجماعت ادا فرمودہ و نیز در سال دوم
 تحویل قبلہ بود علما سے حدیث و باہران فن سبیر رحمہم اللہ میفرمایند کہ چون حضرت عیسیٰ
 ہجرت فرمود و شانزدہ یا ہفتدہ ماہ بجانب بیت المقدس نماز میگذازد و روزے آنحضرت
 باصحاب و مسجد نبی سلمہ نماز میبین گنزد و در رکوع رکعت دوم بود کہ جبیر بیل ۴
 تشہیف آورد و آیکہ بریمہ قدری نقشب و چپک فی السماء الایہ فرود آورد و خواجہ عالم صلی اللہ
 علیہ وآلہ وسلم ہم مذکور رو بہ جانب کعبہ آورد و مقتدیان بہ موافقت کردند و ہمت از را
 ہچنان تمام کردند و آن مسجد مذکور القبلتین مانت گشت و گویند کہ تحویل قبلہ در شصت ماہ

بیان بود در وقت الاحباب سطور است که روز و شب تقصیف رجب سال دوم
 بود از هجرت که جبریل آمد و آیه آورد که قدری تلبس و جهات الایه و آخرین سال
 دوم از هجرت در ماه رجب یا هجرت عقد مبارک میان آن دو پندیده متبک منقذ گشته یک
 علی مرتضی و دیگر فاطمه قبول زهر ارضی الله عنها و زنا هم در آن ماه بود و لقب بعد از آن
 بود و در بیان این واقعه اهل سیر و احادیث در کتب خویش روایات نقل کرده آورده اند
 مجمل و بعضی مفصل و ایراد تمامی اقوال موجب تطویل اجمالاً تحریر این واقعه میکنم ثبوت پیوسته
 که ترویج حضرت زهرا یا علی مرتضی بحکم خدا تعالی واقع شد چنانکه از اخبار رضی الله
 عنه مرویست که فرمود رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم بدرستی که حکم کرد مرا خدا تعالی
 که نکاح کنم فاطمه زهرا را با علی مرتضی ازانی المواب و در جامع الاصول است قول است که ترویج
 جناب سیده در سال دوم از هجرت در ماه رمضان بود و زنا در شهر ذیحجه واقع شده و بعضی
 گفته اند ترویج فرمود رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم در ماه رجب و نزد بعضی در ماه صفربعضی
 گفته اند بعد غزوه احد و جناب عیسی آتازی مولای الله علیه و آله و انهم لثغر ان و مرارة المومنین افاده
 سیف یاید که ترویج فرمود رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم فاطمه زهرا را با علی بن ابی طالب که کم زاو و بود و
 افضلترین اصحاب خاتم ولایت بنوه در سنه ثانیه از هجرت در ماه رمضان المبارک بعد
 مراجعت از غزوه بدر و نزد بعضی بعد غزوه احد چنانچه از ابو عمر و مرویست که عبد الله بن
 سماک جعفر الماشی میگفت که ترویج کرد رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم فاطمه زهرا را با علی مرتضی بعد واقعه
 احد و در آنوقت سین شریف حضرت زهرا پانزده سال و پنجاه و پانزده روز بود و سن
 علی مرتضی آنروز نسیب و یکسال و پنج ماه پوره و از سیر گذر و من صاحب وضع
 نقل میکند که نکاح و زنا هر دو در ماه ربیع الاول و نمود و در آن زمان سن شریف جناب
 سیده نزد بعضی شانزده سال و نزد بعضی هجده سال بود و مرویست که قبل ازین وصلت و از کبریت
 بخیرت آنروز مسبارت نموده خیر البشار انواستگار است کرده آنحضرت فرمود

بیان کیفیت ترویج فاطمه زهرا با علی مرتضی
 و در آنوقت که ترویج فرمود رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم فاطمه زهرا را با علی مرتضی

که در محرم فاطمه را انتظار وحی میکشتم بعد از آن عمر بن الخطاب از حضرت رسالت پناه علیه السلام
خوب نگاری نموده همان جواب استماع نمود که ابوبکر صدیق شنیده بود و از آنش بن مالک
روایت کرد گفت من نزد رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم حاضر بودم که آثار وحی در بصره
همایون از ظاهر شد پس از لحظه وحی متجلی شده آنحضرت فرمود که ای انس هیچ میدانی که جبرئیل
بمن از خداوند عرش چه پیغام آورده انس گوید گفتم یا رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم ای ابو سلمه
پدر و مادر من فدای تو باد چه خبر است آن فرمود که پیغام این است که ان الله یامرک ان تزوج
فاطمه بن علی آنگاه فرمود ای انس برو و ابوبکر و عمر و عثمان و طلحه و زبیر و جماعه انصار را بگو
که رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم شما را میخواند و من بموجب فرموده عمل نمودم چون مجلس
سنت گذشت حضرت خواجه عالم صلی الله علیه وآله وسلم بعد از حمد و ثنا سے باری تعالی فرمود که
من بنایم بر جنابا حدیث جلشانه فاطمه زهرا را بر این بعلی مرتضی عاوم بر هر چهار صد شقیال
نفره و گفت ای علی قبول کردی و راضی شدی جناب مرتضی گفت قبول کردم و راضی شدم
پس آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم طبق از خراگرفت و پراگنده کرد در میان قوم و در اندراج
البیوت مستور است که از اینجا گفته اند تو سه از فقها که مستحب است پراگنده کردن شکر و با و ام و زنیست
عقد نکاح و خوار است از امام بهام جعفر صادق رضی الله عنه روایت میکند که روزی خیر الانام
علیه الصلوٰه و السلام در خانه ام سلمه نشستند بود که فرشته که بیست سوشت و در هر ستری هزار زبان
بود و تسبیح و تقدیس پروردگار را او میکرد و آواز با یکدیگر با و دیگر که مشابستند و تسبیح
تبدل و از هفت طبقه آسمان و هفت طبق زمین و آنحضرت گمان برد که جبرئیل است گفت یا جبرئیل
برگزینا اینصورت نزد من نیامده بودی آن فرشته گفت که من جبرئیل نیستم نام من صر صائیل است
خدا تعالی مرا بسوخت و فرستاده است که تا نزدی کنی نور را با نور آنحضرت پیرسید آن هر دو نور
که ام اند گفت فاطمه دختر خود را با علی پس آنحضرت تزوج فرمود فاطمه را با علی بگو ای صر صائیل و
جبرئیل و میکائیل و در آن اثنا نظر خیر البشر بر میان بود و گفت صر صائیل افتاده بر اینجا نوازشت دید

که از اولا الله محمد رسول الله علی بن ابی طالب یقیم الحجة آنحضرت از صریح استفسار فرمود که چنانچه
 است که این کلمه در میان کتفین تو مکتوب شده جواب داد که قبل از آن فریشت عالم بدو از
 هزار سال و نیم خوار می از ابن عباس روایت میکند که گفت ابن عباس شبیکه فاطمه زهرا سبط
 علی مرتضی فرستاده شده آنحضرت پیش و سه جبرئیل و میکائیل از بسیار و هفتاد هزار فرشته
 از پس پشت او که تسبیح میکردند و الله تعالی را و تقدیس نمودند تا آنکه فجر طلوع گشت چنانچه در
 مرآة المؤمنین نقل کرده اند و فرمود از علی مرتضی روایت کرده که میفرمود رسول خدا صلی الله
 علیه وآله وسلم که نزد من فرشته آمد و گفت ای محمد صلی الله علیه وآله وسلم بدرستی که حق تعالی پر تو
 درود و سلام میگوید و میفرماید که تزویج کن فاطمه را با علی بشارت داد ترا یا اباجحسن که از روزگار
 در سپهر خضر فاطمه را در سالک از دواج تو کشید و حکم فرمود شیخ طوبی را که زینت نماید بیا قوت
 و مرجان و بهر اهل آسمان خوش و شادمان شدند و قریب است که پیدا شود ازین هر دو و پس که
 آنها سر و ارجوانان بهشت باشند و با آنها جنت و اهل جنت رینت یا بند بشارت داد ترا ای محمد
 که تو بهترین اولین و آخرین هستی پس ترویج فرمود رسول خدا فاطمه را با علی و بتوبت پیوسته نیز از
 نقل ثقات مروی شده که چون علی مرتضی سیده النساء را خطبه فرمود رسول خدا گفت یا علی مهر او چنان
 جواب داد یا رسول الله در دست من چیزی نیست آنحضرت پرسید که زره تو کجاست گفت موجود است
 رسول خدا فرمود که آن را صدق سنا و آن زره را علی مرتضی بپوشد و ثقال بدست امیر المؤمنین عثمان
 فروخت و بعد از بعضی در ایام سیدنا عثمان گفت یا اباجحسن آن نیست اولی بالذراع منک و انت اولی
 بالذراع منک جناب مرتضوی فرمود آری پس ذراع را عثمان بر رسم هدیه باز داد و امیر المؤمنین
 علی در ایام و ذراع را بنظر نور مصطفوی صلی الله علیه وآله وسلم آورده کیفیت واقعه را بیان فرمود
 و آنحضرت در حق عثمان دعا فرمود که دیک قبضه از آن زره بصدیق اکبر و او گفت ازین از جهت
 دختر من آنچه مناسب خانه او باشد خریدم و سکمان فارسی و بلال را همراه او گردانید و او بکبریا
 از انوجه که شصت و سه درهم بود و دو جامه برود و و نهما که از کتان و چهار بالمش و دو جامه

وچا در کمان و تکیه و قدس و آشیائے و تسبیح و مشک و مشرب و امثال آن از خبریات خاندان
 خردمند فرمود و باقی در اہم را حضرت خیر البریہ علیہ السلام نزد ام سلمہ فرستاد و از آنجملہ وہ درم بویسم
 و دیگر در اہم بسیار بایحتاج مصروف گردانید و روایتی آنکہ از ان چهار صد درہم و دو دانگ پیوسے
 خوش حرفت کردید و تقید را بدیگر ضروریات و بعد از انعقاد نکاح بدوسہ ماہ میان آفتاب اوچ ولایت
 و زہرہ برج رسالت زمانہ وقوع آمدہ و در شیبکہ ایشان را بیکدیگر سے سپرد و حضرت رسول
 مقبول پس از او سے نماز و خفتن کوڑہ آب برداشتہ بچلہ و آبا و و دختر و آرد آب و بان مبارک
 در کوڑہ انداختہ معوذتین و ادعیہ قرات فرمودہ مقداری آب از کوڑہ بر سر فاطمہ زہرا و بستان
 او پاشید و قدر سے دیگر بر سر علی مرتضیٰ و میان ہر دو کتف او ریختہ فرمود خداوند این ہر دو تن از من اند
 و من از ایشان خداوند چنانکہ و در گردن من پلیدی سے و پاک ساختہ مرا پاک گردان این ہر دو
 را انگاہ فرمود و بر خیزند و بجاسے خود روید و گفت خداوند ایونزدہ و الفت وہ در میان ایشان
 و برکت کن و در ایشان و فریت ایشان و پیرون آرا از ایشان و برکت بسیار پاک بخشی گوئید ہر گاہیک
 نکاح فرمود فاطمہ را و فرستاد بچانہ علی ہمراہ او نمودہ چادر و تکیہ از چرم کہ اندرون او بالبت خرمابہ و ویک
 آب یا و پالہ آب خوردن و و ابر تیر این بود چہار فاطمہ رضی اللہ عنہا و بعضی میگویند کہ چہا فاطمہ
 زہرا رضی اللہ عنہا بود کہ از رسول مقبول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بکتف مبارک خود نماز بچانہ علی
 مرتضیٰ بردہ بود و تو بر یا صدیق اکبر بکتف خود گرفتہ بود و کالسہ چوبین اسامہ بن زبیر ست خود
 گرفتہ بود و بالبت از یوست پیش بود کہ در ان بجاسے پشہ برگ خرما گرفتہ انداختہ بود و از آن
 فاروق اعظم برداشتہ بود و تسواک بدست خود و حضرت فاطمہ زہرا گرفتہ بود و یک پیر آہن نو و یک
 پیر آہن کمنہ با ہفت پیوند ہمراہ خود بردہ بود و نیز این نورادر راہ بسایل بخشیدہ بود و صحاب
 ۱۲ میگویند کہ شاہزادی دین و دنیا یابین تواضع بچانہ مشہور خود میرود و حضرت رسول ص
 فرمودند ہاٹمن میوت کثیر و معارج النبوتہ از سبعیات منقول ست کہ چون فاطمہ زہرا از چہا
 و بہم صدق کہ بہاسے کوڑہ بود و واقف شد با حضرت رسالت عرضہ کہ وہ کہ نبات جملہ مردم را

خبر داده و می پشاید بجهت قرب بعضی عزوات و مناسبست یعنی بعضی و درسته را حکم یک غزوه
 داده اند مثل طایف و حنین و احراب و بنو قریظه و اتفاق سنت اهل سیر را که در نه غزوه مقاتله و
 و مقاتله و محاربه با کفار واقع شده مثل بدر و احد و احراب و بنو قریظه و بنو المصطلق و خیبر
 و فتح مکه و حنین و طایف و بنی نضله و شمش سر به زبانه و یا کم بر سر و شمنان فرستاده و در تقییم
 و تأخیر عزوات و سربایا اختلاف است در میان علما که اختیار که اول غزوه و اول سربایا کدام
 بوده محمد بن اسحق باطایفه بر آن رفته که اول غزوه بسید المرسلین صلی الله علیه و آله و سلم
 غزوه ابوالوده و بر بنی کنفله اند که اول غزوه عسیره بوده و اسخنان شیخ ابن حجر در شرح
 صحیح بخاری ترجمه قول اول معلوم می شود و همچنین فرقه گان برده اند که اول سربیه خیر البریه
 علیه السلام ارسال حمزه بن عبدالمطلب است بسرب راه قافله قریش و زمره اعظم و وارنده که اول سرب
 سرب ابوعبیده بن الحارث بوده و اندر اعظم و تفصیل عزوات و عنایم بروایت از باب سرباچرا
 و اختصار بقید قلم آورده می شود در رسال دوم غزوه و دان که نام مکانی است بوقوع بیست
 چنین روایت می کند که چون خبر بجناب رسول مقبول صلی الله علیه و آله و سلم رسید که جمعی از قریش
 جنت می آید که بیرون آمده اند آنحضرت علیه السلام با جملة اصحاب زیدینه در موضع و دان
 تشریف آورده از آنجا عبیده بن حارث را با شخصیت نفر از اهل بهجرت فرستاد و ابوعبیده
 را در آن سفر با کفار قریش ملاقات افتاد و نیز بجانب یکدیگر انداختند و بت پرستان از اهل ایلان
 متوجه گشته قرار نمودند و سواست بر اندازی میان اینها قتال واقع نشد و از آنجا غزوه بواحا
 که ناحیه بهوی است واقع گشت چنانچه منقول است که سید المرسلین ما و بیست کس از مهاجران
 بقصد قافله قریش از مدینه توجیه فرموده بمنزل بوا طرفت و سچ از آنکه با کفار ملاقات دست دهد
 مراجعت فرمود و از آنجا غزوه عسیره بوده است مرویست که حضرت خواجہ عالم با صد و پنجاه
 کس با و عسیر نفر از مهاجران بقصد کاروان قریش که ابو سفیان رئیس ایشان بودند بجانب
 شام می رفت تا منزل عسیره که موضعی است تشریف بردند و چند روز توقف نمودند و در یافتند که قافله

غزوه و دان

غزوه باط

غزوه عسیره

غزوہ اہل خلیفہ

کتاب الفتن
فصل فی غزوہ اہل خلیفہ
در سال دوم از هجرت عبداللہ بن حبش با یازده نفر از مهاجران بطن
تخلیہ فرستاد و عبداللہ بعد از وصول بدان منزل بچہ از فریشتان کہ از طالیف مویر و اویم با کرد
بکلیہ حویر و چار خورد و عمر بن عبدی کہ خبر می کہ از متحر کاروان بود بقتل رسید و کس را از اہل
کاروان مسلمانان اسیر ساختند و بقیہ السیف نہ زخم گشتند و بعد از زندہ و اموال کاروان نہایت
مسلمانان در آمدہ سال و غنائم و آخر حجاجی بدینہ باز گشتند و از آنجملہ غزوہ بدر الکبری
در شہر رمضان روز جمعہ سبت و سوم ماہ مذکور واقع شدہ درین غزوہ صنادید قریش قتل آمدند
و خداوند کرم اسلام را عزیز گردانید و منقول است کہ بدر نام جا ہی است کہ شش مہ موسوم باین نام
از آسیان کہ بدینہ تفر نمودہ بود چون خبر بجناب رسالت مابم رسید کہ ابو سفیان بن حرب
باجل نفر از تجار قریش و نزول بطن با ہفتاد کس از تجار قریش م با مال بسیار از دیار شام باز گشتند
موجود کہ مکر شدہ آنحضرت با سہ صد و سہزودہ اصحاب خویش از مهاجر و انصار بفرست گشتند
سرانہ بر کاروان و دو روز ہماہ رمضان با ششم یا سوم از بدینہ طلیہ روان شدند و ابو سفیان
ازین واقعہ آگاہی یافتہ بمنہم عفارمی را بکلمہ فرستاد تا از قریش ستاد و غاید چون خبر بکلمہ رسید بکلمہ از
و دو صد و پنجاہ نفر از مشرکان کہ بجزم جنک بیرون آمدند و سہ صد کس از اثناس راہ باز گشتند
و نہ صد و پنجاہ نفر تا بدر رسیدند و ابو جہل در میان بودہ ہر گاہیک بالشک سلام مقابلہ و مقاتلہ
واقع شد خدا تعالی مشرکان را نہایت داد و فتح و نصرت بمسلمانان ارزانی فرمود و از زیرہ
شتر کین ہفتاد نفر گشتہ شدند و ابو جہل ہم در کشتگان بود و ہفتاد نفر اسیر گشتند و عباس
بن عبد المطلب و عقیل بن ابی طالب و غیر ہم از جملہ اسیران بودند و ابولہب از مکر کہ گرختہ
بکلمہ رفتہ بعد از ہفت روز بجلت عدسہ رخت اقامت بدار البوار کشید و گویند کہ در دنیا واقعہ
عظیم تر از واقعہ بدر نبودہ است زیرا کہ ابلیس بذات خود بکلمہ شیاطین شریک مشرکان بود

ابو سفیان گذشتہ بود جناب سرور عالم با جمیع از بنی مدجن و خلفا سے ایشان کہ در نزاعی شہید
منزل داشتند صلح و معاہدہ فرمودہ بدینہ طلیہ باز گشتند و از آنجملہ غزوہ اہل خلیفہ بودہ است چنانچہ
مرویت کہ آنحضرت در سال دوم از ہجرت عبداللہ بن حبش با یازدہ نفر از مهاجران بطن
تخلیہ فرستاد و عبداللہ بعد از وصول بدان منزل بچہ از فریشتان کہ از طالیف مویر و اویم با کرد
بکلیہ حویر و چار خورد و عمر بن عبدی کہ خبر می کہ از متحر کاروان بود بقتل رسید و کس را از اہل
کاروان مسلمانان اسیر ساختند و بقیہ السیف نہ زخم گشتند و بعد از زندہ و اموال کاروان نہایت
مسلمانان در آمدہ سال و غنائم و آخر حجاجی بدینہ باز گشتند و از آنجملہ غزوہ بدر الکبری
در شہر رمضان روز جمعہ سبت و سوم ماہ مذکور واقع شدہ درین غزوہ صنادید قریش قتل آمدند
و خداوند کرم اسلام را عزیز گردانید و منقول است کہ بدر نام جا ہی است کہ شش مہ موسوم باین نام
از آسیان کہ بدینہ تفر نمودہ بود چون خبر بجناب رسالت مابم رسید کہ ابو سفیان بن حرب
باجل نفر از تجار قریش و نزول بطن با ہفتاد کس از تجار قریش م با مال بسیار از دیار شام باز گشتند
موجود کہ مکر شدہ آنحضرت با سہ صد و سہزودہ اصحاب خویش از مهاجر و انصار بفرست گشتند
سرانہ بر کاروان و دو روز ہماہ رمضان با ششم یا سوم از بدینہ طلیہ روان شدند و ابو سفیان
ازین واقعہ آگاہی یافتہ بمنہم عفارمی را بکلمہ فرستاد تا از قریش ستاد و غاید چون خبر بکلمہ رسید بکلمہ از
و دو صد و پنجاہ نفر از مشرکان کہ بجزم جنک بیرون آمدند و سہ صد کس از اثناس راہ باز گشتند
و نہ صد و پنجاہ نفر تا بدر رسیدند و ابو جہل در میان بودہ ہر گاہیک بالشک سلام مقابلہ و مقاتلہ
واقع شد خدا تعالی مشرکان را نہایت داد و فتح و نصرت بمسلمانان ارزانی فرمود و از زیرہ
شتر کین ہفتاد نفر گشتہ شدند و ابو جہل ہم در کشتگان بود و ہفتاد نفر اسیر گشتند و عباس
بن عبد المطلب و عقیل بن ابی طالب و غیر ہم از جملہ اسیران بودند و ابولہب از مکر کہ گرختہ
بکلمہ رفتہ بعد از ہفت روز بجلت عدسہ رخت اقامت بدار البوار کشید و گویند کہ در دنیا واقعہ
عظیم تر از واقعہ بدر نبودہ است زیرا کہ ابلیس بذات خود بکلمہ شیاطین شریک مشرکان بود

و جمعه کفار بنی حان مابد او کفار حاضر شدند و بودند و از صنادق قریش نه صد پنجاه نفر و بن سحر که
 مجتمع بودند و در لشکر اهل اسلام سه صد و سی و ده کس از مومنان که آنها افضل غلایق اند حاضر
 بودند و هفتاد نفر از مومنان بنی حیان با عانت خواجیه عالم علیه السلام حاضر شدند و هزار فرشته
 از آسمان فرود آمدند و بر او ایستادند و فرشته همراه حضرت جبرئیل امین و همین قدرت معنیت
 حضرت میکائیل و همین مقدار حضرت اسرافیل از آسمان فرود آمدند و با مشرکان مقابل
 کردند و در آن روز ملائکه دستار با سه سرخ و در و بر سر داشتند و بر اسبان ابلق سوار بودند
 از سیدنا علی بن ابی طالب مرویست که فرمود که در روز بدر با وی صحبت در و زیدن آمد که بگو
 آن هرگز مشاهده نکردم بعد از آن بادی دیگر با آن معنویت و کس از آن بادی دیگر هم با آن اقبال
 این سه تنند با و که متعاقب می آمدند اول جبرئیل امین و هزار فرشته آمد و با رسول خدا صلی الله علیه
 و آله و سلم در مقدمه لشکر مومنان صف بر کشیدند و میکائیل با هزار سوار دیگر خوشن پوش در میانه
 لشکر اسلام متوقف گشتند و ابوبکر در میانه بود و اسرافیل با هزار سوار دیگر از حصار کلمکی در میانه
 نزول کرد و من در میانه و مشکایه دوم پس علی مرتضی کرم الله وجهه میفرماید که هرگاه کسیکه زیست داد
 خدا تعالی دشمنان را روز بدر چنان رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم مرا بر اسب خود سوار نمود
 من بر عقب خویش افتادم و تجمعه استوار شدم بر اسب و نیزه می دویم بر دشمنان دین حتی که
 خضاب کردم از خون دشمنان و اشاره فرمود علی مرتضی بجات بغل خویش و رو می عن
 حسن البصری رحمه الله علیه انه اذا قرأ سورة الانفال كان يقال طوبى لجيش فاید هم رسول الله
 صلی الله علیه و آله و سلم و جاسوس هم این الله و مبارکهم اسد الله و جهاد هم طاعة الله و دود هم
 ملائکه الله و توابعهم رضوان الله و از جمله غزوات سال دوم غزوه ذات السویق بوده است
 نقل است که ابوسفیان بعد از واقعه بدر ر کرده بود که روغن بر سر خالد و باز آن صحبت
 نکرد تا انتقام از خیر الانام نکشد و چون کس خضیه بنو احمی مدینه رسید و در خانه بهود و
 پوشیده اقامت نموده سحر از آنجا بیرون آمده و کس را از اصحاب رسول مقبول گشت

و با فتح شد لشکر کفار بخار هر میت یافت مسلمانان با خد غنیمت مشغول شدند بکینا که کفار
 تفاوت شمار بر مسلمانان تا خنجر چنانچه بر افتاد و کفار و مسلمانان شمشیر شدند جمعی کثیر زخمی کردند لشکر
 اسلام و بر هر یک کشت باز مسلمانان شش کشته بدین کفار نام بخار که هر میت چیست بستند
 و او را شجاعت و مردانگی دادند بر وایت معتبره و از کشته که در معرکه احد جناب خیر البشر
 نبی بنی نفیس سپاه امر قتال گردیدند در آن روز از دست پر و قضا بدندان کفر و سرور
 انبیا بدین سنگ خود و شکسته رسیدند از عقد و رعل و مرجان پدید آمدن حق تعالی
 بموجب و عده خویش نصرت بابل اسلام از زانی فرموده لشکر کفار منزم شد و سیدنا حمزه
 بن عبد المطلب که غم جناب سید المرسلین بود درین معرکه از دست و جانی جرحه شهادت
 نوشید و بین زوجه ابوسفیان بموجب و عده خود جگر سیدنا حمزه بخانید گویند که چون روز
 احد جنگ سخت شد و کفار علیه نمودند و شکایا بجانب سید ابرار علیه الصلوٰه و السلام افتادند
 بر وایتی را می الا حجار عتبه بن ابی وقاص و بر وایتی عبد الله بن قیس لهون خندان
 سنگ بطرف جناب رسالت پناه صلی الله علیه و آله و سلم انداخت که رحمتا مبارک مجروح
 شد و دندان شریف شهید گشت و حلقه با سه خود بر حسین نازنین سید المرسلین علیه الصلوٰه
 و السلام نشست و بر وایتی بواسطه ضرب شمشیر بیک ابن قیس با جناب رسالتی از صدمه
 آن سید ابرار علیه الصلوٰه و السلام در کوی افتاد و از چشم مردم پنهان گشت و شیطان
 فریاد برآورد که قتل محمد و انجی شایع شده موجب حزن و تفرق اهل اسلام و سبب
 تفرج ارباب ضلال شد و اصحاب پریشان و پراکنده گردید و بعضی بجهال و بعضی
 بخیاپا سه و دیگر رفتند الا چهار حقه کس از مهاجر و انصار ثابت قدمی نموده پیروان و اگر
 شمع رسالت جای نایمی کردند و حاضر ماندند و اول کسی که آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم را
 در انکوشناخت کعب بن مالک انصاری بود و او آواز برآورد که نذر رسول الله حیا
 سواک علیکم علیه الصلوٰه و السلام فرمود که خاموش باش و چون مسلمانان از زندگانی

جناب خواجہ کائنات علیہ الصلوٰۃ والسلام خبر یافتند از اطراف و جوانب بلارنسٹ
 شناسا شدند و طلحہ بن عبداللہ بدان کو در آمدہ پشت خم نمود تا آنحضرت پاس مبارک نشست
 او نہادہ و علی مرتضیٰ دست ہمایون حضرت رسالت پناہ را گرفت تا از انجا بیرون آمد لقصہ
 چون قتال بل ضلال نہایت انجا سید حضرت خیر البریہ علیہ الصلوٰۃ والسلام با جمعی از صحابہ
 کہ فرماہنگشتہ بودند لشعب حد در آمد و بعد این قتلیا ابو سفیان و اتباع او را داعیہ رجوع
 بکہ پیدا شدہ ابو سفیان نزد یک لشعب آمدہ فریاد بر کشید کہ محمد در میان قومست مانی
 و با شارت حضرت اصحاب جواب ندادند باز ابو سفیان آواز بر آورد کہ ای اہل بوی قحاطہ
 ز نہ است یانی و هیچکس بجواب زبان نکشاد ثبوت دیگر گفت ای ابی سہ خطاب چہ حال دارو
 و این بار تیر بار شاہ نبوی اصحاب ساکت بودہ جواب ندادند ابو سفیان رو بہ جمع خود آوردہ
 گفت ای نجاشی کہ نام پر دم کشتہ کشتہ اند محمد بن الخطاب از استماع این مقال بی تحمل شدہ باواز
 بلند گفت آئین خدا این کسانیکہ نام پر دم ہمہ زندہ اند ابو سفیان گفت کہ وعدہ میان
 ما و شما سال آیندہ منزل بدرست سیدنا علی یا دیگر می از اہل اسلام بموجب فرمودہ نبوی
 علیہ الصلوٰۃ والسلام زبان بقبول کشادہ ابو سفیان بطرف مکہ روان شد و در آخر همان
 روز حضرت مقدس نبوی صمدیہ مراجعت فرمودہ و افتاد اعلام و ہمدین سال غزوہ حبیہ
 الاسد و وادہ سبب آن بود کہ روز دوم از واقعہ احد یکشنبہ بود و خبر ہمدینہ منورہ رسید
 کہ ابو سفیان با متعابعان خویش از مراجعت بجانب مکہ پیشمان شدہ باز بخیل
 قتال غریبت در پینہ نمودہ بنا بران جناب سید المرسلین صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم باہمان
 جماعت کہ در احد ہمدومکب ہمایون بودند بعزم قتال عدا توجہ فرمودہ تا بمنزل حمرا الاسد
 تشریف بردہ و سعیدہ بن ابی سعید خزاعی کہ دران وقت بکہ قبت با ابو سفیان ملاقات نمود
 ایشان را از حرب مسلمانان تیرسانید و شوکت اسلام بیان نمودہ کفار باستماع
 انجیہ تمجیل تمام رو بکہ نہادند و چون خبر مراجعت کفار با سید ابراہار علیہ الصلوٰۃ والسلام

و فرمودہ است
 کہ ابو سفیان
 را از حرب
 مسلمانان
 تیرسانید

رسید در زمان صحت و سلامت تا فیت بدرینه طایفه شاف و اشترا علم و تدبرین سال
آنحضرت علیه افضل الصلوة خصمه بنت قدوه اصحاب عمر بن الخطاب را در سلسله ایوات
المومنین اندراج فرمود و بعد ازین سال سوم از هجرت ترویج امیر المومنین عثمان بن عفان
بود که آنحضرت ام کلثوم را که دختر آنجناب بود با آن بکر محب و حیا و عرفان عثمان بن عفان
با کج فرموده در راه جدای الاخری زفاف واقع شده بر آن سبب بندهای نورین بقلب گشت
و بعد ازین سال سید عالم زینب بنت جحش را بحاله عقد خویش شید و بعد ازین سال سبط
رسول فایده بتول ریخته مشهور و ابی ولی حسن بن علی در ثلث نصف شهر رمضان در مدینه طایفه
شهر شد چون پنهان علیه الصلوة و السلام بر احوال و قوف یافته بخانه حضرت فاطمه زهرا الشریف
آور و حسن بن علی را در کنار گرفت و با پنهان در گوش گفت و در هفتقم هر دو استر شد
سوییش را برابر نقره موازنه ساخت و بعد از او و عقبه تریب فرمود و حجب مسمی گردانید
و فضائیش بسیار و شمایلش پیشمارست و که وقایع سال چهارم از هجرت و این سال را
سنه ترفیه گویند و در سنه انضیر و این سال بوقوع آمده و سبب عزت آن بود که عمر بن ابی بنی
چون از قید عاصم بن مالک خلاصی یافته بدین مراجعت نمود و را اثناسی راه بدر و مشرک
از بنی کلاب رسید که در آن آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بودند و عمر و از آنان ایشان
خبر داشت آن بر و را بگشت و بنی کلاب براس طلب و بیت مقتولان خویش بجدت
آنحضرت علیه الصلوة و السلام آمدند و آنحضرت با داس و بیت ایشان اتهام فرمود و بقیه بنی
التجانه و زیر که هم سوگندان بنی کلاب بودند و از آنحضرت هم عهد و موافق و مشتد و حضرت
جمع از اصحاب مثل ابو بکر و عمر و عثمان و علی و زبیر و سعد و معاذ رضی الله عنهم را همراه گرفته
بمیان بنی النضیر تشریف برد تا بنی النضیر در دینت آن دو مقتول عانت نمایند چون آنحضرت
در میان قوم درآمدند بنی النضیر اندام را قبی النضیر فرمود بنی النضیر قاصد قتل آنحضرت نمود
جبریل آمد و داد و انداده باطله بنی النضیر آنحضرت را مطلع فرمود و آنحضرت از میان ایشان

نکلی

و از آنکه حضرت فاطمه را در آن سال

بیرون شد و در مدینه تشریف آورد و لشکر جمع نموده بنی النضیر را محاصره کرد و آشجار
 ایشان را بر آتشید و خانه های ایشان را خراب ساخت چون یهودانیمه مشاهده کردند
 بر این خوف بر ایشان مستولی گردید و بحضرت رسالت پناه صلی الله علیه و آله و سلم نیام
 فرستادند که ما را بگزار تا از دیار تو بیرون رویم حضرت فرمود اسلحه خود بیاورید و بیاورید
 اسوال که چهار مایان شمار دارید با خود بر نیزه و بر این راضی شدند و ششصد نفر بار کرده
 بطرف شام طرح حاکمات افکندند و مجموع اسوال و حیات ایشان از ضیاع و عقار منقرضات
 و محصولات ایشان بجز زمان حضرت نبوی صلی الله علیه و آله و سلم قرار یافت و گویند اسلحه
 بنی النضیر بنجاه زره و بنجاه خود و شش صد و چهل شتر بود که بقبضه اهل اسلام درآمد و بدین
 سال غزوه ذات الرقاع بوقوع پوست و بقیه گویند که سبب تسمیه این غزوه بذات الرقاع
 آنست که قریب مسکن اهل عناد و شقاق کوهی بود بلون بالوان مختلفه بر مثال جامه مربع متکونه
 یعنی قطعه از اجزای آن سرخ و قطعه سفید و قطعه زرد داشت و قوسه از آله موسی اشعری
 مرویست که گفت من با جمعی از یاران خویش در آن سفر بودیم و با یهاسکایم خروج شده و تمام
 بدان بسته بودیم تا بدان آن غزوه را ذات الرقاع گفتند و اقوال دیگر در وجه تسمیه این غزوه
 هم در کتب سیر مرقوم است و آنحضرت در آن موضع نماز خوف گزاردند و اول نماز خوف آن بود
 که گزارده شد و بعد از آن سال غزوه بدر الموحود که آنرا غزوه بدر الصغری نیز گویند و اقصی
 و بیان سخن آنست که چون روز احد ابو سفیان با مسلمانان گفت بود که سال آئیده موعده ملاقات ما
 و شما بدر است تا روقی اعظم بموجب فرموده حضرت رسالت پناه جواب داد که آری اگر خدا
 خواسته باشد چون زمان وعده نزدیک رسیده رسول مقبول صلی الله علیه و آله و سلم با هزار و
 پانصد کس از مهاجر و انصاری و اسیه هفتاد و کس متاع تجارت گرفته بجانب بدر توجیه فرموده
 ابو سفیان با و نیزه کس از که بیرون آمده چون میان مشرکان مکه عسرت و در چه کمال داشت
 از آن غریبست ایشان شده مراجعت نمودند ای اسلام هشت روز در مدینه توقف کردند و استقامت

غزوه ذات الرقاع

غزوه بدر الصغری

خبر غزوہ

خبر غزوہ

تجارت را بهما کے تمام فروخته بدینہ مراحت فرمودند و بعد ازین سال غزوہ رجیع است
و رجیع نام آبی است از آبها کے بذیل و سبیل غزوہ آن بود کہ جناب رسول مقبول
علیہ اسلام نذیرین فرمودند و بعد ازین سال غزوہ رجیع است و بعد ازین سال غزوہ رجیع است
کس را بستند و بعد ازین سال غزوہ رجیع است و بعد ازین سال غزوہ رجیع است
نزدیک بآب کے رجیع نام داشت رسیدند و در غزوہ شکوہ مشرکان بر مسلمانان هجوم آورد
بہررا گشتند و خبیث و یک کس دیگر را زنده گرفتار کرد و بکے مظلوم بر و زور و کس را سرکشتند
و از مسلمانان احدی از دست مشرکان نجات نیافت الا یک کس کہ کفار محبوب کس کردہ بودند
تا آنکہ در قید و اسیر رہا و بعد ازین سال غزوہ رجیع است و بعد ازین سال غزوہ رجیع است
غزوہ چنین بیان میکنند کہ ابو بکر اعظمین مالک کلا و اعلی است الا شفعہ میگفتند از جناب رسول اکرم
استدعا نمود کہ شخصی را برانے ارشاد و هدایت اہل نجد یا مومنین را بدینا و در پناہ و جوار اہل نجد
بود و گذارم کہ ہمچو کس تعجب بایشان رسانند آنحضرت ہنقا و کس را از اصحاب ہدایت حساب
کہ اکثر ایشان از انصار و بعضی از مہاجرین بودند مقرر و مامور فرمود و منذرین عمر و سعدی
ما را نشان ایشان تعیین فرمود و چون از نجاع بعد طے مراحل بمنزل میر رسیدند و بعد ازین سال غزوہ رجیع است
برادر زاوہ عامر بن مالک از قوم مسلمانان واقف شدہ از بی عامر است و خواست تا کہ بہ
اصحاب رسول رود بی عامر بسبب جوار عامر بن مالک از جنک سر باز زدہ انکار نمود و گفتند کہ
انقض جوار ابو بکر بن مالک نمیکند عامر بن طفیل بنی سلیم و عقیقہ و غل و زکوان را با خود و موافق و
ہندستان شود و ہمچو کہ تیر بنک مسلمانان آوردہ ایشان احاطہ نمود و ہر کجہ شہادت رسانید
انقض جوار ہذا کس شہید شدند و الا عمر بن امیہ ضمیر می و سعد بن و اوص کہ شہادت را بچہ
بروہ بودند چون این دو کس را حال شہید شدن رفتاے خویش مطلع شدند بعد ازین سال غزوہ رجیع است
و کیفیت واقعہ عمر بن اقرس بنوی علی اللہ علیہ و آلہ وسلم رسانیدند آنحضرت بر وقت شہادت
ہدایت انشایدان سف خرودہ در نشان عامر بن طفیل و عامر بن زید و عمر بن ابی

تذکرہ سیدنا امام حسین رضی اللہ عنہ در این سال و هم وقایع شد غزوہ فومہ الجندل

مستطوره است که خبر آنجا آمد راجع بپیل علیہ السلام باحضرت رسانید بسیار لرزان شده یکماه خبر و پیرو
چهار روز در قوت قافز صبح پر زغل و زکوان و سایه قبایل نقشین فرمود و بعد برین سال تولد
ریحانه رسول و نور دیده بقول سیدنا امام حسین رضی اللہ عنہ بوده اوست و بعد برین سال
وفات عید الفتن بن عثمان سبط حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بود و بعد برین سال
زینب بنت خزیمه زوجه مطهره جناب مصطفوی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بر یاقوت رضوان خرامید
و بعد برین سال فاطمه بنت اسدین با ششم که والدہ سیدنا علی مرتضی بود از بیعت عالم انشغال فرمود و بعد برین
سال آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ام سلمه را بکاخ خود در آورد و در کمال مرامت و مومنین بنظر
گردانید و بعد برین سال بقول بسیاری که از بزرگان و بیکایت تخریم خبر فرود آمد و رسول مقبول
صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بفرمود تا در بازار با سے مدینه نراند که بداند و آگاه باشد بدین رسته
در استی که خبر حرام شد هر که در حین ندر است و میاشرب خمر مشغول بوده همه یکبار دست مشرب
و بیعتی دست و دهان آلوده را بشستند و در هر خانه که خمر بود همه بر کفند چنانچه شراب مانند
آب در بازارها و کوچه ها روان شد و بقول در سال ششم و نهم و بیعتی در سال هفتم شراب حرام شد
و الله اعلم و ذکر وقایع سال پنجم از هجرت و این سال را سنده لال خوانند و غزوه
فومہ الجندل و برین سال بوقوع بیعت فومہ الجندل پنجم ذال حجه صاحب تحقیق نوشته
نام موضوعی است که از آنجا تا کوفه مرحله است و تا دمشق نیزه مرحله است و در معارج النبوة
مستطوره است که نام کوفی است و ایضا گویند که قلعه ایست اساس آن بر سنگ نهاده و محصول
آن موضع خرا و جو است و سبب این غزوه آن بود که بمساج علیہ خیر البریه علیہ السلام رسید که حاکم
موضع مذکور اکید بن عبدالمکک که افراتے بوده و در تحت طاعت قیصر بنصره بر و لشکر
جمع کرده غریبست مدینه دار و بنا بران نبی آخر الزمان علیہ الصلوٰه و السلام با هزار نفر علم توهم
برافراخت و در اثنا سے راه مراعی و مواشی مخالفان بدست مسلمانان افتاده چون خیر بوش
ایل و دوسه الجندل رسید متفرق شدند و حضرت رسالت پناه مروز سے چند روز فومہ الجندل

عزیز

عزیز

صلی الله علیه و آله و سلم با طراف و جوانب فرستاد و در زمان فتح و تمامید بدین مکر سر
 مراجعت فرمود و درین سال غزوہ خندق که آنرا غزوہ احراب نیز گویند بر وقوع پیوست و حسب
 این غزوہ چنین نقل کرده اند که اهل مکہ و جمیع احراب که قریب به هیزده هزار بودند بدین اعدا و تا
 سبقت و در روز مدینه بطریق احوال و در کرب و در جناب رسالت بخیال آنکه شاید بیشتر کین در غفلت و بهیچ
 در آیند بحضرت خندق تکم فرمود و جنگ معصب بین المسلمین و کفار دست داد چون دست مبارک
 شت اختلاف الاقوال پیوست و نه روز گذشت بدعای جناب ختمی نپاد حضرت مرسل الیها
 جبل شانه باد صبارا فرستاد و تا زلزله در شک کفار شقاوت شتار انداخت و سنگ
 تفرقه در میان ایشان افکند و ابغایت سر و شد و با وی صعب و ریدان گرفت چنان که
 و عبا و در اول اهل عداوید است شده که غیر از فرارند بیری و دیگر نیندیشید چنانچه از تعالی
 ازان خبر رسید یا ایها الذین امنوا اذکرا انما الله الی قوله و روا ان الذین کفروا الایه القبه
 احراب و و لفر از نهادند و اهل سیر در این معرکه سه کس از شعبان کفار را ضرب و ذلقتا
 حیدر کرار بدوزخ شتافتند یکی عمرو بن عبدود و دیگر کس نوفل بن عبد الله سیومی
 عثمان بن عینه و شش نفر از انصار رسید ابرار عنان بکاتب ریاض چنان تا افتند سجد
 استماعه بن معاذ بوده است و اسامی دیگران در کتب سیر منقول است و چون جنود احراب
 انهم ازم یافتند حضرت خیر البشر منصرف و منظم بنفس مدینه پیوست و در آنجا فرمود و درین سال
 غزوہ بنی قریظہ و وقوع یافت سبب این غزوہ آن بود که در میان رسول مقبول صلی الله علیه و آله
 و سلم و بنی قریظہ عهد بود چون جنود احراب بدیده رسید بنی قریظہ نقض عهد کردند هر گاه یکبار از تعالی
 جانش احراب را منضم فرمود رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم تشریف آورد و بنی قریظہ
 را محاصره نمود چون مدت محاصره طول کشید بنی قریظہ عاجز و مضطر گشته بر حضرت مقدس نبوی
 فرود آمدند و گفتند که هر چه سعد بن معاذ در باره پایان حکم نماید ازان تجاوز ننمایم سعد بن معاذ گفت حکم
 میکنم که هر ان ایشان را بکشد و در میان کوهان ایشان اسلامان برده گیرند و اموال ایشان را در میان خود تقسیم نمایند

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود تا رجالی بنی قریظ را قتل کردند و زنان و کودکان
ایشان را بربندی گرفتند و اموال این جماعت را ضبط نمودند و در زندگونی که علی مرتضی اویس بن ایوب
فرموده آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم پیغمبر کاشیده از صبح تا شام گردنهای ایشان میزدند
چون شب شد روشنی طلب فرموده بقیصر را نیز گشتند گویند برو استی چهارصد و پنجاه کس را گردن
زدند و بر او استی زیاده ازین وحی بن اخطب و کعب بن اسد که از مشاهیر این جماعه بودند بقتل
رسیدند و بر او استی شش صد کس بودند و نزد جماعتی هفت صد و با عتقا و کربانی نه صد
بودند و آیهما درین سال ای پیغمبر فرو آمد و الله اعلم ذکر و قایم سال ششم از
پیغمبر است در این سال راسه الاستیاس گویند و غزوه بنی لحيان درین سال بوده و سبب
این غزوه آن بود که چون واقعه عاصم بن ثابت و جنیب بن عدی بطبرستان پیوست و شمع اقدس
نبوی رسید پیوسته ازین خبر ملول می بود و همواره از هزار فرصت نموده میخواست تا از بنی
لحيان انتقامی بگیرد و در سال ششم سپید ابرار را دو صد سوار از مهاجر و انصار منوج
بنی لحيان گشت و کافران بر بنفست آنحضرت اطلاع یافتند و فرار برقرار اختیار کردند و رسول
مقبول صلی الله علیه و آله و سلم بموضع شهادت عاصم و رفقاایشان رسیده دیگر روز توقف
فرموده مراجعت نمودند و مدت سفر چهارده شبانه روز بود و همدرین سال غزوه ذمی فزوه
که آنرا عمر اسه غایب نیز گویند واقع گشت و غایب بنی عدی است که از مدینه تا آنجا دو روز و میل
است بطرف شام و ذمی فزوه نام چشمه آب است که در آنجا چاه گاه شتران آنحضرت صلی الله
علیه و آله و سلم بوده بقتل است که هنگام طلوع فجر عبد الرحمن بن عسبه بن حصین با جمل سوار
از غطفان ندی فزوه آمده شتران را گشته بهشت شتر نشیر و آنحضرت صلی الله علیه و آله
و سلم را بشارت برد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم با شمع ایخرا از مدینه تشریف آورد
و ابو قتاده انصاری با جماعه صحابه بتأقیب اعراب کرده و شتران را باز آورده آنحضرت
علیه السلام مراجعت بدینه طیبه فرموده و همدرین سال غزوه بنی مطلق که آنرا غزوه

غزوه بنی لحيان

غزوه ذمی فزوه

مرتجع نیز گویند وقوع یافت و مرتجع نام جاهی است که بنی مضطلق بر سر آن چاه نزول میکرد
و آن آبی است از بنی خزاعه میان که و مدینه از ناحیه قدیر تا یاسر و مضطلق لقب خزیمه
بن سعد بن عمرو بن نمیر بن امیه بن حارث است که از قبیل بنی خزاعه بود و کلبه از بنی خزاعه
را بوسه منسوب میدارند القصه بسبع حضرت رسالت پناه رسید که پیشوای بنی مضطلق حارث
بن ابی ضرار لشکر جز از فرایم کشیده بابل اسلام و اعیه مجاربه دار و راجع آنحضرت
صلی الله علیه و آله و سلم کار سازی سیاه نصرت و نگاه نموده متوجه امدد رسید
چون حارث بن ضرار از توجه سید ابرار صلی الله علیه و آله و سلم خبر یافته پادشاه در میدان
مقامه نهاد و نیز آن قتال استعمال یافته بواسطه امداد و یاری عظام رعبه و خوف برضای
اهل کفر و ظلام استیلا یافت و مسلمانان بقیع و نصرت محظوظ شده و در نظر بنی مضطلق قبل
آور و در بقیع انقوم با سپهر افتاده اموال و جهات ایشان غنیمت گشت و بهره بست حارث
بن ابی ضرار که در زمره بندیان آمده بود بعد اسلام در سلاک سایر اعمات المؤمنین نظام
یافت آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم او را بجو بریه نام نهاد و بهمدین سفر جناب عائشه
صدیقہ رضی الله عنها بشرف مصاحبت اشهر و مشرف بود و حدیث آنکس جناب حدیث
شایع گشت و بعد از وصول حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و آله و سلم در مدینه طیبه
مشایخ بطالان این بتان بود و فرو آمد و جمعیکه بنیخنان از ایشان صادر گشته بود بتغذیه
شرعی سودمند و بهمدین سال بواسطه قلت بارید که و کثرت محبت حضرت رسالت پناه اسلام
و التحیت با اصحاب سعادت استساب بصحرای فقه بعد از او سه و در رکعت نماز و عاصی باران
که و نمناح لخطر رشحات صحاب عنایت رب الارباب فالین گشت و در هفت شبانه روز
باران فراوان بارید و بهمدین سال بقول جمهور اهل سیر و اخبار حج خانه کعبه فرض شد و
انجام عت بزیارات و غوی خوشیش دلیل اقامت کرده اند که آیه و انما الحج و العمرة لله
در سال ششم فرو آمده و هر اواز اتمام اقامت است و اکل و زمره برانکه در سال پنجم

حج فرض گردید و این از تفصیل کلام فریقین مناسب متناهیست هر یک سال هم روان والد و جناب پناه
 صدقه رفات یافت و بعد ازین سال غزو و حد سیه و قشند و سبب این غزو اهل سیه بنی نعل کرد و بنی سیه
 و بنی قشند و این سال بحال مشاهد فرمود که با یک آن بنی یاری که کعبه تشریف آورده و عده گذارد و کعبه خانه
 بدست خویش گرفت و بعضی از یاران سر تراشیده و بعضی موجند و عرفات توقف فرمود و چون سفر
 نبوت شجاری واقع را با یاران تقریر کرده و بیشتر شدند و بنی سبب این سفر عمل فرمود و در آن سفر
 بیشتر قتل و کشتن سوار شدند و روز و شب اول فتنه از مدینه بیرون آمد و شتران بدی را جمع کردند
 بهشت و در مدینه و شهر که از اصحاب بدی همراه داشت اخترا با آن حضرت نموده استوار و تعلیم کردند و از
 و الحاقه تشدید یک گفتن آنرا کردند و بنی سبب و الله لیک لایشریک الا الله لیک ان الحمد و التعلیم و الحمد
 الاشریک و درین سفر هزار و چهار صد یار و پانصد و بیست یار از شش صد کس در کاب هدایت
 انشای آن حضرت م بودند و از زوجات مطهرات ام سلمه و بنی سفر اختصاص داشت چون رسول مقبول
 بمنزل غسان رسید جماع فرمود که قریش بدانند ایشان از توجبه آن حضرت و قوت یافته لشکر که جمع آورد
 بموضع بدر رخ آورده اند و آواره دارند که اهل اسلام را از گذاردن عمره مانع آیند آن حضرت از انجام آن فرمود
 و حد سیه تشریف آورده و حد سیه نام جای سبب الفتنه مشرکان جاسوسان بر سر دریافت حال لشکر اسلام
 معین کردند چون مشرکان دریافت شد که آن حضرت در سبب گذاردن عمره تشریف آورده و آواره نموده اند
 عثمان بن عفان را با و کس دیگر سیادت نزد صنادید قریش فرستاد و پیغام داد که بسبب گذاردن عمره
 آمده ام مشرکان آن حضرت اگر گذاردن عمره مانع اند و عثمان بن عفان یا هم لایش نزد خود نگذاشتند و در اسلام
 شیطان خیر بن عثمان بن عفان معه همراه با لشکر شایع گردانید آن حضرت م با جماع انجیر تا سر شده فرمود
 از بخار و م تا انتقام عثمان از مشرکان کنم و در پاره و خست سمر و صحاب بهریت بهشت را طلب فرمود و بخت
 نمایند و آن بخت را علما تفسیر و سیرت الرضوان خواهند زد بیک حق تعالی ازین بیعت ایشان
 در قرآن مجید خبر فرمود که تقدیر حق تعالی عن المؤمنین ان یبایعواکم تحت الشجرة و چون بخت فایز شدند
 اگر و بیک عثمان فرنگشته اند آن حضرت دست راست خود را فرمود که این بیعت عثمان است و بیعت خود گفت

غزو حد سیه که آنرا سبب الرضوان نیز گویند ۱۱

این دست من دست بر دست راست خود نهاده از قبل عثمان با خود بیعت کرد و آخر الامر مشرکان
 با آنحضرت صلوات الله علیه و آله و سلم در میان خود را که در لشکر اسلام بودند گرفتند و عثمان بن عفان را مع
 سحر ابراهیم بن ابی سحر فرستاد و آنحضرت فرمود تا اگر از دست ایشان بگریختن فرموده و بجایم بتقلید کنی
 ای اسلام بنجر شتران پروا نهند و بعضی سر تراشیدند و بعضی سوی سر چیدند آنحضرت قریب بیست
 روز در حدیثه اقامت فرموده بعد از عثمان غریمت بسوی مدینه طیبه عطف گردانید و درین
 سال آنحضرت فدای الله علیه و آله و سلم ارسال رسل با یک اطراف فرمود و جمعی برانند که این
 قضیه در محرم سال بیستم واقع گشت و تا قتلان اخبار این قضیه را چنین نقل کرده اند که آنحضرت
 بشش کس از بزرگان اطراف شش نامه نوشتند و هر یک را از ان مکتوبات بدست یک
 از اهل اصحاب خویش داده فرمود که رو بمقصد دارند مکتوب نجاشی بادشاه حبشه را عمرو
 بن اسید الضمیری تسلیم فرمود و نامه هر قل حاکم روم بدیهه کلبی و مکتوب فرمان فرمای عجم خسرو
 پرویز را عبید الله بن عذافه بهمی و نامه مقوقس و الی اسکندرید را ابی طالب بن ابی بلتعنه
 و مکتوب حارث بن ابی سمره غسانی که بادشاه شام بود بشجاع بن وهب اسدی
 و نامه همنوره جعفری را که و الی یامه بود بسلیط بن عمر و عامری داود سبحان بن ابی بادشاهان
 فرستاد و بر او ای مکتوب بهفتیم بهنذر بن ساوی که حاکم بحرین بود و بجای حضرت می داده و فرستاد
 چنانکه رسولان هر اسالت آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم نزد آن سلاطین چشم داشت این
 رسانیدند حاصل الکلام از ملوک و حکام که نکاتیب یا اسامی ایشان سمت اختصاص یافت
 نجاشی و همنوریدین اسلام در آمدند و باقی بقول صحیح و در رک نماز گفت پانزده روز و در واقع
 سال بیستم از هجرت و این سال را سنه الاستقلال گویند و غزوه خیبر در این سال واقع
 گشت بنیان مختصر این غزوه نقل اخبار سید ابرار صلی الله علیه و آله و سلم چنین نقل میکنند
 که چون حضرت مقوقس بنوی علیه الصلوٰه و السلام از مدینه مراجعت فرموده بعد از آنکه
 روز چید و مدینه طیبه توقف نموده بار و اسامی اصحاب و القصار و کبراء اصحاب بخیر ابرار فرمود

اسلام بنجر شتران

چهارم

که بتیبه اسباب لشکر و ترتیب مهمات حرب بامیود اشتغال نمایند القصد آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بعزیمت فتح خیبر با هزار و چهار صد مرد از شجاعان دلاور از مدینه طیبه نهضت فرمود و بعد از مسافرت و مساکب از راه وادی حرمه بمیان قلاع خیبر درآمد چون چشمش بران افتاد جمله اصحاب را بتوقف امر کرد و دست بدعا برد آورد بعد از آن رسول مقبول بمنزل که موسوم بمنزل بود نزول فرمود و میبود را با وجود حرم و احتیاط برورد و لشکر ظفر آمد و اطلاع شد چون صباح غریمت فزارع خویش نمودند ناگاه چشم ایشان بر سپاه نصرت نشان افتاد گفتند این محرم است صلی الله علیه و آله و سلم بالشکر می منقسم به پنج قسم که آنقدره و جنابین و قلب و ساقه است باز گشته بقلاع خویش درآمد چون رسول مقبول صلی الله علیه و آله و سلم میبود را بران منوال دید و فرموده الله اکبر و خیبر بان قلاع خود را مضبوط ساخته دست بانداختن تیر و سنگ بگشادند و آوران سحره غر او حصار در باب محاصره سعی نموده هر روز او شجاعت و مردانگی دادند و قلاع مشهور میباشند ششوی گرفتند آن لشکر تنفق

حصار طاه و دیگر حصن شق	اگر قلعه صعب مفتوح شد	بسی کس ز کفار عجز و شق شد
پس از فتح این قلعه امی متین	سپاه رسول شجاعت تیزین	نمودند قصد حصار قموص
بسیه صعب دیدند کار قموص	که آن قلعه بود در غمت پناه	بزدی برو پیک اندیشه راه

آوردند اندک در آن آوان که مسلمانان بمحاصره حصار قموص اشتغال می نمودند حضرت راضی خا من گشته بود صحبت آن بهارک بنش نشین خود حاضر نمیشد تا آنکه هر روز ایت نصرت انبیت را با یکی از اعیان مهاجر و انصار را اختیار فرموده باو میداد و بچنگ میفرستاد و چون قلعه قموص از قلاع دیگر به استحکام زیادت بود فتح آن میسر نمیشد حضرت صلی الله علیه و آله و سلم را اصحاب و سلم با خطه انضال فرمود ال عظیمین الراية غدارها اگر از غیر فراریج اسد و رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم علم تفضی را طلب فرموده آنجناب عارفانه استوب چشمه را نشنیدند جناب رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم لعاب دهن

مبارک خویش در حشمان علی مرتضی رحمت در حال علمت روز را ایل گشت و چشمان آنجناب ترو
 تازه بهتر از حالت اول شد بعد از آن در باره علی مرتضی دعا فرموده بقیه چون علی مرتضی از آن رفته صحت یافا و خوشتر
 باطنایت فرمود و زره و خوراد روی پوشانید و ذوالفقار بر بیانش بست و فرمود و بر و الفقا
 مکن تا آنکه خدا بقیه ای نسخ بتوار زانی فرماید جناب مرتضوی تو به یمنانی چون بختا توین عظیم
 خناب بر توده از سنگ ریزه که قریب بدر حصار قنوص بود و فرمود و اول کسیکه از حصار بفرم کارزار
 بیرون آمد حارث یهودی بود از ضرب ذوالفقار بدو زخم پناه گرفت بعد از مرخص برادرش که در وقت
 مشهور و معروف بود بیرون آمد و او بهلولانی بالا بلند تو منور بود و در آن روز زره پوشیده
 بود و در شمشیر حایل نموده و دستار بر سر بسته بالای آن خود نموده و نشان او سه من وزن
 داشت بدست گرفته چون بمیدان آمد مبارز طلبیده شاه شجاعت پناه بمقابله او در آمد و حسب حمله
 بیشتر از کرده جناب حیدر کرار پیشدستی فرموده ذوالفقار چنان بر سر ناکارش فرو آورده
 که از سر و خود و عمامه گزشته اثر زخمش بدندانهایش رسیده و بعضی تا لثه بر سرش
 گفته اند انگاه نمیران قتال اشتغال یافته چون مهنت کس از دست شاه مردان شیر مردان
 قرار گرفتند سایر اعدا پشت بر سر کرده و او را و قلع او و روز حیدر کرار ایشان را تعاقب نموده و در آن
 اثنا بجزب یکی از مخالفان سپهر از دست شاه مردان برفتاد و دیگر یکی که اگر قلع بکشد
 آنحضرت رضی الله عنه و قلع را گرفته بجهانید تا مات انحصار چنان بجهنیز که صفیه و قهری بن خطاب
 از تحت بنیت داور و بے او مجروح شد و در پیگیری بقتیده بعضی از روایات هشت
 صد من وزن داشت و برخی سه هزار من گفته اند آنقصه در حصار را بکند و سپهر خود
 ساخت چون اهل حصار قنوص و سایر مردم قلاع چنین امر غریب و عجیب از امیر المومنین
 حیدر کرار مشاهده کردند آن قلعها فتان و الامان بایوان کیوان رسانیدند و شاه مردان
 بعد از استبازه از پیگیری آخر الزمان ایشان را امان داده و شرط باگه هر مردی
 یک شتر و از طعام برداشته از آن دیار بیرون رود و لغو و امنه و اسلحه و سایر اموال

با اهل اسلام گذارند و هیچ چیز پوشیده نداشتند و چون خبر فتح بسمع بنی ایون آمد و علیه الصلاة
 و السلام رسید بنحایت مسرور و فرحان گشت چون حیدر که از عزم کناره قرار داده بخوابیده بود
 توجیه فرموده حضرت بهجت تشریفات با استقبال او از خیمه بیرون آمد و علی را در کنار گرفت و
 در حقیقت پیوسته و گردید که در حصار قیوم که والی آن کنانه بن ابی الحقیق بود و صد بوشن
 و چهار صد شمشیر و هزار نیزه و پانصد کمان یافتند و آتانات و امتعه فراوان جمع کردند و بخیرانه
 اطعمه از اموال خمس جدا کردند و گوشتی که در محاربه خیمه پانزده کس از مسلمانان شمشیر شدند و
 نود و سه کس از یهود و روح رفتند و قلاع در قبض اهل اسلام درآمد و آنحضرت صلی الله
 علیه و آله و سلم منت بر جان یهود نهاده از سر قتل ایشان و گذشت و حکم فرمود که نصف
 محصول را در بیت المال سپارند و نصف دیگر بجهت اجرت خویش گرفته باشند و همدین
 سال از نسیب بنف حارث یهودیه طعام مسموم برسم ضیافت آنحضرت حاضر شد و یک اقمه از آن
 آنحضرت صلوات تناول فرموده با صحاب از خوردنش مانعت فرموده گفت که این طعام مسموم
 است نباید خورد و همدین آوان آورده اند که چون حضرت نبوت پناه صلی الله علیه و آله
 و سلم نزد یک نجیر رسید مجیسه بن مسعود را بجانب فدک که از اقصای قلاع بنی یهود
 فرستاد تا اهل آن موضع را دعوت کند مجیسه را بخارفته سکناسه آموشع را دعوت اسلام کرد
 او لا آن کرده از قبول اسلام ایامی که در هر گاه یک خبر فتح می رسیدند با آنحضرت بمکه می آمدند
 و صلح بر این وجه مقرر شد که یهود فدک ضیاع و غنای خویش را مناصف سازند و نصف از آن
 حضرت صلی الله علیه و آله و سلم باشد و نیمه از آن ایشان و گذرا چون امیر المؤمنین محمد بن
 خطاب رضی الله عنه در ایام خلافت خویش با جلای ایشان حکم فرمود و مقیمان فدک
 فرستاد تا نصف زمینیکه تعیین بدان جماعت داشت بهر که دند و مبلغ پنجاه هزار درهم که شصت
 زمین بود فرمود که از بیت المال تسلیم ایشان نمودند و همدین سال در حین فتح خیمه حضرت
 بنی ابی طالب با سمانیت عبس زوجه خود با رفاقت فرقه اشتر که مقدم ایشان ابو موسی

اشتری بود و از آنکه بحضرت هجرت کرده بودند رسیدند جناب رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم
 نصیب ایشان از غنایم خیمه بیرون کرده و این خاصه ایشان بود و دهمین سال رجوع آنجا
 بود و از براس سیدنا علی مرتضی رضی الله عنه و قصه این معجزه در کتب حدیث مذکور است و
 هجرتین سال غزوه پیرو وادی القری بود و مشغول است که چون پیرو وادی القریه از آنجا
 رسول خدا صلی الله علیه و آله و اصحابه و سلم خبر یافتند بمطاهرت بعضی از مشرکان عرب
 بار آورده جنگ از منازل خویش بیرون آمدند و اهل اسلام نیز بتبوی صفوف پرداخته ابواب
 جنگ و جهاد را بگشادند و در آن روز یاکه بازده نفر از جهودان بقتل آمدند غالب از
 مغلوب متمیز نشد صبح روز دوم خوف در عیبه بحال اهل اسلام راه یافته بود و مشرکان
 شنیدند گفتند وافر و غنیته متکاثره بدست سپاه اهل اسلام افتاد و حضرت صلی الله علیه
 و آله و اصحابه و سلم قرین فتح و ظفر بهرینه شتافته سرایا باطراف و جوانب دیار فرستاد و دهمین
 سال حضرت صلی الله علیه و آله و سلم تنبیه عمره القضا از مدینه منوره بیرون آمد چنانچه
 اهل سیر وایت میکنند که آنحضرت صلی الله علیه و آله و اصحابه و سلم بادوازده هزار کس
 او ماجر و انصار بجانب مکه مشرفه و مغظمه توجه فرموده ابوذر عقیلی رضی الله عنه راه
 مدینه بخلاف تعیین نموده در آن سفر خدا سپ جنت و سلمه بی نهایت و شصت
 بافتاد و شتر جنت بدری همراه بود و ضبط اسبان جنت را بحجربن سلمه تقویین نموده
 تمام محافظت اسلحه و زینشیرین سجد باز گذاشت و رسول خدا صلی الله علیه و آله و اصحابه و سلم
 چون بحریم حریم رسید مشرکان بقتل حمال رفتند و بمو جیکه در کتب سیه دستور است
 آنحضرت صلی الله علیه و آله و اصحابه و سلم بکه در آمده و آداسه عمره بجای آورده روز
 توقف نموده بیرون بنت حارث بلالیه را که خواهر زوجه عباس بود داخل اعامت المؤمنین است
 انگاه بصوب مدینه طیبه علم غمبت افزاشت و الله اعلم بالصواب و در وقایع سال ششم هجرت
 و بیان فتح مکه و دیگر غزوات که درین سال واقع شده و این سال را سیمین و گونیز آریاب سیر وایت میکنند

در این کتاب از آنکه بحضرت هجرت کرده بودند رسیدند جناب رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم
 نصیب ایشان از غنایم خیمه بیرون کرده و این خاصه ایشان بود و دهمین سال رجوع آنجا
 بود و از براس سیدنا علی مرتضی رضی الله عنه و قصه این معجزه در کتب حدیث مذکور است و
 هجرتین سال غزوه پیرو وادی القری بود و مشغول است که چون پیرو وادی القریه از آنجا
 رسول خدا صلی الله علیه و آله و اصحابه و سلم خبر یافتند بمطاهرت بعضی از مشرکان عرب
 بار آورده جنگ از منازل خویش بیرون آمدند و اهل اسلام نیز بتبوی صفوف پرداخته ابواب
 جنگ و جهاد را بگشادند و در آن روز یاکه بازده نفر از جهودان بقتل آمدند غالب از
 مغلوب متمیز نشد صبح روز دوم خوف در عیبه بحال اهل اسلام راه یافته بود و مشرکان
 شنیدند گفتند وافر و غنیته متکاثره بدست سپاه اهل اسلام افتاد و حضرت صلی الله علیه
 و آله و اصحابه و سلم قرین فتح و ظفر بهرینه شتافته سرایا باطراف و جوانب دیار فرستاد و دهمین
 سال حضرت صلی الله علیه و آله و سلم تنبیه عمره القضا از مدینه منوره بیرون آمد چنانچه
 اهل سیر وایت میکنند که آنحضرت صلی الله علیه و آله و اصحابه و سلم بادوازده هزار کس
 او ماجر و انصار بجانب مکه مشرفه و مغظمه توجه فرموده ابوذر عقیلی رضی الله عنه راه
 مدینه بخلاف تعیین نموده در آن سفر خدا سپ جنت و سلمه بی نهایت و شصت
 بافتاد و شتر جنت بدری همراه بود و ضبط اسبان جنت را بحجربن سلمه تقویین نموده
 تمام محافظت اسلحه و زینشیرین سجد باز گذاشت و رسول خدا صلی الله علیه و آله و اصحابه و سلم
 چون بحریم حریم رسید مشرکان بقتل حمال رفتند و بمو جیکه در کتب سیه دستور است
 آنحضرت صلی الله علیه و آله و اصحابه و سلم بکه در آمده و آداسه عمره بجای آورده روز
 توقف نموده بیرون بنت حارث بلالیه را که خواهر زوجه عباس بود داخل اعامت المؤمنین است
 انگاه بصوب مدینه طیبه علم غمبت افزاشت و الله اعلم بالصواب و در وقایع سال ششم هجرت
 و بیان فتح مکه و دیگر غزوات که درین سال واقع شده و این سال را سیمین و گونیز آریاب سیر وایت میکنند

این سال خالد بن ولید و عمرو بن عاص و عثمان بن طلحه بن ابی طلحه در مدینه بملازمست آن هر سه
نبوت صلی الله علیه و آله وسلم رسیده زبان بکلمه طیبه گویا کرده اند و بعد ازین سال سر به موت نموده و قهر
گشت و موت بقول این حجر در صحیح صحیح بخاری که قریب بیست از قراسی بقتل ازین شام و از بخاری
تا نیت المقدس و در حمله است و آند که گوید که سبیل رسال سپاه با آن موضع آن بود که حضرت
مقدس نبوی صلی الله علیه و آله وسلم مکتوب بخاری بن خمیر از و س و اذ تا نزد ساحل بصری
هر دو حارث بن ازیط و مراح و قطع منازل بموت رسیده و در آن مقام بفرمان شریک که از
امراے قیصر نموده که گشت و بنیبر بسم اشرف خیر الدین علی الصلوٰۃ و السلام رسیده زیدین حارثه
را بر سر هزار کس از خراج و انصار امیر ساخته فرموده که جنگ مخالفان شام اقدام نماید و صایح
پسند فرموده آن قصه زیدین حارثه با لشکر هدایت اثر بصوب مقصد قصد نموده شتر حبیل از نیت
سپاه اسلام مطلع شده سدوس برادر خود را با نیجاه هزار نفر از پیشین فرستاده سدوس
در وادی القری رسیده و رحین محاربه بقتل رسیده و سرجیل با شتماع انجیر از قیصر روم استمداد
نموده قیصر حجه کثیر فرستاده و شتر حبیل دیگر قبایل عرب را با خود و موافق ساخته بمحاربه اهل اسلام
پرداخته و صحراے موت ملاقی فریقین واقع شد زیدین حارثه علم برگرفت و پاسے در میدان
جنگ ثابت نموده با کفار مقابل نموده شربت شهادت نوشید انگاه حسب وصیت سید کائنات
صلی الله علیه و آله وسلم جعفر رضی الله عنه با خدایت پرداخته و سے بکفار آورد و علیه بر دشمنان
نموده بعد قطع هر دو دست جعفر بن ابی طالب لوار ابرو و بازو سے خویش نگاه داشته بنخم
رو سے از پا در آمده بروضه رضوان خراسیده کسیر زان عبد الله بن راحه حسب فرموده آنحضرت
صلی الله علیه و آله وسلم لوار ابرو داشت و بمیدان قتال اقدام نموده شهادت یافت اهل اسلام
بموجب فرموده خیر الانام علی الصلوٰۃ و السلام باتفاق بعد که خالد بن ولید را با بارت تعیین کردند
خالد ان روز تا شب در میدان حرب مشغول محاربه بمانده روز دیگر او ضاع لشکر تغیر داده و مخالفان
تصور نمودند که اهل اسلام را ابداد رسیده از نیت اند بساک شده بگریختند و مسلمانان در ضا

غزوہ اوس و خزیمہ

صحت و نصرت متوجہ رہیں گے۔ ہر پین سال غزوہ ذات السلاسل ہو تو غزوہ یثرب
 سبب این غزوہ اہل سپہ جہنم روایت کیکن کہ چون بمسماخ علیہ نبی محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 رسید کہ سبقت انہ شہر اربعی فتناء واعینہ وازند کہ طرفی از اطراف بلاد اسلام با تاخت گشتند آنحضرت
 عمرو بن العاص را با سہ ہند نفر از عمارتہ و انصار مدینہ فرستاد و چون عمرو بن العاص
 با پ سلاسل رسید دریافت کہ اعدا و اعدا زادہ از لشکر اسلام ست یا یاران از حضرت مقتدر
 نبی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم استند او نمود حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ابو عبیدہ بن الجراح
 با و ہند کس عبد و عمرو بن العاص فرستاد و بعد از رسیدن ابو عبیدہ بن الجراح عمرو بن العاص
 بمنزل اہل ظلم شافتم و ست یفارت و تاراج برآوردند و مواشی بسیار غنیمت گرفتند و محصوران
 مقتدر و بدینہ طیبہ مراجعت نمودند و باتفاق علما سے فن و سپہ رہبان سال انوار فتح کلا و مطلع
 تائیدات سبحانی را فنق توقیعات ربانی بروجناب احوال فرخندہ مال سالکان طریقی مسلمانان ہست
 و بیان این احوال آنکہ جناب رسالت پناہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم با وازند ہزار کس از عمارت و قضا
 بجزیت فتح کلا از مدینہ منورہ بیرون آمدہ چون منزل ذوالحلیفہ رسید عباس بن عبد المطلب
 از جانب کہ تشریف آوردہ ملازم کاب سعادت انشاء شد و متارن اینحال ابو عبیدہ بن
 الحارث بن عبد المطلب و عبد اللہ بن ابی امیہ کہ ان یکہ پیغمبر عز این یکہ پیغمبر محمد رسول
 مقبول بودند متقبل نامل ہایون سرفراز شدہ ایمان آوردند و پیغمبر آخر الزمان بعد از مسط
 مرحل دیگر برانظہار ان کہ بر چہار فرسخی کہ است نزول اجلال فرمودہ و رانجا توقف نمود
 فرمود کہ آتش بسیار برافروختند و دران شب عباس رضی اللہ عنہ از استیصال قریش
 اندیشیدہ بقصد آنکہ ایشان را تبقیہ نمایند کہ بکوب ہایون آیند بہت خویش را با فی حاصل سازند
 برانستہ خاصہ خیر البشر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم سوار شدہ تا موضع آراک عنان باز نکشیدہ
 و دران منزل با ابوسنیان و سبقت دیگر از قریشیان کہ تجسس از آنکہ بیرون آمدہ بودند باز خوردہ
 بایشان گفت حال چیست و متوجہ یکہ حرم حریم کہ بیت و ابوسنیان چارہ چوئی گشتند و با اہل

بجانب

روایت خویش گردانیده بجانب معسکر نظر افتاد مرا جفت کرد و عجب را ایشان بر درخیمه پش و ده
 اصحاب عمر بن الخطاب رضی الله عنه افتاده چون فاروقی اعظم بر ابوسفیان نظر انداخت
 گفت ای و دشمن خدا الحمد لله که بر تو درست یافتیم و شششیرت به چیل تمام شتافت و عباس ابوسفیان
 زانبر و حضرت رسول مقبول صلی الله علیه و آله وسلم رسانیده و مشارک اینحال عمر بن الخطاب نیز
 رسیده فیما بین عباس و عمر بن الخطاب و باره قتل ابوسفیان قیل و قال بسیار شد آخر الامر
 شب هنگام عباس ابوسفیان را بنجیمه خود باز آورده صبح بازا و را بنجد دست سید ابرار آورده
 آنحضرت ابوسفیان را با سلام دعوت فرموده و عباس را و ابقریب فاروقی ترسانیده ابوسفیان
 طوعا و کرها کلمه توحید بر زبان رانده بعد عباس رضی الله عنه گفت یا رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم
 ابوسفیان مردی جاه پرست است او را بنایتی مخصوص گردان آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم
 فرمود من و مثل و ارا بسفیان فموا من و من القی اسلاح فموا من و من اعلق بابه فموا من
 و من و حل المسجد الحرام فموا من پس ابوسفیان با جازت حضرت صلی الله علیه و آله وسلم بطرف مکه
 یادگشته خبر آن اهل مکه رسانیده و حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه و آله وسلم بذمی طوی
 رسیده فرمان داد که زیرین العوام رضی الله عنه را با چراغی از اعلا سے مکه در آمد و آتیکیکه بزرگ شش بود و در
 حج چون نصب میگردد و خالد بن الولید بانی اسلام و غفارا را اسفل مکه در آید و لو اسے خود او و شتهای
 پیوت بزند و ابو عبیده بن الحارث را با جمیع که اسلاح نداشتند از راه بطن و اوعی و انه ساخت
 و بنفس نفیس با طایفه از خواص اصحاب از طریق آواخر قوچه فرموده از موقف نبوت فرمان
 واجب الاذعان صدور یافت که هیچکس از اهل اسلام یا و باب کفر و ظلام مقاتله نکند لیکن اگر جمعی
 از اشرار سفها در مقام قتال آیند لشکر ظفر یکدیگر بدفع ایشان قیام نماید و در آن رؤس بر زبان سعید بن
 عباد گذشت الیوم یوم الحجه یعنی امروز روز جنگ و ستیز است ابوسفیان این سخن شنیدنی بحال
 بجلا امت حضرت رسالت صلی الله علیه و سلم شتافت و آنچه سعد گفته بود بعرض رسانید رسول فرمود که امر فرمود
 مرجه است فی روز الحجه و امیر المومنین علی بن ابی طالب را فرمود که عالم از سعید بن عباد و بستاند و نگاردارد و بر و اینے آنکه

بفرزندان و قیاس و در نقل است که عکرمه بن ایجمل و صفوان بن ابی امیه و سبیل بن عمر و باطلانیه
از ولید بن ابی بکر و بنی الحارث و طبقه از بنی لیل چون از توحیه خالد بن الولید خبر یافتند به سبب
مقتل عثمان نموده بر سر راه خالد گرفتند و در موضع جدیدی فرقی بین مقتله کشیدند بنیاد و محاربه
کردند و جنگ عظیم واقع شد و جنگاکنان قریب بدر مسجد الحرام رسیدند و شش کس از ارباب
طغیان از ضرب تیغ غازیان بدو رخ شتافتند و بقیه السیف سلاح انداخته است بر دست برافراشته
و از مسلمانان و کس شربت شهادت چشیدند و رسول حسین همچون در موضع حجیون سر دهن گزید
شش زره و بر پویند و خود بر سر پادشاه نهاد و با کابر مهاجر و انصار بمسجد الحرام افتاد و زبان
مسجد بریان بکسیه یکسان نشان گشاده بیت افتد اطراف نموده لواحقی خانه از لوث احسانم پاک
ساخت و جبل را که اعظم احسانم تزیین بود جناب ولایت اب مرتضوی نفرموده حضرت علی القدر
علیه و آله و سلم بر خاک مذلت انداخت در روضه الاحباب مسطور است که گویند فتح مکه در سیزدهم
ماه مبارک رمضان واقع شده و جمعی برانند که در بیستم ماه مذکور آن فتح دست و او در سید عالم
علیه الصلوٰه و السلام بقیه آناه و شش روز از ماه شوال در که توقف نموده و درین توقف قضایا
رو نمود که تفصیل آن در کتب سیر موجود است از آنجا که سید عالم خالد بن ولید را با سی سوار بموضع
تخله فرستاد تا بتخانه غره احزاب که در نه پدیده اندام برهنه و کالیده موخا از شش شیر خنده بطرف
او تاجمه تیغ نیز آن زن را و بنم ساخت چون از آنجا معاوت نمود و صورت حال معروف حضرت
رسالت علیه الصلوٰه و السلام گردانید حضرت فرمودند که آن غره بود و دیگر در بلاد شما پرستش
عری نامند و تخمین عمر و خاصین بوجوب فرموده حضرت مروه بکس بجزیب بتخانه سواع آور و بمیان قیل
هزبل رفت آن بت را شکست و پدران او آن بموجب حکم سیدالساوات هر سیدین بهشت ملی است
سوار بموجب مثل رفته بتخانه انات را که در زمان حالیت محبوبه او بن و خمرج و غسان بود و بر
نمود و در آن موضع زنه میاه برهنه زده لیده موید که از آنجا بیرون آمد و دست برهنه مید و نو و سیکر
سعد بکفر شمشیر از آبکشت و از آنجا قلیع از ایام توقف که سر سید لیم بوده و کشت آن و شش سیر

چنین مقبول است که سید ابرار رحمہ خالدين وليد را با سہ صد و پنجاہ سوار و مہاجر و انصار بنو سہلیم بن حنیہ
 یلملم بن قیس بنی خزیمہ فرستاد تا ایشان را با سلام دعوت کنند و حال آنکہ ایشان در زمان حجابیت
 عوف بدر عبد الرحمن و فاکہ بن مغیرہ عم خالد را گشتہ بودند انقصہ چون خالد بنو خزیمہ نزد یک رسید
 ایشان رعایہ الحرم سلاح پوشیدہ با استقبال شتافتند و بعد از ملاقات از خالد اطہار سلام نمودند
 خالد گفت بچہ حجت سلاح پوشیدہ در برابر من آمدید گفتند کہ در میان ما و طایفہ از عرب عداوت نیست
 با کمان برویم کہ اگر از ان قبیلہ آید و این عذر در محل قبول بنمایند و خالد گفت اسلحہ خود را از خود دور کنید
 و ایشان بموجب فرمودہ خالد عمل نمودند و بعد از ان خالد فرمود تا دستہای یکدیگر برکتف بستند و سر یکدیگر
 از اسیران را بیکدیگر اریاران خود سپرد و گفت ہر کس از اصحاب سپہر خود را بقل رساند بنو سہلیم سیر
 بکنانہ خود را گشتند تا مہاجر و انصار دست از قتل آن فقیران کشیدہ و شتند و یکدیگر از اسیران بلاوت
 خاتم پیغمبر ان علیہ الصلوٰۃ و السلام شافہ کیفیت حال عرضہ داشت کہ دیندار بر علیہ الصلوٰۃ و السلام
 دو بار یا سہ بار بر زبان آورده اللهم انی ابرار ما صنع الیک خالد انکاء مالی خطیبہ بہرہ امیر المؤمنین
 علی کرم اللہ وجہہ بخت ویت قتل و عوف اموال تلف شدہ بنی خزیمہ بالیشان فرستادہ اسبہو
 کہ از خالد بن الولید صادر شدہ بود و تراکش نماید و بر جراحت ان بیچارگان مرہے بند و سوزنا
 علی بن ابی طالب بموجب فرمودہ عمل نمودہ بنی خزیمہ را خشت و گردانیدہ و رسول مقبول صلی اللہ
 علیہ وآلہ و اصحابہ وسلم بعد از مراجعت سیدنا علی بن ابی طالب از تملک و استماع ارضاء
 خواطر بنی خزیمہ بعد از شفاعت صاحبان خون و درخواست اصحاب از خالد عفو فرمودہ بہر
 رضا آمد و ارباب سیرا خبر نبوی و اصحاب آثار صطفوی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در کتب خود
 مرقوم خامہ صحت اندکزدانیدہ اند کہ چون جہر فتح مکہ در اطراف دیار عرب انتشار یافت اکثر قبائل
 سرپرستانت حضرت رسالت علیہ الصلوٰۃ و السلام نہادند مگر بنی ہوازن و سبت تقیف کہ
 بر مخالفت آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ و اصحابہ وسلم اتفاق نمودہ مالک بن عوفہ انصری را
 کہ در عتق ان شباب بود و بصفات جود و سخاوت از بود و با نیالت موسوم گردانیدہ و قبول

صاحب روضه الصف و معارج النبوة سے ہزار ہزار روایتیں در روئے الاحباب مذکور گشتہ چہار ہزار
کس فرام آورده با عیال و اطفال و جہات و اموال متوجہ ہوا و جنین شد و در بین الصمد کہ
سبزی صد شخصت سالہ و نایتیا با صاحب رای و تدبیر تفروداشت مصحوب گردانیدند چون
با و طاس رسیدند و دید او از گریہ اطفال و افتخار زنان و اصوات حیوانات شنیدہ پر سید
کہ اینچہ آواز است جواب دادند کہ لشکر یان بموجب فرمان مالک بن عوف اہل و عیال و استعدا و اموال
خود را ہمراہ گردانیدہ تادرجنگ سستی نمایند و دید این رای را خلافت خود بہ مالک ملاقات کردہ
گفت اورون مال و عیال مناسب بحال رجال نیست زیرا کہ اگر زمان مقتضی گزیر باشت مردم
منہزم کہ در صد و انہزام باشند سچ چیز اورا از ان مالغ نیاید لایق آنکہ نسوان و کودکان و غنما
و احوال را باز گردانی تا اگر سستی روی نماید عیال و اطفال بہت مخالفان اسیر گردند و اموال
در تصرف مردم نہاید مالک باین سخن التفات نکردہ و براہ مناد و در خیر و شرم شدہ از امر افتت
باز ایستادہ القصہ چون خبر اتفاق ہوا زن و شقیث بسبح شریف حضرت مصطفی صلی اللہ
علیہ و آلہ وسلم رسید عثمان بن اسید را در مکہ بخلافت تعین فرمودہ باد و از وہ ہزار کس
کہ وہ ہزار لشکر خاصہ بود و و ہزار از طلقای مکہ و لقبولی ما شانزدہ ہزار سیادہ در عشرہ اول
از سوال بجانب کفار نہضت فرمود و نقل است کہ چون جنود ظفر و رود از مکہ بیرون رفتہ نظر میکنی
از اصحاب ہدایت انتساب بران کثرت و شوکت افتادہ بر زبان گذشت کہ تا امر و زبیب
کثرت سیادہ مغلوب نخواہیم شد و بوا اسلہ صد و این سخن در ابتدا لشکر اسلام شکست یافت
وایت بقدر نصرتکم اللہ فی مواطن کثیرہ و یوم جنین اذا اعجبکم کم کثرکم فاعلم تغن عنکم شیار الایۃ و ربیان
اینچہ فرمود آمدہ القصہ چون آن لشکر اسلام ہوا و مذکور رسید بجهت تنگی گذر گاہ سپاہ اہل اسلام
فوج فوج از طرق متعددہ ہوا و جنین در آمدند و بکینا گاہ مخالفان کہ در کمین گاہ ہا نشستہ بودند
بیکبار بر مسلمانان حملہ کردند و تیر باران نمودند لشکر اسلام منہزم گردید و اول طاغیہ کہ منہزم
شد بنی سلیم بودند کہ خالد بن الولید امیر ایشان بود و اکثر ایشان سلاح نہاشتند و تو و

که در اسلام درآمده بود و متابعت خال نمودند که پیش از معدودی چند پیش آنحضرت صلی الله علیه
 و آله وسلم نمانده بودند چون سید عالم علیه الصلوة والسلام انهم از اهل اسلام را مشاهده فرمودند و از
 بلند ایشان را بصبر و ثبات دلالت فرموده میگفت یا انصار یا انصار رسول الله و در سوختن
 و از عنایت و مهرت یکس باز نمی گریست و آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم در آن روز بر آستر
 میخاسته سوار بود و بجانب کفار نمیب داده بر زبان وحی ترجمان میگذاشتند که انا البنی لا کذب انا ابن
 عبد المطلب و ابوسفیان بن الحارث عنان اشتر را گرفته و عباس بن عبد المطلب از جانب
 راست دست در رکاب فلک فرسای آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم زده از حمله مانع می آمدند که آورده
 اند که چون سلمان در صبح روز چنین متفرق شدند حضرت مقدس نبوی صلی الله علیه و آله وسلم
 عباس که آواز بلند داشت فرمود باران را ندان بدین وجه که یا معشر الانصار یا اصحاب السمره
 یا اصحاب سوره البقره و عباس بموجب فرموده آواز بر کشید اصحاب که ندا می دادند
 اجتماع نمودند از اطراف و جوانب لبیک گویدان بخدمت سید عالم علیه الصلوة والسلام شتافتند
 و آنسر و علیه الصلوة والسلام را بتلاست یافتند و قریب صد کس از انصار و غیر ایشان جمع آمدند
 و بر شترکان حمله آوردند و آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که حالا تنور حرب گرم شد انگاه شسته
 از خاک برگرفته و شایسته لوحه گفته بجانب مخالفان انداخت بسیج چینی نمانده که قدری از آن خاک
 بچشمش نرسیده بعد از آن بر طبق آیه کریمه شتم انزل الله سکنه علی رسول و علی المؤمنین انزل جنودا
 لم یروها بآیات شکر ساهمی که بروایت جمیع مفسرین پنج هزار فرشته بر اسپان ابلق سوار بودند و باهما
 سفید و زرد داشتند و با کفار مقاتله میکردند نیم ظهیر و حضرت بر اعلام هدایت علام حضرت خیر الانام
 علیه الصلوة والسلام وزیده چهار کس از سپاه اسلام بفرشتهاوت رسیدند و دستاورد کس از مخالفان
 راه و وزخ پیشش گرفتند و هزاران و ثقیف با قح و جبر روی از معرکه بر تافتند و در آن روز از مال
 عتایم شش هزار برده و بیست و چهار هزار شتر و چهار هزار اوقیه نقره و زیاده از هجده هزار گوسفند و بیست
 و ارباب اسلام و اصحاب پیغمبر علیه الصلوة والسلام افتاد آورده اند که گر بخیگان معرکه ضعیف

بسته قسم شده طایفه مالک بن عوف بطرف حصار طایف رفتند و در سبب بجانب بطریق شکار گشتند
و جماعتی بجهت صیانت مالیکه در او طاکوس داشتند با بجانب شکار گشتند و حضرت رسالت
صلی الله علیه و آله و سلم ابو عامر اشعری را با جماعتی که زبیر بن العوام را بموسى اشعری
برادر زاده ابو عامر را نمایان بودند در عقب گنجیگان بطرف او طاکوس فرستادند لشکر
اسلام بعد از منازل بچالان رسیدند بچالان چالان اشتغال نمودند و ابو عامر که امیران لشکر
بوده بفرستادند فایز گشت و ابو موسی از ضربت اسلحه آلان طعن و ضربت جمعی حمله نمودند
و اشتغال کافران را سوزم کردند و انبید و درید بن القم که سر و او شکران بود و از ضرب تیغ زبیر بن العوام
روسی بچیم نهاد و این فتح بچیم علاوه فتوحات کشته سپاه طغر قرین با صد زیب و آبین
بیا بوس سید المرسلین و آخرین مبارزت نمودند و بعد از آن تمام مالک بن عوف حضرت
مقدس نبوی صلی الله علیه و آله و سلم فرمان داد که غنائیم را در موضع جنرا جمع کنند تا بابت دست
افتشام باید و زام جنبه غنائیم و سپایا در قبضه اختیار عبا و بن بشیر انصاری نهاد و بعد ازین
آوان غزوه طایف بود قریع آمد و سبب آن بود که چون مالک بن عوف با جماعتی از مشرکان
تقیقت و پیروان از سر که چنین گرفته بجانب طایف رفتند و قبل از محاربه و انترام با استعداد
قلعه داری و استحکام بروج و باره و غیر فلک پرداخته قوت یکساله آماده ساخته بودند و چون
بمحاصر رسیدند در وازه بار بستند و داخل و مخارج را مضبوط کردند و امیدوار بودند که
نماند چون کیفیت واقعه معلوم آنحضرت علیه الصلوٰه و السلام گشت عزیمت فتح القلمه
مستقیم کردند و رایت فتح آیت لیلی بن ابی طالب کرم الله وجهه و اوده ابو عبیده بن الجراح
را یا خالد بن الولید را با هزار مرد قریب از آنکه مقدمه لشکر ساخت و بنفس نفیس بمباران مشغول
ایشان در جلوه آورد بعد از وصول بطایف کفار چهار دیوار حصار را پناه کرده آغاز انداختن
تیر و سنگ نمودند مسلمانان نیز بنیاد حرب و بیکار فرموده جمعی کثیر زخم دار شدند و چون
تیر اهل حصار بمشکوه حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و آله و سلم رسید بفرموده آنکه بمباران

۵۹

۵۹

۵۹

۵۹

۵۹

۵۹

۵۹

۵۹

۵۹

۵۹

۵۹

۵۹

۵۹

۵۹

۵۹

۵۹

۵۹

۵۹

۵۹

۵۹

۵۹

۵۹

در آن محل رفیع که انون مسجدی با کف سست بودند آنحضرت اصحاب هدایت انساب را قطع
 نیکوئیات ایشان امر فرمود چون مردم حصار ازین واقع خبردار شدند زبان تبصرع وزاری
 پرکشادند که او برسم خدا و از برسم رعایت رحم فرماید تا لشکریان از قطع این درختان بایستد
 حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود ای اعدا فکند و الله حسیم و دردت محاصره که بقولے پیروز
 روز بود و بر روی اینچہ چهل روز جنگی که عظیم واقع شد و بسیار سے از اصحاب هدایت انساب
 مجروح شدند و چنانچہ دوازده نفر از اصحاب شریعت شهید شدند و عبدالمطلب بنی بر
 از انچه بود در آن قصه و امتداد ایام محاصره پیر خمیر انور خیر البشر صلی الله علیه و آله و سلم
 روشن شد که در آن ایام فتح قلعه طائف تقسیم بدر نیست از آنجا که فرمود در منزل حبرانه
 شریف آورده عتابم حسین را تقسیم نمود و مثلاً ما سے آمل رحمتی از ابل که را که تو سلم شد
 بود و در جنت النبی قلب ایشان از عتابا سے ہے انما سے خویش گرانبار گردانید ایشان
 و ماجر و انصار بنابر و نور و توفیق و اعتمادیکه بر جانب ایشان داشت چیرے کمتر عنایت
 فرمود و انصار را سمیعی اند و هنادک شده زبان شکایت کشور و در چون سخنان شکایت انصار
 بسیمع بیا یون حضرت مقدس نبی صلی الله علیه و آله و سلم رسید و فرمان داد تا یکبار انصار
 پیشه شمع شوند و غیر از انصار که با ایشان نباشد آنگاه جناب رسالت پناه صلی الله علیه و آله
 و سلم پادشیر خدا علی مرتضی ابدانچا لشریف پیروزه بخاطر حرے انصار زبان معجز بیان بکشاد و قلوب
 ایشان را بسخنان مرحمت نشان تنلی داد و فرمود که انصار خاصه من و صاحب من اند اگر تمام
 مردم بر اصره پیروز و انصار بر اسی من ملوک طریق انصار اختیار نایم انصار را شنید این سخنان
 رقت کرده چندان که گشتند که محاسن ایشان ترکشتند و شکر خدای عزوجل بجا آورد و بیکال
 فرموده بشیرند خدا و رسول خدا و در بیعتا و نقل است که چون انچه از موازن و در جبرانه
 با و آگاه بودت بر اسی من حضرت رسالت سرور از تشرید اسلام بقیه قوم خویشین حضرت علی علیه
 و اسلام را آگاهی داده گفتند یا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم ما را اصلی و عشیره نیست

و بلا و تشکیک یا سیره بر راسه سیر تو مخفی و پوشیده نیست اکنون برافتن و رحمت در اینجا که
 حق تعالی بر تو منت و رحمت فرمود آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم ایشان را میان اسوال
 و سیایا حقیقه که فانیان هوازن اخذ اسپران را اختیار کردند و سید عالم علیه الصلوٰه و السلام
 بعد از اجتماع حاکم و انصار کیفیت التمس ایشان را بر زبان وحی ترجمان آورده فرموده است
 ایشان آنچه متعلق به بنی هاشم است من بایشان مسلم و هشتم اکنون اگر شما نیز از حصص خود
 در میگزدید منت خواند بود و الا بفرض بمن و بهیذا تا از هر جا غنیمت که رسد و عرض یک برده
 شش شش بشمار تمام صحابه عظام چون اهتمام حضرت خیر الانام علیه الصلوٰه و السلام را در این
 امر مشاهده کردند رقم اطلاق بر تاجه سیایا که بنی هوازن کشیدند و در خلال این احوال حضرت
 نبوی صلی الله علیه و آله و سلم از گروه بنی هوازن استنصار و استجرا مالک بن عوف فرموده
 بنی هوازن گفتند که دس و حصار طایف است فرمود که اگر نبرد آید و مسلمان شود اهل و عیال
 و مواشی و اسوال او را با و باز دهم و صد شتر و یک دوسه بخشم بنی هوازن انحر را مالک بن عوف
 رسانیدند و آنچه و سرور شدند در بنزایه بیای پور پس رسول مقبول مسلم استعدا یافته بحلیه یان علی
 گشته حضرت مسلم بن عوف و کثیر بنی هوازن را مالک ابوی شایم فرمود و مالک بر قوم خوش خنده و بزرگوار و خشنود
 انصار از زانی داشت بعد از آن بنی هوازن از زمان و روز از دم و یقینده سه نمان قبولی است و دم است
 و برایت و منتهی از آن و روز از آن و یقینده و نمان از بهیست باقی بود از حجاز و احرام عمره هسته
 بلکه مسئله و آمده بنما ساسانی قیام فرموده آمارت که را بقتاب بن اسید بن عوف بن خود و معاوی
 جبل و ابو موسی اشعری را بهجت تعلیم قرآن و تعلیم قوا عدا یان در که بگرفتند بعد از آن سید کائنات
 علیه افضل الصلوٰه و افضل التحیات از یکم بیرون آمده بمنزل سر الظهران التشریف از زانی داشته
 یقین که از غنیمت مانده بود آنچه بگرفت فرمود و در آخر وقت غنیمه یاد را و ایل و کوچ و بار بار فرمود
 مرا حجت فرمود و الله اعلم و بعد از این سال زینب بنت جحش حضرت صلی الله علیه و آله و سلم
 انتقال نمود و تولد سیدنا ابراهیم از زاریه و طیبیه بعد از آن سال بوده است و بعد از آن سال از زاریه و طیبیه

بلیه را عقد کرد و در دین سال بقول اکثر از اهل سیر و بقوسه در سال هشتم آنجا و منبر واقع شد
و در وقت منبر ساختن دو درختین است و اختلاف بسیار واقع است و در کتب سیر ذکر و تفسیر
قصه سخون خوانده و الیه نقل از مفاخرت جناب رسالت صلی الله علیه و آله و سلم و در وقت فرمودن
آنحضرت سخون جناب در کتب سیر و احادیث مسطور است مطالعه را تذکره و ذکر و قیام
سال نهم از سیر حضرت حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم و بیان غزوه بنوک و
این سال را برات خوانند و آورده اند که در ماه شمس سنه شمس حضرت صلی الله علیه و آله و سلم
عمال جنت اخذ زکوة مقرر فرموده بودند تا بقیل که بجایه اسلام حاکم گشته بودند و زکوة
اموال جمع کرده بدین بسیار نذر چنانچه بریده بن الحنظیب را بمیان بنی غفار و اسلام فرستاد و
عباد بن بشیر را بنی سلیم و خضر بنی نام زکوة و در عمر بن عاص را بفراره و ضحاک بن سفیان را
بنی کلاب و بشیر بن سفیان را بنی کعب فرستاد و در آن آوان کبشیر بنو کعب را و ریاست
ایشان بر سرانی یا بنو نهم مجتمع بودند بشیر و اشی را و رشمار آورده پراخ زکوة اقدام
نموده و از غایت خست و دنایت ان اموال در نظر ایشان بسیار آمد بان بنی کعب گفتند که خید
مال نموده بچ صلی الله علیه و آله و سلم چرا باید داد بنوک کعب گفتند که با جماعتی که متابعت کرده ایم
و بدین اودر آمده ایم و در دین ولایت اودا و اے زکوة از جمله واحیات است و بتو تمیم است
بیت و تمیم برده گفتند بخدا سوگند که عامل صدقات باک شتر از بیجا بیرون نتواند برد و با بشیر
گفتند که در این شتران گروی بشیر چون صورتحال بدین منوال دید قرار بر قرار اختیار
کرده جناح استیصال عازم مدینه منوره گشت و چون باواک مجلس جماعیون سرافرازشدا بچه
از بنی تمیم مشاهده او گشته بود معروض را اے حضرت مقدس نبوی صلی الله علیه و آله و سلم
گردانید و عیین بن حصین فرازی بانجا به سوار بتا و پست بنی تمیم امور گرفته بمیان آنجماعت
تاحت و اموال ایشان را غارت نموده یا زده زن و سی کوک اسیر ساخته مدینه آورد
و بنو تمیم طالب سیایا اے خویش متوجه مدینه منوره گشتند و بعد وصول و وقتیکه رسول

در حجره عالیشان صد بقیه رفته بنوم دستراحت اشتغال داشت بمسجد شریف نبوی
 در آمدند و چون ایشان را معلوم نبود که آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم در کدام حجره نشسته
 میزدند بجز هر حجره که میسر میزدند فریاد میزدند که یا محمد بیرون اے هر چند پل و صوابی که از ایشان
 ایشان را میپرداختند بجای غیر میزدند تا آنکه سرور عالم صلی الله علیه وآله وسلم از خواب بیدار
 نشد بمسجد شریفین آورد و چون از او اے غازی پیشین فارغ شد بنو تمیم آغاز مفاخرت و
 مباحثات کرده خطیب بلخ خواندند و اشعار فصیح الشاکر و نند و باشارت بهایون حضرت نبوی
 صلی الله علیه وآله وسلم تا بنبت بن قیس انصاری در برابر خطیب بنو تمیم خطیب متضمن مباحث
 مفاخر و باثر انصار و صاحب را در و حسان بن ثابت باز نداء مصطفوی صلی الله علیه وآله وسلم
 کلمه حنیف در سبک نظم بحواب شاعر بنو تمیم کشید که موجب تحسین و آفرین گردید و بعد از آن
 اعیان بنو تمیم تعظیم شان و فصاحت بیان محمدیان قایل و مغرور شده کلمه توحید بر زبان
 راندند و آنحضرت باطلاق اسیران القوام حکم نموده و ایشان را بوطایا فرستاد و ساخته
 رخصت سعادت از زانی فرمود و چهارین سال بموجب ارشاد سید ابرار صلی الله علیه وآله وسلم
 حیدر کرار با صد و پنجاه سوار بتخریب تخیانه فلسن میان قبیل طے شتافت و آن تخیانه را ویران
 کرده عدی بن حاتم بخوف بطرف شام گریخت و خواهرش بار ده پیشمار و اموال بسیار
 بدست حیدر کرار افتاده آنجناب شمس غنایم پر داخته و خمر خاتم طائی را داخل سیاه
 گردانید و همراه خود بدینه آورد و رسول مقبول صلی الله علیه وآله وسلم آن عاجره را بموجب
 خواستش و بطن بایوت باز فرستاد چون خواهر بار در ملاقات نمود و از عنایات حرمت
 سید کائنات علیه الصلوٰه و السلام آگاه گردانید عدی بن حاتم بدینه و رسال و هم این جهت
 بلازمست آنحضرت رسید مسلمان شد و هجدهین سال قصه ای را واقع شده نقل مست که
 خاطر اثر سید المرسلین از احوال المؤمنین و المؤمنات تقیافته قسم یاد کرد که در دست کلاه ایشان
 ملاقات نفرماید و در سبیل بن سوگندار باب سپهر و جود متعده گفته اند که این را در این مختصر

و در این مختصر

متنوع روح الکتب بسبب اقسام و سیرت و آیات اوایل سوره تحریم در آن یام نازل
 شد و آنحضرت بعد از بخت و نذر و آنکه احداث مومنین را از شرف مضامینت خود محروم
 ساخته بود و بار دیگر طریق التفات مسلک فرموده و اول آنجمله جناب صدیقہ رفتہ متفقہ
 احوال و پرداخت جناب صدیقہ پیرسید یا رسول اللہ سوگند خورده بودی که دست یکماه
 پیش از آنکه از آن تاریخ تا امروز بخت و نذر و نذر پیش نگذاشته حضرت فرمود که گاهی
 چنان است که باقی بخت و نذر روز می باشد و بعد ازین سال ربیعہ عابدیه که بخت و نذر
 کرده بود و وقوع پیوست و این قضیه در کتب سیر و قوم است و از معطلات و قالیج این
 سال غزوه تبوک است و این آخرین غزوات رسول مقبول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بود
 در متاراج البتہ مسطور است که تبوک موضعی است که در میان حجره و ناحیه شام واقع شده
 و کعبه گویند که نام حصین است از حصون و زمره برانند که چشم است و چون سیر لشکر
 اسلام در آن سفر باخجائے شد این غزوه بخت آن ستمی بخت که شد و این غزوه را غزوه
 فاضله نیز گویند چه تعبیر از منافقان درین غزوه فضیحت گشته و تعبیر حبش العسره نیز گویند
 و وجه تسمیه آن بخت و آن که مشقت و محاجت بسیار با اهل اسلام در این غزوه عاید شد
 لکن اخبار مصطفوی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم چنین روایت میکنند که کار و اسلحه از شام
 بدینہ آورده آواز در آنرا افتد که حاکم روم لشکری فرستاد آوزده قصد بدینہ دارد و بنابر آن
 سید عالم غایت الطرف فرموده و جابرو انصار را بنبیہ باب سفر امر فرمود و از دیگر
 قبایل استمداد نمود و چون در آن آوان در میان عرب قحط و عسرت درجه کمال شد
 هوا و زمینایت حرارت بود و اصحاب در اول حال ارتکاب آن غزوه را کاره بودند و میخواستند
 که در سایه اشجار بسیر برده از حلاوت انما مخطوط میشوند و آیه که میباید ایاها الذین آمنوا مالکم
 اذ اقبلکم انقرو فی سبیل اللہ انما قلتم الی الارض و درین باب نازل شد پس آن زمان مجاهدان
 دین بگوشتن بلع آغاز بپا قیام نمودند از توقف بنیت فرمان واجب الانفاقان

شرف نقاد یافت که بمولان صحابه نظر امساکین را بیشتر و زروسایر بایحتاج سفر معاونت
 نمایند و اصحاب در آن باب طریق سخاوت و جوازدی مسلوک و ششم چنانچه سعید ابوبکر
 صدیق از سر تمامی اموال برخاست و قاروق اعظم نصفه از اموال خود را در نظر انور
 آنسر و آورو و ذوالنورین و صد شتر با سه صد شتر جهاز بسته ترتیب کرد و بقوله هزار
 شقال طلا بر آن افزوده صرف آن لشکر نمود و گویند که در غزوه تبوک سی هزار مرد و در و
 داندک آن لشکر را عثمان رضی تجیز نمود و عبدالرحمن بن عوف چهل و قبیله طلا با چهار هزار درهم
 نقره مصرف داشت و علی بن القیس بن فیکر اغنیا اموال خدا ساختند و هرگاه یک لشکر اهل اسلام
 مرتب کمال گشت آنسر و علی مرتضی را اوریدند گذشتند تا احوال اموات سلیمان بن خلد و ارشد و رسول
 مقبول در راه مبارک رجب از مدینه بیرون رفتند و ثقیفه الوداع قیام فرموده و راغوض
 بحر من لشکر بایون فرمان داد و بقوله سی هزار کس در شمار آمدند و بعضی هشتاد هزار و گویند
 صد هزار نیز گفته اند گویند که از آنجا ده هزار اسب سوار بودند و دوازده هزار شتر موجود بودند
 آنجناب بعقد و ترتیب رایات و ثقیفه الوداع پرداخته لواکے اعظم را با ابوبکر صدیق و ابود
 علمی و دیگر بزرگان احوام تقویین فرمود و لواکے اوس و رایات خنرج با سید بن حصیر و ابودیان
 انصاری تسلیم نمود و خالد بن ولید و مقداد لشکر و انید و یمنه را بوجو و طلحه بن عبد الله و سیر
 را بعبد الرحمن بن عوف ترتیب داد و چون لشکر اسلام بعد از قطع منازل و طے مراحل به تبوک
 رسید به فرمان حضرت بنوی صلی الله علیه و آله و سلم در آن موضع و راه توقف نموده از
 رخ راه و محنت رفتن شام و گناه بیاسودند و در خیال این احوال تحقیق نبوست که آنجا و درین
 مسجوع شده بود از خبر تو جه قیصر بجانب و یا اسلام اصلی ندارد و از قیصر و لشکر روم ش
 صادر نشده بود و آنگاه حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و آله و سلم با اعیان و مشرف و حاج
 و انصار در باب رفتن ولایت شام و روم محاربه با و الی ان مرز بوم مشورت فرموده از میان
 اصحاب عمر بن خطاب گفت یا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم اگر بدین باب ماموری عثمان

عزیمت را بجانب مخطوف فرماے کہ تا ہم ملازم رکاب فلک فرسائیم فرمود کہ اگر مامور ہے ہو
 مشورت مخفی نمودم فاروق اعظم غرضہ داد کہ یا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 بادشاہ روم را لشکر بسیار و سپاہ جبار را و اب حرب و آلات طعن و ضرب و زطلت
 سلطنت مجتمع است کہ بکسی تسلیمان و رانمیان نیست و تو اس سال قریب با ایشان رسیدے
 و آوازہ بیت و شوکت تو در ان دیار شیوع یافتہ و خوف و رعب بر خمار رومیان
 استیلا پذیرفت اگر اس سال یا گذشتہ بار دیگر مقصد علی بن مرثوے انسب و آوے
 ہے نماید و چون رھے فاروق اعظم قرون بصواب بود حضرت مقدس نبوی غسان
 مراجعت بجانب مقرر شد و کہ است سلطان کہ و اندر مشغول است کہ حضرت رسالت پناہ صلی اللہ
 علیہ وآلہ وسلم در انوقت کہ در تنگ بنہیم بود خالد بن ولید را فرمود کہ با چار صد و ہشت ہوا
 بجانب الکبیر بن عبد الملک کہ حاکم قومۃ الجندل بود برو و خالد بن نجار رسیدہ بموصی کہ رسول
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در وقت رخعت باوے فرمودہ بود اکید را با برادرش حسان
 و با برادرش از ملازمان او در بیرون قلعہ یافت کہ لشکار کا و کو ہے اشتغال سے نمود
 آنجا عت را لشکار و در میان گرفتہ حسان بقتل آمد و اکید گرفتار شدہ باقی از ایشان بچھا
 کہ بختند و برادر دیگر اکید کہ مصداق نام و انشت بضبط قلعہ پر و اختہ خالد اکید گفت کہ ترا
 بجان امان دادہ نزد رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم سے بر ہم بشرط آنکہ اشارت نماے
 ناؤ قلعہ بختانید و وزیر لشکر و ہشت صد اسپ و بر و اسبہ ہشت صد برہ و جہاں صد نیز
 تسلیم نماید و ایالت قومۃ الجندل بدست تو مقرر باشد اکید را بن مصالحہ قبول نمودہ برادر خود
 پیغام فرستاد تا و قلعہ بکشاید و شہیادے ز کورہ را سر انجام کردہ ہر دو برادر در مصاحبہ خالد
 روانہ شدند و سعادت ملازمت شریف حضرت رسالت پناہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را دریافتہ
 لہتم جز یہ گشتہ نزد الجندل شتا فتد و رویت مستضعف و تلخیص معازی آنکہ ہر دو برادر
 بدولت اسلام فائز گشتند و بیعت ایمان استیسا د یافتند و اللہ اعلم و معراج مابرو و و قضا

متکاثره و مرغزوه بنوک بظهور پیوسته تفصیل آن در کتب سیر موجود و ثبت است چنانچه که رسول مقبول
صلی الله علیه و آله و سلم از غزوه بنوک مراجعت فرموده قریب بمیدینه در منزل ذی
آدان که از اینجا تا مدینه یکروزه راه است رسیده و منافقان در خواست قدم بمسجد نبوی
و مدینه مسجد بقلب مسجد ضرابه بود با حضرت صلعم عداوت داشت و آنحضرت صلعم از منزل ذی آدان
که جبرئیل علیه السلام تشریف آفریده از کنون منافقان اطلاع فرمود آنحضرت صلی الله علیه
و آله و سلم بتجرب سید ضرابه که منافقان مدینه با شارت ابو عامر را بن خزرجی نصرانی جهت ضراب
مسلمانان بناکیده بودند فرمان داد و معبدین عامر حسب الحکم تقدیم رسانیده آسائسل آن
نفاق آبا و ائمه نرم و معدوم ساخت و بعد ازین سال از اطراف و جوانب و یا رغرت فوج فوج
از اسراف و اعیان قبایل مدینه طیبه می آمدند و بشرف ملازمت جناب حشمتی پناه علیه السلام
مشرف گشته تحفه و بدایا بعرض میرسانیدند و احکام اسلام آموخته بمیسان کنیزانش باز می گشتند
و کثرت آمد و شد امثال این مردم بجای رسید که آن سال رسنه الوغ و نام نهادند و بهترین
سال در او آخر شوال یا اوایل ذوالقعدة عبدالله بن سلول منافق وفات یافت و بهترین
سال نجاشیه با دوشاه حبشه داعی اجل را لبیک گفته و الله اعلم و بهترین سال سوره برات
نازل شد و جناب رسول مقبول صلی الله علیه و آله و سلم ابو کبر صدیق و علی مرتضی رضی الله عنهما
را مع جمل آیت سوره برات بجانب مکه معظمه فرستاد تا خلائق را مناسب اسب حج تعلیم نمایند و قافله
سفر کان را حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و آله و سلم اعلام فرمود از نزول سوره برات
و تشریح این قصه در کتب تفاسیر و احادیث و سیر موجود است و ذکر وقایع سال دهم
از هجرت سید البشر صلی الله علیه و آله و سلم و این سال رسنه حج الوداع گویند منقول است
که جناب رسالت مآب صلی الله علیه و آله و سلم درین سال خالد بن ولید را با جمعی به بنی الحارث
بن کعب فرستاد خالد بموجب ارشاد نبوی صلی الله علیه و آله و سلم در میان آنقوم رفت
و آنقوم ایمان آوردند و چند کسان همراه خالد لبشر ملازمت آنحضرت علیه الصلوٰه و السلام

قصیدہ ہر ایک از میان انھما کے بجز ان واقع شد

[illegible]

و دعوت فرموده آنجا عت الشَّخْمان بلا صفا نموده و لا جریم ابن عم رسول مقبول صلی الله علیه و آله و سلم صفت تمام آنرا بسته از جانبین طالب نام و ملک بمیدان نشاندند و از کفار قریب بست کس شسته شد و زنجیر سیف روسه ناهرام آوردند آنگاه امیر المومنین علی با دیگر پیش رفت آنجا عت را با سلام و لالت نمود و ایشان زبان بکلمه توحید گویا گردانیده از مومل خویش نچ حق الله بود و جدا گردند و از این غار ب منقول است که گفت چون بنوا حی من پیغم اثر لشکر خالفان را دیدیم علی مرتضی بعد از او ایستاده و صلوٰه صفت کارزار برآر هست و در میدان آمده نوشته رسول مقبول صلی الله علیه و آله و سلم بر آن قوم خواند و ایشان را بقبول است اسلام و دعوت کرد و بیکار قبیلہ پندان از جهار باب پین شرف اسلام دریافتند و علی مرتضی مکتوب بحضرت رسالت پناه صلی الله علیه و آله و سلم نوشته صد رتخال معروض داشت آنکه در این خبر تبسج و سحر گشته سجده شکوه بجناب اقدس را کمی بجا آورده و با اتفاق جمله اهل سیمینوز امیر المومنین درین بود که جناب رسالت پناه صلی الله علیه و آله و سلم عزیمت گذارون حج فرمود و بجانب مکه نصفت نموده و الله اعلم و بعد ازین سال حج التواع واقع شد و فیصل این اجمال آنکه چون جناب رسالت پناه صلی الله علیه و آله و سلم بزیارت بیت الله زادند شرفا عزیمت مصمم فرمود بقبایل عرب که شرف اسلام دریافتند بودند پیغام فرستاد که هر کس که احمیر حج داشته باشد باید که بیا لمتی شود و چون این پیغام بمسابع قریب و بعید رسید خاق بسیار از اطراف و جواب بلا و در مدینه طیبہ مجتمع شدند رسول مقبول صلی الله علیه و آله و سلم لیست و خیمه و القعه روز و شب در براتی روز شب آنحضرت صلعم غسل فرموده و فرق هایون را نشاند نموده در سوئے مشک بو سکه روغن بالیده و بدن شریف را آنحضرت مطیبات و از ثباب محیط حج گشته از او را سه پوشیده از حجه هایون بیرون آمده در مسجد نهند چهار رکعت گذارد و بطرف و الحلیف روان شدند و نماز عصر رسان منزل بقصر او اگر دو قریب پانصد متر حاجت خویش خرید فرمود و بیک را از آنجا بدست مبارک شعار و تقلید فرمود

بنایت بن جناب اسلمی سپرد و جمیع اصوات مسلمین و حضرت فاطمه زهرا رضی اللہ عنہا
در ہجرت چار ہشتہ ہمراہ بودند و روایت است کہ در آن سفر صد و چار ہزار کس و بقوسے
صد و بیست چار ہزار کس ملازم رکاب حضرت رسالت پناہ صلی اللہ علیہ وآلہ و اصحابہ وسلم
بودند و چون تازو گیر و فروا الخلیفہ بگزارد و در بر تاقہ قصوی سوار شدہ احرام بیست و زبان تلمیہ
کشود و از عمار بر عارضہ روی بست کہ چون بذوالخلیفہ رسیدیم محمد بن ابی بکر از اسبابیت عیشیں شولہ
شدر و اسما با حضرت پیغام فرستاد کہ من بانی فاس چہ کنم آنحضرت علیہ الصلوٰۃ و السلام فرمود کہ
غسل کن و بجامہ بربندہ بیستہ عورت خود بخیز سے حکم بہ بند و بر احرام خویش ثابت باش و تلمیہ
بجاء آراقصہ بعد از قطع منازل وسطہ مراحل شبت یکشنبہ چہارم ذوالحجہ دزدی طوسی نزول
اجلال فرمودہ آنحضرت علیہ الصلوٰۃ و السلام صبح یکشنبہ در آن منزل با و سے نماز بابداد
قیام نمودہ از اطراف اعلیٰ عکبہ درآمد و مسجد الحرام تشریف بردہ شرف زیارت رکن و مقام ابراہیم
بجاسے آوردہ استیلام حوالا سو و نمودہ طواف ثمانہ کعبہ بجا آوردہ بعد از طواف روسے مبارک
بمقام ابراہیم آورد و در میان کوفہ صفاء و حروہ چنانچہ مسجد و بیست سی فرسودہ آنگاہ فرمان داد
کہ ہر کس قرابانی ہمراہ ندارد احرام بیرون آید و حلال گردد و در روز تہرہ در حین توجہ بہنا احرام
نہج بند و آنگہ ہی ہمراہ داشتہ باشد بر احرام خود باقی ماند تا روز تہرہ و چون فاطمہ زہرا و بعضے از
مومنین ہی ہمراہ نہ داشتند از احرام بیرون آمدند و همچنین طایفہ از اصحاب کہ قرابانی ہمراہ نہ داشتند
حلال شدند و درین اثنا علی مرتضیٰ از جانب میں رسیدند و شترے بنیت ہی جناب رسول مقبول
صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ہمراہ داشتند نظر انور رسانیدند آگستہ و پرسید کہ چون احرام بستے
چہ نیفت کردی جواب داد یا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم گفتیم یا خدا یا بھان نیت احرام
بستم کہ رسول تو احرام بستیم بعلیہ الصلوٰۃ و السلام فرمود کہ من احرام بستہ ام و قرابانی ہوں
آوردہ تو نیز بر احرام خویش ثابت باش و در قرابانی شریک من شول نقل است کہ حضرت رسول
صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم از یکشنبہ یا پنجشنبہ ہشتم ذوالحجہ کہ چہار روز باشد توقف فرمود و در روز

پنجشنبه یا سه شنبه از آن روزی که توجیه بجانب منا نموده و در آن موضع آرام گرفته نماز ظهر و
 عصر و مغرب و عشا بگذارد و شب همانجا بستر برده با و اس نماز بامداد قیام نمود و بعد از
 طلوع آفتاب متوجه عرفات شد و در خیمه که با مرآت حضرت در عرفات زده بودند نزول فرمود
 و رانجا چندان توقف کرد که آفتاب از وسط السماء انحراف نموده آنگاه بزمانه قصوی
 سوار گردید و بسطین و ادوی آمد و همچنان سوار خطبه و رغایت فصاحت و بلاغت شتلم
 بعضی از احکام شریعت و محتوی بر اصناف موعظه و نصیحت بر زبان وحی بیان جاری
 گردانیده پس نماز پیشین و پسین بگذارد آنگاه رو بقبله دعا آورده و ران باب سبالله
 فرموده و در این و زایت ایوم اکملت لکم دینکم و اتممت علیکم نعمتی و رضیت لکم الاسلام
 وینا نازل گردید چون آفتاب غروب نمود آنحضرت از عرفات بمنزل شتافته نماز شام
 و خفتن را ادا فرمود و آن شب در آنجا توقف نموده نماز صبح را در اول وقت بگذارد
 و پیش از طلوع خورشید روان شد چون بجزیره عقبه رسید بیست و دو سنگ نیزه بپای
 و درین روز بر منا خطبه بلوغ خوانده بعد از آن بقبر بائنگاه شتافته از جمله شتران قربانی که
 آنچه علی مرتضی از یمن آورده بود بعد از اس میرسد شصت و سه اس را بعد و سالک
 عمر خویش از دست مبارک خود فرمان فرموده بقیه را علی مرتضی نحر نمود آنگاه حضرت رسول
 مقبول صلی الله علیه و آله و سلم موسی مبارک را تراشیده موسی مبارک را میان اصحاب
 و ازواج تقسیم فرمود و گفت که از جمله شتران قربانی قطعه گوشت در وی انداخته بختند
 و از آن گوشت و شور با س آن باتفاق علی مرتضی تناول نمود و پس از آن سواره
 بکعبه معظمه رفت و پیش از نماز ظهر همچنان سوار طواف خانه کرد و باقی روز شنبه و شب روز
 یکشنبه در وزد و شنبه در منا اقامت فرمود و در آخر روز سه که آخر ایام تشریق بود
 بموضع ابط تشریف برده و شب چهارشنبه آنجا توقف نمود و چهارشنبه باز بکعبه معظمه رفت و
 پیش از طلوع صبح طواف و ذراع نموده از طرف اسفل که بیرون خراسیه متوجه

ندیده طبع شده طے سافت میفرمود و چون نذر بخیم که از نواحی حقیقه است رسیده در آن
 مرحله نزول فرموده نماز شبین گذارده روئے باصحاب آورده فرموده که آنست
 اولی بالمومنین من انتم من کنت مولاه فعلی اولاد آورده اند که پیشتر اصحاب تابعه که
 احوال المومنین نیز علی مرتضی را درین امر قیست بجا آورده و مروی است که آنحضرت
 از آنجا که فرموده یکشب در ذوالحججه بیعت نمود و بجانب مدینه روان شد و چون چشم
 مبارکش بر سواد مدینه افتاده فرمود لا اله الا الله و صلواتی که ملک و اله الحمد و علی
 کل شئی قدیر تایید و عابدون و ساجدون و ثوابا مدون و صدق الله و عده و نصر عبد
 و یرحم الاخراب و حده و درین سال و فود از اطراف و کناف در مدینه منوره آمدند و
 بشرف اسلام مشرف شدند و تقاضای آرام عیان مراجعت بمسکن خویش معطوف ساختند
 و تشریح کتب سیر مندرج است فصل پانزدهم در ذکر وقایع سال یازدهم
 از هجرت و حقوق مرض الموت بآنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم متبصران نصوص
 اخبار نبوی و مستخرجان قصص و آثار مصطفوی صلی الله علیه و آله و سلم در مولفان صحت
 و ثار خیال بمرین گردانیده اند که چون رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از حجه الوداع مراجعت
 فرموده خطبه ثبوت را از شعاع الوار و روشن ساخت پهلوی همایون بر لب تر باری شاه
 روزی چند صاحب فراش بود و خبر این عارف که غیر از مرض الموت آنحضرت صلی الله
 علیه و آله و سلم است در اطراف و یاز عرب نشسته شده و میزن بر دعوی نبوت زبان
 کشاوند از حاکم و ان سلیله کذاب و طایفه بن خولید سید و اسود بن کعب و آن ن شجاع
 نیمه نیت حارث بود و عزم اینجاعت در زمان خلافت ابی المومنین ابوبکر صدیق رضی الله
 عنه بقیصل انجامید و بکثیر احوال خویش رسیدند کتب سیر از آن خبر میدهند که از ذکر مال
 کایندها عیان قلم پیازد کیفیت انتقال آنسر و علیه الصلوة و السلام معطوف ساخته
 از باب سیر چنین روایت کرده اند که روز و دو شنبه است و ششم ماه صفر سال یازدهم

از هجرت سید البشر حضرت مقدس نبوی علیہ الصلوٰۃ و السلام ابو بکر صدیق و عمر
 فاروق و ذوالنورین علیہ السلام و اشراف انصار و رضی اللہ عنہم تہنیت حساب
 سفر امر فرمود و اسامہ بن زید را امیر لشکر نمود و فرماد که لشکر بروم بر نذر تا بنواحی انبی کہ
 متقل زمین جارث بود و در و شکار کشیدن انتقام بتقدیم رسانیده مر حجت نمایند و
 در روز چهارم دست و پنجم ماه صفر انسر و علیہ الصلوٰۃ و السلام راتب و در وعظیم
 روئے نمود و در پنجشنبہ سابعین ماه صفر با وجود بزرگی مراجع انوار لوائے بدست
 مبارک خویش جہت اسامہ ترتیب نموده فرمود و غلبہ افشونی سپیل شد فقاہل من
 کفر باللہ و اسامہ لوار گرفته نیریزہ بن انصیب تسلیم نمود و صاحب لواء باشند اسامہ
 در موضع جوف لشکر گاہ ساخت با این نیت کہ پس از اجتماع مہر و مہر و برآہ آور و در این
 بسبع ہمایون نبوی رسید کہ امارت اسامہ بن زید بر خاطر بعضی یاران گران آمدہ کہ غلام زادہ را
 بر مہاجرین اولین و انصار تابعین حاکم گردانید ازین جہت با وجود سحوش
 تب و نور صراع ہستی تشہیف آور و وہ منبر برآمدہ بعد از حمد و ثنائے باری تعالی
 فرمود کہ ایہا الناس این چہ سخن است کہ در بارہ امارت اسامہ از شما بمن رسیدہ اگر شما
 امروز طعن در امارت اسامہ میکنید پیش ازین در امر امارت زید پدروئے ہم طعن
 کردہ آید چہ اسوگند کہ زید پدروئے قابل امارت بود و بہشش اسامہ نیز صلاحیت این
 امر دارد و حق رسے وصیت من قبول کنید و ہاوسے احسان بجا آورید کہ آواز جملہ اخبار
 شماست آنگاہ از منبر فرود آمدہ بحجہ ہمایون شرافت و مردانیکہ نامور باین امر بود و
 فوج فوج ہلاکت آن حضرت علیہ الصلوٰۃ و السلام رقتہ شرايط و داع بجا آورده ہا
 مے ہوشند و گویند این واقعہ در روز شنبہ و ہم ماہ ربیع الاول بود و دران روز مرض آن حضرت
 علیہ السلام از روز ہاے دیگر بیشتر بود و روزیازہم ماہ مذکور اسامہ از لشکر گاہ بغیر
 و داع آن حضرت علیہ السلام بیرون آمدہ بر بالین مبارکش حاضر شد دست و مہر و

مبارکش را بوسه میداد و مرض چنان اشتداد و یافته بود که قوت تکلم در پشت او سست
 مبارک بجانب آسمان برآورد و بر آسمان فروخته آورد و آسمان میگویی که چنان شد
 که حق من دعا میفرماید پس از آن آسمان از جبهه شریف بیرون آمده ببلشکه گاهت در روز یکشنبه
 آسمان داعیه کوچ داشت ام امین با و آسمان خبر فرستاد که مرض رسول مقبول صلی الله
 علیه و آله و سلم در شتاد است و حالت نزع طاریست آسمان با سماع این خبر وحشت از آن
 مراجعت انطاف داد و اشارت اصحاب نیز بازگشتند و بر در حجره شریف رسول مقبول
 صلی الله علیه و آله و سلم حاضر شدند چنانچه پیریه بن انصیب لوار آورد و بر در حجره همایون
 بنزد در معارج النبوة و دیگر کتب سیر از عبد الله مسعود رضی الله عنه مرویست
 که گفت حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و آله و سلم پیش از وفات خویش بیکاه مارا اند
 قوت خود خبر داد و آنچه بود که خواص اصحاب را بخانه ام المومنین عایشه صدیقہ رضی
 طلب فرمود چون نظر همایونش بر افتاد و در گریه شد و آن گریه از غایت حم و شفقت
 بود و در شان او صورت الم و فراق آنحضرت بر آنگاه ادعیه صالحه و وصایای ضربه
 بر زبان فیض ترجمان گذرانیده از انتقال خویش تنبه نمود و گفتم یا رسول الله صلی الله علیه
 آله و سلم اجل تو که خواهد آمد و وقت رحلت تو که خواهد رسید فرمود هنگام فراق ترا
 است و وقت بازگشتن است بخدا و سدره المنتهی و جنت الماوی و رفیق اعلی یا رفیق
 یا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم غسل ترا که دهد فرمود از مردان اهل بیت من بحسب
 قرابت قرابت باز پرسیدیم یا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم در کدام جای ترا کفن کند فرمود
 در این حاکم که پوشیده ام و یا اگر خواهیید جامه های مصری و حله یمنی یا جامه سفید یا زعفرانی
 کردیم که یا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم غازی بر تو که گذارد و در گریه افتادیم و آنحضرت در گریه
 ناموافق نمود آنگاه فرمود صبر کنید و خیر و فرج نکند رحمت خداست تعالی بر شما باد و لکنایان
 شمار ایام زنا و شمارا باید که مرا بشوئید و در کفن پیچیده بر کنار قبر من نبوید اندرین خانه

بعد از آن همه بیرون روید و زمانی مرا تنها بگذراید اول کسی که برین نماز خواهد کرد و دست
 من جبرئیل خواهد بود پس میکائیل پس اسرافیل و جبرئیل با کمر و سه از ملائکه و در
 روایتی آنکه فرمود اول من صلی علی ربه بیست و یک بار اول کسی که برین نزل رحمت
 خاص فرماید حضرت پروردگار من باشد جل جلاله پس جبرئیل نماز گذارد و بان ترتیب که
 مذکور شد بعد از آن شام فوج فوج در آمدند و برین نماز گذارد و بگریه و نوحه و غیره یاد چرا
 متناوبی کنند و می باید که ابتداء نماز برین مردان اهل بیت من کنند بعد از آن نهوان
 عترت من پس صبا آن بعد از آن و دیگر یاران و مرتبه دیگر سوال کردند که ترا دفن که کند فرمود
 اهل بیت من با کمر و سه اینوه از ملائکه و حال آنکه شما ایشان را نه بنید و ایشان شمار را
 بنید و پس حاضران را و اول فرموده گفت که سلام من برسانید به این جماعت که از ملائکه
 من که غایب اند و هر کس که پیوسته ملت من کند تا روز قیامت و بعد ازین گفت و
 شنود پرور و سه چند حضرت رسالت پناه علیه الصلوٰۃ و السلام بنابر استغفار از پروردگار
 اهل گورستان بقیع و شداد است احمد امیر گشته چنانچه آنحضرت علیه الصلوٰۃ و السلام
 بدان موجب تقدیم رسانید و اکثر مورخان ناقل اند که آنرا که مرض غایب است
 علیه الصلوٰۃ و السلام در زمان نبوت و حسنات و روضه و سایر احوال مطهر است آنجا
 جمع گشته آنحضرت و سه نوبت فرمود که این خداست یعنی خدا که می خواهد بود و اوقات مؤمنین
 را از تکرار این کلام چنان معلوم کردید که خدا حاضر رسول رب العالمین صلی الله علیه
 و آله و سلم بایل بالسنّت که در ایام مرض و رحمة و عایشه صدیقہ باشد برین موجب اتفاق
 نموده و بر روایتی آنکه فرمود هر گاه که اسے از و احوال مراد و در آنکه شئی تو او را بپایان
 شما و در آن نموده رعایت قسم بجای آورم اگر خواهم یا از دست و پیر یا در خانه عایشه را بشم
 و مراد را بپایان داری کنید و بر روایتی آنکه سید النساء فاطمه زهرا رضی الله عنها با اعمات مؤمنین
 گفت که خواجه کائنات علیه الصلوٰۃ و السلام را مشقت خواهد رسید که در وقت مرض

ہر روز بخانہ کیے از شما آمد و شد نماید شما ہر یکے اتفاق کنید و ایشان بخانہ عابدیہ صلیقہ
 راضی شدند و در رسیدن کاروانی از ایام ہمام حجت صادق رضا نقل نموده است کہ حضرت
 رسالت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را در اوقات مرض ہر چاہ خواہانید و بر سید اشند و
 نبوت بخانہ اہبات المؤمنین سے بروند و علی کل تقدیر حضرت از خانہ میروند و خاتون ہرون
 آمد و دست برویش عباس و برویش پسر فضل بن عباس و دستے دیگر برویش
 جناب مرتضیٰ زناوہ پایہا سے مبارکش در زمین میکشید تا بخانہ عابدیہ صلیقہ رضی اللہ عنہ
 تشریف آوردہ پہلو بر بسزنا توانی زناوہ و تھے در غایت حرقت طاری گشتہ مرض روز
 بروز نہمت شرایید میگرفت و قوی جسمانی ضعیف شدہ ساعت بساعت صحت بدن
 صفت تضاعف سے پذیرفت و عبداللہ بن مسعود و رضی روایت میکند کہ من نزد حضرت
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم حاضر شدم و تب داشت و دست پر و سے زنا دم بمر تبہ جرات
 بریدن مبارکش مستول گشتہ بود کہ دستم تحمل آن کرمانے نمود گفتم یا رسول اللہ
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم از واجہ محمد والہ واصحابہ وسلم تب غایت حرقت بہت
 فرمود کہ تب من چندان است کہ برابرے میکند با تب دو کسل ز شما گفتم یا رسول اللہ
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ترا دو اجرا باشد فرمود آری سو گند بخدا کہ نفس من درید
 قدرت اوست کہ پیچکس نباشد کہ ایند اسے از مرض و غیران بوسے ملحق شود والا کہ
 گناہان ویرا خدا تعالیٰ از بوسے برتراند چنانکہ برگ از درخت برید و در معارج لہو
 مسطور است کہ جبریل علیہ السلام دران مرض از نزد حضرت حق تعالیٰ آمد و گفت یا محمد
 بدستیک برود کار تو سلام فرستادہ و مکتوب اگر میخواہی ترا شفا دہم و ازین من
 بر ما تم و اگر خواہی بدارتقا بریم و بر حمت و مغفرت خود مشرف گردانم حضرت
 رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ واصحابہ وسلم در جواب گفت اسے
 جبریل علیہ السلام من امر خود را تفویض بحضرت خداوند کردہ ام جل و علالتا بہر چہ خواہد ہا من

پیش برو و اختلاف است در میان مورخین که مدت مرض آنحضرت چند یوم بوده اگر کسی
براند که سیزده یوم و قوی که آنکه چهارده روز و نزو بعضی دوازده روز و دیگر بیست و یک روز
که ده روز بوده است و درین روزها قضا یا سه چند در پیش گشتند از آنجمله آنکه در نسخ
جمهور اهل سمرند که درست که در حین اشتداد مرض حضرت رسالت سید النساء فاطمه زهرا
رضی الله عنہا را بلایبید و چون آنقدر نزار چند و نور العین رسول الشقیین نزو است و
آمد فرمود که مر حیا یا غثی و بر پهلوسه خویش جاسه داده بعد از تقدیم لوازم خلوت
و اظهار مرسم ملاطفت بطریق اختفا و مساره باو سپه سخنه گفت فاطمه زهرا در گریه شد
باز باو سپه سخنه پوشیده فرمود حضرت زهرا ازین سخن مسرور و خندان گردید و عایشه
که راوی این است میفرماید که با فاطمه زهرا گفتم که هیچ غمی را بشناسی و هیچ گریه را نمیدانی
چنین متعاری شد بیده ام ای سبب چیست فاطمه زهرا فرمود که بافتا سه روز پیش از زبان کشانم
و چون رسول مقبول از در قتل عالم بقارعت فرود باز از حضرت زهرا پرسیدم که آن رخشان
چه بود که آنروز رسول صلی الله علیه و آله و سلم با تو گفت جواب داد آنحضرت چنین فرمود که
هر سال جبیل یکبار نزو من آمده تبرئیل قرآن می پرداخت و اجسال بر منی نوبت
قرآن خواند فلما بر اجل و عود من نزد یک است من ازین سخن در گریه شدم و در نوبت
و دم فرمود اول کسی که از اهل بیت من بمن تلحق شود تو یا شعی و من ازین بشارت خندان
گشتم و تصریح دیگر قضا یا در کتب سیزده یا سه خود مسطور است و تا در شبیرین بر او سرور
گوید که در قرآن سوره بر بالین رسول علیه الصلوٰه و السلام حاضر شدم بتم محرق داشت
گفتم یا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم هر چند تب بچکس اندیده ام فرمود و نیست
که اجز من مضاعف است انگاه فرمود اے ام المومنین در باب مرض من چه میگوید گفتم
که مردم عقیده کرده اند که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را مرض ذات الحجاب عارض
شده است فرمود که لایق عطف و احسان خداست عزوجل نیست که آن رحمت رسول

خویش گمارد چه آن علت از بهانه اشیا طین می باشد و شیاطین برین استیلا و دست
ندارد و لیکن این مرض از اثر کشت زهر آلودست که در خیر پسر تو نوازل گردیدیم هر چند
الم و رنج آن برین تازه میگردد و اکنون القطار رشته حیات ست و گویا درین حکمت
انبو که آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم را از مرتبه شهادت نصیب باشد بقفل ست که
روزه امیر المؤمنین علی بن ابی طالب از نزد آنحضرت صلی الله علیه و آله و صحابه و سلم
بیرون آید اصحاب از حال مرض آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم استفسار کردند
جناب مرتضوی جواب داد که کجا افتد بر وجه احسن است عباس دست علی را گرفته است
ماوگفت بعد از سه روز دیگر رسول مقبول صلی الله علیه و آله و سلم بجوارحت آنگی انتقال
میفرد باید چه من علامتی که در چنین فرزندان عبدالمطلب میدرخد و من شناسم که آنعلماست
مرگ ست و آن نشانه در چنین آنحضرت پدید آید بیانا نزد آنحضرت رویم و از امر خلافت
استفسار سازیم که پس از آن سرور خلافت بکه مفوض خواهد بود اگر از ما باشد فیها و اگر از
دیگری باشد التماس نمایم تا ما را با و بسیارش کند علی منع نموده گفت اگر چنانچه حالا با
در این جمع مدخل ندید و هرگز خلافت با سرور و بخدا سوگند که من هرگز از آنحضرت این سوال
نکنم و دنیا نطلبم و آنحضرت در ایام مرض و صیایا در حق مهاجر و انصار و دیگر قبایل عرب فرمود
چنانچه سعید بن خبیر از ابن عباس روایت میکند که آنحضرت فرمود که وصیت میکنم شما را بیکه آنکه
اهل شریک را از خزایه عرب خرج نماید دوم آنکه وفود اعراب را که نزد شما آیند جواز و صلوات
پرسیداری بیکوید که وصیت میکنم را فراموشش کردیم ربیان نکرده و بصحت بپوسته که حضرت
رسالت صلی الله علیه و آله و سلم در ایام مرض دو نوبت بر منبر تشریف برده بعد از او
حدو ثمانه بار تعالی بنصیحت خلافت اشتغال نمود و کت اول در باب سفارش و رعایت
جانب انصار سخنان بسیار فرمودند و در ثوب دوم حجت ادب و حقوق کلمات معجزات
بر زبان فصاحت بیان چارگی گردانید بلکه آنچه منی از خیر قوت بقفل رسانید شش گفت

که سه روز و سه شب تو یار رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم می دادی آنحضرت خوشتر گزید و سه روز که تسلیم نمودی و گفت
 که در ایام محرم سید المرسلین صلی الله علیه و آله و سلم نماز مکتوبه مسجد شسته بجا آوردی اما در آخر اوقات
 سه روز از تجربه بیرون نیامده و در آن ایام بموجب ارشاد فیض بنیاد اسیر المؤمنین ابوبکر صدیق
 رضی الله عنه خلافت بود و بر وایتی بنفذه وقت نماز بجا عت از حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم فوت
 شده بود بعضی گویند که ابتدای آن نمازهاست فائیه بجا عت نماز عشا بود که بلال بر دوش حضرت
 رسالت صلی الله علیه و آله و سلم آید فریاد کرد صلوة یا رسول الله و آنحضرت بواسطه استیلائی مرضی فوت
 که بیرون آید فرمود که بگویند تا ابوبکر با مردم نماز گذارد شخصی بلال را گفت که حکم حضرت نبوی علیه السلام
 و اسلام چنان نفاذ یافته که ابوبکر امامست قوم بجا آورد بلال گریان بازگشت و دست بر سر نهاد
 میگفت واخو شاه والا فطلاح رجاء والا کسار ظمراه چه بودی که مرا دور من تراوی و چون ترا مرا
 چه بودی که پیش ازین مرده می بودم و این حال را بر من مشاهده نمیکردم بلال نیز صدیق رفته
 گفت حضرت علی الصلوٰة و السلام چنین اشارت فرموده اند که تو با مردم نماز گزاری و با هست
 است پروازی ابوبکر برخاست تا نماز شروع کند چون نظرش بر محراب افتاد امکان
 را از وجود با وجود رسول الثقلین صلی الله علیه و آله و سلم خالی دید ضبط حال خود را نتوانست
 نمود گریه بروی ستوی گشت و حیدان بگریست که مضطرب و بیوش شد شش روز نماز
 خستم ابروی تو باید آمده حالتی رفت که حراب بفریاد آمد چون غلغله نشید اصحاب سمع
 همایون سید الابرار علیه الصلوٰة و السلام رسید از جگر گوشه خود فاطمه زهرا را پیوسته که اینچنین
 فریادست جواب داد که یا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم یاران تو اند که از اندوه فراق تو تالان
 و گریانند آنحضرت علی ابن ابیطالب عباس بن عبد المطلب اطبله اشته و تحجیه بر ایشان
 انداخته بمسجد رفت و نماز بگذارد و بعد از فراغ گفت ایها الناس شما در پناه و حفظ خدا سید
 جل و علا و خدا می تبارک تعالی خلیفه من است بر شما باید که پیوسته نگاری و خوف حضرت مبارک
 را لازم دارید و اطاعت و فرمانبرداری خداوند تعالی بجا آرید و من از دار فانی مفارقت نمودم

و ثبت است پیوسته که روز دوشنبه آخر عمر جناب رسول کریم علیه الصلوة والسلام تسلیم ابوبکر صدیق با کمال
و نیاز و خیر مشغول بود که رسول مقبول صلی الله علیه و آله وسلم پروردگس تحکیم کرده تا با بر حیره تشریف
آورد و پرده را پرده داشت و نظر بپاران کرد و مصروف ایشان مشاهده فرمود و بواستطاعت آن فرمان
و شهادت آن شد و سبب هم نمود چون ابوبکر نزد آن رسول التقلین صلی الله علیه و آله وسلم آگاه
اگر و دانست که آنحضرت از برای او ای کار تشریف آورده است حاضرت تا پس آید نصف
پیر و جناب رسالت آب بایست مبارک اشاره کرد که کار تمام کنید و پرده خیره را فرو گذاشت
و آن روز وفات یافت و مرگ پیست که سه روز پیش از وفات آن سرور علیه الصلوة والسلام
جبرئیل بن نازل شده گفت ای محمد صلی الله علیه و آله و قریب است و صاحب سلیم پروردگار
تو اسلام میرساند می پرسد که خود را بر چه میانی و چگونه است یا فی الحال آنکه او انا را است بگفت
حال تو را تو لیکن اراده این می از این پرسش آنست که بشرفت که است ترانه یاده گرداند از آنچه
فرمود است و عیادت مرا لین در میان است تو صفت شود جناب مندر بنوی صلی الله علیه و آله
و سلام فرمود که ای روح الامین خود را که در و عالم و خزون فی یایم و روز و دم و سوم جبرئیل این
جبرئیل و پروردگار بر شمشیر و بخت قضا که نیست غرض رسالت پناهی از چایب آفریننده آسمان
و زمین سیکر و در معارج النيرة و روضه الاحباب و غزوة مسطریست که روز سوم عزرائیل علیه السلام
با فرشته دیگر موسوم با تمیل که بر شمشیر و بر از کس و بر دایره بر صدر تر انداخته است همراه جبرئیل
بر یار و پروردگار یون بر قدم انتظار بایستاد که از آن که جبرئیل از عیادت آنحضرت فارغ شد
معروض انداشت که کمال محبت بر و را بستاوه و از نور ستوری می طلبید تا در ابد و پیش از تولد
آنچه احمدی این معالیه پیش فرمود و بی از تویم خواهر بر و حضرت صلی الله علیه و آله وسلم فرمود
ای جبرئیل او را از حضرت و به تاوردن آید بعد از آنکه کمال محبت فرخست و راند و سلام کرد
آنگاه گفت ای محمد صلی الله علیه و آله وسلم نذا و غرض مرا بخت تو فرستاده و مرا امر کرده
که از فرمان تو سر نهی کنم اگر حضرت فرمای روح مطهر را قبض کنم و لعالم علوی برم والا حجت نایم

رسول مقبول صلی الله علیه و آله وسلم بجانب جبریل عذرا که در تاجیه فرماید روح الامین فرمود که حق گفتا
 مشتاق تقاسمت است رسول الله عز و ازل را فرمود که با هر یک فرموده اند مستغول گرد و جبریل
 با آنحضرت دوا کرده گفت ای احمد علیک السلام من بعد ازین در حقیقت بخت گذاردن روحی
 و رسانیدن پیغام حق عز و ازل بر زمین نخواهم آمد و مقتضای و مطلوب من تو بودی یا رسول الله
 سفر برای تو بودیم سفر برای تو جویم سخن برای تو گویم خمشش برای تو باشم در نوشته اند خداوند سبحان
 مسطور است که جناب لایست با سید المومنین علی بن ابیطالب میفرماید که پیغمبر خدا صلی الله علیه
 و آله وسلم در منزل سورت و همیشه فرمود و چون از ان فارس میشد ما گفتیم یا رسول الله صلی الله
 علیه و آله وسلم این رحمت بود که کنندگان را ناید فرمود از ای اے علی دامن ازین عالم نیکه
 آوه است انگاه تکیه کرد و خطبه چشم چشم نهاد چون بیدار شد گفت ای جبریل مراد باب
 و بوعده که کرده و فاکن بعد از ان مرا پیش خود طلبیده سر خود را بر کنار من نهاد و وزنگ خدا
 بهایوش متخیر گشت و چنین بزمیش در عرق شد فاطمه زهره که این حال مشاهده کرد و از بیطی
 بر حبت دوست حسن و حسین گرفته افغان بر آورد که یا ابتاه بعد ازین بر خال و خنر تو فاطمه
 زهره انظر محبت که اندازد و در تیار فرزندان تو حسن و حسین که پرواز و و متعدد تربیت علی
 که شود و بپاینت طبقات اتم که از اطراف افاق بیابند که اهتمام کند یا ابتاه باطن فدایتو
 باد و ای بر من که بعد ازین گفتار شیرین ترا گوش من نشنود و چشم من رخسار رنگین ترا
 بنید حضرت مقدس نبوی صلی الله علیه و آله وسلم چون نوحه و زاری فاطمه زهره را شنید
 دیده بکشد و او را نزد خود خواند و دست مبارک بر سینۀ فرزندان چند نهاد و فرمود که با خود یا
 فاطمه را صبری که است فرمای تبع فرمود ای فاطمه بشارت باد مرا که پیش از همه تو بمن لایق
 خواهی شد ای نور دیدن من پیر تو را کشاکش مرگ است فاطمه فریاد و زاری و نوحه و بیقرار
 از سر گرفت علی مرتضی میفرماید که گفت اے فاطمه خاموش باش و مکی بر جبراحت رسول علیه
 السلاوة و السلام باش آنکه در فرمود که ای علی بگذار که آب چشمم بنویسش بر پدر خود و بر و بعد از ان و دیده ها

نخست به هم نهاد و فاطمه با حسن حسین گفت برخیزید و پیش پدر مهربان خویش بیایید که شمار اعلیای
 مخصوص گردانند که موجب آرام دل شما شود آن وقت قره العیون بتول و سحر و سینه رسول نزوح
 بزرگوار آمدند حسن گفت ای پدر مصابرت بر خفا رفت تو چگونه توان نمود و از خاطر پریشان نزد
 توان کشود و بعد از تو بهر اسم مهربانی من و برادر من و مادر من و پدرم که پروا ندو و با ازواج و اصحاب
 بدان مکارم اخلاق که تراست که زندگانی کنی احبات مومنین که بر بالین آنحضرت حاضر بودند
 ناله و فغیر با وج فلک بشیر رسانیدند بطن ابن ابیطالب سیف را بدید که من نیز زبیل گشته گریان شدم
 و طایفه اصحاب که بر در حجه شریف ملازم بودند چون او از گریه و نوحه از اندرون خانه شنیدند
 فریاد و تشدید برکشیدند که یا محمداه من لا شک بعدک یا رسول بعد از تو غمخواری اهل سلام
 که کند و زاری آغاز نموده گفتند ای علی در را یکشای که یکینوست و دیگر روست فرخنده رسول خدا
 را به بنیم و نظر بر جمال جهان ارای او افکنم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم ناله و افغان اصحاب
 شنیدند فرمود که ای علی و زبیر روی یاران من باز کن چون در یکشایم اشرف مهاجر و عیان
 انصار و آمدند و آنحضرت علیه الصلوة و السلام ایقان را بجهت و نیکوی وصیت کرده فرمود که شما
 زین احم و خلاصه عالم آید اگر چه ظهور شما در جهان بعد از همه احم اتفاق افتاده اما دخول شما در
 پیش از همه خواهد بود و بر اقامت فرائض کنی ثابت و راسخ باشید و قرآن را امام خود سازید
 و از احکام شرع غافل نشوید الحامد فرمود اللهم بلغنا بعد از ان چشمها مبارک به هم نهاد
 و قطرات عرق بر روی مبارکش پدید آمد من اشارت باصحاب کردم تا بیرون آمدند و عاقبت
 صدایه نیز التماس وصیت کرده فرمود که ای عایشه بر شما باد که در کنج خانهای خویش نشینید
 و دست و رعوۃ الوثقی و صیانت زنت و از نامحرمان مصیون و مستور دارید چنانچه حق است
 میفرماید و قرن بیوتکن و این سخن گفته چنان گریست که از آب دیده آنحضرت صلی الله علیه
 و سلم آتش و کانون سینه بهمان اشتعال یافته آم سله گوید که چون مجموع جرائم تو بمغفور
 است این گریه از برای چیست فرمود انا بکیت رحمة لاسی یعنی گریه من جز برای رحمت و

براست کہ آیا بعد از من حال ایشان بجا خواهد بود بعد از ان ناظر بر این سید یا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در روز قیامت اگر تفسیر روز ششتر را بجا بیاورم آن سرور فرمود کہ برو حجت در زیر لوی محمد مراد ریائی در آن زمان کہ من از حجت رحمت استغفار جبرائیم است مشغول باشم گفت یا اتباه اگر آنجا نیایم کجا طلبیم فرمود کہ در پیش جوش کوثر و آنوقت کہ باب داود شد تنگال می نمایم گفت یا اتباه اگر در اینجا نیایم کجا طلبیم فرمود کہ نزدیک صراط و حالیکہ بتضرع ایستاده باشم و طلب سلامت است بکنم گفت اگر در اینجا نیز نہ بنیم تر کجا جویم فرمود در پیش میزان کہ بدعای قتل موازن است سپردا می گفت اگر در آن محل نیز ملاقات دست نہ دہد چه کنم فرمود کہ بر کنار دوزخ کہ اینجا ایستاده باشم تا شتر آن را از است خود منب کنم فاطمہ نزد ام شافان و فرخان گشت بعد از ان چشمها برہم نہادہ تا صبح عقد ثریا از ماہ حسین او طالع می شد و چون صبح صادق بدیدہ و از ابن عباس مرویست کہ گفت کہ در روز وفات رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم حق عز و جلال عزرائیل عہد احکم کرد کہ از طایف خضر اشجا کہ ان دنیا نزول فرمای و نزد جمیع من محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بروی و آجتنا ب نامی از انکہ بی اجازت بروی در آمدہ روح پر فتوح اورا بی رخصت قبض کنی اگر رخصت نہ دہد بروی مراجعت نمای ملک الموت با ہزار ہزار فرشتہ از انصار خویش ہمہ بر سپان ابلق سوار جامہای مشنوج بجا او بر در ویا قوت پوشیدہ روی توجہ بخت سہرای دنیا نہادند و بعد از قطع مسافت عزرائیل بر صورت اعرا بے بر در حجرہ ہالون رسول مقبول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم رسیدہ بایستادہ گفت السلام علیکم یا اہل بیت النبوت و معدن الرسالہ رخصت میفرمایید کہ در ایام رحمت خدا باد بر شاہ و دران چین فاطمہ زہرا کہ بر بالین حضرت نشستہ بود جواب داد کہ رسول خدا سبحان خود مشغول است و انکہ ملاقات با او منیسر نیست بار دیگر ملک الموت رخصت طلبید و جواب اول شنیدہ در توبتہ نمائتہ او از خود را چنان بلند برداشت و اجازت طلبید کہ ہر یکہ در منزل متہ من نبوی الیہ از ہیبت آواز بر خویش تن بلرزید و در این اثنا حضرت رسالت علیہ الصلوٰۃ والسلام کہ

بیوش شده بود بحال خود باز آمد و چشمها را مبارک باز کرده استفسار نمود که چه حالت است صورت
 واقع را معروض داشتند و فرمود که ای فاطمه و انستی که پاک سخن میگوئی جواب داد و الله و رسول
 اعلم فرمود که این ملک الموت است بازم اللذات و قاطع آرزو با و شنوات و مفرق جماعات
 و بیوه کننده زنان و یتیم کننده فرزندان جناب فاطمه که این حدیث استماع نموده گفت یا
 بنیاده خیریت الدینیة آنگاه رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم دست فاطمه زهرا گرفته بسینه مبارک
 خود سپانیده و زمانی منتهی چشمها را غولیش نمکشد و چنانچه حاضران تصور کردند که مرغ خوش
 برکنار عرش پرواز نمود فاطمه سر بر پیش گوش آنسر و برده گفت یا ابتاه و هیچ جواب نشنید
 گفت جان من خدا را تو با و بجانب من نظر کن و با من یک سخن بگو می حضرت مقدس نبوی
 چشمها را مبارک بگشاد و فرمود که ای دختر من گرچه وزاری را موقوف نهی که حمله عرش برجا
 تو میگیرند و حضرت پرست فرزند قطرات عبرت از حسنا و فرزند ارجند غولیش پاک میکرد
 و در شکنین خاطر و شلی او کوشش میفرمود و بشارت میداد و آذر برای او خیر از حق تعالی است
 می نمود و گفت ای فرزندی چون روح مرا قبح کند بگو ای مادر و انا الله و الله راجعون ای فاطمه زهرا
 که یکسره رسد در برابران عووض خواهد یافت فاطمه گفت و اگر بآباد رسول مقبول صلی الله علیه و آله
 وسلم فرمود که بعد از این بر پدر تو هیچ کرب و غم نخواهد بود پس عاقله صدق پیش رفته التماس
 و صحبت نمود حضرت در حالت فرمود و صحبت همان است که دمی روز ترا گفته بودم باید که بموجب
 آن عمل نمایی و حصه نرو یک رفته بدستور صدق با زکست پس فاطمه زهرا گفت پسیران
 غولیش را ببار و حضرت سیدة النساء امام حسن و امام حسین را نزد خیر الانام صلی الله علیه
 و آله وسلم برده ایشان زبان سلام کشادند و برابر بنشستند و چون جبر بر گوار خود را بران
 حال دیدند آغاز گریه و فغان کردند هر که در آنخانه بود بر در و دل ایشان زار زار بگریست حضرت
 امام حسن روی خود بر رخاخم الانبیاء علیه الصلوٰة و السلام نهاده و امام حسین بر غولیش
 بسینه آنسر و گذاشته و آنحضرت نظر شفقت و رحمت در ایشان نگریست و در او امید

و بهر نیکو در باب تکریم و تعظیم و احترام و محبت و مودت ایشان و صایا بقدری رسانید بعد از آن جناب
 مقدس نبوی امیر المؤمنین علی را نزد خود طلب فرمود علی ساند و قریب بفراسن آنحضرت بنشست
 و رسول مقبول صلی الله علیه و آله و سلم سر از لبستر برداشته جناب مرتضوی در زیر آنحضرت در آمده
 سرخسته منتظر را بر بازو سے خویش نهاد و آنحضرت فرمود که اے علی مسلح کن اطفالن میهودی و زرمه
 من است زینار و مہ از آن بہری سازی آئی علی اول کسیکہ بر لب حوض کوثر بمن رسد تو با منی
 امیر المؤمنین علی فرمود کہ خیر الانام علیہ الصلوٰۃ والسلام این سخن میگفت و آب دہان مبارکشن
 میسید کہ ناگاہ حال خجسته بالش تعمیر یافت و من تحمل مشاہدہ آن نداشتم عباس را گفتیم در باب
 مراجعہ اس نزد یک اکمل با اتفاق یکدیگر خیر البشر را خواہانیم و در مدارج النبوة مسطور است
 کہ روایت کردہ است عا کشہ صدیقہ کہ آنحضرت در کنار من و منینہ من تکیہ کردہ بود و ناگاہ عبد اللہ
 بن ابی بکر در رسید و دوست وی مسواک تر بود پس در از کرد آنحضرت نظر خود را پیوسے
 مسواک پس داشتیم کہ دوست میدار و وی صلیم مسواک را و او را بدان حاجت است پس گفتیم
 من بحضرت کہ ابا بگیرم برای تو این مسواک را پس شارت کرد و لب مبارک خود کہ آری بگیر پس
 من گرفتیم و ناچارم نرم کردم من آن مسواک را پس دادم بدست وی پس مسواک کرد و نیکو
 تر و بہتر از آنچه مسواک میکرد لبستر باز دادم پس لفتا و دست وی با افتاد و مسواک از دست و
 پس جمع کرد و حق تعالی بہان ریق من و ریق و سے م در آخر روز از دنیا و اول روز از آخرت و
 صدیقہ رضہ بر این فخر میکرد و بر سایر ازواج بنی آخر الزمان کہ قبض روح آنحضرت در کنار من شدہ است
 و مشہور نیز ہمین است و این حدیث را محدثان تصحیح نمودہ اند و روایت سابق کہ سر مبارک آنحضرت
 وقت آخر در کنار علم مرتفعہ بود و ظاہر است کہ علی مرتضی آمد و بر بالین آنحضرت بنشست و سر
 مبارک آنحضرت بر بازو سے خود نهاد و ظاہر نمی شود کہ آخر عید ہمین است و معایر تیکہ در این ہر دو
 معلوم است کہ سر مبارک بر بازو نهاد و یا بر کنار نهاد و ہل است اختلاف در لفظ روایت است یعنی
 بر بازو نهاد و روایت کردہ اند و بعضی در کنار نهاد پس گویا عا کشہ محبت قرب زنان و فات آخر نام کرد

که سر مبارک بر بالین نهاد و برخواست در حالیکه می‌نمود و از دیر و سوسه خود و اندام و رتیب السیر از جابر بن عبد الله انصاری رضی الله عنه و سبب که حسب الاخبار و زبان خلافت امیر المؤمنین عمن الخطاب رضی الله عنه بر نیاید از سوسه پرسید که آخر سخن که بنی آخر الزمان بان شکم گشت کدام بود فاروق اعظم جواب داد که از مرتضی سوال کن و حسب آن سخن را از علی پرسید جواب شنید که در محلی که اکثر و بر سینه من تکیه کرده بود و سر او بر دوش من نهاد و فرمود که الصلوة الصلوة کعب گفت بلی آخر من وصیت انبیا این باشد و گویند که آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم جبل بنده در مرض موت از او منوچهره ملک الموت را حضرت اجازت داد تا در اید غزرائیل ع و آمد و گفت السلام علیک ایها المومنین خدای عز و جل ترا سلام میرساند و مرا فرمود که بیدستور تو قبض روح تو کنم حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که ای ملک الموت در قبض روح من چندان تعجیل کن تا بر او دم جبرئیل نیاید آری ملک الموت جبرئیل را کجا گذاشتی گفت در آسمان دنیا فرشتگان او را غزایر می‌فرستند و این گفت و شنود بود که جبرئیل و آند و بر بالین حضرت صلی الله علیه و آله و سلم نشست حضرت با او گفت که ای دوست من در چنین وقت مرا تنها گذاشتی روح الامین گفت ای محمد بشارت بادا ترا که چیزهای آوروه ام از برای تو که مرغوب و مطلوب و طبع نیست آنسر و پرسید با جبرئیل چه بشارت آوروه گفت یا رسول الله آتش و وزخ را فرو نشانیده اند و کسبا طین حبت را آراستند و او را و حور عین خود را آراستند و فرشتگان صف بر کشیده انتظار قدم روح تو می‌برند حضرت فرمود که همه اینها نیکوست آه از چیزیکه جان من بان مبتلیج و مسرور شود خبر ده جبرئیل گفت بشارت حرام است بر مجموع انبیاء ام ای شان تا و قتی که تو است تو را بنیاد را ایند حضرت فرمود که بشارت مرا زیاده کرد و آن جبرئیل گفت حق تعالی چیزهای چند تو را است فرمود که هیچ یک از انبیا را از انی نباشد نه حوض کوثر و مقام محمود و شفاعت است و فرماید قیامت چندان از است تو متوجه خواهی شد که تو خوشنود گردی حضرت فرمود که اکنون دل خوش شد و چشم من روشن گشت و روایتی آنکه چون سید المرسلین علیه الصلوة والسلام از امر است خود سوال فرمود

جبرئیل بنیاد بجا آید پس ای روح شو گفت الهی این همه بشارت بسبح آنحضرت رسانیدم هنوز خاطر مبارک
متلی نمی یابد خداوند البشارتی بیخوابم که در این وقت بسبح حضرت حبیب ثور سامنم که خاطر اقدس
را بهما می تمام بان حاصل شود حق تعالی فرمود که ای جبرئیل خیر اسلام من برسان و بگوئی که پروردگار
تو میفرماید که بر بنده عاصی گذار از امت تو پیش از فوت خود کیسالت قبول کند و از عاصی خود پشیمان
شود جمله جرائم او را یا مرمزم جبرئیل آمد پیغام بگذارد و خواند کائنات فرمود یا جبرئیل چون امرگ
معلوم نیست چگونه پیش از رسالی توبه تواند کرد البشارتی بهتر ازین برسان جبرئیل باز رفت و باز آمد و
یا رسول الله حق تعالی سلام میرساند و میفرماید که هر کس که پیش از مرگ خود یکماه توبه کند هر چند همه عمر
بعضیان و نسبیان گذرانیده باشد غفرت له و الا ابالی پیام مرمزم او را و باک ندارم حضرت فرمود ای
جبرئیل بدست یکماه هم بسیار است جبرئیل باز رفت و باز آمد و گفت که خداوند کریم ترا سلام میرساند
و میفرماید که هرگز از امت تو نهمه عمر در نافرمانی گذرانیده باشد چون قبل از اجل یک هفته باز گردد
پیام مرمزم را باک ندارم آنحضرت فرمود که مدت هفت ماه بسیار است جبرئیل باز رفت و باز آمد
و گفت هر که پیش از مرگ بیک روز توبه کند از گناهان تمام عمر او در گذرگاه عالم فرمود و ای جبرئیل
یک روز هم بسیار است جبرئیل بدستور سابق رفت و باز آمد و پیغام جناب الهی رسانید
که هر که پیش از موت خویش یک ساعت توبه کرده بدرگاه من باز گردد از جمله گناهان او در گذرگاه
آنسرور فرمود که جبرئیل یک ساعت هم بسیار است شاید که نتواند نیز بیشتر کرد و جبرئیل باز رفت و باز آمد و
پیغام آورد که پروردگار عالم ترا سلام میرساند و میفرماید اگر کیسالت بسیار است و یکماه بسیار و یک هفته بسیار و یکروز
بسیار و یک ساعت بسیار است پس هر کدام عمر و بعضیان گذرانیده باشند و جان بخیر حلقش زسد و حال توبه
کردن اندر شکاست ستر بدیده بگیرد و اندوا کرده با سه خوش پشیمان شود و او را پیام مرمزم و باک ندارم و اگر نیم
میشت و در پشیمان نگردد و تر و روز قیامت شفیع و سرگردم و او را بتوبه چشم چرخان بنیار سیاه ظاهر سازد چشمش
بعین ملکوت خلعت یازد که قبض روح بر فتوح آنسرور مشغول شود و چون سکرات موت غالب گشته
گاهے رنگ مبارکش شرح بشود گاهے زرد و گاهے دست چپ میکشد و عرقی بر رخساره

بالانوار شش شسته بود و در آن زمان دست در قیج پر آب که پیش آنحضرت صلی الله علیه و آله
 و سلم نهاده بود و بر حسین حسین می بالید و میفرمود اللهم اعنی علی سكرات الموت و در وقت
 آنکه میفرمود لا اله الا الله ان للموت سكرات و در آن حالت بجانب سقف خانه میبود دست خود
 بر دشته میگفت الرفیق الاعلی که ناگاه دست حق پرست او بایان رسید و به عالم بقارفت و در دنیا
 و اوست که ملک الموت روح آنکه در در حضور جبرئیل قبض نمود و با علی عیسی بر دوش میگفت و انحرأ
 یا رسول رب العالمین و حمله نشینان تنق عصمت و مستورات شبستان طهارت که آن حالت
 مشاهده نمودند و گریه و زاری و ناله و بیقراری آغاز کردند حضرت زهرا علیها و علی
 ایها الصفت الف من الصلوة و التحیة آه و ناله و سر یاد و و او یلاه از دل سوزان و سینه
 فروزان بر کشیده میگفت و انتباه دعوت حق را اجابت نموده و آیتها بجهنت
 الف و س نزل فرموده و آیتها خبر مرگ ترا بجزیرگیل که گوید و آیتها بعد از
 توحی بر که نزل نماید و جبرئیل اسیر می یابی خواهد آمد با حسن و یار روح فاطمه را بار و منجم
 صلی الله علیه و آله و اصحاب و سلم رساند با خدا یا مرید از رسول مقبول خویش فرین کردن
 با حسن و یار از ثواب شعیب خویش بلیغ نصیب بداد و در روز قیامت از شفاعت
 او محرم گذار و گویند حضرت زهرا رضی الله عنها را بعد از جناب مقدس نبوی بر گریسته
 خندان زید و تا آنکه ازین عالم فانی بر آید و ابوالحسن را قامت انداخت چنانکه
 از انام بهام می بایست و عایشه صدیقہ رضی الله عنها فریاد کشید که
 درین ازان پیغمبر که فقر بر خفت او در دیشی بر تو انگری اختیار کرد و حیث ازان وین
 پرور که یکشب تمام از جسم جرائم و انام امت خویش در بستر راحت نخفت و همواره
 بقدم ثبات و قرار در مقام اجتناب از مجاری نفس استقامت و زید فرار
 نمود و هرگز بیده التفات بجانب منیات نظر نکرده و غبار
 شامت و ضلالت از اینها و اضرا را بل کف و منالت بر حساسیه

برحاشیہ ضمیر نیز پیش نشست و ابواب برو حسان و فضل و ائتمان بر روئے ابواب
فقر و احتیاج نسبت و ندان در آسائے اولنگ و شمنان سنگین دل شکسته شد و بیانی
او بعضا بجزاوت روزگار بسته گشت و شکم مبارکش دوروز متعاقب از زمان جوین سحر
نشد و جمله شوطنان عالم بالا و مختلفان طاراعلی درین مصیبت عظمی از شیوه صبر و تحمل برجا
گشته با اہل بیت ان تر سپهر پیغمبری شتارک بودند و طبقات انسان و پرے درین
تخریب کبری با اصحاب ان آفتاب افق سمروری سوافق بودند و شد و در قالیہ ششوی

اودر بہرست زیرین آسمان گریستہ	جمع و جان کن گشتہ روح روان گشتہ	اہلبیان سحر بود بر بایان زار زار
ماہ و مہر آسمان چلبہ جهان گریستہ	نہ بیدیل بل جهان بہر تو نام گشتہ	سورعین در عین و در جان گریستہ
حقان آید و بہر سحر گزشتہ	جبرئیل اندر فلک با قدر سیان گریستہ	چون بر آورد و در فغان بران گریستہ
چشمی ہم بدل پریشان گریستہ	کونکان چون قالبند و تو جو جان گریستہ	در عزرا تو مکان لامکان گریستہ
و جوین این رفاروق عثمان گریستہ	کز سبک صدر و بدر کنان گریستہ	و عین خاکسان بہر تو نام گریستہ
بلکہ رضوان نیر و باغ جهان گریستہ	بلکہ ذرات جہان عرش و قرین مجرب گریستہ	اندرین نام ہاشک حقان گریستہ
آرم و نوح و خلیل و سک و عیسی ہم	در عزرا این رسول انس جان گریستہ	اہل بیت مذکور کہ ان گشتہ مہر رسول
رنگ خار ہر بدل بر درون گریستہ	بجا اندازد کہ بکشاغم ز دیوہ چون گریستہ	اندرین نام کہ ذرات جہان گریستہ

ثبوت پیوستہ کہ چون سید ابراہیم عالم انتقال فرمود آنحضرت را بجا و حرہ پوشیدند و تھو
فرشتگان این جا و را انداختہ بودند و در آنوقت بعضی صحابہ از غم و بی طاقتی انکار موت
آنحضرت نمودند و گفتند کہ رسول و ذات نبیافتہ مگر اورا صحتہ چون صحتہ موسی واقع شدہ
و یا یوحنا دیدار رفتہ چنانکہ موسی رفتہ بود و سیدنا عمر فاروق از انجملہ بود و بعضی سر ہمہ
و میخشدند چنانچہ زبان بعضی از تکلم باز ماندہ و بعضی را عقل سلوب گشتہ از ادراک و
احساس ماعطل گشتہ گویند سیدنا عثمان بن عفان از ان قید بود کہ نہ زان نشنطیق مباد
مے نمود و نہ فہم و ادراکش بمقابلہ احساس البواب استنباس میکشود و بعضی جا ماندہ شدہ

طاقت چندین داشتند چنانکه سیدنا علی مرتضیٰ از آنجمله بود و در آن حجاب بچکیس تاب نداشت
 عباس و ابوبکر صدیق بنویسند که در وقت انتقال آن سرور ابوبکر صدیق در محله خویش بود
 چون ازین واقعه بایده خبر یافت بشیخیل تمام سوار شد و روزه بجزه حضرت عایشه صدیقہ
 نهاد و در راه فریاد کنان میگفت و آنحضرت را فطاع نظر راه و میگفت تا در مسجد رسول
 مقبول صلی الله علیه و آله وسلم در آمد مردم را بر پیشان حال دیده بچکیس التفات نکرد
 و چنانکه حضرت عایشه صدیقہ فرستاد و از روزه مبارک آنحضرت برداشت و بوسه بر
 پیشانی نورانی آنحضرت داد و در واسطه آمده که دهن خود را بر دهن مبارک آنحضرت
 نهاد و بوسه کرد و مرکب را گفت و انبیاء انگاه سر بر آورد و دیگر پیغمبر و دیگر پیشانی
 را تسبیح نموده گفت و الا صغیاء و بعد از آن سر بر آورد و دیگر پیست و بار دیگر پیشانی مبارک
 بوسه کرد و خلیلا انگاه سعاد و ابوبکر صدیق را بگرفت و گفت پدرم و مادرم
 فدای تو باد و طبت حیا و طبت مستی خوش بودی و پاکیزه هم در وقت حیات دهم
 در مات و تو از آن بزرگتری که ازیرا می تو بگزیند و اگر ز نام اختیار پرست با بودی نفس خود را
 فدای تو میکردم و اگر نه آنست که تو بار از گریه نمی کرده بر هیبت و اگر نه چندان بر تو
 میگفتم که از چشمهای ما چشمه بار روان میشد بار خدایا و میرا از اسلام رسان و یا محفل
 ما را از پروردگار خود یا و کن انگاه از منزل مقدس نبوی بیرون آورده سر و مان را
 تسکین قسلی داده آهالی مدینه و اصحاب رسول صلی الله علیه و آله وسلم دل بر قوت
 آنحضرت نهادند و استرجاع نموده زبان بگشاید و انالله را چون کشاد و تعازان
 ابوبکر صدیق تحریرت و تسلیمت اهل بیت بجا آورده کار سازی غسل و تحمیه و تکفین گفت
 که تعلق بشما دار و بدان قیام نمائید آورده آمد که چون امر غسل و تکفین تعلق ما اهل بیت
 بنوت گرفت عباس فرمود و او هر چه جایون را بر مردم بنگان بستند و خواستند که غسل بشیر
 شوند تا گاهی شخصی از بیرون حجره آواز داد که آنحضرت را غسل دهند زیرا که آنحضرت طاهر و مطهر

احتیاج بغسل ندارد و هر چند شخص نموده تا قبل از آنکه بدین بعضی گفته که همچنان باید کرد
 علی مرتضی و عباس و حمزه رسول هم گفته چگونگی ترک سنت کینه با و از آنکه حقیقت آنرا نمیدانیم که اگر گشت
 بعد از آن آواز دیگری شنید که آنحضرت را غسل و بید که تا قبل از آنکه شیطان بود و من
 خضرم بعد از آن علی و عباس و فضل و قثم و آلان عباس و اسامه و سقران مولای آنحضرت
 برده از بر دیوانی بستند و آنروز را بر در گشتند و آنروز پیراهن بر در و آنحضرت احتیاجات کردند
 در آنکه آنحضرت را چون بسیار اموات از لباس محروم سازند و برین غسل دهند و یا خود در حمام
 غسل دهند حق تعالی بر ایشان خواب را مسلط کرد و آنگاه با تفسی از گوشه حجره آید و او که
 رسول خدا را برهنه نکنند و در جامه آنحضرت را غسل دهند پس بنهار نشینند و آنحضرت را
 لباس غسل دادند و بر آیت و اقدس اوئس بن خوبی انتشاری بموجب اصرار انصار
 دستور یافته در غسل آنحضرت هم حاضر گشتند و در آن غسل بدخل نشینند و بصیفت
 پیوسته که آنروز را بر در و آنحضرت را برهنه کردند و در آنجا که سر مبارکشان بجانب مشرق
 بود و پاسه مبارکشان بجانب مغرب و علی کرم الله وجهه و آنحضرت را با شتر نموده او را
 بر سینه خویش نهاده و خرقه و دست پیچیده در اندرون پیراهن بپوشید و در آورده
 فضل بن عباس پیراهن بپوشید و از بدن بپوشید بر سر نهادند تا علی بن ابیطالب
 بر سبیل سیرت حمزه مبارکشان را بر سر نهادند و اسامه بن وید و سقران آب میبخشند
 و عباس و قثم ذات مقدس را از سر دراز میپوشد و دیگر میگردانیدند و در این امر
 از غیبی عانت نموده و چون امیرالمومنین علی دست بر شکم آنحضرت نهاد و وسیع چیز
 بیرون نیامد و گفت صلی الله علیه و آله لقد طبت حیا و میتا و مر و نیست که اول مرتبه آنحضرت
 صلی الله علیه و آله و سلم را باب خالص غسل دادند و بعد از آنکه باب برگ کنار و بیوم
 مرتبه باب کافور در روضه الاحیاء مسطریست که سه نوبت آب و ورق کنار و باب
 خالص آنحضرت را غسل دادند و غسل است که بعد از اتمام امر غسل خند نظره آب برگرفته ششم

و سفاکة فان الرسول عليه السلام جمع آمده بودند آنرا علی مرتضیٰ با شما میداد و آن موجب از ما و علم
و فضل جناب مرتضوی گشت و چون از غسل فراغت یافتند پیر این و نیم تنه پیش کشیدند
که در آنحضرت علیه السلام بود و بنفشه در دند بعد از آن جنوط بر جسد مبارکش ریختند و کافور و
مشک بر سجده گاه و مفاسل شریفش باشتیند گویند که آن جنوط را جبرئیل علیه السلام
از بهشت آورده بود و در سینه جامه سفید که از پنبه سجود برشته بافته بودند و سجد
نام دمی است درین و در وایتی در و قطع از آن و یک بر دیانی کفن نمودند آن
سجده چادر بود که در آنحضرت را پیچیده بودند بغیر آنکه هیچ دوخت باشد و در تنه لباس
و اللغات امام نووی منقول است که کفن داده شد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
در سه پارچه سفید که در آن قمیص و عمامه بنوعی چنانکه از صحیحین ثابت شده است و بعد از
خروج از آن امور حضرت صلی الله علیه و سلم را بر سر بر خوا باندیدند چنانچه وصیت فرموده بود
که در تنه آنها در اینجا گذاشتند تا لایکه فوج فوج بر آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم نماز
گذارند و از امیر المومنین علی بن ابی طالب مرویست که گفت فوت حضرت رسالت
علیه السلام روز و شبی واقع شده و روز سه شنبه از جانب آسمان آواز شنیدم که در اینجا
کرده مسلمانان و بر پیغمبر خود نماز گذارید انگاه بهمان ترتیب که در حدیث عبداللہ بن مسعود
سابق ذکر یافت اول عترت بزرگوار و بعد اصحاب عالیقدر پس از آن زبان بستر
از آن صیان بر یک جلا جبار آنحضرت نماز گزارند و گویند اول سیدنا عباس و علی و
بنو هاشم بان دولت سرفراز آیدند و از امیر المومنین علی بن ابی طالب منقول است
که فرمود در نماز جنازه رسول خدا علیه السلام هیچکس را دست نکند چه آنحضرت در ایام
حیات منهم و در نمازات امام شماست و بعضی فقها میگویند که اسلام گفته اند که از جمله خصوصیات
رسول مقبول صلی الله علیه و آله و سلم یکی آن بود که بر فرس نماز بجا احت گذارند و در میان
اصحاب قتلا واقع شد که رسول مقبول را کجا دفن کنند بعضی گفتند که بکعبه باید برد و بر

میگفتند که بیت المقدس که قبور انبیاء همه آنجا است باید بروی و گریه میگفتند که مناسب
چنان است که مدفن خلیف او مسجد باشد و بعضی میگفتند که در گورستان افضی و فن نماید
پس این اختلاف را سیدنا ابوبکر صدیق رضی الله عنه فرمود و گفت شنیده ام از رسول خدا
صلی الله علیه و آله و سلم که فرمود دفن کرده نشوید هیچ پیغمبر الا در آنجا که روح او را قبض کنند
و روایتی است که امیر المومنین علی بن ابی طالب فرمود که در روی زمین هیچ بقعه گرامی تر نزد
خدا تعالی نیست که از قبعه که روح پیغمبر او را در آن قبعه قبض کرده باشند و قول اول صحیح
پس فراموش آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم برداشته و موضع قبر معین نمودند و از اختلاف
نمودند اصحاب که لحظ کنند ناشق و از اصحاب یک لحظه نکرد و دیگر کسی شق پس اتفاق نمودند
بر آنکه هر که پیشتر بیاید کار خود کند پس لحظه کردند و بیاید و در خانه عایشه صدقه را
واقع شد گویند شب چهارم شب با سحر بود که آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم
را بر کنار قبر نهادند و از اطراف ناگهین قبر آنحضرت را در آورد و بر سیدنا علی و عباس
و عقیل بن ابیطالب و اسامه و سقران و ثقیف و فضل و ثقیف و عبد الرحمن بن عوف
نیز در قبر آنحضرت در آمدند و قطیف حجر که در روز خیمه پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم
رسیده بود در قبر انداختند و گفت دیگر بعد از تو از انبوت روزی و بعضی از علما این
جمله از مخصوصات آنحضرت بود در روضه الاحباب مسطور است که روایتی است که آنسر و فرموده
بود که قطیف مرا فرستاد پس من سازند در قبر بدیست که خداوند تعالی زمین را بر حسب انبیا مسطر
نمیکند پس این خشت خام بر لحظه آنحضرت نهادند و حسب اظهار آنحضرت را مدفن ساختند
گویند آخر کسی که از قبر آنسر و پیرون آمد امیر المومنین علی بود و بعضی قسم را گفته اند و روایتی
مخبرین شعبه بود و این روایت نزد اکثر محققان محدثان چندان اعتبار ندارد و الله اعلم
انگاه خاک بر قبر خیمه البشر ریخته آن مرقی انور را مسطر و بر روایتی قسم ساختند و بقعه
یک شهر از زمین بلند گردانیدند و آب بر آن پاشیدند انگاه جمله مخصوصان از مدفن آنحضرت

باز گشتند و اول بدر و ولتس کے فاطمہ زہرا آردہ شہرا بطاعت بجا آوردند و بعد
 رسول مقبول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم از ایشان سوال فرمود کہ پیغمبر خود را دفن کردید جواب
 دادند کہ آری ہمارے پیغمبر کہ چون از دل خود در حقیقت یافتند کہ خاک بر آنحضرت پاشید
 نہ آخر او بنی المرجمہ ہو گشتند آید خبر رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم از این صورت معلوم و مخزون بود
 اما حکم ربانی را تدبیر سے نیست و قضائے آسمانی را تغیری ہے آری ہمارے انجام دنیا سے عذار
 این است و عاقبت کار عالم ناپایدار و حقیقت فرق انام را ہتمام از قصور بقبور منتقل کردید

چنین است آئین پر خاگردان	بقا ہے جہان کے ہو جاوون	چرخ شہید تابد بر اوج کمال
بہان پنہا بدکاشش زوال	بہا کرم کہ افروخت شمع بقا	کہ نہشت اندا و انیسیم فنا
نمائے درین بلخ کو کشتہ شد	کہ از آردہ دہرا بداندید	گلے در ہمار جہان کو شکست
کہ یاد خزانہ گلین نہشت	چنین یادوار ہم ز اہل اسیر	کہ آن پیشوا سے تمام شد
سپہر شہر ہر اوج کرم	رسول عرب مقتدا سے عجم	نزدیک رفتن ز دار فنا
میان بقا و لقائے خدا	محیر شد اول ملک باقی گزید	ز دنیا پرید و بقیہ رسید
بیا آری اخیر و مند عالی فراو	تو ہم اقتدا کن بخیر و احسان	بجو ملک فانی ز بہر مقام
منہ دل برین حرج فہرہ فام	اساس را قامت بجای و فلک	کہ آنجا نیاست و فنا ہے سخن

در کشف الاسرار ہے حصا ایس سید الا برار مذکور است کہ در صحیح بخاری سے از ابو بکر بن عباس
 سے آرد کہ بے دید قبر آنحضرت را سنم و حاکم از طریق قاسم بن محمد بن ابی بکر زندہ آورده
 کہ گفت قاسم در آدم من بر عالیشان رفو و کفتم ہے نادر من پر وہ بردار بر من از قبر
 رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم پس بر وہ پر داشت از سرہ قبر نہ بلند و نہ بنین سپیدہ
 و سنگ نرہ ہا ہی سرخ بران چہیدہ و اختلاف کردہ آند علماء و را آنکہ کہ امام یکے ازین دو طریق
 افضل است و طریق جامع اولیٰ و انسب است در کتاب دلائل النبوة مسطور است کہ چون
 حضرت از دار فانی بسرے جاو دانی نقل فرمود روز روشن تاریک شد چنانچہ فرمود

یکدیگر را شسته و پدید آمد و هر چند کف دست در برابر چشم می آید و روزی تا آن زمان که از دین آنحضرت
صلی الله علیه و آله و سلم فراغت یافتند صلی الله علیه و آله و در تیر و ازواجه و اصحاب و مسلمین
مبارک اکثر کثیر گویند که چو زابل سیر برانند که واقعه مالک وفات جناب رسالت صلی الله علیه و آله و سلم
روز دوازدهم ربیع الاول روز دوشنبه واقع شد و قول ثانی آنکه انتقال خیر البشر علیه السلام
در دوم ماه مذکور واقع گشت و حجتی از علمای حدیث ترجیح این قول نمون اند و
مابین صدیق را گویند که سیم که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که مدفون شد تا سحرگاه دوشنبه
که آواز شنیدیم که خاک در قبر ریخته و در روضه الصفا مذکور است که امام جعفر صادق از والد ماجد
خبر روایت میکنند که دفن آنحضرت در شب چهارشنبه واقع شد از عباس بن مسلم نقل است که رسول الله روز
دوشنبه متولد شد و روز دوشنبه بیعت گشت و روز دوشنبه از مکه هجرت فرمود و روز دوشنبه مدینه رسید و روز دوشنبه
وفات یافت و روز دوشنبه حجر الاسود مرتفع شد و شهر بنی هاشم و بنی مکنه که حضرت م مدت شصت
و سه سال زندگانی یافت و از ابن عباس روایت میرود که رسول خدا در چهل سالگی بیعت شد و بعد از آن سی و سه سال
در مکه با حرعده استغفار نموده از مکه مدینه هجرت فرمود و ده سال در مدینه رحلت یافت و مدت
و شصت و سه سال بود که ازین عالم انتقال فرمود و بقول آنکه شصت و پنج سال میافت و بقوله
سی و سه سال زندگانی که در دنیا بخیزد آنس بن مالک مروی است که گفت آنحضرت چهل ساله بود
که بیعت شد و ده سال در مکه بود و ده سال در مدینه بسر برد و بعد از شصت سالگی انتقال کرد و آقا
بخاری که امام احمد حدیث است گفت اکثر روایات بر قول اول از امام احمد بن حنبل ترجیح بروات
قول اول نموده است و الله اعلم در حقیقه الحیوان منقول است که شخصی که اولاً قائم شد با مر این است
جناب رسالت صلی الله علیه و آله و سلم است که خداوند عالمیان آنجناب را بر خلافت رسولان آفریده
در حجتی برای جهانیان مقرر کرده پس آنجناب رسالت را بوجه حسن بامت رسانیده و گوشه شش بلیغ
و سعی در راه حق چنانکه باید و چند آنکه شاید بعمل آورد و امت را نصیحت نمود و خدا را یگانه را عبادت
فرمود تا اینکه ازین عالم فدا بر یقین از رب مجد و جلال صغیر و نمود و بود آنحضرت بهترین خلق و بزرگ

رسولان و نبی صحت و امام برہنہ گالان و حامل لواہی حمد و صاحب شفاعت و مقام محمود و صاحب
سحر و کونکہ جاسے و درو عباد و زسا و روز قیامت است و جناب آدم و دیگر انبیاء و مرسلین روز
قیامت زیر علم او خواہند بود و ازین وجہ است آنجناب بہترین انبیاء است اور بہترین ائمہ سابقہ
و اصحاب و بہترین مردان بعد انبیاء و طریقہ اور بہترین طرق باضیہ بود و براسے آنجناب معجزات
ظاہرہ و خائے غایم رحل کامل و بزرگ و نسب و بزرگ و بہتر از ہمہ انساب و جمال خوش و بزرگی و زیادہ
از حد و شجاعت تمام و حلم زاید و حکم کہ نفع و آرا باشد و عمل کہ جانب پروردگار صعود کند و قبیل باشد
ورنگر و وجود و وجود یعنی سخا و عطا چنانکہ زیادہ ازان و در شخصہ دیگر یا منستہ نشو و نیز بزرگاری ظاہر
بود و بود و آنحضرت افصح خلایق و کاملتر خلایق و بہر صفتہ کہ از صفات حسنہ فرض کردہ شود و بود
آنجناب عاری و خالی از زنایم و نقایص چنانکہ شاعری گفتہ لم یخلق الرحمن مثل محمد ایدآد علیہ السلام
بخلق و صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم صاحبہ و سلم فصل شانزہم در ذکر تعداد ازواج مطہرات
جناب سید کائنات صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم راویان اخبار جنہین روایت کردہ اند کہ
بقول صاحبہ و فتنۃ الاحباب آنسرور صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم را و آئندہ زن بود کہ با ایشان
رفاق فرمود از آنجملہ آئندہ متفق علیہ است و کیے مختلف فیہ کہ زوجہ بود یا سہ یا چنانچہ اشارت
بآن خواہد رفت و بالاتفاق اہل سید اول منکوحہ آنجناب علیہ السلام خدیجہ کبریٰ است و بہت
نویسد بن اسد بن عبد العزی بن قحطی بن کلاب نسب ابا کے کہ ام الفضل است باب در قصی بن نسب
حضرت رسالتہ اب القحطال سے ماند و خدیجہ اقرب ازواج مطہرات است از روسے حسب و نسب
سد اب و آنحضرت از اولاد قحطی غیر از خدیجہ دام حبیبہ دیگر سے را بخو استہ و کنیت و سکام
ہندست و لقبش ظاہرہ و آنحضرت خدیجہ فاطمہ بنت زایدہ بن الاصم ز عامر بن لوسے بودہ است خدیجہ
اول بعثت عقیق بن عابد بن عبد اللہ مخزومی بود و آنسے بیکسے و دختر سے آورد و پس از فوت
عقیق ابوہالہ بن النباش بن زرارہ شیمیے اورا بخو است و اسم ابوہالہ بقولے الک و بقولے زرارہ
و بقولے زمر و بقولے ہند بود و خدیجہ را از ابوہالہ و فرزند پیدا شد ہند مالہ و ہند رسول خدا

بعد از آنکه خدیجه بانکاح خود را آورد و بنزد پسرش تربیت میفرمود و خدیجه زینب صاحب عقل کامل
 و خرم و کفایت و نعم و فراست و گیاست بود و اثرش النساء و قریش بود و مالی وافر داشت و حبیب
 اشرف قریش حریص و مصلح و بزرگوار و سعه بود و خطیب کرده بودند خدیجه کبری را قبول کردند و زیرا که
 بعد از خروب اهل مال بقا کے عمر ابوالمختار فدا شد خدیجه کبری در عذاب و دیکه آفتاب از آسمان
 فرمود آمد و در خانه من در آمد و نورانی خانه من بیرون آمد تمامی آنرا که از آن روز منور شد اینها را بر سر عظمی
 و در قرین نعل عرض کرد و زیرا که در معجز بود و در گفت تعبیر این رویا نسبت به پیغمبر آخر الزمان میجست و خواب بود و در
 نکاح در آورد و خدیجه بان نام و نسب مولد رسول عرب و عجم نقیض نمود و در گفت از آنکه خواب بود و از تعبیر قریش از این خواب
 و دانش محمد خواب بود پس خدیجه بنابر آن پیوسته اظهار طلع آن آفتاب سپهر نبوت میکشید و آله و اوصیای آنجا میبرد
 تا وقتیکه بساعات مناکحتش نمایند و دیگر گویند روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بخانه
 ابو طالب عم خود و تشییع میداشتند و طعام تناول میفرمود و ابو طالب و عاقله عمه آنسر و غایب بودند
 و سلام در آداب و حسن سیرت آنجناب ملاحظه میکردند و با هم میگفتند که اکنون محمد صلی الله علیه
 و آله و سلم جوان شد بر اے میان قدرت و دوست رس نیست که نکاح او نمائیم چرا که در میان و چرخیم
 عالم گفتند ای برادر خدیجه کبری رضای منم و زینب منم و منم مبارک است هر کس که با او عاقله و توسل
 نماید برکت و رحمتش او باشد و بالفعل خدیجه رضای او دارد و کاروان بجانب شام فرستید و خدیجه
 اجیر گیر و باشد که محمد بن حنفیه خود را از اجنت صورت ترویج او و ظهور آمد درین باب از آنحضرت
 علیه الصلوٰه و السلام مشوره نمودند آنجناب اقبال نمود هرگاه هیچکس از خبر خدیجه رضای او رسید و دل خود
 خور و نامل نمود گفت شاید این تعبیر خواب من است آنچه که در توبین نعلن بعد عظمی گفتند که نبی آخر الزمان
 از عزت خواهد بود و این عربی است و یک و تفریش و نامش محمد است و حسن خلق عظیم و در پس نسبت
 این محمد که پیغمبر خدا عزرم بالجزم نمود خدیجه رضای او با آنحضرت نکاح نمود و لکن در شمت خوف میکرد
 و گفت اکنون اجیر گیرم و در حقیقت خود اجیر عشق آنجناب گردید و آنقصه عاقله بخانه خدیجه رفت و او را
 با چرخ گفتن آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم اخبار نمود و قول صحیح این است که آنحضرت علیه الصلوٰه و السلام

قول عم و عمر خویش قبول نفرمود بلکه ارشاد کرد که من قصد نمیدارم که نفس خود را در تعب و زحمت
برای حصول دنیا اندازم و گریه نمود و در دل خود گفت که اگر ابوبکر بن عبدالمطلب از دست من
بگریز بین شقت راضی نمی شدند و از خانه خاکه عصبه خویش بیرون آمد پس در راه مکه
رفیع و قسری خنیم دیده از عمارت شهر تعجب فرموده استفسار نمود که این مکان کدام کس است گفتند
مکان حدیجه بنت حواریست و القاتل و انوقت خدمت خدیجه خاتون در مکان خود که مشرب برادر بود
نشسته بودند چون نظر خدیجه خاتون بر آنحضرت علیه الصلوٰة والسلام افتاد نشا بنمایک از ورقه بن
توقل شنیده بودند آنحضرت معاینه نمود و خواب آفتاب علیه الصلوٰة والسلام را که از ورقه استماع
کرده بودند نیز حمایلات را در ذات بابرگاشت آنجناب علیه الصلوٰة والسلام دریافت خادمه خود را بخدمت
آنجناب فرستاد که استفسار نماید از آنحضرت علی الصلوٰة والسلام که تو کیستی و از کجاست و نام تو نام
پدر و جد تو چیست چنانکه یک بجه نورالدین علیه الصلوٰة والسلام حاضر گشت مستفسر حالات شد
آنجناب فرمود من قریشی و مکهم و نامم محمد بن عبدالمطلب است و اعمام من چهار
و عباس اند چون کنیز که را زوار خدیجه خاتون و واقف از کنون خاطرشش بود و خواستن او را
بجناب آنحضرت علیه الصلوٰة والسلام بخوبی میدانستم خبر و استماع جواب بخدایت خدیجه خاتون
داشت تا فدا جمله کیفیت را عرض داد حسنه پیه رضا با حصاری سخننا علیه الصلوٰة والسلام حکم فرمود
کنیز که بار آمده آنجناب را همراه خویش بجه نور خدیجه خاتون برو چون حضرت فریب خدیجه رض
رسید خدیجه خاتون میرخواست و هم سلام بجای آورد و حضرت را بنشانید و خود رو بر روی
آنحضرت ایستاده بخورتال نظر بیشتر به پایانش می انداخت حمایلات را بموجب گفته در زمین
ترغیل کرد و خدیجه بنی آخر الزمان و صورت و سیرت و تقاضع و حیاشتمیده بود و در حضرت غیر البشر
صلی الله علیه وآله وسلم یافت بعد از آن از حضرت پرسید که تو از کدام شهر هستی و اسم تو نام پدر
بزرگوارش چیست و از کدام قبیلہ و از کدام طبع هستی آنجناب ارشاد کرد که من از قبیله بن
عرب و نامم پدرم عبداللہ و از قبیله بنی سعد و از طبع بنی ماسم بن عبدمناف هستم

خدیجه خاتون به استماع این سخنان شادمان گشت باز پرسید که سکونت کجا دارم
 حضرت فرمودند و در جیل چرا باز خدیجه خاتون استنسا کرد که کدام کس تو را رنجاند
 بهر آنکه حضرت فرمود و قتی که گریه بر من غلبه میکند بجان من آیم و میخورم باز خدیجه خاتون
 گفت که از چه سبب باز چاه خود و سر خود می شوی و من بپوش لباس ترا که آنحضرت
 فرمود هر کس را که والدین نباشند درین حال او باشد باز خدیجه گفت که تو از قریشی باشی من
 از اهل شهران و در آن و بر آن تو اعمام از انصاریان و از اهل مکه و مدینه هستی
 فرمود که نزد من چه ترس از دنیا نیست که لباس و سر خود را بشویم خدیجه خاتون از این
 سخنان آنجناب بگریست گفت میسر برادر رضاعی من است و آنچه از اموال و خزاین
 نزد من است جمله باز سپردن و داده ام اکنون او را ده تجارت دارد و بجانب شام خواهد
 رفت تو هم همراه او بجانب شام فرست و فرست و در اجرت کند او که خواهد آمد و اگر خدیجه
 به همین طور را میسر بجانب شام سفر خواهد فرمود اجرت نزد آن بر آن تو فرست خواهی شد
 و باز نزدیک خواهد بود و از آن زمان نکاح ناس و میسر و استطیع و شفا و تو خواهی نمود که هیچ
 بدون اجازت تو نخواهد کرد زیرا که من از مردمان صفت امانت تو شنیده ام که در حق
 تو میگویند که این آیین است آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که من این مشقت و جهاد
 بنا بر حصول دنیا اختیار نمیکنم بعد حضرت علیه الصلوٰه و السلام از نزد خدیجه خاتون بازخواست
 و راه خانه خویش گرفت در ول خدیجه استحکام و موثق شد که تحقیق این همان نبی آخر الزمان
 بوده است که در قبر بن نوفل از آن خبر داده و تعبیر نموده است بعد از آن خدیجه خاتون از
 عاقله عمر آنجناب عرض نمود که من بهر اجیر را با جرت ده و نیار مقرر کرده ام و محمد صلی الله
 علیه و آله و سلم را به پنجاه و نیار اجیر کردم فائده استماع این سخن مسرور و متعجب بخانه خویش
 مراجعت نموده از گفت و شنود خدیجه رفت با ابوطالب اخبار نمود ابوطالب از آنحضرت
 علیه الصلوٰه و السلام گفت که چنانچه خدیجه خاتون بایر رفت و با آنچه امر نماید بر آن کار بند

باید شد آنحضرت علیه الصلوٰۃ والسلام بر در خدیجہ خاتون نشین آنروز مشہور و
 محزون بنشست و گریه شدید فرمود قطرات اشک از چشمان مبارکش بر رخسار پاک
 آسمان بر یکا سبک بنی آفرینان گریه میکردند و قتیکہ کاروان عزیمت روانی نمود و سیر نمود
 آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم حاضر شدہ عرض کرد یا محمد لباس صوف زیب بدن فرما
 و باج کمال بر سر منی و عنان کاروان بگیری و غربیت سفر شام نمائے جناب رسول خدا صلی اللہ
 علیہ وآلہ وسلم مطابق التماس مسافر کار بند شد و راه دیار شام پیش گرفت و آنجناب علیہ الصلوٰۃ
 و السلام گریان بود و سیر نمود کہ گنجاست والدین عبداللہ و کجاست والدین آمنہ کہ حال فرزندان
 خود را سے دیدند افسوس از حال بنیم دیدن از غربیت کہ مرا پیش آمد نمیدانم کہ زجر بولد خود
 مرا جت سے بنایم یا در غربت ملاک سے شوم پس سنجید کہ یہ دنیا جانتہ رسول کریم در ملائکہ عالم
 بجا افتاد جناب باری عز و مجدہ ابر پارہ سفیر لا اضر فرمود تا بر فرق ہما یونش در راہ سایہ نشین
 و خدیجہ خاتون بمسیرہ و صحبت کردہ بود کہ و قتیکہ از شہر یکہ بیرون شوی محمد الباس ناخوہ بہشت
 و پرستش سرخ سوار کنی پس مسیرہ و سبب فرمودہ خدیجہ خاتون بجل آوردہ جناب خیر الانام را بر شتر سرخ سوار نمودہ
 لباس فاخرہ زیب قامت ہما یون کردہ حضرت را بر شتر خوابید و او بر سایہ بدر مبارکش سایہ افکن گشتہ و باد نسیم
 وزین گرفتہ ہر گاہیکہ کاروان مسیرہ با آنحضرت در شام رسید اللہ تعالیٰ برکت قرآن و ان
 ربیع و شرا سے مال کاروان رسول مقبول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نازل فرمود و آب
 بمناقع کثیرہ فروخت شد بعد از ان عزیمت مراجعت کہ نمودند کاروان روانہ شد آنحضرت کہ یکہ
 کاروان قریب یکہ رسید و راہ سر روزہ و بقوے ہفت روزہ باقی بود مسیرہ گفت شخصی را
 نرو خدیجہ خاتون باید فرستاد تا خوشخبری سلامتی قائلہ یا اور رساند از رسول خدا صلی اللہ
 علیہ وآلہ وسلم گفت اسے محمد صلی اللہ علیہ وآلہ و اصحابہ وسلم اگر تر البقرہ لیسیم بنا بر رسانید
 خبر یا قدرت داری برانیکہ بروے و خبر سلامتی قائلہ برسانی حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 فرمود آرسے بدین قدرت و ارحم الراحمین گفت کہ محمد ہر گز بر این اصرار نہت نمیدارد زیرا کہ

در مدینه تشریف بخش مرین و او برها و کوچه ها سفر نموده است و از راه بخوبی مآب نیست میسر کلام
ابو جبریل اتفاقی نموده ناله را طلب ساخت و او را با تمام پارچه ها به حریر میارست و بنای سبک
خدا صلی الله علیه و آله و سلم بر آن ناله سوار نموده کتابچه بخند کیم خاتون مایه مننون نوشته که
اے سیده نسا عرب و قریش بسیار در تجارت از تجارت سنین با ضیبه بکرت محمد صلی الله علیه
و آله و سلم نفق تمام حاصل گشته و نیز نوشت یا سیده انه هو الذی ترید به بلا شک و تار هیچ کتابچه
راه و روز و رنگی آنجناب علیه الصلوٰه و السلام تحریر کرده پس رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
نامه میسر را گرفت بر آن شتر سوار شده راه که پیش گرفت و از نظر مردان پنهان گشت
درین هنگام ابلیس لعین گفت که این وقت مکاری و خدایت من است و ابلیس ز نام ناله را بگیرد
و از راه بروی حق تعالی بجزیر الیمین وحی فرموده که اے جبرئیل ابلیس را بگیر و او را تحت الشرمی
بگمارد و قید کن تا آنکه حبیب من بکمر برسد و آفتاب زمین را در زیر قدم محمد مصطفی صلی الله علیه
و آله و سلم بکشد و اے اسرافیل از جانب یمین و اے میکائیل از جانب یسار محمد صلی الله علیه
و آله و سلم را حفاظت نمایند و اے سبحان بر سر حبیب من سایه افکن با شش و جناب باری عز و
جده حبیب خویش خواب را مسلط فرمود و در همان ساعت حق تعالی آنحضرت را بکمر رسانید
و آنرا تا در وقت درود آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم خدیجه کبری را در مکان خویش نشسته
بجانب شام نگاه میکرد و سوار بی از و روی که می آید و او بر سرش سایه دارست کنیزگان بسیار
که در جوانی خدیجه خاتون حاضر بودند از آنها گفت ای شما این سوار را که می آید می شناسید من
گوای میید هر و میگوید که محمد صلی الله علیه و آله و سلم که می آید یک از کنیزگان عرض نمود که
مشایخ محمد امین است اگر مطلوب تو باشد ما را بچهار انعام خواهی بخشید خدیجه فرمود که اگر این کس محمد
بقدم و سے شمار آزاد کردیم در این آنرا ناله رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بر در خانه خدیجه
کامطر من الصبار رسید نفور خدیجه خاتون استقبال و بزرگداشت جناب خیر الانام نمود و
مسر و روشا و دامن گشته کنیزگان بزرگوار را آزاد فرمود آنحضرت علیه الصلوٰه و السلام خط میسر

بخندید و خدیجه خاتون عرض کرد که ناله و آنچه بران است من نبوت بخشیدم بعد از آن خط
 ملائکه نمود و هرگاه یکبار اشاره نوشتند میسر خط افتاد و بخندید بسیار فرخناک و طربان شدند و خط
 بر تاراج شدند و گفتند اسرار صلی الله علیه و آله و سلم گرام روز از نزد میسر روانه شدند و بوی
 حضرت علییه الصلوٰۃ و السلام فرمود و روز و در همین ساعت با اجتماع این کلام خدیجه خاتون
 را بسیار تعجب شد و جواب خط تحریر کرد و حضرت علییه الصلوٰۃ و السلام میسر و ده گفت که همین وقت
 مراجعت فرما که و نزد میسر و یا در وقت حضرت علییه الصلوٰۃ و السلام بجهت آنست که این کلام را
 نشنیده چون کاروان داخل شد و خط خدیجه خاتون پیسره و از باب کاروان را استعجاب بسیار
 گشت و از اجل نام و شنید آن گشت و هرگاه یکبار کاروان داخل شد آن حضرت علییه الصلوٰۃ و السلام
 همراه میسر بحضور خدیجه کبری رفت و بعد از آن از خدیجه خاتون رخصت گرفته و بختی از خم و یسیر و طلب
 تشریف آورد و روزی چند و آنجا اقامت گرفت و استراحت نمود و پیسره و این ایام مرسل و حبیب
 آن حضرت علییه الصلوٰۃ و السلام بود و حاضر خدمت میگشت که بنید خدیجه خاتون در آنش حشمت خواهر اسلام
 فقر و آلام و سوخت روزی در مقام رفت آنجناب علییه الصلوٰۃ و السلام میگرفت و در دل خود
 میگفت و خورشید را با این صفون ملائمت میسر و که این خدیجه و قتیله و نیستی که تحقیق محمدی مرسل
 است و در خواب دیدی که آفتاب از آسمان در آغوشش من ترویل کرد و در قریب نازل تعبیر نمود
 که آن آفتاب نبی آخر الزمان و خاتم الانبیاء و المرسلین و امام و پیشوای ائمه است و آفتاب و
 ماهتاب و عرش و کرسی و آدم و عالم و آسمانها و زمینها و آنچه در میان اینهاست از نور محمدی صلی
 علیه و آله و سلم خلق شده اند و خدا تعالی بشرف و کرامت بجناب قبل از ولادت آن حضرت خلقت
 الافلاک و الاما محمد صلی الله علیه و آله و سلم لما انظرت الی وجهه خیر و اوده و در قریب نازل از من گفته بود
 که این خدیجه ایما بن خواب را تو دیده گفتم آری در قریب گفت که مبارک کن ترا خدا تعالی این خدیجه
 بنزدیکه این خواب بنید زنج او نبی آخر الزمان باشد و بر اسرار او شرف و کرامت تا روز
 قیامت خواهد بود و آنچه خدیجه تو بعد استماع این کلام از ورقه حلیه و صورت و رنگ و خصایص فیض

وخلق او در سفر و حضر استفسار نمودی و زنده انچه ازین باب معلوم داشت بتو بیان کرد تو چو را اینها
 در مزاج نفس تو رفت و تا خبری نمائے و شفقت و رحمت خود را خصلت سیکنی چنانچه خبری که خاتون
 درین اندیشه و تفکر بود که ناگاه جناب رسالت مآب صلی الله علیه و آله وسلم بخانه خدیجه خاتون
 تشریف آورد و سلام کرد و خدیجه خاتون بسیار تعظیم و تکریم نموده از دیدار مسرت انار و بختنا بسیار
 بهش بگفته گفت یا محمد بنشین آحضرت صلی الله علیه و آله وسلم بنشست و کلام در میان آورد
 و در اثنا سے گفتگو خدیجه خاتون سبب تشریف آوری از آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم پرسید
 جناب سرور عالم علیه الصلوٰۃ و السلام فرمود که عم و عمه من اراده دارند که عقد من نمایند مرا نزد تو
 فرستاد و اندک آن تو طلب اجرت نمایم و در میان کنج حاج صرف سازم ابن بفرمود و سر از حیا فرو گزید
 خدیجه خاتون گفت یا محمد اجرت تو قایل است بدان من هیچ نخواهد شد اگر تو امر تو هیچ خود را بآبر من
 تقویٰ من فرما سے من کنج تو بکرم باز نیک از اخوان عرب و عجم باشد و در حسن و جمال و کثرت مال
 بهتر و نیک و نظیر خود ندارد و آن زن را باو نشانان عرب و عجم خوشگاری سے نمایند لیکن او قبول
 نمیکند اگر مرتضیٰ تو باشد من کوشش بلعین در تو هیچ تو با او نمایم و عقد تو بسته و هم گردا و سیب
 پیوسته است که قبل ازین شوهر سے دیگر نیست با این عیب و ایراد قبول فرما سے و سے که نیز تو خواهد بود
 آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم باستماع اینکلام از پیش خدیجه خاتون برخاست و هیچ جواب نداد
 و در خانه هم و عید خویش یعنی ابی طالب و عاتکه تشریف آورد و معنوم و محزون بنشست و ابی طالب
 و عاتکه از انجناب سبب حزن و دلال استفسار نمودند آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم ارشاد کرد
 که خدیجه از من ریشخند نموده و قصه تمامها بیان فرمود و عاتکه عمه الزهرا علیه الصلوٰۃ و السلام فرمود که
 موصوفت اینصفت کنایه در این شهر من جز خدیجه دیگر سے نیست و عاتکه برخاست و گفت انچه بگوید
 گفته اگر در واقع صحیح و درست است ملا با او نراعی نیست و نزد خدیجه آمده گفت ای خدیجه ترا مال رسد
 است ترا سے مایان هم حسب و نسب است چرا از محمد صلی الله علیه و آله وسلم ریشخند میا سے نمای
 خدیجه خاتون معافرت نموده گفت که ام کس را یا را و محال است که در انساب شما یا از شما

استند انماذولیکن من ذات خود را بر محمد مصطفیٰ صلی الله علیه و سلم عرض کرده بودم اگر او مرا قبول فرماید خود را باز و اوج او سیدم و اگر قبول نکند تا زندگی خود من با احدی تزییح نکنم و عاقله را مال فراوان ارزانی نموده عاقله فرحان و شادان گشته پرسید که ایازین امر عم تو و کیفیت و اطلاق دارد حدیچہ عرض نمود که اورا هنوز آگاهایی نیست اے عاقله از ابوطالب بر او و خود و غیراے که عم ما را طلب سازد و وضیافت کند و خطیب من نماید عاقله بخانه آمده از جمله گفتگو با بی طالب اخبار نمود و ابوطالب بجز و استماع کیفیت برخواست و سامان جنیافت بریا نمود و عم خبریچہ بمع ثمرات اعراب بمهمانی طلب ساخت بعد از اتفاق صحبت ابوطالب خطیب نمود عم حدیچہ گفت که من قبول کردم الا و بعضی خصوص مشوره از حدیچہ بنمایم و استرضای اے او کسیرم این گفت و نزد خبریچہ رفت و ما هم مشوره نمود حدیچہ کبری گفت ایعم من چه گونه خطیب محمد صلی الله علیه و سلم را رد کنیم که او موصوفت لصفات انانت و حسب و اصالت بوده عم حدیچہ گفت آری سے چنین است که تو میگوئی که او مال ندارد و حدیچہ رضی الله عنه گفت آگاه باشش ایعم من یاد کن خواب مرا که دیدم بودم که آفتاب در آغوشش من افتاده و ازین رویا رقبه بن نوفل را جبر کرده بودم اگر محمد صلی الله علیه و سلم مال ندارد و نزد من مال کثیر بی حد و حدود موجود است مرا احتیاج مال نیست چرا که محمد صلی الله علیه و سلم آخر الزمان و خاتم المرسلین است و خطیب او و رقبه انچه از من بیان کرده و نویسانیده بود و همه مطابق است و نزد من ثابت و محقق است که بلا شک او بنی آخر الزمان است زیرا که من و سیدم تمبر بر این نموده ام و معجزه تنبیه در اثنا سے راه هنگام سفر شام از او ظاهر شده اند و ولایت صریح بر بنو شش دارند نمی گویم که کراتش را تشریح بنمایم و تنبیه عم حدیچہ صفات آنجناب علیه الصلوٰۃ و السلام شنید گفت پیشک این صفات بنی آخر الزمان است پس عم حدیچہ بسیار مسرور و شادان گشته گفت ایحدیچہ او مال ندارد و حدیچہ رجبو ابش گفت که اگر او مال ندارد و مرا و اے مال او نیست من مال بشمار دارم و مقصود مراد وصل محمد صلی الله علیه و سلم است من ترا وکیل کردم ایعم من بتزییح خود با محمد صلی الله علیه و سلم تسبیح عم حدیچہ نزد ابوطالب رفت و عقد نکاح نسبت ابوطالب و ورتق بن نوفل برادر عم خود

خدیجه در آن محفل خطبه بلین و فصیح بر زبان خوانده خدیجه را بحسب آنکس خیر الوری علیه الصلوٰۃ و السلام
 کشید ندیرگاهیکه عقد نکاح انعقاد یافت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم پیش ابو بکر صدیق رضی
 الله عنہ آورده گفت البصیرت چهارده سن تا بر خانه خدیجه قدم نهجته نماے ابو بکر صدیق خدیجه را
 بسعد او طاعت و حیا را ابو بکر صدیق رضی الله عنه و عثمان بن عفان را نشر و علی بن الصلوٰۃ و اسلام آورد و
 عرض نمود یا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم اینها را از بی قاست فرماے آنحضرت بموجب
 اتمام صدیق یوشید و یا ابو بکر صدیق و ابو طالب و حمزه و بعضی از اعمام دیگر و رؤساے
 معتزخانه خدیجه تشریف برده و خدیجه با تظار قدوم سجد عالم صلی الله علیه و آله و سلم بر در خانه
 خویش ایستاده بود و کجید غلام که در دست هر یک از آنها یک طبق پر از زور و یا قوت و زبرد
 بود بجانب دست سمت خدیجه خاتون ایستاده بودند و هر دست چپ خدیجه خاتون یکصد کینه
 که در دست هر یک از آنها طبقها پر از نفقه و طلا بود ایستاده بودند و تکیه جناب رسول خدا صلی الله
 علیه و آله و سلم با ابو بکر و بنی اعمام خویش بنجانه خدیجه قدم نهجته فرمود خدیجه رضی الله عنہا ان کنیزگان
 حکم کرد که طلقهای مذکوره بر سر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و دیگر همایان آنجناب تشار نمایند
 و در مکان عالیشان بهمارا بنشانید و حکم کرد که دسترخوان پر تکلف پیش آنرا بکشند و طعمه
 لکده حاضر سازند بعد هر یک از اعمام رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و عا که عمه آنجناب را
 لباسهاے فاخر موافق عظم شأن عطا کرده و ابو طالب را یک شتر مع جل مرصع از زور و یا قوت
 و بهمن قسم عا که را از زانی نموده و حضرت فرمود و رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم عورت
 اکابر اهل مکه و عا که عمه آنجناب بنجانه خدیجه باقی ماندند پس کنیزگان و دیگر عورت خانه خدیجه بخدمت
 آنسر و علی الصلوٰۃ و اسلام حاضر شده حضرت را همراه خویش نزد خدیجه آورده مقابل او نشاند
 و بر سر آنجناب علیه الصلوٰۃ و اسلام و خدیجه کبریٰ مشک و عنبر و در و مرجان و ورق نفقه و طلا تار
 نمود و بموجب امر خدیجه کبریٰ رقص کردند و در روزگوارا انشب مثل شب قدر و شب برات
 بود و تا نصف شب صحبت رقص و عا آراسته بود بعد از آن خدیجه رضی الله عنہا را یک از عورتا

که در مجلس نکاح رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم حاضر بودند بموجب مراتب آنها با هم
فاخره و زیور مرصع از در و یا قوت موافق پسند آنها عطا کرده چنانچه جمله زنان
از خشش و عطا به خدیجه کبری رضی الله عنهما شدند و از کنیزگان خود گفت که بشکرا نه این
ترویج شما چهار آزاد کردم و آنچه از مال من نزد شما از قسم نقره و طلا و در و یا قوت بوده
است بشما بخشیدم و نکاح کنیزگان با غلامان خود نموده شوهران آنها را نیز آزاد فرموده
و آنچه نزد آنها بود و بعضی خیر مقدم جناب رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم بخشید جناب
رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم در رؤسای که از کثرت بخشش و سخاوت خدیجه کبری متعجب
و متعجب شده بنامها سه خلیفه هر اچنانکه نمودند و با هم میگفتند که هرگز مثل این نکاح در دنیا
بخشیم خود دیده ایم و نه بگویند خود شنیده ایم القصص بعد از اچنانکه همانان آن جناب و خدیجه
کبری بر بستر استراحت تشریف بردند از غلبه قوم خود است که آرام نمایند جناب رسول خدا
صلی الله علیه و آله وسلم پشت خود بجانب روسته خدیجه رضی الله عنهما نموده و هیچ کلام نکرده و آرام نمود
و همین ششم روز گذشته خدیجه کبری رضی الله عنهما از شرف هیچ عرض نمودن نتوانست هرگاه هیچ
سده روزی التفاتی آنحضرت علیه الصلوة و السلام ملاحظه نموده خدیجه بشکرا گفت یا محمد بنابر
نوع و زوجه هر چه و آنچه میشود ای پسرانی یاد من عیبه از عیوب ملاحظه مناس و یاد من
عفت منعی یا بنی از کدام سبب پشت بجانب روسته من میفرمائی و با من الفتنت نمی شوی
و با من هم بستر نمی فرمائی حضرت فرمود ای خدیجه تو میان مصنوع و مخلوق را سجده میکنی و من
خالق آسمان و زمین و پروردگار عالم را سجده میکنم و تو بیاد و غرض ایمان داری و من
از آنها ببری ام و من ایمان بخداوند عالم دارم بر ملت ابراهیم خلیل الله و بر ولایت او و
تو کافره هستی و دین دولت تو باطل است چگونه روسته خود بجانب روسته تو کنم و جب خود را
با چند تو لخص سازم یا استماع این کلام خدیجه خاتون برخاست و گفت ای محمد اکنون از
لا اله الا الله و دیگر احضام پیر از شدم و دین ترا قبول نمودم و ملت ترا دین و ملت بر تو

[illegible]

دنیا است و زوجه است و آو را مثل حورالعین در دنیا یافتی و این از فضل و کرم پروردگار
 بر تو بعد از آنکه همه اعراض کردند که در عرض این نیستی که خدا ایتعالی بتو ازانی فرموده بر اے
 برادران او خوشیشان خود دنیا فست فرماست حضرت فرمود آه همه اعراض کردند که ضیافت
 خواهی نمود حضرت علیه الصلوٰۃ و السلام فرمود که شما بخوبی میدانید که هیچ چیز در دنیا بکس خود ندارد
 و در مال خدیکه مراست نیست و نه در آن تفرق من نه ایم و شرم دارم که از خدیکه چیز سے طلب سازم
 و لاکن ضیافت شما کافی و روانی خواهد نمود انشاء اللہ تعالیٰ شما خندیدند و بر خود مستند و حضرت
 علیه الصلوٰۃ و السلام جمله آخره و خوشیشان بعد از آنکه از حضرت از زانی داشت و خدیکه خاتون از پس
 پرده جمله گفتگو را سے شنید از آنجا برخواست و در مکانه دیگر بنشست و گریستن آغاز کرد
 چون رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم خدیکه را گریان دید سب گریست و گفتا فرمود عرض کرد که چرا
 فکر میکنی که تو زانی اعراض خویش فرمودی که از مال دنیا در یک من پنج نیست و در مال خدیکه بر اے من خسته
 و تفرقه نیست و شرم دارم که از او چیزی سے طلب سازم یا محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم من و هر چه
 در مالک من است از دنیا از قسم نقره و طلا و دُر و یاقوت و زبرجد و اموال صام منست تا طلق و ضیاع
 و غفار و قصور و عبید چله را بنویسیدیم و بهیچ نمودم و در یک تو گردانیدم قبول کن و دیگر آزاد هر چه
 خواهی در آن تفرق نما که اکنون یک نیست این بگفت و برخواست و بحضور جناب سرور عالم
 علیه الصلوٰۃ و السلام مثل کنیزکان بالیتا و عرض نمود یا محمد از دوازده سال در طلب و جستجو سے تو
 بودم هرگاه بیکه ترا یافتم و دستم آنرا که در قبرین تو فلان زن من گفته بود اکنون مانند نزد من دنیا و دنیا
 قدر سے و منتر سے رضا سے من رضا سے نیست و جز تو و خداوند تعالیٰ دیگر برادر دنیا و آخرت نیست و این
 چنانکه از پیغمبری خدا ایتعالی بر بنی خود در کلام مجید منست سے من و میسر باید و و جدک عایلک فاعنی اے
 اخنک یا محمد و مال خدیکه القصه جناب رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود یا خدیکه دنیا و دنیا
 از روی که خلق شده بمخوض و مطرود پروردگار و لعنت کرد و دوست و هر که دوست و دانیها
 او نیز بمخوض پروردگار است این خدیکه دنیا و فیما نزد من مانند جیفه بوده است اگر تو جمله مال خود را

در ملک من ساختی و مرا به بنودی مراد آن احتیاست هر که از اجزای عالم غایم زبیر اگر دنیا
 و باقیست دشمن من و دشمن خدا و دشمن جلال انبیا بوده است خدیجه عرض نمود یا محمد علیه الصلوٰۃ
 و السلام البکیه نزد تو ماند حیثه است آن مال نزد من بهم آلاں مثل حیثه است براس خدائمان
 آنرا و حکم مرا با خراج آن مال زینب چشم خود و چشم من همین وقت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
 مردی را نزد منی باشم فرستاده طلب آنرا را چون جمله بنی باشم بجاست شریف حاضر شدند حضرت
 علیه الصلوٰۃ و السلام فرمود که خدیجه جلد مال خود را بمن بده نموده در ملک من و آرد پس
 آن مال را من در راه خدا وقف نمودم بگیرد ازین مال هر چه خواهد پس مردان و خزاین خدیجه
 رفته نقره و طلا و هر چه خوشتر آنها بود گرفتند و قتیلا این خبر مال که رسید چو چاق مردان آمدند
 و هر چه خواستند از خزاین خدیجه رفتند و مردان اطراف که نیز باستماع این خبر گرویده بخانه
 خدیجه خاتون رسیدند و مال را خزاین گرفتند تا چهارده روز در باس خزاین گذاشته بود و از هم
 تا شام مردان الی همه پروند تا آنکه در خزاین و در ملک رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
 افتد بهم مانده بود که وقت شب چراغ بخانه روشن میگردد خلق کثیر ازین عطا و بخشش تو که در غنی
 گردید و الله اعلم در روایتی وارد گشت که خدیجه کبری نفیس بنت منبه را و اسطین از دواج زیده
 بود و در مواتب لرینه منقول است که خدیجه پدر خدیجه در وقت طحاح زنده بود و صاحب وضه الاجاب
 انکاران میکند که در آن روز پدر خدیجه در قید حیات نبود و عم و س که عمر بن اسد است بود و
 معا ریح النبوة مسطور است که خدیجه کبیرگان خود را فرمود که زن زود و رقص کردند و گفت یا محمد
 عم خود را بگو که تا از شتران تو یک را بخیر کند و مردم را طعام دهد و در همان روز قاتل واقع شد
 و پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم با این وصلت شادمان شدند و میان آنحضرت و خدیجه کبری الفت
 بیغایت و محبت بے نهایت واقع شده بود و خدیجه کبری که اعتقاد اجل بشوآن بود از کمال خلاص
 و دوستداری جمیع اموال و جهات خود را بنحیکه ذکر کرده شد تفخیل سید کائنات گردانید و آنحضرت
 پیوسته با او در مقام خاطر داری و دلجویی بوده و در مدت مصاحبت او معنون کلمه کریم

و عاشق و مہین بالمعروف و بطور رسائییدہ تاخیر کبریٰ زندہ بود آنحضرت علیہ الصلوٰۃ والسلام
 بلا حلقہ خاطر شش زن و دیگر ابغض دنیا ورده و در زمان کہ انوار عنایت سید کائنات بر وجاہ
 احوش تاخت عمر شش بست و پنج سالہ بود و بر واسطیہ بست و ہفت سالہ و بقول اصح چیل سالہ و عمر شش
 جناب رسالت تاب صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بست و پنج سالہ بود و عمر خیر کبریٰ برویت روضۃ الاجا
 بست شترابہ بود و بقولی چہا صد شقال طلا و در مواہب لربیہ از بعضی روایت نقل کردہ کہ عمر خیر
 کبریٰ رنہ و دوازده اوقیہ و شش اوقیہ نام چیل درہم است پس باین روایت پانصد درہم باشند
 ریش نصف اوقیہ باشند و جمع میان روایات ثلثہ بر تقدیر صحت باین طور حاصل ہے شود کہ مجموع
 امور مذکور در مہر بودہ و ہر یک از روایات انچہ بدور رسیدہ نقل بخودہ باشد با آنکہ یہاں بست شترابہ
 در آن زمان پانصد درہم یا چہار صد شقال طلا بودہ باشد و رواۃ ابن جنی را نقل کردہ باشند پس حساب بر غرض
 قہر باخیر متوجہ می شود چہ توفیق میان ذات ثلثہ و متفقہ میگرد و کہ پانصد درہم کہ عبارت از صد و پنجاہ شقال
 نقد است و در ہر ہا متوازی چہار صد شقال بودہ باشد والا این توضیح باخیر مجموعہ اصلاح پذیر نیست و اللہ اعلم
 اولاد خیر العباد علیہ الصلوٰۃ والسلام از خیر کبریٰ تو کہ نمود و گردید ابراہیم کہ از ناریہ قبیلہ وجود آمد و مناقب بکثافت
 خدیجہ کبریٰ بسیار و فضایل و کمالات و بشمار و او اول کسی است کہ بہ نبوت آن سرور ایمان آورد و جماعہ اہل خود
 رضا او م صرف نمود و دوست میداشت او را رسول خدام چنانکہ بعد از وفات و چون مذکور اوست شد
 آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم چہنہا تنہا میکرد و او را شناسے نمود و حسن میفرمود و خلاصہ ہم
 و حبیب السیر مستطورت کہ روزے جبریل علیہ السلام نزد حضرت خیر الانا علیہ الصلوٰۃ والسلام آمدہ گفت یا
 رسول اللہ ازین خدیجہ است کہ خدایا بر اے تو طبعے پر از طعام یا اوام ہے آرد اور ازین روگا
 او ازین پیام رسان و بشارت دہ ویرا بخاندہ در بہشت از یک لولو و محبت کہ در اینجا بیج خصوصت و نجیہ
 نمود و چون حضرت مصطفیٰ علیہ الصلوٰۃ والسلام پیغام ایزد تعالیٰ و جبریل خدیجہ کبریٰ رسانید گفت
 ان اللہ ہوا سلام و نبیہ اسلام و علی جبریل علیہ السلام فاین کلمات بلاغت نظام دلالت میکند
 بر کمال و نور فہم و عظمت خدیجہ کبریٰ زیرا کہ جوہر است ذہین و الشہد کہ سلام را بر حق تعالیٰ

نمی توان کرد چنانچه بر برادر حسین کند از آنجست گفت ان الله هو السلام و در خلاصه السیر منقول است
 که روایت میکند که آدم علیه السلام فرود آمد من سید البشر خاتم بود بر و قیامت گمروی از دنیا
 من و پیغمبر که از پیغمبران که نام او محمد است بر من تفصیلات داده شده است بدو امر یکی آنکه
 زوجه او مدوکار را بود برای او در تقویت دین او و مرد ازین خدیجه کبری است و زوجه من
 مدوکار من بود در عصیان یعنی در خوراندن گندم مدوکار شد دیگر آنکه اعانت نمود او را بر مدوکار
 بر شیطان او که اسلام آورد و شیطان من کفر و زید و وفات خدیجه کبری بر روایت اشهر
 واضح و راه رمضان سال دهم از بعثت بوقوع انجاسید و رسول مقبول صلی الله علیه و آله
 و سلم بقریش در آمدن او را مدفون ساخت و دعای خیر بر او فرمود و نماز جنازه تا آن زمان فرض
 نشده بود و در قفسش مقبره چون است و مدته عمرش بقول مشهور شصت سال و بر روایت دیگر
 شصت و پنج سال و قول ثانی را صاحب روضه الاحباب نقل نموده و آنحضرت صلی الله علیه
 و آله و سلم نبوت خدیجه کبری بسیار بلول و محزون شد و الله اعلم زوج و هم آنحضرت صلی الله علیه
 و آله و سلم سوده نبوت ربیع بن قیس بن عبد الشمس بن عبد و بن نصر بن مالک بن حنبل بن
 عامر بن لوی بن غالب الفرشیته العامریه است و نسب سوده بالنسب آنحضرت علیه الصلوٰۃ
 و السلام در لوی القصالی می یابد و کمیت وی ام الامه بود و مادرش هموس بن قیس بن مخزوم
 بن زید بن لبید بن خداهش بود و سوده در اوایل بعثت مسلمان شده بود و اول در عقد پسرم
 خویش سکران بن عمرو بن عبد الشمس بود و از وی پسری داشت عبد الرحمن در زمان خلافت
 امیر المومنین عیسی بن ابی سفيان در حرب حلو لا شهادت یافت و سکران و سوده در سبک مهاجران
 همیشه انتظام یافتند در حبیب السیر مستطوریست که بعد از مدتی که ازان بلده بکوه معاودت کردند سوده
 شبی در واقعه مشاهده نمود که حضرت رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم بجانب وی آمده پای بر گردن
 نهاد و اینجواب را با شوهر خویش گفت سکران جواب داد اگر راست میگوئی من خواجهم مرد
 و محب صلی الله علیه و آله و سلم ترا خواهد خواست و قبل از فوت سکران در سال دهم از بعثت جناب

رسول مقبول صلی الله علیه و آله وسلم در ماه سوال قبل از ترویج عایشه صدیقہ رضی اللہ عنہا روایت صحیحہ در حدیث
 خویش در آورده و در وی چهار صد و بیست نفر بود و گویند که وی رضی اللہ عنہا طول قامتی و بینی
 بنایت مفطر داشت چون سوده را که سن او سی و دو سال به ششم از هجرت النبوی علیہ الصلوٰۃ والسلام
 اراده طلاق او کرده سوده بعضی رسانید که مرطابق مدینه من نوبت خود را بپایانیده صدیقہ بخشنیدیم و مرا
 آرزوی شہوت انقطاع یافته آما سحر اہم کہ روز قیامت در زمرہ ازواج تو محشور شوم آنحضرت
 علیہ الصلوٰۃ والسلام از ان قصد تجاوز فرمود و علمای سبب نزول آیه کریمہ وان امرہ فانت
 من بعد ما نشوزا و اخرضا تا آخر این قصہ نوشته اند و این خنسیہ را از فضیلت سوده خاتون رضی
 شمرده اند و سوده خاتون اول زنی است کہ آنحضرت علیہ الصلوٰۃ والسلام بعد از وفات خدیجہ رضی
 با وی زفاف فرمود و وفات وی در آخر ایام خلافت امیر المؤمنین عمر بن الخطاب رضی اللہ عنہ
 اتفاق افتاد و بر وایتی در ستمہ اربع و خمسين در ماه شوال در زمان حکومت معاویہ بن ابی سفیان
 از دنیا انتقال نمود و قول اول اشہر است و وقایعی تشبیب قول اول نموده است بنا بر روایت
 اول سوده اول کسی است از زنان کہ برای او نقش ترتیب نمودند و بنا بر قول ثانی نقش برای
 زینب بنت جحش ساختند و قبر سوده خاتون در مدینہ است و العلم عند الله منکوحہ موسوم آنحضرت
 صلی الله علیه و آله وسلم ام المؤمنین عایشہ صدیقہ رضی اللہ عنہا منبت ابی بکر الصديق رضی اللہ عنہ
 عنہ بن ابی قحافہ بود و کنیت صدیقہ رضی اللہ عنہا بود و در روضۃ الاحباب مسطور است کہ عایشہ
 گفت یا رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم حمہ زنان کنیت دارند پس کنیت من چه باشد فرمود
 شکنیہ شونام خواہم زاده خویش عبد الله بن زبیر رضی اللہ عنہ و در مدارج النبوة مسطور است کہ ترا سید عایشہ رضی
 ولدی را و روایت کرده اند کہ انداخت سقطی را کنفیه بام عبد الله باعتبار آنست و یافت نشدہ است
 این روایت انتہی و یاد صدیقہ ام روان بود و بنت عمیر بن عامر از سبب کنانہ و جناب خاتم الانبیاء
 صلی الله علیه و آله وسلم بعد از انتقال خدیجہ کبری رضی اللہ عنہا صدیقہ رضی اللہ عنہا وقتیکہ شش سالہ بود پیش از
 هجرت بہ سال در ماه شوال بمقد خود در آورده و در مدینہ در سال دوم از هجرت در ماه شوال و در

در سال اول از هجرت هنگامیکه عمر شریفش نه سال بود زنان فرموده و هر صد لقه رخصه بر او ایست
 متاعی بود که به پنجاه درهم می ارزید و تقوے پانصد درهم بود و بر وائی چهار صد و بر هم بود و حضرت
 علیه الصلوٰۃ و السلام آنرا قرض کرد و تسلیم نمود و مری بست که چون خدیجه خاتون رضی اللہ عنہا
 از دنیا رحلت فرمود جناب رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم منوم و محزون می ماند روزی جبیل
 علیه السلام خدمت شریفش رسید آورد و بر دوشی از ادراق حنیت تصویر جناب عایشه صدیقہ رضی اللہ
 عنہا آورد و معاینه کرانہ التماس نمود که یا حمید خداوند کریم بر تو سلام میفرماید و میگوید که من ترویج
 تو با این بکر که تصویرش این است بالای آسمان کرده ام تو بالای زمین با او کج فرامی جناب رسول خدا
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم والا یعنی مشاطه را طلب فرمود آن تصویر را بجا حفظه او در آورده ارشاد
 کرد که ای شعیبه این را می شناسی مشاطه گفت آری من شناسم این تصویر دختر ابوبکر صدیق است
 و نام من عایشه است آنحضرت بمجرا و استماع این سخن ابوبکر صدیق را طلب فرموده گفت ای ابوبکر
 عایشه دختر خود را با من ترویج نمائے زیرا که حق تعالی بالا سے آسمان ترویج عایشه با من نموده مرا
 حکم کرد که با او کج نمایم ابوبکر صدیق رضه عرض نمود که یا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ و اصحابہ وسلم
 او خود سال است و قابلیت خدمتگذاری تو و خانداری ندارد و خدمت علیه الصلوٰۃ و السلام فرمود که
 ابوبکر اگر چه عایشه قابلیت امور خانداری ندارد داشته باشد هرگاه بیک خداوند تعالی با من عقد
 بسته تو هم ترویج او با من نمای ابوبکر صدیق رضی اللہ عنہ لغور کج جناب صدیقہ رضی اللہ عنہا
 کرده بجانہ خویش مراجعت نمود و طبعی پر از خراب و بران وینار با سے سرخ و سفید اضافه نموده از
 عایشه صدیقہ فرمود که این را بگیر و بخندت رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم سانی و بگوے که
 پدرم سوال تو قبول نمود و نمیداند که آیا صاحبیت خدمت تو دارد یا نه جناب عایشه رضی اللہ عنہا
 طبق را برداشت و بجانہ رسول مقبول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم آورد و آنجناب را در دولتسلطنه
 نشسته یافت انطبق را بحضور رسول مقبول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بنهاد و پیغام پدر بزرگوار خویش
 بفرماندها یون رسانید رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود که ای عایشه قریب من میا و سه یارا

ایکامه را که از فرمود چون عایشه صدیقه فخریه آنجناب علیه الصلوٰه والسلام روست آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم دست مبارک خود را در از فرموده گوشه چادرش را گرفته بخود کشید جناب صدیقه بنظر تنبیه جناب حضرت عایشه السلام دیده گفت مردمان ترا بصفت امانت و دیانت یاد می نمایند و این امر از علامت خیانت است و دامن خود را از دست آنجناب علیه الصلوٰه والسلام باز کشید از خانه بیرون رفت و بخدمت بدر بزرگوار خویش آمد صدیق رضی الله عنه گفت ای عایشه رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم را چگونه یافتی عرض کرد که از من سوال نفرمائی و قتیکه پیغام ترا رسانیدم از من گفت ای عایشه نزدیک من بیازد که او رفتم بعد از آن فرمود نزد من بیازان تر نزد یک او رفتم بعد از باز فرموده که پیش من پیش او رفتم گوشه چادر مرا گرفته بجانب خود کشید ازین امر غضبناک شدم و چنین چنین گفتم و دامن خود را از دستش باز کشیدم و از خانه بیرون آمدم آنگاه بیکر صدیق رضی الله عنه گفتم ای نور دین من گمان بدو فلن فاسد نسبت با آنحضرت نمایم بیکر رضی الله عنه کجاء ثواب رسول الله است آنجناب صدیق را از استماع این کلام از شرم سر خود را فرود افکند و در تدریج الغبوة مسطویست که بود عایشه صدیقه رضی الله عنها که دوست میباشست کجاء و راه شوال بخلاف آنکه در جاهلیت مردمان مکرده میباشستند اندر او میگفت که کجاء و زفاف من در ماه شوال شده است و گرام یکی از زمان محبوبتر بود و نزد رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم از من و از پنجایا باید دانست که کجاء بین العیدین تر و بعضی مکرده و نزد بعضی مثبت سنت بدلیل آنکه جناب رسالت آب صلی الله علیه وآله وسلم با عایشه صدیقه و سوده بنت زبیه و ام سلمه رضی الله عنهم کجاء فرمود و در ماه شوال و باز نیت جشن رضی الله عنها و راه و لقیعه عقد بست و قتیقه ابواللیث روایت میکند از جناب عایشه که فرمود کجاء کرد با من رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم در شوال و زفاف فرمود با من در شوال و در احیاء العلوم منقول است که مستحب است آنکه عقد کنند در مسجد و در شهر شوال پس کجاء بین العیدین سنت است و قول اول ضعیف است و مقوله ایل بدعت و الله اعلم و جناب رسالت آب صلی الله علیه وآله وسلم هیچ کبر را بجز عایشه صدیقه رضی الله عنها تزیین نکرده است و دوستان از واج بود و در رسول

مقبول صلی الله علیه و آله وسلم چنانچه منقول است که از حضرت رسالت صلی الله علیه و آله وسلم
پرسیدند که دو سترین آدمیان نزد یک تو کیست فرمود که عایشه گفتند که از مردان گفت بدو
و در نزد می منقول است که تیر تیر علیه السلام نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم تشریف آورد
و تصور جناب صدیق را بر چهره بر سر داشت و پشت بر پشت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم در آورد و
گفت که این زوجه است و دنیا و آخرت را اختلافت است و اگر افضل بنابر این حدیث که هر
که از امت اکثر روایت بر آنند که عایشه صدیق افضلترین زنان است و در علم و فضل و وقار و
حسن و جمال و قدرت نه سال عایشه صدیق است عیسی علیه السلام با رسول مقبول صلی الله علیه
و آله وسلم صحبت و معاشرت نمود و وقتیکه انور صلی الله علیه و آله وسلم انتقال فرمود و عمر
صدیق میرزا سال بود و روی رضی الله عنه بزرگ عقل و فطانت از سایر اهل بیت موسنین
ابتیاز تمام داشت و از مفتیان و فقها و علما و فضا و بلغا است صحابه رضی الله عنهم بوده حتی که بعضی
از سلف منقول است که ربع حکام شرعی از وی در معلوم شده و در حدیث صحیح دارد است که فرمود رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم
تا شش و نیم عمر از آن عروین و پیرمروست که گفت ندیم من هیچ احدی را به تعالی قرآن و فرائد و حکم
حلال و حرام و شعر عرب و علم نسب اسلام از صدیق رفیعتر ندیده اند در وقت الاحباب مطهر است و در حبیب السیر صدیق
منقول است که گفت مراد و فضیلت و حریت داده اند بر سایر زنان رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم به چیز اولی که یکی میاز من بیشتر
مناحت آنحضرت شریف نگشت دوم آنکه پدر و مادر هیچ یک از اهل بیت موسنین در راه خدا
تعالی شربت نکرده اند غیر از پدر و مادر من سوم آنکه در باب طهارت ذیل و عفت من آیات
نازل شده چهارم آنکه پیش از آنکه پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله وسلم را بعقد در آورد و تیر تیر
مراد بر پاره پا و آنحضرت علیه الصلوٰه و السلام نمود و گفت این را یز و حیت قبول کن هیچ آنکه
من و رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم از کیفیت آب غسل میگردیم و هیچ ندیده و دیگر این شرف میسر
نبود ششم آنکه آنحضرت علیه الصلوٰه و السلام نماز میگزارد و من بخلاف زمان دیگر در پیش
من از آن مصلحت می بودم ششم آنکه در جامه خواب و چپک از آن واج طهارت و حیا

نازلی نمیشد کرد و جامه خواب من ششم آنکه روح مسلمة خیر البشر در میان سینه و شش من قبض کردند
 ششم آنکه آنحضرت در روز لوبت من وفات یافت و بهم آنکه در خانه من مدفون گشت و در
 روضه الاحباب مطوحت که چون عایشه صدیقه از دنیا نقل کرده فرمودار خانه وی میرانده ام
 مسلمة کبیر که خود را فرستاد تا از دست خیر می گیر و کنیزک باز آمد و خبر وفات رسانید ام مسلمة
 گریان شد و گفت رحمت حق تعالی بر و سے باد و در تنه این او میان بود به پیغمبر علیه السلام بعد از پدر
 خود و جناب صدیقه سخی ترین او میان بود و از غریه بن ربیر مروی است که گفت دیدم عایشه را که
 بهشتا و برادر در هم بر آه خداوند بخود و گوشتی پیر این خود را و صله زن بود و فضائل و مناقب
 جناب وی بسیار و پیشمار و کتب احادیث از آن مملو است و خبر میدهند و وفات جناب صدیقه
 در سنه سیصد و هشتاد و چهارم ماه صیام سه شان و خمیسین از هجرت اتفاق افتاد و بقولی در سنه سبع
 و خمیسین بود و قول اول از واقعی منقول است و گویند که جناب صدیقه بموضع طبعی از دنیا بوالعالم
 آخرت در زمان حکومت معاویه بن ابی سفیان نقل فرموده و در آن زمان در مدینه مروان بن حکم از
 جانب معاویه خلیفه بود و در آن زمان عمر شریفش شصت و شش سال بود و بعد از آن شب
 او را برداشته و اکثر اهالی مدینه در جنازه و سے حاضر شدند و آب و سریه نماز جنازه و سے گزارد
 و قاسم بن محمد بن ابی بکر صدیق و عبداللہ بن عبدالرحمن بن صدیق اکبر در قبر شریفش در آمدند و در
 بقیع دفن ساختند و از جناب عایشه روایت که یا رسول خدا گفتیم که بر اے من اجازت فرمائی
 که بعد وفات مرا چهلوی تو دفن کنی آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود که ترا آنجا چگونہ دفن کنند که
 نیست آنجا که موضعی قبر من و قبر ابوبکر و عمر و قبر عیسی بن مریم صلوٰۃ اللہ الرحمن چنانکه در شواهد النبوة
 مسطور است روضه چهارم رسول مقبول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم حفصہ بنت
 عمر بن الخطاب رضی اللہ عنہا و آورو سے زبیب بنت مطعون بن حبیب بن وہب
 بن خدا بود و تولد آنجناب بقیع از بیست و پنج سال دست داد و در ایل حال بنکاح خنیس
 بن خدا و بن قیس سہمی بود و خنیس از حواجران حبشه و از حضار معرکه بدر بود و بعد از واقعه

بدر و یثرب و بعد از تحفیه احد غنیمت و فوات یافت و بعد از آن قتلایام عدت ام المومنین حضرت
 در ماه شعبان در سال سیوم از هجرت و یثرب و در سال دوم جناب رسالت آپ بعد از خود را آورد
 و در ایشان چهار صد و بیست و دو گویند که حضرت خاتون رزم در میان اہل بیت مومنین بنزد خود می نشست
 و داشتند باین جهت خاطر خاطر آنحضرت ص از طول شد و عیش بجای می رسید که پیغمبر ص خواست
 که او را طلاق دهد و بر آیت آنحضرت و بی طلاق و ادخار بر این نازل شد و گفت که خدا تعالی
 میفرماید که رجعت کنید زیرا که حضرت بسیار روزه دارد و نماز گذار است و در پیشش بزمه زبان
 تو داخل خواهد بود حضرت ص بر فوق حکم ربانی مراجعت نمود و این منقبت عظمی در فضائل ام المومنین
 حضرت شربت افتاد و بر و آیت آنحضرت بجهت مهری برای امیر المومنین ع بر طر رجعت فرمودند
 و العلم عند الله و عقید صاحب گزیده فوت ام المومنین حضرت خاتون خلافت امیر المومنین و نورین
 رزم در سه بیست و هفت از هجرت اتفاق افتاد و بر و آیت معارج النبوة در سال چهل و پنج و تتر
 بعضی وفات ام المومنین حضرت در زمانیکه سیدنا امام حسن با عاویہ مصالحه فرموده در سنه احدی
 و در بعین و بعضی در سبع و عشرين نیز گفته اند و بر و آیت روضه الاحیاء در ایام حکومت معاویہ
 بن ابی سفیان در سال چهل و پنج و یا چهل و هفت یا پنجاه از هجرت وفات یافت و مروان بن حکم
 که از جانب معاویہ در آن زمان حاکم مدینه بود نماز جنازه گذارد و همراه جنازه و س رفت و جنازه
 و بر و آیت و در بیض و دفن نمود و مدت عشرت نیش شصت سال بود و زوجہ پنجم
 خواجہ کائنات علیہ افضل الصلوٰۃ و التحیات زینب بیت خیمہ بن الحارث
 بن عبد اشدر بن عمرو بن عند مناف بن بلال بن عامر بن صعصعہ بود و او در اوایل حال بعثت
 طفیل بن الحارث بن عبد المطلب بود و طفیل او را طلاق داد و یثرب را و برش عبیدہ بن الحارث
 بر و آیت عبد اشدر بن جیش سدی او را بخواند است چون زوج ثانی او بکمان جاودانی انتقال نمود
 در ماه رمضان در سال سیوم از هجرت زینب را رسول مقبول صلی الله علیه و آله در عقد چویش
 در آرد و بهر دو از او قیہ و بیست و دو فقر و بر و آیت چهار صد و بیست و دو فقر بود و هشت ماه

بخانه آنجناب و تقوی سید را در نزد و ماند و راه بر بیج آید و در منتهی چهار روز از هجرت وفات یافت و در
 بیع مدفن شد و ام المومنین کینت دوست بخت آنکه طعام در دستان بسیار تقدیم میرساند
 دوستی خواهر بار میبونه بود و در نزد وجه ششم جناب رسول مقبول صلی الله علیه
 و آله و سلم ام سلمه بنت ابی اوسیه بنده نام داشت و آنکی امیه را خدایه نام بود و او تنید و
 این عروزی حبیب و زوجه بنت هشام بن المغیره بن عبد المطلب بن عمر بن خزوم بن قلیط بن مره بن اری
 بن غالب از بنی خزوم و او ام سلمه نام که نام عمه حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم بود و دختر عبد المطلب
 و ام سلمه اول حال بیگانه ابو سلمه بن عبد المطلب بن عبد المطلب بود و او را ابو سلمه بن عمر
 رسول مقبول بود و بنت عبد المطلب و ام سلمه را از ابو سلمه چهار فرزند بود و آنکه در غیب و عمر و در اول
 و ام سلمه و ابو سلمه از مهاجران همیشه بودند و چون از آنجا بدر میآمدند و در جنگ احد ابو سلمه را
 جراحه رسید پس از چند گاه وفات یافت و سید کائنات علیه الصلوٰه و السلام ام سلمه را در خیمه شکار
 نمود و در شوال سال چهارم از هجرت عقد مناکحت منعقد گشت و حرام سلمه بر و اسیت متاعی بود که
 پدر در می آید و در و اسیت آنکه حضرت فرمود آنچه که لیلان خواهر تو داده ام چیزی کم نکم از ام سلمه
 پرسید که آن چه بود گفت یک دست آتش و یک سبزه بار داشت که بایست خربا پیر کرده بود و در خانه
 زینب بنت خرمه که در آن ایام وفات یافت با فیه بود و اسه مسکن او تقرر یافت و عمر کسیر ام سلمه که بر تو
 باو می رسید بود و او را در خود را زینب بخت و او ام سلمه را در ملائمت سید الانبیاء علیه الصلوٰه و السلام
 منزه عظیم پیرا شده بود و فالتش و او اول زمان بزمین معاویه بعد شهادت سیدنا اکرم بنی
 و در سینه شست و دو و بر و اسیت و در سینه شست و در سال شصت و یک بقوله و فالتش
 و راه رمضان یا شعبان در سینه پیاده و سه از هجرت و اقبش و ابو هریره هر دو سینه خاز خواند و
 بیع مدفن گشت و آخرت پیاده از اربع جاهاست سید کائنات صلی الله علیه و آله و سلم
 که ثوبت شد ام سلمه بود و در سینه شست و در سال شصت و یک سال گفته اند و بقوله و در سال
 عمر افتد و انشا الله و وجه ششم آنکه در غیب ام سلمه بنت حبیب بن رباب

[illegible]

او عیالهم اذا اقتضوا سننهم وطرانازل شد آنحضرت بے افزن بخانه زینب تشرفیت آورد و زینب
 بزبان راند که یا رسول الله بے خطبه و بیگواه آنحضرت فرمود که الله المزوج و جبریل المشاهد و طعام
 و لیمه ترتیب نمود و مردم از زمان و گوشت سیر کرد و ایند و در همان روز ایت حجاب نازل گردید و گوشت
 که چون و فالتش نزدیک رسید گفت من کفن خود را حیا و آماوه ساخته ام شاید امیر المومنین عمر بن الخطاب
 بر اے من کفن بفرستد یک کفن را بر اے من تصدیق نماید گویند امیر المومنین عمر بن الخطاب پنج جامه از
 خزانه بنت المال بر اے ام المومنین زینب بنا بر کفن بفرستاد و حمیه خواهر من ام المومنین زینب را
 در آن کفن نمود و آنچه خود حیا کرده بود تصدیق ساخت و چون ام المومنین زینب وفات یافت
 امیر المومنین عمر فرمود تا نذا کند که اهل مدینه بنماز جنازه ناور خود حاضر شوند و امیر المومنین عمر بر سر
 نماز گذارد و در بیع دفون ساخت و اسماء بن زید و محمد بن عبداللہ بن جحش بر او زاده و سکه
 بن طلحه بن عبداللہ خواهر زن او بر قبر او را و آورو و دفن ساختند و مشهور است که در سال
 بیستم از هجرت بعد از آنکه ان عمر کے پنجاه و سه سال گذشت بود و وفات یافت و زینب و سکه و سکه
 از هجرت انتقال نمود و در سرور الخ و ن مسطور است که وے اولین از ولج آنحضرت صلی الله علیه
 و آله و سلم در وفات بعد از آنحضرت بود و اولین کسی است که بر او شسته شد بر نفس و مراد از نقش نیست
 که بر جنازه چوب چند مضبوط ساخته بشکل گهواره می سازند تا باستر باشد و الله اعلم و و حیه بیستم
 جناب رسالت مآب صلی الله علیه و آله و سلم جویره بنت الحارث بن ابی
 هرار بن حبیب بن عامر بن مالک بن خزیمه بن خراجه و سکه اول نکاح بسمه عم خویش و و الشفون
 ماضی بن صفوان بود و او در غزوه مرتب مقتول شد و در اثناے مراجعت از ان غزوه حضرت
 جویره را و راه شعبان سال پنجم از هجرت و نرو بیغی و رسال ششم از هجرت در عقد خود را آورد
 و اول تام جویره بتره بود حضرت آن اسم را جویره تغیر فرمود و در شش چهار صد و هجده مقرر نمود
 در رواست که جویره در غزوه مطلق اسیر شده بود و در حصه ثابت بن قیس افتاده او مکانش
 ساخت جویره بخندست جناب رسول مقبول آمد تا چیرے از مبلغ کتابت سوال کند جویره بسیار

و شیرین و صاحب حسن و جمال بود که هر که او را بدین می فریخته می شدی آنحضرت فرمود ایاکم بهتر
 ازین یعنی اداکنم یا لکتابت از جانب تو و بنسبت خواهم ترا جزیره برین امری شد آنحضرت ابلیغ
 او ساخته و نکاح و آرد و در آن زمان عمر پوره نسبت سال بود و وفات پوره در ماه ربیع الاول
 در سال پنجاه و ششم از هجرت در مدینه واقع شد و شصت و پنجاه بود که از دنیا نقل فرمود و
 مروان بن حکم از قبل معاویه در مدینه حاکم بود و بدو نماز گذارد و او را علم زد و چه نعم آنحضرت
 ام حبیب بنت ابوسفیان بن حرب بن امیه بن عبدالمطلب بن عبدمناف و نام و سکه بدو و لقبی هند و نام پدر
 صفیه بن ابی العباس بن امیه بن عبدالمطلب بن عبدالمطلب بن عثمان بن عفان بوده و ام حبیب را وکیل
 خود رسول اسلام ایوان آورد و بجانب حبشه هجرت کرده و در جبال کجاء عبدالمطلب بن حبش اسدی بسر می برد
 و او را از عبدالمطلب دختر حاصل کرد و بدینسان نام و بان سبب گشت وی ام حبیب که دید و عبدالمطلب
 او را حرام زد و گاهی مرد گشته دین نصرانیت اختیار کرده و در حبشه در خلافت و گراهی جان با ملک
 سپرد و در سال ششم از هجرت جناب رسالت صلی الله علیه و آله و سلم نامه بنحاشی نوشت که ام حبیب را
 برای من بخانه و بنحاشی مطابق مضمون آن مکتوب نام حبیب پیغام نموده گفت که کسی را وکیل خود ساز
 و ام حبیب را ازین بشارت فرحان و شادان گشته خالد بن حبیب بن عاص را و بر آیت سعد بن وقاص
 وکیل خود کرد و اندید بنحاشی مجلسی ساخت و جعفر بن ابی طالب و جوی و دیگر اهل اسلام که در حبشه بودند فراهم
 کرده ام حبیب را بدو کالت پیغام صلی الله علیه و آله و سلم عقد بست و خود خطبه بلع بخواند و چهارصد
 مثقال طلا و بر او بی چهار هزار درم کاسین ساخت و نایه و انیم بکشید نگاه هرا آنچه مقرر شده بود
 نقد بخالد بن سعید داد و نزد ام حبیب فرستاد تا بمهمات و کار سازی صرف نماید و زنان بنحاشی پورهای
 خوش بخت ام حبیب مرتب ساختند و ام حبیب را با مشر حبیل بن حسن و جوی از مهاجران حبشه
 بملازمت رسول مقبول صلی الله علیه و آله و سلم بدین فرستاد و مکتوب با رسول علیه السلام نوشت و
 پیرایه و سر او را و روایت آنکه جنتی نوزده ساه برسم و بر او ان کرد و بعد از نزول در مدینه طبع
 در سال هفتم از هجرت ام حبیب بشهرت مصاحبت آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم مشغول گشت

و از نجاشی شکر یافت و در وقت الاحیاء مسطور است که قوی هست که و در مدینه آوردند
 و عثمان بن عفان رضا و از مدینه با حضرت و در سال هفتم از هجرت و گویند و قتی که ام حبیبیه
 رسید سی و چند ساله بود و در اربع النبوة مسطور است که ام حبیبیه پاکیزه ذات و حمیده صفات و
 و جزا و محال نیست بود و قبول هیچ وفات ام حبیبیه در زمان معاویه در سنه چهل و دو و یا چهل و چهار از
 هجرت و در مدینه و انقضاء و در آن بن حکم بر جنازه وی نماز کرد و در سقیع و فن گ و در قریه آنکه
 و فاش و رشام اتفاق افتاد و الله اعلم و وجه و رسم جناب خیر البریه صلی الله علیه و آله
 صفیه بنت حنی بن اخطیب بن سعید بن ثعلبه بن زبئی اسرائیل از سبط حضرت یارون بن عمران
 علیه السلام از قبیل بنی نضر بود و مادرش هره بنت شموال نام داشت و صفیه در اهل حال زوجه
 سلام بن مشکم بود و میان ایشان مفارقت و دست و او پیر بازان کمانه بن سید بن ابی الحقیق و عقد
 خویش در آور و کمانه و زهره خیر قریه سیده صفیه و اهل سیاه گریه و جناب خیر البریه علیه السلام
 و سلام او را از او گداند و بقدر خویش در آور و عثمانی او را ادا نش کرد و انید و صفیه بسیار جلیم
 و عاقله بود و حسن و جمال بسیار داشت و قتی که بمصاحبت و ملاکت حضرت رسالت در آور و پیش
 هفده ساله و قبول نه ساله بود و در منزل مهاجران و قریه بود و دست انگار رسول مقبول و بعد
 تا در آن محل فرو آمد و نطق با بران انداختند و شراب و روغن و قریه در آنجا ریختند و جگانه
 راست کرد و در و رویمه عروسی صفیه از آن باران را طعام نمود و در وقت الاحیاء مسطور است
 که رسول مقبول صلی الله علیه و آله و سلم نوینی بر صفیه در آوردید که و میگردید و چید که به سبب
 چیست گفت بمن رسیده است عایشه و حضرت زینب و ام ایمنی گفتند و گویند یا بهتر از این از صفیه بار حضرت
 قرابت هست یا پیغمبر و از و اجماعیم آئین و در علیه الصلوة و السلام فرمود چرا اینکوی ایشان را که
 شما چگونه بهتر از من باشند و حال آنکه در مرض یارون و غم من یوستی و شوهر من محمد علیه السلام است
 و بعقیده صاحب گزیده دست بسته و نشین از نیال امثال نمود و صاحب رفته الاحیاء بمن قبول یا
 احتیاء نمود و قبول در سال پنجاه و پروایتی بسته آئین و مسکن و قبول پنجاه و بیج از هجرت و فاش

بعد آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم زنده بود و غیر مذکور کبری و ذی نبی بنت خزیمه و سوا سی اینها
 متی ترین و دیگر بود که آنحضرت بعضی از ایشان را بکلی در آورده زان با ایشان واقع نشده
 و از بعضی از آنها خواستگاری نموده و نکاح با آنها اتفاق نیفتاده و از آنجمله فاطمه بنت صهبا که
 بود که آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم او را بکلی در آورده و چون این دختر نازل شد و سه را میخیزانست
 و را که در محبت آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم باشد یا نیا را اختیار کند و سه دنیا را اختیار کرد پس
 آنحضرت او را جدا فرمود و بعد از آن بشک شتر التفات میکرد و گفت که من بدختم که دنیا را اختیار نمودم
 و از آنجمله اشرف خواهر و حمیه کلبی است که آنحضرت بزرگوار است و او را در جلد آنکه آنجمله است
 صلیب سلیمه بود که بین چون حضرت خواستگاری نمود و آن خبر بود که رسید از شادی پدر و برادری
 پس است که مروی از پی سلیم بن جریج بنی سبی که آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم آمد و عرض کرد که یا رسول الله صلی الله علیه
 و آله و سلم ما و خرمیت صاحب جمال و نیکو خصال لایق محبت تو آنحضرت خواستگاری فرمود و آنکه
 گفت که صفتی دیگر هم دارد که گاهی مرضی و عیالی در تحت بوسه لایق نشده است آنحضرت فرمود او را
 نزد یک خدا هیچ غیر نیست و ترک خطبه فرمود و از آنجمله بلبله بنت کعب و لقبی بنت واد و ایشیه بود
 چون آنکه در خلوت کرد و داغ سفید بران و سه ملا حمله نموده متفر شدند و فرمود و جامه خویش پوش
 و بابل و قبیله خود ملحق شود و از آنجمله اسماء بنت نعمان بن ابی الجون الکندی بود و او را زده اند که بدش
 پیشوا قبیله کنده بود و چند مدت آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم حاضر شده ایمان آورد و گفت یا رسول الله
 صلی الله علیه و آله و سلم دختر سه دارم از جمله زنان عرب بی شوهر مانده و رغبت انداز که بشرف تراش
 تو مشرف گرد و حضرت ویرا از بدش شخ است او و زاده او قیه و نیم فقره عرش مقرر فرمود چون
 اسماء بدینه آمد آوازه حسن و جمال و سه در مدینه شهرت یافت احبات المؤمنین بسیار رشک بردند و با
 از جلال محبت نمودند و از سه ام المؤمنین عایشه با هم المؤمنین خصمه رخ گفت که تو او را یکف جنابند
 و من موه سه سرش را شاد میکنم آنگاه یک ازان و بان و بی پاره گفتند که پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم
 و دست میدارد و زنی را که چون خلعت کند با او و بگوید اعوذ بالله منك چون آنکه سوز با او بخوابد آمد

ز خلوت فرمود و بر کنار خویش نشاند و خواست تا تقبیل کند آن سقیل گفت اعمو فریاد شد منک حضرت از
 نزد و به چسبید و فرمود بر خیز و با اهل خود ملحق شو و ابو رشید ساعدی را فرمود تا او را تقبیل و در ساند
 بعد از آن آنسر و را خبر گرداند که اموات المؤمنین چنان امر و حق و سعه نمودند آنحضرت صلی الله علیه و آله
 و سلم فرمود انهن صواحب یوسف و کیون چنین عظیم و از آنجمله ایلی بنت جلیم بود گویند روزی حضرت صلی الله
 علیه و آله و سلم پشت با قناب کرده نشسته بود ایلی مذکوره از قفا سعه آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم
 در آید و مشی به پشت نازنین و سعه صلی الله علیه و آله و سلم ز آنسر و فرمود کیست این اکهار الذنب
 یعنی بخور و او را که گفت منم ایلی بنت جلیم و در این پدر خویش بر شمر و گفت آندام که نفس خود را
 بر تو عرض کنم فرمود ترا بر من بر اینست خود بخوانستم پس ایلی نزد قوم خویش باز گشت و از حال خود خبر داد
 گردانید گفتند خوب نکردی تو زنی غیر ری و آنحضرت زنان بسیار دارد و در شک خواجهی بر و سخنان خود
 شنید که وی بقره رود و بر تو دعای بد کند و دعایش مستجاب شود بر تو طالب فسخ نکاح کن ایلی باز گشت
 و طالب فسخ گردید آنحضرت آن نکاح را بر آن داشت لیکن نشد و دیگر کرد و فرزند آن او را حاصل گشتند
 بر سر و در بوستان مدینه غسل میکرد و ناگاه که بر و سعه چسبید و او را پاره پاره کرد و از آنجا که خود را کار
 نموده و نکاح نشد آسمانی بنت ابوطالب بود و در زمان جاهلیت حضرت اجمالی را از ابی طالب خواستگار
 نمود و به پدر بن ابی و سعه نیز خطبه کرد و ابوطالب اجمالی را به میبهره داد آنسر و فرمود اسعه من دختر
 خود را به میبهره بر نه وادی ابوطالب گفت ای برادر زاده من مرا با ایشان مصاهره واقع شده و دختر
 ایشان خواسته بودم لایق بحال گیریم آنست که مکافات گیریم بکند و خاطر از جانب تو جمع است که از صلح
 مایه و نخواستی رفت بعد از آن اجماله مسلمان شد و سلام بیان او و به پدر جدا سعه از خست نگاه
 رسول مقبول صلی الله علیه و آله و سلم و میرا خطبه فرمود اجماله گفت یا رسول الله صلی الله علیه
 و آله و سلم بخدا سوگند که من ترا در زمان جاهلیت دوست میداشتم و در اسلام چگونه دوست ندارم
 و آنکه که تو از چشمم و گوشم و من و دقیری بمن و من عورت ام که کودکان و عیالان دارم و حق ترسم
 از آنکه اگر بهایت حال ایشان شد با شتم حق خدمت تو از من غوث شود و اگر چنانچه شمر و سعه

بخدمت ترقیام نمایم رعایت ایشان توانم نمود و صالح خواهند نمود و شرم میدارم از آنکه چون
خواهی که در جاسه خواب من در لیسے طفلی رایتے تکیه کرده و دیگری شیرے خود و حضرت فرمود خیر سار
رکن الابل لسان قریشی اختفاء علی ولده و ارعاه علی زوج فی ذات یدہ و از انجمله اسمائت بنی سبک
سلیمیه گویند نفس خود را با خود بر کاکات علیہ فضل التبیات بخشید و دولت عقد و زیادت و از انجمله
حمز بن حارث بن علفانی بود و گویند که جناب رسول مقبول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم از پدر وی
خطبہ فرمود پدرش گفت اورا مرعی هست و حال نگیریم مرضی داشت چون بجای آمد و داعی فرمود
یافت و روزی که اسماء باقی زنان که حضرت رسالت خواستگار می فرموده فایده معتدیه متصور نیست
و قطییل لا ابل است لا احرم به ذکر اینها اختصار نمود و شد و صلی اللہ علیہ رسول و نبی محمد و علی آلہ
و الصحابه و ازواجه و سلم فی فضل حضرت پیغمبر در بیان انوار و سراری آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ
علما کے کرام و محی شان مقام و بیستغات صحت قرین خویش آورده اند که سراری آنحضرت صلی اللہ
علیہ وآلہ وسلم چهار پو و زرا اول بار به قبلیہ بنبت شمعون قبلی بود که مقوس صاحب مصر و مالک سکن
بر اسے حضرت پیغمبر و پیشکش فرمود و و کے کیز کے سفید پوست و صاحب جمال بود و مسلمان شد
و حضرت خیر البریه علیہ السلام و کے را برسم تسبیحی نگاه میداشت و بکلیت مکرر و و کے
تصرف میفرمود و و کے صحبت داشت و در مدارج النبوة مسطور است که عایشہ رضیہ و کے در آنک
سے بود و سیدنا ابراہیم از و کے بوجود آمد و نیز در سینه او را خانه ساختند که الآن اخبار امشیرہ ام الکرم
میگویند آنحضرت نزد او انجاء یافت و در سال شانز و پنجم از هجرت در زمان خلافت امیر المؤمنین
عمر بن الخطاب رضی اللہ عنہ و فایده یافت و در تصحیح مد فون گردید و الله اعلم و و هم ریحان نبوت
زید بن حمز و قیل بنبت شمعون و کے از سہایای بنی النضیر و قبوسے از بنی قریظہ بود و حضرت و بر از زبان
قیدان بکشت خاصه خود اختیار فرموده و خیر ساخت میان دین اسلام و دینیک و داشت ریحان مسلمان
شده آنحضرت بلکه بیکین در و تصرف نمود و و واسیتے آنکه در محرم سال ششم از هجرت آنحضرت
اورا آزاد فرمود و بوقت خویش و را آورد و و تقدی این قول را صحیح دانسته و ابن عبد البر و غیره

ریخته اند را از جمله سراسر سبب شمرده اند و ترجیح این قول بنموده اند و قائلند نقوس در سال ختم الوداع
 بوده و بر دایسته در زمان خلافت امیر المومنین عمر فاروق بوده و الاول هو الاصح و الله اعلم
 و مدفنش کورستان بقیع بوده است معلوم کنیم که جمیع که از سبب حضرت رسول خدا صلی الله
 علیه و آله و سلم رسیده بود چهارم کنیم که زینب بنت جحش بانس و رختشیده بود در مدینه
 و حبیب السیر این چهار نفر را در سراسر شمرده و از قول روایتی الاجاب نیز مفهوم همین می شود که
 آنحضرت را چهار سیریه بودند و تفصل مذکوره دیگر کیفیت ایشان تحریر نموده و نیز خندان
 قاضی از ذکر آن متصور نبوده خامه مشکین عمامه نیز رقم تحفیف بر ذکر ایشان کشیده
 و عثمان بیان را بصوب تحریر احوال اولاد امجاد خیر العباد علیه السلام و الله اعلم
 معارف گردانیده اند حمید مجید **فصل پنجم** در ذکر اولاد امجاد خیر العباد صلی الله
 علیه و آله و سلم ارباب تاریخ و اهل سیرناقل اند که جمله اولاد خیر البشر علیه السلام و الله اعلم
 و سلم از خدیجه کبری رضی الله عنها نبوت خوید بوده غیر از سیدنا ابراهیم که از ماریه قبطیه
 بود و آنرا در واقع آنست که حضرت را سه بسیر و چهار و ختر بوده و قاسم و عبد الله از ابراهیم
 و طاهر و طیب لقب عبد الله است که سبطه آنکه در زمان اسلام متولد شده و سبطه گویند طاهر
 و طیب و سبط دیگر بوده اند چنانچه بر این قول امیران آنحضرت سید ابو ذر باشند و الله اعلم
 اما سیدنا قاسم پیش از نبوت در مکه معظمه از خدیجه کبری متولد شده و اکبر اولاد آنحضرت
 بود و بر این سبب کنیت آنحضرت ابو القاسم بود و دو سال نبوت بعد بجهان مجاورت
 در مزارج النبوة مستقر گشت و وفات وی پیش از نبوت است و در موهب لایحه و طیب السیر
 منقول است که وی اول کسی است از اولاد زرفیه که در اسلام انتقال نمود و سیدنا عبد الله
 که لقب طیب طاهر است بعد از نبوت از خدیجه کبری در مکه بوجود آمد و در ایام طفولیت انتقال
 نمود سیدنا ابراهیم در مدینه منوره از ماریه قبطیه در فنی الحجه سال هشتم از هجرت بود و
 آمد و قاضی او سلمی آزاد کرده رسول نه ام شوهر خود ابو رافع را خردا گردانید که ماریه کسبه آورد

ابو رافع بجناب رسالتاب علیه الصلوة و السلام بشارت رسانید آنسرو زنده بجلد و بی تخمیر
 بوی بخشید و بعد از آن شب آنسرو را بر ابراهیم نام نهاد و جبریل امین آمد و گفت اسلام علیک ابراهیم
 حضرت با بن سبب فرحان و شادان شد و روز هفتم از ولادت سیدنا ابراهیم رسول مقبول
 گو سفندی برای او عقیقه نمود و موسی سرش زرشید بقدر وزن موسی او نفره صدق فرمود
 و حکم کرد تا موسی سرش را دفن کردند و دایمی در روز هفتم نام نهاد و قول اول صحیح است
 و ام سیف زن ابوسیف آهنگر بار ضاع سیدنا ابراهیم مقرر گشت و ثبوت پیوسته که حضرت
 بدین میدان ابراهیم بخانه ابوسیف آهنگر تشریف میداد و سیدنا ابراهیم بقول هفتاد و روز
 و بقول هفت ماه و هجرت ابی یک و نیم سال زندگانی نمود و نزد بعضی هم محرم و نزد بعضی
 و هم ربیع الاول در سال دهم از هجرت از دنیا عالم انتقال نمود و سیدنا ابراهیم را دایره غسل داد
 و قولی آنکه فضل بن عباس آنهم را تقدیم رسانید و عبد الرحمن بن عوف بر دی آب
 میریخت و حضرت سالتاب در غسلش حاضر بود و بروایت صحیح آنکه رسول مقبول بر سر
 نماز گذارد و چهار تکبیرین قول جمهور عام است و همین صحیح است و در مقبره بقیع مدفون ساخته
 و بر سر قبر وی نشست تا او را دفن کردند و فضل بن عباس و اسامه بن زید بقیعش در آمدند و
 چون از دفن فراغت یافتند بر سر ساختن صورت قبر بروختند و آب بر آن ریختند و اول
 مرقه که در اسلام آب بر آن پاشیدند قبر سیدنا ابراهیم بود و بنفس نقیص خود رسول مقبول هنگامی بود
 و بر قبر سیدنا ابراهیم نهاد و نشان باشد در روضه الاحیاء از صحاح نقل نموده که پیغمبر فرمود
 پس من مدت رضاع را تمام نکرد و از دنیا رفت بدستیکه وی را مرا صغی و بروایتی دو مریضه
 در پشت خوابید بود تا تکمیل یام رضاع او کند و گویند که در روز وفات سیدنا ابراهیم آفتاب بر
 مردم گفتند آفتاب بجهت موت ابراهیم شگفت گشت این سخن بسبع شریف آنحضرت رسید
 بر آمد و فرمود که آفتاب و ماهتاب ویت از آیات قدرت حق سبحانه تعالی و بجهت مردن من این
 آفریده گرفته میشوند و هرگاه چنین واقع شود نماید شما نماز گذاردن و دعا کردن و صدقه دادن و شکر خداوند

اما ثبات اسم و در علیه الصلوة و السلام اولاً کبر الشان لقبول صحیح زینب
 بطن خدیجه کبری بود و ولادت او قبل بعثت در سال ششم ام از واقعه قبل و مولد رسولی را
 بود و وی را ابوسعید خاندانی ابو العاص بن ربیع بن عبد العزی بن عبد شمس بن عبد مناف
 در سلسله زواج کشیدند و ابو العاص در جنگ بدر اسیر گشته زینب قلاوه را که خدیجه بخرم بوی
 داده بود بخت فدای شوهر خود از کعبه بدرینه ارسال داشت چون چشم رسول مقبول بران
 گردن بند افتاده از خدیجه بخرم یا و کرم و بسیار رقت فرمود و آنرا باز فرستاده ابو العاص را
 رسانید و اما باری گفت که چون بکعبه می باید که زینب را بدرینه نفرستد که اسلام او و کفر تو بکار
 جدای انداخته ابو العاص ابن امر قبول نمود و حسب الوعدہ بتقدیم رسانیده و بعد از
 چند گاه حسب اسلام در دل ابو العاص افتاده بدرینه آمده مشرف باسلام شد و بر او ایست
 حضرت زینب ابوی بھان نکاح اول سپرد نمود و لقبی که بخدیجه عقد فرمود نام مادر ابو العاص
 بخت خدیجه بود که همیشه یعنی خدیجه کبری است و زینب از ابو العاص پس علی نام و دختر
 موسوم با مامه بوجود آمد چنانچه علی بن ابو العاص را آنسر و علیه الصلوة و السلام روز
 فتح مکہ ردیف خویش ساخته بان بکره علییه در آمد و او قریب ببلوغ رسیده جهان قانی را
 و دل عکزد آما به را حضرت رسالتا بسیار دوست میداشت و بعد از وفات زینب نام
 نزد خاله خود فاطمه زهرا رضی اللہ عنہا بود و بعد از وفات جناب فاطمه زهرا امیر المؤمنین
 علی کرم اللہ وجہه بموجب وصیت آنجناب نامہ را بنکاح خود در آورد و بعد از وفات امیر المؤمنین
 علی امامت بنکاح میفرودن نوفل در آمد و از وکسے بسر موسوم به یحیی ابو جود آمد و در سال
 منقول است که آنحضرت بسیار دوست میداشت ابو العاص را و عنایت شفقت می نمود و بوی آن
 وفات زینب در حیات رسول مقبول و در سال ششم از هجرت واقع شد و از برادرزاده ابوی زینب
 بنمودند و اول تابوتیکه در اسلام ساخته شد آن بود و سوده و ام سلمه و ام ایمن و ام عطیہ الفداء
 و بر غسل دادند و بخت پیوسته که جناب رسول مقبول ایشان فرموده سه بار پنج بار بخت پاره

بشنودید باب سدر و در بار آخر باب کافور بشنودید و ابتدا بکنید از طرف پشت و موضع وضو بخور
 کافور مالید و چون از غسل فارغ شوید مرا خبر کنید و چون فارغ شدند اطلاع کردند حضرت لنگ خود را
 عنایت کرد که شکاری سازید یعنی درون کفن بپوشانید تا حاصل شود برکت و در ماریج نشسته مذکور
 است که در اینجا استجاب تکرست با تارها بحسین و آم غطیه بگوید با فیتیم مویها را و راسته بخشش و
 انداختیم آنرا پس پشت او و بعد از غسل و کفین و تجوید نماز و دفن کردند و حضرت البقره زینب در آمد
 و او را دفن فرمود و در سجد الانساب سبطیست که زینب رحمة بجاه سالگی از دنیا عالم نقل کرد و در مدینه
 مدفون شد این قول حالی از تردنست و الله اعلم و هم رقیه رفته در سال سی و سه از وفات قبل
 و مولد بنی علیه السلام از بطن خدیجه کبری بوجود آمد و وی رضی الله عنها صاحب حسن رافع و جمال
 رایتی بود و چون بس بلوغ رسید حضرت امیر از ظهور نبوت رقیه را تعقیب بن ابی لهب عقد فرمود
 قبل از آنکه زفاف و انعقد سوره ثبت در شان ابی طالب از گشت ابی لهب علیه السلام خود را کفایت نمود و پیغمبر
 اگر دختر محمد را طلاق نمیدهی چنانچه عقبه طلاق داد و زینب بلفیق ندهد بایست که بشناسد و آنحضرت
 در حق عقبه دست بدعا بیاورد و فرمود اللهم سلط علیها کلباً من کلابک و عقبه در آن نزدیکی
 بجانب شام برسم تجارت بر فاقست بدوی رفت چون بمنزل رزق انزول کردند و در شام
 شیر بلبس و قش رسید و او را البقره جنم رسانید بعد از آن پیغمبر آخر الزمان علیه الصلوٰه و السلام رقیه را
 پاسبان المؤمنین عثمان بن عفان رفته داد و دلالی فکر کرده است که تزویج رقیه با عثمان در جا پلست بود
 و دیگر آن نقل نموده اند که بعد از اسلام تزویج شده بود و نورین با رقیه بجانب حبشه هجرت نمود
 و در هر دو هجرت حضرت ام در شان وی فرمود که ایشان اول کسی است که هاجرت کردند بسوی
 خدا یتعالی بعد از او طر هجرت اولی رقیه حامله بود و حمل ساقط شد بعد از آن امیر المؤمنین عثمان
 بن عفان را از رقیه زینت محمد صلی الله علیه و آله و سلم پسری بوجود آمد موسوم بعبد الله و در سال
 اسلام وی را بابو عبد الله مکنی ساختند آن پسر دو ساله یا شش ساله شد و نزد من متولد
 چشم دی روین بسبب در سال چهارم از هجرت وفات یافت و فرزند دیگر از رقیه رضی الله عنها

بوجود نیامده و وفات رقیه در سال دوم از هجرت واقع شد هنگامیکه حضرت بنو هب در تشریف
 برده بود و بدین مراجعت کرده بود و از ابن عباس منقول است که گفت چون رقیه وفات یافت پیغمبر
 صلی الله علیه و آله و سلم فرمود الحقی بنی سلفه ان یخبر عثمان بن ملحون و فرمود زنان را بگریه و غم بن خطاب
 رضی الله عنه آمد و بنایان ایشان را میزد که چرا میگردید رسول مقبول صلی الله علیه و آله و سلم دست
 عمر را گرفت و گفت بگذار ایشان را تا بگریه آنگاه فرمود گریه کنید مگر از نوح گری پر حذر پاشید که هر چه
 از دل چشم است اثر رحمت حق است هر چه از دست و زبان است از شیطان است و فاطمه زهرا رضی الله
 عنها بر سر قبر رقیه پیروی رسول صلی الله علیه و آله و سلم نشسته بود و گریه میکرد و رسول مقبول صلی الله
 علیه و آله و سلم بگوشه رومی خود شک پناک میکرد و در روضه الاجاب مستغرق است که آنچنین صیحه
 و شریک یافتند از اکثر روایات آنست که حضرت صلی الله علیه و آله و سلم در وقت وفات رقیه حاضر
 نبود پس فلن غالب آنست که قصه مرگ و زیارت عباس در وفات زینب یا ام کلثوم بوده و یکی آن روایت
 و هم کرده رقیه نیز شسته باشد و اگر در شان رقیه ثبوت پیوسته گوئیم که احتمال دارد که بعد از قدوم از
 غزوه بدر آنسر در بر سر قبر رقیه آمده و امور مذکورده واقع شده باشند و حضرت رقیه در مدینه منوره مدتی
 گذشت و چهار انساب مرقوم است که در وقت وفات عمر رقیه چهل سال بود و الله اعلم سوم ام کلثوم
 از بطن خدیجه کبری تولد شده و نام شریفش آمنه بود و او را در اول حال با عیینه بن ابی لهب همراه در عتبه کج
 کرده بودند و عیینه نیز بموجب گفته پدر و متابعت برادر قبل از وفات ام کلثوم رهن را طلاق داده پس از وفات
 رقیه در سال سوم از هجرت حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم با امیر المومنین عثمان بن عفان در مساک
 از وای کشید و در کثیف الاسرار مستغرق است که بر و ایستد آنکه حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود
 این جبریل علیه السلام است ایستاده و خبر میدهد مرا که حق تعالی امر کرده است که تزویج کنم ترا و او را
 و در ترجمه صواحق مخرمز و ایت خلیف زابن عباس این مساک را از عیینه رهن منقول است که فرمود و بنو هب
 صلی الله علیه و آله و سلم که تحقیق خداوند تعالی وحی کرده پسوس من که تزویج کنم و دختر یعنی رقیه دام
 کلثوم را بثمان درهم در کتاب مذکور بر و ایت عسا که از سیدنا علی ابن ابیطالب منقول است که

از رسول علیه الصلوٰۃ و السلام شنیدم که عثمان را فرمود که اگر چهل دختر مرا می بود تو هیچ می کردی
 با تو یک را با دیگر می آید که از آنها تا می بچند و بقوله ام کلثوم را از امیر المؤمنین و المؤمنین و از فرزندان
 نشد و نزد بعضی فرزندان پیدا شد و در عصر من وفات یافتند و وفات ام کلثوم در سال نهم از هجرت
 واقع شد و اسم اینست حمیس و صفیه بنت عبد المطلب ام عطیه انصاریه و پیرا غسل دادند و آنحضرت
 صلی الله علیه و آله و سلم بر جنازه و سه نماز گذارد و بر سر قبرش نشست و اشکها از هر دو چشم مبارک و
 روان می افتاد و در وقت الاحیاء مسئله است که چون جنازه و سه را بر سر قبر نهادند حاضران را حضرت فرمود
 ای منکم رجل لا یقارب زوجہ فی البیت یعنی ایاهنست و در میان شما کسی که می آید است باین خود
 امشب پس ابوطالب انصاری گفت یا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم من امشب بقاربت نکردم ام
 او را فرمود تا در قبر و سه و پیرا دفن کردند و چون ام کلثوم را بقبر در آوردند جناب رسالت صلی الله
 علیه و آله و سلم فرمود منها خلقناکم و منها نعیدکم و منها نخرجکم تا از آخری پس گفت بسم الله و فی سبیل الله
 و علی الله رسول الله و فرمود که در زحای حشت ما را بگرداند که ازین عمر نفی نیست می رسد که احیاناً موجب تسلی
 خاطر زندگان میگردد و قبرش نقش در مدینه منوره بوده است و مرایست که آنحضرت صلی الله علیه و آله
 و سلم بزمان وحی ترجان آورده که اگر ده دختر سید اشتم همه را بثمان سید ام کی را بعد دیگر و اعلم
 عند الله چهارم سیده النساء فاطمه زهرا رضی الله عنها از طفل حدیجه کبری بود و کنیت آنجناب
 ام محمد و القاب شریفینش مبارک و عظامه و زاکیه و راضیه و مرضیه و بتول است و باتفاق جمیع
 افاضل و تمامی اکابر فضلا عزیز ترین فرزندان پیغمبر آخر الزمان بود و از سایه اخوات و اخوان
 بشر خداست و محاسن صفات و علو مرتبت و سمو مشقت ممتاز و مستثنی و دو ولادت با سعادتش
 در سال سی و نهم از واقعه فیل به پنج سال قبل از نبوت و نزد بعضی در سال نبوت و در بعضی در
 پنج سال از نبوت گذشته بود که جناب سیده النساء مقوله کردید و قول ابو عمر و این است که ولادت
 آنجناب در سال چهل و یک از مولد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم واقع شده و کوچکترین فرزندان
 رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بقول صحیح آنجناب بود و نزد بعضی رقیه و نزد بعضی ام کلثوم

تجارب استیجاب گفته که درین باب روایات مضطرب اند و صحیح ترین روایات آنست
که اکبر اینسانیت است و دوم رفیع موسوم اسم کلشوم و چهارم فاطمه زهرا رضی الله عنهما نیز
هر چهار وقت از بنین خدیجه که بر علی رضی الله عنهما بود آمدند و دوسه سیدة النساء العالمین و سیدة النساء الاولیاء
است و بسبب شرفیه شریفه فاطمه است که حق تعالی بار داشت او را و محبان او را از آتش و درخ
و قبول از جنت انقطاع و سه از نسای زبان خود و رفتن دوین و حسن و جمال و انقطاع و سه از
مانوسمی الله سبحانه و زهرا از جنت زهرت و یکم کمال و جمال و سه و یکم شریف ترین مردمان
بر رسول اصلی الله علیه و آله و سلم در راه و روش و صورت و سیرت و سخن کردن و حضرت زهرا
محبوب ترین آدمیان بودند و رسول خدا اصلی الله علیه و آله و سلم چنانچه از عایشه صدیقہ رضی الله عنہا
که از آدمیان کدام کس دوست تربیه بود پیش رسول خدا اصلی الله علیه و آله و سلم گفت فاطمه زهرا
باز سوال کرد که از مردان کدام کس قمر و شمر و سه و ترویج فرمود رسول خدا اصلی الله علیه
و آله و سلم فاطمه زهرا را با علی مرتضی در سینه نایه و راه رفیعان بعد از هرحجت از غر و بدر و کعبه
احد گفته اند فاطمه زهرا را ترویج با هر خدا و وحی رب الهی بود چنانچه در سبب انست که وقتیکه جناب
سیدة النساء از مرتبه صاحبانیت رسید رسول خدا اصلی الله علیه و آله و سلم بسبب انکه فاطمه
خدیجه که بر علی رضی الله عنهما بود و علی رضی الله عنهما را احیا خدا پرورد و محمود بود و چنانکه
تشریف آورد و گفت ای محمد صلی الله علیه و آله و سلم پروردگار تو سلام بر تو میفرستد و میفرماید که
و باره فاطمه زهرا محمود نماید بود و زیرا که او دوست تر است نزد من از تو و من و علی و احسن پسند
که من او را ترویج خواهم نمود و با کسیکه نزد من دوست تر است رسول خدا اصلی الله علیه و آله و سلم استماع
این سخن سجده شکر ادا فرموده و جبرئیل مراجعت نمود و باز بر وجه جبرئیل حضور رسول خدا اصلی الله علیه
و آله و سلم تشریف آورد و طعنه در دست داشت و میگفت ای زهرا و برادر همراه ایشان هزار
فرستگان و یکم با طعنه بود و در پیش رسول خدا اصلی الله علیه و آله و سلم الطعنه را بر آنها و در رسول خدا
از جبرئیل استفسار فرمود که این چیست جبرئیل گفت که حق تعالی جلشانه میفرماید که من عتد فاطمه زهرا

علی مرتضیٰ بستم و این لباس بهشت و انوار جنت مست لباس را بپوشانید و انوار را تقیه کنید رسول
 مقبول سر بسجود نهاد و بعد از آن فرمود اے جبرئیل بچیزیکه من راضی شدم فاطمه زهرا نیز راضی شد
 من دوست میدارم که این هدایا و عطاها را از او در دار بقا محبت شوندند و در دنیا و لیکن اسی جبرئیل
 را خبر ده از کیفیت تزویج فاطمه که بر آسمان چگونه واقع شده است جبرئیل گفت که ای محمد خداوند کرم
 حکم فرمود که ابواب بهشت بگشایند پس بگشادند و ابواب در و رخ را بگشایند پس بنید ساختند
 بعد از آن الله تعالی بقدرت خویش عرش و کرسی و شجره طوبی و سدره المنقی را از زمین منسوخ
 و به آسمان و در آن امر نمود که در هر قطر جنت خیمه و غرقه نصب کنند و در هر غرقه حجره با پاشند و در آن
 مجلس عروسی فاطمه زهرا بپایانید و لما نگام آسمان را از مقرین و روحانین و کبر و دین حکم شد که زیر شجر
 طوبی قرار گیرند و معرا الله تعالی در جنت فرستاد و بعد از جنت زید و اشجار جنت کافور و مشک و عنبر و طلا که
 پاشید باز الله تعالی حکم فرمود بطیور جنت که غنایانند و حور العین رقص میازند و اشجار جنت زیور
 و جامها و جواهر بر حور العین تبارک و خدایان و در آن تفریق نمودند انگاه الله جلشانه ندا فرمود
 و بر خود نشاء با گفته فرمود که تزویج نمودم فاطمه زهرا را با علی ابن ابی طالب و فرمود که اے جبرئیل
 تو از جانب علی خلیفه باشی و من از جانب رسول خلیفه هستم پیش و حج کرد الله تعالی و قبول نمودم
 من از جانب علی بن ابی طالب این بود کیفیت عقد نکاح فاطمه با علی بر آسمان حالا عقد کن
 تو اے محمد فاطمه را با علی برو سه زمین پس رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم علی ابن ابی طالب
 را ازین تزویج خبر داد و فاطمه زهرا و جمیع صحابه را و در مسی طالب فرموده تا نکاح علی با فاطمه بموجب حکم
 رب الارض و السماء نماید و برین اثنا جبرئیل باز نقشه آورد و گفت حق تعالی علی را میفرماید که
 خلیفه سجد اند علی مرتضیٰ خطبه بلخ فصح که در کتب معتبره منقول است بخواند بعد از آن فرمود ای عبد الله
 و این است اراضه جمالی الله الخا طالب و فاطمه خیر نسای العالمین و قد نزلت من الصادق الزبایه
 در بهم عاجله خیر حاجت پیش از و جنت یا رسول الله علی من مضمی من المسلمین فقال النبی صلی الله علیه و آله
 یسلم قد جبت فاطمه منک علی و زواجک و زحمتک و اچارک قال علی قبلتها من الله و منک یا رسول الله

المختصر النسخہ در تاریخ ولادت و ترویج ذکر کردہ اندقتاً ضامی کنند کہ وی رضی عنہ ترویج و رسم پانزدہ سالگی ہووہ باشد زبر وایت اہل بیت نہ سالہ بود و بقولے چاروہ سالہ زبر وایت بہست سالہ بود و تشریح ترویج جناب زہرا باعلی مرتضیٰ رضی اللہ عنہا در ذیل حالات سنہ دوم از ہجرت بیان کردہ ام و مستقول بہست کہ چون فاطمہ زہرا نزد خیر الانام علیہ الصلوٰۃ والسلام در آمدی آنحضرت از جای خود برخاستی و اورا ابو سید کے دبر جای خود بنشاندی و چون حضرت رسالت پناہ بخانہ وے رفتی فاطمہ زہرا نیز ہمین طریقہ باندہ بزرگوار خویش عمل نمودے و از ثوبان مولای رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم چون بسفر میرفت آخر کسی را کہ وداع میکرد فاطمہ زہرا بودے و چون مراجعت میفرمود با اول کسی کہ از اہل بیت خود ملاقات می فرمود قبول رض بودے آنجا کہ بچہ از ولج تشریف می برد و در وفات حضرت فاطمہ زہرا نیز اختلاف است و شیعہ گنفتہ کہ بعد از شش ماہ از انتقال رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم حضرت رسا وفات یافت و بعضے بعد سہ ماہ گفتہ اند و بقول عمر ابن دینار وفات حضرت زہرا بعد رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بہشت ماہ ہووہ است و این بریدہ گفتہ کہ زندہ ماند فاطمہ زہرا بعد پد بزرگوار خویش ہفتاد و روز و بقولے چہل روز و زبر وایت بہست و نہ روز و بقولے سی و پنج روز و بقولے بہست و چار روز و نہ روز بعضے بعد بہشت روز و بقولے ہفتاد و پنج روز و قول والی صحت است کہ وفات حضرت زہرا در شب شنبہ بیوم ماہ رمضان بعد انتقال رسول اللہ و جان بہشت ماہ اتفاق افتادہ کہما صحیح البخاری و مرویست کہ حضرت زہرا در مرض موت خود در آن روز گذار دنیا نقل فرمودہ علی مرتضیٰ ہمینی از خانہ رفتہ بود و سلمی از او کردہ حضرت صلتی را طلبیدہ فرمود بر اسے من مقدار می آب میا ساز کہ غسل کنم سلمی گوید کہ زہرا در بعد از تربیت آب غسل نمود کہ ہرگز پد ان خوبے کسی را ندیدہ ام کہ غسل نمودہ باشد پس چاہاے پاک خود را طلب بہشت و بوشید آنجا کہ فرمود کہ فراسخن مرا و میان خانہ انداز و آنرا بموجب فرمودہ عمل نمودم فاطمہ زہرا ہر ان فراسخن تکیہ کردہ بر پلو بہست و بقولے دست راست در زیر روی خود خواہ گشت ای سلمی من ہمین لحظہ از دار فناء بسرا جنا انتقال سے ناہم غسل نمودم

باید که هیچکس مرا برهنه نسازد این گفت و انتقال فرمود بعد از لحظه امیر المؤمنین علی بن ابی طالب
 و کیفیت حال را دانسته فطرت عبرت از صحاب و دیده اشکبار فرو بارید و در روضه الاحباب طوالت
 که این واقعه را به همین طریق محمد بن سعد کاتب واقعه ای در طبقات خویش نقل نموده است و اگر تیسعت
 رسد از مخصوصات حضرت زهرا رضی الله عنها باید دانست چه که مخالف حکم فقهاست و این امام
 جنبل اجم در مسند خود نقل نموده ولیکن مشهور اینست که چون وفات یافت بموجب وصت او اسما
 بنت عمیس او را غسل داد و جناب حسین آب برای وی می آوردند و می ریختند و بر فوت او بزرگوار
 می گویند و از امام محمد باقر رضی الله عنه منقول است که هرگز ندید کسی فاطمه زهرا را خندان از وقتیکه
 رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم انتقال فرمود تا آنکه در دنیا عالم فانی بملک جبار و ذاتی نشرین برآمد
 وفات غسل دادند آنجناب را علی مرتضی و اسما بنت عمیس و نماز گذارد و بر جنازه حضرت زهرا القبول
 بخاشی بن ابی طالب و قبول و ولای عباس و در قبر شریف حضرت زهرا علی بن ابی طالب نقل
 بن عباس در آورند و دفن نمود و جناب مرتضوی حضرت زهرا را بموجب وصیت او وقت شب و سوا
 کسانیکه مذکور شدند و دیگر از اصحاب رسول مقبول بر جنازه حضرت زهرا حاضر نبود و گویند در دیگر
 ابو بکر صدیق و عمر فاروق رخو دیگر اصحاب الله بر علی مرتضی شکایت کردند که ما چرا خبر نگردی تا شرف
 نماز بروی حاصل میگردد علی کرم الله وجهه بزرگوار که بنا بر وصیت و سه کردیم که اگر بگذرد و چون دنیا برود
 مرا بشب دفن کنی تا چشم ما حرم بر جنازه من نبیند مشهور میان مردم و مذکور در روضه الاحباب غیره
 اینست و بر روایت ابوسعید السمان ثابت می شود که سیدنا ابو بکر الصدیق بوقت نماز جنازه حاضر شد
 و سیدنا علی او را امام ساخت چنانکه در ریاض النضره از مالک بن جعفر بن محمد و او از پدر بزرگوار نقل
 و جدا مجد خود علی بن الحسین را در روایت میفرماید که هرگاه یک جناب سیده النساء فاطمه زهرا در میان
 مقرب و عشایر انتقال فرمود ابو بکر صدیق و عثمان و عبد الرحمن بن عوف حاضر شدند و قتیکه جنازه
 رحمت اندازد آنجناب برای خواهرن خان آورند و نهادند علی مرتضی فرمود که ای ابو بکر پیش شو و ای
 فرما ابو بکر صدیق گفت ای ابو الحسن من پیش شوم و طالع آنکه تو حاضر باشی نمی فرمود هر سه ای ابو بکر

پیشتر بنوعین بنجامی که نیم تنی گذارد کسی نماز بر فاطمه زهرا سواهی تو کس ابو بکر صدیق پیش آمد و نماز خواند بر
چنانچه در حقیقت اندازه چنانچه قبول روزه و دفن کرده شد و وقت شب چنانکه روایت نموده بصری داین
سمان در کتاب الحوائق و در بعض روایت وارد گشته که سیدنا ابو بکر صدیق است فرمود و نماز بخوان خوان
پس از آنکه بپیر و الله اعلم و در محل دفن حضرت زهرا نیز اختلاط است بعضی بر آنند که مرقد ظاهرش در بقیع است
و در قبه عباس که آنجا سایه اهل بیت نبوة آسوده اند و نیز در بعضی قبر شریف او در خانه او است که متصل
مسجد نبوی بود و آنجا داخل مسجد شریف نبوی شده است در زمان بنو امیه هرگاه یکسره نبوی را
زیاده کردند و جنازه حضرت زهرا را از خانه بیرون نبردند و الا آن زیارت و سه هم در اینجا متعارف
است و بقوسه قبر وی در مسجد است و بقیع که بوی مشک است در حقیقت قبه عباس یا بل شرق گفته اند
که آن معروف به بیت الخیر است و مستوی در مروج الذهب است آرد که در موضع قبور حضرت امام حسن
و امام زین العابدین و امام محمد باقر و امام جعفر صادق رضی الله عنهم سنگی یافتند بر او نوشته بود زهرا قبر
فاطمه بنت رسول الله سیده النساء العالمین و قبر الحسن بن علی و علی بن الحسین و محمد باقر بن علی و جعفر
بن محمد رضی الله عنهم و کلمه را بر این سنگ در سه سده جدوسی و دو بود و در قفسه دفن امام المسلمین حسن بن
علی آمده است که وی روزه و وصیت کرد بود که اگر مردم نگذارند که مرا در پهلوسه جد من رسول خدا صلی الله
علیه و آله و سلم سپارند پیش در بقیع پیش از من فاطمه زهرا روزه و دفن کنی و با آنکه حقار و در قبرش نیست
این مکان است و الله اعلم و در مدارج النبوة منقول است که امام عزالی در زیارت بقیع ذکر مسجد
مذکور کرده چنانکه از رون و روزه و وصیت نموده است و نیز در کتاب مذکور دستور است که قول اول
صحیح و موافق اخبار و آثار است و در عمر شریف حضرت زهرا نیز اختلاط است بعضی گفته اند وقت
انتقال بن شریف است و هشت سال و شش ماه بود و نیز در بعضی است و سه سال و بعضی بر آنند
که هشت و چهار سال عمر شریف حضرت فاطمه زهرا بود که انتقال فرمود و کما ذهب الیه بنی و در کشف الاستار
فی حقایق سیدالابرار دستور است که سن مبارک فاطمه زهرا حسن و وفات سی سال بود و بر و استی
سی و پنج سال و الله اعلم و فضایل و مناقب و آثار حضرت زهرا را نیز زیاده از آن است که همگان بدانند

در کتب حدیث مثل صحاح مسته و غیره منقول و مذکور اند اینجا که گنجایش ندارد که شمه از آن تقدیر در
 آن دنیا علیه عثمان شذیر قلمر البسوی و کشیمه بای حضرت رسالت اکبر صلی الله علیه و آله و سلم معطوف
 میگردد و فصل نوزدهم در تعداد و نسبهای جناب سید المرسلین صلی الله علیه و آله و سلم در کتب
 معتبره تاریخ و حدیث مذکور است که علی و امام احمد از زینب بنت رسول خدا چنانچه در ذکر حال زینب
 بیان اینها گذشت عید الله از بنی تیهب رسول مقبول صلی الله علیه و آله و سلم بوجود آورده و ساکی و ذات
 یافت و در تفتیح این حوزیه مسطور است که حضرت فاطمه زهرا چهار فرزند داشت امام حسن و امام حسین
 و زینب و کثوم زینب بنت فاطمه زهرا زنده اباعبدالله بن جعفر طیار در مسکال زدواج کشیدند و از
 او دو پسر بوجود آمدند عبدالله و عون که در مسرکه که با مشاهدات یافتند امام کثوم بنت فاطمه زهرا را با
 اعظم عمون الخطاب زنده در زمان خلافت خود بجای آنکه در آن روز و آن روز که پسر بمسوم زید بوجود آمد
 و بعد از فوت فاروق اعظم عون بن جعفر او را بخوانست و چون عون نیز فوت شد محمد بن جعفر بمناکحتش
 رغبت نمود و محمد را از امام کثوم دختر بمسوم بوجود آورد و محمد چون بعالم بقا انتقال کرد عبدالله بن جعفر امام کثوم
 را بقدر خود آورد و فوت او در خانه عبدالله بود و چون انجاء میدوید و بربایت محمد بن اسحق و لیث بن سحر
 جناب سید را و فرزند دیگر بود زینب و تیهب و این هر دو در حضرت حسن و قات یافتند و در روضه الاحباب
 و مدارج النبوة مسطور است که از زینب و امام کثوم مطلقا نسل باقی نماند آپس در بیت طاهر حضرت
 خاتم الانبیا انحصار باشد و اولاد امجاد و امیر المؤمنین سیدنا امام حسن و امام حسین رضی الله عنهما و سلم
 منقول است که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که اولاد من از شش علامت شناخته می شود
 اول از علم و دوم از حلم سوم بشجاعت چهارم به سخاوت پنجم بتقوی و ششم بقدرت است و فرمود رسول خدا
 صلی الله علیه و آله و سلم ابوالفضل بخاری گفت سوال کردم از امام همام فخر الامیه آیا شناخته می شود
 اولاد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در میان مردمان اجملاست یعنی صحیح باشد بان علامت بیاد
 آنها و نسب آنها شناخته می شود پس ام فرمود که برای شناخت اولاد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم صحابه و سلم
 علامت است اول آن حسن خلقی با مردمان دوم شمر عیب مردمان سوم غش نبخوردن با مردمان

چهارم عقو از مردمان پیغم فاعل و مفعول بحرام نمی شوند و دلیل علامت اول قول ابو تعالی
است و اینک علی خلق عظیم و اگر باشد براسه او بدر خلفه صحیح نخواهد شد نسب او بار رسول خدا
صلی الله علیه و آله و سلم بالا جماع و همچنین کسیکه نامبر کند عیوب مردمان را نسب او بار رسول خدا
صلی الله علیه و آله و سلم صحیح نخواهد شد بالا جماع و علی هذا القیاس کسیکه براسه او غضب باشد
و جاری کند غضب خویش را نسب او صحیح نیست بار رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بالا جماع
و همچنین نسبت کسیکه فاعل و مفعول باشد بحرام نسب او صحیح نیست بار رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
بالا جماع پس تکرار در بیان و غمازی و هماینین نیستند از صفات اولاد رسول خدا صلی الله علیه
و آله و سلم و شخصی که موصوف بصفات مذکوره باشد نسب او صحیح نیست بار رسول خدا صلی الله علیه و آله
و سلم گفت امام و استن ابن سلمه و جبست بر مهت محمد صلی الله علیه و آله و سلم بر آن اینکه در آخر زمان
اکثر مردمان خواهند بود که خود را اولاد آنجناب علیه الصلوٰه و السلام خواهند گفت و تویهای
سرخ خود را از خواهند داشت مثل علویان پس وقتی که بیاید در آنها صفات مذکوره قبول
کنید سیادت ایشان را و تعظیم آنها واجبست بر مردمان و اگر صفات مذکوره در آنها نباشند
سیادت آنها ثابت نیست و تعظیم آنها بر مردمان واجب نیست و وقوع این سلمه در آخر زمان
خواهد بود و مردمان از آنها غافل خواهند بود و الله اعلم و مناقب و آثار هر دو جگر گوشه
بتول و فرزندان رسول صلی الله علیه و آله و سلم لا تعد و لا تحصى در کتب احادیث مرقوم و مذکور درین
مقام بزرگ تاریخ ولادت و وفات اکتفا فرموده اند و آثار اهل بیت نبوی چنین روایت کرده اند
سیدنا و امامنا بر گزیده خداست و خواجه نوح پیغم محمد مصطفی علیه السلام حقه حقیقه علی مرتضی
قرطالعین فاطمه زهرا حسن بن علی رضی الله عنهما ولادت با سعادت و سه پانزدهم ماه
رضوان و نوزدهم پانزدهم ماه شعبان و بروایت صحیح بعد گذشتن پنج روز از شهر شعبان سال سوم
از هجرت و در نیمه منوره و قوع یافت و هر گاه که آن امام همام بوجود آمد رسول خدا صلی الله علیه و آله
و در گوش راست افغان گفت و در گوش چپ اقامت گفت و عقیده فرمود بروایت امام محمد باقر رضا

که در مشکوٰۃ نقل است یک گویند حقیقه نمود رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و یوزن سوی شش نش فرمود
 تصدیق فرمود و در شش بگیرد و با بعضی درم بود و بر ویت نسائی دو گویند در عقیقه فرج فرمود
 و در روز هفتم از ولادت نخته نمود و در رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و از بطن مریست که چو آن
 مولود مسعود تولد نمود و جناب سید المرسلین علیه الصلوٰۃ و السلام پرسید که این فرزند را چه نام کرده اید
 عرض کردند که حرب پس آن جناب نام آن و از آنرا در آنجس تغییر داد و مریست که جبرئیل امین بحضور آن
 صلی الله علیه و آله و سلم شریف آورد و قطعه حریر پشت که بر آن نام وی حسن نوشته بود و هدیه آورد و شاه
 ترین مردان بود و بر سر خود صلی الله علیه و آله و سلم در صورت و سیرت و از امیر المؤمنین علی بن ابیطالب
 مریست که فرمود حسن مشابه ترین است به رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از سر تا سینه و راه الترنیدی و در
 بخاری از سیدنا ابوبکر الصدیق مریست که فرمود که حسن مشابه است بر سر خود و ابی و بجای مشابه است
 و القاب شریفش سید و نقی و طیب و زکی و سبط و ولی و غیر ذلک و نیز بلقب بکریم و حلیم و زاہر بود و
 صاحب وقار و سکنیه بود و قضا کل آن امام بهام بحمد می هست که فلم زبان و زبان قلم از تحریر قلم
 قاصر است و آنحضرت یکی از اهل بیت است که آیه تطهیر در شان ایشان نازل گردیده و یکی از اهل بیت
 که روز مپا بدر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم ایشان را در کنار خود گرفته فرموده اللهم عجلا و اهل بیتی
 و یکی از اهل بیت که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بر آن محبت و مودت ایشان ترغیب فرموده و بر
 بعضی و عداوت ایشان ترهیب نموده گفت من جنگ کننده ام با کسی که جنگ کند با ایشان و من
 صلح کننده ام با کسی که صلح کند با ایشان و در مواهب و جماعت صغیر از جناب عایشه صدیقہ منقول
 است که کان رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم یصلی و الحسن و الحسین یفیان و یقعدان علی ظهره
 و آن امام بهام بعد از وفات پدر بزرگوار خویش علی مرتضی بومیت و بر سریر خلافت
 نشست و شش ماه خلافت کرد و به تیمم الخلافة ثلاثون سنه و در بعضی روایات با جماع اهل عل و عهد
 بمباویت اهل کوفه خلافت اختیار نمود و خطبہ بلخی بخبر برآمده خواند و مردان را بر راه راست
 هدایت فرمود و اول کسی که قدم اخلاص در راه مباویت او نهاد و تبس بن سعد عباده انصاری بود

بعد از آن دیگران نیز بیعت کردند و به چهلنزار کس بیعت آوردند و سید عذرا بن واقع در سنه اربعین در الحیره
 بست و دوم مادر عثمان بود و بعد از شاه با معاویه بن ابی سفیان صلح فرمود و خلق خلافت نمود و
 معجزه نبویه ظاهر شد در حق او چنانچه در حدیث صحیح واقع است که فرمود رسول خدا صلی الله علیه و آله
 و سلم انی بذاسید و لعل الشدان یصلح به بین فیسین عظیمین من المسلمین رواه البخاری یعنی این پسر
 من سوار است و زود باشد که این دو تالی اصلاح کند بواسطه و میانی دو گروه عظیم از مسلمانان
 و قرار از صلح خلق خلافت است و در مفتاح النجاست قول است که هرگاه همیکه خبر شدادت سید ناعلی
 و بیعت حسن بن علی بسوی معاویه بسید مع لشکر خود بجانب عراق آمد و امام حسن رضی الله عنه غیر
 مع عسکر خود حرکت فرمود و مردمان از رفاقت جناب شان سستی نمودند و گریز کردند و قریب
 چهلنزار کس هم کتاب انجناب که یعنی از محبان او و بعضی از محبان پدر بزرگوار او و گریه و زاری و احباب
 حرم و طبع در غنایم و بعضی از آنها اصحاب غیرت تابع سرداران خود شدند و بعضی از آنها
 از ازل بودند و تنبیه لافاتی طرفین واقع شد و معاویه نزدیک رسید مردمان از عساکر سیدنا امام حسن
 رضی الله عنه جدا شدند و بعضی معاویه پیوسته گشتند و بعضی نالایقان از لشکر امام بهام پیوسته معاویه نشاندند
 و همان شدند که آن امام بهام سپردا و سازند و حکم اطاعت معاویه در گردن خود نهادند و چون انجیر
 شریف امام بهام رسید و باحوال و اقوال یاران خود واقف گردید و راضی بمصلحت گشت و ایچنان
 دو کار در میان آمد و شد نمودند و صلح قرار دادند امام بهام بعد از آن صلح نمود و خلق خلافت فرمود
 ام سلطنت بمعاویه سپرد و در ماه ربیع الاول سه چهل و یک هجری و تمام شد با او ایام خلافت نبویه
 که در حدیث وارد گشته روستی عن احمد ابی داود و الترمذی و ابن حبان فی صحیحهم عن سعید بن مسعود قال لنبی
 صلی الله علیه و آله و سلم الخلفاء ثلاثون ستم ثم یکون ملکاً عضواً نقل است که چون آن امام بهام بمقابلیه
 حاکم شام با چهلنزار کس از کوفه بیرون آمد به پسر عبد الرحمن بن زید فرمود قیس بن سعد را با
 هزاره هر سواران از مقدمه لشکر تعیین فرموده چون بسا با مدین رسیدند در اینجا توفیق واقع
 شد تا چهار پایان آسوده شدند و از توقف امام بهام جمعی از لشکریان چنان فهم کردند که داعیه

حرب نذر دو باره بامیفرمود که مرا با کسی منازگه نیست امن و سلامت مسلمانان نزد من دست حضرت
 از تفرقه و پریشانی مردم و قتل و تشویش خلق بدین سبب سپاه برومی بشوریدند و بسراپرده و سکه
 در آمدند هر چه یافتند غارت کردند حتی که نسا طی از زیر پایش کشیدند و روانه گردان مبارک وی
 بیرون آوردند آنحضرت سوار شده بودند این نهاد و در انشای راه جراح بن تعقیله مدی در کین
 نشسته بود و بیرون تاخت و خیز به بران مبارک آنحضرت زد که تا با تنخوان رسید و عبید بن
 فضل طائی نخبه از دست جراح بیرون کرد و پاره پاره ساخت آنجناب در قعر بعضی بدین نزل
 فرمود چرا جان حاضر شدند و به حال چه پرداختند بعد حصول شفا امام حسن چون بیوفائی کو فیان که
 با پدر بزرگوارش کرده بودند و نیز آنچه با و ستم نمودند ملاحظه فرموده با والی شام صلح نمود و تبعیت
 سلطنت کرد و او سلطنت بر معاویه قرار گرفت و بعد مصالحه آن امام بهام بدین مرجعت فرمود و قریب
 ده سال در آن بلاد مستقیم سپهر برده و در اوایل ستمه خسیان از هجرت سید المرسلین با یاسه نیرید بیدار
 یوسالمت ایونیه نام زنی که دلاله بود و بنحائه باشندگان بر نیه آمد و شد میدشت جبهه و نیت اشعت
 آنجناب را بر تو چیست نیرید و حصول جاه و حکومت و سلطنت فریفته آبا ده ساخت که آن امام بهام را
 زهر خوراند و نیردیت نیرید در آید و مالک مالک و مال گرد و جده بطبع دنیا و بیسوده الماس زو و بی
 زهر مایل هر سله مروان آنحضرت را در خرمای خوراند آنحضرت تا چهل و زیج را که کشید در و نیردیت
 بشب اوایل ریح الاول و بقوسه بست و نهم صید ستمه مذکوره ازین محبت سر اسه فانی رحلت نمود
 بقدر و سحر اعلیٰ منزل گردید و در پیچیده خود فاطمه نیت اسد در فون شد و قدرا شارب بعضی تحقیق
 رجوان بن الرواحیه و در تاسیخ الخلفاء جلال الدین سیوطی مذکور است که بود وفات آنجناب در سن چهل و نه
 و نیا هجرت در نیردیت پنجم ماه ریح الاول سن پنجاه و نیردیت سن پنجاه و یک و نیردیت نیت و نهم صفر
 وفات آنجناب رضی الله عنه بوده است در صواعق محرقة و استیجاب و غیرها منقول است که حضرت
 امام حسین سیدنا امام حسن را در جنت البقیع به پیلوس حضرت زهرا دفن کردند و عمر شریف آن
 امام همام در وقت وفات نیردیت پنجم چهل و هفت سال بود و نیردیت چهل و نیردیت سال و بی

چهل سال و شش ماه و چند روز گفته اند و قول اول شهرست زیرا که از امام جعفر صادق رضی الله عنه
 مرویست که چون امام حسن از دنیا رفت عمر شریفش چهل و هفت سال بود و در سال پنجاه از حیرت
 شهادت آن بوشید و بعد از چند ماهی خود چهل سال از دنیا گشت نمود و مختار صاحب استیعاب
 همین است و گفته که بعضی عمر شریف او را چهل و پنج سال گفته اند و بعضی چهل و نه سال و نوزده روز گفته
 و این طلحه شهادت آن امام همام در تخمین ماه ربیع الاول سنه چهل و نه از بهر بیان کرده و بعد علم
 و در فضل الخطاب مرقوم است که شش با آن امام همام راز هر دو اند و پیکار کار زنده و پادشاه کار کز سیدنا
 حسین بن علی بپالین و می آمد و گفته ای برادر زکدام کس ز بر داده است ما را خبر کن کار تو را خبر شود
 با او خصومت کنم گفت ای برادر پدر را علی مرتضی و مادر هم فاطمه زهرا و چویم محمد طوسی و چاه و هم خود و چه
 کبری غماز نبودند و از اهل بیت ما غمنایده است و نباید اگر خدا ای عزوجل مرا بقیامت پیام تو را بکس
 که مرا زهر داده است بمن بخشد و در بهشت نروم هر چند سیدنا امام حسین جد و چند فرمود که خبر و هر که گدا
 کس زهر خوراند از آن حضرت خیر نماید و فرمود اشهد انک ان الذی اظن به و الا فلا فیصل بی و انه بری
 و حیوة النحیوان از این فلکان مشغول است که هر گاه بیکه سیدنا امام حسن بیار گشت مروان بن حکم
 خبر عدالت آنجناب بخا و به بن ابوسفیان نوشت معاویه بخوشش تحریع نمود و از حال حسن خبر کرده پاشی
 و تنبیه خبر وفات آنجناب بخا و به رسید که گفت و اهل شام بموشت معاویه تنبیه گفتند فاخته
 بنت قریظ به خا و به گفت شک کند خدا را بیعیال چشمان ترا چه خبر تنبیه گفتی معاویه گفت حسن بن علی
 وفات یافت فاخته گفت ایابر موت این فاطمه تنبیه میگویی معاویه گفت و الله که تنبیه میگفتم این شهادت است
 حسن و لکن تنبیه من راحت یافت و مرویست که چون وقت رحلت حسن بن علی نزدیک رسید
 کسی را نزد عایشه صدیقیه فرستاد که اگر روک از او و در او رجوع بپوشی خبر ده که سرور اینیا
 صلی الله علیه و آله وسلم دفن کنند جناب صدیقیه بطیب خاطر قبول فرمود و گفت چنین باشد
 و در آنجا جای یک قبر است از آن اواباشد بنو امیه چون این خبر شنیدند سلاح پوشیده بچاک بر آمدند
 و بنوشتم نیز بر آمدند و بستند جنگ شدند چون سیدنا حسن رضی الله عنه شنید که کار اقبال میگردد

نظر به صفات ذاتیه خود که اصلاح و رفع فساد و اشدت فرموده که اگر کار تا با اینجا می کشد من را شوق
 مرا در بقیع به پهلوی باد من دفن کنید و در روست دیگر آمده است که هم در وقت حلت سیدنا امام
 فرمود که مرا در پهلوی جدید من دفن کنید اگر این قوم از ان مانع آیند با ایشان الحاح و نزاع کن
 و مرا در بقیع دفن کن و در آخر جهان شد که وی رضی الله عنه خبر داده بود پس در آن که حاکم مدینه
 بود چنگ برخواست و گفت بزرگوارم که حسن بن علی را در حجره پیغمبر دفن کنید و عثمان بر او توبه
 باشد ابو هریره و اصحاب دیگر که در آن زمان در مدینه منظمه بودند می گفتند و الله این ظلم
 صریح است که حسن را شش گند از دفن در پهلوی جدا و بعد از ان در ملازمیت سیدنا امام حسین را بدند
 و گفتند که آخر چه ترا برادر تو وصیت کرده بود که اگر کار بسیر حد قتال رسد مرا بمقبره مسلمانان دفن کن
 و با قوم نزل کن آخر با الحاح ایشان او را بمقبره بقیع دفن کردند و در حبیب السیر مذکور است که
 در آن آن که خبر فوت امام حسن را به سید ابن عباس در آن خطه بود و روزی مجلس معاویه بر ختمه
 ابن هند نرمان شامت گفت یا ابا العباس شنیده که حسن بن علی را عالم آخرت آورده عید باشد
 بعد از تکلم یکباره سراج گفت ای معاویه حضرت که این جهان از برکت تو مقرر شده برگ حسن سزا
 شود اهد شد و تو در عالم فانی پسند کار منی باقی نخواهی بود و با که اهل بیت مصطفی ایم بمصنعه این
 ششم تر که گرفتار شده ایم از تو قتل ما را ازین نویب فرجی روزی که کنایه نگاه ابن عباس بر ختم
 بیرون رفت معاویه از سرعت جواب بدو فوق صواب تعجب نموده گفت منی بجز خویش حاضر جواب
 تر و عاقل تر از عید الله بن عباس کسی ندیده ام و منقول است که بعد وفات امام همام حسن بن
 رضی الله عنه تمام روان بخیاں عویب امور که باز سر بسته فاش نشود و جود را با بخار روانه شام کرد چون
 جوده نزد بزرگسیر و در خواست انقای و عده نمود بزرگ گفت تو یا امام حسن چه وفا کردی که با ما خفا
 کردی از مجلس خویش بیرون نمودی که با هم که معاویه را کیفیت جده مطلع گردید فرمود تا جده را بر دم سپ
 بسته میزد و تشهیر میکرد و در خسر دنیا و الاخره گردید و این بر باور رفت و دنیا میسر نشد هر که
 دین را بر دنیا میسر دنی از دست داد و پیشگی محروم ماند از دولت دنیا و دین را با خسر دنیا و باقیان

امام علی بن ابی طالب و نیز انچه در باب دوزخ و علم و کثرت حلم و مکارم اخلاق و محاسن آداب وجود و سخاوت
 آن امام انا هم در کتب سلف و خات ستمت تشریح یافته زیاده از آنست که استغناء توان نمود و چنانکه
 دیگر خیر توان کرد اندر آنجا و قلمم بیش ازین طریق الطاب نمی پیاید و اولاد امجاد و کجانب بر حسب بعضی پانزده
 بسیر بودند و پنج دختر ابی طالب ازین طریقی و ابوبکر و عمر و قاسم و عید الله بزرگترین و حسین و عبد الرحمن و ابراهیم
 و عبد الله صغیر و حمیل و محمد و یعقوب و جعفر و طلحه و اسحق و اما دختران کجانب هم حسن و فاطمه و والده امام
 محمد یا قمر زن و ام عبد الله و ام الحیر و ام سلمه و در مصحح النجاشی منقولست که اهل اخبار اختلاف کرده اند
 در بناد اولاد کجانب پنج تا یا نوزده و متفق علیه چهار اند و با اتفاق علما از زید بن حسن و حسن بن
 حسن که ملقب بحسن ششمی بوده نسل کجانب باقی مانده و از فرزندان و کیعقیب مانده و الله علم سیدنا
 و مقتدرانا و اما سید الشهدا از قد و اهل صفات محبوب رسول خدا و مکرر شده حدیثی علی بن رضی از زکریا
 فاطمه زهرا حسین شهادت کرد که ملا علی جد بنیاد و علیه الصلوٰه و السلام تو بدان امام همام پنجم ماه شعبان
 سنه چهارم از هجرت در مدینه منوره اتفاق افتاد علی الریح الروایات در مدارج النبوة چهارم ماه شعبان نقل
 کرده و جناب زهره احاطه شد و بار گرفت بحسین شهادت کرد که ملا بعد از ولادت سیدنا حسن مختفی به پنجاه شب بقو
 روز پنجم و دوازدهم رمضان و بر و آتی آخر ریح الاول سنه ثلاث از هجرت و الاول اصح و جناب حضرت
 از پدر بزرگوار خویش روایت میفرماید که نبود در میان حسن و حسین در تفاوت بکریک طهر یعنی پانزده روز
 و در مدارج النبوة مستطوریست که نبود در زهره را انچه نمی باشد زمان را از حیض و نفاس و الله التعمیه کرده شده
 است بحجرات و حبیب السیر مستطوریست که بر رویت جمعی از ارباب اخبار مثل مصنف متقی و موفی ریح المبارک
 و غیره از فضیله ای که باریت حمل آن امام بزرگوارشش ماه بوده و تخیر از حسین بن علی رضی تعجبی بن زکریا
 بیست و نهمی شنش ماه متولد شده که زلیت باشد و بر گاهیکه آن امام شهادت تولد شد رسول خدا و در گوش راست
 آن امام مظلوم از آن داد و در گوش چپ قامت فرموده و خنده نمود و روز یستم از ولادت با سعادتش و عقیقه
 نمود و از و یک گوسفند و پیر و دو گوسفند و از فاطمه زهره فرمود که وزن کن موی سر او را و هم وزن آن
 نقره بقره الصدق کن و قابله را یک را از آن گوسفند عقیقه ده و آن جناب شهادت بود و پدر بزرگوار و خاندان

خوشتر و دوست که مشایبه بود و سر تاناف با علی مرتضی و از تاناف تا پاسی بجز مصطفی نه و اما حسن
 از بالا مشایبه بجز از زیر پا علی مرتضی بود و با چله این هر دو گوهر و سبج چال و دو اختر برج کمال ظاهر بود
 جامع کمالات مصطفوی و حادی کمالات مرتضوی بود و در حقیقت الشیخ شهاب النبوة مسطور است که
 آنجناب چنانی داشت که چون در خانه تباریک بنشینستی از بیاض غدار و برق خستار و فیض الانوارش
 بوسه راه بروندی و در سخن ترمذی از ابلیس بن قره مروی است که گفت شنیدم از رسول خدا صلی الله علیه و آله
 علیه و آله و سلم که فرمود حسین از من است و من از حسین ام خداست و دوست دارد و کسی که دوست
 دارد حسین را دوستی است از اسباط و رقبایه تشنوی میرحم حسین است و حسن هم چنان از
 میرحم نشان میزنند که سر تاناف از دلا آن قره امین علی و آن پیوه باغ غنی آن یکله میشتی و آن یکله ام مقدرا
 آن روز شنبه در دیوان اسرار در کرب آن خسته در تپان کشته شمع جفا از دست طغیان شتوان از شتوان آن کرب
 آن یکله سیر در بلایان یک شهید کربلا در تجاری از این خبر روایت است که کسی مشایبه ترمز رسول خدا
 صلی الله علیه و آله و سلم بود از حسین رضی الله عنه و از سلمان فارسی مرویست که فرمود رسول خدا
 صلی الله علیه و آله و سلم چنانکه نام نهاد و در آن اسیران خود را بشیر و بشیر بن نام نهاد و هم این را بجهنم حسین
 و این سعه از عمر و آواز ابن سلیمان روایت میکند که حسن و حسین دو نام اند از نادانی اهل جنت و در
 ایام جاهلیت کسی باین هر دو اسم و عرب منوم نشد و کنیت وی رزایا عبد الله لقب شریفش
 سید و طیب و زکی و سبط است و رشید و ولی و مبارک و تابع لقرنات الله و الدلیل علی اذنت الله بود
 است و مناقب و آثار و فضایل آنجناب لا اله الا الله و لا اله الا الله است که کائنات بشیری بخیر و در احاطه آن نمیشد
 با تجلیات بابرکات آنجناب در اوصاف جمیع عدم انظیر بود و کان لانا علما عابدان از ابراهیم و آشتیاما
 فضیحا بلوغا سببها بکج صفات اکمال البشیریه کجده و ایدیه و اخیه و جناب رسول خدا صلی الله علیه و آله
 در دوستی و محبت آنجناب ترغیب نموده و از بعضی و عدالت آنجناب ترهیب نموده و فرمود و در
 لمن جارسهم و سالم لمن سالمهم رواه الترمذی و هم از شاد نبوی است الحسن و حسین سید شباب
 اهل الجنة رواه الترمذی و در مدارج النبوة مسطور است که این فرمود از علی روایت میکند که فرمود رسول خدا

و قتی که سوال کنید خایر سوال کنید برای من وسیله را گفتند یا رسول الله که سکونت میکند تا نوروز
 فرمود علی و فاطمه حسن و حسین و ابن حاتم از حدیث علی کرم الله وجهه آورده که بر بنبر کوفه میفرمود
 ایما الناس و در بهشت دوم و در این است یکی سفید و دیگری زرد و مقام محمود از هر دو برتر است و در
 هشتاد هزار عرفت و هر بیت از وی سه میل است و اسم آن وسیله است و آن از برای محمد و اهل بیت
 اوست و در در این زمان است و آن برای ابراهیم و اهل بیت اوست علی بنیاد و علیه السلام
 دو سترین مردمان بود آن جناب نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در قاضی السبیل جنبی مذکور است
 که رسول الثقلین امام حسین را بران راست و ابراهیم نیز نزد خود ابراهیم را چپ نشاندند و بچشم
 اشفاق و برین الطاف هر دو را امید به جبرئیل افروزد و آنچه میفرمود رسانید که حق تعالی این هر دو را
 برای توحید کنی را ازان و واقفان کن سپید ابرار بنی خنجر بنظر مبارک آورده که اگر حسین را
 واقع ناگزیر پیش آید از منافقت آن فرزند و بلند و یکچشم الم و اندوه بر او علی که بسر عم من است و بر زهر
 بکشاید و اگر ابراهیم رحلت کند این غم تنها نصیب من باشد من آن را تحمل توانم کرد و بار آن را دانستم
 برواقت پس فوت ابراهیم اختیار نمود و بعد از سه روز فرزند و بلند رسول خدا صلی الله علیه
 و آله و سلم رحلت نمود و آن جناب هرگاه که حسین را در کنار می گفت ایها و من حبیب من و فدیته
 یا بنی ابراهیم میفرمود و وسیله النجات مذکور است که در بعض کتب بنظر رسیده که حضرت
 امام حسین گفت که ششتر چگونه آواز میکند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بر آن فاطمه را برگزیده
 جل و علاه و مرتبه او اوست فرمود جبرئیل نازل شد و گفت که اگر بار سوم خواهی فرمود و آتش و فرخ
 سر و خراب شد اما و تنگی شعر اخبار شهادت آن امام مظلوم و در کشت بسیار و بجای خود منتقل
 درین حال بکر شهادت آن امام مظلوم اتفاق داده می شود و گویند نیز در پلید از امام هم به سبب
 عداوت داشت یکی آن که امام باجم و رایم حکومت امیر معاویه و هم در زمان سلطنت نیز در بیعت
 او را با او کار فرمود و هم زن مطلقه عبد الله بن زبیر که نیز خطبه او کرده بود و زنده کور با جناب امام
 حسین کج نمود و تشییع این احوال آنکه نقل اخبار و آثار و مصنفات خویش چنین روایت میکند که چون

امام همام سید امام حسن و قات یافت معاویه خواست که یزید پسر خود شش را در لیعهد نماید و سلطنت
 و ملک سپهری کند درین باب مشورت با اهل ششام کرد و همه قبول نمودند و بیعت کردند و معاویه
 از دمشق بر ای حج آمد و هر چند رفت و از اهل حرمین ششامین طلب بیعت کرد و اهل ایشان آبا کردند
 آخر الامر ناچار شدند بیعت نمودند و آنجا چهار کس صحیحین و امام حسین و عبد الرحمن ابن ابوبکر و عبد الله
 بن عمر و عبد الله بن زبیر معاویه تعظیم و اعزاز ایشان بسیار کرد و بحسب سلوک و ارمال ششامین پیش
 آمد تا بیعت قبول کردند و میگویند که حضرت امام حسین تکلیف بیعت و رحنیات خود نداده بود و در وقت
 این امر نکرده بود و هرگاه که معاویه و آنست که عبد الرحمن بن ابوبکر و عبد الله بن عمر و عبد الله بن زبیر
 هرگز بیعت نکرده اند و ایشان را در خلوت طلبیده بعد از این پیش آمد عبد الله بن ابوبکر گفت که سنت
 رسول خدا اختیار کن و یا قتل ابوبکر و عمر را رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم انتقال خود
 کسی را خلیفه خود ساخت مروان را بطور خود گذاشت و مروان ابوبکر افضل خود و با را خلیفه ساختند
 چون زمان وفاتش در رسید پسر خود و از برادران خویش کسی را والی ساخت بتقریر خود
 اخیر الناس عمر بن خطاب را خلیفه نمود اما عمر بن خطاب نظر کرد و قابل خلافت شش کس را یافت
 و خلافت را میان ایشان شور می گذاشت پس مروان اختیار کردند یکی را ازین شش کس
 نویسنده ازین طریق اختیار کن معاویه باستماع این سخن خاموش گردیده زود دیگران کرده گفت
 شاه کس چه میگوید جواب دادند که ما همان میگوئیم که عبد الرحمن گفت معاویه گفت که فدای منبر
 جواب این کلام خدا هم داد و وقت موعود بنهر برآمد و شجاعت و غیره او صفات و احوال یزید بیان کردند
 اهل ششام هم بیعت کردند بعد ازین گفت که این ستم کس نیز بیعت کردند و اشاره بجانب عبد الرحمن
 بن ابوبکر و عبد الله بن زبیر و عبد الله بن عمر نمود آن وقت ایشان مجال سخن گفتن نیافتند که و مرزند
 ساختند و آنرا اهل حجاز باستماع تقریر معاویه بیعت یزید و بنهر یکدیگر را میگویند که و دید این ستم
 گفتند که ما هرگز بیعت نکرده ایم مروان با دیگران ندو و در همان شب معاویه بشام رفت و این و بعد ازین
 پنجاه از بیعت بود و چنانچه صاحب مفتاح النخب و مصنف مابیت یزید بنهر همان نقل کرده و در تاریخ سنی

تا که دست که در سینه چپ او از حرکت جاوید اهل شام را طلب کرد و دست نهان بهیبت بر لبه خود
 نمود و اهل شام بر آن نمی پیوستند و در میان کسی است که بنسب خود را و لیحد خلافت نمود و وزیرانگی
 خود بعد از آن بجز آن که از قبل او حکم بدید بودند نوشت که براسه نیر بهیبت از اهل ندیه گیر و دلاجرم
 و مردان خطبه خواند و گفت که امیر المؤمنین مصلحت دید و رانیکه جلیقه کند بر شما پس خود نیز بر سر سخت ابله کرد
 عمر رضی الله عنهما و عبد الرحمن بن ابوبکر از استماع این کلام برخواست و گفت بگذر سخت کسری و قیصر
 زیرا که ابله کرد و سر خلافت را و را و لایق و پاک گردانیدند و نه از اهل جمعیت خود که بر سر قرار نمودند و تکیه نهادند
 و دست نهان در یک بر سر سجده آمد و براسه بنسب خود بهیبت گرفت و عبد الله بن عمر را طلب کرد و گفت
 اسبه این عمر بن رسیده است که نو فرقت و خلافت را دشمن داری و نپرسند طالب سلامت می باشد
 سبب باشی و بنیوایی که روز سه شنبه شب رابر وزارت می و در سخت او افر و نوایی حاکمی داخل شهابی و طیفه انگ
 گرد خلافت کردی و در رسد او است این سنی ثلثه عبد الله بن عمر بن عبد الله استماع تقریر معاویه بن ابی سفيان
 زبان بکشاد و کیش از تو خلفا بودند و پسران ایشان بهتر از پسر تو بودند و آنها و پسران خود دیرند آنچه تو
 و پسر خود می بینی و او شان اختیار کردند براسه مسلمانان آنچه اینها اختیار کردند تو فراموشی تر ساسه بر این
 پاره میکنی و شش بیزار می خصای مسلمانان را و حال آنکه من چنین نیستم بلکه من عود می ام از مسلمانان را که
 جله مسلمانان بر امر می جمع شوند منم یکی از ایشانم معاویه گفت رحم کند ترا خدا تعالی و ابن عمر از مجلس
 برخاست و بیرون رفت معاویه عبد الرحمن بن ابی بکر را طلب کرد و گفت که بهیبت بر سر بیدار و او عبد الرحمن
 بن ابی بکر گفت قسم بخدا تو می خواهی که در امر پسر تو من و کیل شوم خجده اسو کند که این امر خجده است
 کرد و قسم خدا را که این امر را شور می در میان مسلمانان مصلحت می بینم و هر گاه پیش منم کیدی
 و مکر می را بر تو این بگفت و از مجلس بیرون آمد پس ازین معاویه عبد الله بن زبیر را طلب ساخته
 و گفت اسه این زبیر تو نیستی مگر روباها تر سنده که از سوراخی داخل می شود و از سوراخ دیگر
 بیرون می آید و تو آنها کردی بجا شب این هر دو کسان و در سوراخ بینی ایشان و میدس و
 ایشان را خلافت را اینها می ایشان بر داشته این زبیر گفت اسه معاویه توانا را تا مالک شد اسه او را خود را

از ان خلع کنی بجزه بسبر خود را تا نیم ساری تا او را بخت کم دور این وقت بخت پس تو با بخت تو خرج بخوابم
 کرد و ازین هر دو کس از شما که اطاعت نمایم و ممکن نیست که دو حاکم در یک وقت باشند زیرا بخت
 نخواهم نمود این گفت هر بخت نمود و معاویه بالاسی منیر برآمد و بعد از حمد و ثناء حضرت اقدس سر
 و نعت نبوی گفت که من گفتگو می کردم و آن بکر ای میماند و گمان میکنم که بکر و آن بکر و این بکر
 و این زیر بخت بزرگ خواهند کرد و حال آنکه ایشان بخت نبرد کردند و اطاعت قبول نمودند ایل شام
 قسم نمیدادند اما این راضی نیستیم تا آنکه اینها در حضور مایان آشکارا بخت نبرد نمایند و الا که در نماز ایشان
 خواهم زد و معاویه گفت سبحان الله مردمان چقدر شتابانی میکنند که شربسوسه قریش رسانند و
 این گفتگو از شما بعد از هر روز که خواهد شنید و از منبر فرو آورده مردمان گفتند که این ابو بکر و این عمر
 و این زیر بخت کردند و این اشخاص بقسم میگفتند که بایان هرگز بخت نکرده ایم مردمان بخواستن میگفتند
 که اگر معاویه همان وقت کوچ نموده بشام رفت و او را در سینه پنجاه دیبا و لیله خویش
 گردانید و این امر را مردمان نکرده میداشتند و چون ابابکار جناب امام از بخت معلوم نبرد کرد و در راه
 درول و سه پیداشد و دم آنکه عبد الله بن زبیر زنی داشت که در آن عصر حسن و جمال و نشان
 نمیدادند و خبر خوب او بنیر بر بلید رسیده بود و او نیز و شش و البته محبت او شده و پیوسته
 با خیال او بزبان حال میگفت شهر بخیر عاشق خیال تویم به لاجرم طالع وصال تویم به القدر انواع
 حیلها ساختند و تدبیر یار و اختند تا این زبیر آن زن منکه خویش را بختی طلاق داد و از
 شام و کالت نام زبیر با ابو موسی اشعری رسیده که مطلقه ابن زبیر را بر آن داد و بخواهد بوسه
 اشعری روزی که بکلمه کالت زبیر بسوسه آن خاتون میرفت و در راه عبد الله بن عمر بوسه رسید
 پرسید که یکجا میروی گفت بسوسه مطلقه ابن زبیر میروم تا او را خواستگاری کنم و در خطبه و کالتی
 و اضافی وارم ندانم تا کدام را قبول خواهد کرد و عبد الله پرسید که و کالت از ان کیست و سخن
 اصالت چیست گفت اصالت از ان من اگر قبول کند و و کالت از ان زبیر اگر پسندد و در خطبه
 ابن عمر گفت بو کالت من هم سخنی بگو اگر قبول افتد بعد من در آن گفت چنین کنم و در راه امام حسن

به ابو موسی اشعری رسید و به صورت حال اطلاع یافته فرمود که منجم ترا و کالت میدهم تا بهجت من
 عقد کنی القعه پیش زن آمد و بعد از سهیم تخت و پیشش ابو موسی را گفت چهار کس بشور خنجر اند
 و من آن دوام تا بهر کدام را که پسندی و در نهادی ترا بشنود و در آورم بر سپید آن چهار کس کدام اند گفت
 اول منی که قبول کنی و دوم بنده سوم عبید الله بن عمر چهارم حسین بن علی خاتون گفت من زنی جوانم و مال
 بسیار دارم و تو مردی بسیار خورده و من جوان نورسید میان من و تو نیکاستی نیست و تو پاست طبع
 از میان بردار و بی عرض شتو تا با تو مشاورت نماید ابو موسی اشعری را گفت آنچه در باره من گفتی درست
 گفتی و شکو فرمودی من سودا از سر بیرون کردم زن گفت این زنان مرا را بهی بنما و بگو که کز این
 هر سه کدام سزاوارترند ابو موسی گفت عواقب مورای نشان بانو بگویم مگر کدام را اختیار کنی تو وانی
 گفت بگو ابو موسی گفت اگر ملک و سلطنت میخواستی و بجای و جلال میل داری و مظلوم تو استیجای
 لذات و مباحثات هستی بزرگوار قبول کن و اگر جوانی زاهد و مومنی با حسن و جمال و متقی بستی جوئی عبد الله
 بن عمر است و اگر در دنیا حسن خلق و لطافت و نیلگی و در آخرت نجات از سیران و وصول بدرجات
 جنان و بخشینه فاطمه زهرا و سایر اهل بیت در روضه رضوان اینک امام حسین که من از رسول خدا
 صلی الله علیه و آله و اصحابه و سلم شنیده ام که فرمود هر زیکه در جبال کنگر حسین در آید و مساجد
 او در یاد باش و نوح بر حرام گرد و اگر خواهی که عروس فاطمه زهرا و خدیجه کبری باشی خادم حرم
 امام حسین شو خاتون زانی سر و پیش انگند و فکر کرد و گفت ال وجاه دنیا فانی است و آنچه
 خدایتعالی مرا عطا کرده تا آخر عمر من پس است و اگر جوانی و جمال است اینها به پسر و بیماری زایل
 شود و اما خدمت اهل بیت موجب قبولی اندی و سعادت سرمدی است پس ابو موسی را گفت بحکم
 و کالت او را با امام حسین را عقد بستی و آن نیک سخت دنیا و آخرت ملازمت شایسته گویند
 و اختیار کرد و شعر هر بنده که خدمت او اختیار کرد و او را خدای در دوجان بختیار کرد و چون خنجر
 بشام رفت عداوت امام در دل بنده پدید آمده شد و گفت تا چندین مکر و حیل کرد و میخواست آن زن را
 جباله این زهر بر رن بردارد و امام حسین را غم و راضی کرده حرمت مادر نگاهداشت که سر ملاکت

امام حسین بر میان جان بسته انظار متوقع و وقت داشت چون در سینه شمشیر و بقول بچایه و نه
 معاویه از پنجهان فانی انتقال نمود و نیز بدو افتخار استخفاف پدر خویش خلیفه شد و ابل شام بجهت نزد
 کرد و بعد از قاصدی بچنانب بدیده نموده فرستاد و بدلیل آنجا زیشت که از جناب امام حسین بجهت گیر و
 و عامل آنجا و آرزوان بر وایتی مروان بن حکم و بر وایتی ولید بن عقبه بود و در روزی در غنیمه مردان حضرت
 امام حسین را طلبیده بربحیت بیزید بلید اگر که نمود و در بعضی روایات آمده که در آنوقت امام بهام فرمود
 که معلوم می شود که معاویه و مروان گفت چگونه در یافعی فرمود که اگر کسی زنده می بود مرا اگر اهرام
 برحیت نمیکرد آجرا لامروان آنحضرت را بر موت معاویه مطلع گردانید و بجهت بربحیت بیزید نمود
 امام حسین فرمود و امر روز مشهورت بانی با شتم کنم فرم و جواب بگویم و شب بلبسته سیست و بستم رجب
 متوجه یک مشت میشد و در بعضی روایات عبد الله بن زبیر را هم اگر اهرام بربحیت بیزید نمود و هر دو گفتند که ای
 نیست ما را که تفریق بجهت کنیم و اعلیٰ رسول الله را شما داخیه خواهد شد بدو نوع خواهد داد و بخانه خود را تشریف
 آوردند و حضرت امام حسین و عبد الله بن زبیر در شبی که دوشب از راه رجب باقی نماند بود از مدینه
 بیرون آمدند و سوم شعبان در که داخل شدند امام بهام شهر شعبان و رمضان و شوال و ذی قعد
 و چند روز از ماه و الحجی در که اقامت فرمود و نیز در عرفة بعد از آنکه منظم بر آورد در بعضی روایات در همین
 ماه قبل از او اسرار هم حج متوجه کوفه شد و بعضی چخسرم و یکچند و بعضی نه ششم و یکچند گفته اند
 و همان روز مسلم بن عقیل در کوفه شهید شده بود و عبد الله بن زبیر خود و رکه مانده و امام بهام را
 نیز از رفتن منع کرد و گویا آنجناب را اهل کوفه نکاست بسیار و بسل بیشمار نوشتند و بزرگوارا بجهت
 بیزید ظالم و ناجر قبول و منظور نیست اگر امام بر حق اینجا تشریف شریف از زانی فراید گردن اطاعت
 پیش آن فرزند رسول خدا خواهم نهاد و جان خود را فدای آن محبوب سید امام خواهم ساخت
 جناب امام حسین مسلم بن عقیل بن ابی طالب را که پسر عم او بود و اولاد و ائمه نمود مسلم بکوفه رسید
 بجناب مختار بن ابی عبید فرود آمد و خلق کثیر و جم غفیه بجهت جناب امام حسین بر سر مسلم بن عقیل نمودند
 و پیشین نشان که حاکم کوفه آنجناب بزرگوار این امر مطلع گشت و مردم را ازین اهرام منع آمد و بزرگوار

[illegible]

عباس کی مدد عرض کر کے نسخہ ایسا ارادہ پایہ کرد و عبد اللہ بن عمر بن عاصم عرضہ داد کہ ان امام ہمام از مکہ
تشریف نہروند کہ چون رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم راجع تھا لی مجبور گردانند میان دنیا و آخرت
رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم آخرت را اختیار کرد و تو فرزند رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
ہستی بدینا نخواهی رسید حضرت امام قبول فرمود و عبد اللہ بن عمر حضرت را بمعافیت و گریه و زاری
و پیگیری بسیار و آہ و ناله بشمار و دواعی نمود و گفت غالب آمد بر من ای امام حسین و عرض من قبول
نمود و قسم است مرا دیدم در اور و پدر و برادر و خیر تے و آنچه کوئی ان سو فامی باید زنا مدار و بر او علی اللہ
ایام ز الیام مقام نموده اند معاینه کردیم و سے ترسم کہ حضرت امام چه خواهند کرد و حجاب بن عبد اللہ و ابوسعید
خدری و ابو و اقدیشہ و غیر ہم نیز مانع آمدند یکے پذیرا گشت و ارادہ بجایب کوفہ مصمم ساخت عبد اللہ
بن عباس گفت قسم بخدا که اگر ترا خواهند گشت میان زنان و فرزندان و دختران تو
چنانکہ عثمان رضی اللہ عنہ کشته شد جناب امام حسین قبول فرمود عبد اللہ بن عباس گریه کرد و گفت
بخدا که و سے حشمان عبد اللہ بن زبیر را که ترا مشورہ داده و خود و در گشت و امام حسین بعد
او اسے حج یا قبیل زاد اسے حج علی اختلاف الروایہ روانہ عراق گشت و در کاب عالیجناب و اہل و عیال
و زنان و اطفال و سے بود و در طے مراحل و قطع منازل سے نمود و در اثنا سے راہ خبر قتل سلیم بن قیس
بنما و بیستم شریف امام رسید خواست کہ مراجعت فرماید یکے از اولاد عقیل عرض کرد کہ بخدا سوگند تا فدا
خود نخواهم کشید مراجعت نخواهم کرد حضرت امام فرمود لا خیفر فی الحیوة بعدکم و باز بطرف عراق روانہ
گردید و منزل کوفہ مسافت داشت کہ حرین نپدید ریاحی باہزار سوار فرستادہ این زیاد با امام لاتی
گشت و سوار راہ امام شد و اسید عاے بہت بزد بر دست این زیاد نمود و جناب امام فرمود کہ من دین
طلب اہل کوفہ درین شہر نیامده ام و خطوط و قاصد شما نزد من پہلے در پہلے رسیدند تا غریبت این شہر
کردم اگر شما بر بہت خود با و بر قول خود و بعضیوں مکاتبت خویش ثابت آید من در شہر شما
داخل شوم و الا ہر گز و از جا بیکجا مدام باز گشت نمایم حرین نیز بد عرضہ داد کہ بخدا سوگند من ایم
و واقع نیستیم ازین ماجرا کہ من ہر سے ہر سال این زیادہ ام تر پیشی و خواہم برد و خواہم گذشت

و آنقدر نوشانی نیک که اگر پنجساعت نرا می نوشیدند کفایت میکرد با این همه سیه رخ شد و شکایت تشنگی بهشتی
 می نمود تا آنکه شکمش بر قیصر و بچشم شتافت در ترجمه طبری منقول است که وقتیکه سیدنا امام حسین
 در کردار سید جناب رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را با جماعه ملائکه در خواب دید که تشریف آوردن
 باین معانیه فرمود و ارشاد کرد که ای من فرزند من خوب میدانم که این دشمنان بیدین در پی قتل تو
 هستند و ترا قتل کنند و حمله دشمنان تو بر و زیاست از شفاعت بن محرم خواهند ماند و قریب است
 که خدایتعالی ترا در چه شهادت عطا فرماید و بهشت برای تو آراسته شده است و والدین تو در بهشت
 منتظر بقای تو هستند و جناب رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم این گفت و سنت مبارک خود بر سینه می نهاد
 ارشاد کرد اللهم اعط الحسین صبرا و اجر اچون سیدنا امام حسین از خواب بیدار گشت و بر سر اهل بیت
 خواب خود را بیان فرمود اهل بیت باستماع آن گریه و زاری نموده زبان بگشایان الله و انا لله ارجو کشتن
 انقصه هر گاه سبک التشنج می ربه و مقاتله شعله زو از لشکر امام بهام کی بعد و گیره جام شهادت می چسبید
 قریب پنجاه کس از لشکر امام بهام شهید شدند امام بهام فخره زو و فرمود اما من میخست یغثنا لوجه الله
 اما من ذاب یذب عن حرم رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم یعنی ایایا فریاد می نیست که بفریاد من
 پروردگارم خدا برسد ای کسی دفع کنند و نیست که دفع کند از حرم رسول خدا صلی الله علیه و سلم و این فریاد و استغاثه جناب امام
 بهام از بی استقلال و بی یاری بود بلکه بنا بر اتمام حجت بود و هم بر اے دریافت این امر که از مدعیان
 اسلام کسی اینوقت از غیرت اسلام ترک رفاقت لشکر اعدای دین نمی نماید و خوابان شفاعت رسول خدا
 صلی الله علیه و آله و سلم یوم قیامت می شود آخر الامر باستماع این کلام حرم بنزید ریاحی اسب سوار از لشکر
 اعدا جدا گشته بجهت امام بهام حاضر گشت و عرض داد که باین رسول الله من اول کسی ام که بحکم این زیاد
 بر تو خروج کردم و سدره تو شدم و اکنون از زمره دوستان و محبان توام شاهد ازین سبب قیامت
 بشفاعت جد بزرگوار تو فایز شوم و با اعداے امام بهام جنگ کرد تا آنکه رو بروی امام بهام شهید
 شد و چون امام بهام تن تنها ماند برو و دهم محرم آنحضرت بر اعداے خویش حمله فرمود و بسیار راز
 بهادران لشکر اعدا بچشم فرستاد و سفها و مقامه لشکر اعدا در میان آنحضرت و حرم محرم جایل شدند

بود دید این حال جناب امام فرمود که اراذل خود را از بصره بکنعنه بفرستند و هر مرد و هر جوان بسیار
 بر آستان جناب حمله آورند و بپای و نیزه و شمشیر آستان جناب را محجرب و صاعقه چنانکه ضعیف و ناتوان گردیدند
 از اسب بر زمین افتاد و امام جعفر صادق ع روی سست گامی بردند و بر آیتی سی و چهار جراحه بپایان
 مبارکش رسیده بود و چون عمر و سعد آگاه گردید که آستان جناب از پشت اسب بر روی زمین افتاد و حکم داد
 بنزد و آن خود که از اسب با فرو داد و سید مبارکش را بر پرده خوشبختی فرو داد و شمشیر خود را بر گردن امام
 همام زد و از بصره بکنعنه دست راست خود را بر گردن و بصره گفت که افسوس این
 ترا زد و برود حسین را زین ریخ خلاص کن خوئی بن یزید اصبحی از اسب خود فرو آمد و سید مبارکش را زین
 جدا ساخت و تن مبارک را بر پهنه کردند و در حرم محترم آستان جناب در آمدند و گرفتار نمودند و منقوب گشت که
 وقتیکه سیدنا علی اکبر شربت شهادت نوشید سیدنا سجاد که در معرکه کربلا بپار و نهایت زار و مزار بود و بجز منت
 والد ماجد خویش عرض نکرد که اجازت سیدان فرماید که روی بر آستان جناب شهید شود و از اعدای دین مبارکت
 نماید آنحضرت فرمود که حالیا تو یادگار رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و بقیه آل عباسانده اگر تو نیز شهید
 شوی نسل رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم با کمال قتل خواهد شد صبر باید فرمود که ترا بسیار کار پیش اند و گویند
 که دوازده کس را از بنی هاشم و اولاد امجاد آن امام مظلوم و دختر آن آنحضرت را دور که از زنان در سراق
 عصمت بودند اسیر کردند بعد عمر و سعد و شمر و ابی جوشن سوران را حکم کرد تا نعش اطهر را از ستم اسپان
 پامال کردند الله اعلم جمیع و اختلاف نموده اند و تا آن آستان جناب نزد بعضی شمر و ابی جوشن بود و بعضی
 گفته اند زنسان بن النخعی بود و بر و استی خوئی بن یزید اصبحی بود و بعضی گفته اند که شمر شمشیر بر روی
 مبارک زد و زنسان بن النخعی نیزه زد و آنحضرت را از اسب نروانداخت و خوئی بن یزید اصبحی فرود آمد
 و بر اقدس را برید و برادر خود داد و همسرا جناب امام اراذل بیت او در کربلا بر آیتی اشتهاد و دو
 تن بودند که شهید شدند و سوانه حضرت امام زین العابدین میچکس را از فرزندان امام مظلوم نگذاشتند
 و از حسن بصری منقول است که شانزده کس را اراذل بیت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که بر روی
 زمین نظیر و شبیه خود داشتند همراه امام شهید خاتم شهادت نوشیدند و در پی تعاب از ابن حنفیه مریت

امیر عبید القدر بن زیاد نزول ناسک یعنی بیعت پذیر و دست بیدار شد تا سواران زمین اباداری اماره
 قتال شود حسین قتال را اختیار کرد و قریب بطول آفتاب بر امام حسین تا ختم و از هر جانب محاصره
 کردیم از هر دو جانب شمشیر و کلمه گردید و ما منی بر آن حسین نماند و مانند کبوتران که از شاخه پناهی بچویند
 و نماند حسین و بجز ابلانش از پا چاده یافتند و مانند کفر خسته کار اینها با تمام رسانیدیم و بسیار ایشان را
 از سر و گردن با سواران غنیمت بجاک و خون درخشا بهای از ایشان مجروح و خون آلود و ساختیم و سواران
 کسی را فسر کنند بر ایشان و بکفر توده باشند که با بیایان زائر ایشان و سواران سنگها را بر ایشان
 کرده ایشان را بزدنی و یکس از باقی نگذاشتیم که تبیع جناسه شش از تن جدا کردیم اینک خبرین بریدگان
 این کلمات پذیرد که گفته گفت افسوس بر شما ای یکدیگر که من را طاعت شما بدون قتل حسین راضی بودم بر آن
 و چرا بکشت خدا را و قسم بخدا که پاک که اگر من افسر شمامی بودم بر سر آن حسین عفو میکردم باز بجانب
 سرافهم من متوجه شد و گفت بر حکایت اشد ای ابا عبد الله و بپنداریان اهل بیت را داخل حرم سرای خویش
 کرد و صبح شام طعام باطلی بنام حسین و غنیمت و جنازه از حیوان در تاریخ انگیس مشغول است و بعضی
 گویند که آن بد بخت از شهادت جناب امام مظلوم خود خشنود و گردید و چوب خیزران به دست ناکش بود و بر
 اما یونان در دو آشکاره فخریکه شتلی بر کفر بودند و خواند و از کمال اعتبار و نشانها بر خود می پاشیدند
 استبشار و فرج انبیا طازنا صبیح حال آن خسروان مال من تا بید و میگفت که اسیر ابو عبد الله را گمان
 نبود که سیران و چهره تا این حدت و سرور و پیش نواز خشتاب محتوفا باشد بعد از آن امام زمین ابوابین را
 با سیران اهل بیت و سواران شند و دانه مدینه متوجه متوجه و این جزوی گفته که عجب نیست از این بیاد
 آنچه با اهل بیت و امام شریف خود که عجب نیست از خندان پذیرد و چوب زدن و در آنها سواران که
 در بر دشمنان و اولا و عباد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را مثل امیران بر کجا و دماغ خور و کار دشمن
 بر شتران بسته بودند و در آن غنیمت میر چنده سواران سوار بودند و چیز این چو زه حالات
 قبیح و گزافه و شعله که مشهور است و قتی که یزید علیه سر مبارک را بر سر اهل بیت نبوت بر نیزه فرستاد و
 او متغیر شده بود و گفت این جزوی که این حرکات مقصود یزید علیه قبیح است اهل بیت و خاندان نبوت

در سبیل الله سفره الاوائل منقول است که اول راس حمل فی الاسلام قال راس الحسین ورضا
قال دل راس نرفع علی خشمه راس الحسین ورضا وکلامه تفننا زانی در شرح مقاصد گفته و اما ما خبر
بعد الصواب بن الظلم علی اهل بیت النبی صلی الله علیه و آله و سلم فمن الظلم وکبره لا مجال للاختلاف و من
الاشانه بحیث لا اشتیاء علی الارار و یکاد یفقد رطلها و یجری فی الارض و السما و ینبذهم محال الجبال و یمنش
بیت سوره عمه علی کثر المشهور و مراد بهر بلاغه الله علی من با ستم در حق و سحر و جناب الاخره است
واللهی و الله قال فی شرح العقاید النسفیة و الحق بان رضا یرقی بقتل الحسین و استشهاده بکاک آیه
اهل بیت النبی هم ما تواتر معناه و ان کان نقاصه احاد فحق لا یخفى فی شأنه بل فی ایامه لعنه الله
علیه و علی القاره و اعوانه و در خلاصه الشومی آورده که بعضی گفته اند که لعن بر بزرگوار است زیرا که
در آنوقت که حکم بقتل امام حسین رضی الله عنه کرد و کافر شد پس بزدی لعن بر او باشد و شهادت
ان امام مظلوم روز عاشوره یوم جمعه بعد زوال آفتاب نهمه شصت و یک و بیستم بود و وقت شهادت
عمر شصت و پنج سال و شش سال و پنجاه و پنج روز بود و علی ارجح الروایات و نزد بعضی پانزده شش سال
پنجاه و شصت روز بود و در وقت ارتحال پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم شش سال و خنده ماه عمر
داشت و در زمان شهادت پدر بزرگوار خود سی و شش سال عمر بود و نزدیک بعضی گفته اند سی و شش
بود و شش آفتاب مع سایر شهدا در کربلا دفن کرده شد و آن سرزمین از مضافات کوفه و مشهور لطیف
است و مشهور مبارکش مشهور و معروف و یزید و یحییان سن الکافات و در صفت التلم مستور است که
بعضی گویند که مشهور مبارک امام مظلوم ابی عبد الله الحسین در عسقلان است و آن مقام زیارت گاه فاضل
و عام است و بعضی محدثان آورده اند که مبارک آن حضرت را بعد از هلاک نیرید بیلید در خزانه او یافتند
و تکفین کرده در دمشق نزد باب الفرائس دفن کردند و قریب دیگر نیز درین باب آمده است و نیز
درایت است که نیرید بن معاویه سر مبارک حضرت امام حسین بن علی مرتضی را پیش عمرو بن سعید بن
و قاص که از جانب آن پادشاه عامل مدینه نموده بود فرستاد و دوستی نکشیدن کرد و در بیضی نزدیک بقبر امام
پیر گواریناب نشان ظاهر نه بر ارضی الله عنه و دفن کرد چنانکه در تاریخ و فاء الوفا امام مسموم دے

در سبیل الله سفره الاوائل منقول است که اول راس حمل فی الاسلام قال راس الحسین ورضا
قال دل راس نرفع علی خشمه راس الحسین ورضا وکلامه تفننا زانی در شرح مقاصد گفته و اما ما خبر
بعد الصواب بن الظلم علی اهل بیت النبی صلی الله علیه و آله و سلم فمن الظلم وکبره لا مجال للاختلاف و من
الاشانه بحیث لا اشتیاء علی الارار و یکاد یفقد رطلها و یجری فی الارض و السما و ینبذهم محال الجبال و یمنش
بیت سوره عمه علی کثر المشهور و مراد بهر بلاغه الله علی من با ستم در حق و سحر و جناب الاخره است
واللهی و الله قال فی شرح العقاید النسفیة و الحق بان رضا یرقی بقتل الحسین و استشهاده بکاک آیه
اهل بیت النبی هم ما تواتر معناه و ان کان نقاصه احاد فحق لا یخفى فی شأنه بل فی ایامه لعنه الله
علیه و علی القاره و اعوانه و در خلاصه الشومی آورده که بعضی گفته اند که لعن بر بزرگوار است زیرا که
در آنوقت که حکم بقتل امام حسین رضی الله عنه کرد و کافر شد پس بزدی لعن بر او باشد و شهادت
ان امام مظلوم روز عاشوره یوم جمعه بعد زوال آفتاب نهمه شصت و یک و بیستم بود و وقت شهادت
عمر شصت و پنج سال و شش سال و پنجاه و پنج روز بود و علی ارجح الروایات و نزد بعضی پانزده شش سال
پنجاه و شصت روز بود و در وقت ارتحال پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم شش سال و خنده ماه عمر
داشت و در زمان شهادت پدر بزرگوار خود سی و شش سال عمر بود و نزدیک بعضی گفته اند سی و شش
بود و شش آفتاب مع سایر شهدا در کربلا دفن کرده شد و آن سرزمین از مضافات کوفه و مشهور لطیف
است و مشهور مبارکش مشهور و معروف و یزید و یحییان سن الکافات و در صفت التلم مستور است که
بعضی گویند که مشهور مبارک امام مظلوم ابی عبد الله الحسین در عسقلان است و آن مقام زیارت گاه فاضل
و عام است و بعضی محدثان آورده اند که مبارک آن حضرت را بعد از هلاک نیرید بیلید در خزانه او یافتند
و تکفین کرده در دمشق نزد باب الفرائس دفن کردند و قریب دیگر نیز درین باب آمده است و نیز
درایت است که نیرید بن معاویه سر مبارک حضرت امام حسین بن علی مرتضی را پیش عمرو بن سعید بن
و قاص که از جانب آن پادشاه عامل مدینه نموده بود فرستاد و دوستی نکشیدن کرد و در بیضی نزدیک بقبر امام
پیر گواریناب نشان ظاهر نه بر ارضی الله عنه و دفن کرد چنانکه در تاریخ و فاء الوفا امام مسموم دے

و در جذب القلوب شیخ محمدت و بهلوی و ابام یافعی و در مرافه الجنان قتل کرده و منقول است که بعد شهادت
 آن صلی الله علیه و آله این سجد و قاص بگوید که روزی که بر ایام خود در میانیک از لشکریانش در میان چشم شده بود و در نتیجه و کفین نمود و دفن
 ساخت و آن شقی از آن پروای شدیدی که بر آنان کرده روز دوم بجانب کوفه روانه شد و منقول است که آن سه روز و شب
 که بر آنی گریه کفری نموده ماند روز سوم سنانان حاضر که قریب است قریب که با خبر شهادت جناب امام شنیده و در قتل
 حاضر گشته جمیع منبار که جناب ایدام را در یک قبر و شهادت بنی با ششم را در قبر علی بن ابی طالب و مبارک جناب
 سید الشهدا و یاقی شهادت از اجداد گانه دفن کردند و ائمه علم حقیقه الحال و بعد شهادت آن امام همام کرامت
 پیش از و خرق عادات بسیار بنظر آمد چنانچه روز و شهادت آثار قیامت نمودار گشت و از آسمان خون
 بارید و زمین پر خون گردید و آفتاب کسوف افتاد گشت و آفتاب بنگ سرخ طلوع کرد و بهین حالت غروب
 نمود و ستاره ها در چشم برهمنم بودند و بر زمین می افتادند از آن حاتم از عبد الملک و آواز ابراهیم نقل کرده
 که گفت از روزیکه دنیا خلق شده آسمان بر کسی گریه نکرد و مگر بر دو کس از عبد الملک سیدنا یاسر و اوست آسمان
 که گریه کند بر من گفت این مقام آن مومن است یعنی حائیکه علی و صد و می کنند و بقای که از آسمان میرسد آن
 مقام بر آن گریه کرد بر آن که صد و عمل و مقفود می شود و عبد الملک گفت که میدانی که گریه آسمان چیست گفت
 که گفت سرخ می شود آسمان مانند گل سرخ و مانند چرم سرخ و قتی که کجین که که با علیها اسلام گشته شد
 آسمان سرخ گردیده و مقطر خون گشته و روزیکه حسین بن علی گشته شد سرخ گشت کنار با آسمان
 تا چاراه و گریه فلک سرخی کناره های اوست چنانکه در و در منقول است و در آفتاب با سینه مذکور
 است که هرگاه سیدنا امام حسین رضی الله عنه شهید شد که هر دو بنا منقذ روز و آفتاب بر دیوارها
 مانند خون با سینه سرخ رنگ بود و ستاره و بال بعضی بعضی را می زدند و قتل امام حسین روز عاشورا بود و
 و شکست گشت آفتاب و سرخ گردید کنار با آسمان تا شش ماه بعد قتل سیدنا امام حسین پس از آن
 آفتاب و میر می شد گفته اند که هر سنگی را در بیت المقدس درین ده روز و در شهادت سیدنا خون تازه می یافتند و هر
 در شان آن امام مظلوم کلام مذموم بر زبان آورد و کعبه از آسمان بکرم از دشمنان بروی افتاد که دنیا سیه
 چشمان او زایل گردید و در هیچ مسلم در تفسیر آیه که می فرماید علیهم السلام و لا یرضی الله عنهم و لا یرضی الله عنهم

شهری شد آسمان که گریست و گریه از سرخی از دست و در صواحق خرقه از این سعد عروسی است گفت
 در بستیکه سرخی آسمان قبل از شهادت امام حسین دیده نمی شد و گفت این جوی که حکمت و در سرخی
 آسمان آنست که در تکیه مانان را غصه به آید چو دایان سرخ میگردد و حق تعالی جلش از رحمت
 پاک است از طراغ غصب خود بقرآن آن امام مظلوم ظاهر نمود بسرخ منان کناره آسمان بسبب
 بزرگی گناه او نشان و در تفسیر تعلیمی استاده مذکور است که گفت آو که خون بارید و شتر بوم قتل
 امام حسین و در سینه امام احمد بن حنبل عروسی است که بدستیکه هر کس که بر قتل امام حسین گریست تمام
 در چهارم جز و در آو و با قطره با از چشم خود انداخت خداوند تعالی او را اجابت دهد و در جنت و گریه
 جانیان درین مشیت عظمی گریه کردند القصد هر که در سینه که با شتر یک لشکر احد بوده و امام مظلوم غلام
 و بیوفاسه نخورده و در قتل او با شتر و دوازده موالیان نیز دیده بود و غلب دنیا و حقیقت اگر قرار شتر و شتر دنیا
 و الاخره که دیده از شتر حوسه عروسی است که کسانیکه در قتل سیدنا امام حسین شریک و در که با امام بوده
 باقی نمانند گز آنکه در دنیا عقاب و عذاب کرده شدند یا قتل یا کور و چشم یا بسیاری رویا و زوال
 لاک و در دست قلیل و در آن شک نیست که نیز بدید از ملک و مال خود هیچ متعین نیست و در تکیه
 بعد شهادت سیدنا امام حسین زنده ماند و علی بن القیاس بن زیاد به بنی نزار و عمر بن سعد و شمر و
 الجوش و قاصی اشجار و اندک مدت قتل شدند و بعد حشران و و بال بهادر البوار و قتل علی حبیب عبید
 الاناظر بن از کتب معتبره نقل میکنم در صواحق خرقه عروسی است که عبد الملک بن عمر گفت که من دار الاماره
 که در نزد این زیاده و نعم دیدم که در وان کرد و پیش او مجتمع اند و سیدنا امام حسین جانب راست او در شتر
 نهاده است بعد در ایام در دار الاماره نزد خمار و آدم و یحیی که سر این زیاده و بیرونه مختار نهاده
 است و در وان خمار از کس از آن در هان و سرکان نزد و صاحب بن زبیر و آدم و یحیی که سر خمار بن
 صاحب بن زبیر نهاده است و خلافت کرد و پیش او مجتمع است بعد و در دار الاماره که فرزند عبد الملک
 بن مروان در آدم و یحیی که در وان کرد و پیش عبد الملک حاضر اند و در صاحب بن زبیر و یحیی و آدم
 عبد الملک نهاده من این با خبر را از عبد الملک بن مروان گفتم و خبر دار گردانم عبد الملک بن

مردان گفت که اکنون اندک است تا سیزدهم امینیا و بعد حکم کرو که دارالاماره منهدم سازند
 و نیز در کتابی معتبر دیده ایم و قتیله که سر این زیاد بد نهاد پیش مختار نهاده بود و مردان جمع
 بودند که و مختار شورش را از حاضرین مجلس برخاست که آمد آمد مردمان متفرق گشتند دیدند که
 مار سه نسیاه سه آید خوف بر مردان طاری شد و مار آمد و در سوراخ بینی ابن زیاد بد نهاد
 و آمد و از سوراخ دیگر بیرون آمد سه بار این حرکت نمود و از نظر مردمان غایب گشت و در
 اشامه فی الشراط السابعة منقول است که اگر کسی که میگوید انا المسلمون علی الذین یظلمون الناس و یتشعرون فی
 الارض فساد اولئک لهم عذاب للهم ایشاره به و یزید من بعده من بنی امیه بوده است
 و حیوة الیوان منقول است که چهار کس بعد از موت تکلم نموده اند اول یحیی بن زکریا علیه السلام
 و قتیله زنج کرده شد و حبیب بخارا با قوم خود گفت هایت قومی عیلمون و جعفر طیار بعد شهادت گفت
 و الا تحسبن الذین قتلوا فی سبیل اللہ الابی و سیدنا امام حسین رضی اللہ عنه بعد شهادت و قتیله
 سربارک بر نیزه بود و فرمود و سیدنا امام حسین و قتیله قومی عیلمون و جعفر طیار بعد شهادت گفت
 است که و قتیله نیزه پدید از قتل سیدنا امام حسین و قتیله حرمت اهل بیت نبوی فارغ شد از
 غرور و نخوت شقاوت و قسادت او و زید و زیاد و شد و زنا و لواطت و سود و ارتکاب برادر
 با خواهر و غیره منیات در عهد خویش رواج داد و مسلم بن عقیله را بابت هزار کس بنابر تحریت مدینه
 منوره همین ساخت مسلم بن عقیله در مدینه منوره رفته تمامی شهر را غارت نمود و خانه ام سلمه زوجه
 رسول خرام را تاراج نمود و تا سه روز در تاخت و تاراج مشغول ماند و از حجاب صاحب و جاهت
 و وقار و از عوام الناس ده هزار کس را شمشیر نمود و اطفال آنها را بکشت ساخت و زنان آنها را
 بر لشکر خویش مباح کرد و این در مسجد نبوی صواب بار البیت چنانچه صواب بایر منبر پیغمبر و مسجد
 پیشاب و سرگین کردند و تا سه روز تاراج و از آن در مسجد نبوی نشسته و تمامی اهل مدینه قرار کردند
 سبیدن مسیب خود را و دیوانه قرار داده و در مسجد نبوی افتاد و دیوانه و بیایست از اعمال قبیحه
 و مستکبره در مدینه منوره و مسجد شریف نمودند که زبان اهل اسلام از بیانش آزرده می نماید و بعد

فرج نیز در یک یوبه مغظمه رفته محاصره کرد و از منجیق کعبه مغظمه سبکسار نمود که معین مرم کعبه شکر مجا
 پرگشت دستون مسجد مرا شکست و لباس خانه کعبه را در آتش سوختند و پرده دروازه خانه
 را و تئور سوزان انداختند چید روز بیت الله علیه لباس مانند ساکنان بیت الله و کسال
 اذیت مبتلا مانند با کجمله نیز دید بخت سه سال و هفت ماه بر تخت سلطنت حکمران مانند پانزدهم ربیع
 ششم شصت و چهار روز یک در کعبه مغظمه بدعتا کرده بود همان روز نقاره واج بالاک سپرد و حیوة مجنون
 مرویت که نیز دید پدید رسیدن سی و نه سال مر و در مقبره کباب لیسفر دفن کرده شد و مدت حکومتش سه سال
 و نه ماه بود در کشف الاسرار مسطور است که جناب برالتکاب از جمله امورات که در زبان نیز دیدن محاوره
 واقع گشته خبر او در فرموده بود که اول کسیکه مبدل است من یا شد نیز دیدن محاوره خواهد بود در و بانی
 در مسند خود را از پدر و عمارت روایت نموده که گفت شنیده ام از رسول خدا که میفرمود آدل کسیکه مبدل کند
 سنت مرا شخصی باشد از بنو سبک که او را نیز دید گویند در تاریخ الخلفاء مذکور است آنچه اوقات دی که در
 الیافرقال دل من کس که لکته الذی باج نیز دیدن محاوره و از کباب سپر گفته اند اولاد امجاد امام شهاب
 بر حاکمیت اینج نیز می سپرد و دختر و بر و است این احقر شش اولاد بود و چهار سپرد و دختر و
 ابن طلحه و طبرک شش سپرد و دختر و نسل آن امام بهام از علی بن حسین باقی بمانده و از
 نسل نبات انجناب نسل فاطمه بنت حسین باقی است و آفریدگار عالم از نسل علی بن حسین اولاد
 بسیار پیدا ساخته شرق و غرب عالم را از اولاد امجاد انجناب مملو ساخت حتی که شهری خالی است
 که اولاد انجناب و زان سپهر نباشد و در حبیب اسپر مسطور است که امام حسین شش سپرد و علی بن
 الحسین الاصفه که مادرش شاد و زان بنت یزدجرد بن شهریار بود و علی بن الحسین الاکبر که از علی
 بنت ابی مره غروین مسعود الشقیه تولد نمود و در کربلا شهید شد و جعفر بن حسین که مادر او
 قضا عیم بود و در زمان حیات پدر با جمل طبعی از این عالم انتقال نمود و عبد الله بن حسین
 که در حالت طفولیت نیز خشم تیرگی از معاندین بکربلا شهید گشت و سکینه بنت الحسین که اولاد
 او در باب بنت امیر القیین کلا اسپر است و مادر عید الله بن الحسین نیز در باب دوه و فاطمه

بنت الحسین که از اہم استحقاق بنت طلحہ بن بلیدہ است و در وجود آئندہ و روایات دیگر در این باب نیز در تواتر
 و قاطعیت حسین بن ابی طالب زاید و فاضل بود باز در وجہ الوالدہ بیاج عبد اللہ بن عمر بن امیر المومنین عثمان
 رضا داد و جہش ہزار درم بود و در سنہ یکصد و دہ ہجری انتقال فرمود لکن سکنینہ بنت حسین بن جمال ظاہر
 و کمال باطنی و حسن خلق و جودت طبع موصوف بود و بنابر ان او را عقیدہ قریبش میگفتند و اول در عقد مصعب
 بن زبیر بود و چون مصعب از بیعالم انتقال کرد عبد اللہ بن امیر المومنین عثمان او را بچہ است و پس از نفوت
 عبد اللہ زید بن عمر بن عثمان رہنم صاحب آن سیدہ خادہ مشرف گشت اما بعد از چہ گاہ در سنہ
 یکصد و ہفتاد و ہجری در مدینہ منورہ یا در مکہ معظمہ از بیچمان فانی بملک جاودانی انتقال نمود و گویند کہ بلیدہ
 یا وجہ دیگر یا نزد بلیدہ گذشتہ بدار البوار رخت اقامت انداختہ از کسی بختی نماندہ و قطع منسل گشت و متوفی
 قول و تعالی جانشان کرد و بدان شانیک ہوا البتہ لکم بلع سلوٹی و سلامی الی جناب نبیک اکہ الاطہار و جعلہم
 فی قلبی اہم البتہ سبباً لا جاری من النافصل بستم در بیان ہمای کنیزکان رسول السن و جان علی السلام
 نزد ارباب سیر و اعتماد آن اختلاف است بر و است و فتنہ الاحباب نہ زن بودہ و ہر دایت سرور و المخر و نیست
 زن و بقول بجز الاسلام سبب و چہ ازین بودہ اند درین عہالہ بکر ساجی استراکتا فتنہ اہم رافع زید البرافع
 مولی رسول اللہ و خواہد رسول خدا علیہ الصلوٰۃ والسلام بود و در فتنہ الاحباب سلمی و ام رافع واقع شدہ و گویایی
 مولادہ صفیہ بنت عبد المطلب را جبداً شمردہ اند غیر سلمی ام رافع فارسیہ قطبیہ ذکر وی در سراسر این مختصر
 مسلم کہ گشتہ ام ایلم بن رسول خدا سلمی اللہ علیہ وسلم و شیرین خواہد ہایہ قطبیہ کہ ہر دو را مقبول
 ملک اسکندر یہ فرستادہ ای و در مختصر شیرین را بجمان بن ثابت بن جشید و از طلحہ عبد الرحمن بن جہمان تولد
 گشت رضوی در اصحاب نہاد و است کہ رضوی مولادہ رسول خدا بود و ابو موسی گفتہ کہ ذکر کردہ است و در مختصر
 و دیگر از احوال وی بیان نکردہ ایمہ در مسابغہ کہدہ کہ ابو عمر گفتہ کہ وی خدمت کرد و رسول خدا را رجم
 بالتصغیر و المہام مولادہ رسول خدا چنانکہ ابن سعد ذکر کردہ سایہ در ہما بنقولست کہ وی از مولادہ رسول خدا
 ام ضمیرہ مولادہ رسول خدا زوجہ البضمیرہ و ضمیرہ پسر الشیاست امتہ اللہ بنت زینبہ رضی اللہ عنہا
 را کہ سر مودہ و تشدید شناعہ تا آخر و صفیہ ہر دو خادہ ام حضرت بودند حضرتہ مرایت از سلمی ام رافع

گفت که خدمت کردم رسول خدا صلی الله علیه و سلم من و خنفره و رضوی و میمون بن ساعد و ازاد فرمود که
 همه را ماریه حیده بنتی بن صالح خادم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم است اہم عیال حسن تختانیہ و عجبہ
 رقیہ بنت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و خادمہ آنجناب بود علیہ الصلوٰۃ و السلام خوالہ حیدہ حفص
 چنانکہ در مواہب لدنیہ و در فضیلت الاحباب ذکر نموده میمون بن ساعد و ازاد رسول الله و خادمہ وی ام
 زرعیمہ علیہ در مناقب النبوة سلوٰت کہ از اہل کتب کہ در سیدہ امثالہ مذکور است و ادبہ العالم اہم امین حبشہ کہ پیش
 بر کہ است مولادہ آنحضرت بود کہ از والدہ ماجدہ وی عبیدہ بن عبد المطلب بمیراث رسید و بود و کتبہ گفتند
 کہ از آمنہ مادر بزرگوار جناب سید ابراہیم علیہ الصلوٰۃ و السلام رسیدہ بود و آنجناب وقتیکہ با خدیجہ کبریٰ تزویج
 فرمودہ و از آزاد نمود و ام ایمن را البعید بن عمرو و از بنی حارث تزویج فرمود و از بطن او امین بوجود آمد
 بنابر ان کیفیت او ام ایمن گشت و بعد وفات عبیدہ ام ایمن را آنحضرت بازید بن حارثہ عقد بست ام ایمن
 بن زید از بطنش تولد شد و آنحضرت در حق او میفرمود امی بعد امی و وفات یافت ام امین بعد از شہادت
 امیر المومنین عمر رضی الله عنہ بدست روزگار ایام خلافت امیر مومنان عثمان بن عفان رضی الله عنہ
 صاحب بحر الانساب القدا و جاریہ خیر البریہ صلی الله علیه و آله و اصحابہ و سلم بست و چار شمرده
 اسما کے آہذا ذکر کردہ دیگر حالات آنہا فرو گذار شستہ بناد علیہ فقیر نیز اسما را تحریر فرمایند
 اول ماریہ قبلیہ رضویہ غنیمت میامیہ ترکہ کلخی خضرہ در بیہ مطلوبہ مشار بہ رقیہ مومیہ
 سلمہ کلیمہ مرویہ مقصودہ ماریہ حیدہ بنتی بن صالح خادمہ رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
 امیمہ رضیہ مرعاش را الله اعلم فصل بست و یکم و رد ذکر موالی
 آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم و اصحابہ
 و سلم صاحب نصاب و ازادہ کس را در موالی شمرده و در دیگر
 کتب زیادہ ازین گفتہ اند چنانکہ در روضۃ الاحباب اسامی موالی آنحضرت
 صلی الله علیه و آله و اصحابہ و سلم پنجاہ و نہ بیان کردہ بدین تفصیل زید
 بن الحارث کثیت او ابواسامہ است و بیش ستہی سے شود

بعمر بن سبا بن شیب بن مخنفان و ابی اسامه صاحب رسول خدا و مولی وی صلی الله علیه و آله و سلم
 از سابقین اولین است و مادر وی سعیدت ثمالیه از بنی معن بن طه بوده است و ابو اسامه ثمالی
 هشت ساله بود و حکیم بن خرام بن خویله براسه خدیجه خاتون عمه خود چهارمده در هم خریده بود و
 خدیجه خاتون زید را بر رسول مقبول صلی الله علیه و آله و سلم سپرد و آنحضرت او را پسرخوانده خود و زود
 چنانچه زید بن عمر خوانده می شد تا آنکه این کریمه نازل شد و عویم لایم هم بود قسط عنه الله بخیر و
 این ابی کریمه زید بن حارث میگفتند و وی اول کسی است که اسلام آورد و از ذکر و توفی و آنحضرت
 کناح کرد زید را با نام امین که سوره الفاتحه و اسماء الطمش بوجود آمده و او را زید یا نبیست
 جیش ترویج کرده بود چون زید را طلاق داد آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم با هم امین بن عبد الله
 و در غزه بدر واحد و خندق و خدیجه و خنجر حاضر بود و زید رضی الله عنه از تیر اندزان نامی بود و
 استقامت کرد و زید را رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم هنگامیکه براسه تیره در تسبیح پیران بود
 و امیر گردانید و بهشت سر به و در قرآن مجید نام پیچید که از صفایه سوگزی پندگوش شده است
 چنانکه در قول و سعه تعالی قلما قضی زید منها و طرا و جنابا و زید ششید شد پویم موته که در آن
 روز امیر لشکر بود و عمر وی پنجاه و پنج سال بود اسامه بن زید بن حارثه فطیال اول بسیار است
 و بس است از فضیلت وی که او را حب رسول میگفتند و آن حضرت امام حسن را و او را در کنا
 میگرفت و میگفت که خداوند اسن دوست میدارم و کس را بس دوست دارد تو ایشان را
 و فرمود کسیکه دوست دارد خدا و رسول خدا را باید که دوست و اسامه را و در وقت وفات آنحضرت
 نوزده ساله بود و بعضی هشت ساله نیز گفته اند و مدت عمرش هفتاد و پنج سال بود و در سنه وفاتش
 اختلاف است ابن عبد البر گفته که اصح نزوم آنست که وفاتش در سنه اربع و خمسين در امارت
 معاویه بود و بعضی بعد قتل امیر مومنان عثمان را گفته اند و بعضی بعد شهادت امیر المومنین علی کرم الله
 وجهه گفته اند چنانکه در مدارج النبوة مسطور است **ثویان بن جده** و بعضی موده و سکون جمیم
 و ضم وال او سعه موی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بود و کنیت او ابو عبد الله و زود بعضی

ابو عبد الرحمن واول اصح است از سزا است که موضعی است میان مکه و یمن و بعضی گفته اند
 که از حیر است و رقیه آورده بودند پس رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم او را خریده و آزاد کرده
 همیشه در سفر و حضر در خدمت آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بود تا از دنیا رفت و بعد از رسول الله
 بشام رفت و از آنجا در مدینه آمد بعد از آن بحمص رفته و در آنجا سر می بنام نموده و فاقس و در سینه پناه
 و چهار هجرت بود ابو کبسه مولى رسول خدا بود و در جمله مشاهیر حاضر شد این بشام گفته که وی از
 فاقس است و غیر وی گفته که از مولدین که بود و نزد بعضی از مولدین رض رسول است و در رسول خدا
 صلعم خرید نموده از او فرمود و اسم وی سلیم است و نزد ابن حسان اوس و نزد بعضی سلمه و در نزد
 امیر المؤمنین عمر بن خطاب شد و تا نزد وی وفات یافت و در سینه بسبب و سینه از هجرت انعمه
 بالنعمة والنون والیسین المملکه مفتوحات مولى رسول مقبول صلی الله علیه و آله و سلم بود
 و بعضی الواکله گفته اند و ابو سمرح و ابو سرح نیز گفته اند و معقیب ابن زبیری گفته که کلبا نس
 ابو سرح است و او از ولد سمره بود و اقدی گفته که انس و زخروه احد حاضر شد و بعد
 رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم زنده ماند و بعضی گفته اند که آن در زمان خلافت امیر المؤمنین
 ابو بکر صدیق وفات یافت و مرگست که بود و انس که از وی سیکر و برای پیغمبر یعنی مردم که نمی آمدند
 و استبدان می نمودند حضرت می فرمود او را که اذن کند و الله اعلم خیا که در اصحاب مذکور است صالح
 که ملقب بشفران است مولى آنحضرت بود که عبد الرحمن بن عوف بر سم بدید و او بود و نزد بعضی
 آنحضرت او را خریده و آزاد کرده بود و بعد غره بدر و بعضی گفته اند که در سیرت بدر با آنحضرت با اطمینان
 رسیده بود و ذکره النعوی راجح مولى رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و غلام سیاه رنگ بود
 و استبدان میکرد و بر حضرت و او را مقرر فرموده بود و رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
 بجای یسار بعد قتل یسار که عربین کردند و در باد که قیام می نمود و بر نفل آنحضرت و کا
 اذان هم میگفت برای آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم کنانی المذارج یسار کشته شد و میان غاب
 که ایشان را غنایان گشتند و این اشقیای هر دو دست و رویا کسار قطع کرده بود و در غارها و در زمان انبیاء

آنحضرت با ایشان مانند ایشان که بسیار کرده بودند فرمود رضی الله عنه کذا فی المدارج ابو رافع
 سلم مولی آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم و نام او سلم یا ثابت یا زید یا ابراهیم یا هر
 بود و جرم کرده است بخاری یا نیکسلم نام داشت و مشهور بکنت است و الله اعلم ابو موثقه
 یضیم دفع او و سکون تا و کسر با مولی رسول خدا بود از مولدین مرثیه رسول خدا
 او را خیر فرموده از او کرده در استیجاب همین قدر ذکر کرده در اصابه منقول است
 که ابو موثقه را ابو موسی میگفتند و این قول مختار و اقدی است مولی رسول خدا صلی الله
 علیه وآله وسلم که بود از مولدین مرثیه و در غرره مرتب حاضر شده بود و از مره کسانی بوده
 است که جل عاتقه صدیقه را میکشیدند و الله اعلم ابو الهی رافع نام در اصابه منقول
 است که رافع مولی بنی صلی الله علیه وآله وسلم بود و کنیت او ابو الهی رافع بابی موحده
 و کسر را که خفیه بود و در عجم بکسر میگویند سکون دال و فتح عین جمله غلام سیاه بود که
 رفاعه بن زید بن وهب جذامی بخداست رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم ابراهیم که بود
 و اختلاف است در آنکه آیا از او کرد رسول خدا او را یابنده مردی گفته اند بنده سیاه
 غیر بر عجم بود و قتل شد بخیر و الله اعلم رفاعه بکسر این زید جذامی یضیم جیم منسوب
 است جذام ابو قبیله آنچه از کتب معلوم میشود و نیست که رفاعه مدیست که عجم را بخداست
 آنحضرت فرستاده چنانکه گذشت و اما آنکه مولی آنحضرت است ظاهر نمیکرد و
 صاحب استیجاب رفاعه بن زید بن وهب جذامی را در صحابه ذکر کرده و گفته که قدم
 آورد نزد آنحضرت در صلح حدیبیه در جامعه از قوم خود اسلام آورد و رسول خدا را
 لوا عقد فرمود و ابراهیم و سلم با آنحضرت غلام سیاه مدعیم نام کذا فی المدارج و الله اعلم
 زید بلال بن لیسا است در استیجاب گفته زید مولی رسول خدا بود و روایت کرد حدیث
 در ستفهار و در اصابه گفته زید مولی رسول خدا صلی الله علیه و سلم بود و زید بن بول
 بالموحد و ابو موسی ذکر نموده که اسلم پدر زید بول است بخداست و ابن شاپر گفته که زید و زید

نشسته بود آنحضرت در غزوه بنی ثعلبه بروی کدو فرموده و او را آزاد نمود و در بعضی کتب
اسماء الرجال بطلان مجوزة بجای اهل و اقشده و الله اعلم عبد القهار مولا آنحضرت
بود و او را عبد الله بن عبد الغفار نیز گفته اند و بنا بر گفته که رسول خدا را مولا بود که او را عبد الله
سفینه یونان مکنه ابو عبد الرحمن مولا رسول خدا بود و بعضی گفته اند مولا ام المؤمنین بود و از
ممنوع و او را باین شرط که خدمت آنحضرت کند و سفینه لقب است و در ستم و اختلاف است همان بایدها
بار و نام بعضی را یاسان یا مروح از نولدین ابو اسبست و بعضی از انبای فارس گفته اند و لقب
اول سفینه است که در سفر همراه آنجناب بود و هر که از قوم پیروان بار عاجز می آمد بار خود را بر
او می نهاد چنانچه بار و بسیار شد پس آنحضرت او را البقیه شصت و نه فرمود این لقب بر او باقی ماند و چون
از نام وی استفسار میکردند میگفت که نام من همانست که آنحضرت بر من نهاد و منیخا هم که سوا
نام من باشد و الله اعلم یا لور قبیلگی مجوزة معصومه و سکون داد در آخر از جمله دین آنحضرت
که این هم باریه قطبیه و در رسول مقبول است مقوس او را همراه ماریه اهدا کرده بود و با او را بهر
میس و بغیر راه با او نیز خواهند و اقدیرا با او و اقدیرا صاحب مسطور است که ابو اقدیر مولا رسول خدا
بود و در استیجاب اقدیرا آورده بی لفظ کنیت و شام در استیجاب مسطور است که هشام
مولا رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم ابو حمیر و بعضی ضا و عجمه و فتح میم و سکون یا سعد نام داشت
و نیز بعضی نام او روح و فتح را بن سدر و فتح سین و سکون و زن و فتح دال و حمله یا روح
ابن شیرزاد ضمیری و در استیجاب می آرد که ابو حمیر مولا آنحضرت بود و از وی که خدا تعالی بر
حضرت کرده بود و بعضی گفته اند که اسم وی ابو حمیر حمیری است ابو حمیر حمیری نیز گفته اند و الاول اصح و آزاد
کرد او را رسول خدا و برای وی کتابی نوشته بود که او وصیت کرد بود که این کتاب در دست او
است و در احادیث مسطور است که ابو حمیر حمیری و الله اعلم و گفته اند که این بی ضمیر غیر از ضمیر
مولا سیدنا علی کرم الله وجهه است و الله اعلم حسین بن یونس ابو عبد الله مولا ابن عباس است و آنحضرت
را حضرت میگرد و رسول خدا ام او را یاس عجم خوش خنده و الله اعلم ابو حنیف و دین مصلحتین بر وزن نجیب

عربی نام او حماد بود و در استیجاب گفته که ابو عیسی بن موسی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم است
 و او را صحبت است و روایت است و قاسم بن حمزه گفت ویدم ابو عیسی خادم رسول خدا صلی الله
 علیه و آله و سلم را که خطاب میکرد و سروریش خود را و میگوید که هم ابو عیسی با هم است و در احباب گفته
 که ابو عیسی بن موسی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم گفت مشهور است و اسم او حماد است و الله اعلم
 رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم را احباب گفته که ابو عیسی بن موسی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در نزد کسان
 است که نامهای ایشان شناخته شده است و الله اعلم اسم من عیسی بن موسی را فی رافع بن موسی
 رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم است با اخلا فیکه ده نام است و اسم او حماد است که نام او سلم است
 و در روضه الاحباب اسم من عیسی گفته و در مدارج النبوة در تحقیق سلم بن عیسی بن موسی را فی رافع اختلاف بسیار
 نقل کرده است اشباح و حماد بن عیسی گفته اند موسی رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم مذکور فی موالیه
 حمزه بن عوفه و سکون لون فتح جیم و بین قلم غلام سیاه بود که در حدیث میگفت شتران رسول خدا صلی الله
 علیه و آله و سلم بغایت خوش آواز بود و از آنس بن نافع در مری است که بود بر این مالک که حدیث میکند
 براسه مردان و آن حدیث میکند و براسه زنان و در حدیث اب گفته که حمزه غلام سیاه بود میراند و میگفت شتران
 سواری انسان را مظهرات را در حال حج الوداع و حدیث میگفت و بود حسن الحداد و شتران نیز می شنود و در حدیث
 حمزه بن عوفه در حدیث اب آورده و واقع شده است در حدیث و الله بن الاشیع گفته که شتران رسول خدا
 و لغت کرده است وی صلی الله علیه و آله و سلم شتران را و گفته که بیرون کنید ایشان را از خانه ای خود
 پس بیرون آوردن کرم الله وجهه آنچه را و بیرون آورد عمر رضی الله عنه فلان را این است خلاصه
 مدارج النبوة و الله اعلم با و اسم بیاض و محمد و ذال جمع بلفظ میده مشهور در احباب گفته با و اسم موسی
 ابی صلی الله علیه و آله و سلم کرده است بغوی در موالی بنی علیهم السلام و یقین کرده است او را
 این ع که حاتم ذکر و در کتب تافه نشده و در احباب گفته است حاتم بن خیر منسوب و روح با فتنه
 آنرا کذابان در روایت کرده است ابو اسحق سلیمی و ابو موسی که در حدیث شتران سفیان بن یحضر را
 که میگفت شنیدم حاتم را که میگفت خبرم از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به پیغمبر و زیاده

و آزاد کرد و یو دهم من باوے تا چهل سال و گفت ستمی بود و نفرسیگنت آمد بر و سیمین حاتم
 شمس و پنج سال شیخ میگوید که بر غم و باشد که حاجت که زندگان کرده تا اس باستین و این حال
 است این حکایت خالی از غرائب بنت و مقصودش بهم ظاهرست چنانکه در مدارج النبوة از اصحاب
 نقل کرده و الله اعلم بهر بر لفظ ماه تمام ابو عبد الله مولی رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم
 اعمین قدر در مدارج النبوة مسطور است ز و یفتح در استیجاب و یفتح مولی رسول الله صلی الله
 علیه و آله و سلم لا اعلم له رواثیه بریدین لولا یفتح بایرون سکره ظاهر تجارت روضه الاحیاء
 است که این زید بن ابی العزیز زید جلال بن بسیار است و از کتب اسما و الرجال معلوم می شود
 که زید جلال بن بسیار است و در آنجا گفته زید بن لولا یفتح موصوفه مولی رسول الله صلی الله
 علیه و آله و سلم بود و پدر او را آنحضرت در جرد و غر و لیس آزاد کرد و او را آنحضرت نقل حارثه
 چنانکه در مدارج النبوة مسطور است مستحید بن زید در اصحابه آورده که سعید مولی رسول الله
 صلی الله علیه و آله و سلم و قیل اسم هران و قیل طهمان و قیل ترقیل یاج تالمست و یکم
 قول در نام و سکه ذکر کرده اند و گفته اسل و س فارسی است پس خرید او را و آزاد کرد و اسم سلم
 و شتر را که در خدمت آنحضرت باشد کذا فی المدارج سعید بن کندی و در مدارج مسطور است
 که از و س ذکر نیافتیم چرا که در استیجاب سعید آورده و س نسب و گفت که سعید مولی
 رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم است و سلمان بن زارسی مولی رسول الله صلی الله
 علیه و آله و سلم از نجاشی صحابه و افراد عیاد شد است اگر از سلمان بن زارسی پرسیدند که پدر تو کیست
 و نسب تو چیست سعید موی نسب من اسلام و پدر من اسلام و انا سلمان بن الاسلام اصل
 سلمان از فارس را هریر است و آنچه گفته اند از اصحابان و و س از قومی بود که پرستش
 بسیار ابله سے محمود و سلمان در طلب و تلاش و بین حق برآمده و عیار بگشت تا شاره
 جمال سید المرسلین محمود و سلمان شد و در جایها سعه و ترقیه شد تا آخر بهرست بودی
 و نیزه افتاد و آنحضرت ابراهیم فرمود و آزاد نمود و در غم و س اتوال است بقولی سعه و ترقیه

عمر داشت و نزد اکثر و صد و پنجاه سال و گفته اند که عیسی بنی اسرائیل را در یافتن بود و الله اعلم
 و در قاتلش در سن سی و چهل یا سی و شش سال از بهر ت و از خزان امیر موسی بن عثمان بن
 عثمان رضی الله عنه و گفته اند که بنید و در عهد خلافت امیر المومنین عمر رضی الله عنه و الا و الله و سلم
 صاحب مضامین و مناقب از احباب رسول مقبول صلی الله علیه و آله و سلم است و رسول خدا فرمود
 سلمان من امن ابل ابدیت و انما قال علیه الصلوة و السلام السابق اریحہ انما سابق العرب و سلمان
 سابق الفرس و بلال سابق الحبشه و صہیب سابق الروم رضی الله عنهم و یکے از انست که جنت
 مشرق با ایشان است علی و عمار و سلمان رضی الله عنهم ششمین در مدارج النبوة از استیواب
 نقل کرده که سمعون بن زید بن حاتم القرظی از بنی قریظہ ابوریحانہ حلیف الانصاری و بعضی گفته اند
 مولی رسول خدا و گویند که و سکندر در سجانه است پس رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم پیشو
 بکینت است و بود و سکندر از قتل اسے زها و در نزد حبیب آورد که سمعون بعضی بعین معجزه گفته اند
 و در اصل گفته سمعون پنجین و همتین نیز و بعضی موله نیز و ابوریحانہ ششمین بکینت الا زرسه و
 بعضی انصاری گفته و بعضی قریشی نیز گفته اند و ابن عباس که گفته الاول صحیح عثمان بن عفان
 و سکون التثانیه و در اصحابه مذکور است که عیسان مولی رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم
 ذکر کرده است او را ابن السکن و فضاله بنفتح فامولی رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم از اهل
 یمن بود و جعفر بن خضر نقل کرده که و سکندر در سجانه است پس رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
 است او را در موالی آنحضرت و ذکر کرده است محمد بن سعدان و اقدی و گفت نزول کرد و شام
 بعین قدر معلوم است از احوال و سکندر و در مدارج النبوة مستور است که سبب تصفیة تصفیہ
 و اصحابه گفته کریب مولی رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم بود و محمد بن عبد الرحمن و محمد
 و دیگر رکنید که نام او نامیه بود و پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم نام او را تفسیر و ابی سعید و
 استیواب و اصحابه بسیار ذکر کرده و منسوب و یکی غیر منسوب نیز ذکر کرده و او را گفته مولی رسول
 صلی الله علیه و آله و سلم و ذکر کرده است اما که در تاریخ منشأ پوری کتابیکه قدوم آورد و در زمان

و از پیسرا و درویش است آورده که گفت بود که نام پدر من بانهیمه و بود مجوسی پس شنید ذکر رسول الله
 علیه و آله و سلم و بخت او را پس بیرون آمد بجای رست و قدوم آورد مدینه را پس سلمان مشر و نام
 کرد رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم او را محمد پس رجوع کرد بهار خود و مسلمان و بود گرفته میشد اطوار
 مولی رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم و بود منزل او در مصر و آورده است آنرا ابو موسی از طریق
 حاکم و دیگر محمد بن عبد الرحمن ذکر کرده و گفت محمد بن عبد الرحمن مولی رسول الله صلی الله علیه
 و آله و سلم ذکر کرده اند او را سبطین و عیدان صروری و باوردی و در صحابه و وجه مولی گفتن ظاهر شد
 مگر آنکه مجوسی بود و در بقاء و باقی پسران آنحضرت آنرا کرده باشد و الله اعلم چنانکه در مراجع معتبره
 مستند است نافع و در استیعاب از ابو سائیت منقول است که نافع مولی رسول الله صلی الله علیه و آله
 و سلم بود پس بنون و موصود پسر صبیح و بعضی بیرون غلط گفته اند و در استیعاب مذکور
 است که من او را نمی شناسم زیاد و براین که بعضی از ایشان ذکر کرده اند او را و مولی حضرت
 رسالت پناه صلی الله علیه و آله و سلم و گفته اند که آنحضرت خرید فرمود او را و او را و در صحابه
 از صاحب الجوه نقل کرده که گفت و سه از مولدین مرا بوده نه یک بنون و با بیرون شریک
 و راهبیه نه یک بنی الاسود مولی رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم و در حدیث عائشه صدیق آمده
 که گفت چون بمیش شد آنحضرت در عرض الموت و ابو بکر صدیق با مردم در نماز ایستاد پس بوقت
 آمد و خواست که بیرون آید پس بوسه مسجد غلام میبای او را گرفت که باریا بود از کلام اصحابیه منضم
 شده شود که مرا و بان بنده سیاه بن نهیک بن الاسود است و الله اعلم کذا فی المراجع نفیج بنون
 و قابی صید تصغیر ابو بکر بن نفیج با و سکون کاف در آخر اسم و سه نفیج بن الحارث بن کله و بختات
 و مال مهمل تقنی و نزد بعضی نفیج بن اسیر و نفیج و سکون سین حله و ضم را بحار و غلام و بعضی
 گفته اند که اسم او سیر و بن کلن و بعضی گفته غلام حارث بن کله و تقنی بود و پسر خوانده او
 و مادر این بکره سمیه امه حارث بود و و سه مادر زیاد بن ابی سفیان بود که زن او کرده بود و بوسه
 او را به حیاهلیت و غلاب آمد و بوسه کفایت او و در وجه مکتبه او گفته اند که و قتی که آنحضرت صلی الله

علیہ وآلہ وسلم قلمہ طالیث را محاصرہ فرمود این نصیحت اسلام آورد و بشوق لقا کے آنحضرت خود را
 در چرخ چاہ کر فترت پایان انداخت و آنحضرت اور ابو بکرہ کنیت فرمود و باین کنیت مشہور شد
 و بکرہ چرخ چاہ را گویند و دوسے خود را مولی رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم خواند و جسمائمان
 سے گفت کہ من پر اور دینی شما ام و من مولی رسول خدا ام و اگر مرا نسبت بہ پدر من کنید پس من
 نصیحت بن مسروح ام و بدو دوسے از فضلا سے صحابہ و خیاریان نشان و نزول کر و بصرہ و اولاد شد
 اور اور بصرہ و گوشت گرفت روز چل و پیسج جانب میل کر و قتال با پیسج فریق نمود و وفات یافت
 ابو بکرہ در بصرہ و در سنہ چهل و نہ و نہ و بعضی در سنہ پنجاہ و یک و یا پنجاہ و دو و وصیت کر و کہ نماز کند
 بر جنازہ دوسے ابو ہریرہ اسلمی رضی اللہ عنہ چنانچہ آنکہ در مدارج مذکور است پھر حضرت ابو کیسان
 را اصحابہ گفتہ کیسان مولی البنی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و قتال لہ ہر مزدنی الاستیجاب کیسان
 مولی البنی و قتال ائمہ ہر مزدکنیت او ابابکیسان است و اختلاف است در اسم او بعضی گفتہ اند
 کیسان و نہ و بعضی ہران بعضی گفتہ اند کہ ان الہان اند علم در وان نصیحت و او و سکون را فی الاصحاب و ہر ان
 مولی البنی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ذکر کردہ است از بشیخ و صحابہ و اخراج کر و دست از ہر
 از ابن عباس گفت افتاد مولی بنی از شاخ خرم و ہر پس گفت رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 بیکرہ ہر دوسے را از زمین و دوسے و پدید او را میرا شد اورا پس یافتند و دوسے را و او را و امیران
 و دوسے کہ اسے المدایج ابو ہریرہ بن شد بر طیبہ تصغیر و بی نصیحت ہر ذکر کردہ است ابن خورسہ
 در تہذیب و وصفت کردہ است اورا باین کہ مولی البنی علیہ السلام و این بنی ابواثیلہ و بکرہ است کہ اہم
 او را را شد است و آورد اند کہ نام او در جاپلیت ظالم بود پس گفت رسول خدا و را است
 را شد و را شد و کسل نذر اشتر بن حفص بن عمر بن عبد الرحمن بن عوف و را شد بن عبد رب سلمی
 و در اصحابہ گفتہ کہ را شد بن عبد ربہ را نام غوث بود آنحضرت او را را شد نام کر و ہر دو کنیت
 ابو اثیلہ کہ اورا مولی رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم گفتہ و نام ذکر کردہ اند و ذکر کردہ شد
 ائمہ در اصحابہ و سہیابین نام باین کنیت پہنچ مذکور نیست کہ از فی المدایج و را شد علم ابو صفیہ

فی الاصابہ ابو صفیہ مولیٰ البیہقی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ابو البیانہ فی الاصابہ ابو البیانہ موسیٰ
 البیہقی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و تخریج ابن خبیب در کتاب خود آورده که نام او محرم بود و بلاد ری
 ذکر کرده که از توقیر یمنه است و و سه مکاتب بود و از او اسے بدل کتابت عاجز آمده و خریدار
 رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و آزاد فرمود و ابن ابو البیانہ سوا کے آن ابو النانہ بن محمد البکر
 است کہ نام او رناعه است کہ خود را بستون سبی بر بستہ ابو لقیطیلمہ فی الاصابہ ابو لقیطیلمہ موسیٰ
 رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بود و بنده حبشہ یا نوبے و تا زمان عمر بن زید ماند و صاحب ہستیاب
 گفته کہ ذکر کرده اند بعضی از اہل سیر از مولیٰ و من حی شنائسم او را شیخ میگوید ذکر کرده است
 او را محمد حبیب در کتاب خود و محمد روگفتہ است جعفر مستعقری کہ بود کہ میگرفت و بوان در خلافت
 عمر رضی اللہ عنہ کذا فی المارج فو کہ ان نیز از مولیٰ آنحضرت است چنانکہ در ہستیاب و اصحابہ
 ذکر کرده اند کہ وہ بکسر کاف و فی بعض الروایۃ بفتحها ہودہ بن علی یامی او را پیشکش فرستادہ
 بود و آنحضرت آزاد فرمود و اللہ اعلم و اہل سیر زیادہ از بن موالی آنحضرت شمرده اند و در اینجا
 اکتفا بجلا حصہ روضۃ الاحباب و مارج النبوة نموده عنان شہد نیز قلم را اند کہ خدام جناب خیرالام
 علیہ الصلوٰۃ والسلام معشوف گردانیدم **فصل سبت و وسم** در بیان تعداد خدام جناب
 سید الانام علیہ الصلوٰۃ والسلام در روضۃ الاحباب مسطور است در کتب سیر از خادمان خیر البشر
سبت و ہفت مرد و یازدہ زن بنظر در آمدہ اشہر و الزم خادمان آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 از مردان **اٹھس** بن مالک بن النضر القناری خرجی است کہ نیت او ابو جہرہ بفتح حاء چلہ
 و سکون میم و زائے مدت وہ سال آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را خدمت کرد و در سفر و حضر
 حاضر خدمت مشہر بیت ماندہ و در مقامی مشاہد حاضر بود و و کے آخر موالی است کہ در بصرہ
 وفات یافت در سن ثلاث و تسعین یا اصدی یا ثنین و تسعین و عمرش از صد سال تجاوز کردہ
 بود و بکسر و شش نمزندا و ملک او بوجہ آمدند ہذا و ذکر و باقی اثاث و وفات یافت در زمان
 و یحییٰ بن عبد الملک بن مروان و غسل و ادا و احمد بن سیر بن کہ از موالی و کے بود و بر جنازہ کے

و حاجر مولی ام سلمه گفت خدمت کردم پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم را و شما کرده می شود و از این من
 نفی هم بن ابی ریحان بن کعب استی از و سحر و بیست گفت بودم من که خدمت میکردم رسول خدا
 صلی الله علیه و آله و سلم را ابو الحارث اعمولای آنحضرت و خادم آنجناب است صلی الله علیه و آله
 و سلم نامش بلال بن الحارث مشهور است بکفایت و نزول کرد و حصص را و بعضی گفته اند بلال بن الحارث
 نقل کرده است این را عیسی و تاریخ حمص کذا فی الدراج ابو اسحق بفتح سین مجهول و سکون یح
 و کسر حاء مجهول و قیل بفتح هاء و اسم وی ایاد است مولی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و خادم
 و سکه بود چنانکه در احادیث نقل شده و میگویند که و سکه کشته شد و معلوم شد که چه شد این چنانکه کسان را
 در خدمت آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم صاحب مواهب لدنیه شما کرده است بلال هوزن
 رضی الله عنه فضایل و مناقب بسیار است و در دمشق وفات یافت و بنده عشرين و قیل تخمان
 و عشرين و بضع و شتو سده و قیل سی و شش و خدمت نفقات آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم حواله
 او بود و در حمص یکسری هم و سکون یح و فتح بیستم ثانی و گویند و زخمی موجوده بجای میم خواهر زاده
 نجاشی بود و چنانکه در روایت الاحباب مسطور است و در کتبیتاب گفته که او برادر زاده نجاشی بود
 بود و صاحب قاموس شیر برادر زاده نجاشی گفته و در کاشف نیز یحیی بن آ آورده و گفته که در آنجست
 است و نزول کرد و پشام و وفات یافت پشام و در جامع الاصول و ذخیر الکبیر هم و سکون
 النجار الحی و فتح الباء الموحده این را نجاشی خادم ابی صلی الله علیه و آله و سلم و قیل و در حمص
 یا میم بدل الباء بعد فی الشامین و حدیثیه است پس معلوم شد که قول صاحب روضه الاحباب
 خواهر زاده نجاشی از سر و ست و الله اعلم کذا فی الدراج بکیر بن شد اخ یثی
 نکیر بن موحده نصیبه نصیبه و شد اخ بشین مجر و تشدید ال و خا و مجر چنانکه در روضه الاحباب
 مسطور است در احادیث گفته بکیر بن سداخ و گفته نکیر بن سیکو بنید و بود از جمله کسانی که خدمت
 میکرد و پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم شریک و اسد بن مالک اسدی
 و ثحابه بن عبد الرحمن انصاری و جز بن مالک بفتح جیم و سکون ز و و نزو

نام او ذکر کرده اند تا در سماء الرجال یافته شود و الله اعلم ایا زمان در روضه الاحباب
یا زوده آورده که خدمت رسول مقبول صلی الله علیه و آله وسلم نیکو دنام ایمن حبشیه
نام او برکت است و والده اسماء بن زید چنانکه سابقا ذکر شد در فصل کنیزگان خواجه جبره حفص
چنانکه در مواهب لدنیه و روضه الاحباب ذکر کرده سلمی احم رافع زوج ابورافع بری اولی
صلی الله علیه و آله وسلم صحابی است و مواهب است آنحضرت و خادمه است سلمی الله علیه و آله وسلم
میوه بنیست سلمی مولا و خادمه رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم احم عیاش
خادمه رسول مقبول صلی الله علیه و آله وسلم چنانکه سابقا گذشت امته الشریفت زربیه
ایم نامی و سکون را و کسر موحده و تشدید مثناه تا در آخر دیگر حدیثیه هر و خادمه آنحضرت
صلی الله علیه و آله وسلم اند خضره و زربیه احم علیه و ماریه احم الرباب خادمه ابی
صلی الله علیه و علی آله و صحابه و سلمی احم رافع خرو بیست که گفت خدمت کردم
رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم را من و خضره و رضوی و میوه بنیست سعد و از او که آنحضرت
بعد ایشان را و ظاهر است که این زربیه امته الله ذکر کرده است و الله اعلم فارسیه حیده شنی
صالح این نیز خادمه رسول است صلی الله علیه و آله وسلم و ذکر اینها سابقا گذشت و اینجا ذکر کرد
از مردان و زنان در خدمت آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم بقید قلم آورده اند و در حقیقت
همه صحابه خادمان درگاه و حاضران گاه و بیگاه بوده اند رسول مقبول صلی الله علیه و آله وسلم
هر کس بر خدمتی که میخواست میفرمود و لیکن بعضی متعین بودند و خدمتها هم معین داشتند
چنانکه در مواهب لدنیه ذکر است که سیدنا علی بن ابی طالب و زبیر بن العوام و محمد بن سلمه
و چند کسان دیگر از اصحاب بودند که گردن زدن کاfran که از اعظم امور است در دین اسلام
پایشان میفرمود و برای آنکه گماشته نفقات بود و منقلب دوی خاتم شریف نگاه میداشت
و قیس بن عباد صاحب شرط و کوتوال معین بود و الله اعلم فصل بیست و سوم
در ذکر اسباب اعزام و عجات جناب رسالت صلی الله علیه و آله وسلم در روضه الاحباب

است آرد که عبدالمطلب را سیزده پسر و شش دختر بود و در بعضی میگویند که ده پسر داشت و بعضی
 یازده گفته اند و اما اعمام آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم و عوالم الدنیا از ذخایر العقیقه
 فی منافب ذوالقرنی می آرد که آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم را دوازده عم بودند که پسران
 عبدالمطلب اند عبد الله که پدر بزرگوار آنحضرت است و حارث و ابوطالب اسم و
 عبد مناف است و زبیر که بنت او ابوالحارث بود و حمزه و ابولهب و اسم و ی عبدالمطلب
 است و عقیق ذی نفع غین معجزه و سکون تختانی و مقوم بفتح قاف و دوا و مشدود و صرار
 یکسر ضا و عیبه عباس و قثم بن قثم قاف و فتح مثله و عبد الکعبه و حبل تقویم جیم یعنی شمشیر
 سطر و آرقطی تقویم جیم خا گفته بجنی قید و خلخال و نام او را میوه گفته اند و زبیری پسران عبدالمطلب
 یازده بوده اند و استقام کرده اند مقوم را و بعضی برانند که مقوم و عبد الکعبه یک بوده اند و بعضی تفاوت
 پسران عبدالمطلب ده شمار کرده اند و عقیق ذی نفع و حبل را استقام نموده اند و بعضی گفته اند و قثم را استقام
 کرده اند کذا فی المذایج و کلام درین مقام بسیار است و الله اعلم اما عیال آنحضرت صلی الله
 علیه و آله و سلم و دختران عبدالمطلب هفت اند اعم حکیم و عبد الله و الداء آنحضرت و ابوطالب
 و زبیر و عبد الکعبه و عیضا و امیمه و اروی و بره و عا مکه از یک مادر اند که نام او قاطمه
 بود بنت عمرو بن عابد بن عمران بن مخزوم و صفیه و حمزه و مقوم و خبلی از یک بطن که نام والده
 ایشان اله بنت عبد مناف بن زهره است و عباس و قثم از یک مادر که موسوم بن شیله بنون
 و مثله بر صعبه و عقیق بنت جناب بن کلب بوده و حارث و ابولهب و نهار و زو و خواهر اعیالی تر اند
 مادر حارث صفیه بنت حبیب بن حکیم و فتح نون و سکون تختانی و کسیر و ال و یادر آخر و ابوطالب
 لیلی بن حکیم لام و تشدید موحده مفتوحه بنت باجر بود و از اعمام آنحضرت صخر حمزه و عباس
 مسلمان نشده اند و ابوطالب و ابولهب زمان اسلام را در یافتند اند اما توفیق نیافتند و جمعی
 علما بر این رفته اند و صاحب جامع الاصول آورده که زعم اهل بیت آنست که ابوطالب مسلمان
 زو نیارفته و الله اعلم بصحته کذا فی روضة الاحیاء و المذایج و از عیال جناب رسالت پناه

صفیه که مادر زبیر بن العوام است مسلمان شده با اتفاق و او را از جمله مهاجرات شمرده اند و در
 بقیع دفن کرده شد و اما اروی و عاتکه در اسلام اینها اختلاف است و ابو جعفر عقیلی باسلام
 ایشان رفته و ایشان را در رزمه صحابه شمار کرده و اما این اسحق گفته که مسلمان نشده مگر صفیه
 و امشدا علم و مناقب سیدنا حمزه و عباس رزم بسیار است اما حمزه کنیت او ابو عماره و سیدنا
 لقب او است و اسلام آورد در سنه ثانیة البعث و نزد بعضی در سنه سادسه مکه روز قبل از اسلام
 امیر المؤمنین عمر بن الخطاب رزم و اول رانیکه آنحضرت برای مسلمانان عقد فرمود و رایت حمزه بود
 و اول سربیه که بعثت فرمود سربیه و س بود و آنحضرت فرمود که بهترین اعیان من حمزه است و گفته
 شهادت حمزه و شهادت ابراهیم و او در غزوه احد مشهور و معروف است و قاتل سیدنا حمزه و حشی نام
 داشت که بعد شهادت سیدنا حمزه اسلام آورد و سهند و جاپوسیان جگر سیدنا حمزه بعد قتالش بجایید
 و ایضا که در خوش نمود و عمر شریفش روز شهادت پنجاه و نه سال بود و از رسول خدا صلی الله علیه
 و آله و سلم کمان بود چهار سال و در بعضی کتب دو سال گفته و دفن کرده شد حمزه و خواهر زن او
 او عبد الله بن حبش در قبر واحد چنانکه در مواهب لدنیة مستور است و بعضی از علماء عقیده آنکه نام او
 علیه الصلوة و السلام بر حمزه نازل گرد و جنازه هر یک از شما را که می آوردند به پهلوی حمزه
 نهاده یا او را صلیوة قیام می نمود چنانچه هفتاد و گشت بر حمزه نازل گرد و نه شده و قوی آنکه آنحضرت
 بر شما نازل گرد و آنکه اردو معتبران ساقی ترجیح این قول نموده اند و با اتفاق ارباب اخبار
 شما را این آنکه بشویند و برها بموضع دفن فرمودند و العلم عند الله اما عباس بن عبد
 کنیت او ابو الفضل است بسبب فضل که اکبر اولاد او است و بزرگتر از این عباس بود که نام
 او عبد الله است و نام مادر عباس شیله بنت حبیب بن کلب بود گویند که س اول
 عربیه ایست که بیعت الحرام را و پیاد هفتاد کسوت پوشانید و سیدنا عباس رزم جلیل و طویل اقامت
 و سلیم بود و گویند در شت چنانکه آورده اند که قاضی عروص بدوش ابن عباس میر سید و ابن
 عباس بدوش عباس و عباس بدوش عبد المطلب و بعضی در وصف و معتدل نیز نوشته اند

و نظام آنست که در او از معتدل انعام بود و تو اندک اعتدال و ترجیح اعضا و اجرام او باشد
و الله اعلم کذا فی الدار برج و ولادت و سه قبل از عام الفیل نبیه سال و اسن بود از آنحضرت
صلی الله علیه و آله و سلم بدو سال یا سه سال و سه رخصی الله عنه رئیس و قریش بود و پس
بعوض بود و عمارت مسجد الحرام و ظاهر آنست که تعمیر مسجد و خیر داری آن مراد باشد و منصب
ستائیت مسجد حرام نیز بدست کفایت و سه بود و سیدنا عباس رزم اصغر اعمام آنحضرت صلی الله
علیه و آله و سلم بود و اسلام نه آ و روزی از اعمام آنحضرت مگر عباس و حمزه و چنانکه سابقا گذشت
و گفته اند که عباس رزم اسلام خود را پوشیده میداشت و با بیشتر کان یک جبراد فخر از یک سیر
آمد و در روزی در مسلمان شد و چون آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بفتح مکه برآمد و سه
رخصی الله عنه نیز از مکه بجهت کرد و در آنرا می راه از آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم ملازمت
بود و رخصی گفته اند که اسلام آورد و عباس پیش از فتح خیبر و پنهان داشت اسلام خود را
و از آنرا که و اسلام خود را روز فتح مکه و حاضر شد و رحین و ولایت و بیک و گویند که پیش
از بدر نیز مسلمان بود و در کتاب انصاف ایل آورده که ابورافع چون بشارت داد آنحضرت
صلی الله علیه و آله و سلم را با اسلام عباس آنحضرت م آزاد کرد و ابورافع را و بود آنحضرت صلی الله
علیه و آله و سلم که انحر از و اکرام و تعلیم می نمود و عباس ابجد از اسلام و آنحضرت فرمود
او را که بود و تنی ترین و حیران ترین مردم بود و فرمود که عباس عم من و صفت پدر من
است هر که ایند کند او را تحقیق ایند کرد و مرا و ستایب و فضایل سیدنا عباس بسیار است
و در کتب حدیث منقول است و وفات یافت سیدنا عباس و خلافت امیر مومنان علی
بن عثمان رضی الله عنه پیش از منقل و می بدو سال روز جمعه و دوازدهم یا چهاردهم
از حبیاد رمضان سنه سی و دو یا سی و سه و هجری هشتاد و دو سال یا هشتاد و سه سال
بود و سی و دو سال ازان و با اسلام بسیر فرمود و در بقیع دفن کرده شد رضی الله عنه
فصل بیست و چهارم در ذکر تقدیر وضع و اخوان رضا علیه جناب رسالت صلی الله علیه و آله

جمله از باب سیر ناقص اند که اول ثوبیه کثیر ابولیب مرصعه بود و این ثوبیه آنست که چون
حضرت متولد شدند بشارت بابولیب رسانید و ابولیب او را آزاد کرد و ثوبیه آنحضرت
صلی الله علیه و آله و سلم را شیر داد و غرو لیست کرد و زرد و شنبه عذاب از ابولیب برداشته
می شود و اسلام ثوبیه مختلف فیه است این سدر را و در صحایب است شمره که زانی رو فتیله است
و در کتب تاریخ مسطور است پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم اگر ام میفرمود و ثوبیه را از رویه
برای و صله و کسوت بکنه انعام میفرستاد و ثوبیه بعد از خروج آنحضرت صلی الله علیه و آله
و سلم با خدیجه کبری بخدمت شریف حاضر میشد و خدیجه کبری رضی الله عنها اعزاز و اکرام و
می نمود و ثوبیه بعد فتح خیبر در سال هفتم از بهجت از پنجهان نقل کرد و چون خبر و فالش
بحضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم رسید آنحضرت تحزن و تاسف بسیار فرمود و پرسید
که از قرا تبه الا آن او کسی مانند است ابواب حتی گزاری سدر و دیگر و انتم گفتند کسی نیست
و در روضه الاحباب آمده که آنحضرت چون در غزه فتح بکنه تشریف آورد و پرسید که از
خویشان وی کسی هست بچکس را نیافتند و در روضه الصفا و فوات ثوبیه در سال فتح
حنین نوشته و الله اعلم و هم حلیمه سعدیه بنت ذویب و نام او ابو ذویب است
سعد بن بکر بود و حلیمه سعدیه شریف و کریم قوم خویش بود و بعد ثوبیه آنحضرت صلی الله علیه
و آله و سلم را شیر داد و ابل تاریخ آورده اند که حلیمه بعد از آنکه خدیجه کبری بشارت فرستاد
حضرت مشرف شد که آمد و با نسرو ملاقات نمود و از قحطی و آوارگی خویش شکایت کرد و سید عالم
صلی الله علیه و آله و سلم حال او را بخت کبری بیان فرمود و جناب خدیجه کبری چهل گوسفند
و یک شتر بخلیمه بخشید و او ثوبیه خویش بازگشت نمود و آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم
نهایت اعزاز و اکرام حلیمه میفرمود و اسلام حلیمه نیز مختلف فیه است و در روضه الاحباب
از بعضی متاخران من سیر آورده که ابن حبان الصحیح حدیث کرده است که دال است
بر اسلام و صاحب استیعاب او را از صحایب است شمره و در بقیع قبه ایست خورده که آنرا

قبه حلیمه سعدیه میگوید زیارت میکنند و اما اخوان و اخوات رضاعی آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم حمزه عم آنسر و علیہ الصلوٰۃ و السلام ابو سلمه بن حمزه و ابی اسحاق ام سلمه مادر او پیره بنت عبد المطلب عمه آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بود و شیر واد ایشان را و آنحضرت علیہ الصلوٰۃ و السلام را ثویبه جابرہ ابولہب بشیر مسروح بن ثویبه پسرخود و ثنات چهار سال و ابو سفیان بن الحارث ابن عم رسول مقبول و نیز برادر رضاعی آنحضرت ست شیر واد او را و آنحضرت را حلیمه سعدیه و حمله اولاد حلیمه سعدیه اخوه و اخوات رضاعیه آنحضرت ۲ بوده اند و اہم این حبشیمہ کہ نامش برکت است حالش سابق گذشت و بعد انتقال منہ مادر بزرگوار آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم ام ایمن حضانت آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم سے نمود و چنانکہ آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم در حق او فرمود ای بعد از من و یتیم و یتیم حلیمہ سعدیہ نیز حضانت آنحضرت با حلیمہ مادر خود میکرد و الله اعلم فیصلہ است و پنجم در ذکر حارسان حضرت رسول انصاریان صلی الله علیه و آله و سلم علماء لغت گفته اند کہ حرس و حراست پاس شوین است و نگاہبانی کردن حارس پاسبان و روضۃ الاحباب و خلاصہ السیرت کس را از حارسان آنسر و صلی الله علیه و آله و سلم شمرده اول ایشان سعد معاذ انصاری اشجلی اوسی از بچہ صاحب و اکابر ایشان است اسلام آورد بدینہ میان عقبہ اولی و ثانیہ نیز دست معیت بن عمیر و خانہ ایشان اول خانہ است از انصار کہ اسلام آوردہ شد و سے مقدم و متاع و شریف بیان قوم خود بود و رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم اورا البید الانصار التیمیہ فرمود و حاضر شد در غزوہ بدر و احد و با آنحضرت در روز احد ثابت ماند و خراست نمود و آنحضرت را در روز بدر و قتیکہ عریشی پر اسے آنحضرت ساخته بودند و آنحضرت در عریش بخواب رفت و سعی بن نعا و حراست آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم میکرد و شیر واد را کل او روز خندق رسید و بعد از یکاہ وفات یافت ابو بکر الصديق نیز در روز بدر عریشی کہ بر اسے آنحضرت ساخته بودند تیغ بر ہنہ آمیختہ بر سر مبارک آنحضرت

ایستاد بود تا میحک از مشرکان بر سر دست صلی الله علیه و آله و سلم بر سر چنانکه ابن السماک
 در کتاب الموافقة ذکر کرده و عجب که در روز غنّه الاحباب ذکر جناب صدیق و خراسان کرد
 و در تاریخ النبوة ذکر کرده که عریش خانه که در بوستان با از حوب و یک سازند و در سایه و سکه
 اسایش نمایند و اکثر از یک و چوب خراسان سازند و در بنایه العریش کل الاستیقل به آمده است
 و سعد بن معاذ با جمعی از انصار و یسرون عریش بودند و حراست و محافظت آنحضرت میکردند
 و ابو بکر صدیق همراه آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم اندرون عریش بود چنانکه در روز غنّه
 مستور است فی این جمیل در حیوة الحیوان منقول است که توحید و کتاب بهایه و سایر
 احکام ذکر کرده و صناعت و پیشه بر قوم بیان نموده و صناعت قریش بن بطریق نوشته که سیدنا
 ابوبکر بن الصدیق پیشه نزاری میکرد و سیدنا عثمان بن عفان و طلحه و عبد الرحمن بن حوف نیز
 همین پیشه می نمودند و سیدنا عمر بن الخطاب دلالی میفرمود و ریان بالیج و شتری و سعد بن
 ابی وقاص را پیشه را تیرگر بود و ولید بن مغیره حدادی میکرد و عقیبه بن ابی معیط پیشه
 خنّاری و شفته و ابوسفیان بن حرب بنانیت و اوام میفرودخت و عبد الله بن جندب بن پیشه
 نخاسی کنیزکان میکرد یعنی در بازار کنیزکان را میفرودخت و تضرع در حرب عواد بود یعنی
 عواد میساخت و سکه نواخت آنرا و حکم بن عاص خنّاء بود یعنی بر راحی میکرد و خنّکس دیگر نیز
 این پیشه می نمودند و اندر جریش بن عمرو و خنّاک بن قیس غری و ابن سیرین و عاص بن دالی
 پیشه بنیطاری میکرد یعنی علاج شتران می نمود و عمرو بن عاص خنّاء بود و همین پیشه اوام میفرود
 بود و زبیر بن العوام پیشه خیاطی می نمود و عثمان بن طلحه که کنیز خانه که حسب سیر و سکه
 جناب رسول مقبول صلی الله علیه و آله و سلم نزد خود داشت و قیس بن محرمه این دو کس
 نیز خیاطی می نمودند و ابوبکر بن ریان و راق بود و جناب ابن ابی صفیه با عثمائی میفرمود
 و عقیبه بن مسلم که فتح بلاد عجم و او را از انصر کرده بود پیشه جالی داشت و سفیان بن عتبّه
 پیشه معلمی داشت و چند کس دیگر نیز این پیشه داشتند و خنّاک بن مزاحم و عطا بن ابی بلح

و محمد بن مسلمہ جناب رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را روز احد ہر است نمود و ذات
 سند است اوسیع و اربعین و ہوا بن سبع و سبعین و اللہ اعلم و کوان بن عصب را اللہ
 بن قیس ابن را در مواہب لدنیہ ذکر نموده و در روضۃ الاحباب مسطور است کہ محمد بن
 مسلمہ و کوان بن عبد اللہ بن قیس حارس آن حضرت بودند و را احد اما سابقاً در قصد احد
 گفته کہ چارہ کس از اصحاب پیش آن حضرت باقی ماند نہ ہفت از ہما چہ ہفت از انصار و ہر دو
 فرقه را شہیدہ و در آخر گفته کہ گویند محمد بن مسلمہ نیز از آنچہ بود و ذکر کوان بن عبد اللہ بن قیس
 اصلاً نکرده و نیز در شجاع و اصحاب و کوان بن عبد قیس گفته نہ ذکر کوان بن عبد اللہ بن قیس
 گفته و دوسے شہید غزوہ احد است و در شجاع گفته کہ حاضر شدہ عقبہ اولی و ثانیہ را بعد از ان
 بیرون آمدہ از دینہ بسوے رسول خدا بود و با او در مکہ و میگفتند او را ہما جری انصار و شہید ہوا
 و قبل احد شہید او در ہر دو کتب ذکر حراست و نیست مگر آنکہ ذکر کوان بن عبد اللہ بن قیس
 کہ حراست بود آن حضرت را دیگر یا شدہ یا نہ نشود و اللہ اعلم کذا فی المہارج زیہی بن الحوام
 بن خولید بن اسد بن عبد العزی بن قیس بن کلاب الاسدی القرشی و نسب وی ہنسب
 شریف رسول مقبول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در قصبی الصاقی مے باید و تا در وے نیست عبد
 حمہ رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و ام المؤمنین خدیجہ کبری بنت خولید حمہ زہر و اسمائت
 ابی بکر صدیق زوجہ وے بود و نیست وی ابو عبد اللہ است و اسلام آورد و بہر امیر المؤمنین
 ابی بکر بن الصدیق در زمانیکہ شانزدہ سالہ بود و سببے گویند بہت و پنج سالہ بود و در اخایہ
 و وارادہ سال و بہت سال نیز روایت کردہ و ہجرت کرد و بجانب حبشہ و حاضر شد بدر را
 و مشاہدہ را کہ بعد از وے بوقوع آمد و با آن حضرت روز احد ثابت ماند و روز خندق رسول خدا
 حراست کرد و وے یکی از ان دو کس است کہ بشارت داد و پیغمبر خدا ایشان بہشت و یکی
 از ان شش کس است کہ شورے گذشت امیر المؤمنین عمر رضی اللہ عنہ خلافت را در میان
 ایشان و او رضی اللہ عنہ در از قامت خفیف اللحم سم کثیر الشعر بود چون سوار میشد خدا میداد

یا یامی او بر زمین و بر غلام داشت که خراج میدادند و او را در لشکر میگردانیدند و خراج را در
 خانه چیزی از آن خراج دهنی آورد و دومی اول کسی است که در راه خدا شمشیر کشید گفت رسول خدا
 بر پیغمبر احوال است و حواری من از امت من زیر است و در روایتی از پیغمبر را باطلی فرموده است
 کحل بی حواری و انما حواری و حواری رجب و محب و محب را گویند چنانکه پیغمبر را حواری
 بود اند و شمشیر روز جمل سه است و نیشین و پود و عمر و سه و سه است و چهار سال و در آن کرد
 شد بودی السباح بعد از آن عجز و نقل که شد و در عن ایحایه رسول شد و سعد بن ابی وقاص
 و نام ابی وقاص مالک است و وی با آن عجز و بیشتر و آخر ایشان است و در موت و یکی از ستم شوری
 و رویت کرده است از آن حضرت بسیار و دومی اول کسی است که نیز انداخت در راه خدا شیعیان و کسانیکه
 فتح کرد و عراق را و از جانب پیغمبر المومنین عمر بن الخطاب و ابی کوفه شد و کوفه را پناهنده و کوفه از
 بلاد اسلامی است که در زمان خلافت عمر بن کوفه شد و دومی از مشهور بحال است بود این است
 دعای آن حضرت بود که فرمود اللهم تعجب سعدا اذا دعاک و اسلام آورد و بعد از آن دعا که یا نوزده
 سالگی بردست خلیفه پیغمبر صدیق اکبر و در حاکم مشاهیر شریف است و وی در این و مالک و عجم
 فتح گشت و بنیاد و اکاسره منهدم گشت و مناقب و فضائل وی بسیار است و نزدی از چار بر است
 میکند که بیش از سینه نیست رسول خدا پس فرمود آن حضرت این خال من است پس گو که بناید آمد که این خال
 خواندن آن حضرت سعد را با اعتبار نیست که وی از اولاد عبد مناف بن زهره است و آنند مادر شریف است
 صلوات بر او و اولاد او است و هنوز هم از احوال آن حضرت بوده اند و نسب و درم با نسب رسول خدا و در کتاب
 بن مره اتصال می یابد و منسوب میشود بزهره بن کلاب و او را راقرشی زهری میگویند و منسوب
 وی با نسب عبد الرحمن بن عوف در زهره می پیوندد و از وی زهره و سیت که میگفت که از رسول خدا
 عرض کردم که من کدام کس ام یا رسول الله آن حضرت فرمود تو سعد بن ابی وقاص بن مالک بن مره
 بن عبد مناف بن زهره هستی بر کسی که خلافت این گوید پس بر آن نسبت خداست چنانکه از ابن عباس در
 ریاض النضر نقل کرده و نام مادرش برویت بنجر الانساب حمید بن سفيان بن عبد الشمس بود چنانچه

[illegible]

یما شهید شد ابو ایوب الانصاری الخزرجی البخاری المدنی و هو خالده بن زید
 بن کایب بن ثعلبه بن عبد عوف بن حاتم بن مالک بن البخار بن ثعلبه بن عمرو بن الخزرج که
 بنی اخیال عبد المطلب بن هاشم جد امجد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بود و خزرج بن حارث
 بن ثعلبه بن عمرو بن عامر بن امر القیس بن ثعلبه بن یزید بن اد بن لاد بن امرث بن نبت بن ملک
 بن زید بن کلمان بن سبا بن شحیب بن یعرب بن قحطان بن هود البلی بن شالخ بن ارفخشذ
 بن سام بن نوح بن کمل بن متوشلخ بن اوریس بن نردون بن هابیل بن قینان بن انوش
 بن شیت بن آدم علیهما السلام و تاریخ و فاء الوفا علی امام مسمومی منقول است که ارباب
 تاریخ را در نسب قحطان اختلاف است اکثری بر آنند که او عامر بن شالخ بن ارفخشذ بن
 سام بن نوح علیه السلام است و بعضی بر آنند که او از اولاد هود است و نزد بعضی از خویشی
 و بعضی گویند که بر او زاده هود بود و روز سیر بر یکبار گفته که قحطان از اولاد اسمعیل است و ابن قحطان
 بن اسمعیل بن قحیم بن نبت بن قیدار بن اسمعیل علیه السلام است و غیر و تاریخ مذکور است
 که امام الانصار بقول کلبی قبیل بن نبت بن عمرو بن حقیقه و عمرو بن جهم از نبت الارثم بن عمرو بن شیب
 بن عمرو و تقیاً و نزد بعضی نبت کامل بن عذره از قضاعه بوده است و ارباب تحقیق قول
 زبیر بن بکار از شیب و او میگویند که انصار از اولاد اسمعیل علیه السلام اند زیرا که رسول خدا
 صلی الله علیه و آله و سلم فرموده که الانصار رحمة من الخانی و ابی ایوب رضی الله عنه مناقب
 و فضایل بسیار و او و ترویل فرمودن جناب رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بعد
 از هجرت بخانه و کس و اقامت نمودن آنحضرت در آنجا تا بناهای مسجد و مشهور است ابو
 ایوب بصاحب محل رسول الله صلی الله علیه و آله و اصحاب و سلم و حاضر شد ابو ایوب
 در عقبه و بدر و احد و خندق و بیعة الرضوان و جمیع مشاهد فاضله ابا رسول خدا صلی الله
 علیه و آله و اصحاب و سلم و در هیچ غزوه شرکت نکرد و حجت است بنور ابی ایوب رسول خدا
 صلی الله علیه و آله و سلم را در شب عروسه صفیه در غزوه خیبر که ارشاد میبود عوف بن مالک

تمام داشت و استخوان کرد و او را علی مرتضی در وقت خروج خود بسوی عراق و این آفت
گفته که ابو ایوب و جنگ جمل و صفین با علی مرتضی حاضر شد و بود و صاحب مناقب و مناقب و
صحابی جلیله و پیغمبر رسول مقبول بود و عرضست که ابو ایوب با پیغمبر علیه السلام قرابت
قریب داشت و تاریخ هفت اقلیم و در ذیل فکر بدین مثنوی را و الله شرفا مستطیر است
که ابو ایوب انصاری از رؤسای آن بزرگوار و مقدس بود و حضرت در سال اول از هجرت هفت
ماه بخانه وی بسر برد و انصار از بزرگان و لشکریان و یارانیکه از ایشان در این جهان بود از ابو ایوب
و حضرت و احوال بسیار نسبت بقرابت رسالت با او بفرمود و نیز فرمودی است که با ششمین بن عبد
مناف بهی نیست عمر بن ابی سفيان بخاری را و از کجارج خود آورد و در عهد المطلب از لطف حق تعالی بود
آمده بی بخاری از ابو ال محمد المطلب جدا میگردید عالم علیه السلام بود و اندوه وفات یافت
ابو ایوب و قسطنطین از ارض روم در سنه شصت و یک و یا اندکی پیشتر و یا شصت و دو و یا شصت و سه
در زمان امارت معاویه بن ابی سفیان زبیر است یزید و چون معاویه یزید را واسطه
و ابی شکر و قسطنطین میفرستد که واسطه ابو ایوب گفت چه شد مار که بر با جوانان اسیر
گردانید و شدید و چون در آن غرور شهید شد یزید بن معاویه بعبادت او آمد
و گفت و حینت کرد که ابو ایوب وصیت فرمود که چون بمیرم کفن و سپید مرا بجهده
حکم کن مردمان را که سوار شوند و در زمین حورو سپید کنند تا آنکه محل یابند و دفن کنند
یزید بن معاویه وصیت او را بجا آورد و حکم کرد و یزید مردمان را که بر تبر ابو ایوب
اسپان برانید تا اثر می از قبر می باقی نماند ظاهرا این امر از برای آن کرده باشد
تا انصار دست دراز نکند و تمسک قبرش نشانند یا این امر از جمله خباثت
و شناجیح اعمال و بوده باشد زیرا که عداوت سابقه با وی رضی الله عنه داشت و در
خلاصه السیر طریقت که در غراری روم ابو ایوب شریف رشت و در قسطنطین مدفون
گشت و یزید بن معاویه بنا بر عداوت اسپهبد قبرش براند تا آنکه محو کرد و آمل

و در هرگاه باران خواست بر او بشکافت و قدرت الله در میان باران و آتش را مستجاب کرد
 تا یک چنین روایت میگردد که گفت رسید و دست کردیم از جسدی که در دست است
 از نه بشیر ابو الیاس عفی الله عنه نیز از و بترکت بداد پادشاه سیرت بر سر او است و در وقت
 که قیامی از او را در ایستادند در بلخ در بیندیشی مختلف روایت کرده اند اما درین روایت
 آنچه درست و یقینی در حدیث اهلوسنت افتاده نموده بر این گفتا کرده شد نقل میکند از قیام
 از او را در یحیی بن عثمان که بقول اکثر مورخان پیشتر شایخ بن ابراهیم بن سبام بن ابی
 علیه السلام بود در ولایت یمن بار من سبام که وصف حال او در قرآن مجید مذکور و سباده
 طیب موسوم گشته روزگار با جمیش و کاهراتی میگردد و از سب که زمین ایشان
 است تا زمین شام چنانچه منطوق کلام منجز نظام است مواضع و قربات مستجاب بسیار
 و عمارت متصل رفته بود یک مسافر ان این راه را به نیامی اسباب سفر و فکرا و تدبیر
 منزل حاجت نبود و سنت که خفایا می اندازد از خانه بر می آمدند و سباده بر سر
 نهاد و دستها بر میان ریس در کار داشتند از دیر و در خان میگذاشتند سباده ای چنانچه
 چیدن میوه پاک از درختان فرو می افتاد و میگذاشت چنین زینت باین حالتیکه شنیدی
 بطول و عرض در راه را با او و مردم اند بار همه بر کله واحد اتفاق داشته
 و در مقام امن و مستقر آن بودند از آنجا که کافر نشسته فاحش شناسی لازم حال آدمی زاد
 افتاده است قدر این نیست ناشناخته از خدا عز و جل است که ابا وانی و عمارت
 ولایت ایشان کمتر شود تا بر کوب رواج و مراکب قطع منازل و طی مراتب بکنشند
 و بجل ز او و شباه سفر و او تفرج و تنعم بدیند قادر و درختان از جل جلاله در اجابت
 این دعا تجیل فرموده عا که قهر و استلار امتوجه بلا و ایشان ساخته صورت
 انتظام احوال معیشت ایشان را بدست تفرقه داده لکن کشتند و تنعم از تنعم
 خدا بدین سبیل هم که بعضی مفسران آنرا بفرستند تفسیر کرده و بعضی باین

طبع باز آورده و بار ایشان فرستاده و سدری را که در طول فرسنگ و فرسنگ
 بقوله لقمان اکبر عادی و بر و استی سباین شش بر یکد سبیل تا مد ولایت بن
 بسته بود و در سبب شکست بخار یک آورده اند سنگی را که پیاده مردم پر قوت قوت گردید
 او را شش طبعی ازان سدری سبک و اولاد کلمان بن سبا اکبر و سبای بن یمن بودند
 از میان ایشان عمرو بن عامر را اسد انیس ترویزر گتر بود و بکثرت اموال
 و اولاد بر همه فائق و سر آمده و زوجه او که طبعش خمیر به نام داشت کامنه بود پیش
 از وقوع واقعه نقب سدر بعضی آثار و علامات که معرفت آن مخصوص اهل
 کمانت و عرفان باشد در یافته ازان جمال خبر داده بود و تحمیر و بمقتضای اخبار
 او و حکایت سر و ج ازین دیار سببم گردانید لیکن چون بر آمدن او از میان اقوام
 بے سببی که معلوم ایشان گردید و مستبعد و مستحکم بود و حیل و راین باب انگیزت
 تا به سانه جلای وطن گردید و بیتی داشت که سالها در طلال ترسیت او برورش یافته
 بود و او را در خلوت بطریق مواضع گفت که چون روسای قبیل حاضر باشند
 با من در سخن منازعت کنی و اگر از من نسبت بتو بپایستد تو برابر آن زیاده از
 حد اعتدال روی تا مرا در اختیار جلای وطن عذر می صریح در میان مردم
 پیدا شود از برای توطیه و تمهید این خیال طرح ضیافت در میان افکنده و سبای
 قبیل را دعوت نمود و در ایشان میجاورت بمقتضای مواضعی که با آن یقیم داشت
 سخن گفت یقیم در برابر آن سخنت تر ازان آورده و طپا سنج بروی وی زد و در مجلس
 برخاست و گفت و گیر مرا در این دیار مجال اقامت تنگ آمد یقیم که سالها پرورش او کردم
 با من چنین در آمد و دیگران خود چه کنند تا همه عرض و عقار که در ملک و بود بعضی بازارا تبلیع و ابل
 و ابل قبیل به ابل و اوت و شامت این یقیمت مشهور همه اسباب او را در حال
 بخریدند و همه را به سبزه و سبزه که همه اولاد و سبب یقیمت به بودند با طایفه

[illegible]

حکمر توحید علاقه محبت و اثبات باطن و وجه و او کد طرق ثبوت و رسوخ یافت چنانچه ابی کریمه بابا ابی الدین
 آمنوا ذکر و النعمه اللہ علیکم اذ کتم اعداؤکم الف بین قلوبکم الایہ اذان معنی خبر مسید بہ و تبدیل عدوت
 اوس و خیر ج بخت سیکے از خواص زبان اعجاز نشان حضرت خاتم الانبیاست صلی اللہ علیہ
 وسلم این است کیفیت سکونت انصاریں و ارالابرار بر وجهیکہ معروف و مشہور است و ہذا
 و روایت نامہ نوشتن شیخ متضمن سلام خود و سپردن بشا مولیٰ یہود کے کہ خدمت حضرت
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم رساند و اگر خود زبان ظہور نبی آخر الزمان عتیام اولاد خود را بطن ابطین
 وصیت کند و سیر و سازد کہ بخدمت آن سرور رساند چنانچہ ان نامہ بعد مرور ہزار و پینچا ہ
 و ستمہ سال تا بابا ابی یوب انصاری کہ از اولادش در پشت لبست و یکم بود رسیدہ و ابی یوب
 حسب وصیت آن نامہ را بخدمت رسالت پناہ علیہ الصلوٰۃ والسلام رسانید اکثر
 ارباب سیرانند صاحب تاریخ ہفت اقلیم و مصنف درج الذر و در تفسیر حسینی و صاحب
 روضۃ الصفا و غیر ہم در تصانیف خود ہا درج ساختہ اند و ابی یوب انصاری را در اولاد و شایع
 یہودی ذکر کردہ اند اما اہل تحقیق در مولفات و مصنفات خود ابی یوب انصاری رضی اللہ عنہ را در اولاد
 شامول یہودی نہ نوشتہ اند چنانچہ ابیام نووس علیہ الرحمہ در کتاب تہذیب الاسما
 واللغات و صاحب الساب سمعانی و دیگر علما کے کرام کہ باہر الساب اند اسب ابی یوب را
 در کتب خود نہ بچیکہ درج رسالہ کردہ ام نوشتہ اند و شیخ محدث دہلوی در جذب القلوب افادہ
 میفرماید کہ از غریب اخبار آنکہ بعضی از مورخان آورده اند کہ چون شیخ بہ لشیر حاکم مشرق
 بر آمدہ و را و بحدینہ افتادیکہ از سپہان خود در بن مقام تجلافت نشانندہ متوجہ شام و عراق
 شدہ اہل مدینہ سپہ را بر رسم و عا وید محمدی کشند شیخ بقصد ان مقام سپہ خود باز بر اہل مدینہ
 آمدہ و اوقیال داد و اسب او در معرکہ جب گشتہ شد سو گند خود کہ تا این بلدہ را خراب نکند
 قدم پیشتر نہند بعضی از اخبار یہود پیش آمدند و گفتند کہ این بلدہ محفوظ حفظ الہی است بچاہی
 او را خراب نہ تواند کرد و ادب کتاب خود اوصاف و خوت او را خواندہ ایم و نام او طیبہ است و

دارالہجرت پنجہ آخر الزمان صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ از اولاد اسمعیل علیہ السلام باشند تو در خیال خرابی
 او بپاشش و ازین سخن باز کرد و تیغ با شمع این کلمات از خیالی کہ بسته بود باند و با جماعہ از خرابی
 سینہ و متوجہ بین شد و بہ شمع اخبار اخبار استیاسی یافت محمد بن اسحاق سے آرد کہ تیغ خانہ
 براے بنی آخر الزمان بنا کرد و باو سے چہار صد از علمای توریت بودند کہ تبرک مراقت و گفتہ
 عقد مراقت بر آقامت مدینہ بآرزوئے ادراک سعادت صحبت بنی آخر الزمان صلی اللہ علیہ
 وآلہ وسلم بر بستند تیغ براے ہر یک از ایشان خانہ بنا کرد و چہار بیخشید و اموال جزیلہ داد و
 کتابی نوشت کہ دروے شہادت اسلام خود ثبت نمائیں کتاب را محتوم ساختہ بکلاسترین
 اینجاست تفویض نمود و وصیت کرد کہ اگر وے بنی آخر الزمان را در مادیان کتاب را
 بخندست او برساند و کردہ با و لا و او لا و خود دید و سر سے براے خاتم الانبیاء عمودہ تا در وقت
 قدم مینست لزوم نزول فرماید و تولیت این سرانیکہ از علما داد کہ ابو ایوب انصاری کہ آنست
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در وقت قدم مدینہ منظرہ در خانہ وے نزول فرمود از اولاد اوست
 و از اہل مدینہ انہانیکہ نصرت و اعانت آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کردند مہ از اولاد علما
 بودند اند گویند کہ آن کتاب از ان قدم برکت لزوم آنحضرت در دست ابو ایوب بود و با حضرت
 رسانید و اندر علم و تفسیر حسینی در سورہ دخان در تحت آیہ کہ تمہ آہم خیرم قوم تیغ لایہ نگرفت
 کہ تیغ بسیار از شرق تا غرب عالم بکشت و حیرہ بنا کردہ و عمر قدر نیز بقول اشہر او ساخت و
 روایتی از ابن عباس رضی اللہ عنہ ہست کہ او پیغمبر بود و در حدیث آمدہ است کہ خدیج
 کہ او پیغمبر بودہ یا غیر پیغمبر و از عایشہ رضہ منقول است کہ شام نہ ہید تیغ را کہ اسلام آوردہ است
 و اندر حق سبحانہ تعالی قوم او را مذمت کردندہ اورا گویند کہ چون نام تیغ را ابو ایوب انصاری
 رضی اللہ عنہ بموقف عرض رسانید حضرت رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نہ نویت فرمودہ
 کہ مر خبا بالآخ الصالح و در روایتیہ آگاہ ابو ایوب آن مکتوب را بمجور استماع خبر قدم آنحضرت
 بجانب مدینہ منورہ زاد اندرش را صاحب ابی لیلی بخندست حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

فرستاد و ابی یحیی در قبیل بنی سلیم با حضرت ملاقات نموده آنکتاب را از پیوده غیب بر آورد
بحضرت رسالت پناه صلی الله علیه و آله وسلم تسلیم نمود آنحضرت بعد از اظنه تبرکات فرمود مرحبا
بالارح الصالح و الله اعلم و حصل چون شمس مولف این عجاایب ششمی بالوالوب انصاری می شود
مناسب است که ذکر آنرا بخود تا ابوالوب انصاری نویسد آمدن بزرگان خویش را ز بدین مشوره بجانب
هندوستان مبعوح رساله نایب بن طریق خراسان آمد بن مولوی نعیم الدین بن مولوی حبیب الله
بن مولوی حبیب الدین قدوة العارفین مرشدنا و مولانا عبدالحق بن ملا محمد سعید بن مولانا
قصاب الدین الشهید السامانی بن مولوی عبدالحلیم بن مولوی عبد الکریم بن شیخ الاسلام
مولوی محمد بن مولوی محمد طاهر الدین بن شیخ فضل الله بن شیخ حمی الدین بن شرف الدین
عزت الله بن شیخ نظام الدین بن قطب العالم شیخ خواجه علماء الدین الانصاری الهوس
بن خواجه محمد بن خواجه اسحق بن خواجه داود بن خواجه عزیز الدین بن خواجه جمال الدین بن
خواجه دست محمد بن خواجه غیاث الدین بن خواجه معز الدین بن خواجه حبیب الدین بن خواجه
جمال الدین بن خواجه خیر الدین بن خواجه سلطان محمد بن خواجه نظام الدین بن خواجه
شهاب الدین محمود بن خواجه خوش بن ابوبوب بن جابر مقرب باری بن خواجه ابوالفضل
عبدالله الانصاری بن ابی منصور محمد بن ابی جعفر بن ابو معاذ بن محمد بن احمد بن علی
بن جعفر بن ابی منصور مست الانصاری تابعی بن ابوالوب انصاری من اصحاب رسول الله
صلی الله علیه و آله و اصحابه و سلم المشهور لصاحب رجل رسول الله علیه و آله وسلم و تنبأ مدین کان
ما از مدینه مشوره را و اندر شرقا میهن و سلمان آریاب تاریخ چنین تحریر کرده اند که هرگاه یکجا
خلافتنا سیدنا محمد بن الخطاب سعید بن ابی وقاص را سیر گردگی افواج مسلمین برای جهاد
بجتم روانه فرمود ابی منصور مست الانصاری بن ابوالوب انصاری زیر رایت سعد بن ابی وقاص
رضی الله عنه عازم ملک عجم گشته و نیز بعضی مورخین در سنه سی و هفت هجری در زمان خلافت
امیر موثران عثمان بن عفان رضی الله عنه جمعیت احتف بن قیس که از طرف عبداللہ بن عامر برادر خالد

سلطان سلاطین
فتح حرم
نقشه و قافیه
معانی و کلمات
است صاحب
در سلسله
در وقت حجت
از کتب و کلمات
در کتب و کلمات
الاسلام و کلمات
در کتب و کلمات

امیر مومنان عثمان بن عفان را که بصره و امیر نراسان گشته بود ابی منصور است الفخاری بجز اسکان
 آمده سکونت و توطن اختیار ساخت تا به پنج پلشت یعنی تا ابی منصور بن جعفر در پنج
 و نراسان بصره و بعد از ان ابی منصور که مروی استی و از اولیای کبار اثر را بدو به بیت باشند
 حمزه عقیلی که در پنج قطبها بوقت بود داشت و از اتفاقات و وقت ابی منصور از شهر پنج بجز است کرده
 بهدار اختلاف هرگاه آمده سکونت گزیده به بنا کحت پروا خسته جناب و اسب العطایا یا پسری حاوی
 علوم ظاهر می و باضی سالک سالک طریقت و حقیقت شیخ الاسلام ابی اسمعیل خواجہ محمد
 الفخاری الملقب بپیر برات قدس سره در ماه شعبان سنه صد و نود و شش هجری
 عنایت فرموده بیدار و لاوت با سعادت شان ابی منصور والد ابی ان یکم و دیگر در هر
 بصره بوده بشوق و دلورده و زیارت پیر خود باز غریمت پنج نموده بخدمت پیر خود فایز شده
 بقیه عمر و اینجا گذرانیده در سنه صد و نود و هفت هجری داعی الی البیکاجا بخت گشته و خواجہ
 عبدالعزیز الفخاری که در بلای سیاهی اسیر گردیده بود بخانه ابی عاصم نامی بزرگی که از خاندان
 جعفر فاسد جناب شان در هرات بود پرورش یافته و وجه عاصم صبیح نور احسب است و
 خضره در صغر سن باز دواج حضرت عبدالعزیز الفخاری بروی در آورد و دیگر حال است
 کشف و ذکر است خواجہ عبدالعزیز الفخاری بشرح و بسط در نقحات الانس مابا عبدالرحمن جامی
 قدس سره نقل کرده شیخ الاسلام و پیر برات از القاب شریفه است و سنه چهار صد و شش و
 و هجری بخت المادوی خراسیده قبرش در هرات زیارتگاه عالم است بزار و تیرک و اولاد و احباب
 شان اشرا بعد نسل و بطنا بعد طین با صد فضل و بهر و ارشاد بانرا از اکر ام و در هرات بصره
 تا اینکه فلک تفرقه اندازد در سنه شش صد و نوزده هجری چنگیز خان که قتال عالم و در ظلم و ستم شهره آفاق
 و ضرب المثل است بر هرات مسلط گردانیده دست جور و جفائیش نسبت ساکنان هرات و زار گردیده چنانچه
 در هفت روز یک کر و روشش را که مسلمانان کشید ساخته و ان را دیگر اولاد و احباب حضرت خواجہ عبدالعزیز
 قدس سره از وطن مایون هجرت کرده خداوند که در که ام که ام شهر متفرق گشته طرح اقامت انداخته و بعد از آن

ملا علیرالدین جدا که در شب نوزدهم حضرت خواجه عبداللہ انصاری سے پہنچو در رسدہ مفتقد
 و بہت و سہ خواہ بہت و چہار ہجری مع ملا مسعود و اور حقیقتی خود بہت بہند و ستان بدلی
 تشریف آورده سکونت اختیار کرد و ان ہنگام غازی الملک غیاث الدین تلیق او شاہ و رہند و ستان
 فرمانروا بود با سلطان المشایخ نظام الدین اولیا رحمہ اللہ تعالیٰ خلافت و پشت و با خواہ قاضی
 رکن الدین جعفری بمقتضی حرمست سماع کفر غیر جناب شان تو شہید بہر علمای جزین ساختہ خواہست کہ
 ملا علیرالدین انصاری کہ تازہ وارد و از علمائے نامدار و ولایت مست دستخط کنند چہ کہ ملا را در ولایت
 سلطان المشایخ شک و ریب نہ بود از اتفاق را سہ علمای اختلاف فرمودہ و فرمودہ از دست با و غلامی
 نزدیکہ مخفی گشتہ بہ دروغ مناد و حصول اطمینان بخدمت سلطان المشایخ حاضر شد و سہ ذول اہلانات
 سہ پادان گشت بعد از ان ملا محمد علیرالدین از دہلی غریبت و پادشہ فرمودہ در سواد قصبہ سہا لہ کہ
 در ان زمان شہر سہ بود اباوان مسکن شہر فاجحہ اقامت فرمود و در ایام سہ سالہ بشتیاق ملاقات
 برادر خود ملا مسعود کہ در قصبہ بانی بت سکونت داشت و ہمراہ ملا علیرالدین از ولایت آمدہ بود رخت پھر
 بہر بت نوبت ملاقات برادران رسیدہ بود کہ در قصبہ شیخ پور بر نہا و متعلقہ سہا لہ پور انتقال فرمود و پھر
 بہونجا مشہور و معروف است اولاد و اجاوش بعد جات پدربزرگوار بہر مالی سکونت پذیر ماندہ پدیس و تدریس
 استعمال داشتند تا آنکہ جمال الدین محمد اکبر بادشاہ اراخی وافر متعلقہ قصبہ سہا لہ براسہ صورت مدرسہ
 بنام نہاد و ملا محمد حافظ کہ یکے از بنابر ملا علیرالدین مرحوم بودہ معاف و مرفوع القلم فرمودہ معافی مذکور
 با افاض سلطنت شاہ عالم بادشاہ بجال ماندہ و ہنوز نشان مدرسہ ملا قطب الدین شہید بطور یادگار باقی
 است و در زمان سلطنت اورنگزیب عالمگیر بادشاہ شیوخ عثمانی و گدازادگان روضہ کاؤن کہ خود را
 ساوات روضہ کاؤن سیکورید و در محل از نسل گدای خہول لجال بودہ و خان زادگان قصبہ یتیمی پوجیم
 ملا قطب الدین را با غرض انصاری و سہو شیطانی در سہ کپڑا و یکہ و چہار ہجری شہید ساختند و
 خانہ انش زده تمامی اثاث البیت و کتب نماز صد سالہ تصنیفات ملا و شہید پاک بسختی و کف
 بادشاہ بچہر استماع خبر شہادت ملا قطب الدین افواج قاہرہ براسہ قلع و قمع مفسدان و قاتلان نامور

فرموده روانه ساخت آنچه اعتنا نداشتند از ایشان نیز شنیده و مقبضه و مقبضه کشیده محض و اولاد و اولاد
 حاضر شده و حضور جرایم خواستند از آنجا که در عفو لذتی است که در انتقام نیست قلم عفو بر جرایم
 جرایم شان کشیدند و از عتاب سلطانانی خلاصی و بایندند از آن باز اولاد و اولاد شنیدند که چهار نفر نزد
 رشید عالم با عمل مولوی محمد احمد و مولوی محمد سعید و مولوی محمد نظام الدین و مولوی
 محمد رضا قدس اسرار هم که بر او از آن حقیقتی بودند از فتنه ستمانی هجرت کرده در شهر کاشان
 بمکان فرنگی محل که از خطیبات شده و از کاندیز عالمگیر است طرح اقامت افکندند و تا حال
 که است که اجماعی است نسلاً بعد نسل و بطناً بعد بطن سکونت دارند خداوند کریم علم و فضل
 ظاهری و باطنی عطا فرموده کثرت اولاد بخشید بر یک از ایشان عالم نامور و با فضل و تبحر گردید
 کس علم و فضل خود و رنج سکون زده خلقی کثیر و جمعی عفو از هر شهر و بلاد و چند است ایشان
 شایسته کتاب علم نموده عالم و فقیه گشت و علم و فضل تا اکنون در اولاد آنها پیوست و دیگر حالات اولاد و احوال و اولاد
 مولوی رضی الدین محمود فتحپوری در رساله اخفان الانساب و جناب عمی و استاذی
 و استاذ العلماء فخر الفضا مولوی ولی الله عفو الله و در رساله اخفان اربعه بشرح و بسط
 تحریر فرموده اند فقیر حال محل نقلی ساخت و الله اعلم بلال که خادم بارگاه و مقرب
 گاه و بیگاه بود و روادای القری حراست آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم نمود و در مواهب
 لایقیه گفته که مغیره بن شعبه هارسل آنحضرت بود صلی الله علیه و آله و اصحاب و سلم در روز
 حیات شمشیر کشیده بر سر مبارک ایستاده بودند که انی الذارج و الله اعلم و فضل
 بست و ششم و زوکر کتاب حضرت خاتم المرسلین علیه السلام
 و در عراج النبوة مسطور است که آنحضرت صلی الله علیه و آله و اصحاب و سلم را کاتبان بودند
 که بعضی کاتبان و می بودند و بعضی نامها بلوک و احرار می نوشتند و بعضی احوال صدقات
 و بعضی معاملات و شری و و جز آن و در رفته الاحباب آورده که مقبره حسین بود که عثمان
 بن عفان و علی ابن ابی طالب و جی می نوشتند و اگر ایشان غایب بودند بی بی بن عباس

وزيد بن ثابت مي نوشتند و اگر از اين چهار كس هيچ كس حاضر نبودى هر كه حاضر بودى از
 كتابان وحى اول نوشته شود و در راج ذكر است كه دوام و استمرار اين ترتيب محل سحر است
 بلكه زيد بن ثابت و ابى بن كعب غالب اند و نوشتن وحى گويامتعين بودند براى اين
 و در روضه الاحباب چهل تن را ذكر كرده و خلفاى اربعه را از ايشان شمرده چون فضائل
 و مناقب اين چهار است لا اله الا الله و لا اله الا الله در كتب حديث و مشهور اند بجزيرش
 كتابى جداگانه ترتيب داد و اوام موصوفه بفضايل اخلاص و در اين عباله امور ضروريه آنند
 اسماى شريفه و تاريخ ولادت و وفات و مدت خلافت على سبيل الاجمال نوشته
 مى شود سديدنا ابو بكر الصديق رضى الله عنه و آلاد با سعادت و رضى الله عنه
 بقول روضه الاحباب بعد از او ائمه ذيل به دو سال و چهار ماه و شش شريفش با نسب آنحضرت
 صلي الله عليه و آله و سلم در هر دو پيوند و ابو بكر بن ابو قحافه عثمان بن عامر بن عمر بن سعد
 بن تميم بن مره و امير شريف روى امير انجمن است فخر بنيت نعم ابو قحافه بوده است چنانچه در خلاصه الاخبار
 منقول است و جمال الدين سيوطى در تاريخ اخلاص افاده مى نمايد كه ولادت با سعادت سيدنا
 ابو بكر صديق بعد دو سال و چهار ماه از ولادت با سعادت رسول خدا صلي الله عليه و آله و سلم بود
 و هرگاه بگوئيد ابو بكر صديق انتقال فرموده عمر شش شصت و سه سال بود و روايت ابن كثير
 روزى چند را از اين بود و تايف بن حناط از زيد بن عاصم روايت ميكند كه فرمود رسول خدا
 صلي الله عليه و آله و سلم از ابو بكر بن كرم يا تو پس صديق رضى الله عنه عرض كرد يا رسول الله صلي الله عليه و آله
 و سلم تو از من اكبر هستى و من از تو كسىم بستم و اين حديث مرسل است و غريب و مشهور خلافت اين است
 و صحيح نموده ابن ابراهيم بن عبد الملك و مرويس است كه سديدنا ابو بكر مريض تمام بالا بود سرخ و سفيد
 و بار بار با تمام و نيكه و روى و تنگ بود و بر روى مباركش يك ماه مى نمود و مشالى بيرون آمده بود
 بحال سبب شريف را بخواند و بهيچ چنانچه مى فرمود و در رياض النعمه و روايت است كه اين عمر روايت ميكند
 كه فرمود رسول خدا صلي الله عليه و آله و سلم كه شب يكه در آن شب پيدا شد ابو بكر صديق رضى الله عنه

الله تعالى جل شانہ و عظم نوالہ حضرت عدنان طلوع فرمود و ارشاد کرد کہ قسم بہرت و جلال ہر دست
 کہ در تو داخل نخواہد شد کہ آنکس کہ دست دارد این مولود را و هر دست کہ سیدنا ابو بکر صدیق رضی
 و رب العالمین موسوم بعبدہ اکعبہ بود و نزد بعضی عبد رب الکعبہ نام داشت و رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 موسوم فرمود بعبدہ اللہ قبل بالحق بسبب آزادی وی از انسی و زخ و دوجہ و یک نیز گفتہ اند و در
 از آلہ الحفا مسطور است کہ سیرے تشابہ گفتہ است انما نخی ابو بکر عقیقا لانه لم یکن فی نسبہ شیء لعمامہ
 یہ کذا فی الاستیعاب و نزد بعضی عبد اللہ نیز نام قدیم آنجناب است و صواب است کہ این نام
 و لقب ہر دو اسلامی است و اتفاق کردہ است امت بر تشبیہ ابو بکر صدیق از بہت میادرت او بشیرت
 رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و ملازمت وی رضی اللہ عنہ ہر مدتی در جمیع احوال و در واپسیت
 کرن است از قطنی و حاکم از ابی یحیی کہ آنجا نمخہ تو ام کرد کہ چند بار شنیدیم علی مرتضی را کہرم اللہ
 وجہہ کہ میفرمود بر منبر کہ خدا تعالی تشبیہ فرمود ابو بکر را بر زبان پیغمبر خود و بعد از آن چنانکہ در خارج
 مسطور است و بعضی از اہل تحقیق بر آنند کہ امتحدن صدق و صفاء و توفیق را بآن سبب صدیق خوانند
 کہ ظاہر و باطن او بصدق و راستی مستقیم بود و اللہ صدق من لم یغیر باطن ظاہر من ظاہرہ و قبل
 الصدیق اہوال صادق قولاً و فعلاً و بنیہ و عقداً و بعضی عرفا گفته اند کہ صدیق کسی است کہ بزل
 کند گوین را در روی حق تعالی مانند ابو بکر صدیق کہ چون رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 در جمیع حیثیت ہر از وی برسد کہ با الثیقہ لنفسک یعنی ہر اسے نفس خود چہ گذشتی و چہ رہا
 گفت اللہ و رسولہ و مقول است کہ چون سیدنا ابو بکر رضی اللہ عنہ بدولت اسلام مستعد گشت
 چہلنزار درم بقدر داشت چکہ را در راہ خدا تعالی و رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم صرف نمود
 لا جرم زبان معجز بیان نبوی قد قدرتش اخلت النفسی الالحد و قائل بالانفعی الالابی کہ بر حق گناید
 و کام جایش را بمرءان من آمن الناس علی فی صحبتہ و ذات یدہ ابابکر بمنہ ساخت و در وقتہ از دنیا
 مذکور است کہ جبریل علیہ السلام آمد و گفت از رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ خداوند تعالی میگیدہ
 کہ از صاحب خود یعنی ابو بکر پیوستہ کہ از ما راضی ہست یا نہ چون رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

پیغام ملک العلام نبوی رسانید گفت من مکینه بنده ایم بروگما ۵ او من چه کس باشم که او رضای من
پیرسد و چون من برسدن در کمال رضایم از روزه بعد از آن حضرت خداوند تعالی خبر داد که اگر او بگفت
که من راضی نیستم تمام انبیاء را میسر ستادم که رخصت او میکردند و در آن روز الحاق مرویست که روزه
صدیق اکبر پیش آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم آمد و جبرئیل با آنحضرت علیه الصلوٰۃ و السلام
نشسته بود پس جبرئیل گفت یا محمد ایما ملاحظه میکنی ابو بکر را که حجاب پوشیده و آنرا از خمار بر سینه بسته
رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که آنجبرئیل ابو بکر جمله مال خود را قبل از فتح بر من نثار کرد
جبرئیل گفت که جناب صدیق میفرماید که سلام ببار او برسان و میفرماید که بگو از ابو بکر ایما تو درین فقر
از من راضی هستی یا ناراض چون ابو بکر صدیق این سخن شنید گفت آیا پروردگار من بر من بیخوش
که دیده حال آنکه من از پروردگار خود راضی ام و این کلمه را سه بار تکرار نمود و در کتب سیر منقول است
که ابو بکر صدیق در جایبیت در میان قریش جایی کعبه و مالی کثیر داشته و از روسای اهل مشاوری
انقوم بود و در علم انساب و علم تعمیر خواب و علم عرض و قاضیه نام برده و از اوان بعثت تا زمان وفات
آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم در سفر و حضر کثیر از روزه علیه الصلوٰۃ و السلام خلف نمود و اول کسیکه
در حضور پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم خطبه خواند و گفتار را دعوت اسلام نمود و اول کسیکه او را خلیفه
رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم میگفتند و اول کسیکه وصیت بخلافت کرد و اول میر که در احوال
و اول مرد که از احراز مسلمان شد و اول کسیکه تصدیق معراج نمود و اول کسیکه در اسلام برسد
خلافت نشست و اول کسیکه از قریش و زبان حیات پر خود تخلیف گشت و اول کسیکه از این
است سوره را بنا کرد و اول کسیکه برای رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم بذل نفس خود نمود و اول
کسیکه از این امت سسر از خاک پر دارد و اول کسیکه از ایهی است داخل بهشت شود و سیدنا
ابو بکر صدیق است رضی الله عنه و جناب رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم صدیق اکبر را در وصفت
رحمت و رافت تشبیه فرمود ببلایا که گرام بیکاییل علیه السلام و از پیغمبران بابراهیم علیه السلام
و آبن سسار ابراهیم بنحی را بیت کرده که ابو بکر را از انوار نور نامیدند بواسطه رافت و عهده دانی

او بر خالقی و این عساکر از پیج بن الش رویت میکنند که در کتب سابقه نوشته است که مثل
 ابو بکر مثل باران است و هر مناسکیه واقع شود منقعت می برساند و گفت نظر کردم در نجاب دنیا
 علیه السلام و نیافتیم هیچ پیغمبری که هر او را صاحب باشد مثل ابو بکر و این عساکر از ابن حسین
 روایت کرده است که در رویت آورده بعد از انبیا کسی افضل از ابی بکر متولد نشده است و در
 ارتداد و حرب ابو بکر رضایا که مقام کی از انبیا شده یعنی ثواب عمل او در آن روز قریب ثواب پیغمبری
 بود و صدیق اکبر در حضور رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فتوی داد و انشور فتوی نوی
 بمقرر داشت و جناب رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم هیچکس چنان وثوق و اعتماد داشت
 و اسوایه بر ابو بکر داشت و هیچکس را با آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم خصوصیت و اتحاف چنان
 نبود که جناب صدیق را ابو بکر از آن فاروق اعظم را او محبت و ایمه داشت صدیق اکبر با پیغمبر
 مصافات او در خلوت و جلوت حاضر ماندن و در بر نشسته و در شریک آنحضرت بودند و آن اعتبار
 و توقیر آنحضرت علیه السلام نسبت با صدیق اکبر زیاده ازان است که درین اوراق گنجد
 و از ابن عمر رضی الله عنه مرویست که فرمود روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بیرون آمد
 و در مسجدی تشریف در آورد و ابو بکر بجانب دست راست و عمر بجانب دست چپ روی صلی الله
 علیه و آله و سلم بودند و آنحضرت دست ببرد و اگر فرمود که همین صورت روز قیامت مبعوث
 خواهیم شد چنانکه ترمذی روایت کرده و از سعید بن مسیب مرویست که گفت ابو بکر صدیق بزرگ
 رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بود و مشهور میفرمود و جناب رسالت اب علیه الصلوٰه و السلام در
 جمیع امورات خود از صدیق اکبر رضی الله عنه و از جمله فضایل سیدنا ابو بکر رضی الله عنه که نصیب
 هیچ فردی از افراد سابقه و باقیه نبوده اند چنانچه در حشمت اند اول آنکه در شمار رفیق سید بود
 بود و دوم روزی که در غزایش چهارده رسول قبول صلی الله علیه و آله و سلم بود و سوم آنکه در چهره
 آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بعد وفات جفاقیه و فتنه چهارم آنکه در مرتبه پیغمبر خدا
 صلی الله علیه و آله و سلم را پیوسته در نماز امامت فرموده و در روضه الصفی مستقر است

افتد و ابواللین من بعدی الی بکر و عمر قاسم جلیل شد الحمد و من تمسک بهما افتد تمسک بهما و ابوالحسن
 الانعام ایا و شوق است که روز چنین جنات سخت شد جدا به خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله
 از و سلم حاضر شد و گفت یا رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم جنات سخت شده است و از غیر کن
 که گزاشی ترین اصحاب کیست که اگر امر به واقع شود و من را بپذیرد و اگر نشود و او را بپذیرد من رسول خدا
 صلی الله علیه و آله و سلم فرمود اینک ابو بکر صدیق و زبیر و قحطام من خواهر بود و از آن خبری که
 دوست من است بر منی سخن بگو یا از زبان من عثمان بن عفان از من است و من از و سلم
 و علی برادر من است و صاحب من روز قیامت و رحمة الهی و ان که در است که روز یکبار پیوسته
 صلی الله علیه و آله و سلم انتقال فرمود یا چراغ جمله مسلمانیان سپید تا ابو بکر صدیق رضی الله عنه و آله
 خلیفه شد و سقیفه بنی ساعده بیعت برخاست و می نمود و ندو گویند که در ایام خلافت نبوتش جناب
 صدیق اکبر لشکر اسلام بر آن قتل اهل ارتداد تعیین فرموده بود و بعد از آنکه و قلع و قمع اهل ارتداد و
 فوج اسلام تبسخر لک حجیم پس هر که می شنید این حارقه نشین کرد و هم فوج اسلام را چنان تبسخر و هم
 و شام تبسخر چهار امیر مقرر فرمود و هر یک را با بارت نامزد نمود و محمد و عاص را با احمد از راه
 راهی نفاس سلیمان و ابو عبیده و زبیر بن ابی سفیان را اید مشق و سر جمیل بن احمد را با ازین مقرر کردند
 چنانچه فتح نمایان با اهل اسلام حاصل گشت و در ایام خلافت و سلم رضی الله عنه از مخرنجا امان
 و کجوا از عراق و بعضی از حوایه با و عرب و شام و احیانین از زبیر بن طایف مفتوح گشت و عظیم
 و نصیب اهل اسلام گردید و وفات آنجناب رضی الله عنه بقول روزی بعد از دو روز و دو روز و دو روز و دو روز
 سال سیزدهم از هجرت بود و در بعضی اوست مضمون ماه مذکور آمده است و بقوله و آخر روز و شب و شب
 شب سیزدهم علی الاصح وفات نمود و کما ذکر ظرایف و در حقیقه الحقیقه و ذکر کرد که اهل سیر گفته اند
 که انتقال فرمود سیدنا ابو بکر رضی الله عنه بسبب سه شنبه در میان مغرب و عشاء است و روز چهارم و آقام
 منتزیه باقی بود و این اسحقی گفت که انتقال نمود سیدنا ابو بکر رضی الله عنه روز جمعه که بیست و روز
 زاده مذکور باقی بود و ذکر کرده است ابو عمر و الاول اصح زیرا که از جناب صدیق رضی الله عنه نامزد است

که فرمود هر گاه یک سینه ابو بکر رضی الله عنه پیاپی شد گفت احرم روز گدایم روز سست گفتم روز و شب
با دگفت که در کدام روز رسول خدا صلی الله علیه و آله و اصحابه و سلم انتقال فرمود و گفتم
بر روز و شب سینه ابو بکر رضی الله عنه گفت که من امیدوارم که در میان این روز و میان
این شب تا آخر حدیث و سبب وفات آنجناب بروایت اهل سیر مثل روئے الاحباب و غیر
الآن بود که یکی از معارف میوه و آنجناب رضی الله عنه راضیاقت نمود و زیر در طعام تنبیه کرد
امیر المؤمنین ابو بکر رضی الله عنه و حارث بن کلابه مطیب از آن طعام خورد و در اثباتی اکل حارث
گفت یا خلیفه رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم و این خوردنی زیر یکسال است من تو بیک روز ازین عالم
خراشیم رفت هر دو همان روز پیاپی گشتند مدت یکسال مریمین بوده در آخر جمادی الآخر سال سیزدهم از
هجرت وفات یافتند و در سبب موت آنجناب رضی الله عنه اقوال دیگر نیز رو یافته اند که از
آن موجب اطباء کلام نیست و اخبار الدول و آثار الاول از اخبار الزمان نقل نموده که گفته
امیر المؤمنین ابو بکر رضی الله عنه انتقال فرموده اسما بنت عمیس زوجه وی آنجناب را غسل داد و در سال
هجری و صیبر شریف شهر بن الخطاب رضی الله عنه بر جنازه رحمت اندازد و می نماز خواند و بخشش می رزم بر سر
بخشش رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را برداشته بودند بزرگداشتند و آنسر از آن جناب
صدقه رضی الله عنه بود و از چوب ساج و لیم خرماساخته و بافته بودند و در فرساده النواظر نقل نموده که سیدنا
علیه رضی الله عنه در حجه ارشاد نموده که چون وفات امیر المؤمنین ابو بکر صدیق قریب رسید مرطلب
کرد و گفت ای علی تو غسل دهی مرا از دستیکه غسل دادی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را و گفتی
مرا در پارچه پهن و جنازه مرا قرینت رو نموده مشوره رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بهی می اگر غسل در رو نم
می کشید کشاده گرد و مرا در جنب مرقد مطهر خیر البشر علیه الصلوٰة و السلام دفن کنی و الا حیدر مرا در گورستان
مسلمانان مدفون سازی جناب مرقد می کریم المدوح به سیف ناید که من ابو بکر صدیق را غسل دکن
و اوم من اول آن اشخاص بودم که بر در رو نموده رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم حاضر شدم و انا هم و الله تحقیق من دیدم که
چون جنازه رحمت اندازد صدیق اکبر را قریب خوابگاه حضرت رسالت علیه الصلوٰة و السلام آوردند نقل از رو نم

اقدس نبوی علیه الصلوٰۃ والسلام بنیہ مقتدا و مقتدر گشت و من اذ انما بی را شنیدم که میگوید اذنوا لحبیب
 فان حبیبی احبب مثانی علی تمثلی گفت پس من فن کردیم خلیفه رسول خدا را با رسول خدا صلواتم کرد و انبیریم سر او را تو بی
 گفت آنحضرت و الصاق کردیم بخبر رسول خدا صلواتم و در شواهد النبوة مذکور است که حضرت علی علیه السلام رفت
 که بعضی گفتند که ابو بکر را و در میان شهدا و فن کنیم و بعضی گفتند که نه بقیع ببریم و من گفتم که در حجر و خود
 پیش حبیب خود علیه الصلوٰۃ والسلام و فن کنیم و در این اختلاف بودیم که جواب بر من غلبه کرد و او را شنیدم
 شنیدم کسی میگوید رضوا بحبیبی احبیب و دست را بدست رسانید چون بیدار شدم همه آن اوزار را
 شنیدم و بودند تا غایتیکه هر نان در مسجد نیش نیده بودند گویند که سیدنا صدیق اکبر را انبیریم شنیدیم
 عدل خراسید و آخر سخنیکه ابو بکر صدیق رحم باین مشتم شد این بود اب توفیق مسلما و استخشی بالصحابیین
 و محمد الرحمن بن ابو بکر و عمر بن الخطاب و عثمان بن عفان و طلحه و زبیر و عقیل و در آن روز هم در شب پرا
 رض و فن کردند جلاۃ السد عن المسلمین احسن الحجاز و گویند امیر المؤمنین ابو بکر صدیق در ایام من خود
 چون دانست که زبان اسخالی از دار الملک نزد یک است فاروق اعظم را بولایت عهد تعیین نمود
 و در این باب بشیقه بقیع قلم آورد و جمله اصحاب هدایت انتساب سرطاعت بر خط فرمان صدیق اکبر
 نهادند و در مجروح حقایق مشغول است که جناب مرتضوی کرم الله وجهه در قبر صدیق اکبر فوت و فن
 و رآه و خشت بر لحاف دست مبارک خود می نهاد و معشقه اندام مبارک جناب مرتضوی در آرزو در آمد
 و نگ هر دو مبارک شال اثر و ششت متغیر گشت چون از فن صدیق اکبر رحم فراغت یافت جناب
 فاروق اعظم از حضرت مرتضوی استفسار کرد که یا علی گاهی من ترا انبیر بر پیشان و طایفه بر بناک
 ندیده بودیم که امروز در قبر صدیق اکبر یافتیم سبب چیست جناب مرتضوی ارشاد کرد که گفتم
 بخدا نیک محمد را بر سالت میرای هدایت خلق فرستاده و قتی که خشت و ویمی در لحاف ابو بکر
 نهادم و بهم در پیچه از قبر رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم نمود اگر گشت حضرت رسالت
 بناد صلی الله علیه و آله وسلم دست مبارک خویش از در پیچه بیرون آورده ریش سفید ابو بکر
 را گرفته از زبان شفاعت ترجمان ارشاد کرد خداوند را بجز ریش سفید ابو بکر که با ما از من دوست

برگناه است که نگار من رحمت فرمای درین اثنا آواز از غیب آمد که ای محمد اگر تو واسطه ریش سفید ابوبکر
 امزشش جمله بخوایستی همه را می آوردم و تمام اهل کفر را می بخشیدم و در عذاب گرفتار نمی کردم و همه را ایان
 ارزانی می کردم حالیکه نگار من است را بود واسطه ریش سفید ابوبکر رحمت کردم و الله اعلم و مدت عمر پیش
 شصت و سه سال و هفت و شصت و پنج سال بود اختصار سیدنا ابوبکر صدیق رضی الله عنه از ابتدای نبوت
 رسول مقبول صلی الله علیه و آله و سلم از زمان حلت آنجناب در خدمت حاضر بود و بود از وفات هم نزدیک
 رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم اسود نیز از دیر که رضی الله عنه و اولاد آنجناب رضی الله عنه بر دست
 روضه الاحباب در ایمن الشرفه سیدنا ابوبکر رضی الله عنه در جاهلیت و عورت بهمانه کج خویش در
 آورده یک قبیل بنی النضر که بعضی او را قبیله نیز گفته اند و عید الله و اسم که ملقب بذات البیضاء
 است از او متولد شدند و هم ام روان بنت عامر و الدیه عبدالرحمن و عایشه صدیقیه رحمت و امیر المؤمنین
 ابوبکر صدیق در اسلام نیز از زن راعقه فرمود یکی اسما بنت عمیس که محمد از او متولد شده و هم حبیبیه
 بنت خارجه بن زید الانصاری و او در وقت وفات صدیق اکبر رضی الله عنه حامله بود و دختر می
 آورد و موسوم بام کلثوم جناب صدیق رضی الله عنه پدرش او فرمود و الله اعلم و گویند که در زمان
 خلافت سیدنا ابوبکر صدیق نقوش خاتمش بر دایه فطم القادر الله و بقوه عبد ذیل رب
 جلیل و مناقب و مفاخران خایفه ستوده خصال موفورست و صفای حمیده و فضایل پسندیده
 او غیر محصور خانه شکسته بان از ایراد ان معانی و معذور سیدنا عمر فاروق رضی الله عنه ولایت یافت بهر
 عام الفیل بسیزده سال شب یکشنبه غره محرم و آنشب شریفش بالنسب عالی رسول خدا صلی الله
 علیه و آله و صحابه و سلم در کعب بن لوی موصول می شود و هو عمر بن الخطاب بن نفیل بن عبد
 بن قریظ بن عبد الله قریظ بن زراح بن عدی بن کعب بن کوهیم شریفش عمر بود و کنیت فرمود رسول خدا
 صلی الله علیه و آله و صحابه و سلم او را زید را ابو حفص و قبل بابو حفصه و نام نهاد جناب رسول
 مقبول صلی الله علیه و آله و سلم او را بنی فارق و فترقه بن الحق و الباطل و از ابن عباس مروی است
 که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که من با جبریل در مسی خود نشسته سخن می گفتیم که در این عالم

جبریل گفت امانیت این برادر تو عمر بن الخطاب گفت آری ای ابراهیم برای عمر در آسمان است
 بوده است چنانکه بر زمین بر آسماں بود است جبریل گفت که قسم با انجمن که ترا بحق
 مبعوث کرده بدرستی که نام او در آسمان فاروق است و در زمین عمرو است آنکه اسمش در آسمان
 فاروقی و در آنجیل کافی و در تورات النور منطق الحق و در جبهه سراج است چنانکه در ریاض الصفا
 نقل نموده و مشهور است پیوسته که سیدنا عمر بن الخطاب مردی صغیر طویل القامت بود و رعایت
 ضحاک و طول او چنانکه سیاه رفتی مردم از دور میزدند و میگویند که سوار است و روی او سیاه است
 بود مردم یکدفعه در پی او میروند که کشتی از آن کس بلند تر بود و فصلع و اعسر و ایسر بود
 یعنی بدست چپ و بدم بدست راست کارها توانستی کرد و اکثر برانند که و سگندم گون بود و فنی بود
 که و سگ ایمن و اهل حق یعنی سفید و رعایت سفیدی بود و در سال را داده از سنین خلافت
 و سگ قحط افتاد و خواست وی از آنکه در کاش از فقر او و در ایشان محتاج باشد اکل زیت اختیار
 کرد و شرک فرمود و شرب لبن و اکل سمن نمود و آن سبب او است و سمره در لون دیده شده لیکن
 اعتماد بر قول دل است و چشمان و سگ بغایت سرخ و محاسن و شارب و سگ انبوه بود و در اطراف
 شاربین او صهبای سرخ بود و چون غضب رفتی از ابانقی و اکثر برانند که سگ خود را بجا نماند
 که دو در روایت آنکه کینه که از کینه کان و سگ خواست تا سگ و سگ راز نکند گفت میخواهی
 که اطفاے نور من کنی چنانکه فلان اطفاے نور خود کرد و گویند که از سگ راز بر سپید که تغییر شیب
 خود نمیکشی چرا که ایو بکر خضاب میکرد و گفت شنیدم که پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم گفت من شیب
 شیبی فی الاسلام کانت له نور ایوم البیت یعنی هر کس که پیغمبر در اسلام روز قیامت بر آید او نور
 خواهد بود با بخت تغییر شیب خود نمیکند و در روایت اول صحیح است در روایت الاحاباب مذکور است که در روایت
 جمع بین الروایتین آنست که گویند اول خضاب میکرد و واقعا با بکر راز می نمود و بعد از آن خط
 حدیث نمود و شرک کرده باشد و الله اعلم و تغییر در روایت الاحاباب مستطوره است که فاروقی ختم
 از اشراف و اکابر قریش بود و منصب سفارت و رسالت و مفاخرت قریش در جابلیت

الله تعالى يا ايان را مومنين نام كرد و تا آنكه اسلام آورد و عمر رضی الله عنه و ابن سعد از ابوب بن موسی
 مرسل روایت میکند که فرمود رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم که او تعالی اگر و اندر حق را بر زبان
 عمر و قاسم و او فارق است الله تعالی با او در بیان حق و باطل فرق فرمود و از ابن کعب مروی است
 که فرمود رسول خدا ص که گفت جبرئیل هر آینه خواهد گریست اسلام بر موت عمر و در جامع ترمذی از عقیبه
 بن عامر روایت است که فرمود رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم که اگر بعد من پیغمبر بودی هر آینه عمر
 بشراف نبوت مشرف می شد و نیز در کتاب مذکور از ابوسعید خدری روایت است که حضرت مقدس نبوی
 صلی الله علیه و آله وسلم گفت که هر کس که بر سجد نبوت نشسته و او را دوزیر بود و از اهل آسمان و دوز
 وزیر اهل زمین اما وزیر آن من از اهل آسمان جبرئیل و میکائیل است و وزیر آن من از اهل زمین
 ابوبکر و عمر است و از علی ابن ابیطالب روایت است که گفت فرمود رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم بر پیر
 کنبد از غضب عمر پس تحقیق الله تعالی غضب میکند بجنب او و از ابن عمر روایت است که نوشته
 حضرت رسالت پناه علیه الصلوة والسلام لا خلة فرمود که فاروق اعظم جاره سفید پوشیده آن سرور
 پیسید که این جاره نوشت با شسته فاروق اعظم عرض کرد که جدید است آنجناب ارشاد نمود
 البس جدیداً و عیش جدیداً و است شیدا و از او که الله تعالی قره عین فی الدنیا و الاخرة فاروق اعظم
 عرض کرد و ایک یا رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم و از علی ابن ابیطالب کرم الله وجهه روایت است
 که فرمود شنیدم رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم را که میفرمود آن عمر سراج اهل البیت چون این خبر
 بمهرن اعطای رسید با جماعت صحابه برخاست و نزد علی بن ابی طالب کرم الله وجهه آمد و گفت که تو
 از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم شنیدی که میفرمود عمر سراج اهل البیت جناب مرتضوی
 فرمود علی عرض گفت که برای من وثیقه بنویس که من شنیده ام جناب مرتضوی سخن فرمود و هم
 الرحمن الرحیم هذا ما نمن علی بن ابیطالب عمر بن الخطاب عن رسول الله و عن جبرئیل عن الله
 تعالی ان عمر سراج اهل البیت پس این سخن را رسیدنا عمر بن الخطاب از دست جناب مرتضوی
 گرفته یک از او را دوزیر و منوره وصیت ساخته که و تنیکه من بمیرم غسل دهد و کفن کند مرا دین

رفته ابا من و در پیچید تا پیش حضرت عت جانشان بگذرد و چون آنجناب انتقال فرمود حسب
 وصیت او رضی الله عنه آن کتاب را در کفن آنجناب نهادند و دفن نمودند و در ریاض النقرة
 از کتاب الموافقة ابن السمان نقل کرده و در وسیله النجاة جلدی مولانا محمد حسین علیه الرحمة
 بعد از ذکر این حدیث نوشته اند که شاید از اینجا سند جواب نامه که در کفن مرده میگذاشتند
 آمده باشد و الله اعلم و از ابی بن کعب مروی است که شنیدم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را که
 سیفره مروی که جبرئیل عم نرسد اند گفتم از جبرئیل که مرا خبر دهی از فضایل عمر که برای او نزد یک
 چیست جبرئیل گفت از من که یا محمد اگر بگوئیم این مقدار که نوح ۴ در قوس خود ماند با این همه نمی
 که از فضائل عمر ترا خبر دهم و آنچه بر او عند الله بوده است بعد از آن جبرئیل فرمود یا محمد هر آینه
 اسلام بعد موت تو بر موت عمر خواهد گریست چنانچه ابو سعید در شریف النبوة روایت کرده
 و از البرهیره مروی است که گفت حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که در خواب دیدم که بر سر
 چاهی ایستادم و آب از چاه می کشتم و مردمان را می آسایش می دادم ابو بکر صدیق آمد و دورا
 از دست من گرفت و یک دلو آب کشید و در کشیدن و می ضعیفی بود و الله یغفر له پس عمر بن
 الخطاب آمد و دورا از دست ابو بکر گرفت پس در دست و می دلو بزرگ و طحان شد و آب می کشید
 تا مردم را سیراب گردانید و در روایتی گفته فرمود رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم هیچ مبلدان را
 ندیدم که مانند عمر کشیده باشند و چندان آب کشید که مردم سیراب گشته از سراج باز گردیدند این حدیث
 ماول بخلاف می بود است با کمال بازو است بمبادت و تقویت یافت و اهل توحید
 بموافقت او قومی و ستیزه گشته اند و از سعید بن جبیر منقول است که عمر را بسیار یاد کنید زیرا که
 چون او را یاد کنید عدل را یاد کرده باشند و چون عدل را یاد کنید حق سبحانه و تعالی یاد کرده
 باشند و عمر بن عایشه رم آنرا ذکر عمر بن الخطاب حسن الحدیث فرمود اما بحکم بالصلوة علی السبغ
 صلی الله علیه و آله و سلم و نیز که عمر بن الخطاب رضی الله عنه بعد وفات جناب امیر المؤمنین ابوبکر الفدین
 حب و محبت و خلیفه شد و جمیع مسلمانان و سائر مؤمنین بیعت نمودند و طاعت و در گردن خویش انداختند

و گویند که در زمان خلافت جناب فاروق اعظم فتوح کثیره نصیب اهل اسلام گشت و ملک مصر
 و شام و عراق و جبال و طراسان و روم و قسطنطنیه و دمشق و نخل و میان اهل بک و حلب و قنسرين و
 و اقصیه یمن و فتح ابله و جزایر با و ارمینیه و قیساریه و اسکندریه و جبره و مداین و دیور و قوس و
 طبرستان و خراسان و کرمان و تاجیک و دکران و لاهور و فارس و هند و سری و اذلیجان و اصفهان
 و بیت المقدس و نهاده و فتح گشت و اکثر بلاد در ضبط اهل اسلام درآمد و احکام اسلام در آنجا
 جاری شد و کوفه یهمه را آن جناب بنا فرمود و اسلام با قضای بلاد عالم رسید و کفر و ملت باطل منحل گردید
 و در عالم و فتی و طراوتی ظاهر گشت و در وقت الاحیاء مسطور است که فضل فضایل وی رخا آنکه در زمان
 خلافت وی ممالک عرب خجسته اهل اسلام را مسلم شد از طرف مشرق فرمان داد تا آنکه نخل روان و از سوی
 شمال سیح دست او تا قریب بحر و در اسکندریه و زان بود و از ناحیه مغرب تا اقصای مصر و اسکندریه و تخوم روم
 بخوم ایهت و عظمت او طالع و از جناب جنوب تا سرحد هند و سند و برق عشرت و شوکت او را گشت
 و نظام سیاه و برین پناه او سایه حشمت بر اکثر اقالم جهان انداخت و بر بیت عدل و انصاف و مندا در
 روی زمین با وجع اسنان فراخت در حدیب آسید مردم است که در زمان خلافت او هزار و سی و شش شهر
 با توابع و لواحق آن فتح شد و چهار هزار و سیصد و شصت و یک هزار و سیصد و شصت و یک شهر
 محاربت جوایح حجت خطبه منصوب ساخته و گویند که وی رضی الله عنه اول کسی است که بعد هدایت اکبر
 امیر المؤمنین لقب شد و اول کسی که در اسلام وضع تاریخ نمود و اول کسی که جمع قرآن کرد و در مصحف یعنی
 باعث شد بران و اول کسی که امر فرمود سلطان را با نیکه در مساجد خویش نماز تراویح با جماعت گذارند
 و اول کسی که حد شارب حرم شد و از زمانه مقرر ساخت و اول کسی که از خلفاء در شب و دوران خود و از چهل
 رعایای خویش بنفس نفیس تقصیر فرمود و اول کسی که زندان ساخت و اول کسی که توبه نشین کرد و اول کسی که در اسلام
 اشخاص بیت المال کرد و اول کسی که بر کفن مجرم مردم را معاتب ساخت و اول کسی که از بیع اموال اولاد
 منی نمود و اول کسی که مردم را بران داشت که در نماز خانه چهار تکبیر کنند قبل از آن چهار رکعت و شش تکبیر
 میکنند و اول کسی که در اسلام وقف کرد و اول کسی که اشخاص و جماعات و همصار فرمود و اول کسی که در میان اولاد

و بان تاویب می نمود جناب ناروقی اعظم رضی اللہ عنہ بود در روضۃ القفا مسطر است
 که بعضی از مورخان گفته اند که عمر رضی اللہ عنہ بعد از شصت و نه روز و شش روز از اسلام
 دریافت و پس از چهل روز کس گوشت و بعد از چهل و پنج نیز گفته اند در روضۃ الاحباب
 گفته که اسلام آورد رضی اللہ عنہ بعد از چهل و دو روز و زن و بقره سی و نه مرد و سی و نه آن
 و بقره سی و پنج مرد و یازده زن و بقره سی و نه چهل و دو روز و زن و بقره سی و نه آن
 مذکور است که در سال ششم از بعثت بشرقت اسلام مشرف گشته بهان ساعت حضرت
 رسالت و احباب را که در کج احتشام منزل در شصت و یک سجد السجود پرز تا آشکارا باد
 نماز قیام نمودند و مشرکان از مهاجرت آنجناب نتوانستند که در حدود منع و حجر آیند و در وقت
 و ران ایام آنکه کریمه یا ایها البی حسبک اللہ و من اتبعک من المؤمنین و ایشان آن خلیفه
 هدایت قرین نازل گشت و مرتبہ او در ملازمت سده سیفہ ثبوت از امثال و اقربان
 درگذشته و در واقع و رساله عبری منقول است که پستری از اسلام عمر درون
 سقفت ماناک نماز آهسته میگفت و از روز یک عمر در ایمان آورد و پاک نماز آشکارا و
 بابت گفته می شد در راحت القلوب حضرت سلطان المشایخ نظام الدین اولیاء
 علیہ الرحمہ میفرماید که روزی خلیفہ ثانی رضی اللہ عنہ و خلیفہ پیشین پشت بسایه آفتاب و او
 نشسته بود و در حلقه خود را بنچ میگردانید و چون لسان برین حال بگذشت از گرمی
 آفتاب پشت مبارک او گرم گشت بجانب آفتاب بنظر گرم نظر کرد فی الفور آفتاب سیاه
 شد و تمام عالم تاریک گشت بوقوع اینحال پر لال حضرت رسول مقبول صلی اللہ
 علیہ و آلہ وسلم از پس تفکر بودند که روح الامین نازل گشت و پیغام رسانید که امروز
 آفتاب بر پشت مبارک عمر رضی اللہ عنہ چنان تافت که پشت آنحضرت گرم شد و غضب
 و آفتاب نگر نیست ازین سبب نور از آفتاب گرفته شد بحال اگر عمر گناه آفتاب
 عفو نماید نور گرم گشته وی باز آید و نه تا قیام قیامت آفتاب همچون بلا مبتلا خواهد ماند

پس حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم عمر را نزد خود طلب داشتند شفا عتبات کتاب کرد چون
 امیر المؤمنین یحییٰ برگزیده گشت حاجی اقامت برداشتند فی الحال باز از سر نو کتاب عالم کتاب منور
 گردید و از نو او را مورد که در ایام خلافت سمیر ناعمر بن یزید قریح آورد از ابن عمر رضی الله عنه منقول
 است که جناب فاروق اعظم بسعد بن وقاص نشست گفتند من یزید الفخاری را بجانب حلیان
 عراق روانه کند پس سعد بن ابی وقاص نقشه بین معاویه را بخواند و سه صد سوار بدو داد
 و او را فرمود که در وسعت حلیان بگرد و چهار پایه آن موضع بر اند و هر چه که بابد غارت کند
 و نزد یک انوار و نقشه یافت و گو سپید و شتر و چهار پایه دیگر که یافت جمله بر بند و بر بست
 حلیان می آمد اتفاقاً میان دو کوه از کوه های حلیان او را دفعه افتاد و وقت نماز و یک چهار پایه که داشت
 بروی کوه باز گذاشت تا چرا کند و نقشه یعنی حد تا با ننگ غازی چون گفت اندک بر اندک بر اندک از کوه
 بخوابد و کبر است کبر یا نه چنان گفت اشهد ان لا اله الا الله بالثبث گفت خلاصت اخلاصاً یا فضل چون
 گفت اشهد ان محمداً رسول الله بالثبث گفت این پیغمبر است که بر او می هیچ و یا بر نه باشد و ثبث است
 و افنا با آن پیغمبر عیسیٰ بن مریم که بر سر ایشان روز قیامت اید یعنی است رسول صلی الله علیه
 و آله و سلم را در روز قیامت باشد چون گفت حتی علی الفلاح بالثبث گفت این نمازی است که فریضه
 کرده از خشک آنکس که بر آن نماز ثبث نماید و آن وقت بگذارد چون گفت حتی علی الفلاح بالثبث
 قرأ الفصح من احباب چون گفت اندک بر اندک لا اله الا الله بالثبث گفت خلاصت اخلاصاً یا فضل
 ثم رم الله بها حبل علی الناز چون نماز ثبث فارغ گشت بر پای نهانست و با او باشد گفت ای بالثبث
 آواز تو شنیدیم و حق تو فهمیدیم اگر تو از دشمنان ما نیستی و علی علیک و اگر از پسرانی فخر حبابک و اهل او است
 و اگر از اویمانی تسبیحات میزدن آهسته تا ترا به بنیم و بمسندت تو یا سایم با جماعتی آیم از همت پیغمبر
 انزل الزمان محمد رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم و از وفای امیر المؤمنین یحییٰ بن خطاب رضی الله عنه چون ثبث
 این سخنها گفت بر سر از درون کوه سیردن آمد و سه روی و موسی سه چشمه سپید در دوی اند و از دهن
 کوهان بگذرید و در حلقه صوت پوشیده بر سر به همت داشت عصای در دست و با موسی آن تکیه کرده و

السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته سلام بار دادند تفضل از و پرسید که کیستی و اینجا چون افتاد و در
 میکی گفت نام من زریست بنت پسر پوتلیا و عیسی بن مریم مرا و کار کرده است که خدا تعالی چندان
 عز و بزرگانی دید که من از آسمان نزول نمایم و فرموده است که درین کوه ساکن باشی و خدا تعالی را
 می پرستم و انتظار نزول عیسی علیه السلام از آسمان میکنم و قتل می نمایم خبر بر او می شکم صلیب
 را دیده آرام از آنچه که حلال میدارند نصاری و سلام من بچرخن خطاب برسانی و او را بگوید که همین
 طریقت و سنت را که می ورزی ملازم گیر و بران مواظبت و مداومت نمایی و یقین دانی
 که قیامت نزدیک است و چون در میان است رسول صلی الله علیه و آله وسلم و قتی که چند خصال
 ظاهر شوند بپای گیر سخت تفضل گفت مرا از ان خصایل خبر دهی تا واقف شوم گفت و قتی که مردان
 بگردان و زنان بزیان در مسامحیت اکتفا سازند و منسوب شوند بطرف بغیر مرلی خود و در جم
 نمکنند بزرگان بخوردان و توقیر ننمایند خوردان بزرگان را و ترک معروف نمایند پس حکم نمکنند
 بمعروف و ترک نمکنند منکر را پس منع نمایند از ان و عالمان تعلیم علم نمایند و این اجرت گیرند
 دنیا بر دورا هم بالعوض آن حاصل سازند و امر با علمایان بسازند و اگر چه غلات بسیار
 نرخ گران شود و آنوقت مشوره بایندگان و خادان کنند و بیگانان را قتل کنند تا دیگران عبرت
 گیرند و صدقه دهند الا اندک چنانکه وقت باشد که دویشی سالی بگردود و رسم نیاید و قرآن را
 عزیزین نمایند بقره و طحا و باحسان و خزامیر بخوانند و سبج با رانقاشی و زر کار کنند
 و گنهارا بلند برارند و گواهی دروغ بسیار دهند و باران اندک بیارند و زنا حلال دارند و در بوا
 خوردند و رشوت گیرند و دین را بادیافروستند و اتباع بهر سو می نفس سازند و قطع ارحام نمایند
 و بیرون شود و مردان خانه خود استاده شود بطرف شخصیکه بیفتد بر پامی او و سلام کند
 و سوار شود و نزدان بر اسپان چون این خصایل ظاهر شوند بیاید هر سید عیاد با خدشیم
 خدا تعالی و در رسد زریست این کلمات گفت و باز گشت و در کوه غایب شد و مسلمانان
 روانه سطر و غنایمیکه از رسالتش یافته بودند نزد یک سعد بن ابی وقاص رضی الله عنه آوردند

و قصد ز ریت بن بوتلیا و کما ترپ که از او شنیده بودند تقریر کردند سعد بن ابی وقاص بنیست امیر المومنین
 عمر رضی الله عنه نوشت و او را خبر داد که در حلوان مقیم است و با جاسی ز ریت عمر و امیر المومنین جواب
 نامه سعد بن ابی وقاص باز نوشت و او را در آن مکتوب تنها با گفت و فرمود که چون بر مضمون آن
 نوشته واقف شوی بخوانش خبر و تا پایان آنگاه و از حال ز ریت تفحص ساز و آنچه او را معلوم
 شود بشرح و تفصیل بنویسد و باز نماید و اگر اوقات شود سزاوارم بارسانده رسول خدا صلی الله
 علیه و آله وسلم را خبر داد و بود که بعضی از اولیای عجمی علیه السلام در آن کوه منزل گرفته اند چون
 خطاب امیر المومنین عمر رضی الله عنه بعد وقاص رسید به حبیب حکم فرمان او بر شتر نشست و بسیاران
 آنگاه رفت و بخوانش بانگ نماز گفتند و ابی نشسته شد و آن را فرمود تا از هر جانب بانگ نماز
 گفتند هیچ جواب نیاقتند پس سواران را فرمود تا اگر جمله کوههای حلوان باشند و بانگ و طالب
 میکردند و چهل شبانه روز در آن تنگ و پستی بودند و بعد تمام ارامی جستند و آواز می دادند و بنام
 میخواندند و هیچ آواز نشنیدند و اثری از آن ندیدند و از حال او هیچ معلوم کردن نتوانستند و
 باز گشت و با حلوان آمد و کیفیت حال با امیر المومنین عمر رضی الله عنه نوشت و الله اعلم چه انکه حبیب
 ریاض الشجرة نقل کرده است و در فضایل و مناقب دمی رضی الله عنه از او بیست و یک بار و در اند
 و زیاده از آنست که احصا توان کرد و حبیب شهادت رسید تا عمر رضی الله عنه را عظامی اعتبار
 و فضیلتی آنرا در مصنفات و مولفات خود بتصریح تحریر نموده اند و اینها محال است شکسته
 رستم میکرد و که چون رسید تا عفره و روق رضی الله عنه در راه و کجی سینه بست و سه جهت گذاردن
 حج استلام با فروخته از طوافیت انام متوجه میبستند احترام شده و از واج مستلزمات سحر و آیین
 علی بن فضل الصلوة را دست قوری داد و تا برانسته ادا شده حج همراه باشند چون بکام منتهی رسیدند و کمر
 تنظیم و انترام خانه ملک الحلام بجای آورد و لوازم طواف رکن و مقام مقیم رسانیدند و مقصدی از امر
 عثمان غنی نیست بحدینه منوره خیر الانام علیه الصلوة و السلام معطوفت گردانید و بعد از وصول به مقصد
 روزی که کعب الاحبار با و گفت که یا امیر المومنین بتهیه سفر آخرت بپرداز که از عمر تو زیاده از سه روز

باقی نمانده و چون عمر رضی الله عنه مرضی و علی بن ابی طالب اصلاً نداشت از سخن کعبه تعجب فرموده و پرسید
 که تو منجی از کجا دانی که از تو ریت عمر رخصت و کرمی رتوریت است کعب احباب
 و او که آری بعضی از صفات و اعمال خود را در کتاب مذکور است و بعد از آن آن غلام مغیره
 بن شعبه که موسوم بقبر در بود و ابولولو رکنیت داشت مجوسی بود یا نصرانی نزد خلیفه رسول آمده
 از کثرت مطالبه مالک خود شکایت بنو امیر المومنین عمر بن خطاب که چه میزداری فیروز گفت انگلی
 و بخار می و تقاضای جناب خلافت آید باز سوال کرد که روزی مغیره از تو چه قدر مبلغ میخواند
 و او که دو درم و قوی آنکه چهار درم و روایتی آنکه در ماهی صد درم امیر المومنین گفت که با وجود آنکه
 هنوز آنچه مغیره از تو میطالبه مناسب است فیروز از شنیدن این سخن متغیر شده امیر المومنین
 گفت ای ابولولو شنیده ام که آسیای با وی توانی ساخت چه باشد که اگر جهت آرد
 کردن غلات بیت المال آسیای گردان سازی فیروز جواب داد که برای تو آسیای ساختم
 که تا چرخ و وارو ایر باشد ابالی هر بلا و امصار از آن بازگویند و از تجاس بیرون رفت
 امیر المومنین عمر گفت که این غلام مرا بقتل تهدید نمود و بعد از آن نزدیکی صبحی ابولولو به مسجد
 شتافت و فرصت نگاهدشت و در وقتی که فاروق اعظم رضی الله عنه در محراب است با و
 نماز باد و قیام می نمود و قدامت پیش نهاد چهار زخم پاشش زخم باندانش رسانید و کج
 زخمی که زیر ناف آنجناب زده بود کارگر آمده امیر المومنین عمر از پا و افتاد و ابولولو در همان ساعت
 از قمار گشته چون دانست که حالش بچنانچه خواهد شد کار و بر خلق خویش مالیه و متوجه زندان
 گردید و آن قصه چون فاروق اعظم را یقین شد که آن زخم التیام پذیر نیست عبداللہ بن
 خود را فرمود که نزد ام المومنین عاتشه برو و لفظ امیر المومنین ازین تعمیر یکن که من امروز
 امیر مسلمانان نیستم بلکه بگویم که عمر بن اسلام و تحیت میرساند و از تو رخصت میطلبد که
 در مملوئی و صاحب خویش مدفون گردد و بعد از آن بموجب فرموده عمل نموده ان التماس
 بغیر اجابت اقتران یافت و امیر المومنین با بنی قدر اتفاق کرده و صحبت فرمود که بعد از آن

شستہ حیات میں بار و گیر از حد لیتے دستوں سے خواہند اگر اجازت و ہدایت و الامور اور گورستان
 مسلمانان و فن کنند فاروق اعظم بعد از انکہ از امثال بن و صا یا فرخت یافتند در او اخروی حجت
 بست و سہ جلد برین شتافت و سہ ریاض النضرہ روئے ان ملک الموت لما دخل علیہ
 سمعہ عمر یقول ملک آخر بیست امیر المؤمنین یافتہ شے کانہ القبر فقال عمر بالک الموت من تكون
 انت خلفہ لکن ابینہ و استقول سنت کہ چون روح پاک آن خلیفہ بر حق را عالم قدس بروند پس از
 فرائح از غسل و تخمینہ و تکفین جنازہ رحمت اندازد ویرا مسجی رسول مقبول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 آوردند و ما بین القبر و المنبر کرد نشان اور و صحنہ من یا صحنہ وارد و نمودند بموجب وصیت
 صاحب رومی اناست نماز جنازہ کردہ بروئے نماز گذارد و بچهار تکبیر زیادہ نمک بعدہ جنازہ استن
 را برداشتہ بزرگ حجہ عالیہ صمد لیتہ آوردند و بار دیگر بموجب وصیت تجدید اذن کردند جناب حضرت
 انجامز و عسہ خود فرمود گفت اولاً السلام من سرگرد از عطیہ خود رجوع نکردہ ام انکاد انکاد
 خوراش شک بخمودہ بر سر نهاد و اواز بر کشید و امجداد و والو بکراہ دوست شماعمر زیارت
 آمدہ ست و رخت و خول می خواہد بیکبار فریاد از اہل مدینہ برخاست و زلزله در زمین آسمان
 افتاد بعد از ان جسد مبارک و را در پہلو سے قبر ابو بکر رضی اللہ عنہ و دفن ساختند و تاج لفظ ص
 آورده کہ چون جنازہ و پرایش خطیر رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم آوردند قفل بے کلیہ کشاد
 شد و در باز گردید تا اورا دفن کردند از حسن بن ابی جعفر رومی ست کہ میرکا بیک عمر رضی اللہ
 عنہ شہید شد ہمہ روئے زمین تاریک شد چنانچہ طفلان پیش مادران خود می آمدند
 و سہ گفتند کہ امی مادران من مگر قیامت قایم شد استہا میگفتند کہ من بلکہ عمر بن الخطاب
 کشتہ شدہ است و در صواعق محرقہ و روضۃ الاحباب مذکور ست کہ در ان روز آفتاب و کسوف
 در آمدہ و نبی اکبر بر موت الخلیفہ زبان نوحہ میکردند و از عبد اللہ بن عمر و عبد اللہ بن مسعود
 مروئے ست کہ گفتند عمر حصین بن حصین بود اسلام را مسلمانان در ان حصین می دزد آمدند و بیرون
 سہ رفتند و از موت اور خندہ در حصین اسلام پیدا گشتہ از ان رخنہ بیرون می روند و باز در نمی آیند

و در دره خلائق و تعداد سنین عمرش اختلاف بسیار است و نزد بعضی ده سال و شش ماه و در
 خلافت بود چنانکه در مدارج گفته و از ابن اسحق مروی است که مدت خلافت وی ده سال و شش ماه
 و سی و پنج شب بود و در حبيب السیر مدت خلافت ده سال و پنج ماه و سی و یک روز نوشته است
 و در مطالع الانوار مدت خلافت امیر المومنین عموره سال و شش ماه و سی و پنج روز نوشته و در الباطل
 سی و پنج الباطل مدت خلافتش ده سال آورده و در روضه الصفا مدت خلافت آنجناب بروایتی
 ده سال و شش ماه و چهار روز و پنج روز و سی و یک روز نیز گفته اند و وفات آنجناب بعد از آن
 اوست از رج و در تاریخ شهادت امیر المومنین و نیز اقوال مختلفه نظر آورده و در دار بابیه
 تاریخ وفات یافت آنجناب چهار روز از ماه ذی حجه سنه بیست و سه باقی بود و گویند که درین
 روز بیست و سه و ششم ماه ذی حجه رخ نه شده و در آنرا مذکور بجوار رحمت این و زمان پیوست
 و در باب تاریخ اتفاق دارند بر آنکه جناب خلافت آب بعد از حنی شدن سه روز زنده ماند
 بعد از آن انتقال فرموده و نماز گذارد و حبيب مروی و دفن کرده شد و جمعه و ام المومنین عایشه
 چنانچه این قتیبه و سلفی و غیره نقل کرده اند و در روضه الاحباب مذکور است که شب یکشنبه اول
 ماه محرم سال بیست و سی و یکم از هجرت بود که آن یگان روزگار و ثانی انبیین او بهانی الغار
 و ثالثه ثلثه عدالت شمار ازین صریح عناصر و مسدس حیات بشین بنات خرامید و روایتی
 آنکه روز چهارشنبه بیست و هفتم ذی حجه سنه بیست و سه شربت ضریق شهادت کشید و روز پنجشنبه
 رحلت حیات ازین محضر و مناک بعالم پاک افلاک کشید و روایتی آنکه هیز و یکم ماه ذی حجه سنه
 بیست و سه از هجرت شهادت یافت و آن حسن شریف آنجناب روز شهادت شصت و سه
 روز و شش سن و نیمه صمد الله علیه و آله و سلم و ابی بکر الصمد یقی علیه السلام و حجتی گویند که عمر
 شش و شش پنجاه و پنج سال و بی و ایت زهری پنجاه و چهار سال چنانچه صاحب ریاض النضره
 از ابو عمر و حافظ سلفی و غیره نقل کرده و در مطالع الانوار از شرح مشارق نقل کرده که يوم
 شهادت سن سیدنا عمر بن الخطاب هفتاد و سه ساله بود و در روضه الاحباب موافق نزد

ریاض النضره بن شریف او در شصت و سه ساله نقل کرده و قوی انگیزه و چهار تو را انگیزه
 پنج و قوی انگیزه و شصت بود و طبعی در تخم کبیر خویش ترجیح این قول نموده و قیل غیر ذلک و حبیب
 قبره بن ابی صديق الكبر در روضه حضرت خیر النبی علیه الصلوٰه والسلام دفن شد بزار و تبرک
 منقول است که نقش خاتم شریفش کتب بالموت و اعطایا عمر بود و از امام جعفر صادق ر فرمودی
 که گفت من بزار ام از کسی که ابو بکر و عمر رضی الله عنهما به یکی یا دو کید چنانچه در حبیب السیر مذکور است چون
 اما در کثرت و فضائل سیدنا عمر منقولند و ایراد مخرج آن اخبار را بقی بسیار این عجاایب است و
 قلم سخن گذار طریقی اختصار مسلوک داشته بعد از اوج و اولاد اجماع و جناب سبب و درت نمود و اما
 تعداد از اوج و اولاد اجماع و جناب رضی الله عنه اهل تاریخ روایت کرده اند که جناب
 امیر المومنین سیدنا عمر رضی الله عنه شصت زن را در جماله نکاح خود در آورده بود و اول و حبیب
 بنت مطعون بن حبیب بن وهب و عبد الله که بزرگترین اولاد اجماع بود و عبد الرحمن
 و حفصه ازین منکوحه شمرده و هم یکنه بنت خردل بن مالک بن سبیب بود و دو و کسیر
 اصغر و عبد الله که در جنگ صفین با معاویه بودند و ازین منکوحه در وجود آید و ستم ام کلثوم
 بنت فاطمه بن ابی مرثضی رضی الله عنه و دختر سید ولد نمود و پسر زید نام داشت و دختر
 رقیه و از ایشان عقب مانده چهارم حبیله بنت عاصم بن ابی الافطح بود یک پسر از بطن
 این زوجه بود و عاصم نام پنجم ام حکیم بنت حارث بن بشام محروم بود و از و سه دختر
 تولد نمود که فاطمه نام داشت ششم عاتکه بنت زید بن عمر بن نفیل و ازین زنان پسر
 آورد و سوم عبیاض و جناب فاروق اعظم دو کیزک داشت یکی اسمیه نام داشت ازین
 کیزک پسر بود ابو الحیر و او را عبد الرحمن و سلمی گفتند و دیگر که فکیده و ازین کیزک
 یک پسر و یک دختر پسر عبد الرحمن اصغر نام داشت و دختر زینب بود و الحاصل جناب سیدنا
 عمر را نه پیش از پدر بود و او را با علم سیدنا عثمان بن عفان رضی الله عنه ولادت
 با سواد و شرف در سنه سواد از عام الفیل است و نسبتا پیش از نسب رسول مقبول در عبد مناف

اتصال می یابد و هو عثمان بن عفان بن ابی العاص حارث بن امیه بن عبدالمطلب بن عبد
مناف بن قصی القرشی الاموی المکی ثم المدنی و او را جناب ارومی بنبت کریم زلفهم کاف و دفعه را برین
ربیع بن حبیب بن عبدالمطلب بن عبدمناف که دختر ام حکیم البیضا بنبت عبدالمطلب عم رسول
خدا صلی الله علیه و سلم بود و کنیت او علی اشهر الاقوال ابو محرز و لقال ابو لیلی و ذی النورین درین
النصره مذکورست که از علی کرم الله وجهه سوال کردند از حال عثمان جناب منقصوی فرمود که عثمان
است که او را در اواخر علی ذی النورین خوانند و بود و او مادر رسول خدا صلی الله علیه و سلم که دو
صاحب نامه جناب رسالت مآب صلی الله علیه و سلم در جباله نکاح او داده بودند و رسول مقبول بر
او ضمانت کرده که خانه و در پشت خواهد یافت چنانچه ابن السمان روایت کرده است و امام ابوالمکارم
فروشی الحاکمی در تسمیه عثمان بن عفان بن ذی النورین سه قول ذکر کرده یکی اینکه مذکور شد و دوم
یک ختم قرآن در وتر می نمود پس قرآن نورست و قیام لیل نورسوم اینکه برای آنجناب سخاوت
بودند یکی سخاوت قبل اسلام و دومی سخاوت بعد اسلام و بعضی علما گفته اند که جز این نیست
که نام نهاده شد آنجناب بن ذی النورین زیرا که وقتی که سیدنا عثمان در حنبت داخل خواهر شد و
نور بر اے او خواهد درخشید بر اے این ذی النورین نام کرده شد و علما را اتفاق است بر آنکه
هیچ احدی که دو دختر بیچ پیغمبر در جباله نکاح خود در دنیا ورده الا عثمان بن عفان و جلال
الدین سیوطی حدیثی از بهیقی نقل کرده که عبدالمطلب بن ابان حنفی گفت که خال من حسین حنفی
گفت که ایا میدانید که برای چه عثمان را ذی النورین میگفتند ابان گفت نمیدانم گفت از
وقتی که الله تعالی آدم را خلقت خلقت پوشانید و تا آنکه قیامت قائم خواهد شد احدی
نیست که دو دختر بیچ و عقدش جمع شده باشند سوا سیدنا عثمان لهذا ذی النورین
گفته می شد و بتقول است که بیچ پیغمبر بیچ چیز معروف بودند و عثمان بدان هر بیچ میگویند
بود ابراهیم بسنا و ث معروف بود که بل انک حنیف ابراهیم المکرمین و موسی معروف
نور معروف بود نور توریت و نور دست یخرج بیضا من غیر سور و حیاتی و ذکر یا علیها السلام

بقتل معروف بودند کاین بنی اسرائیل معه را بنیون قل فلیم یقتلون انبیاء الله و یوسف
 بجمال معروف بود ما بذلنا بشر او فی صلوات الله علیه آله وسلم بشرم و حیا معروف بود فیستخمسکم و
 عثمان رضی الله عنه باین هر پنج چیز موصوف بود و اما سخاوت آنکه که در یک حرب هزار شتر با نفعه سیاه
 اسلام کرد و در مدینه یک چاه بود که آب خوشگوار داشت و آنرا بر رویه میگفتند عثمان بن
 آنرا پنججاه هزار درهم بخرد و بر مسلمانان وقف کرد و مسجد بنویس تنگ بود چهل شتران بر
 زیادت کرد و یکبار دیگر صد هزار دم بداد و در هر ده دم هشت نفره بود و در طلا و نیک
 النورین معروف بود زیرا که دو فرزند رسول عیال او بودند رقیه و ام کلثوم و هرگز دو دختر
 رسول نصب چاکس دیگر نبود و بجمال معروف بود قتل است که روز جبریل علیه السلام گفت
 آنکه محمد را اینجوابی اینکه ملائکه کنه شبیه یوسف علیهما السلام در جمال حضرت فرمود آنکه
 پس گفت جبریل که نظر کن بجانب عثمان که تحقیق عثمان در جمال مانند یوسف علیه السلام است
 و بقتل معروف بود چنانچه قتل آنجناب و بعد در آن بلا مشهور است و بشرم معروف بود
 چنانکه رسول خدا صلی الله علیه آله وسلم فرمود که در شب معراج بجانب اقدس الهی عرض کردم که بزرگ
 عثمان از تو شرم دارد که بر وز قیامت حساب کرده شود حق تعالی جل شانده ارشاد کرد که من
 حساب از عثمان برداشتم بد رستیکه من روز قیامت جمله خلایق را حساب خواهم کرد و سوا عثمان
 و الله اعلم از این عباس رضی الله عنهما مردی است که روزگaram کلثوم بنت رسول خدا صلی الله علیه
 و آله و سلم نزد آنحضرت مرفته گفت زوج فاطمه هزار نه بهتر است از شوم من پیغمبر صلی الله علیه و آله
 و سلم زمانی ساکت بوده جوابی نفرمود آنجا که گفت که شوم تر از آنجمله است که او را دوست میدارند
 و رسول او نیز خدا و رسول او دوست میدارند و در شب منترای بر او تعین کرده اند که هیچ احد
 از امت من فوق آن منترای ندارد و این روایت در ازاله الحقایق نقل کرده است و در ریاض
 النفرة از جابر بن عبد الله انصاری روایت میکند که بنابر آن حضرت رسول مقبول در وند
 تا شرف نماز انسرور در یاد حضرت اصحاب را فرمود که شما بروی نماز گذارید که من بروی

بنماز میگذاردم حضا محباس عرض فکرمند که نماندیده ام ترا که ترک نماز بنماز داده می فرموده باشی پس این
 حضرت فرمودانه کان یمنیخ عثمان قابضه الله و ذموا حق محرقه تلو است که در ترک نماز از طرف او این ماجرا را می
 روایت میکنند که رسول خدا فرمود که هر چه پیر را فریفته است در بخت و رفیق من در دشت عثمان است در وقت
 مسطور است که شخصی از علی مرتضی کرم الله وجهه پرسید که رباب عثمان چه میگوید بوابا که آیه کریمه ان الذين
 لهم منا الحنثی در شان کسانی نازل شده که عثمان مقتدر است ایشان است و در تاج القصص منقول
 است که رسول صلی الله علیه و آله و سلم فرمود در شب معراج در آسمانها صورت عثمان را دیدم
 گفتم باسمان اول بچه رسیدی گفت بنماز شب و در آسمان دوم بیات او دیدم گفتم اینجا بچه
 گفت بقرات قرآن و در آسمان سوم دیدش گفتم اینجا بچه رسیدی گفت بقرات سورة اخلاص و در آسمان
 چهارم دیدش گفتم اینجا بچه رسیدی گفت که بصیبت آل رسول اینجا رسیدیم و در آسمان پنجم گفتم یا
 مسجد اینجا رسیدیم و در ششم گفتم با احتمال محنت اینجا رسیدیم و فی السابعة رأیته فسأله و قال
 استجیاب من الله تعالى و در معارج النبوة از تفسیر بحر العلوم نسبی مانند این روایت نقل کرده است
 و ریاض النصرة از ابن عباس مرویست که فرمود رسول خدا صلی الله علیه و سلم که هر گاه شفاعت
 عثمان روز قیامت هفتاد هزار مردم را نیز یک سیران از است من که مستوجب فرخ خواهند بود
 و در حواشی محرقه از جناب سالتاب صلی الله علیه و سلم منقول است که ارشاد کرد که در آن حضرت که در
 قیامت هفتاد هزار مردم را نیز یک سیران از است من که مستوجب فرخ خواهند بود و در آنجا است
 شواهد النبوة مذکور است که پیش از ابوذر غفاری عثمان رفیق الله چهار نفر که در دشت من
 در حق و سه نیکویم ابد فکر خیر زیرا که رسول الله صلی الله علیه و سلم از خانه بیرون آمد
 و روان شد من نیز در حقیقت و سه روان شدم تا به وفاتیک رسید و شبست من پیشین و فرستم
 و سلام کردم و شبستم فرمود که ترا چه چیز آورد ای ابوذر گفتم که خدا عیاله و رسول و دانا تا نزد
 ناگاه امیر المومنین ابوبکر رضی الله عنه آمد و بر دست راست رسول صلی الله علیه و سلم
 رسول صلی الله علیه و سلم پرسید که ترا چه چیز آورد ای ابوبکر ابوبکر گفت که خدا و رسول و دانا

بعد از آن عمر فرمود و بدست راست ابوبکر در بنشست و با وی نیز همان سوال و جواب واقع شد بعد از آن عثمان
آمد و بدست راست امیر المومنین عمر در بنشست و با وی نیز همان سوال و جوابی افتد رسول هم رفت و این
سنگ ریزه را بر دشت زد و گفت آنرا تسبیح گفتن کردند چنانکه می خوانی را می شنیدم چون آنرا
ز نیور غسل بعد از آن سنگ ریزه را بر زمین نهادند خاموش شدند باز آنرا بر دشت و در دست ابوبکر نهادند و تسبیح
در آمد چون بر زمین نهاد خاموش شدند باز رسول خدا آنرا بر دشت و در دست عمر نهاد و باز تسبیح در آمد چون
بر زمین نهاد خاموش شدند باز آنرا بر دشت و در دست عثمان نهاد و باز تسبیح در آمد چون بر زمین نهاد خاموش
شدند و ریاض البقرة منقول است که سیدنا عثمان کاتب سر رسول شد و چون آنکه امام جعفر بن محمد از پدر خود
روایت میفرماید که گفت پدر را که بود رسول خدا و قتی که می نشست ابوبکر از پیش و عمر از پس او و عثمان و بر
آنجناب می نشستند و ابوبکر و عثمان کاتب سر رسول شد چنانچه حافظ ابوالقاسم حمزه بن یوسف می گوید فی بیان بسیار
نقل نموده است و از آنجا که در بسیاری از احیان بکتابت وحی و نامه ها که افشای آن میجو استند
قتیاس می نمود چنانکه در ریاض البقرة از جناب ام المومنین عایشه صدیقہ رضی اللہ عنہا مرویست
که فرمود نزد یک رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ایستاد و بوم و آنجناب تکیه بر پشت من داشت
که خبر بیل آید نازل شد و قرآن آورد و آنجناب صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم میفرمود که بنویس یا عیثم و عیثم
نام سیدنا عثمان است و نیز در ریاض البقرة و روضه الاحباب منقول است که روزی حضرت صلی اللہ
علیہ وآلہ وسلم بخانه عثمان تشریف داده و رقیه دختر خود را دید که ترفیه عثمان نموده اصلاح موهای
سر و لبشانه میکرد و فرمود آید خبر ک من گرامی دار عثمان را بدست تکیه دے اشد ترین اصحاب من است
بن از روئے خلق در ریاض البقرة از عبد الله بن عمر مرویست که گفت فرمود رسول خدا صلی اللہ
علیہ وآلہ وسلم یا عثمان حق تائے قمیص بر تو پوشانند و مردم خوابانند که از خلق کنی از افت
بخدا یک نفس محمد سید قدرت اوست اگر آنرا خلق کنی و در بهشت در نیای تا تا نیکو بشتر و بدتر
سوزن در رود و این از قبیل محالات است یعنی هرگز در نیای در روضه الاحباب بعد نقل این روایت
می آید که عثمان گفت طلب یاری از حضرت باری می نمایم و از او در میجو اهم که در آن روز مرا

و شکیبای کریمت فرماید و در حصول این دعا از حضرت استغاثی دعا کرد و سر در خطه ابی علی و
 و سلم فرمود اصبر صبر کن مدد نیز در روضه الاحباب مرویست که حضرت روزی نظر در روی عثمان کرد و
 قطرات اشک از مشک ز کشتن بر خضاره نگین روان کرده فرمود عثمان بدرستی که زود باشد
 که ترا منظر امام قبول سازند و حق سبحانه و تعالی ترا احب تمام شد و احب او نایز زمار که در آن
 روز بلبش بلباس صبر شده خنجر را که دوازده سال کم و بیش بر قد و رتور هست آورده شد
 بسخن جرم از خود خنجر کنفی در ریاض النصره از ابی عبداللہ حبیری مرویست که جناب عایشه سقیف را که فرمود
 رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از من که طالب کن برای من بعضی اصحاب مرا گفتم بخاتم ابوبکر را
 فرمود که لی گفتم عمر را ارشاد کرد که لی گفتم پیغمبر ترا علی ابن ابیطالب طلب کنم فرمود که سزا گفتم عثمان
 را حضرت فرمود آری پس هرگاه که آمد عثمان منو خدا صلی الله علیه و آله و سلم بطریق تنجی و مشاوره بخان
 میگفت عثمان متغیر و متلون میگشت پس هرگاه که یوم الدار او داشت قصه قتل او را شنید گفتم
 یا امیر المؤمنین مقابلہ و محاربه با ایشان کنیم عثمان رضی الله عنه فرمود که نه بدرستی که رسول مقبول
 یا من عهد فرموده و برین مکاره مصابرستی نایم و نقض عهد نمیکیم بقیامت بر من الحمد که بستم با و از
 عبدالرحمن بن عوف حمصی که نفا و علمای حدیث است نقل کرده که دو قضایات سیر از عثمان را ثابت
 است که ابوبکر و عمر رضی الله عنهما را نیست یکی نوشتن مصاحف و ارسال آن در بلدان و اتفاق آنجا
 سربار اختلاف قرآن گشته دوم مصارت بر کشته شدن و در راه حق بذلی صبحه خویش نمودن و اگر
 کتب اهل سیر و احادیث منقول است که در غرہ حدیث که عثمان رزم با شارت بنوی بکر رفته مجوس
 شده بود و شیطان و دیگر مسلمانان ابن صداره و انداخت که سترگان بقتل و انورین مبارک
 خود و بنای آن رسول نام پشت مبارک بر درختی نهاده و محاربت است نه سلب طلب فرمود و بیعت و امانت نمود
 بر قتل عبده اصرام بجان هست بر آنکه ثابت قدم باشند و در جنگ روگردان نشوند و حق تعالی از سرور فتح مومنان که
 این بیعت از ایشان اقتضای فرموده که مقتضی محض ابومیسر ان فیما یوکلک تحت الشجرة الا یہ و این بیعت را
 بیعت الرضوان گویند و بعد از وقوع این بیعت بوضع پیوست که عثمانی مسلک احیاء نظام دار و خارجا کلمات

افضل الصلوة واکمل التجیات فرمود که چون عثمان غایت است و بهم خدا و رسول رفته میجویم
 که از فضیلت این بیعت محروم ماند پس شارب است بدست راست خود فرموده گفت که این دست
 دست عثمان است و دست چپ خود را از شاو کرد که این دست است من است و دست راست است خود مناده از قبل
 عثمان با خود بهیبت کرد و قتاوه میگردد زنی شریف عثمان که دست خواهر برود جهان و رحمت عالمیان است است
 و این شریف خطیب بود و سیدنا عثمان را از این جنت ذوالنورین در اهل بیعت رضوان داخل شد و ریاض النعمه
 از جناب مرتضوی مرویست که فرمود و شنیدیم رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم را که میفرمود که اگر مرا
 چهل و ختر بود یکبار از دیگر ببعثان میبردم و این ارشاد بنوسه بعد وفات جناب ام کلثوم بود
 و نیز از آنحضرت باز مرده اصحاب خطاب فرمودند که دختران خود را در عقد عثمان در آیدند و برای جنت
 نماز آید و السلام علیکم و علی آله و سلم و عثمان بن عفان عمر رضی الله عنه حسب ارشادش بمشوره اهل شوره
 بر سبب خلافت نشست و جایه مسلمانان مونسان جنت آنجناب نمودند و گویند اول کسی که نوشتن قرآن قیام نمود و نبی بود
 چنانکه از ابوسلمه بن عبدالرحمن منقول است که گفت چون یوم الدار بشیر بردست او رزم زدند گفت
 این اول دست است که شریف نوشتن کلام خدا دریافت و هر ویست اول کسی که جاگیر مقرر کرد
 و اول کسی که کوثر ال مقرر ساخت و اول کسی که نماز عید را بر خطبه مقدم کرد و اول کسی که تقویش بخود
 بنوسه و هر مان احسن از زکوة آنها را و اول کسی که در مسجد بنام کرد و اول کسی که در زمان خلافت
 دس اختلاف در میان است و ارفع شده که بعضی خطابه بعضی گرفتند و اول کسی که در این است
 بعد اهل و عیال خود و در راه هجرت کرد و اول کسی که حج کرد و در زمان را بر قرآن و احده قرآن و اول
 کسی که مقرر کرد جنس را سیدنا ذی النورین عثمان رضی الله عنه بود چنانکه جمال لدین سیوطی در
 تاریخ الخلفاء ذکر کرده با کمال در جمیع مشاهد و فضله شرف حسن و ریاضه الا در غروره و پرده
 مجمع بیعت الرضوان که فرموده آنحضرت صلی الله علیه و آله و اصحاب و سلم و سکه را در
 زمره حاضران آن دو محفل فرموده و خطیب خدا صلی الله علیه و آله و اصحاب و سلم
 تقدیم و تکریم و تحمیل و تعظیم و سب و بیهوش و ذل و ابر و بوضعت امانت و دیانت و حیا ستود و ادبکی

از عشر و بیشتر بخلد برین و سیکه از خلفای راشدین مندرین و سیکه اذاهنار در اسلام سابقه او اول
 و در اتفاق فی سبیل الله بطورے داشته و در ایام جاهلیت و اسلام از اغنیاء و اعیان قریش
 بود و در ایام خلافت وی بسیاری از بلاد و انصار و خزانه نصرت اهل اسلام درآمد و گویند که در
 زمان خلافت او بواسطه وفور غنائم کثرت مال بمرتبه انجا رسید که قیمت گنیز که بهم سنگ او ز بود و من
 اسپه بصیر هزار و پنهانی تخمه هزار در بهم رسیده و آن جمعی کثیر از اصحاب رسول مقبول صلی الله علیه
 و آله و سلم منقول است که میگفتند ایام خلافت او در عدالت مثل ایام سیدنا عمر رضی بود و باز با وی فی
 ولین و مواسات با مردم تا آن زمان که ختمه خط امیر شد و مبتدا بخو غامی عام گشت و قدوة المؤمنین
 جلال الدین سیوطی در تاریخ الخلفاء از سعید و حاکم نقل نموده که ابن مسعود میگفت که هرگاه که بیعت
 امیر المؤمنین عثمان بن عفان منعقد گشت و در سال اول ملک رسد فتح شد و در این سال مرض رخا
 بسیار شایع گشت و مجروحان عارض گشت چنانچه امیر المؤمنین عثمان بهم در این مرض مبتلا شده تا اینکه
 آنج تنگت و زبده و این سال راسه الراف ثامیدند و در این سال فتح حصون بسیار از روم
 دست داد و در این سال امیر المؤمنان عثمان سعد بن ابی وقاص را بعد عزل مغیره از کوفه و الی ساست
 و در سال بیست و پنجم سعد را از کوفه معزول و زید بن عقیه بن ابی معیط که از صحابه و نیز برادران
 امیر مؤمنان بود حاکم کوفه مقرر نمود و در سه مائه و عشرين امیر مؤمنان عثمان آنگونه مردمان خرید نموده
 مسجد حرام وسیع نموده و در این سال فتح ساپور و سیستان و در سه مائه و عشرين معاویه
 بن ابی سفیان بکام امیر مؤمنان عثمان بالشکر اسلام عنیت فتح قبرس نمود و شکر یان را بر کشته هوا
 نموده از راه دریای روانه شد و عباده بن صامت و زید بن ابی امیام احرام نبوت لبان الفصاری همراهم بود و ام
 سز ام در آن غزوه شهید شد و بقیه بن و فن گشته و در این سال فتح ارجان و دار اجر و نصیب
 گردیده و در این سال عمرو بن عاص را از حکومت مصر معزول ساخته بجایش عبداللہ بن ابی سرح
 را امر نمود و تعبید اللہ بن ابی سرح در افریقه جهاد نموده فتح ساخت انرا اسلا و جبالا و از غلام
 افریقه به منتفص از شکر یان مرار و ميسار رسید بعد از آن در این سال فتح اندلس نصیب ابی سرح

گردیده و در سنه تسع و عشرين اصطر فتح گردید و درین سال امیر مومنان عثمان مسجد نبوی
 را وسیع فرمود و بنای آن از اجار منقوشه و ستونهای سنگ و نیز از سنگ و سقف آن از چوب
 ساج بنامند و یکصد و شصت و پنج سیر را وسیع ساخت و در سنه ثلثین خود بلاد کثیر را ازین
 خراسان فتح گشت و نیشابور نیز بصلح فتح گردید و گویند بقبضه فتح گشت و طوس و سرخس
 میر و فتح شدند و همین طور یزد و دیلم مفتوح گشت هرگاه یکبار بلاد کثیره فتح شدند خراج
 بسیار نزد امیر المومنین عثمان رضی الله عنه آمد و امیر مومنان ال را بگردان تقسیم نمود و جزایر و یکایک مفتوح
 شدند و امیر مومنان حکم داد برای شهر شمس بانه الف بزره و در هر بزره چهار هزار اوقیه بود و در
 سنه چهل و ثلثین واقعه باید بقتل امیر مومنان عثمان رضی الله عنه ظاهر گشت و الله اعلم
 و اهل تاریخ بیان کرده اند که در ایام خلافت وی رضی الله عنه کوهستان و طوس و سرخس و ساور
 و سیستان و سمرقند و اسکندریه و سواحل روم و مرو و بلخ و ساپور و افریقیه و قبرس و جزایر
 الاشمیری و جزایر فارس و طبرستان و دارا و جزایر کرمان و سحستان و اساوره در بحر و ساحل اردن و اندلس
 و کازرون و قلعه سفید و سرخان و مازندران فتح شدند و بسیار از بلاد خراسان مفتوح شد و در وقت
 که امیر مومنان عثمان رضی الله عنه میبانه بالابود و نیکو روستی و تنگ بوست و تراندام و گندم
 گون و بزرگ ریش و فرائخ کثیف بود و در تاج القمص مسطور است که حضرت عثمان مروسی نیکو
 روستی و نیکو بهیاست بود و در آن زمان از مردمان کم کسی به حال رست بود و حلیم و کریم و سخنی بود با وفا
 و حیا و عطا بود و در کار زنان رغبت تمام داشت و در روضه الاحباب مسطور است که محمود بن
 لبید گفت که عثمان را دیدم بر بغله سواره دو گیسوی بافته گذاشته بود و دو جامه زر پوشیده و گویند
 گاهای همیشه سواد پوشیدی و گاه بس طرف خرگوش اوردی و بست در هم بود اختیار میفرمود و نگاشتری
 و خنجر بسیار میگردد و محاسن مبارک را بلباس و زعفران خضاب می نمود و در تاریخ اختلاف
 از عبد الله بن جازم مروسی است که گفت دیدم عثمان بن عثمان را که هرگز ندیدم کدامی مرد وزن را خوب صورت
 از او رضی الله عنه و الله اعلم و پوشیده ماند که ذکر شهادت جناب ذوالنورین رضی الله عنه تفصیلی دارد که

بپایش الباقی این مختصر نیست اما جمعی که توان باز نمود و الی غایت پست شماره میکنم که چون امر خلافت
 بر جناب ذوالنورین قرار یافت با مردان سلوک فرمود و تریش از جناب شان قیاس با سیر المؤمنین
 عمر و رضی تر شد از اینجا که حیار از جناب غالب بود و مردان و مزاج جناب شان راه یافته و اکثر
 از بنی امیه و اموری ملکی دخل دادند و بمقتضای صلح رحم و رحمت غنایم و اموال کثیری به ایشان رسانید
 فرمود و از ان طایفه جمعی از مردم شاکی گشتند با عوامی عبد الله بن سبا یهودی که بظاهر هر خود را سلمان
 میگفت چنانچه بهشت صد کس از مصر بارگاه خلافت آیدند و از عامل استجاش کثایت نمودند و کما
 عزل حاکم خود کردند و از رگان اصحاب این مضمون را به تبعیض و لایست خاطر نشان ساختند ایشان
 این مضمون را قبول نمود و حسب التماس اهل مصر محزون الی اکر را بجهت مصر تعیین نمودند و حمزه بن
 ابی بکر بن الصدیق معه مصریان راه مصر گرفت و راشای راه مصر غلامی از غلامان امیر المؤمنین عثمان بن
 عفان رضی مع حشاکه بنام عامل مصر سابق نوشته بودند و دست افتاد و در ان خط نوشته بود که وقتیکه حمزه بن ابی بکر
 و فلان و فلان نزد تو برسد در قتل آنها چکه کنی و منشور یک همراه خود می آرند باطل شناسی و بر عمل خود پیش
 مستقر باشی تا آنیکه حکم من در این باب بر تو برسد و کسانیکه شکایت ظلم تو نزد من آورده اند آنها را مستقیم
 کنی تا آنیکه حکم من در این باب بر تو برسد انشاء الله تعالی و این حرکت را باب فساد بود از دیدن این خط امیر
 و حمزه بن ابی بکر بن الصدیق متحیر شدند و باز گشتند و بدیدند آن امیر المؤمنین عثمان بن عفان را که از این نوشته
 اطلاع و آگاهی نیست و بر اصحاب ظاهر شد که این عمل مردان نموده است و تعلیل بی تریل و بنو زهره با جا
 مصریان و بر پست و این جماعت طالب مردان نمودند امیر المؤمنین عثمان بود اسطه کمال مهربانی و صلح رحم و نیز خیال آنکه
 این جماعت مردان را بدو تحقیق و ثبوت جرم قتل خواستند کرد و روان مردان بقتل نمود و آن چو ساعه
 بر ایشان بغایت استیلا و غلبه نمودند تا بحدی که ارا و قتل امیر مومنان عثمان جرم کردند و در ان خط
 را محاصره کردند و حیوان الحیوان استقوال است که در ایام محاصره اختلاف است بقول واقع
 نزد اکثر ایام محاصره است روز بود و بعضی چهل و نه روز گفته و نیز سیر بن بکار و غیره هشتاد و یک گفته
 و در تنه سبب خودی نیز همچنین گفتند و در سبب استقوال است که مدته محاصره بقول صحیح و

چهل و نه امده و گویند که در این مدتی صاحب دایه فتنه و فساد و ارباب بلومی و عماد آب و طعام
 بر آنجناب بنده کردند چون تشنگی بر آنجناب غلبه کرده بالای مکان برآمد و فرمود ای اعلی بن ابیطالب
 در میان شما موجود است گفتند که نیست بعد پرسید که میان شما سعد بن وقاص موجود است گفتند
 که نیست امیر مومنان گفت که ای ای کس نیست که آب ببارساند و سیراب سازد و اینجیمیر بسج سیدنا
 علیه السلام ابیطالب سید من بود که سه شاکه بر آب ساخته نزد امیر مومنان عثمان بن عفان فتنه و بلومی
 بالغ آمدند آخر الامر معجونی اموالی بنی هاشم آن شکلیز با بجانده و بی النورین رضی الله عنه رسیدند
 بعد از آن آنجناب هر نفس و بی خبر رسید که اهل بلومی امروز اراده قتل عثمان رفت و دارند شاهزاده کوفین
 سیدنا حسین رضی الله عنه را فرمود که شما بروید و بر دروازه عثمان با شنید و احدی را نرو
 و بی رفتن نزد سید و هر طایفه رضی الله عنه را و دیگر صحابه سپران خود را برای محافظت فرستادند
 و ایشان مردان بلومی را از در آمدن سپراسی امیر مومنان مانع میگردند و قتیکه اهل بلومی مانع
 جناب حسین و دیگر بنی هاشم دیدند پس نیز انداختند تا اینکه خسار حسن بن علی رفت مجروح شد
 و هر قریب مولی امیر المومنین علی بن ابیطالب شکست ارباب بلومی تبر سیدند که مباد ابو اسط جناب
 رضی الله عنه را بقتل و غصب آیند و فتنه منتشر گردد و در خانه عثمان رضی الله عنه را آتش زدند تا مردم متفرق گشتند
 آنگاه علی اختلاف الاقوال از خانه شتافت که در جوار دار الخلفه بود و در خانه در دیوار سراسی امیر مومنان
 کرده و در آنجناب عثمان رضی الله عنه را نشید نمودند و از ناله نیست فراموش نمودیم امیر مومنان عثمان بن عفان
 که چون او باش آنجناب محصور ساختند و تمامی ایام محاصره روزه و از روزه روزه بنشیند که روزه را بنشیند
 را بنشیند روزه را نگذرد که آب شیرین موجود نبود و سیر نشد و از آب شور بنی توانست خورد و در
 خواب بر دست تا قریب طلوع صبح من از راه بام بخانه کی از جسم سایه رفتم و کوزه آب شیرین پیدا کرده
 برای افطار روی رضی الله عنه آوردم و از خواب بیدار ساختم تا قدری آب بیاشارد و طلوع
 صبح نظر کرده فرمود که خبر طالع غره گفتم که امروز روزه داده که نه شنبه آب خوردی و نه نان گفتند
 بالای سقف بام رسولی اصله ایند علیه السلام تشریف آورد و باوی و نو آب شیرین بود و فرمود

اشرب یا عثمان بنی شامیدم سه نوبت مرا امیر شرب میکرد و من می شامیدم تا بروحه کمال سیراب شدم
 بعد از آن فرمود ای عثمان فردا این مویم بر تو هجوم خواهند کرد و اگر با ایشان مقاتله نمی حضرت خاراوند
 تقالی ترا بر ایشان ظفر و نصرت دهد و اگر ترک مقاتله نموده بران بلیه صبر کنی فردا شب بهر من
 افتاد خواهی کرد و من شوق ثانی را اختیار کرده ام آنقدر صبح بوم جمعه اهل بلوے هجوم کردند و غالباً
 امیر المومنین را در دفع ایشان نمودند امیر المومنین فرمود که هر که سلاح خود بنیاد از او سال من در راه
 خدا از او است و من نمیخواهم که بواسطه من خون کلمه گویان در مدینه منوره ریخته شود چنانچه علایمان بحیب
 وصیت دست از مدینه بازداشتند و مردمان دیگر که اندرون دارا خلافت بودند بتوجه در سراے
 او بودند و ایشان از عصب و دارا خلافت و دیوار را رخنه کرده اندرون درآمدند و امیر المومنین عثمان بنی
 خود نایله آنجا بود و مصحف در کنار داشت و تلاوت میکرد و یکی از آن غزوی بر سر مبارک آنجناب زد چنانچه
 سر مبارکش بشکست و قطرات خون بر آیت نیکبختی که الله و هو السبح اسمی یختار بنیاد بن
 عمران اصحی شمشیر کشیده برومی حواله گردانید و در میان او و شمشیرش حایله ساخت و دست بلند
 کرد و شمشیر بر دست و می خود را انگشتان و سه قطع گردیدند و گوشت اول کسیکه در دارا خلافت
 درآمد محمد بن ابی بکر بود و توجیه مبارک او را گرفت و گفت چگونه بینی صنع خدا ایتعالی را
 در حق خویش امیر مومنان بر نفی و زحی باوے گفت اے پسر برادر من خدا ایتعالی
 همه وقت با من نیکوے کرده است و بگذارد چه مرا بخدا سوگند اگر بد بزرگوار تو زنده بودے
 هرگز تو بدین امر قیام نمی توانستی نمود و چه آنجناب اکرام و احترام این نجبه میفرمود و محمد بن ابی بکر را
 از استماع این کلام رفتی و در دل پیدا شد و شرمند و خجل بازگشت بعد از آن مروی قضیه ازرق
 رویان بن سرعان نام را خنجرے کشیده قصد حنجره او رخصه الله عنه نموده گفت اے عثمان
 بکر کدامین هنتی امیر المومنین گفت بر ملت حنیف ابراهیم خلیل و دین حمید محمد عربی
 پیغمبر آخر الزمان ام و از جمله مشرکان نیستم بلکه از زمره موحدان و مخلصانم
 آن بد بخت روسیاه گفت دروغ میگوئے و بان خنجره و بارضی الله عنه بدرجه شهادت

رسانید و نایب و جوامیر المؤمنین عثمان فریاد برآورد و ناله میکرد و میگفت اسے قوم نمیدانید که چه شخص
 را بکشتید هر دسے صاحب الدیر و قائم السیل بود و شهادت میداد که دست کوسے و قرآن تمام
 در روز یکبار گشت نماز و نحو آن دسے و با سائمان شفقت کردی آن قوم بد رشتی با کاف بر وزن
 و اورا و ششبا جدا و او را و قصه کشتن او کردند باینکه بخت و چون خبر قتل امیر مومنان عثمان رسید
 حاکم لشکر امیر سید استیلا فرموده گفت که عثمان مظلوم مقتول شد و تحسیر و تاسف بسیار
 نمود و امیر المؤمنین علی بن ابی طالب با شایع خبر قتل امیر مومنان آنجا شتافتند و او را و
 خود و پس از مرگ و طایفه را خالی و معاتب گردانید و در واسطه آنکه علی مرتضیٰ حسین را فرمود
 که چگونه امیر مومنان عثمان قتل کرده شد و حال آنکه شاهزاده و پسر در دوازده و پدر و دست مبارک خود
 بلند ساخت و طایفه پسر خوار حسن و مستحق بر سینه حسین زد و محمد بن طایفه را و ششام داد و
 عبد الله بن زبیر را سخت گفت و زبان بیاورد بکلمه انالله و انا الیه راجعون گردان ساخت و فرمود
 باز خبر ایمن از قاتل عثمان نیر ارم و کشته و او را مستحق قهر و عذاب تو میدانم و در قاتل عثمان
 الله عنه اختلاف است و بعضی سوادان بقتل رسانید و بر سر رومان بن سرحان
 سر مبارک او را از تن جدا ساخت و در قره گفته اند که کنان بن لیشیر نجبه قاتل آنجناب بود و طایفه
 آن امر را با قبیله نسبت نموده اند و الله اعلم و از این اسحق مروی است که امیر مومنان و چهار تن
 بعد عشر شهید شد در سال سی و پنج از هجرت و ابو عثمان بندی روایت میکند که این واقعه در
 اوسه ایام نشریق واقع شد و از عدی بن حاتم مروی است که چون روح پاک آن خلیفه شهید
 را به عالم قدس بردند از چهار طریقه چهار آواز برآمد اول آنکه باین عغان البشیر بنحمان و است
 الحوان و هم آنکه باین عغان البشیر بروح و در میان سحر هم آنکه باین عغان البشیر بنحمان چهارم
 آنکه باین عغان البشیر بر بخیف بنحمان و از حدیقه منقول است که قتل سیدنا عثمان اول فتنه
 الیست و اسلام و آخر فتنه و بیج و حال است قسم بخدا که نفس من بید قدرت
 اوست که نخواهد مرد و آنکس که در قفس او برایش حال حسب قتل عثمان خواهد بود و اگر آنکه از اتباع

و حال خواهد بود اگر زمان و حال خواهد یافت اگر نخواهد یافت زمان خبر و حال را نخواهد
 مرد و ایمان بد حال در تیر خویش خواهد آورد و چنانکه در ریاض النضره از سلفی الحافظ منقول است
 و از سعید بن المسیب سوال کردند که حال عثمان چون بود گفت او مقتول شد در حالی که مظلوم
 بود و قاتل او ظالم و کسی که بر او افتاد آن خود و معذرت و زبونی و بواسطه اشتباه احوال او این در متعال
 عمر اسماء از عثمان راضی بود و زیر آنکه خلیفه بود دین و رحیم و برداریم امیر بزرگ و قتیل فخره شب سیم شب
 بیدار بود و در بزرگ گشت خستیم کلام پر در و کار گردی بجان جو انحر و سکه خود و بحار بر فغان و توانا
 ثور اسلطانان بر بنیقه نشود و پس از وقوع شهادت او بیعت فتنه از خلافت بیرون آمد و فتوحات عروضا
 نریاست پذیرفته تقسیم اموال و ثنائیم صفت القتل گرفت و چون سعید بن اسلم و قاصد ان حاجه
 ششیر را شنید بگریست و گفت و راول ظهور اسلام اندر بر اسے محافظت دین و ملت
 خویشی بد نیکو گردید و دینم اکنون بر اسے صیانت شد و بیعت او بد نیکو فرار ما بد نمود و این عدوان
 حاکم از انس ردایت میکند که بدستیک خدا بیعتی را شمشیر سے دست نیام کرده شده و نریای
 تا و قتیله عثمان زنده است پس و قتیله عثمان کشته شد و آن شمشیر بر بند خواهد گشت و در نیام
 نخواهد شد تا از قیامت چنانچه در صواعق حرقه مذکور است و منقول است که آن روز و بقوسے
 سه روز جمعه مبارک امیر مومنان عثمان بان حال مطروح در آن خانه افتاده بود و کسی را
 مجال برداشتن و سکه نبود و پیرانان در آن روز و کس و عایشه و خراج جناب و رشب جسد مبارک
 او را بر تخته در سکه نهاده بود و استند تا بقیع القبر سے پروند در راه سربار کشن بر تخته ملحق
 سے خود و چون خواستند که امیر مومنان را و مقبره بقیع دفن کنند هر سکه از بنی مازن ایشان را
 مانع شده گفت اگر و برادرین مقبره دفن کنند من جماعت او با نشان را خبر و هم تا و پیران قبه
 بر آورده انواع فضیلت بد و رسانند با نذر دره جهان را جناب را بر داشته بموضع که سرون
 بخش کو کعب بر آورند و انجا دفن ساختند و قبر مبارک را پوشیده نمودند و در جسد القلوب مسطور
 که این شمشیر نقل سے کند که چون خواستند که عثمان بن عفان را و خبر آنحضرت صلی الله علیه و سلم

و فتن کنند و او از عایشه زنی غیر در زبان حیات خود در این معنی از حضرت گرفته بود و متصرفان ازین سخن ابا
 آوردند و نگذاشتند که او را در اینجا و فتن کنند بلکه از نماز گدازدن بر دوسه و فتن کردن نیز منع
 آمدند و اجماع بنیت ابوسفیان که از احکامات المومنین بود و بر مسجد آمدن با سیاست و گفت و شنود
 مرا نگذاشت تا این مرد را و فتن کنم و آله میردن سے اکیم و کشف شتر رسول اللہ صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم
 بکنیم از آن از من و فتن باز آمدند و شبانگاه آمدند و کراواتل کرده بودند بمیر بن عظیم و حکیم بن حرام
 و عبداللہ بن زبیر و سبختہ و دیگر از اصحاب آمدند و او را از اینجا کافتادہ بود و بدو اسلختہ و در بقیع
 بردند و از و فتن او در اینجا میر حجاج از ایشان بالغ آمدند تا جوشن کوکب که نسبتا سے بود و در شتر سے
 بقیع را بقیع یا بان بن عثمان داشت و در جوشن بن عظیم و بجای دیگر با دوسه نماز کردند و در جوشن بن جعفر
 کردند و او را دوسه نماز و دوسه را بر بالاسے آن افکندند و در فتن او را بان پوشیدہ بود
 پرگشتند و این جوشن کوکب موضعی بود و خارج بقیع کہ مردم از و فتن میر سے در دوسه کراست و شتر
 آوردہ اند کہ در دوسه عثمان رضی اللہ عنہ و را اینجا الیستادہ بود و میگفت ہاشم کہ مردے صالح پاک
 گرد و در اینجا فتن گرد و در بدن جوشن فانس مردم شود و پس اول کسیکہ در آن زمین مدفون گشت
 عثمان بود رضی اللہ عنہ بعد از دوسه مردان و در وقتیکہ از جانب معاویہ عامل مدینہ بطرسہ
 شد آن موضع را داخل بقیع گردانید و شنیدہ را کہ رسول مقبول صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم بر سر قبر
 عثمان بن ملحون علامت گذاشتہ نام مردم بچا سے آن مقبرہ سازند فرمودہ بود و لا جملہ الکافین
 اما کبر و اشت و بر قبر عثمان بن عفان نہاد و امر کرد و ما مردم را گرد و مقبرہ فتن کنند و اللہ اعلم
 و از مسجد نا امام حسن مروی است کہ فرمود و وقتیکہ شنید شد عثمان بن عفان و فتن کرد و شد و یا چہ
 چون آلودہ شو سبختہ و بر ایسم بن عبد اللہ بن قریع از بد خو مثل این بود لیت کردہ و گفته کہ غسل
 ہم نہادہ شد و نجس و در آسیتہ انکہ با تفسی از نجس آوار داد کہ و فتن کنید و پراہ بردے نماز
 کند از بد رستیکہ اللہ تعالیٰ جانشانہ نماز خواندہ بر او و از این عیسا سبختہ فی اللہ
 عنہا مروی است کہ گفت کہ من قبیل امیر مومنان عثمان و زواج یدم رسول اللہ صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم

که بر اسپا بلق سوار و بر سر مبارکش عمامه از نو روز و در پاسه شرفش نعلین سپهر داشت که شرک
آن از هر وارید بود و در دست مبارکش چو بے از چوب بایست پس سلام کرد بر من و من و
سلام کردم بر او و بجه عرض کردم که یا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم بدر و یاور من و
تو یاور من بر آس و دیدار بجا یونش نهایت مشتاق بودم اکنون منم جناب را شتاب کنده
بکدام جانب شتابی میفرماید ارشاد کرد که ترو من عثمان و حنث صبح نمود و در حالیکه عرض بود
و من و عودت کرده شده ام و در شامی او را نخبست بهادرت سکیم و از میدان امام حسن رضی الله عنه
مروست که فرمود در حالیکه ایستاده خلبه من خواند فرمود که ابراهیم الناس بر در عجبی خواهی
و دیده ام که جناب بکار خراسم را با لاسه عرش حمید دیدم پس آمد رسول خدا صلی الله علیه و آله و
سلم و ایستاد و یک قائم از قوام عرشش پس آمد ابو بکر صدیق و دست خود را بر دوش مبارک
انحضرت صلی الله علیه و آله و اصحاب و سلم نهاد و بجه عمر فاروق آمد و دست خود را بر دوش
نهاد پس آمد عثمان ذی النورین و در دست او سر او بود و عرض کرد و جناب قدس که از بندگان
خود سوال کن که مرا چاقی کردند پس و و نیز اب حنن از اسحاق جانشین بزرگین راوی گوید
که از جناب مرتضوی گفتند آیا ملاحظه فرمود که آنچه حسن میفرماید جناب مرتضوی ارشاد کرد که آنچه
حسن در خواب دید میگویی و الله اعلم خیر و از راه انحراف از الوصل این روایت را نقل کرده
و در شواهد النبوه مشغول هست که چون عثمان رضی الله عنه را شنید ساختند همه روز بخوابان بر پام مسجد
رسول صلی الله علیه و آله و سلم نود و صد و نود و در حقیقت او بایست میخواندند و در ریاض النضرة
نیز از عثمان بن مره نقل کرده که او را در خود روایت میکنند که بر عثمان بن مره بخوابان و مسجد مدینه میگفتند
یا و مسجد رسول کریم صلی الله علیه و آله و سلم گوید میگفتند و الله اعلم و دست طاقت انجناب
و از ده سال بود و راستی آنکه یازده سال و یازده ماه و چهار روز بود و بقوسه و دوازده سال
دوازده روز کم در راستی آنکه یازده ماه و هیزده روز و بیست و مورخان گفته اند که امیر مومنان
عثمان بن عفان روزیکه شهید شده ششاد و دو سال عسیر داشت و چون بکلفت

نخست شصت و نه سال سن شریف او بود و سیصد و نه سال خلافت را اندوز و ایاتی آنکه باز ده
 سال و یازده ماه و یازده روز خلافت کرد و الله اعلم و شهادت یافت امیر مومنان عثمان بن عفان
 و در اوسط ایام تسریع سنه خمس و ثلثین روز جمعه و وفات کرد و شصت و شصت و شصت میان مغرب و عشا
 و جمعی از مورخان بر آنند که بیرون روز از دویچم سنه خمس و ثلثین گذشت بود که اینجا و فیه واقعه شد
 و قدوة المحدثین جمال الدین سیوطی در تاریخ الخلفاء نقل کرده و قول الله عزوجل شریفش منزه بعضی
 هشتاد و دو سال و نوزده بعضی هشتاد و یک سال و نوزده بعضی هشتاد و چهار سال و بعضی سیصد و
 که هشتاد و شش و بعضی قائل اند که هشتاد و نه سال و نوزده بعضی نوزده سال بود که اختلافاً من مظلوم
 شهید شد و بدفن آنجناب زمینی است که در میان بقیع و گورستان میوه و است بود و بعضی
 که کوب شهرت داشت بوده است یزار و قبر که دور تهذیب الاسماء و اللغات امام نووی
 منقول است که آنجناب بستان است و کوب نام مروی از انصار بود و نیز در آن کتاب مذکور
 است که ابن قتیبہ گفته که جشن کوب زمینی بود که از عثمان بن عفان خرید و در بقیع زیاده
 فرسوده بود و الله اعلم و منقول است که هر شخصیکه در خون امیر المومنین سعی کرده بود حق تعالی
 عاود پیش او آورد که سر او را باقی وجه از تن جدا کرد و در بقیع شش خشک شد یا بشت
 یا دیوانه گشت یا بیلای عظیم مبتلا گردید صد هزاران روایت روح و ریحان از جنات رضوان
 و بستان رحمت رحمن بر خاک پاک و روح پر فروغ او با وانه کریم و هاب غفور رحیم و ریاض
 النضرة از جندی منقول است که نفس خاتم جناب وی رضی الله عنه است بالبدن مخلصاً
 و بهرواستی است بالذمی خلق منسوی و بهروایتی نصیران اولتبدین بود و در بعضی روایت
 نفس خاتم وی رضی الله عنه این بود که اللهم اجننی سعیداً و ائمتنی شهیداً و الله اعلم اما بعد او
 ازواج و اولاد و امجا و جناب و و النورین رضی الله عنه علما فی اخبار آورده اند
 که امیر مومنان عثمان و زوا و ایل جا بلیت و اسلام هشت زن بقدر خویش در آور و در
 و ام کاشوم هر دو بکر پاره جناب رسول انقلین صلی الله علیه و آله و سلم از آنجا بود و اند

نام نامیش علی است و کنیتش شریفش ابو الحسن و ابو تراب ابن عم رسول خدا صلی الله علیه و آله
 و سلم و برادر او و یزید و زمرج فاطمه بنت سید النساء العالمین و ابو جعفر بن الحسن و ابوالحسن سید
 شباب اهل بیت و در جاهلیت و بهم در اسلام نام نامیش علی بود و در وفات الاحباب مسطور است
 که آنجناب را مادر وی اسد نام کرده بنام پدر خود و پدر وی زید نام کرده بنام قحطی که یکی از اجداد
 او و اجداد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم است و آنحضرت هم او را بعلی نام نهاد و در وقتیکه
 آنحضرت این نام را بوالقین منور فاطمه بنت اسد گفتند و الله در وقتیکه او متولد شد من از الهی
 شنیدیم گفت نامش علی کن و سوا این القاب شریفین که مذکور شد القاب بسیار نقل کرده اند
 و ولادت با سعادت و می در جوت خانه کعبه بوده است روز جمعه سیزدهم ماه رجب چهارم است
 و هشتاد سال و نوزده و بعضی سی سال از عام الفیل پیش از هجرت رسول خدا ص پیاده سال
 و بعضی بر آنند که پانزده سال و پیش از بیعت بد و از ده سال و زمره بر آنند که ده سال و بقول
 ولادت با سعادت و می پس از زوال آنحضرت بخانه خدیجه کبری ببرد سال و عمر شریف رسول
 مقبول صلی الله علیه و آله و سلم روز ولادت سیدنا علی بیست و هشت سال بود چنانکه در مناقب
 ابی معالی مالکی مسطور است و از امام جعفر صادق مرویست که ولادت موفور السعادت علی مرتضی
 روز یکشنبه هفتم ماه مبارک شعبان واقع شده و بعضی بیست و ششم ماه شعبان نیز گفته
 اند و گویند هیچ مولودی پیش از علی مرتضی و بعد از وی اندرون کعبه مستقر متولد نشده و این
 فضیلتی است که مختص کرد خدا تعالی با ان علی مرتضی را بحجت بزرگ و بلند ساختن مرتبه
 او و ظاهر کردن که است او و شرف گردانیدن کعبه را با این شرافت کند و قایل فرزندان
 خدا است در اینست رسول گفتند از بعضی گفته اند که حکیم بن خزام نیز در خانه کعبه متولد شده و الله
 اعلم در شرح صحیح بخاری موسوم بکربانی منقول است که علی مرتضی خوش رود و زویش تابان
 و نورانی مانند شرب چهارم و تبسم و لبشاش بود و در اربعین مسطور است که علی مرتضی کرم الله
 کند گون مائل بصری میانه قد کشاده دندان رویش تابان مانند رسول سبحان بود و پیش

آنحضرت مومیا نبود و در بدن مبارکش مومیا بود و شکم بزرگ پیر از علم و حلم و اسرار و راز بود و کبریا
 مبارکش در طول میگرفت سینه بیکینه او را و در عرض مهر و شانه اومی رسید و خضاب کرده بود
 بجنا و بنود اعضا و اطراف او ستوی و بهم تناسب حتی که بعضی وصف و صفات اعضا
 شریفش کرده اند که گویا که بعد از شکستن تبرکب لطیف انرا با هم پیوسته بودند و ملاست و لگام
 که داشت در بیان نمی تواند آمد و در بعضی روایات وارو گشته که سوره های سوره حمید مبارک
 سفید و نورانی بودند و در بعضی روایت وارو گشته که علی مرتضی سرخ و سرخ مومیا نه بالا و سینه
 فراخ و در پشت قبضه و بازو و راز و اندام بالا دراز و کوتاه پا و دستها دراز و بلند بینی و گردنش
 و احسن خلق بود و بر ولایتی سبزه رنگ بود و اسرار علم و ایمان آورد علی مرتضی قدیم و این مبارک
 و زید بن ارقم و جماعه کثیر از صحابه برانند که اول کسیکه ایمان آورد علی مرتضی بود و ابویعلی از جناب
 مرتضوی روایت میکنند که فرموده سبوح شدر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم روز دوشنبه در اسلام
 آوردم من روز دوشنبه و شنبه و شنبه که ایمان آوردم علی مرتضی ده سال عمر داشت و تقوی داشت
 سال که انقل السید علی و در جامع الاصول گفته که اختلاف است در سن و می روم در آن روز که
 ایمان آورد و بعضی برانند که سن مبارک پانزده سال بود و ترو بعضی چهارده سال و بعضی بیست
 که ایمان آورده است و در طفولیت که بجز بلوغ نرسیده بود و هرگز عبادت اصنام نکرده
 در وسیله النجات آورده که آثار سعادت و صدور کرامت از ان منظر ولایت قبل از
 ظهور عالم شهادت از علی مرتضی واضح و لا محاله گشته چنانکه در شکم مادر بود هرگاه
 مادرش میخواست که بربت سجده کند بجزای می پیچید که مادرش طاقت جنبش نمییافت
 و سجده کردن نمی توانست و اول و آخر کسیکه با سعادت باشد و از بومی شرک و مشوب شقاوت
 و خلط شجاست پاک باشد و بجز طهارت از اینها نماند شسته باشد سواست علی مرتضی از
 صحابه کسی نیست که از اینها نامی آنحضرت کرم الله وجهه میگویند و می نویسند و قدوة المحدثین
 شیخ شهاب الدین ابن حجر مکی در این باب اوله و اضمه بیان کرده و گفته که مناسب است که در این

که بعد نام نامی وی کرم الله وجهه گفته شود تا از باقی اصحاب باین خصوصیت بزرگ و فرقی متمیز گردد و شود
و بعد از علم در راه شهادت رسوئی آورد که فاطمه بنت اسد زاده علی مرتضی طوافت میکرد و ناگاه دو سه را
در روز گرفت و جناب رسوئی را حاضر بود و گفت آنقدر زخم مراد زده گرفته است رسول خدا صلی الله علیه و سلم
اورا اندرون جوف کعبه محطه در آورد و فی الفور علی مرتضی متولد شد بعد از آن فاطمه بنت اسد با علی مرتضی
بجای خود آمد خواست که پستان خود را در میان آن ولی خدا دهد و در حال بستنش بجزاشید و چون بدروی
ابی طالب خواست که بوسه بدهد و لبش بچسباند پس آنحضرت صلی الله علیه و سلم در یافت و
پیش آمد و تنبیت فرمود و خواست که بوسه دهد فاطمه مادر حضرت مرتضی آنچو مشاهده کرد بود و ظاهر ساخت
و داشت فرمود رسول خدا صلی الله علیه و سلم بچسبید جواب داد و زبان مبارک خود را در دهانش نهاد
و لغات مبارک در دهن وی انداخت پس اول چیزیکه از دنیا علی مرتضی بلب خود گرفت زبان رسول خدا
صلی الله علیه و سلم بود و اول چیزیکه در شکم علی مرتضی فرو رفت لب دهن رسول مقبول بود و
از سبب مجازان شریعت و معدن حقیقت گشت در شواهد النبوة از جزیله بخدا و سه روح مرویست
که گفت اگر جناب مرتضی از حجابات مخالفان باز پرداختی مرا آئینه از وی بآفتاب کردی ازین
علم یعنی حقایق و تصوف آنچو در دنیا طاقت آن بنیاد روی آورد و روضه الشهدا از حضرت ولایت شما
منتقل است که فرمود که خاتم الانبیا هزار باب علم بمن آموخت که از هر بابی هزار باب و یکبر بر من بگشود
شد و منتقل است که با دروی رضی الله عنه فاطمه بنت اسدین یاشتم بر وایت زهری و ابو عمر و اول
باشمیه بود که متولد شد و برایش یاشتم سید نام مرتضی اول آنجاء آمد که از جانب بومین باشمیه باشند
و بعد از وی کرم الله وجهه حضرت حسین و بعد ایشان امام محمد باقر و بعد از آن حضرت محمد باقر
در قضاایل بل بیت مروی است که پیغمبر روز دوسه پیغمبر گشت و امیر المؤمنین علی کرم الله وجهه
روز سه شنبه ایگان آورد و اسلام خویش از ابوطالب پنهان میداشت و تنبیه الخافلین جناب
عمی و استادی مولانا ولی الله قدس سره قاده میفرماید که از سبب بسا بقیت اسلام علی مرتضی مشرف
گشت و نماز گذارد با آنحضرت پیش از بلوغ این سخن گفته یعنی از اهل بیت مذکور که در آنکه رسول خدا را

در اوایل اسلام چون وقت نمازی آمد بدامن کوه میرفت و علی مرتضیٰ همراه آنسور بیرون می آمد
 و پوشیده از پیر و اعمام و سایر قوم هر دو کنار نماز میگزاردند و چون از آدای صلوة فارغ می شدند باز می نشستند
 پس مدتی برین حال ماندند تا وقتی که از خدا تعالی طاعت و توانا می یافتند و نیز در مرام المؤمنین
 افتاد و میفرمایند که روزی ابو طالب عبور نمود بر ایشان و ظاهر نمود رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
 دین خود را بر وی پس بهیچ وجه مخالفت ننمود و حضرت مرتضوی البکرة نقید ساخت حکومتی خدمت سالت
 صلی الله علیه و آله و سلم و تعلیم و تعلیم آنحضرت چنانکه پرده کار از میان برخواست و جمایا در مشتم رفیع
 گشت پس علی مرتضیٰ همیشه بار رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم می ماند و بخیر دست آنحضرت تعلیم می یافت
 چنانچه رضی از مروت باقی نمانده که وی کرم الله وجهه را مطلع نشد پس کشت صاحب سر رسول الله
 صلی الله علیه و آله و سلم و ایمان آورد و پیش از همه در ریاض النعمه از عقیقت مرویست که پیش از ظهور
 اسلام نوبت بهت طواف بیت الحرام بکبر رفیع دوران اوقات روزی در منا نزد عباس بن
 عبدالمطلب نشسته بودم که ناگاه جوانی از مناسخا که در آن نزدیکی بود بیرون آمد و در آن کتاب نظر کرده
 چون دید که از وسط اسماعیل نمود و نماز ایستاد و بعد از آن عورتی بهم از مناسخا بیرون آمد و افتد اید و کرد
 آنگاه که وی که نزد یک بلوغ بود بهم از انجای بیرون آمده او بنرمقتدی شد پس منی عباس پرسیدم که این
 کیست و غرضش از اینجا چیست جواب داد که این مرد محمد بن عبدالمطلب است و بعد از آنکه
 و این ضعیف منکوحه دوست خدیجه بنت خویلد و این پسری بن ابیطالب است این عم احمد و محمد صلی الله
 علیه و آله و سلم گمان می برد که بشرف نبوت مشرف گشته و کنور کسری و قیصر بر وفق خواهد شد و این نماز
 است که می خواند و تا غایت خیر ازین دو کس احدی متابعت او نکرد و است گویند عقیقت بعد از آنکه
 بسعادت اسلام رسید بپوسته این حکایت را بیان می نمود و میگفت که اگر دوران روز ایمان می
 آورد و در سبق اسلام ثانی امیر المؤمنین علی می بود و چون سبقت اسلام حضرت امیر بر جمیع صحابه
 و راقبت کامله جناب سالت پناه صلی الله علیه و آله و سلم بر حال وی معلوم نمود پس وی کرم الله وجهه
 برترین خلایق است انا اختار دین خود را از ابی طالب مضر نه نذر روزی که او کرم الله وجهه در آن

ایام هم مثل جناب رسالت مآب صلی الله علیه و آله و سلم در تسلیح احکام بنامی بوده از نجیب رسول خدا
صلی الله علیه و آله و سلم تاکید تمام فرمود در محبت و مودت وی از غرض که علی مرتضی کرم الله وجهه قرابت قریب
داشت یا رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و پرورش یافت در کنت حمایت رسول خدا صلی الله علیه و آله
و سلم و عبادت خدا بجا آورد قبل از بلوغ و هدایت در بهمنای خلق فرمود بعد از بلوغ و بعد وفات ابوالباب
رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در تخریب و دیو دعای خیر برای و س که کرم الله وجهه بکار برده شکل امور
و س شده و رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم علی مرتضی را برکت مبارک خویش پر داشت تا بیان
کرد در خانه کعبه بودند و شکسته و بر روز هجرت جناب مرتضی را بر بست بر خویش خوانانیده و چون مواخات میان
اصحاب واقع شده آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم علی مرتضی را برادر خویش خوانده و شریک و ات خود
فرموده و چون بانصاری کفران میباید واقع شد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم علی مرتضی را انفس ذات
خویش بیان فرموده پس مراد و آید میباید از انفسنا علی مرتضی است و جناب مرتضی در جمله مشاهد
فاضله حاضر شد مگر در غره تبوک که آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم جناب مرتضی را در میان اهل
و عیال خویش گذاشته بود و جناب رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم روز خیمه لواء جناب
مرتضی و او و فرمود که فرامیدهم لواء الجبروی که دوست میدار و خدا و رسول خدا را دوست
میدار و خدا و رسول خدا را و اگر از غیر از است و هم آنحضرت فرمود که سیکه دشنام و اعلی را دشنام
داد و دوست ندارد و علی را که دشمن و بغض ندارد و با علی که منافق و از جمله خواص سیدنا علی مرتضی
و شمس است که حق تعالی بجمع جناب رسالت مآب صلی الله علیه و آله و سلم که مخصوص بحضرت
سلیمان بود و فرمود چنانکه طحاوی در مشکلات نقل کرده بیروایت اسمانیت عیسی و ابن مروه
از و س و از ابی هریره رضی الله عنه نقل نموده که آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم را روزی حالت
وحی در گرفت و سر مبارک آنحضرت علیه الصلوٰه و السلام در آغوش علی بود و علی نماز عصر خوانده
بود و آمد و حالت وحی تا غروب شمس گردید چون اینجا است بکشد و حضرت مصطفی صلی الله علیه
و آله و سلم از علی مرتضی استفسار کرد که نماز خوانده علی عرض کرد که خوانده ام حضرت رسالت پناه

[illegible]

که عبد الله بن اسحق بن زراره روایت میکند که فرمود رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم که وقتی حضرت اود
 بشنید لبوس بپوشد که در علی سر خضانت از یک آنکه سید مومنان است و دوم آنکه ولی متقیان است سوم آنکه
 سردار و خشنوده پیروه نشینان است و امام علی بن موسی رضا رضی الله عنهما از جناب مرتضوی روایت
 میکند که فرمود رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم بدستیکه علی سید مسلمانان است و امام متقیان است
 و سردار دین است و ابن عربی از جناب مرتضوی روایت میکند که فرمود و اخفرت که جم الله وجهه
 ابن البقی صلی الله علیه و آله وسلم قال علی عیوننا لومنین و المال عیوننا لنافقین این حدیث در حدیث
 محقر مذکور است و در یا ض النقرة از شرف النبوة منقول است که جناب رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم
 فرمود از علی مرتضی که ای علی ترا ستم خضانت داده شده که هیچ احدی را با احد ان نداده اند حتی که حرام
 نداده اند از علی صهر ما شد من ترا داده اند و مرا مثل من صهر نداده اند ای علی ترا از وجه صدقید مثل دشمن
 غاطمه زهر داده شد و مرا مثل او و وجه نداده اند ای علی ترا از فرزندان با نند حسن و حسین از صاحب تو عطا
 کرده شد و مرا از صاحب من مثل اینها نداده اند و لیکن شما از من بستی و من از شما بستم و رسول خدا صلی
 الله علیه و آله وسلم فرموده که لواحق محمد روز قیامت بدست علی مرتضی خواهد بود و علی ایستاده
 خواهد شد زیر عرش و در میان من و ابراهیم علیهما السلام و در یا ض النقرة از محمد و ج بن زید روایت
 فرمود است که فرمود رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم از ج بر لطفه ایامیدانی آنیکه اول کسیکه طلب خواهد شد
 روز قیامت با من تو خواهی بود ایستاده خواهیم شد و این عرش مجید و پویشانیده خواهیم شد و سبزه
 حله با بیهشت لایزان طلب خواهند شد جمله انبیا و بعضی آنها بر قدم لغزش ایستاده خواهند شد
 و در وی عرش و پوشانیده خواهند شد حلهای سبزه از حلهای بهشت آنگاه پاشید و من خیر میهم
 ترا ایلی که تحقیق است من اول امتان است که حساب کرد و خواهد شد روز قیامت بعد از ان ریاست
 با و ترا ای علی که اول کسی که طلب کرده خواهد شد بسبب قرب قرینت من تو خواهی بود و لو اسک من
 بتوده خواهد شد و او اول لای است که سیر خواهد کرد و او در میان صف روان و آدم و جمیع
 خلق الله سایه طلب خواهند نمود و سایه لو اسک من روز قیامت و طول آن لو ابرار ساله را خواهد بود

و در زمان او از یاقوت سمرخ خواهند بود و تهنیت او از نقره سفید نجات آن از هر دو این سبزه خواهد بود و در
 آن کواکب گیسو از نور خواهد بود و یک کیسو سی و وی در مشرق و گیسوی دیگر در مغرب و گیسوی سوم
 در وسط دنیا خواهد بود و بر آن سه سطر نوشته خواهد بود سطر اول بسم الله الرحمن الرحیم سطر دوم
 الحمد لله رب العالمین سطر سوم لا اله الا الله محمد رسول الله طول هر سطر هزار ساله راه و عمر من آن
 هزار ساله راه خواهد بود و سیر خواهد کرد و بالو آسمان از زمین و حسین از یسار تو خواهند بود تا آنکه ایستاد
 خواهی شد در میان من و ابراهیم و رسای عرش یقین از آن پوشانیده خواهی شد حله از بهشت بستر نایاب
 ناکند از زیر عرش نعم الا بک ابراهیم و نعم الاخوخ علی البشارت یاد الی علی تدا که تحقیق پرشانی
 خواهی شد و قتی که پرشانیده خواهی شد من و طالب خواهی شد و قتی که من طالب خواهیم شد و زنده خواهی
 شد و قتی که من زنده خواهیم شد چنانچه این حدیث را احمد و در مناقب ذکر کرده است و در روایتی که
 نقل در سیرت خود آورده که گفته شد یا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم چگونه قدرت خواهد داشت
 علی بر اینکه خواهد بود داشت لوا خود را فرمود رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم چگونه قدرت خواهد
 این را حال آنکه علی داده شده خصلت نامه بسیار صبر مثل صبر من و حسن مانند حسن یوسف و قوت
 همچو قوت جبریل علیه السلام و الله اعلم و در ریاض الصفة از جناب امام موسی رضا روایت کرده
 که اینها نیست عیسی منقول است که گفت جبریل علیه السلام بخدایت رسول خدا صلی الله علیه و سلم
 آمد و گفت که یا محمد خدا تعالی بر تو سلام میگردد و میفرماید ترا که علی از تو بمنزله بارون است از موسی
 الاکن نیست نبی بعد از تو و از سعد بن ابی وقاص نیز این حدیث مرویست و از برادر منقول است که
 رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که علی از من بمنزله سر من است از جسد چنانکه صاحب
 را فیض نقره زلزار روایت کرده و نیز در کتاب مذکور مرویست که انس بن مالک رضی الله عنه روایت
 میکند که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که نبود که نبی مگر بر اسم او نظیر بود
 او و علی نظیر من است و نیز در کتاب مذکور منقول است که عیمر بن شاس اسی روایت میکند که
 صلی الله علیه و آله و سلم فرمود هر که دوست داشت علی را پس تحقیق دوست داشت مرا و هر که

و شمری است علی را پس شمری داشت مراد بر که از بیت داد علی را پس تحقیق از بیت داد مراد بر که از بیت
 داد مراد پس از بیت داد الله تعالی را و در ثبوت النعمانین مشغول است که تا کم از ام سلمه روایت کرده که در
 از ابی عبد الله جدی گفته ایاد شما بر رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم سب میکنند گفت ابی عبد الله
 که از ام سلمه گفت معاذ الله گفت ام سلمه یعنی الله عندها شنیدم رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم را که
 فرمود بر که سب علی کرد سب من نمود و در آن آله الخفا از ابی هریر و مرویست که روزی جناب طایفه
 بنجد مت اقدس بنوی التماس کرد که ای رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم مرا ترویج کردی یا علی
 بن ابی طالب و او مروی غیرست مال ندارد و آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم فرمود ای فاطمه راست
 بستی یا آنکه طلوع کرد و خدا تعالی با هر ارض و اختیار کرد و کس بر اینکی پدر تو و دیگری شود تو در
 ریاض الفسرة انجیر شد از ابن عباس نقل نموده و از زید بن ارقم مروی است که گفت فرمود رسول خدا
 صلی الله علیه و آله وسلم در حق علی و فاطمه حسن و حسین رضی الله عنهما که من جنگ کندم ام سلمه
 جنگ کندم شما با او و صلح کندم ام با یک صلح کنید شما با او چنانکه در آن آله الخفا مذکور است و در
 ریاض الفسرة از جناب عایشه صدیقه رضی الله عنهما نقل کرده که گفت جناب عایشه صدیقه
 که دیدم من ابو بکر رضی الله عنه را که اکثر نظر بر وجه علی میکرد و گفتم ای پدر من می بینم ترا که
 نظر بر وجه علی زیاده میکنی پس گفت ابو بکر صدیق رضی الله عنه اید ختر من شنیده ام
 از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم که میفرمود که نظر بر وجه علی عبادت است روایت کرد این را ابن
 السمان در کتاب الموافقه و از زید بن ابی اوفاه روایت که گفت پدر سئیکه فرمود رسول خدا
 صلی الله علیه و آله وسلم از علی که تو با منی و جناب با بنت من فاطمه زهرا و تو برادر من و فریق
 منی بعد از جناب علیه الصلوٰه و السلام این آیه را بخواند انما علی منتهی القابلین کما ذکر
 احمد بن الناقب و در ریاض الفسرة از ما روایت کرده که گفت ابن عباس رضی الله عنه
 که فرمود جناب رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم حب علی میجو و گنا بان را چنانکه آتش بنیزم
 را میجو و از ابی انجر روایت است که گفت فرمود رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم

هر که اراده کند که بنید بطرف آدم و علم او و جانب نوح و در فهم او و بطرف ابراهیم
 و در علم او و بطرف یحیی بن زکریا و زبدی و بجانب موسی بن عمران و در سنخه اول بن بنید
 علی بن ابیطالب را و از ابن عباس روایت است که فرمود رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
 هر که اراده کند که به بنید بطرف ابراهیم و در علمش و بجانب نوح و در علمش و بطرف یوسف
 و در جانش پس به بنید علی بن ابیطالب را و هر از این است که اینچنین صفات حسنه در
 علی ابن ابی طالب موجود اند هر که علی ابن ابیطالب را و در اینها را دید و الله اعلم و با آنچه
 مناقب و فضائل و محامد جناب مرتضوی زیاده از حد است از طائفت بیشتر بیرون است
 که احاطه نماید فلهم از این سود گذشته بگذر خلافت و شهادت انجناب می پردازد از آداب
 تاریخ آورده اند که چون امیر مومنان عثمان رضی الله عنه در سنه خمس و ثلثین از هجرت بغیر شهادت
 فایز شد باجماع و بیعت اهل حل و عقد جناب مرتضوی پابسی در خلافت نژاده چهار سال و نه ماه
 و روزی چند خلافت فرمود و کسب سلطان اخبار و مستحسان آثار اگر چه اتفاق دارند که شهادت
 شاه ولایت از حضرت ابن بلجم بطور آمده آما در کیفیت حال آن شقی الاخرین و چگونگی و قیوم
 آن امر شنیع روایات مختلف وارد اند آما در جمله اقوال طول دارد و فلهم از این و اینکه اقرب بصورت
 است حواله قلم مصیبت رقم می نماید گویند که ابن بلجم در اصل زمصر بود که در وقت خروج
 مصریان جهت قتل امیر مومنان عثمان بن عفان رضی الله عنه بالیشان همراه بود و بعد از آن
 واقعه بایک بکوفه افتاده و در ملازمت شاه ولایت بسر می برد و قریه آنکه بعد از محاربه بنزدان
 شاه مروان بحد بن ابی بکر نوشت که چند کس از فرسان مصر بدین جانب روان ساز محمد بن اسب
 بموجب ارشاد است بفر از شهبان مصر بکوفه ارسال داشت یکی از انجمله ابن بلجم بود و رومی
 آنکه ابن بلجم در سنگ خوارج انتظام داشت در تاریخ جلال الدین سید طحی مذکور
 است که کس از خوارج یعنی عبدالرحمن ابن بلجم را و برک بن عبداللہ
 و عمر بن مکریمه و در که معظمه مجتبی گشته با هم معا بد کردند بر انیکه علی بن ابی طالب

و معاویہ بن سفیان و عمرو بن عاص را یک شتم تا فتنها ساکن کرد و انگاه ابن بلجم گفت که معم علی را من کفایت
 میکنم و بیک بر زبان آورده که من کار معاویہ را با تمام رسام و عمر و گفت که من قلوب را بقصص عمر
 بن عاص سرور گردانم با هم مراین امر عهد کردند و چنان قرار دادند که در صبح هفتصد تن با و در رمضان
 هر یک از ایشان مہمی را کہ مشکفل آن شده اند سرانجام نمایند و هر یک متوجہ مقصد گشتند
 ابن بلجم در کوفہ اندہ و از یاران خود کہ خواہج بودند ملاقات نمود و آنچه را اوہ داشت تا شب
 جمعہ ہفتصد تن با و صیام سنہ چہل و نہما پوشیدہ نمود و وقت صبح آواز موزن بگوش
 جناب مرقصوی رسید کہ گفت الصلوۃ الصلوۃ جناب مرقصوے بر دروازہ تشریف آوردند
 میفرمود کہ اسے گروہ مسلمانان الصلوۃ الصلوۃ پس معارض گردید ابن بلجم با جناب مرقصوی
 و ششیر زہر روی مبارکش تا کانسہ سر رسید و و ناخ شریفش جدا شد و از ہر یک طرف ابن
 بلجم پسند کرد و در گرفتند و حکم نمودند و جناب مرقصوے زندہ ماند روز جمعہ و شنبہ و روز یکشنبہ
 وفات نمود و دست و پای ابن بلجم بریدہ در خلیطہ انداختہ با شش سوختند و نیز بشہوت
 پیوستند کہ امیر المومنین کرم اللہ وجہہ در ایام حیات خود اکثر اوقات کلمات مشرب شہادت
 خود بر زبان سخن بیان میکنید و در رمضان سنہ اربعین بدفعات و کرات بکنایہ و طرح
 از بیعتی اخبار میفرمود چنانچہ در سحر گاہ روز شہادت کہ برای ادای نماز صبح از دولتمدار
 بمسجد شریف می بردہا و دو و لٹخانہ شریف بودند فریاد بسیار نمودند و از و امن
 اقدس می او نخواستند ہر چند اہل بیت انتخاب کرم اللہ وجہہ انہا را می رانند و جدای ساختند
 و دور نمی شد ہذا انتخاب فرمود کہ بگذارید کہ اینہا نوحہ میکنند بر صاحب خود و مکر میفرمود
 در انقب کہ چہ چیز باز میدار و قاتل مرا از قتل من و انتظار چیست پس معلوم داشت
 انتخاب سال و ناہ و شب و روز کہ در ان ابن بلجم مذموم بپش مسموم ان ایام معصوم را
 شہید ساخت و بر وایت امام با فنی شخصیکہ کشتن معاویہ را قبول کردہ بود و حاج بن عبد اللہ
 امام داشت و مشکفل عمرو بن عاص موصوفت بر او و الفرس بود و حاکم و سہمی روایت میکنند کہ

ابن الحکم مرادے بر قطامہ نام زنے کہ از زمره حوایج موبکوفه رسید و عاشق شده بود طالب وصال
او گردید و پیغام کجاح داده قطامہ امر ترمیج را بپهر سہ هزار و سہم و قتل علی کہ مرشد و جہ تعلیم نمود
ابن الحکم گفت کہ من خود جہت بعین ہم بکوفه آردہ ام مرا ابن مہر و ابن شتر قبول ست قطامہ از خورشا
و ندان خویش و روان را مہر کاران نابکار ساخت و ابن الحکم شعیب بن مخزوم شجعی را نیز با مشفق
گردانیدہ تا ایمہم را با نام رسانند مشق ست کہ در ماه رمضان سہ العین روزیکہ جناب امیر
در مسی کہ فہ بنصیحت خلائی اشتغال داشت روی بجا نیامد حسنین را کہ فرمود و ایفرزند من ازین
چند روز گذشت تہ است امام حسن و زکریا کہ سیر و در و زکریا پس طرف جناب امام حسین رفت
نگریست و استفسار فرمود کہ ایفرزند من ازینہ چند یوم باقی ست امام حسین را عرض نمود کہ مقتد
روز را کجاہ شاہ ولایت پناہ دست بجاسن مبارک خویش برآورده گفت در بعین ماہ پر خجست
شرین مروجم آخر الزمان لحیہ مارا از خون سر من خناب کند و بگریست چنانکہ عیاض شریفش
تر گشت و گفت لکہ یہ من از ترس مرگ نیست بلکہ آرزو مند ام کہ غبار بشریت کہ برودہ و جفقت
شدہ از پیش بر خیزد و شاہدہ بمعاینہ رسیدہ از ان از مہر فرود آمد و شبہ در خانہ امام حسن افطار
فرمودی و شعیب بجانہ امام حسین روزہ کشود و شعیب بجانہ عبداللہ بن جعفر و زیادہ از سہ ہفتہ نال
فرمودے و گفتی کہ من پیش از شعیب چند جہان شمایستیم و نیز و یک رسیدہ است کہ بدرگاہ حق
وصل شویم خود را از آلائش کثرت طعام بجاہ سہارم و همچنین بود تا شب ہفتہ ہم رسید و شعیب
حضرت امیر تاسمج رعایت مشغول بودہ مطلقا خواب نفرمود و ساعت بساعت
سہ آمدہ و آسمان بگریستہ و گفتہ صدق رسول اللہ و آمد ہرگز و روح نگفت و چہ چیز نماز میدار و
قاتل مارا از قتل من و ہر بعین منوال میگردد و نیتا وقت نماز بامداد نزد یک رسید بد مسجد آمد و بانگ
نماز گفت و حال آنکہ ابن شجہ شعیب و دوران دوران شب نیز و قطامہ لبس برودہ بود و ندان آواز
از ان بگوش آن ملعونہ رسید ملاعین بد کورین را از خواب بیدار گردانیدہ گفت اینک علی بانگ نماز
میگوید بر شعیب و ہمہم اورا کفایت کنید و ان سہ بد بخت بمسجد شتافتہ شعیب و دوران بر و مسجد

که رخنه در قفسه چپ استم انداختی زمین مانو نیکیو بیا کرده بودم گفتاری اما واقع شد آنچه واقع شد و کان
 امر الله قدر المقدور آید از ان امیر المؤمنین فرمود که عبد الرحمن بن الحکم را بر زندان برید و طعام و شکر آید از
 باز را برید پس اگر من زنده مانم بمقتضای راسه خود حکم کنم و اگر میرم بکیرب بر وزیند و زیاده غریب که
 او را زیاده از یک نهم تیره است او را بر زندان بر دزدانام حسن رضی الله عنه در زمان خلافت
 خویش او را قبل رسانید و بعد از ان از انام حسن فرمود که با مردم نماز را و با جماعت که از او پس از حضرت را
 بر کعبه خوانید و بخانه پرند او را و امجاد بنات کدوات و زواج طاهرات که آنحضرت را بدان لحاظ
 مشا ابره کردند فریاد و زاری و ناله و بیقراری با وج فلک رسانیدند و ضعف آنحضرت ساعت بساعت
 سمیت تر اند می گرفت و احم آن رخم لحظه لحظه صفت نقصان پذیرفت و موی است که جناب امیر المؤمنین
 حلیم و صبور راضی بر مناسه حق بود چنانچه در حق این کلمه که قابل آنحضرت بود روح زهر و توبخی فرمود
 دنا که زنده بود تشفی و ولا ساسه آن شفی سیفر و چنانچه گویند که هرگاه سیکه جام شربت بر اسه آن
 عالیجناب گردانده بود فرمود که حصه ازین بان مرد و شیر بدینکه بخور و در روز محشر شفا بخشیم آن بد بخت
 و وزخی انا شود و خیر صادق صدق و حق و سه نظیر پیوست آخر الامر در صبح جمعه بمقدیم بام بستان
 ابن ششم شمشیر بر سر آنحضرت زد و زخمی نمود و در نوزدهم ماه مذکور سنه العین ازین عالم فانی بکات و دانی خراسید و نوزدهمین
 محبتین شب ضربت نوزدهم و یوم شهادت است و یکم بود است و جناب حسین بن عبد الله بن جعفر طیار از جناب
 غسل او اند و جناب امام حسن بن علی بن جعفر شریفش خود اند و وقت شب و از الاله کوفه و من کرده شد و گویند که جناب امام حسن
 و از جنازه رحمت انداز وی چهار تکبیر گفت و در بعضی تم تکبیر گفته و الله اعلم و در مدت خلافت وی کرم الله وجهه بقوال بیا
 از باب سیر در موفقات خود آورده اند که شهادت آنجناب در سنه اربعین بود و تمام شد بوسه مدت
 خلافت رسول خدا و بود و خلافت و سه چهار سال و هفت ماه و شش روز و زیاده و در بعضی چهار سال
 و نه ماه گفته اند چنانچه در اربعین امام تلج الاسلام همین قول مذکور است و تمام شد سال پنجم جناب امام حسن
 ابن علی زخم و عمر شریفش بر و است شمس و صبح شمس و سه سال بود و نوزدهمین مورخان پنجاه و هشت سال
 و امام یاسنی و مراده الحیان القهری بن محمود که شهادت امیر مومنان عثمان رضی الله عنه در روز نهم ذی الحجه

ستم خمنس و نشین و قورح یافت و در آن روز که امیر المومنین علی کرم الله وجهه فرشته و کاتب خلافت
 اربع سنین و اربعه اشهر و ایام و حال آنکه اتفاق مورخان در بیان ایام که امیر مومنان بخوان
 رزم بقبر شهادت فایز شد طواف انسان با شاه مروان بعینه نمودند و از وی آنچه ستم خمنس و نشین
 تا ماه رمضان بسند اربعین چهار سال و نه ماه می شود و السلام عند الله و گویند که بعد از این قبر شریف
 را پیش خیدند و بعضی گفته اند که در مسجد کوفه دفن شد تا آنکه بر آید و حجاج جسد مبارک را در دفن کرد و او را
 جاسیک کسی نهانست و در بعضی نقلش جناب ویرا امام حسن و علی السلام بنما بدین منوره نقل نمود و در
 بعضی مری که بران تابوت انجناب بود کم شد از آنچند آنکه بستند یا خند و بعضی گویند که انجناب
 مدفون شد در قصر الاماره کوفه و در این باب روایات دیگر نیز وارو شده مگر اصح آنست که مرار انجناب
 در نجف الشریف است و از امام جعفر صادق رفرم روایت که گفت از اسمعیل پسر خود و قیس که
 در غری بود که این قبر بدست و آنچه آنرا عوام میگوشند اصلی ندارد و در تاریخ الخلفاء از ابن عباس
 مسطور است که قبر امیر المومنین علی را پنهان ساختند تا خوارج نبش نکنند و از محمد بن سنان روایت
 که اول کسی که از قبر بیشتری و دیگر نقل کرده شد و را سلام علی مرتضی است و در حیاته اسیوان مذکور است
 که اول کسی که قبر او را پوشیدند علی مرتضی بوده است و در نقل انجناب خواجه محمد باقر است
 که امام ضیاء الدین الورشید را الحافظ المحدث و ذکر امیر المومنین علی گفته که قبر امیر المومنین همیشه
 پنهان بود در زمان رشید نظامی شد در غری بنما کرده و تا امروز زیارت میکنند مردمان در آنجا و
 قبر امیر المومنین با دایم است برای همه مشطران و نجای است برای مستمندان و اکسیر اعظم
 مرا جاست و عاز او بر آمدن مد عازا و از ابن ابی الدنیا روایت که بعضی گفته اند که چون حسب
 وصیت انجناب موضع قبر شریف را با زمین هموار ساختند که اعدای ابرار اطلاع نیابند تا آنکه
 در سنه یکصد و پنجاه و پنج هجری روز سه هارون رشید از کوفه برای شکار بنواح غری آمد و او را
 بدست اندازید که مدفن امام المسلمین بود و جمع شده بارون شیهه بین سگها را بران آهوان
 سروا و بیکدام که در آنجا نداشتند و آهوان پناه نیاحیه غری برود و بودند فرسیدند و خوف نکردند

ازین بجز بهارون رشید خبر کرویم هارون رشید پیری را از پیران غمی طلب کرد و سر این امر رسید
 پیر گفت از پیران ما بارسیده که قبر ابو منین عالی بنیاست هارون رشید ترک شکار گرفته و به
 انتقام لازم الاحرام فرموده زیارت نموده و هر ساله زیارت می آید تا آنکه از میانم و رگه شست
 و مردم مجاور شدند و روز بروز آبادانی و جمعیت و نسبت داد و بعد از صد و هشتاد سال و گویند که
 که در سده صد و شصت و شش بحری محمد بن دلو و یحیی بالای قبر شریف عمارات عالی بنیاست
 و بعد از آن عازان خان عمارت عالی بر و افروزد و الی یومینا هذا عالمی زیارت آن بقعه مبارک
 شریف می شود اللهم ارزقنا زیارت فی الدنیا و اخرتها صاحب فی الآخرة و آمانا حسن رضی الله عنه
 مروی است که گنجت بعد رحلت شاه مردان علی مرتضی که هم اندر وجهت شنیدم که باقی میگفت پیر
 روید ولی خدا را بگذارید و چون از خانه بیرون رستم آوازی دیگر گوش دارم سید که محمد بن
 علیه و آله و سلم در گذشت و وصی او شنید گشت بعد ازین محافظت دین که خواهد کرد دیگر گفت
 پیر که متابعت سیرت ایشان کند و پیروی ایشان نماید چون آواز شکین یافت بخانه در آمدیم
 و امیر المؤمنین را شنیدیم و گفتن پیچیده یافتیم برومی نماز گذاریم و دفن کردیم رضی الله عنه و عن جمیع
 اصحاب محمد صلی الله علیه و آله و سلم و گویند نقش خاتم جناب حضرت محمدی بر دایت صاحب رباعی
 النضره الدر المملک بود چنانکه ابو جعفر محمد بن علی روایت کرده و در تصنیف روایت نفس خاتم انجیا
 المملک بعد الواحد القهار بود و الله اعلم و چون بنویس ای شمه از مناجات و مناقب ان مظهر العجائب
 و الغرائب بسبک شهور در آوردم امید از جناب اقدس الهی که بر در حشمت باخلاصان انجناب شهور
 شوم که الهی کنی بنی فاطمه چو که بر قرال بیان کنی نامته و اگر دعوتی رو کنی و قبول و موی دست
 و و اما ان ال رسول و اما معتبر او از واج و اولاد و احیاء انجناب کرم الله وجهه و مفتاح
 النجای مناقب آل عبادت که درست که اتفاق دارند و بیان اخبار و راز و واج علی مرتضی که بهفت
 بودند و اختلاف کرده اند در وزن آه بهفت که در آن اختلاف نیست آمل امنای فاطمه را
 رضی الله عنهم با بهفت رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم سید و شهاد عالم و با جناب سید رضی الله عنه

در قید حیات بودند امیر المومنین کجای دیگر فرموده بعضی از علما بر آن رفته اند که بر دوا با و های رسول الله
علیه و آله وسلم کجای دیگر تازندگی دختر آنسر و عالم فخر اولاد او هم بر دوا با و های رسول الله
بنیت حرام بنی فاکه نمایا بود و سوم آنها اسمی بنیت عجمی بنی شمشیه اولاد کجای جعفر طیار بن ابیطالب
بود هرگاه یکبار جعفر طیار شهید شد سیدنا ابوبکر الصدیق رضی الله عنه در کجای خود را آورد و قیامک جناب
صدیق رضی الله عنه انتقال فرمود امیر المومنین علی در جباله کجای خود کشید چنانچه اسرار ازین سه حضرات
اولاد بوده مثل عبد الله و محمد بن ابی بکر و محمد بن ابی بکر و محمد بن ابی بکر و محمد بن ابی بکر و محمد بن ابی بکر
بوجود آمدند و چهارم آنها امام بنیت ابی العاص نوامرز او امیر المومنین خدیجه کبری رضی الله عنها و امام
زینب بنیت رسول الله علیه و آله وسلم که کبر و افضل و دختر آن جناب علیه الصلوٰه و السلام
بعد جناب فاطمه زهرا رضی الله عنها بود و در حیات رسول مقبول علیه الصلوٰه و آله وسلم زینب انتقال
کرد و علی مرتضی با امامت کجای نمود و بعد انتقال جناب فاطمه بنیت آن سیده النساء گویند
که جناب مرتضوی چون از دفن جناب فاطمه زهرا رضی الله عنها فراغت یافته بدو دستش را شریف
آورده غسل فرموده با امامت کجای بنیت و بعد شهادت جناب مرتضوی بخیره بن نوفل بن
حارث بن عبد المطلب بنیت آن جناب امام را در جباله کجای خود را آورد و جناب مرتضوی بخیره
اینکه معاویه خواستگاری او سازد و کجای نماید این وصیت بخیره بن نوفل فرموده بود و امام
بخیره بن نوفل در سنه هجری پنجم انتقال نمود و پنجم آنها حبیله بنت امر القیس
بن عدی کلابیه بود و ششم آنها امیر سعید بن عروه بن مسعود تقییه بنیت آن جناب علیه
بنیت سعید بن خالد تمیمه و بعد انتقال سیدنا علی مرتضی و زینب الکبری و دختر نیک اختر شاه
ولایت پناه عبد الله بن جعفر طیار علیه السلام کجای خود را آورد و فاکه و کجای در آن اختلاف بوده است
که آنها ملوک بوده اند از اسیران مرتدان یعنی آنها را امیر المومنین و جنگ میلیمه که اسیر گرفته
بود اول آنها خوله بنت جعفر بن قیس بنی شمشیه و دوم آنها امیر جمشیه النعمان و دختر بیضه تعلیمه
بوده است و در تعداد اولاد و جناب مرتضوی اختلاف بسیار است و اختیار کرده ام

و نسبت می بالنسب شریف رسول مقبول صلی الله علیه و آله و سلم و در حق اتصال می باید و تمام
 روز شش صغیره خواب و غذا و تفریح بود و وقتی رضی الله عنه میانه بالا افتراخ سینه و کشادگی گفت
 و سلم بر ساق بود و مال بسیار داشت و باذل بود و یکی از هشت کس است که سبقت باسلام
 کردند و یکی از آن پنج کس است که اسلام آوردند بر و است ابو بکر صدیق رضی الله عنه و آن
 شش کس اصحاب شوره که را یعنی بود از ایشان رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و یکی از
 عشره مبشره و هشت است و حاضر شد جمله مشایخه اخیر بدر که فرستاده بود رسول خدا صلی الله
 علیه و آله و سلم طلحه را با سعید بن زید تا خیر کاروان قریش که در آن ابوسفیان بود و پیارند و در
 روز احد آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم را طلحه نگاها داشت با سبقت خود تا آنکه دست و می میرد
 گوید و در شش است و در آن روز نیست و چهار جراح است بود رضی الله عنه رسید و بود و گویند در آن روز
 شفا و در پنج رخم از نیزه و تیر و نیزه مبارکش رسید و بود و در روز احد آنحضرت علیه السلام
 و در روز پسندیده بود و گویند تا بذات شریفش رسید بود و خواست که از حشره بر آید و ثواب است طلحه را
 غنیمت و بر روزش خود آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم اگر رفت و آنحضرت بر آید و بر روزش
 و عمر بود که واجب طلحه یعنی واجب گردانید طلحه برای خود هشت ماه بین فعل و چنان روز احد صوابه
 سفرم شده و رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم باقی مانده و ثابت و قائم ماندند با رسول خدا صلی الله
 علیه و آله و سلم و از آن کس از مهاجر و انصار و طلحه رضی الله عنه از جمله ثابت قیدان بود و در روز احد
 رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم طلحه را موسوم طلحه الخیر و در خود داشت الحشره لیلای الضیاض و در روز خیمه
 لیلای الخیر و در روزی از صاحب مختار و سابق و نه نایل برده است احادیث صحیح در شان
 وی رضی الله عنه و در گذشته و صحاح سه شایسته و در شریفش شصت سال و در شریفش
 و در سال و در شصت و چهار سال بود و در شریفش طلحه رضی الله عنه روز جمل یوم خیمه
 هشتم جادی الاخری است و تابین و در روز جمل با بنی سبأ و ابی سبأ رضی الله عنه است
 خطابی الاجتراد بود و در آن بن نیکم با و سکه و در شریفش و در شریفش و در شریفش

آن نیز در خلق مکرر میسر و بیشتر می شد و در وقت انصاف مسطور است که در شبکه طلسم و مرقی از خیرات
باقی داشت نظرش سرشته از لشکر بایان شاه مردان ابتدا در او را نزد یک خود طلبید و بتجربیت
امیر المومنین علی کرم الله وجهه پیوست و در ساعت عالم آخرت را منزل ساخت و آن لشکر
یکایک از مرتجعان یا ممتنعان به تافتگیه کشیدند این حالت عرض کرد امیر المومنین فرمود که این درختی
سبز است که طلسم را بی تجربه به تن من بهشت در آرد و هر وسیعت که در آن تحمل مروی اند و گفتند اذن
و سید قاتل طلسم را پس گفت علی مرتضی بشارت دیدم و آب کش و درخت و متغول است از امیر المومنین
علی کرم الله وجهه که فرمود که امیدوارم که با شما من و لایه وزیر از جمله کسانی که گفته است خدا ایستای
در شان ایشان و نزد خدا باقی بماند و هم من خلی خواتم علی سر رقیق البین و آنجناب رضی الله عنه
و از ده پسر بود و محمد و عثمان و عیسی و یونس و یحیی و اسمعیل و یعقوب و یونس و زکریا و یحیی و عیسی و عثمان
و صالح و دحتران چهار بودند و الله اعلم که پسر بن العوام بن خویله بن اسد بن عبد المطلب بن هاشم بن
کلاب الاسدی القری بنی هاشم بنی مکرر شد و در میر بن العوام بن صاحب مناقب و مفخر بود و از
خطای الاجتهاد و روزگار از این پسر صدقیه می خواند و عتبات بود و وقتیکه جناب مرتضی بن میر
یاد و بایند حریف بنوی صلی الله علیه و آله و سلم را از میر بن از لشکر جناب صدقیه عید الفطر ترک قبال
فرمود و در کتب پیدا کرده که این پسر رضی الله عنه تا به که در مدینه بجانب شهر کربلا شد و قصه شهادت
و کربلا در کتب تاریخ مذکور است و قاتلش عمر بن جرموز که از اهل لشکر امیر المومنین علی کرم الله وجهه
بود و بطور ادرنازیافت و شهید ساخت و پیوست امیر المومنین آمده است و این نمود و در اید المومنین
او را در وقتیکه که من شهادت نمودم از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که فرمود قاتل الزبیر فی النار
و در روایت آمده که چون این خبر نزد امیر رضی الله عنه رسید از کشت و نزد امیر المومنین علی کرم الله وجهه آمد
یا و شمشیر زبیر رضی الله عنه و چون امیر المومنین نظر شمشیر فرمود و گفت آگاه باشم و این را کشت
که در کتب آمده است صاحب این شمشیر زبیر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و در روایت آمده که چون
که چون عمر بن جرموز پیوست امیر المومنین علی کرم الله وجهه آمد و بشارت داد و قبل زبیر رضی الله عنه

وگفت این چنین کرده میشود با اهل باجانب مرتضی فرمود خاک درو بان تو یکسکه میباید از هم که باشد
 من و زبیر و طلحه و زان کسانیکه گفته است نداشتی و نشان ایشان و فرخانی بعد از هجرت من اهل انوار
 علی سر تقابلین و در حبیب السیر مسطر است که عمر بن حرم و بعد از این حساست بر حسب زبیر و اهل
 سوار شدند و شمشیر را بر گرفتند و زوایر المومنین علی رفت و کیفیت حال باز گفت آنحضرت فرمود که ایشان
 با و ترا که کشنده پسر صفیه را کش و زنج عمر بن حرم و زین این گروه بشمار حضرت علی کردم الله چه گفت
 تو بواسطه این است اگر براسه گوشتند ایشانست و در آن مشغولند و اگر اندک کشند و خلق را قتل کند بر صفیه حال آن
 کس کشند انگاه از غایت خشم شمشیر بر شکم خویش نهاده زود کرد که از پشتش بیرون رفت و مصدق
 ارشاد جناب ولایت پناه گشت و انشاء اعلم و آواز او می آید و راضی الله عنه کثیر بود و عبد الله و عروه
 و منذر و عاصم و هاجر و خالد و حمزه و حبیب و حمزه و عبید و جعفر و زه و خدر داشت و الله اعلم سعد ابن
 ابی وقاص نام ابی وقاص را که است و دو سه کی از شمشیر و بیشتر و آخر ایشان در موت بوده است
 چنانکه سابقا در فصل چهارم و شصت شرح ریافت حاضرین فمیر و بنجم قاسمی ابی کبرن ایشان
 رضی الله عنه و آزا کرد و او اسلام آورد و پیش از آمدن آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم دار قلم
 را او قتی که آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم با ابی بکر صدیق رضی الله عنه یکدیگر بیند و بعد از آنکه او را کباب بود
 و در پر و احوال حاضر شد و گویند که زبیر نحوه کشنده شد و در آن زمان عمرش چهل سال بود و چون نبرد
 پشت و سه زده شد گفت مشقه پر و در کار کشید که بقتل خود و فرسیدم و قاتل شد و در دستم و منتقل است
 که حاضرین فمیر را در وقت آن جسد و نیاقتند و میگفتند در زمان که او را ملائکه و فرج کرد و در میگویند
 که او را دیدند که در میان زمین و آسمان از آسمان در گشت و الله اعلم این قضیه ششاس
 مدنی انصاری خبری که نیست او ابو محمد و کشف گفته اند ابو عبد الرحمن و در حجاب شهابه و اگر گشت و اگر
 صحابه و اعلام انصار بود و رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم گواهی داد و بر است او و بنیت و خطیبان
 بود و او را خطیب رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم میگفتند و در خلافت آمد و از بنی امیه و بنی امیه
 رضی الله عنه در حرب پناه بان خالد بن ابولید و با صبیح کز اب حار و بنی حار و بنی حار و بنی حار

و صحابی جلیلہ و صاحب مناقب و ممتاز بود و اشد اعجاب علمت از او ابان سپهران سعید بن ابی طالب
بن امیه بن عبد الشمس بن عبد مناف القرشی الاموی اما خالد بن سعید بن عامر سلام آورد
قدیم و ترم و پیش از اسلام این بکر در شتر و بعینه گوشت داشت و بیست و رابع و بیست و خاس گفته اند
هجرت کرد خالد با برادر خود عمرو بن سعید بن عیینہ و اقامت نمود در آن یا ریاضه و چند سال قریب
آورد بر آن حضرت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم در غزو خیبر بعد از غزوہ تبوک و مشاهده حاضر شد
و او را رسول مقبول صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم و وفات یافت رسول خدا صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم خالد
در میان آورد و ابان بن سعید را اسفام آورد و بعد از اسلام برادر آن خود خالد و عمر و او
که عثمان بن عفان رضی اللہ عنہ را پناه داد و وقتیکہ فرستاد و بود رسول خدا صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم
او را بسوسه قریش عامر بن عبد المطلب و ابان سوار کرد و امیر المومنین عثمان را بر اسب خود گفت
آید و رفت کن و از کس مترس و بود ز بنی سعید از غزوہ حند و اسلام ابان و در میان حدیبیہ و خیبر
بود و امیر گردانید او را رسول خدا و سرحدی کہ بنجد فرستاد و عامل گردانید بر بکر بن منبکامیکہ علا
اسحضر می راحزل کرد پس همیشه بود ابان و بکر بن تا آنکہ وفات یافت رسول مقبول صلی اللہ علیہ
علیہ و آلہ وسلم و این هر دو پیش از خالد و ابان را اہل سیر داخل کتاب رسول خدا صلی اللہ علیہ
و آلہ وسلم و اشتہار اند و در اعلام خطا بن ریحیہ بنم را و متبع با کسر یا بیشتر و و ابی الرقیع
نیز گفته اند و کیفیت او ابو ربیع است با کسر او سکون موجود و کسر عین مہمل و تشدید یا و او را
خطا کہ کتاب ہم میگویند از جهت کتابت و عی و حی را و در ارج النبوة مسطور است کہ در کتاب
در ترم و بن را خطیل الملائکہ گفته و از اصحاب و استیجاب متابعت معلوم می شود و آن خطا
بنی ریحیہ و خطا بن ابی عامر الراہب قریب بود و بکر بن بکر و در کتاب اہل البصره از امیر المومنین
عسی بن ابی طالب شرافت کرد و در کتاب محمد بن ابی سفیان و وفات یافت و در کتاب
ابو سفیان در ترم و معاویہ بن ابی سفیان از ابو سفیان نامش در خطا بن
کشیست او سنان بن حرب بن امیه بن عبد الشمس بن عبد مناف و نسب ابو سفیان بن ابی طالب

بنی امید کوشید و بزرگان و مردم از بنی امید قتل رسیدند و حدیابا کس و در مجلس بچیان شدند و حدیابا کس
 از خوف جان جلا وطن گردیدند و کورستان بنی امید از پیچ و بن برکنده استخوان آهنی و بوسید و ایشان
 را در آتش سوخت و خاکسترش بدریا افراخت و نشان قبور بنی امید از معاویه ابن ابوسفیان و یزید
 تراوان حمار که آفرینای بنی امید بود و معاویه بن عبدالمطلب بن عبدالمطلب بنی امید که در
 بازمین بمبار و صحنه و امانت و الیه ایشان را تاخت و سوار نمود و فاعتر و یا اولی الالبهار و در کینت تاریخ
 مسطور است که عبداللہ بن علی از خلفا سید بنی امیاس فرمود تا کور معاویه و سایر ملوک بنی امید بکشتند
 و قبر معاویه بنی امیاس خاک چینی آبیافتند و در کور یزید بن معاویه قدری خاکستر ویدند و کاسه و کاسه
 بن مروان بدید و بنیامان در آن در و در قصر شام بن عبدالمطلب راست کردند و چندی بعد و غنای او که
 از کبریا کیر کینت و حیدر نشد و بود تا زیاده بسیار و در بعد از آن بنیامان و کشتند و بوسید و خاکسترش
 را با او و او در آن علم و کبریا که رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ و صحابہ و سلم ابوسفیان را عامل بر
 بخران گردانید و ابن امیر است نشد و است و دیگر کرده است ابن اسحق که آنحضرت او را بر مناسبت
 فرستاد و تا آنرا بدید کند و آورده اند که بزرگوار طایف تیری بر چشم ابوسفیان رسید و چشم او کور گردید
 و کچشم و ریر موک نیست بر و چشم کور شد و در خلافت عثمان بن عفان رضی اللہ عنہ بمسند تاریخ
 و تالیف و قبل حدی و تالیف و وفات یافت و در تالیف و وفات یافت و در تالیف و وفات یافت و در تالیف و وفات یافت
 پس شش خواند و نزد یحیی امیر موثقان عثمان بر روی نماز خواند و عمر شش و شش سال بود
 و قبل ابن یحیی و شعیب و غیر ذلک اما یزید بن ابوسفیان اسلام آورد و روز فتح مکہ و در
 غزوه حنین حاضر شد و گویند که و سک بهتر بن سپران ابوسفیان بود او را یزید الحشید میگفتند
 و عامل گردانید و در رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ و سلم بر صدقات بنی امیاس و عامل گردانید
 او را امیر المومنین ابو بکر بن عمر و بنی امیاس اباعبدہ جراح و شرحبیل بن حسنہ را بسوی
 فلسطین فرستاد و یحیی گمان می برد که عمر بن الحاص بر محمد ایشان امیر بوده و بهر بیت و او
 خدا تعالی اعدای بن را در سه ثلث عشر و چون امیر المومنین فاروق اعظم رضی اللہ عنہ شد و علی

ابو عبیده را در فتح کرد و خدای تعالی شهادت را و والی گردانید بر زمین ابوسفیان را فیلسطین و فاجیه آن
 و چون وفات یافت ابو عبیده بن الجراح ایگر گردانید معاوی بن جبل را و چون معاوی بن جبل وفات یافت
 والی گردانید بر زمین ابوسفیان را و چون مروان بن الحکم گردانید برادر او معاویه را و وفات اینها و طایفه
 عموی و سره نشان مشهور و وفات اینها نیز بر زمین ابوسفیان در شصت و شش و هشتاد و هشت و نود و یک و
 ابی سفیان کنیت ابا عبد الرحمن است و قال شیخ حیدر المحیدان و کان مایح لشکل عظیم المیثه و اقرا
 بلیس الشباب الفاتح و الفاتح المکمل یزید بن کعب الجلیل المسمی و کان کثیر البذل و اعطاه الله الی و عقبه کثیر
 ایشان و کان جمیلاً و در فی ظلم اخبار کثیره و کان نقوش خاتمه کل عمل ثواب و تمولدش مقام خدیجه از
 مشعلات معنی بود است و نام نو و سکه و سکه الرحمة و کتاب تهذیب الاسماء و اللغات افزوده خود که
 اسلام آورد معاویه و پدرش و برادرش نیز بر زمین ابی سفیان و مادرش نیز در فتح کرد و معاویه و برادرش
 که بر شیکه ایران در دم من بر و خدایه و پوشیده و ششم اسلام خود را از پدر و مادر و حاضر شد بر رسول خدا
 علیه السلام و آله و سلم در غزوه جنین و عطا فرمود ما را از جناب صلی الله علیه و آله و سلم از دست بهم
 هوزان صد شتر و چهل و نه مایه و از جمله کاتبان است که من نوشت بر اسرار رسول خدا صلی الله
 علیه و آله و سلم کتب میگردد و نوشت و وحی را و صاحب جوامع الاموال میگردد که کتابت وحی است
 شده است و در سواب میگردد و سکه مشهور است بکتابت وحی و آنچه میگردد و سکه وحی را نمیشود
 نوشت کتب و مناشیر را من نوشت و گویند که قول دل صحیح است و متولی شد شام را بعد از برادر خود
 بر زمین ابی سفیان در زبان خلافت فاروق اعظم رضی الله عنه و همیشه حاکم شام بود تا چهل سال چهار سال
 از آن در زبان امیر المومنین عمر رضی الله عنه و تمام مدت خلافت امیر مومنان عثمان و ایام خلافت
 امیر المومنین علی و حسن مجتبی و محمد بن ابی بکر است سال باشد که متغیر شد یا رت بشیخه امیر المومنین
 حسن مجتبی در سده هجری دارالبین و بیست سال و یک روز نوشت ما وفات یافت و در سده شصت و در راه
 حجب بدشت و نماز خواند بر بخانه و سکه صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که یزید در بیت المقدس و چون امر
 خلافت ابی سلیم سیدنا امام حسن برادر ارگرفت و مردمان بر بیعت معاویه اجتماع نمود و عیال خود را

در سحر چهل و یک باطلات مقرر نمود و در آن این سال را عام الحجامه نام کردند زیرا که است یزدت
 بر امام واحدین سال متجبر گردید و بعد از سزار لعین و در تحت حکم امیر معاویه از خود و خواران و بران
 از جانب مغرب و از اقصای بین تاج و دو قسطنطنیه و مالک حجاز و مدین و شام و مصر و دیار مصر
 و عراق و خزیره ارمینیه و آذربایجان و روم و فارس و طراسان و جبال و ماوراء النهر و گاه بود و حکم
 اسلام در این ممالک جاری بود و در حیوانه الحیوان منقول است که چرخش و قوت و قوت و بعضی
 هشتاد و سال و نزد بعضی هشتاد و پنج و نزد بعضی هشتاد و پنج و نزد بعضی هشتاد و پنج و نزد بعضی
 که نو و سال بود و در آخر عمر بخار نشسته بود که فرات را گردید و یزید با حکما سار نموده زهر و در و خواران و خوار
 بیشمار رفت و معاویه و وفات یافت و معاویه در زمان خلافت خود احداث کرد امواتیکه در زمان
 خلفا سے باشندین بنوده و کتب سپهر مستور است اول کسیکه از بنو شایان بنی امیه بنی امیه بنی امیه
 و اول کسیکه توحش نقین بنمود که بمواضع روید و اول کسیکه بنام سپهر خود بیت ستان و اول کسیکه
 ابو یزید بن خورش انالیه بنو و شمس کسیکه در مساجد را مقصوره ساخت او بود و او بنی امیه که امیر
 مومنان عثمان از دهم آنکه بنام او آن نزد که امیر المومنین عمر بن راسید و رسی مقصوره ساخت و اول
 کسیکه از اهل اسلام خواجہ سیرایان را بنیاد است خود و منصب کرد و خطبه ششم خواند او بود بسبب آنکه
 بنو اسطوخسن و خطم شکم که در آخر ایام خویش بان مبتلا شده بود و پیر پادشاه بنی تو است الیتا و اول کسیکه
 استعلاق است بیگانه بنو و نمود او بود که زیاد بن ابیه را بر او خود خوانده بود اسطوخسن الیتا بنو ایام
 جالبیت با او زیاد زمان که ده بود و اول کسیکه بر پیر و است دیوانی هر زو او بود و در حیوانه الحیوان بنو
 است که اول کسیکه در مساجد را مقصوره ساخته گمان مقرر کرد و معاویه بود و اول کسیکه روبرو است او
 صاحب شتر و با هر بی میرفت او بود و اول کسیکه در تاج و شارب و راس شکاف خود او بود و زهری
 از عبد الرزاق نقل نموده که او در مصنف خود آورده که کسیکه احداث کرد خطبه قبل نماز عید معاویه بود
 و سعید بن مسیب گفته که اول کسیکه احداث کرد از ان و نماز عید معاویه بود و چنانچه ابن شیبہ نقل کرده گفته
 که اول کسیکه در کعبه نقصان کرد معاویه است و عسکری و را و ایل نقل نموده که اول کسیکه قاصد در اسلام

اختیار کرد و اول کسیکه بر اوست او گفته پیشد که السلام علیک یا امیر المؤمنین و رحمة الله وبرکاته تسلیما
 بر حاکم اند معویه است و قزو و الحارث بن شیح جمال الدین السیوطی در رساله خود موسوم بوسایل اسلحه
 معرفه الاوائل بسیار امور نسبت بمعاولیه ذکر کرده که در زمان حکومت خویش احداث نموده و گویند که
 معاویه عظیم با سپاه است بود و تبحر و تکلف بی نیست و امیر المؤمنین عمر فاروق رنه از اسرار است و ب
 مع خواند و این شعبه در مصنف خود از سعد بن جهمان روایت میکند که سعد بن جهمان گفت که من از سلفیه
 گفتم که بنی امیه زعم میدارند که خلافت در آنهاست منزه گفت دروغ میگویند بنور زقا بلکه آنها با و شایانند از
 سخت ترین پادشاهان و اول پادشاه آنها معاویه بوده است و بنی قریظ از این عساکر و از ابراهیم بن
 سواد بنی روایت میکند که گفت ابراهیم که من از امام احمد بن حنبل از کیفیت خلفا پرسیدم امام احمد
 بن حنبل گفت که ابوبکر و عمر و عثمان و علی رضی الله عنهم بوده اند پس گفتم که معویه گفته است احمد
 احق بالخلافه در زمان علی از علی که هم الله وجهه نبوده است چنانکه در تاریخ الخلفاء مذکور است و در مشکو
 از ابی هریره رنه روایت است که گفت فرمود رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم که خلافت در مدینه است و
 پادشاهی در شام است و بنشینان ظهور خلافت میان رسته و جناب مرتضوی مثل خلیفه ربان عثمان بن
 عفان بود و از افسان و مستند آن منازعت روزی روزی او و حه بنی پس واقع شد آنچه واقع است
 انالهد و انالیه را چون اکثر علما قایل خطابی الاجتهاد و مشهوره اند چنانکه علامه تفتازالی در شرح
 عقاید لیسفیه باین اشاره فرموده حبیب الله قال و ما وقع من المحالقات و المحاربات لم یکن عن نزاع فی
 خلافت بل عن خطار فی الاجتهاد و از امام یافعی منقول است که فرمود خدا تعالی از ان خبرها دست مارا
 نگاه داشت پس باید که ما الحال زبانها سه خود را از آنها نگاهداریم و در تفسیر الایمان و الالاعات از او
 منقول است که گفت همیشه بودم در طبع امارت از ان باز که گفت مرا رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم
 یا معاویه از اولیت فاسن و در کشف الاسرار جناب عی و مستاذی خضر الله افاده فرموده که بفرمان
 از عایشه صدیق رنه روایت کرده که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم گفت معاویه را حکم نخواهد شد
 اگر بپوشانند خدا تعالی قبیضه میکند و امارت پس گشت ام حبیب بر ستم که خدا تعالی خواهد پادشاهید

برادر مرثیہ فرمود رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ اگر سے والا کن در امارت و سے قسا و فتنہ
 خواہد بود و سہ مرتبہ فرمود و ہنات و ہنات و ہنات و از امیر المؤمنین علی کرم اللہ وجہہ منقول است
 کہ فرمود کہ وہ نذر امارت معاویہ را کہ اگر او بخوابد و سہ یا از دوش خواہد افتاد و گویا اشارہ فرمودہ
 بود قلع و شمع کہ در زمان بنی ہاشم واقع شد و در ترجمہ صواعق محرکہ موسوم بہ این تاملہ مذکور است
 کہ روایت سلمی مرویست از عبداللہ بن احمد کہ گفت از حال معاویہ از پدر خو و سوال کردم گفت بیدار گشتی
 کرم اللہ وجہہ کثیر الاعمال بود و اعداے او قتیقش کہ فرد کہ شاید خطاے در اقوال و افعال و جہاد یا منقصتہ
 در و سے پیاپی از انیا نشند آنگاہ نزد مروی آمدند کہ با او مت ابلہ و محاربہ کرد و یا الخ در روح و تنای
 آن مرد کرد و نیز یکہ در و سے نبوہ از جنت کہ وجبہ و اللہ اعلم و در ترمذی منقول است کہ عبدالرحمن بن
 ابی بکر گفت کہ فرمود رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در حق معاویہ بن ابوسفیان اللہم اجعلہ با و یا صمد
 و ابدہ و در کتب سیر منقول است کہ معاویہ را آخر عمر خود میگفت ای کاش من مروی از قریش بودی
 افتادہ در دیپلوی و والی ہمیشہ بخم ازین امر چہ سہزی را و نیز نقل کردہ اند کہ معاویہ بن ابی سفیان
 در حق موت خود وصیت نمودہ گفت کہ روزے من و خدمت جناب رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 حاضر بودم و آن شہرت ناخن میچسید و من ناخن ہاے مبارک او را گرفته و در خلافت شمشیر نگاہ شستم
 و تا سے چہ از مروی فرق با یونان آن شہرت نیز در خانہ من است و پارچہ از پارچہ اے آن جناب نیز پیش خود
 دارم بعد غسل من ناخنہاے نجسہ السنہ در ریزہ ریزہ کردہ در چشمم گوش من بنہید و موہا و شمشیر
 نیز در گوش در بان من تعبید کنید و پارچہ را نیز در کشن من نہادہ بر من نماز گذارہ بجاک سپردہ کار من
 بخدا اتمالی بگذارید و حبیب السیر از تاریخ جعفری مستطوع است کہ معاویہ را سہ ہمسہ بود و نیز و عبد اللہ
 و عبداللہ و چارہ شہرہ در مدینہ و بنی ہاشمہ مادر عبدالرحمن ام ولد بود و والدہ لقبہ فرزند انس بنیون است
 نجار کلبی بود و عبداللہ و عبدالرحمن و رحیم حیات پدر وفات یافتند و نیز در کتاب مذکور از متون انجا
 نقل است کہ ہر قتیکہ پیش و انہستہ سحر کلبی ہر نذر حاملہ بود و معاویہ او را طلاق داد و آن لعین شیوم
 از پیشتر در سہ سہج و عشرین تولد نمود و نزد سہج در شہر بیت و پنج و یا بیت و شش آن بلید بود و

و در حیوة الحیوان منقول است که هر گاه سیکه میشون بنیت بخارکشی مادر یزید در حال کجاست
 و آمده معاویه او را از نخبه ششام طلبید و بلا خطه حسن و جمال فرستید میشون شده او را بسیار دوست
 میداشت و با حسن سلوک با او معاشرت می نمود و زنی میشون چند شعر خوانده که در آن
 معاویه را عجب عنوق گشته یعنی گیسو کردن و از چون معاویه بچانه در آمد زتان و دیگر که از
 زبان میشون این کلمه شنیده بودند معاویه رسانیدند و خبر داد که معاویه باستماع
 این کلمه غضب و آلود از میشون گفت که تو از من راضی نشستی و مرا عجب عنوقی گفتی
 پس نه طلاق داد و گفت که آنچه مال و متاع دین خانه است بگیر آن تست بده
 او را از خود ایشان و می بخیزد و نه نمود و بایستون بیزید حمله بود و رفتاری راه چون بصحرای
 رسید یزید را بزرگسازان از تولد یزید و قوت نیافت و یزید تا دو سال نزد میشون
 ماند و خوانده بعد اتمام ایام رهنمائی یزید را معاویه از نزد میشون طلبید و پیش خود
 داشت پس یزید را بیکه و ملاقه نشسته است که نیت او ابو خالی است و از این قتیله
 در معارف منقول است که چله او را معاویه قبل زمان خلافت بوجود آورده و در زمان
 خلافت ضربت بر زان خورده بود از آن قطع نسل گشته و او را و می دیگر منقول شده
 و الله اعلم و گویند که معاویه ابیض خولپهرت بود و خضاب می نمود و نیز مذکور است که
 بوقت انتقال معاویه یزید حاضر نبود و در حوزان بود و قاصدے نزدش روانه کردند و
 قاصد او را در حوزان نیافت و حال خسران مال یزید و رکتب تاریخ موجود است احتیاج
 تحریر نیست یزید بن ثناب است بن ضحاک انصار سے بخاری کنیت او ابو سعید یا ابو
 ثابت است و می راجع نوشت و سیکه از فقره ماسک صحابه و اجداد ایشان قائم بفرانش بود
 قریب آور و روز بزرگ حاضر نشد و در آن خورده و در احد و مایه در آن از مشاهد حاضر شد
 و بعضی گویند اول مشاهد او خندق است و است که حج کرد و قرآن را در عهد خلافت
 امیر المؤمنین ابو بکر صدیق و ثقل کرده آنرا در مصحف و در خلافت امیر مومنان عثمان

و عالم الناس بود و مقبول است که زید بن ثابت یکی از اصحاب فقیها بود و آن شش کس بودند
 عمر و غنم و ابن مسعود و ابو موسی اشعرس و ابو زید و زید بن ثابت و مات زید بن ثابت
 سنه اثین و ثلاث یا ثلثین ربیعین شریحیل بن حسنہ شریحیل بن حسنہ بن وفتح را و
 سکون حا و کسر موحده و سکون مختانیه و حسنہ لغتجات نام مادر اوست و نام او عبد الله
 از سبب حج است بعنم جیم و فتح میم صحابی است هجرت کرد همیشه را بعد دوست در
 روجه قریش و آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم آور ابرسالت بسوی مصر فرستاد و
 بیگنا میگذاشت حضرت صلی الله علیه و آله و سلم وفات یافت شریحیل در مصر بود و در دراج
 مسطور است که هیچ فکر کتابت وی معلوم نشده مگر آنکه در ضمن همین رسالت مصر کتابت
 بمسم بومی فرموده باشند و اقامتی رحمه الله علیه در زمره کتابت شمرده و کتابت رسولی الله
 علیه و آله و سلم نوشته است علما این انحضری صحابی مشهور است و وی از حضرت
 است و نجاب الدعوة بود و آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم او را بر کبرین قاتل مقرر کرده بود
 و در زمان خلافت صدیق اکبر و فاروق اعظم بدستور بر کبرین مقبرانند و وفات یافت در سنه
 اربعه عشر و ترو بعینه و الی گروانید فاروق اعظم بارض بصره و عمر و بارض بصره در سنه مذکوره
 و ترو بعینه و بر کبرین سنه احدی و عشرين وفات یافت خالد بن الولید بن العنبر بن
 عبد الله بن عمرو بن مخزوم القرشی المخزومی سیف الله الوسیان و خالد بنی و اشتراف و ابی
 تریش بود و در جابیت و بدست و کس عنانها کس سپان بود و اسلام آورد و در سنه سبع
 بعد خیر یا قبل از عروه موده بدو راه و در این عروه نصرت بدست و کس بود و او را ساسه جمیل در
 دین خدا و تقویت و تأکید ان در جیات رسول مقبول و بعد از وفات وی صلی الله علیه و آله و سلم
 حاصل شد تفصیل ان مقام در کتب میراثا بدو عاست و فرمود رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
 در حق و کس نعم عبد الله و اخوه العنبره خالد بن الولید سیف من سیوف الله و بود و در فراج
 خالد بن الولید تند و تیز و و ترفیع و القطار از خلق و کس شجاعی که شجیان را می باشد

و وفات یافت خالد و حص و زید بنی و در مدینه در سه احدی و عشرین در زمانه خلافت
 امیر المومنین عمر فاروق رضی اللہ عنہما محمد بن سلیم الفزاری حارثی اشجلی از فضلای
 صحابہ بود و در جملہ مشاہد حاضر گشت نگر و در غزوه تبوک کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 اورا در مدینه گذاشته بودند و اول کسیکہ از صحابہ بحد شمیمہ کرده شد او بوده است و اسلام
 آورد قدیم ہر دست معقیب بن عمیر و دہ سپہ و شش و شتر داشت و ہمہ اسلام آورد و در وفات
 سہ است اوسبع و اربعین و ہوا بن سبع و سبعین و اللہ اعلم خبیر اللہ بن رواحہ ابو محمد
 عبد اللہ بن رواحہ الفزاری خرجی از سابقین اولین و سیک از تقنای انصار است کنیت او
 ابو محمد و بعضی ابو رواحہ گفته اند و سہ رضی اللہ عنہ عظیم القدر بود و در جہا بلیت و ہمہ در اسلام
 و در جملہ مشاہد حاضر گشت نگر و در فتح مکہ و ابعد آنرا از براکہ و در غزوه موئذ شہید شدہ بود و در
 شان و از شتر اے اسلام بود کہ اندکے کفار اشرار از رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 رو سید کرد و در شان وی حسان بن ثابت و حب بن مالک قول حق تعالی الا الدین امنوا
 و عملوا الصالحات و اذکروا اللہ کثیرا و انصرفوا من بعدنا ظلموا الا اللہ نازل گشت و صاحب
 مفاخر بودہ است مخیر بن شعیبہ صحابی مشہورہ است و علمای سپہ ذکر کردہ اند کہ میفرماید
 شعبہ سوی اللہ و قیل ابو عیسیٰ میفرماید بن شعیبہ بن ابی عامر ثقفی و عام الخندق اسلام آورد
 و قدوم آورد و مدینہ و بعضی گفته اند اول مشاہد و سہ حدیبیہ است و اورا در کتاب زیستہ اند
 و در مہربان لدنیہ در زمرہ خراسن نیز شمرده اند و وی از جملہ آن صحابہ بودہ است کہ اہل بیت
 زبان از بد گفتن و بیدیا کردن ایشان بلام خطہ حق صحبت و فضیلت آن نگاہ سے دارند
 کہ فی المدارج و وفات و سہ در خیمین بکوفہ بود و در زمان معاویہ بن ابی سفیان رضی اللہ عنہ
 و گرنہ کہ از زیر کان و کار دانان عرب بود و اورا میفرماید رای میگفتند و گفته اند کہ از زیر کان
 و کار دانان عرب چہا کس بودہ اند معاویہ بن ابی سفیان و عمرو بن العاص و میفرماید بن شعیبہ
 و زیاد و جناب امیر المومنین عمر بن ابی حفصہ و اورا و سہ حدیبیہ و از ان والی کوفہ شد و تا آخر

خلافت امیر المومنین عجم والی کوفه مانند و آتیر مومنان عثمان اور اتان زمان خلافت خویش
 بران امر مقرر داشت و چون غیاث بن امیر المومنین علی و معاویه خلافت واقع شد مغیره از بنی
 کناره کرده و قتیقه قتیقه حکمین واقع شد مغیره و معاویه الاحق گشت و کعبه مصالحه امیر المومنین حسن بن علی
 و معاویه بیت معاویه نمود و معاویه را باز والی کوفه ساخت تا اینکه در اینجا انتقال نمود و تدبیر با کرده
 مردمان را بر بیعت و لیحه را پدید آید ساخته و در مدارج مسطور است که آورده اند که
 چون امیر المومنین عثمان ربه مقبول شد و علی مرتضیٰ رضی الله عنهما بر مسند خلافت نشست بیعت
 کردند مردم او را آمد مغیره بن شعبه نزد و گفت یا امیر المومنین مرتضیٰ از من نصیحت و خبر
 خواهی هست امیر المومنین فرمود چیست آن گفت اگر میخواهی که مستقیم شود ترا امر خلافت
 عامل گردان طلحه بن عبداللہ را بر کوفه و زبیر بن العوام را بر بصره و بکدار معاویه را بجد و سکه
 بر شام تا التزام کند طاعت ترا و چون قرار پادام بگردان و را بهر گونه که خواهی و قرار گیر در اے
 تو بران پس گفت علی مرتضیٰ اما طلحه و زبیر فکر میکنم تا راے من در ایشان چه قرار گیر دو آما
 معاویه فلما والله بنی بنیم خود را عمل فرمایند مرا و را و یارے جو بنده اند وے بادام که بر خال
 خود است و لیکن من میخواهم او را بدر آمدن در آنچه در آمده اند و وے مسلمانان و
 اگر با آردے سپارم او را بخدا پس برگشت مغیره و رفت از پیش امیر المومنین عثمان
 بیعت آنکه پسندید بیعت او را فردا باز آمد و گفت تامل کردم در آنچه گفتی من ویر و جواب
 دادے تو مرا پس دانستم که تو توفیق یافتی بخبر و طلب کردے حق را و چون بے بر آمد مغیره
 ملاقات کرد او را حسن بن علی و رفت پیش پدر بزرگوار خود و گفت چه گفت ترا این اعور گفت
 مرا و پدر و را آنچنان گفته بود و مرا و را بنچنین میگوید گفت امام حسن ویر و نصیحت کرد و مرا و را
 خوشتر آنکه گفت علی مرتضیٰ اگر مقرر داریم بر معاویه آنچه در اوست باشم مصدوق آنچه
 گفته است حق تقاضا و ما کنست متخذ المفسلین عشاء و همین طور که مغیره با امیر المومنین گفت
 از طلحه بنیز نے آرند اینجا نیز قبول نکردند عجم و بن الحاص بن وایل قرشی سہمی منسوب

لبهم بن عمر و کربلانی است از فریشت و کثیت او ابو عبد الله و قیل ابو محمد و اسلام آورد و در سنه
 ثمان بقول مسیح و نزد بعضی میان حدیثیه و خیر گفته اند که عمر بن عاص از فرسان عرب و ابطال ایشان
 و صاحب عقل و دین بود و چون اسلام آورد و قیدیم کرد آنحضرت صلی الله علیه و سلم و نزدیک گویند
 او را بجوار خود بجهت معرفت و کاروانی و شجاعت و دایم گردانید در غزوات ذات اسلح
 و در زمان خلفائے راشدین بلا دشنام و حاسه و انذاکه و ناسلین را فتح نمود و آلی مصر بود و در زمان
 فاروق اعظم و فتح گردانید آنرا و بعد شهادت فاروق اعظم در زمان خلافت ذوالنورین تا
 چهار سال دالی مهند ماند بعد مامر خلیفه زبان پاسبان رسید رفعت و آنرا فتح ساخت و چون خلیفه نشا
 شهید شد عمر بن عاص نزد معاویه بن ابی سفیان رفت و شیر و دار کارا و گشت و در صفین حاضر
 شد و قتیله تحکیم واقع شد چنانکه مشهور است و معاویه و در زمان خود باز میسر نمود تا آنکه وفات
 یافت در مصر و در عهد الفطر در سه چهل و ستم و نزد بعضی چهل و دو و بعضی ناقل چهل و یک و نزد
 بعضی پنجاه و یک و ادل اصح و قیل الشانی و از صحابی مشهور و معروف بوده است و در مائت
 یائنه منقول است که حسن بصری فرموده که امر مردمان را دو کس بشو را نیند یک عمر و عاص روزیکه
 اشاره کرد و مشهوره و معاویه بن ابی سفیان را نیز و دشمن مصاحف و معاویه پرورش مصاحف
 را و ابن العزّی گفت که حکم کرد و خوارج را و ماند همیشه این حکم تا روز قیامت و هم مغیره بن
 شعبه که او عامل کوفه از جانب معاویه بود و معاویه او را نوشت که بجز و خواندن کتابت من
 خود را معزول دانسته و تو چه بجانب من شو مغیره بن شعبه و تنگ و تاخیر کرد و در رسیدن خود نزد
 معاویه و هرگاه همیک نزد معاویه رسید معاویه عتاب کرد و وجه در تک استفسار نمود و مغیره گفت
 که در فکر و رستی امری بودم و فکر آن میکردم معاویه پرسید آن امر که اجمت گفت بیعت
 برائے یزید بعد از تو معاویه گفت که کردی ابن امر را مغیره گفت آری معاویه باز مغیره را بحال
 کرد و گفت بعمل خویش بر و هرگاه همیک مغیره از نزد معاویه بر آمد یا بران او گفتند نمی یایم ترا که بعد
 پاسب معاویه را در غرور که همیشه دران ماند تا روز قیامت و گویند که عمر و عام عقیل و ذکی لطیف

و حجائب المخلوقات مسطور است که امیر المؤمنین کرم الله وجهه بر صبح نصفین بیرون می آمد و میان
 هر دو صفت می ایستاد و ندا میکرد که ای معاویه تا کی مرومان را بکشتی سوسه من آتے تاکا غالب
 را باشد پس عمر وعاص گفت که این خبر انصاف ترا داده است پس معاویه گفت ای معاویه
 و انشد از تو من راضی نشوم تا آنکه مبارز علی شوی و با او جنگ نماے پس عمر و یگانه سوری علی
 مبارز شد و بر دجله با کرم علی کرم الله وجهه حمله آورد و در دبا شمشیر نزدیک او شد پس عمر شمشیر
 خود را از اسب پینداخت و بر زمین افتاد و عورت خود را کشود پس علی کرم الله وجهه اسب
 خود را بگیرد و انید و از آن متصرف شد معاویه روزی نشست بود و سوسه عمر و نظر کرد و بخندید پس
 عمر و مر او را گفت چه چیز ترا بخنده آورد معاویه گفت مرا به خنجر آوردی من تو را و زنگ
 علی را مبارز شدی و خود را برهنه نمودی و عورت خود را کشودی و باین حیل جان سلامت بردی در میان جنگ
 مذکور است که آورده اند که چون عمار بن یاسر در صفین کشته شد معاویه بن عاص نزد معاویه آمد
 و اظهار حسرت و ندامت کرد و گفت که عمار کشته شد و ششیده ام من از آن حضرت که بجا گفت
 لقیلک الفیئة الی یاعقوب و چون بر دست ناکشته شد یافیه با غیبه با شتم معاویه گفت تو عجب مردی
 بوده که منم خبر من و بول خود عمار را بحقیقت علی گشته است که او را بجنگ آورد و گفت اندک
 ابن تاویل باطل است و الا لازم آمد که قاتل حمزه رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم باشد پس
 ازین قصه معلوم میشود که در عمر و خوف و ملا حمله حق راه داشت و الله اعلم و در کشف الاسرار
 فی حصان السیال ابی انستقل است که روایت کرد بطرانی از ابن شداد بن اوس که فرمود رسول خدا
 صلی الله علیه و آله و سلم اذا رايتهم معاویه و عمر و بن عاص جعلا تفرقوا بینهما و یبوشا و یبوشا
 میدید معاویه و عمر و عاص را بر کفرش می نشست ما بین هر دو و عمر و عاص نیز از جمله آن صحابه
 بوده است که اهل سنت و جماعت بلا حمله حق صحبت و فضیلت او زبان نگاه میدارند و سکوت
 میکنند حکم آنکه اذا ذکر اصحابی فامسکوا الی آخر الحديث در مدارج النبوة مسطور است که قصه
 سوست عمرو بن عاص خالی از چیز نیست و در حدیث مسلم آمده است که عمرو بن عاص در وقت

بن عثمان بود که شیر داده بود و او را والده عثمان رضی الله عنه و سلمه باور عبد الله بن ابی شیح بود
و بشفاعت و التورین جناب رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم توبه او را قبول فرمود و از سر
خوش درگذشت و در کتب معتبره است که عبد الله بن سعد بن ابی شیح توبه کرد و اسلام آورد
و شک شد اسلام و سه پسر از ان از و سه چهری ظاهر نشد که انکار کرده بشد بران و او سیکار
بخیا و عقلاست قریش بود و در زمن امیر مومنان عثمان والی مدینه بود و در سنه ثلث یا سبع و
ثلاثین از بنجران گذران درگذشت و کتب معتبره میگویند که در صفین حاضر شد و تا سنه خمس و شصت
زندگانی یافت و الله اعلم ابو سلمه بن عبد الله الاسد القرشی نام او عیب داشت
است و کنیت مشرک و گفته و یاد در روضای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و نیز برادر روضای
حضره بن عبد المطلب است ثوبیه کنیز ابولهب بقاوت چهار سال همه را شمشیر داده بود و اول
بجناب رسالت مآب صلی الله علیه و آله و سلم علیه بخبر از ان بابو سلمه بن عبد الله الاسد و در
اسلام از سابقین اولین بود و وفات یافت بدینیه پید ازمر اجبت بدروابن اسحق بدیاج گفته
و بهوالصیح و ابن عبد البر گفته که در حجاز سه ساله آخری سنه ثلث و راج قول اول است و حاطب
بن عبد المطلب بن بصری و کسر طاء و همی بن خریصی عامری است کنیت او ابو محرز یا ابو الامتاع از سلمه
فتح و مولفه القلوب است و قتیله اسلام آورد و شصت ساله بود و از برمه الشیخا ص است که دفن
کردند امیر مومنان عثمان بن عفان را و قتیله نفس آنجناب بعد شهادت افکنده بودند و در سنه
ساله عمر یافت و واقعه میگویند که در زمان ادارت معاویه بن ابی سفیان در سنه اربع و شصتین
مرد و نرزد یعنی در آخر ادارت و سه وفات یافت و الله اعلم حاطب بن عمرو و فتح خام
کسر طاء هاتین را صاحب مدینه است که حاطب از سابقین بوده و گفته اند که و سه اول کسی است
که هجرت کرد و بسوسه عیشیه و حاطب را صحبت است و الله اعلم ابن حنظل یعنی خا رجعه و طار
هاتنه نامش عبد العزیز است و پیش از فتح مدینه آمد و اسلام آورد و در جناب رسول خدا صلی الله
علیه و آله و سلم موسوم بعبد الله فرمود و آنحضرت صلی الله علیه و سلم او را بجهت اخذ زکوة لقبیل

فرستاد و مرتضیٰ و جگر باز آمد و روز فتح مکہ پناہ بخانه کعبه و صحابی اور اور انجا یافت و چون
 حکم سرور عالم اور کشت و در عراج النبوة مسطور است کہ ابن جنطل شاید کہ پیش از ارتداد
 کہ سلمان بودی نوشت انرا ہم فکر کرد اند و اگر باشد ہم بعد از ارتداد و رفتن او از عالم
 برین حال چہاے نوشتن است در میانہ صحابہ منتهی ابی بن کعب کنیت او ابو المنذر
 و ابو طفیل است و ابی بن کعب و قبل کعب بن قیس انصار کے خزرجی بخارے المدنی و
 عقبہ تائید حاضر کشت و در تہامی مشاہیرت حضور می اختصاص داشت و در عراج النبوة
 مسطور است کہ دومی رضی اللہ عنہ از فقہا سے صحابہ بود و اقرار ایشان کتاب السہر او وحی
 را برای سہر در عالم سہلی السہر علیہ و علی آلہ وسلم می نوشت و از ان شش کس است کہ یاد
 گرفته بودند قرآن را و در جمہ جناب رسالت پناہ صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم و فتویٰ سید او در ان
 آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم و از واقعی منقول است کہ ابی بن کعب اول کسے است
 کہ نوشت برای پیغمبر صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم و اول کسی کہ نوشت در آخر کتاب کتب
 فلان فلان و در استیجاب مسطور است کہ ابی بن کعب برای رسول خدا صلی اللہ علیہ و آلہ
 وسلم وحی نوشت قبل از زید بن ثابت و با وحی نیز و بود زید از ہم ترین صحابہ مکرر کتابت
 وحی را و وحی نوشت بسیار می از کتب و رسائل را کہ میفرستاد و ندیبوسے مرموم و حجب
 بن سعد از دائرے تفکر وہ کہ اول کسی کہ بر اسے رسول خدا وحی را نوشت بدینہ ابی بن کعب
 است و چون او حاضر نمی بود آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم طلب میکرد زید بن ثابت را
 و دو نفر ابی بن کعب و زید بن ثابت کہ می نوشتند وحی را نزد آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم
 را و ندیبوسے نوشتند کتب را کہ میفرستاد آنحضرت بسوی مرموم و اقطاع میکرد و بر اسے
 کسے زمین و دوسے رضی اللہ عنہ میانہ قدم و سفید ریش بود و پیرے خود را تحیر میداد و دوسے
 وفات او اختلاف است بعضے گفته اند کہ وفات یافت و خلافت سید عالم بن
 عثمان رضی اللہ عنہ سنہ ثلثین و این اثبات اقوال است و ابن عبد البر سیکوید کہ اکثر از ان

که در خلافت سیدنا محمد است و روایت کرده است بغوی از حسن که گفت پیش از قتل عثمان
بجعبه دومی رضی الله عنه از صحابه مشهوره است و صاحب مفاخر و مناقب موسوم فرمود
سرور عالم صلی الله علیه و آله وسلم اور البید الاضمار و الله اعلم عبد الله بن ارقم
بن عبد یحییٰ بن وهب بن عبد مناف بن زهره القرشی الزهری مقرر او اصحبت است
و اسلام آورد و در عام الفتح و بود از طلاق کتابت میکرد و برای آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم
و منیخو انداز از جهت امانت وی و در عهد خلفای راشدین هم مغزو و منظم ماند و در زمان
خلافت امیر مومنان عثمان رضی الله عنه انتقال نمود و الله اعلم بنی که ذکر کتاب جناب رسالت صلی
علیه و آله وسلم ختم شد اکنون بذكر اعمال جناب علیه الصلوة والسلام میادیت کرده
می شود و فصل بیست و هفتم در بیان تعداد اعمال رسول بیرون مشغال صلی الله علیه
و آله وسلم که بر اخذ صدقات ثبایل مقرر بودند عبد الرحمن بن عوف گفت است
رضی الله عنه ابو محمد قرشی زهری عامل صدقات بنی کلب بود و لاوت وی بعد عام الفیل
بدو سال بوده است و اسم او در جاهلیت عبد الکعبه بود و در رسول مقبول صلی الله علیه
و آله وسلم بعد الرحمن موسوم فرمود اسلام آورد و وی و مادرش شفا بن عبد عوف بن
حارث بن زهره پر دست ابو بکر صدیق رضی الله عنه و نسب وی بالنسب عالی جناب سید عالم
صلی الله علیه و آله وسلم در کتاب بن مرزومی پیوندد و هجرت کرده بجهت یحییٰ بن و در حیدر شاه
بار رسول مقبول صلی الله علیه و آله وسلم حاضر گشت و روز آخر ثابت قدم ماند بار رسول
صلی الله علیه و آله وسلم و آنحضرت در غزوه بئوک خلعت و سه نماز عمر گذارده و عبد الرحمن
بن عوف از اغنیای صحابه بود و هجرت کرده بحدین و از عیش و بشهره است و قتیلی
در زمان رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم و صاحب مفاخر و مناقب و از زمره اصحاب
کبار بوده است و هر دو قبیل نماز کرده و احادیث صحیح و راثر عبد الرحمن بن عوف منقول است
و روز آخر قریب بستم باز یاده جراحت بومی رسیده بود از بیخهت و ریاسه او لنگ بود

و منقول است که سیدنا عثمان رئیس بنی عبد الشمس بود و زیر پرچم رئیس بنی اسد و سعد و عبد الرحمن
 رئیس بنی زهراء و طایفه رئیس بنی تیم و اسلام اینها باعث کسر شوکت قبائل قریش بر مبنی سوره
 انشرفت و وی یکی از عشره مبشره و پیغمبر است و یکی از شش کس که سیدنا عمر رضی الله عنه
 شورش در میان اینها گذاشته و از ایشان رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را رضی بود و عمر
 بهشتار و در سال و نوزدهمین بهشتار و پنجاه سال و بیست و هشت سال بود و آسمان
 اولاد اجداد وی رضی الله عنه و محمد ابراهیم و اسمعیل و ابوبکر و عمر و عثمان و عبد الله اکبر و
 عبد الله اصغر و عبد الرحمن اکبر و عبد الرحمن اصغر و سالم اکبر و سالم اصغر و عروه اکبر و عروه
 اصغر و حمید و مصعب و عقیب و زید و سبیل و ابوالاحسن و بلال و منصور و هفست
 و خمر بودند و وفات شریفین در زمان خلافت سیدنا عثمان رضی الله عنه در سنه
 سی و یک و یاسی و در اتفاق افتاد و جناب عثمان رضی الله عنه در حدیث او نماز چنانچه خواند
 در تقسیم و فن کرده شد رضی الله عنه و الله اعلم عدی بن حاتم بن عبد الله بن سعد طایفه
 بر صدقات بنی طی و بنی اسد عامل بود و کینت و حی البظریف است و نصرانی بود و
 اسلام آورد و عزیز و شریف و فاضل و کریم در میان قوم خود بود و خطیب حاضر ایچ
 بود و بعد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در ایام ارتداد بر اسلام خویش بایست ماند و نوز
 اسیر المومنین ابوبکر صدیق بسدقات خود حاضر نشد و قوم خود را طایفه دیگر را از دست
 بخش کرد و بر اسلام ایشان را ثابت داشت و فتوح عراق را حاضر گشت و در کوفه سکونت
 نمود و با جناب مرتضوی و در حرب جمل حاضر بود و در آن روز یکم چشم او کور شد و در جنگ صفین
 و نهبر و آن هم حاضر گشت و وفات یافت بکوفه در سنه تسع و شصت و هجری و در کوفه سکونت
 سال بود و ابو حاتم سنجانی تعداد عمرش صد و هشتاد و سال نقل کرده و قول ول اشبه
 و اقرب است بصواب و الله اعلم عیینة بن حصین بن فزازه بر بنی فزازه عامل صدقات
 بود و یاس بن قیس اسدی که عامل بود بر بنی اسد و لید بن عقیب بن ابی معیط بر بنی

من مطلق عامل بود و برادر وی سید ناختان بن عطاء بود که نیت او ابو وهب بود و سلام
 آورد وی و برادر وی خالد بن عقبه و در احادیث مذکور است که ولید بن عقبه ضاع شیع و جواد
 کریم و سلیم و شجاع بود و از مردان قریش بود و حارث بن عوف مرزلی بر بنی مره عامل بود
 و از فرسان محمد جاوید بود و مستور بن حذیل از بنی النبیغه تغیر بر بنی النبیغه و بنی عبید الله
 بن عطفان و بنی عیش عامل گشت و وی یوم الاحزاب بر مسلمانان فایده انج بود و بعد
 اسلام آورد و نیک شد اسلام وی چنانکه بر روایت ابو جعفر طبری در کتاب سطور
 است اعجم بن سفیان عامل بود بر عذر بن عین و مسلمانان و بنی ایمن
 بنز و سکون و صده عباس بن مدراس را بر او اس عامل بود بر قبیل بنی سلیم در بلاد
 النبوه مسطور است که این اسم را نیز یافتیم و ذکر عباس بن مدراس بن تقدیم را
 بردال که مشاهیر موفقه القلوب و شاعر است در ماسبق اگر گذر گشته و گویند که وی خمر را از بنی
 بنو خزیمه ساقطه بود اما عملداران او معلوم نشده و در نسخه صحیح و ضمه الاحباب عباس
 بن مدراس بن تقدیم و ال بر او گشته اند و این اسم انچه کلاس لیسید بن احیای بن عامل
 قبیل دارم بود و دارم یکسر را عاصم بن مالک بن جعفر بن کتاب بن ربیعہ العامری الکلابی
 عامل بود بر قبیل بنی عامر بن جعفر بن صفوان بن مصلح بن عین اولی و در کتاب
 الاسمه گویند و در استیجاب گفته که این قانع او در صحابه ذکر کرده و صاحب اصحابه در احادیث
 وی تقریر طویل نقل نموده است و در اسلام وی کلام کرده است و اعداء علم سید بن
 مالک و عوف بن مالک النضری و ضحاک بن سفیان کلابی که عامل بودند بر
 بنی کلاب و از بن عبارت معلوم می شود که هر سه کس را بر بنی کلاب فرستاده و معلوم شد
 که بنی عامر و بنی کلاب واحدند و در مدارج مسطور است که سعد بن مالک مشهور و اندر یکی
 سعد بن مالک بن سنان که نیت او ابو سعید خدری است و دیگر سعد بن مالک بن خالد الکلابی
 ساعدی است و دیگر سعد بن مالک که مشهور بسعد بن ابی وقاص است و دیگر سعد بن مالک غازی

و در اصحاب از روایت ابی عمرو بن حریب لغزری آورده که گفت یا فتم در کتاب پدران خود که
 گفتند و افند شدیم بابر سعید بن ابی سعید علیه و آله و سلم در سنه تسع باد و از دود مرد و قضا میراد
 سعد بن مالک در اینجا اولست و خوف بن مالک در اصحاب آورده که عوف بن مالک نصیر
 ذکر کرده است و در خلافت و در عمال النبی صلی الله علیه و آله و سلم که فرستاد شد بر بنوا زن
 و نصر و نصیف و اما ضحاک بن عوف بن ابی بکر بن کلاب الکلابی کنیت ابو یوسف است
 و عامل بود بر صدقات قوم جوز و از شیعیان بود که او را بر ابر صد گس شمار میکردند و حسن
 بصری رحمة الله علیه از روی روایت کرده است که ضحاک بن سفیان کلابی بود سیان
 آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم وی ایستاد بر سر مبارک و می شمشیر حایل کرده و بجاست
 او را اگر در حراس می شمرند گنجایش داشت چنانکه در مدارج مذکور است و الله اعلم ابو عبیده
 بن الجراح رضی الله عنه نسب وی رضا الله عنه بانسب رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
 در قهر بن مالک اتصال می یابد از نبوت وی رضی الله عنه قرشه قهری گفته می شود و مادر وی
 از بنی الحریز بن قهر بن مالک است و ایمان آورده و ابو عبیده عامر بن عبد الله بن الجراح بن
 اسبیب بن ضمته بن الحارث بن قهر بن مالک نام وی رضی الله عنه در جاهلیت و هم در اسلام
 عامر بود و ولایت خویش مشهور شد و جناب رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم او را با این
 مژه الائمة لقب فرمود و اسلام آورد و ابو عبیده بن الجراح با عثمان بن مظعون بر دوست
 سیدنا ابوبکر صدیق رضی الله عنه و قدیم الاسلام است و مروی طویل القامت بود و
 ریش خفیف داشت و خضاب بخا و سینه می فرو و حاضر شد باینی صلی الله علیه و آله و سلم
 در غزوه بدر و در آن روز حسن بشیر است او چهل و یک سال بود و در جاه مشاهد حاضر بود و در
 بیعت الرضوان نیز حاضر بود و در روز جنگ احد بار رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
 ثابت قدم ماند و پدر خویش را در روز جنگ بدر قتل نموده حق تعالی آیه کریمه لا تجد
 قوما یؤمنون بالله و الیوم الآخر یدعون من حاد الله و رسول الله و لو کانوا باهم الایة و حجت

نازل فرمود و اور رضی الله عنه هجرت کرد بجانب حبشه بعدد پیرینه منوره و بخرو و احد حاضر شدند
 یعنی یکی از عشره مبشره و هجرت است و از زمره کسانی بوده که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از آنها
 راضی بود و جناب رسالت پناه علیه الصلوٰه و السلام او را بر سر مدینه عامل فرموده و ابو بکر
 صدیق رضی الله عنه در زمان خلافت خود او را امیر و عامل گردانید بر فوجیکه برای تسخیر روم
 و شام تعیین فرموده ابو عبیده را که حصص عامل گردانید و فاروق اعظم رضی الله عنه در زمان خلافت
 خویش بعد غل خالد بن الولید او رضی الله عنه را امیر و عامل شکر ساخت و خدا تعالی در زمان
 خلفای راشدین بر دست وی رضی الله عنه فتح بلاد کثیره نمود و در روز احد و یثرب را از سنان
 مبارک رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بدر آن گرفته شد و طاقت نمود که دندان پیشین او شکستند
 غرض که دے رضی الله عنه از اجله صحابه صاحب مفاخر و مناقب بوده است و وفات یافت او
 رضی الله عنه در زمان خلافت سیدنا عمر رضی الله عنه و سنه پیر زده از هجرت در طاعون بمقام
 بمقام اردن از شام و در آنجا دفن گردید و نماز جنازه دے رضی الله عنه معاذ بن جبل خواندند
 و در قبر شرفش معاذ بن جبل و عمرو بن عاص و صنیاک بن قیس در آمدند و دفن نمودند و حسن شریفتر
 در آنوقت پنجاه و شش سال بود و دو و سیصد و شصت میرید و عمیره که آنها را اولاد از پنجهان ثانی در گذشتند
 و عقیقه بگذاشتند و نسل او باقی نمانده است و ابدا علم رضی الله عنه هم چند ارباب سیر جهم السمر
 تعالی ذکر جناب وی در عمال نگرده اند فقیر بخجالت اینکه این رساله از ذکر جناب سان هم بهر
 باشد ذکر آنجناب در ذیل عمال و برج نمود رضی الله عنه چون از کیفیت اجالی عتالان
 آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم فراغت دست داد و حالیا به بیان حال رسولان سرور عالم
 صلی الله علیه و آله و سلم صفحه قرطاس رومی آرایه داند البعثان و علیہ التکلیل
 فصل بیست و هشتم در ذکر تشاور و رسولان صلی الله علیه و آله
 و سلم که تزلزل و ملوک و احرار فرستاده بود در روضه الاحباب یازده کس را بیان
 کرده عمرو بن امیه ضمیری از ولید بن مہلولان صحابه بود و از مردان عرب در جرات

مشہور بود رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نزد نجاشی فرستادہ بود و نجاشی نے لقب
کسی است کہ بادشاہ حبشہ باشد و نجاشی نامہ نامی رسول مقبول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را
برو چشم خود نہاد و ارتخت فرود آمد و بر زمین نشست و اسلام آورد و در مواب لدنیہ
مستور است کہ آنحضرت عمر بن ابیہ ضمیری را نجاشی میلہ کذاب با کتابت فرستادہ و ابوسورے
فرود بن عمرو خداے کہ عامل قیصر بود ہم فرستاد و قاسم یافت در مدینہ در زمان ابی ہارت معاویہ
بن ابی سفیان و قیل سنہ ستین و اللہ اعلم و حمید بن حلیفہ کلینی را ابوسوی بادشاہ روم کہ
بر قیل نام داشت فرستاد و نزد ہر قیل بدلائیل و شواہد نبوت آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ
وسلم ثابت گشت و قسمہ اسلام کرد و قوم باو کے موافقت نکردند و ترسید از انکہ اگر اسلام آورد
سلطنت باقی نماند از اسلام محروم ماند و حمید کلجہ بجن و جمال مشہور بود و چون بیرون می آمد
مروان و زمان برائے نظام رہے بیرون سے آمدند و او کسی است کہ جبریل امین علیہ السلام
بصورتش نزول میفرمود و زندہ ماند تا زمان معاویہ بن ابی سفیان عہد ائمہ بن خداقہ
سہمی کنیت او ابو خداقہ است رسول مقبول صلی اللہ علیہ وآلہ و اصحابہ وسلم اور انزو
کسری بادشاہ فارس فرستاد کسری نامہ نامی رسول مقبول را پارہ پارہ ساخت آنحضرت
فرمود خدا تعالی پان پارہ کند یا دشمنای او را و در فرائج خداقہ فرائج و لاغ کری بود
حاطب بن ابی علیہ صحابی مشہور است و کنیت او ابو عبد اللہ و قیل ابو محمد و از ابن مسعود
بود آنحضرت او را بجانب مقوقس ملک اسکندریہ فرستادہ مقوقس اسلام آوردہ برائے
رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ہدیہ فرستاد و چنانکہ تفصیل ہدایہ بیان کردہ خواہد شد
و وفات یافت در شہر شہین بیدریہ در خلافت سیدنا عثمان بن عفان کہ عمر شصت و پنج سال بود
شجاع بن وہب کنیت او ابو وہب بود رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
اور ابوسورے حارث غسانی پادشاہ بلقا کہ شہر بیت از شام فرستادہ و پادشاہ مذکور
نامہ آنحضرت را بر تافت و گفت کہ من بالشکر روانہ می شوم پادشاہ روم از نیغہ منع کرد

شجاع بن وهب نجیف و دراز گوش بود شهادت یافت یوم الیامه و عمر او چهل و پنج سال بود
 سلیمان بن عمر العامری آنحضرت بہت دے نام بسوے ہووے بن علی حنفی رئیس
 یمامہ فرستاد و دے اگرام سلیمان نمود و بخد مت آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم گفتہ فرستاد
 کہ چہ نیک چیری ست آنچه تھا بسوے آن مے خوانید و من خطیب قوم و شاعر ایشام پس مرا
 بختن تصرف درام خلافت و ہدایت آنحضرت علیہ السلام و اسلام قبول فرمود و ہووے مسلمان شد
 و اللہ اعلم علما و بن آنحضرت رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اور انزو و منذر بن سادے کہ
 والی بحرین بود و فرستاد و نامہ نوشت و اسلام آورد و باو شاہ بحرین و اللہ اعلم بحرین
 عبد اللہ الجعفی دے درغاسپہ حسن و جمال و فضل و کمال بود و کنیت او ابو عبد اللہ و قبل
 ابو عمر جعفی بانی و بجائی نسبت ست بخیلہ کہ نے ست ام قبیلہ و رسول مقبول صلی اللہ علیہ وآلہ
 وسلم اگرام و تعظیم دے بروقت حضور می سپرد و دے ذوالکلاع کہ یکے از ملک طایف
 بود و خلق کثیر ہتھڑا کے اوقایل بودند و دے پرستیدند فرستادہ بود و ہنوز بر پیران نزد دے
 ہر بخت مکر وہ بود کہ حضرت علیہ السلام وفات یافت و ذی الکلاع تا زمان
 انوار و شہین عمر بنی اللہ اسپہ نژاد بود و از مواہب لدنیہ مفہوم میشود کہ بروست جریہ سلام
 آورد و شہین کہ کو اور اسپہ نژاد عمر رضی اللہ عنہ در حروب عراق بر حمامہ اہل نجبہ و فتح قادسیہ
 نزد ایشان اہم علیہم بود و حرم بود کہ گاہن شہزیر کہ چیرہ رادر کو و خانہ بود و معاویہ طلب کرد
 جریہ او او ترو معاویہ گرفت و در آخر ترک داد و فراتین را و خربت گزید و وفات یافت و دے
 و فتح و جریہ شہین و امیر بنی اللہ اعلم ہما جریہ بن امیر بن مغیرہ القرشی المخزومی را و
 دے طہر و وجہ البیہی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و نامش و لید بود و تغیر فرمود رسول خدا نام او را
 ہما جریہ از ان روز بار او را ہما جریہ گفتند آنحضرت فرستادہ بود او را نزد حارث بن عبد اللہ
 حمیری مالک یمن و عامل کرد انید نیز بر صدقات کردہ و صدقہ بید از ان والی گردانید او را ابو بکر
 صدیق رضی اللہ عنہ بر یمن و او ست کہ فتح کرد و حسین بن عمر را بجز موت کہ متخصن شدہ بودند

در و کعبه یازید بن لبید الشاعری کذا فی الاستیعاب عمر بن عاص را رسول خدا
 صلی الله علیه و آله و سلم بسوی جعفر و عبداللہ بن سہیلان جاندی با و شہان عمان فرستاد
 و بر دو مسلمان شدند و عمر و عاص انما ذکر کو قافح نیامدند در اثنی عشریہ بر آن کہ عمر و عاص
 در میان ایشان قضا کنند پس عمر و عاص در میان ایشان سے بر و تا وقتیکہ آنحضرت صلی الله
 علیہ و آله و سلم وفات یافت و الله اعلم عروہ بن مسعود ثقفی کنیت او ابو مسعود و قبیل
 ابو یغفور ثقفی منسوب یکی از احب اوست کہ نامش تقیف بود و بخیرت آنحضرت صلی الله
 علیہ و آله و سلم در سنہ شصت بعد از حجت آنحضرت از طایف حاضر شد و اسلام آورد و نزد و
 زمان متعذر بود و حکم فرمود آنحضرت کہ چهار زن را اختیار کند و مالقے را طلاق دهد و
 مجرب مطلع قوم خلیفہ بود و بعد اسلام در میان قوم خود بار آمد و دعوت اسلام کرد
 و توشیح از اسلام آباد انکار کرد و در روزی وقت فجر از آن میگفت کہ قومش تیر باران کردند و
 شہید ساختند و در وقتہ الاحباب بعد از کربلا یازده کس میگوید کہ بعضی از اہل سیر ابو موسی
 اسیری و معاویہ بن جبل و بعضی دیگر و برہ بن جحش و خبیب بن زید بن عاص را از حمله رسولان
 آنحضرت شمرده آمد و بر این تعداد رسولان آنجناب بر پانزدہ سے رسد و در ارج النبوة از
 مواہب لدنیہ نقل کرده کہ امیر المؤمنین علی ابن ابی طالب و عبید بن حصین و بریدہ و عباد بن
 بشر و رافع بن کبیت و ضحاک بن سفیان و عبداللہ بن اللہ کہ مردے از او و تیز و نخل
 زمرہ الیچنان آنسور سے الله علیه و آله و سلم پودہ اند ابو موسی اشعری نام او عبد الله
 بن قیس است و کنیت خود مشہور است و منسوب باشد کہ یکے از احب اوست از اولاد سہیل
 و زین بودند و از اکابر صحابہ است اسلام او قدیم است و تیز و بعضی در زمرہ مهاجرین حبشہ
 منسلک است و بعضی تلای تجلات اند کہ ہجرت نجاشی حبشہ نکرده است و روایتی آنکہ
 ابو موسی بعد اسلام نیلا و خود مراجعت نمود و بعد از آن بخیرت رسول مقبول با جماعہ
 اشعریین کہ قریب پنجاہ کس خواہند بود بدریہ حاضر شد و آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم

اور اور یعنی نواسے یمن عامل گردانید میل عدن وغیرہ و در زمان خلافت امیر المومنین عمر
 بن الخطاب رضی اللہ عنہ بر بصرہ عامل مقرر شد بعد غل مغیرہ بن شعبہ در سنہ عشتین و آہواز
 و اصفہان رافع کرد و ہمیشہ در بصرہ عامل بود و خجابت از زمان خلافت امیر مومنان عثمان
 حاکم اندیاریان بصرہ معزول گشت و عامل کوفہ گردید و تا زمان شہادت ذالنور بن عامل کوفہ ماند
 و تا وقوع قصہ شکیم در کوفہ بود بعد غل فرمود خجابت مرقضوی در زمان خلافت خریش و
 ابو موسی اشعری بکثرت پیدا زان گوشہ گزید و احترام نمود از فریقین تا وفات یافت بکثرت
 و قبل بالکوفہ سنہ ثنین و قبل سنہ خمین و قبل رابعہ و اربعین و لکنین و سستون سنہ
 و ابو موسی اشعری مردی خفیف اللحم و قصیر القامہ و خوش آواز بود و منافقتش بسیار است
 و گویند کہ ابو موسی اشعری صاحب صوت حسن بود و بخواندن قرآن چنانچہ در حدیث صحیح وارد
 گشت کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمودند اوتے مرا نارامن فرامیر آل داؤد و از ابو عثمان سند
 منقول است کہ شنیدم آوازی نہ از صبیغ و نہ از بریلید و نہ از مرنا رہتر از صوت ابو موسی
 بخواندن قرآن و هر گسیت کہ شبہ ابو موسی اشعری رضی اللہ عنہ قرآن سے خواند خجابت رسول
 مقبول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم گوش پر آواز او نمادہ در گوشہ شنید چون روز شد فرمود
 اے ابو موسی اشعری قرآن را چہ خوب میخواندی من می شنیدم و مخطوط بودم ابو موسی عرض کرد
 کہ افسوس اگر میدانستم کہ تو می شنوی بہتر و آراستہ تر ازین می خواندم و اللہ اعلم معاذ بن
 حبیل ابو عبد الرحمن انصاری الخرجی الحشمی الامام المقدم فی علم الحلال و الحرام از جنای
 صحابہ و خیار ایشان و از جراح و ان عالی ہمتان و اجل رجال و اکرم ایشان بود و مفاہن
 جبل پدرونا بعد پدرا از مشاہد حاضر شد و آنحضرت و ارقاضی و معلم بنو سکیم و ستاد دعا
 خود را یا ارحطاف فرمود و سے رضی اللہ عنہ سبت و ہشت سالہ بود و قبض صدقات از عا لیکہ
 در یمن بود و مذہب سے پیرو شمسیت آنرا بر فقر ابو سے حوالہ فرمود و کافی است اورا از فضیلت
 کہ معامل و مردف ساخت اسکا و را بکتاب اللہ و سنہ رسولہ و البخیم و حلیہ و وصف معاذ بن

جبل گفتہ امام الفقہاء و کثر اعلیٰ حاضر شد بزر و میامہ مشاہیر را و از ان مثل شباب بود و در حلم و سخا و حیا و جلیل
وسیم یعنی حسن البوجه نشان و دار بود و در وایتی سفید روشن روئے درخشنده و ندان انجل
العین بود و کعب بن مالک نقل میکند کہ معاذ چون جبل سخی از بہترین خوانان قوم خود بود
را از خدا تعالی بیچ خبر را سوال نمکرو مکر آنکہ اورا میداد و گویند کہ از غائب سخاوت چیز
نزد خود نگاہ نمیداشت و ہمیشہ بدون مے بود تا آنکہ تمام مال وے در دین متفرق شد پس
نزد رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم آمد و استدعا نمود کہ بخوابد از غم مے وے
کہ حقو کنید پس غم را بپایا و انکار آورد و بند از عفو و درمخارج النبوة و تلج انقص و صہیات
با اختلاف روایت منقول است کہ معاذ بن جبل رضی اللہ عنہ گفت کہ روزے بار رسول خدا
صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم شستہ بودم و آنحضرت استسار حال من میفرمود و لفقہ کمال من
مے نمود و من سختان بعرض آنحضرت میسایندم حضرت فرمود کہ ای معاذ من میدانم کہ تو ہم
مال خود را در کار خدا و رسول اومرت کہ دی کنون بر خیز و شتر خود را یا لان کن و بیا کہ
ترا جابے خواہم فرستاد و بر خواہم و بر قہم و شتر را یا لان کردہ حاضر شدیم و بر در مسجد بایستادیم
رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ہال را فرمود تا غلامہ آنحضرت بپاورد و تمامہ مترک خود
بدست مبارک بر زمین است و دست من بگرفت و ما چھے از ہما بڑا اشار یک میل راہ با من بپاود
مے رفت و میفرمود کہ ترا وصیت میکنم بتقوی و صدق گفتار و حسن کردگار و ادائے امانت
و ترک خیانت و امر معروف و نہی منکر و محافظت حقوق خیران و نفقہ بقصیران و ولایت در کلام
و سبقت در سلام و ترسیدن از روز جزا و اختیار آخرت بردنیاے معا و هیچ مسلمانی ہوا
و شتام نہی و بیچ در و غلوے را تصدیق ثنائے و بیچ راست گوے را تمکین
کنی و امام عادل را تا فرمائے ثنائے آے معاذاز بہر توان میخواہم و دوست می دارم
کہ ازیرانے خود میخواہم و دوست میدارم و ہر چہ بر نفس خود مکرودہ مے شمارم
براے تو نیز مکرودہ مے شمارم آے معاذ عیادت مرضی بجا آر و حاجات از ازل و مضاعف

و تخیل پرار و با تبحر و تقرب جوئے و با فقر و مساکین مجاہدست کن و از نفس خود و مردم را
 انسان در و قدس از دایره راستی بیرون نهی یابد که در راه خدا تبحر و طاعت و بیج
 طاعت کند و در توانا تر کند و از ان فرمود که اسے مواؤ و دست ترین شمار و من است که
 روز قیامت پیاد و نیز و کلام اکی و سنت من باشد پس دست مرا را بر و من میگفتیم
 باز فرمود یا مواؤ تو تقوی سے ہے رو سے کہ اول از تو از کلید حقیقت سوال کنند پس بگو سے لا اله
 الا الله محمد رسول الله باز فرمود یا مواؤ اگر میان من و تو بعد از این ملاقات محکم میبود و هر آینه
 وصیت کو تاہ میگردم و لیکن تا روز قیامت بہم نخواہسم رسید و این دیدار باز لب من است
 انکاء مرا بجانب یمن رخصت نموده خود باز گشت و مواؤ بیستے مراحل و قطع منازل یمن
 رسید و مدتی در اینجا با هر نفسایح عامہ خلائی پر و اختہ القصبہ شبیہ در خواب آوازی مسیح
 مواؤ رسید کہ کہ میگویی اسے مواؤ تو بر بستر رحمت با ستر رحمت مشغول و حضرت رسول مقبول
 صلی الله علیہ و آلہ وسلم و اطباء خاک استقر یافته ازین امر ترسیدیم و از خواب بیداریم
 و تصور چنان کردیم کہ مگر قیامت قائم گشتہ چون اوضاع و اطوار جهان را بر پنج استقامت
 دیدیم حل بر تسویات شسانی و تحلیلات شیطانی نموده گفتیم عفو با شدن شیطان ازیم
 و تفسیر شب را بنماز صحیح کردیم شب و بیکر خفتم ہمان شخص در خواب آمد و مثل شب اول
 مواؤ و او کہ ای مواؤ چگونہ ترا عیش خوش باشد و حال آنکہ محمد مصطفی صلی الله علیہ و آلہ وسلم
 از بیخ عالم رحلت فرمود و چون نیک نظر کردیم دیدیم ان شخص زمرہ شیطان نیست از بابین
 خواب ترسیدیم و فرما و پروا دردم و گر یہ وزاری آغاز نمودم و او مجراہ میگفتیم و تشک
 از دیدہ میرفتیم غرض کہ چندان فریاد و شغیون بر کشیدیم کہ مرو زن یمن وقت صبح نزد من
 مجتمع گشتند و در نا آزاری و آئین سوگاری با من موافقت سے نمودند و بعد ازین ازین
 مدینہ گرفتیم و بر احوال خویش سوار شدیم و در دل خود می گفتیم کہ اگر انچہ من در خواب دیدہ ام
 حق است پس ہلاک شدہ زنان بیوہ و یتیمان و مساکینان و ضعیفان و مایان باشند و گشتند

بے زبان ماندیم بعد از آن فریاد بر آورد و پیشش شد هر گامیکه افتاد یافت اهل بن راضیت
 فرموده اهل بن از مفارقت سعادین جبل اندوهناک شدند و بجا نهادن خویش مر اجبت نمودند
 و شناسه سعادین جبل میگردند و معاذ یسوی مدینه منوره را می شناسد و میگفت یا محمد راه نمیدانم اینجا
 که تو بالای خاک هستی باز بر زمین غرض که چون بسبب فرنگی درین رسیدیم شبانه و از تنی شنیدیم که گویند میگوید
 که کل نفس ذالقة الموت ایچا که محمد معاذ را اعلام نما که که محمد صلی الله علیه و آله و سلم شربت
 مرگ خشید و از صحبت ما را ان مفارقت کردید اکنون در سکس غریبان و بجای اندوه گریان را و
 گرفت و آفتاب نبوت در بر خاک غروب گشت معاذ آواز داد که اے گویند که کیست و درین
 شب تاریک خبر خوش گویان کجایم روی گفت که من مردی ام از انصار که مرا عبد الملک
 بن عبد الله انصاری صاحب البنی میگوید و در بعضی روایت بجای عبد الملک عمار یا سرور
 گفته که گفت بجانب یمن میروم و نام ابرو بکر صدیق که بمعاذ بن جبل نوشته شد اینک محمد
 رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم بخوار رحمت حق تبارک بنوست یا من براه است چون
 معاذ بن جبل را و نجات آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم یقین شدند بنیاد زاری و اضطراب کرد
 و نوحه و ندبه پیش گرفته پیشش گشته چون پیشش اند و نامه را در دست گرفت و پوسه بر هر
 آنحضرت داده بر چشم و پیشانی نهاد و باز بیطافت گردید و پیشش شد عبد الملک آواز داد
 و گفت اے معاذ حق بر اے تست که غش کردی و تا ویر معاذ و عبد الملک و انجا که گریان
 ماندند بعد از آن گفت اے عبد الملک بحق محمد صلی الله علیه و آله و سلم بگو که اصحاب را چه حال
 گذشتی جواب داد که چون زنده شدیم شبان باز پرسید مدینه را چگونگی را کردی گفت مدینه را اهل
 مدینه تنگ تر از خانه اکسیر معاذ دوست بر فرق زنان و امجد راه گویان تا بنوا حه مدینه رسید
 پیرو زنی را دید که کلمه گو سفندان بچراگاه سر داده است الفعیفه چون معاذ را در گریه و پند
 پرسید که اشک شخص ترا چه شده است که گریه میکنی معاذ گفت مردان کمان می برند که محمد
 انتقال فرمود و صحنه محزون است ایچا عصا را بر زمین زد و طایفه بر سر در روی خود زد و در

کرد و گفت و امجد اہ کنون یتیمان را پدر سے کہ کنز و پیوگان را کہ خدا سے کہ غایب امی سو خوا
 صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم یا رضی اللہ عنہما یا رضی اللہ عنہما یا رضی اللہ عنہما یا رضی اللہ عنہما یا رضی اللہ عنہما
 تو پودے کہ کہ گفت اے بنو خدا من محمد صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم را ندیدہ ام اما ضرور
 دیدہ ام کہ در مصیبت پدر میگزیست و میگفت اے بلحا و ملاذ است نام و اہل بیت پدر از تو
 غم یتیمان کہ خور و بحال پیوگان کہ ہر دوازده حسن و حسین را دیدم کہ میگزیستند و میگفتند
 اے خواجہ ہر دوسرا سایہ عنایت و عاطفت چگونہ از سر پا برداشتی و نارایتہ و ہمت
 کہ گشتی معاذ چون ابن عثمان بشید قطرات اشک از دیدہ خونبار بر صفات رنار
 فر و رخت انفسہ وقت خیر بود کہ بدینہ رسیدہ بدرخانہ جناب عایشہ رضی اللہ عنہا در و طاقہ
 پرورد و گفت اسلام علیکم یا اہل بیت و رحمۃ اللہ علیکم یا اہل بیت اسلام علیکم یا اہل بیت اسلام
 و معادن المرثیہ و امیتاہ کہ خبر انتقال رسول مقبول صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم شایع شد در میانہ
 از دولت مارے جناب عایشہ حدیثہ بیرون آمد و گفت گوئیستے جواب داد کہ من معاذ ام
 ریجی آنیگر کہ کرد و گفت کہ باور مینمان عایشہ حدیثہ در خانہ نیست نزد فاطمہ زہرا رضی اللہ عنہا
 رفته است معاذ از انجا رو بمیزل فاطمہ زہرا ہما چون بدر حجرہ انجناب رسیدہ از داد اسلام
 جناب فاطمہ فرمود کہ اے عایشہ ابن دوست پدر من است معاذ این جبل کہ در حق و سے رو خوا
 صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم ارشاد کرد و علیکم یا الحلال و الحرام معاذ بن جبل و اجازت فرمود کہ
 و راہد چون معاذ و اور آمد جناب عایشہ و تمامی از و اج مظہرات را جمیع و یکشد انطا حد متکاری
 و مرسم تعزیت داری بجا آوردہ کہ است و بیوش شد و تمامی اہات بیوش میگزیستند کہ امیکہ معاذ را فاقہ
 شد از جناب سیدہ زہرا استفسار احوال پیغمبر ترا فرمود و حال شدت مرض و مصیبت نزع و کیفیت آمدن
 را کہ اہوت و شہادت چہ پیریل عہ فاطمہ زہرا معاذ بیان فرمود و اہل بیت و فراق آنحضرت خندان گویانہ
 کہ معاذ از بیوش خود پرشت بعد از آنکہ بیوش آمد فاطمہ رضی اللہ عنہا بادی گفت کہ از آنکس حضرت
 رحمت میفرمود مرا وصیت کرد کہ امی فاطمہ معاذ اسلام من برسان و اورا خبر دار گردان

که روز قیامت امام علی است من او خواهم دید و معا و گفت پدر و مادر من نزد او بیا
رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم که در چنان قیامی کرد و سلام و پیام بنی ابی طالب فرموده
روزیکه نزد امام آمد و حضرت تو پیام آمد سلطان چهار بالش ناز و روز چنان غلام آمد
بسر ابوبکر صدیق رضی الله عنه با ستمل خبر قدوم معا و تشرفت او و معا و گفت امام علی
با خلیفه رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم را چگونه دفن کردی و خاک بر چشم پاکش سپان
رشته اکنون چه کنم منبر و محراب را چگونه خالی از ذات پاک او بنیم و ریختن از رسول خدا بیکه تا
زنده بود و رحمت است بود و اکنون که انتقال فرموده است نیز رحمت است و گریست
لبده محراب و روق رضی الله عنه آمد و از معا و معالقه فرمود و بر دو با هم بسیار گریست بعد از آن
سازا از در دولت سرا که جناب پسر رضی الله عنه نام اجمعت کرده نزد عثمان و سحر بن
ابی وقاص آمد و ملاقات نمود و بر قوت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم گریست
تجوده قصد زیارت سیدنا علی مرتضی نمود و چون فیما بین ملاقاتی شدند و معالقه نمودند و فریاد
و بیقراری و گریه و زاری بسیار نمود و جناب مرتضوی که امام الله وجهه موافقت معا و پیوسته
گریست که محاسن شریفش تر شد و رفت آنکه چراغ چشم جان بود و مقصود زمین بی آسمان بود
آنقصه معا و بن جبل در زیارت خلافت امیر المومنین فاروق اعظم رضی الله و الهی شام
شده بود پس انتقال ابو عبیده بن الحجاج و هماسی و وفات یافت رن و بر طاعون پیش
مقام آوردن که نام موضعی است بشام در سه شان عشر قبل صبح عشر و عشر شریف و کسی
در سه سال یاسی و چهار یاسی و هشت بود و عواس قمره است میان ریه و بیت المقدس
و در انما قبیه حمیده و آثار جلایه است و از بندگان خاص و مقربان در نگاه الهی بود و رضی الله عنه
و از زمانه و پسر بن حسن و گویند این محسن در استیجاب بسیار است و پسر گفته نشود
و بر این مشهور حنفی مراد از صحبت است و او را سید کذاب رجاعت که در میان ایشان ابن السواحه بود
بخدمت رسول مقبول صلی الله علیه و آله و سلم فرستاده بود و اسلام آورد و از اسناد و برین

و درین باب اقوال است و اختلاف است و مانند این در احادیث نقل کرده است حبیب
 بن زید بن عاصم انصاری یازده بخارے برادر عبدالمقدین زید و در جمله مشاہد
 حاضر گشت و رسول مقبول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بزود بیاید کہ کتاب پیام فرستاده بود
 وسیلہ قتل کرد و اعضاے اور اپان پاره ساخت و شهید نمود و رحمتہ اللہ علیہ عیسا و
 بن بشیر انصاری اشہلی است و ذکر کر اس ذکرش گذشت و آنحضرت اور ابرہہ
 سلیم و مرثیہ فرستاده بود و درین کہ اور آنحضرت با کعب بن مالک بسوی بنی عوف فرستاده
 و سابقا احوالش و ذکر کتابت شد رفیع بن مکنت چہنے در بیت الرضوان حاضر شد
 و آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اور ابرہہ قوم دے بہتہ برائے اخذ صدقات مقرر کرد و در
 جاپہیہ بخیرت خلیفہ اکرم فاروق اعظم رضی اللہ عنہ حاضر شد صفحہ کاک بن سفیان
 بن عوف بن ابی بکر بن کلاب الکلابی و کنیت او ابو سعید است این جہان و ابن سکین
 نقل کرده کہ اور اصحبت است و آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم برائے اولو است و بر صدقات
 قوم خویش بنی کلاب مقرر بود و بر فرس ہسم وائی گردانیدہ شد و محدود است در زمرہ
 اہل مدینہ و آواز شجاعان شمر دہے شود و رسول مقبول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اور ا
 بر سر ہ فرستادہ بشیر بن سفیان کہے و قبل عدوے اور آنحضرت صلی اللہ علیہ
 وآلہ وسلم بسوی بنی کعب فرستادہ عبد اللہ بن اللہ بن لہم لام و فتح مشنہ
 و سکون نیز آردہ و اگر لہم سکون است منسوب بہ بنی لبت سکون با قبیلہ معروف است
 و از ابی حمید ساعدی مروی است کہ او مروی بود از از و کہ اور ابن اللہ بن لہم سکون
 اور اعلیٰ کرد ایند بر صدقہ بر بنی و بیان لہم سکون یا بتاے تختانیہ عتبہ
 بن حصین فرامی آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اور ابرہے اخذ صدقہ بر بنی تمیم
 فرستادہ و در مدارج النبوة مذکور است کہ اینہا داخل رسل داشتند مناسب نیست
 ایشان را داخل عمال باید داشت و صاحب فتنہ الاحباب اینہا و زمرہ عمال شمر دہے است و اللہ اعلم

فصل سبت و تخم در بیان موزنان رسول آخر الزمان علیه الصلوٰۃ و السلام آری سبب سیر
آورده اند که موزنان آنسیر که بر صلی الله علیه و آله و سلم بر دایت مدارج النبوة چهار کس بر آورده اند
بلال بن رباح الحبشی بنیخ را و بایک موهبه و حاکم همدار در آخر و نام ماوراء و حماد بن عمار
و تخفیف میم کنیت او ابو عبید الله و قیل ابو عبید الله و قیل ابو عبید الرحمن و قیل ابو عمرو و در اصل
از ولید بن سراقه است بفتح سیرین و تخفیف را موهبه میست میان کاه و زمین و اسلام آورد و تکیا
و صدوق الاسلام و ظاهر القاب ابو و دو سه اول کسی است که اظهار کرد اسلام خود را و در کوه و در سه
و سه صدیق اکبر است که بر پنج اوقیه نان و قیقه خریده آزاد فرمود و خازن سیدنا صدیق اکبر بود و در سه
و قضا یان آوردن او و تعلیب نمودن امیر بن خاتخ و خواتمه و سه شهرت تمام دارد و مشهور
است که بلال بعد وفات حضرت صلی الله علیه و آله و سلم بجانب شام رفت هر چند سیدنا
صدیق اکبر خواست که در مدینه منوره باشد و اذن گوید بلال را قوامت نکرد و گشت یا ابوبکر اگر تو مرا
بر نهاسی خدا خرید نموده و تا زاده کرد و سه اکنون نیز مرا بگذارد و خلاصی فرما صدیق اکبر عرض او
قبول فرموده او شام رفت و در مدارج النبوة مسطور است که چون خلافتت مایه فاروقی اعظم
رضی الله عنه در زمان خلافت خود شام رفت و بلال را را بجا آورد و بموجب استمه عاصی
فاروق اعظم بلال اذن گفت فاروق اعظم هر که همراه او بجانب مدینه میبردند و گویند پیغمبر
روز منمید که کسی گریان تر از آن روز و یکبار دیگر بلال مدینه مطهره آمد و مینماید اذن گفتن
کرد و تمام نتوانست کرد و قفسه شش اینکه چون بلال بعد انتقال سید عالم صلی الله علیه و آله و سلم
بجانب شام رفت بعد از شش ماه حضرت رسول مقبول صلی الله علیه و آله و سلم را و خواب دید
که سیفر باید یا بلال ما هذا الجحان تزد و نا پس بلال همان ساعت متوجه مدینه منوره شد و چون
نزدیک رسید دوران ایام حب سید رضی الله عنهما از نیالام رحلت فرموده بود و همان بابا که
گفتند که ذکر وفات جناب سید رضی الله عنهما پیش بلال نکنید و او بر کس که میر سید سلام میکرد
و از حال خاندان رسالت استفسار می نمود چه اب می شنید که جناب مرتضی و سعیدین رضی

بصحت اند و از دلج مطهرات سلامت اند و از ذکر جناب قبول رخصا خوشش میشدند تا آنکه
 امیرالمومنین حسین را دید و حال جناب سید عالم پرسید گفتند که جناب فاطمه مجاور رحمت حق
 بخدمت پدر بزرگوار خود پیوسته است بلال فریاد و زاری نمود و او را سر و ازل پروردگار در ده
 که جگر گوشه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم چه زود با حضرت صلی الله علیه و آله و سلم پیوسته و
 اهل مدینه با کسی گفتند که بقاعده سابق با یک اذان بگوئید بلال گفت چون بگویم بعد از آنکه از بهر
 رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم گفته باشم و الحاج مردم مدینه کارگر نشد آخرش از جناب امام حسین
 استغفار کردند و التماس نمودند که بلال را فرماید که اذان بگوید جناب امام حسین رضی الله عنه از
 بلال فرمودند که اذان بگوید بلال بگوید ارشاد جناب امام حسین در آن موضع که بجهنم جناب نبوی
 علیه الصلوة و السلام اذان میگفت برآمد و خود و بزرگ و زن و مرد مجتمع گشتند تا بشنوند چون
 بلال گفت الله اکبر همه با بفریاد و گریه درآمدند چون آمدند ان محمد را رسول الله گفت غمخواران را مدینه
 برخاست که دختران و و شیرازه از پرده بایرون آمدند و زلزله در شهر افتاد و گریه و ناله خلایق بر سر
 رسید که گویا هر روز حالت آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم تازه شده نه بلال را عجل اذان گفتن
 باقی ماند و مردم را طاقت شنیدن مانده بود و گویند که بلال رضی الله عنه تاب مفارقت و هجرت
 رسول الثقلین صلی الله علیه و آله و سلم نیاورده بار دیگر بجانب شام رفت و قاتش بر شوق برادر
 و نزد باب صغیر و فن کرده شد و در سنه ثمان عشره قبل بات بجنب و دفن بها و الا اول هر الصبح و له
 بضیع اولی و ثلث و ستون اسنه و ثلث سبعون سنه و قضایل و مناقب او بهیستارست چنانچه در جمع الجوان
 سیوطی روایت میکند که گفت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم السابق اربعة اناس سابق العرب
 و بلال سابق الحبشه الحدیث را الله اعلم این امم مکتوم نام او عبد الله بن عمرو و قبل عمر و بن
 بن زاید و یحیی بن عبد الله بن شیخ بن قیس گفته اند و کسانیکه عبد الله بن زاید گفته نسبت
 بجد کرده قریشی عامری است از بنی عامر بن لوی و اسم مادرش عا که بنت عبد الله مخزومی و بود
 این امم مکتوم که با بلال اذان میگفت و در شان و سه سوره عیس نازل گشته و قات بافت بود

و بعضی گویند که تنبیه شد و رقادر سیه دزد کشت و مرتب احادیث مذکور است ابو محمد و ره بجای
 مهله و دال عجمه نامش اوس بن یغیر کبیره میهم و سکون جمله و فتح تختانی عجمی فرشی مشهور بکینیت است
 و در که بر اے آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم اذان میگفت و داشت شدند اذان را از ابله
 محمد و ره و در که برادران ایشان از بنی سلیمان بن ربیع بن سعد بن حج و در که مخطبه و فات یث
 و سینه بنیاده و ز و قبل بعد ذلک و الله اعلم ~~سعد~~ سعد قرطری نیز گویند نامش سعد بن عابد
 است بهاء تختانی مولی عمار بن باثر مشهور کس سعد قرطری و رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
 او را مودن مسجد قبا گردانیده بود و چون آنحضرت وفات یافت بزال اذان را ترک کرده بشافقت
 سعد قرطری از مسجد قبا نقل کرده مسجد مدینه آمد و تا زمان حیات خود همیشه در مسجد قرطری اذان
 میگفت و این منصب در اولاد او ماند تا زمان امام مالک و بعد از او سنی و یاقی ماند سعد قرطری و اولاد
 حجاج برجی از آن در سنه اربع و تسعین بود و العلم عبد رب الود و صاحب مدارج النبوة این
 چهار کس را از مودنان رسول آخر الزمان شمرده و صاحب بحر الانساب نه کس را در زمره مودنان
 رسول اش و جان صلی الله علیه و آله و سلم شمرده و گفته که مودنان جناب نبوی صلی الله علیه
 و آله و سلم در که پنجس بودند عثمان بن عفان عمرو بن شداد ح میفره بن شعوان عمرو بن کلثوم
 و در آن بن سعد رضی الله عنهم و در مدینه منوره مودنان آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم چهار کس
 بودند لال حبشی ابو محذور سعد قرطری و عمر بن مسیف رضی الله عنهم و الله اعلم به
 فضل شته اعم و زو که تعداد شتر اے جناب رسول الثقلین صلی الله علیه و آله و سلم در روضه الاجاب
 مذکور است که شاعران و ما و جان رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از مردمان حدیث و حدیث
 و نه از زمان و از و کس بودند و در مدارج النبوة مسطور است که اینها مفع میگرد و باز میگرد
 شد کافران را از اسلام و اهل آن و پنج رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم و یحیی کفار بفرمانند
 میگردند کس شمرده اند حسان بن ثابت و کعب بن مالک و عبد الله بن رواحه حسان بن
 ثابت کنیت ابو الولید و یقال ابو عبد الرحمن و یقال ابو الحسام حسان بن ثابت بن المنذر

بن حرام جد جلال انصاری بخاری خرزجی شاعر رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم از قبول
 شعریست در جاهلیت و اسلام و احجاج کرده اند عرب بدانکه اشعرا بل بدر ابل شیر با اند کس
 عبد القیس بعد از ان ثقیف و بدانکه اشعرا بل در بنیه حسان بن ثابت است و زندگانی کرده
 او و پدر را ثابت و جدا و مندر و پدر جدا و حرام هر یک صد و هشت سال گذانی المدایح و وفات
 یافت پیش از سنه اربعین و در خلافت امیر المومنین علی ابن ابی طالب کرم الله وجهه و قبل
 سنه اربع و خمیسین و هو ابن ماه و عشر بن سنه و الله اعلم کتب بن مالک کنیت ابو عبد الله
 و قبل ابو عبد الله کتب بن مالک الانصاری الخرزجی المسلمی المدنی و وک از شعرا پیغمبر
 علیه الصلوٰه و السلام است در سنه پنجاه و نوزده یعنی پنجاه و سه وفات یافت و عمرش بقا و در
 هفت سال بود و عبد الله بن رواحه انصاری خرزجی از سابقین اولین و از نقباء
 انصار است و وک از شعرا پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم و در غزوه بدر و غزوه بدر
 یافت و الله اعلم و وک این سه کس اسما و دیگران بهم در غزوه بدر ذکر کرده اند و در
 مدارج النبوة مذکور است و در این مجاله بجهت طوالت کلام بزرگ آهنا نیز و اخت
 اکنون صفحه قمر را بزرگ و بیان اسلمه و دو اب انات است نبوی می آراید فصل نسی و حکم
 و بیان اسلمه و آلات حرب و تلخ ام آرباب سیر و احادیث سیات رسول خدا و مراده شمار کرده اند و در
 مدارج النبوة تفصیل آن با نیطور نوشته است یکی ماثور بن عبد الله مضمونه و در مواهب لایحه
 مسطور است که این اول سنی است که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم آنرا مالک شد و همین
 شش پیر است هرگاه سبکی آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم هجرت فرمود و چهارده و شش و دیگر عصب
 بفتح عین مملو و سکون صا و حجه و این شش را هنگامیکه آنحضرت بسوی بدر هجرت فرمود
 سعد بن عباد انصاری بحریم هدیه نمود آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم آورده بود و دیگر
 مخدوم یکسریه و سکون خارج و فتح ذال حجه و در حرح گفته که خدم بریدن و تخدیم پاره
 پاره کردن و مخدوم بالکسر فتح بران و دیگر رسوب بفتح راء و ضم سین و رسوب بالضم راء

وانشاء شمس خیرے در آب رسوب بفتح تا سیف کہ غائب میشود در فرج و در تہ او سے نشانی
 و در قاموس گفته اسم سیف رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ و اصحابہ وسلم یا از سیوف بمعنی است
 کہ فرستادہ بود بلقیس بر اسم سلیمان علی بنیاد علیہ السلام و در روضۃ الاحیاء مذکور است
 کہ ابن شمشیر را علی مرتضیٰ از بنیاد فلس و رسال نعم از ہجرت برائے رسول خدا صلی اللہ
 علیہ وآلہ وسلم آوردہ بودند و تعبیر گویند زید بن اخیل طائے برائے آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 فرستادہ بود دیگر قاضی بفتح قاف و فتح لام کہ از قلع کہ موضع سیست بیادیر رسیدہ بود و در صراح
 گفته کہ قلع بہ ترک نام موضع سیست و در باب یہ سیف قلعی منسوب با دست چنانکہ در تاریخ مذکور
 تب صیفہ مبالغہ است از تیر بختی قلع و دیگر خیف بمعنی موت و جناب رسول خدا صلی اللہ
 علیہ وآلہ وسلم از اسلحہ ہود بنی قینقل اختیار فرمودہ بود و دیگر قضیب بفتح قاف و کسر و
 معجم کوسگون یا کے تثنیہ در آخر باء موحده در روضۃ الاحیاء مسطور است اول شمشیر یکہ
 بر میان بست این بود و در صراح گفته سیف قاضی تیغ بران دیگر ذوالفقار بفتح فاکسر
 از ابن شمشیر بن الحجاج سنی بود و در روز پدر سپردے عاص بن شیبہ و شہت جناب
 مرتضوی کریم اللہ رحمہ اورا گشت و شمشیر را بنظر النور حضرت آورد آنحضرت اورا پرانے
 خود اختیار فرمود و دیگر از ابن در غزوہ احراب جناب مرتضوی عنایت فرمود و ابن شمشیر
 کہ در حق و صاحب و کے گفته اند لانا الاعلیٰ لاسیف الا ذوالفقار و گویند کہ در وسط
 ذوالفقار مثل ہر باے پشت بود و ہمیشہ ابن سیف در ہر جنگ با آنحضرت بود و صاحب اللہ
 و بنیضہ آن دو حلقہ کہ شمشیر بران او بران می باشد از شمشیر بود و یکہ چاہ ساز و کے از فقرہ
 بود و در روضۃ الاحیاء مسطور است کہ مافور و شمشیر دیگر کہ از پدر ہجرت رسیدہ و کے بود
 و میگویند کہ گمان این فقیر این است کہ ابن وقعیب یکی است و بعضی از اہل سیر نیز بر آنند
 کہ ذوالفقار و قنیب یکی است انہی و اللہ اعلم اما فراع آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 شمش زہ بود یکہ سحر یہ بفتح سین و سکون حین و فتح سین و صعد یہ بفتح صا و

هم گویند و دیگر فضیلت نام داشت و این هر دو از اسلمه بود بنی قیس شاع با جناب رسیده
بود دیگر ذوات الفضول نام داشت از جهت درازگی و کشادگی و از اسلمه بن عباد
و قتیبا اشعرت علیه السلام پدریه تشریف آورده فرستاده بود و درین زره چهار
حلقه از نقره بود و از طرف سینه و دراز جانب قفا و این زره است که نزد ابو شیم بودی بر کوفی
صلح محمد بن بود و چون اشعرت علیه السلام وفات یافت هم پیش رسکین ابو
و در زره حد این را وقتنه را یک بالاس و دیگر پوشیده بود و در روز چنین نیز حدیه ذوات الفضول
را پوشیده بود و چنانکه در روضه الاحباب مذکور است در مدارج النبوة بحایه چنین خبر گفته
و الله اعلم و دیگر ذوات الوشاح و دیگر ذوات المحاشی و دیگر تیر از نام داشت و دیگر
حریق و دو چیز تشبیه ذکر نموده اند نقل است که زره ذات الفضول را پدر رسول خدا علیه السلام
علیه و آله و سلم علی مرتضی کرم الله وجهه تمینا و تیر کا نزد خود نگاه میداشت و گویند در زره آن زره
در پیر داشت و کیفی از اهل سیر بر اند که زره داود علیه السلام که روزی نقل جالوت و بر خود
نزد آسمان و علیه و آله و سلم بود و از آن رو حایه خوانند پیرین تقدیر پیش زره
بوده باشد که زانی روضه الاحباب و در مدارج النبوة از مواهب بود نیزه منقول است که زره سید
قیس شاعی را زره داود علیه السلام گفته اند و الله اعلم اما معصم جناب رسول خدا علیه السلام
علیه و آله و سلم بر او است اگر دو معصم داشت یکی را معصم و دیگر بر او و الی نبی میگویند
و معصم بر وزن منبر و کیفی از اهل سیر آورده اند که اشعرت را خود بود که عرب آنرا بهیضه
گویند و زاهد و در مبارک و کشت و میخوی در آمده در رخسار شریف خلید و سرور می
سپار کش خون آلوده شد و قرق کرده اند در میان معصم و بیضه و گویند که معصم تشبیه بطایفه است
و ربانکه آنرا سیدیه بر بن فرود آمده بود و بیضه را طوطی و بر طرف اکل نیز بود و نصف بیضه
مع تشبیه باشد از آنرا حلقه برون که گردن در رو و معنی از کتفین و سینه را به پوشد که زانی المداح
و الله اعلم و جناب رسول الثقلین علیه و آله و سلم سه پیر داشت یکی را زبوق

نام بود از زینب بمعنی خرمیدن و بنیدن و دیگر تفسیر بمعنی کشادن و شکافتن و دیگر معنی وقت
 بمعنی تمام کردن و بپا کردن و گویند که آنحضرت را صلوات اللہ علیہ وآلہ وسلم سپرے و دیگر بود
 کہ در آن تصویر کشیدن و با عقاب بود و بر آکے آنحضرت پر یہ فرستادہ بودند و آنحضرت صلی اللہ
 علیہ وآلہ وسلم ان تماشال را کردہ و میراث دست مبارک بران نہادہ و آن تماشال حضرت
 در رایتی آنکہ یکروز بلج ہر خواست و حق تعالی آن صورت را از ان سپر محو کردہ و چنانکہ
 در مدارج النبوة و در وقفۃ الاحباب مسطور است و ہم صاحب وقفۃ الاحباب میگوید کہ معلوم
 نشد کہ این کی را نہاست کہ بنام زکریا شد یا خیر نہما و استقول است کہ جناب رسول خدا
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ہر روز و شب سترہ از اسلحہ بیرون میآورد و بی تفتتاح اختیار کردہ بود و یک
 دیگر کہ آنرا شمشیر نام بپشتی از لومی بمعنی اقامت و پستی ہم میگفتند از شمشیر بمعنی دوتا
 شدن و یعنی گویند کہ ہر یک ازین دو نام نیزہ است و دیگر اسمی گشتہ و حربہ و داشت
 کہ آنرا شمشیر میگفتند و دیگر را شمشیر میگفتند و دیگر کہ آنرا عتھر و لعین و لون
 و زائے مفتوحات و حربہ چوب و شمشیر را گویند چنانکہ در صراح گفتہ و بعضی تفسیر کردہ اند
 بر صغیر جمع آن ہر اب یکسہر حاجت بفتح تون و سکون با و شیخ درختی است کہ از وے کمان
 سازند و از شاخہا و نیز سازند شمشیر چوب پورہ باشد و حربہ و دیگر بود کہ آنرا بیہنا میگفتند
 بظاہر از چوب سفید رنگ بود و دیگر شمشیرہ و شمشیر شمشیر و زراع کہ اورا سنانی بود
 مثل سنان ریح و خادمان ہر آنرا آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم آنرا بر سید شمشیر
 سترہ ساختن یا گلوچ استخبا از دیوار بر کردن و در ایام اعیاد پیش کشیدن آنحضرت صلی اللہ
 علیہ وآلہ وسلم و حاجت و سلم ہر روز کذا فی المدارج و در وقفۃ الاحباب و امثال علم و جناب
 رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم شمشیر کمان داشت یکے زور را و سہ از سلاح نبی تفتتاح
 یکے را و ہا میگفتند و دیگر کہ را بیہنا نام بود و این ہر دو از چوب و خشک نامش
 شمشیر است ساختہ بودند و دیگر کہ از چوب شمشیر کہ آنرا صغیر میگفتند و کہ شمشیر کہ در روز احد

شکسته شد و در آن وقت که از آن مصلحت میگفتند و کمره از اویم بود و سه حلقه آفریده داشت
 و آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم را خیمه بود که از آن کن میگذشت و کنان یکسره کافه و شمشیر بر آن
 و در درازج مسطور است که ظاهر ازین عبارت قوم آنست که کن نام آن بود و کن و کنان در اصل
 یعنی پوشش است و جمع و کنان و کنانه تیران را گویند و کان کن آتش دان را گویند
 و خیمه های آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم از اویم نیز بود و الله اعلم و آنسور در صلی الله
 علیه و آله وسلم را یک رایت بوده عقاب نام داشت و دیگر کواکب سفید بود و گاه گاه
 آتوبه از جادوهای شب زوجات مطهرات خویش رضی الله عنهم میفرمود و الله اعلم
 فضل سنی و ورم در ذکر تعداد مرکب و دو آپ رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم
 از فرس و شتر و اسب و دراز گوش و گوسفند اهل سیر تعداد اسپان رسول خدا زمان اهل
 علیه و آله وسلم ده گفته اند و نامهای آنها نوشته اند اول سبک در اصل یعنی ریختن
 آبی است و سبک نام فرس آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم هم بخت جریان و سبیلان
 اوست در رفتار و فرس سبک اسپ را گویند که جواد و کثیر الحرح و سریع السیر باشد مانند آب
 روان و سبک اول اسپ است که آن حضرت او را برده اوقیه خرید و مالک شده و بران جواد
 که دو نام سبک در دست مالک اول فرس بود آن حضرت او را نفیر واده بسبک موسوم فرمود
 و برین اسپ مسابقت نمود و سابق شد و آن حضرت شادمان و مسرور گشت و آن اسپ
 کسیت بود و از محجل طلق الیمینی یعنی پیشانی در دست پاهای آن سفید و مطلق الیمین بود
 و کسیت اسپ را گویند که رنگ ادسیان سیاهی و سرخی باشد و خالص نباشد هیچ سیاهی
 این بر و رنگ و اخضر فین معجمه اسپ که در پیشانی و کسیت سفید باشد زیاد از ورم
 و غره یعنی همین نام آن سفید است و در قاموس مطلق سفید گفته و محجل اسبیکه چهار
 دست و پا که از سفید باشد محجل سفید است و پا که ستور و طلق الیمینی الضیم طالوالم
 و مطلق الیمین نیز گویند یعنی پاهای و کسیت سفید نباشد و این الاثیر گفته که آن اسپ که سبک

نام داشت او هم بود همیشه سیاه و در حدیث واقف شده است که خیر الخلیل او هم و نیز آمده است
 علیه السلام که کیت اغر مجبل او اشتراغ مجبل او او هم اغر مجبل و در حق میان کیت و اشتراغ آن
 گفته اند که یال دوم در کیت سیاه بود و در اشتراغ سرخ و در صراح گفته که شقره سرخ و سفیدی
 و اشتراغ نمت منه و اسپ سرخ فتن و دوم و آنرا که فتنش دوم سیاه باشد و دیگر با سرخ کیت
 خوانند چنانکه در مدارج مسطور است و دیگر هم گفته اند پنجم میم و سکون را و فتح و توانیه و کسر بیسم
 و زائے و آنرا خوانند و از هر که نوشته است از شعر که وزن آن مستعار از سید یار است و این اسپ
 را آنحضرت از اعرابی که نامش سواد بن الحارث بن ظالم بود از بنی قریه یا از خزاعه و یا از بنی
 تمیم خریده بود و آن اعرابی شکر شد و از حضرت علیه الصلوٰۃ و السلام گواه طلبیده و خریده
 بن ثابت انصاری گواهی داد و شهادت او معتبر است و در شهادت شد از بن حبت او از فرستاده
 نام شد و هم گفته اند که متوقف شد بر فرستاده بود و گویند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
 از بسیار دوست پیدا داشت و در اکثر امتحان بران سواری میفرمود که از فی روضه الاحباب
 و در قافوس گفته اند از نام فرستاده است که اگر او را مقوقس یا مار پیچیده چهارم که پیچست
 و حاکم علیه السلام که ربع بن البراء را بر سر فرستاده بود و چنان رسول خدا صلی الله علیه و آله
 و سلم چند شتر بخرید و با و عتایت فرمود و در مدارج از حاشیه روضه الاحباب مسطور است که
 در بعضی نسخ تحف النعمان و فتح الحاشیه کرده شده است و از حج فتح لاهم و کسر حاست و
 بخاک معجم هم روایت کرده اند چنانکه در قافوس تراور لطف بجا که علیه و خاک معجم ذکر
 کرده و در هر دو جا گفته که میر و زبیر فرستاده بنی صلی الله علیه و آله و سلم و تخم و در و سینه کل
 و اسپ که میان کیت و اشتراغ باشد و پرشته نیز اطلاق میکنند از جهت رنگش که زانی المذارج
 و این اسپ را نیم داری بر اسم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم میفرمود فرستاده بود
 و آنسر در صلی الله علیه و آله و سلم این اسپ را بفاروق اعظم عتایت فرمود و قرار و قول عظم
 این را بیک از غازیان داد و در راه خدا بران چهارم کند سوار شود و آن شخص آن

اسپ را بنایت لاغر و ضایع کرده بود و میفرودخت فاروق اعظم خواست که آن اسپ را
 باز خرید نماید و با حضرت صلی الله علیه و آله و سلم مشاورت نمود آنحضرت علیه الصلوٰۃ و السلام
 فرمود چه چیزیکه در راه خدا و تعالی صدقه کرده و در هیچ حال بان خود نکند و ششتم فرس
 بضا و تجمیع چای را گویند که بسک در نور دیده باشند آن اسپ را بخت آن فرس گفتند
 که اسپ محکم بود کنانی المداج نقلی عن روضۃ الاحیاء و در قاموس گفته که نام فرس است
 که خریده بود پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم از فرزاده و تغییر داد اسم او را بسک پوشیده ماند
 که چون اینچنین باشند ذکر او با بسک است نمی آید کنانی المداج بضم طاء
 بجمعه و کسر راوان را فروه بن عمر و خداست بر آن آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود
 فرستاده بود ششم طراح بضم همیم کسر را و که اول از ان ابو بروه بن ثار بوده در حاشیه
 روضۃ الاحیاء نوشته ملوح و ملاوح آبی را گویند که بار یک میان باشد و فرستاده
 صحیح از سیاحت بمعنی شناسا و این استین گفته که فرس آنحضرت است که آنرا از اسب بدو
 خرید فرمود همیم کسر و این اسپ را از جماعت تجار که از زمین آمده بودند جناب رسول خدا
 صلی الله علیه و آله و سلم خرید فرمود و بهر این اسپ سه بار مسافت نمود و در هر سه نوبت
 سالیق شد پس دست مبارک پریشانی آن بالید و فرمود انست الاچر یعنی نیست تو نگه
 دریا و این زیر گفته که این اسپ گیت بود و آسمان این و اسپ در اکثر کتب سیر
 مرقوم است و بعضی اسماء دیگر هم فک کرده اند بلق و ذوالحقال و ذواللحم و مرچل و مراوج
 و سبرهان و عیسوب و عیوب و نجیب و ادیم و سجار و سچل و ظرت و شدوب و انش
 بن مالک رضی الله عنه مرویست که گفت احب از امور دنیا بعد از نان نزد رسول خدا
 صلی الله علیه و آله و سلم اسپ بود و دوست و برین اسپان نزد رسول خدا صلی الله علیه
 و آله و سلم اشقر و ارشم و اقرع و مجمل الملق الیمین بود اما اشقر در مراح گفته که شقر سبخ
 سپید اشقر لغت شده و اسپ سرخ نش و دوم و آنرا که نش و دوم سیاه باشد و دیگر

سخن کیت خوانند و از ثم اسب سفید و سپید لب زیرین واقع اسب سفید پیشانی
 کمتر از خر و مجمل اسپیک هر چهار دست و پای او سپید باشد مجمل در صراح گفته که مجمل سپیدی
 دست و پای ستور فرس مجمل از اولین مطلق الیدین آنکه پارسا سپید باشد چنانکه گذشت
 در فضیلت اسب اخبار و احادیث بشمار وارد گشته و آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود
 ایچر معقود بنواصی الخیل لی یوم القيمة یعنی نیکوی لبسته شده است بموی پیشانی اسپان تا روز
 قیامت در ردایج النبوة مستطویر است که معنی عقد خیر بنواصی خیل بلا است و ملازمست خیر
 مرانها را است گو یا مقصود است در آن دم او بنامه موی متر سل بر جبهه است و شخص
 آن مذکر بخت زبیدی و زینتی که در آن است یا کنایه است از تمامه ذات قرس اتقی و گویند که
 او بهترین حیوان است بحسب صوت و سیرت و به رنگ می باشد و آن جمیع حیوانات اسب
 فرست او پیشتر است و از همه تیز رو و ششواز و خلاق نیکو دارد مانند فرمانبرداری
 و زیرک و احتمال مجاهدات و ریاضت و در شرف او همین کافی است که خدا تعالی
 در کلام مجید شتم یاد کرده است با سپا نیکه مومنان بر ایشان با کفار جنگ
 میکنند چنانکه میفرماید و العادیات ضعیفا ما آخر که مراد سپان خیل غنواة
 است و جناب رسالت مآب صلی الله علیه و آله و اصحابه و سلم از خوار
 داشتن اسپان و در بار کردن و استعمال کردن مخالفت فرموده و بعضی
 علماء بر اینند که خلقت اسب قبل از آدمیش آدم بوده است و گویند که
 چون آفریدگار عالم آدم علیه السلام را بیا فرید و مخلوقات را بر وی
 عرض کرد و با آدم علیه السلام خطاب فرمود که اختیار کن از مخلوقات من
 آنچه میخواهی آدم علیه السلام اسب را اختیار نمود و در روایتی آنکه اسب
 و براق را بر وی عرض کرد و خطاب فرمود که ای آدم علیه السلام اختیار کن بر کدام
 از این دو دایه که دوست میداری آدم گفت اسب را اختیار کردم خطاب آمد

که یا آدم عزت خود و غرت اولاد خود را اختیار نمودی یا واسطه باقی باشند در حیوة اخیر
از اسیر المبین علی بن ابی طالب کرم الله وجهه منقول است که گفت فرمود رسول خدا صلی الله
علیه و آله وسلم که چون آفریدگار عالم جلشانه خواست که اسب را بنیاد بیاورد و چوب را فرمود که
میخواهم که از تو مخلوقی پیدا آرم و او را اسب غرت او بیا که خود و باعث زدن است
اعدا سے دین و حال اہل طاعت خود بگوید انهم بآء عرض کرد که یارب پیدا کن پس گفت حق تعالی
پیدا قدرت خود قبضہ از آن و پیدا نمود از آن اسب و فرمود که نام نهادم ترا فرس و در بعضی
روایات آمده که پیدا نمود اسب کسیت را و باو کے خطاب فرمود و گفت که سپر اگر دم ترا
و اگر دانیدم خبر بنامیہ تو کہ حاصل کند خنجر را بہ پشت تو و گو دانیدم ترا کہ بے خنجر
پر و از کنی غایت لطیف است ظاہر ب دیگر دانیدم بر لبش تو مروان را کہ تسبیح و تہلیل
و تکبیر گویند چون ملائکہ آفرینش اسب را شنیدند عرض کردند کہ یارب ما بندگان تو ایم و ترا
تسبیح و تحمید و تہلیل و تکبیر میکنیم ہر آنکے حاجہ آفریدی پس خدا تعالی پیدا کرد اسبان
الہی را ہر آنکے ملائکہ کہ گردنہای ایشان مثل گردنہای شیران خنجر است تا ند و کنند ہر کہ
خدا خواهد از انبیا و رسل خود چنانکہ قزوہ المحمّدین جلال الدین سیوطی در جہانک سے
اخبار المسالک از ابن عباس عین روایت نقل کرده و چون مستوی شد تو ایم اسب
آواز کرد و خطاب آید کہ ای اسب ہر سان با و از خود دلہامی مشرکان را و سایر مساع ایشان را
و خواہ گردان اعناق ایشان را و در روایتی وارد گشتہ کہ حق تعالی جبرئیل علیہ السلام را ارشاد
کرد کہ قبضہ از با و جنوب بگیر و جبرئیل علیہ السلام بموجب فرمان قبضہ از با و جنوب گرفت پس
خدا تعالی از وی اسب کسیت پیدا کرد و الحدیث و در تخصیص جبرئیل ۴ با و در گرفتن قبضہ از با و
جنوب و در خلق آدم بعد از ایل ۴ امر شد گویا آن باشد کہ در خلق آدم گرفتن قبضہ از خاک بود
و خاصیت خاک نجس است پس بعد از ایل حکم شد کہ بقرہ و جبر از وی بگیر و با و دستی دار و بجز
پس اینجا جبرئیل ۴ را امر نمود تا برقی و نرے گیرد و جبرئیل را علیہ السلام بسوی اسب نیتی ہست

که هر چه از آن حضرت یادگار کرده در نام اسپ جبرئیل هم خیر و هم است و الله اعلم کمذا فی المذابح و در سبب
 انتقال است که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که الله تعالی اسپ را از ریج جنت خلق نمود
 و ریج را از اسپ و آب را از جوهر و جوهر را از قدرت و قدرت را بارشاد کن فیکون حیوان حیوان
 مذکور است که اول کسیکه بر اسپ سوار شد اسمعیل علیه السلام بود و پیش از آن اسپان و سبایان با
 یکدیگر دیدند و ستمگر کسی نمی شد و حق تعالی اسمعیل را قواد گردانید بر نواصی اسپان و خوار و رام
 گردانید اسپان را برای وی و آنند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود از کبوا الخیل فاسماها
 میراث ابیکم اسمعیل روانه النمامی و در حدیث وارد گشته که ملائکه در پیچ لعل حاضر نشو ندگر و در سه
 لعل و آنم و آن باز آن خود و و انبیا و اسپان و غیره از حق تعالی و الله اعلم و جناب رسول خدا
 صلی الله علیه و آله و سلم را چند ستر بود و یکی و لعل نام داشت و آن ستر سفید بود که
 آنرا مقوقس ملک اسکندریه بر ستم هدیه فرستاده بود و یا باریه قبایلیم سیدنا ابراهیم علیه السلام
 و بعد از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم جناب هر نقوی بران سواری میفرمود و بعد از وی
 نزد سیدنا امام حسن مجتبی بود و در زمان معاویه بن ابی سفیان هلاک شد و گویند چنان
 پیشتره بود که جوهر برای او آورد و میکروند و با و میدادند این عباس روگو یکد که چون دلد را
 نزد پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم آورد و در پیشام سلمه فرستاد تا برای وی مقداری
 بشنم و لیف آورد و حضرت علیه الصلوٰه و السلام از آن ششم برای وی رسنه نیافت بعد
 از آن اندرون خانه تشرف بر و گویند بیرون آورد و چاره نموده بر پشت آن بغله است
 که پس بسم الله گفت و سوار شد و مراد لیف خود گردانید و آن اول بغله بود که در اسلام
 سواری یافت و طبرانی در معجم اوسط خود از آنش روایت کرده که گفت چون مسلمانان روز
 چنین بهتر گشتند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بر بغله شهبای خود که آنرا دلد میگفتند
 سوار بود و با و خطاب فرمود که ای دلد بزین نزد یک شود دلد سنه خود بر زمین چسباند
 تا حضرت علیه السلام یک کف خاک از زمین برداشت و بر سر و شمنان پاشید و فرمود این سر و

پس رحمت بر ایشان افتاد و استر و دیگر که مانند فحش هم بود و آنرا فرزند بن خروخزای
 بهدی فرستاده بود برای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و آنرا رسول خدا صلی الله علیه و آله
 و سلم بسیدنا صدیق اکبر و عنایت فرموده بود و دیگری که ابن ابی العلی صاحب ایلیه فرستاده بود
 و آنرا ابلیه میگفتند و دیگری از فرزند الحیدل آمده بود و دیگری نجاشی ملک حبشه بهی فرستاده
 بود و دیگری که کسی فرستاده بود و در ارج النبوة مسطور است که ابن قولیبعیت زبیر که
 آن بدر بخت پاره کرد و زنان آنحضرت را و کتا خیرا و چه ادبها کرد و از سال وی بهدی را بعیت
 انبی و پراکنده لیل مرکب از فرس و حمار است و بنا بر آن در احضای او صلاحیت احضای حمار
 و عظیم الاما پ فرس بهیست و همچنین صوات اندک آنرا هیچ گویند پسین و همچنین مرکب است از
 سهیل فرس و شوق حمار و وی چنین می باشد و شهر آنست که پیدایش او بهمانند حمار است
 بر فرس چنانکه در حدیث آمده است که بهی فرستاده شد برای رسول خدا صلی الله علیه و آله
 و سلم لیل و خوش آمد آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم را پس صحابه گفتند یا نبی ما را
 بر فرس ناه حاصل شود مانند این آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم را معنی نشد و فرمود که
 این عمل آن کسان میکنند که علم ندارند و در تحلیل این نمی گفته اند که آنحضرت صلی الله علیه
 و آله و سلم بکده پنداشت همانند این و ابهر غیر جنس و در حیوة الحیوان مذکور است که پنداشت
 استر بر دو طوطی است و گفته اند که اگر حمار بر اسب باد و همانند شود و شعله لیل فرس است
 رسمی باشد و اگر فرس بر پیر باد و حمار بهمانند شود و لیل شب حمار بیشتر شود و گفته اند
 که هر دو طوطی که از دوک فرس کنی پسین بین است میان فرس و حمار و همچنین در اخلاق او
 نه و کما که فرس دارد و نه نبات حمار و با اینهمه وصف کرده می شود و بدایت در طریق
 که یکبار که برای رفت دیگر بهمان راه می رود و غلط نمیکند و گویند که اگر پدرش خراب باشد
 بهتر است از آنکه مادرش خراب باشد و در خواص فرسی پیشتر از حماری است و در شکل مشابه
 بسیار بود و آنچه از اسب و گور خریدار بود و بهتر بود و مگر نادر است و استر در ازترین حیوانات

ابی است در علم بسبب کلمت جماع و دوی مرکب ملوک است و در نخل القل و طول اسفار فانی است
 بر اکثر مرکب و گویند که است در زبان فریدون پیرامنده و تعبیر گفته اند اول کسی که استریه کرد و آن
 بود اما قول اول صحیح است و این عساکر در تاریخ دمشق از امیر المومنین علی بن ابی طالب هم آمده
 آورده است که وقتیکه فرود آتش برای سوختن ابراهیم علیه السلام می افروخت و در نخل میزد
 اسرع و اب اتوی اینها است بر و جناب خلیل الرحمن علیه السلام دعا فرمود حق تعالی قطع نسل
 و نیت نمود و قبل از آن در نخل توالد و ناسل بود و در خبیواته الحیوان مذکور است که اجتماع
 کرده اند اهل حدیث که بنده رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرموده و آمده و الله اعلم و جناب
 رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم راسته در از گوش بود یک عقیقه نام داشت بالضم عین تامل
 بر وزن میر و قاضی خیاض بعین محمیه گفته و اتفاق دارند شهاب بر خشیه و اتفاق یافته می گویند
 ابن رامتوس ابراهیم بوده و الله اعلم کوفی المدایح و دیگر است و یعقور نام بود که از فرود
 جذامی فرستاده بودند گویند عقیقه یعقور نام یک در از گوش است و عقیقه بختی لادن قراب است
 و دیگر می سمد بن عباده آورده بود و گویند که چون رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
 خیبر افتاد که دغاری بنیاه را یافت و بار رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در سخن آمد و حضرت
 او را فرمود که نام تو چیست گفت مشتاب و خدا تعالی از نسل جدید شش حمار پیر و آن را
 که بر آن سوار می نکرد و گریه می کرد از پیچیدن و من اسید و شتم که تو سوار شوی مرا و یانی نمانده
 است از نسل جدید خیر از من و یانی نمانده از پیچیدن سوامی تو و پیش از تو نزد پیروی بودم
 و من میفرمودم در سوار می بود و قصد دوی و در ناک میگردانید شکم مرا می رویش مرا پس
 پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم او را فرمود که یعقور است یعنی نام تو یعقور است ای پسر رانده
 را شهنوت داری عرض کرد که ندارم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بر وقت حاجت خود پیر
 سوار میشد و چون از دوسه فرود می آمد و اگر کسی را می طلبیدی او را بر دوسه میفرستادی
 و پیغمبر بر دوش می آمد و در او را بر سر خود میگرفت و می زد و چون آن شخص از خانه پیر و ن

می آمد یعنی اشاره میکرد و آن شخص معلوم میکرد که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نزد من
 اورا فرستاده است و طلب میفرماید و آن شخص نزد من حاضر میشد چون رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
 علیه و آله و سلم و نامت یافت یعنی بر پایی رفت و خود را در آن جایگاه از جهت خجسته و بر سر
 بر مفاقت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم انداخت و بلاک شد و آنجا قبر وی گشت و نامت
 و در حیوة النبیان مسطور است که عروم را و صبح و ذم این و آنکه که حارست اقول متبانیه بحسب
 اخر ایش و اصلح است و از بعضی اسلاف نقل کرده که اختیار میکرد و نذر کو با حجر یا بر کو با بر
 که نام اسپان ترکیت و حار بار بر و قمر گوش و مشتقی و تر شده صورت است گویند اگر بر بلندی
 باشد که شیر اوزان مقام راه نباشد و آواز شیر نشنود و خود را از ترس نبردند از و که او را باشد
 و عمرش از چهل سال زیاد نمیشد و بقی در شب الایمان از این مسجود رضی الله عنه می آید
 که بغیر ان علیه السلام بر حار سوار میشد و بشیعه رومی پوشیدند و نشانه رومی و شیر زود و در آنجا
 مسطور است که بر میدار و بار و میرساند بمنزل و جلیل است و او و خفیت است و او او و کم است
 سونت او و بسیار است معشوب او و خفیت است و او او و اقرب است با لایزال او و با جلال
 پس است در شرف و فضیلت آواز میان و او پدید از خیل و بغال و جمال سواری رسول خدا
 صلی الله علیه و آله و سلم بر و آهتر ان رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از بر و ماده بسیار
 بودند یکی از آنها قصص الفتح قاف و سکون بنا و نام داشت و این نافع را حضرت صلی الله
 علیه و آله و سلم در وقت هجرت از ابو بکر صدیق رضی الله عنه خرید نمود و آنحضرت هجرت بر این
 نافع فرموده بود و او نامور بود و من خدا میداد هر سو که رود و هر جا که نشیند و در حدیث نیز برین
 نافع سوار بود و در سفر و حضر برین نافع سواری میفرمود و وحی در وقت سواری این نافع می آمد
 و غیر این نافع قصص ایچ شتر دیگر تحمل آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم در وقت وحی نداشت
 و در خارج مسطور است که نافع آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم مطلق الاذن نبود بلکه خلقت گوش
 وی همچنین واقع شده بود که گویا شب وی بریده شکل می نمود و نزد کعبه از ابل سیرج است

که غنایا و بندگان را بر او عطا و بخشید همه لشکر این شهر مست کذا فی روضه الانساب و در سراج النبوة
 مسطور است که غنایا یعنی شکفته شدن گوش شتر و شکسته شدن شاخ که پیش است و جدا نایز
 و جبین یعنی سر و بدن و دست و پایی و لبها نیز می آید و آنچه از ارباب سیر میگویند
 که این هر دو نام همین ناقه است که او را نشود اسیر و نیکه و در وی تشویق و تشویب و جگر می بیند بلکه
 در گوش وی چیزی بود و مشایخ آن و خرافات صا و صله و مکون را و صفا بلام نیز آمده و مختصر
 بقیم میم و فتح سما و سکون صا و همچنین در سهای شتران آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم و گفته اند
 و در همه معنی قطع و بریدن است ناقه جگر سریشان بریده و حکم گوش از بین بر کنند و صفا ناقه
 گوش از بین بریده و ناقه مختصر گوشه از گوش بریده و آنچه را از سیر میگویند که اسما و قنبر است
 و گویند که در غزو بدر بطریق غنیمت یک شتر ابو جهل بدست آمده بود که در پنی وی حلقه از
 نقره بود آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم آن را در روز حدیبیه در بدری فرستاده را شترکان را
 با جنت چشم آورد و منقول است که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بسبب ناقه شیر دار و شست
 که در موضع فابه که از نواحی مدینه است میچرا سیدند و در هر شب و در مشک شیر می آوردند
 و اهل و عیال آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بآن روزگار میگردانیدند و در روضه الانساب
 مذکور است که در انجیان نفع خوب کثیره المین بود و اسامی اجنبی از آنها این است
 حشا و سمر و عریس و سفیدیه و معوم و سیسره و ربی و حسره
 و در سراج مسطور است که چهل و پنج ناقه شیر دار بود که سعد بن عباد برای آنحضرت صلی الله
 علیه و آله و سلم آورده بود و انتهی و گفته دیگر داشت که آنرا بران میگفتند و ضحاک بن یحیایان
 برای آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرستاده بود و متاویل روضه شیر سیرا و کذا فی روضه الانساب
 و الله اعلم و گویند که شتر را کشته بسیاری باشد و رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرموده که هر کس
 شتر آفریده شده است از شیاطین و شتر جانوری عجیب انجالت قوی سیکل کم خور بارش
 فرمان بردار است و از غنایا احراق شده است که در پیش بر ستاره سیدل اشرف و

بمیرد و اگر باشد تر از بجز در جنگ خیزد و تا زهر مار و زود تاثیر کند و چون رنجور شود و برگ باد و خور
صحت یابد و شتر و عرب بسیار می باشد و منقول است که جناب رسول خدا صلی الله علیه و آله
و سلم هفت شیر داشت شیر دار که اسم این در حوالی مدینه آنرا را می چرانید و هر زمانه که حضرت
رسالت مآب صلی الله علیه و آله و سلم وقت شب بیخوش میفرمود می برد و او را در علم فصل
سی و سی و دوم و بیان انوار و اثاث البیت و موقوفات جناب رسالت مآب صلی الله علیه و آله
و آله و سلم این سیر رحمت الله تعالی آورده اند که حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم روزی که
وفات یافت ده بر دیر و دو جامه بخاری و از آرمی عیالی و یکا تیسر و پنجون و چوبه می
و خمیس و قلیقه و کسانای سفید ملوکه که بوسه می کشید که ده بود و ده طافیه چند خور و از وی صلی الله
علیه و آله و سلم باند بر و بفرمود با جامه کنانی الصبح او عتبه بکسید و موقعی یا عتبه از جامه و در صراح
گفته بود یانی و صحاری منسوب به جاک که قریه ایست از یمن و عمان یعنی عین و خنیفه می نامید
از یمن و آنکه بشام است یعنی عین و تشهیر است و سحول یعنی سین و خنم آن و بفتح منسوب
یسوی سحول یعنی قصار که وی می شود و سفید بسیار و در بختی سفید کردن یا منسوب بسحول
که نام قریه ایست یمن و یعنی گفته اند که یعنی نیز اسم قریه ایست همیشه ثوبی از خز یا صوف
صالح و یعنی سفید بسیار داشته اند و در صراح گفته خمیسه کایم یا و مرل که او را و علم است قلیقه
جامه ریش و برگ با بالکسر و المکسیم یا کسیریم و سکون الم وقع حار حله چار و در سن
بفتح و او استبر که بدان جامه را رنگ کنند و بختی کسیریم و سکون حار فتح جیم یعنی چوگان گفته اند
و بختی بر وزن بختی و بختی سرج و بر مطلق و بختی و بختی آن حضرت صلی الله علیه و آله و صحابه و سلم
بختی ربک گز یا و از تر بود که منشی میکرد آن و رکوب میفرمود بدان روی او بختی آنرا بختی
پیش بر و دست خود و منقول است که اکثر آنرا در دست مبارک خود میداد است و آن حضرت
صلی الله علیه و آله و سلم را شخصیت بود و بکسیریم و سکون حار فتح حار حله از خضر می نامید
و وی که آنرا تنگگاه گویند اختصار دست بر تنگگاه نهادن و تنگ کردن بران و مختصر و بختی

نمک کند آدمی بان و نگارد آرد و او را مثل عصا کویند که مخفیه از شمار ملک بود و این را عرجون
 میگفتند و عرجون شاخ خرما چون خشک گردد و کوچ شود گویا مرد است که مخفیه حضرت صلی الله
 علیه و آله و سلم تشبیه کرده میشود بعرجون یا آن مخفیه از شاخ خرما بود و عصای بود که بران
 نمک میفرمود و میگفت که انکار عصاره از اخلاق انبیاست و اندام تقصیست از شجره
 بود و او را مشوقی نامیدند و تشبیه شاخ درخت را گویند و نام تشبیه آن حضرت صلی الله
 علیه و آله و سلم بود و شاخ از درخت کاجی در دست مبارک میباشست از درختی که نام آن
 شوقیه است و تشبیه مشوق طویل و دقیق را گویند و آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم
 را قدحی بود و موسوم به ریایان بود از رمی یعنی سیرالی و چون در قح آب و شیر و بنفشه مثل
 آن خورده میشود و بنا بر مناسبت موسوم بر یان شد و قدحی دیگر بود موسوم به صفت
 مشوق از غایت بعضی باران و قدحی دیگر بود مصیبت که بهمار زده شده بود و تشبیه در سه مقام
 و آن قدح حلقه داشت که از آن حلقه می آویختند از آن قدحی دیگر از عیدان بود و چنانکه
 مرویست که آن حضرت را قدحی از عیدان بود که زیر سر بر آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم
 نهاده میشد که در وی بول میکرد و این رفتار را پدر و ششم تصحیح کرده اند یکسری جمع خود بخند
 چوب و جعبه باو تبار آخر است و بفتح عین نام درختی است و قدحی دیگر از تشبیه بود که از یکی
 از ملک بهمدیه فرستاده بود و توره بفتح تاء و سکون و ادب یعنی طغاری بود از سنگ که آتش
 محض بود و یکسری هم و سکون خافض خدا و هشتین مهر کن بود و یکسری هم و سکون را و نیز
 بعضی طغاری است و تبار دیگر از نخاس بود و کوه بود که موسوم به اورد بود و کوه اناک از
 جیم که بان طهارت کنند عین بود که در وی روغن نگاه میداشت بنفسمیم و یا رجب
 بود اسکندر را نیکو آینه در وی نگاه میداشت و در مدارج مسطور است که مراد بر لجه آینه دان
 است که در وی آینه می نهاد و در قاموس لجه چونه عطار و صندوق مصحف و توصیف
 ری با سکندر آینه بخت است که آنرا مقوس را بی اسکندر ری به بار ری قبلیه ام سیدنا

ابراهيم فرستاده بود و در وقت الاحباب تغيير آن بطبيعه کرده که شانه و سواک و مفرغ
 و کلاه را بپایه او راوران مضرب را میشتند و بعضی مفرغ و استند و بعضی نیز ذکر کرده اند و تمام آنکه
 رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نمک بود و پنجم میم و شش و هفتم و هشتم و نهم و دهم و یازدهم و
 صلی الله علیه و آله و سلم را اینته بود که جمال با کمال خود را و ران مشا به میفرمود و مشط بود
 پنجم و سکون شستن بختی شانه است و شانه از علاج بود و آنحضرت را صلی الله علیه و آله و سلم
 سه و ران بود که بر شب قرپ خواب رفتن در هر دو خشم مبارک سوار اکتحال میفرمود و آنحضرت
 صلی الله علیه و آله و سلم قصه بفتح قاف و سکون صا و که ناشی غزال بود چهار حلقه قصه کاسه
 بزرگ حقه بفتح جیم و سکون نا نیز کاسه بزرگ و حقه نیز بختی کاسه بزرگ آمده و بعضی گفته اند
 که حقه آنکه بختی کاسه بزرگ و قصه و کس را که انی المدايح صاع وید بود که بآن اخراج
 قطره می نمود و صاع پیاپی را گویند و در پنجم میم تیر به پیاپی تفسیر کرده اند و جناب رسالتا پ و صلی الله علیه و آله
 را سری بود و توایم آن از چوب ساج و تراشی بود از آدم که خشوی لیت بود و آدم چه چرم لیت
 پیوست خرابا پلاس که دو تیکه دند و آنحضرت وقت شب بران تکلیف میفرمود و حقه
 قصه بود که لکینه آن بجم از قصه بود و دو مورد و سپاه که بخاشی بخندست رسول خدا صلی الله علیه و آله
 علیه و آله و سلم فرستاده بود و آنحضرت می پوشید آنرا و آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم را
 سه جبه بود که آنرا را در جنگ می پوشیدند یکی از آن از سندس سبز و دیگری جبه طایلس بود
 و سینوم چنین نشد که از کدام چهر بود و جبه جامه را گویند که قطع کرده دوخته باشد ندیس اگر
 حبیب و اردقمیس گویند و الا قبا نامه و جبه همه را شامل است و روا و دستار راجبه نگویند
 و طایلس جبه طایلسان گویند از طایلسان ساخته و دوخته بود و آن از لباسهای بجم است
 بد و سیاه که تار و بود و ی پنجم بود که انی المدايح و آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم را عمامه بود
 که آنرا اسباب میگفتند و عمامه دیگر بود و سیاه و روا بود و الله اعلم و در روضه الاحباب مسطور است
 که مرویست که بعضی مشرکان پیشتر خدا صلی الله علیه و آله و سلم نزد عمر و بن عبدالمعزی بود و او را

در خانه مضبوط نگاه میداشت و هر روز یکبار می رفت و زیارت میکرد و هرگاه کسی بعضی از
 اشرف قریش پیش می آمدند ایشان را در آنخانه می پروا آهن را یا ایشان بمنمود
 و میگفتند ای ایشان اگر کنم افتد و آخر کم و گویند در آنخانه سر می و بایشی از آدمی که
 حشوان لیت خراب بود و کجفت موزه و قلیقه و آسیای دست و دگرانه بود که در آن چند تیر
 بودند و پر کشیده نمادند که انچه از پیچید خدا صلی الله علیه و آله وسلم ماند بود صدقه و وقف
 بود و بر جمیع مسلمانان و میراث یکپس بود و بر لیل حدیث صحیح بن معاشد الانبیا الانس و الا
 نورث ما شرکانه فیه صدقه و الله اعلم فصل سی و چهارم در بیان آنکه انچه بر خلاف حق
 نسبت رسول مختار صلی الله علیه و آله وسلم و آل الهامه و اصحاب کبار رضی الله عنهم واجب
 است از محبت و مشوع است از عداوت علمای کرام و فضلاء عظام رحمهم الله فیه مودعه اند
 که بر مجموع خلافی واجب است که ایمان پر رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم بسیار بود و محبت
 آنجناب علیه السلام نمایند و سیر و سنت او را باشند و محبت با آنجناب زیاده از اولاد
 و ابوبن خود دارند چنانکه حق تعالی در قرآن مجید میفرماید قل انکمتم تجولون الله تابعون
 یحییکم الله و یفیرکم ذنوبکم یعنی بگوای محمد صلی الله علیه و آله وسلم اگر شما خدا را تعالی را دوست
 میدارید پس مرا ببردی کنید تا خدا تعالی شما را دوست دارد و گنایان شما بپامزد و قال
 فی الشفاء و اعلم ان حرمه البشی صلی الله علیه و آله وسلم بعد موت و توفیر و تعظمه لازم مکان
 حال حیات و گذرک عند ذکره علیه السلام و ذکر حدیثه و سنه و سماع اسمه و سیرته و معاملاته
 و غیره و تعظیم الهیته و صحابه قال ابو ابراهیم خنسی واجب علی کل مؤمن شی ذکره او ذکر عنه
 ان یخضع و یخضع و بتوقیر و لیکن من حرکت و ما خدنی بیتیه و اجلا الیه ما کان یا خذ نفسه لیکان
 بین یدیه و یتاوب یا دینا الله به رسول عن علی بن ابی طالب که هم افتد و چه کیفیت کان
 حکیم رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم قال کان و الله احب الی من امواله و اولادنا
 و آبائنا و اهلنا من الهامه و علی الهامه و از آنش بن مالک مرویست که رسول خدا صلعم

فرمود که هیچ کدام از شما من نباشد تا از قتی که من در دنیا باشم فرموده از پدر و مادر فرزندان
 و هم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که هر که مرادوست دارد و بر پشت یا من باشد
 و از ابوهریره رضی الله عنه مرویست که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که
 هیچ کس من امت من و محبت من حقیقی نباشد که بعد از من بیاید که هر یک از ایشان که از روی
 آن گفتند که مرا بنید و اهل و مال قدیمی من گفتند پس محب خالص رسول خدا صلی الله علیه و آله
 و سلم کسی بود که پیر چنت او باشد بهر چه فرموده و کرده و مقرر داشته و از جمله و لیلیا سه محبت
 رسول علیه السلام محبت اهل بیت نامدار و اصحاب کبار و دست از مهاجر و انصار رضی الله عنهم
 در دنیا عهد و از روی این ارقم مشغول است که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که در حق
 اهل بیت خود سوگند میدهم بر شما و سوارانکته را نگذارم و روایت میکند از روی پر سیم
 که اهل بیت آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم گشتند گفت ال علی و آل جعفر و آل عباس
 رضی الله عنهم و رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که من در میان شما و چیز نیکی دارم
 با و امیکه دست در آن زنید گمراه نکرد و قرآن و اهل بیت من نیکی دایم در آن در ایشان
 چگونه بجای آید و جناب رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود شافعی حمال محمد بن اری
 از ایشان روزی است و دوشی آل محمد گذشتن بر صراط قیامت است و پیروی آل محمد بن عثمان
 از عذاب فی الشفا قال لیمن العالم بحرف فتم می معرفت مکاتبت من البنی صلی الله علیه و آله و سلم
 و اذ اعرفهم بذات عرف و چه بختهم و در ششم سیه و سعد بن ابی وقاص رضی الله عنه که از
 جلیه حشر و بیشتر اندر روایت کرده که چون این بیت میباید نازل گشت رسول خدا صلی الله علیه و آله
 و سلم سید الساقطه زهرا و علی اصر رضی و حسن مجتبی و حسین شهید که با رضی الله عنهم اطلب
 فرمود و بر عباسه و جعفر و گرفت و فرمود با خدا یا اینها از اهل بیت من اند حسین از ایشان نیز و
 ایشان را تطهیر فرمائی و در حق جناب مرتضوی کرم الله وجهه فرمود من کنیت مولاه فعلی
 صلی الله علیه و آله و آل من و الاء و عمو من عموه یعنی بر که من دوست ایدم علی دوست اوست

بار خدا باد و ستاد بر که علی را دوست دارد و دشمن دارد هر که علی را دشمن دارد و دشمنین فرمود که
 یا ای ایا یک الامون والایعونک الامنافق یعنی ای علی غیر از مومن مراد دوست ندارد و غیر از
 منافق مراد دشمن را و در حق سید النساء فاطمه زهرا را شاکر و رسول خدا نام که فاطمه پاره گوشت
 من است پس کسی که در خشمم آرد او را در خشمم آرد و مراد در روایتی آمده بدو رسیده که خدا تعالی
 غضب میکند بجنب کردن فاطمه و راستی میشود بخود نشود می او و فرمود رسول خدا اصلی است
 علیه و آله و سلم هر که حسن و حسین را دوست دارد و مراد دوست داشته باشد و هر که مراد دوست
 داشته باشد خدا تعالی را دوست داشته و هر که ایشان را دشمن داشته مراد دشمن داشته
 و هر که مراد دشمن خدا تعالی را دشمن داشته و رسول خدا اصلی است علیه و آله و سلم با
 عباس بن علی را طلب فرمود که حق خدا را بگوید و در قبضه قدرت او است که ایمان ببل پیچ مردمی در دنیا پر
 تا وقتیکه شش را دوست نگیرد و هر که برادر و پدر را در دنیا نگیرد و مراد نچنانچه باشد و برادر پدر
 و پدر من چون دو شاخ یک درخت اند و در حق ام المومنین عایشه صدیقه با ام سلمه فرمود که مرا
 بجهت آنکه عایشه را بیازاری آزرده مدار و از خایفه منتول است که رسول خدا اصلی است علیه
 و آله و سلم فرمود که اقتدوا بالذین من بعدی ابی بکر و عمر یعنی پیر و این دو کس باشید بعد من
 ابوبکر و عمر که پس از من خلیفه باشند از جا بمر و نیست که فرمود رسول خدا اصلی است علیه و آله و سلم
 که خدا تعالی از میان یاران من از بهترین چهار کس را برگزید ابوبکر و عمر و عثمان و علی و ایشان
 را بهترین یاران من ساخت و در میان یاران من ایشان را محترم ساخت و باز فرمود که اقتدوا
 فی اصحابی لا تتحدوهم غرضا من بعدی یعنی از هزار هزار در حق اصحاب من یعنی ایشان را نشاء
 پیروامت نشانند که ایشان را هر که دوست داشت بواسطه دوستی من ایشان را دوست داشته
 و هر که ایشان را دشمن داشته بواسطه دشمنی من ایشان را دشمن داشته و هر که ایشان را آرزو
 مرا آرزو باشد و هر که مرا آزرده باشد خدا تعالی را آزرده و هر که خدا تعالی را آزرده
 باشد حق تعالی او را عذاب فرماید و هر که رسول من عبد الله میفرماید که نشان محبت خدا تعالی محبت

که صلوة در روزا و بیه بسیارین فرستید و امیر المؤمنین حسن رضی الله عنه میفرماید که رسول
 مقبول صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که هر کجا که باشد از صلوة برین فرستاده باشد که بمن
 خوابد رسیدن بخشن فرمود که در شب آدینه و روزا و بیه صلوة بسیار فرستاده باشد که شب و روز
 صلوة نزد من ملائکه میرسانند و نام صلوة دهنده میگویند که فلان کس سلام بشو فرستاده
 نهی نصیب آنکس که ناشن حضور پر نور جناب رسول الشکین صلی الله علیه و آله و سلم
 گرفته شود و مورد مراحم گردد و از آن بن مالک مروی است که رسول خدا صلی الله علیه و آله
 و سلم فرمود که یکبار صلوة برین میفرستد حق تعالی ده بار صلوة ما و فرستد و ده کناه و نیکوتر
 و ده درجه در درجه افزاید و از عبد الله بن مسعود رضی الله عنه مروی است که رسول خدا صلی
 علیه و آله و سلم فرمود که نزد یکی بن خلق بمن در روز قیامت آنکس بود که صلوة بسیار برین
 فرستاده باشد و در بعضی روایت دارد گشته که قومی بر سر حوض کوثر نزد من آیند که ایشان
 را هیچ طاعت دیگر نشناسم الا به بسیاری فرستادن در روز برین و امام جعفر صادق از پدر
 بزرگوار خود رضی الله عنه روایت میفرماید که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که هر که
 یازدن پیش او کرد و شود و صلوة برین میفرستد و قیامت راه بهشت قاطع کند و کشف الابرار
 فی حصایس سید الا برار جناب عی و استادی افاده فرموده اند که زیارت فرمایید آنحضرت
 صلی الله علیه و آله و سلم از اعظم عبادات و منبع فیوضات و پدارت رسول قوت حیات است فرمود و رسول خدا
 صلی الله علیه و آله و سلم من زار قبره و صحبت له شفاعتی و نیز مازد و است که آنسرور علیه السلام
 باتفاق است حیات ابدی مرا و اقامت است و وفات آنجناب بلکه سایر انبیاء علیه السلام
 غیر از انتقال ازین عالم به عالم دیگر عینی نذار و کما قال صلی الله علیه و آله و سلم الا انبیاء و فی
 قبولهم یصلون الحدیث و بهم فرموده من مسلم تسلم علی الارواح و الله علی روحی حتی اروح علیه السلام
 داین ابی قدیک گوید که از بعضی علما شنیده ام که میگفتند چنان خبر بمن رسیده که هر که در روز
 مبارک نبی علیه السلام بایستد و بگوید ان الله و ملائکته یصلون علی النبی یا ایها الذین آمنوا و صلوا

مسلم و انبیا خوانند و هفتاد و بار بگوید صلی الله علیه و آله یا رسول الله فرشته باو آواز دهد که الخالق
حق تعالی بر تو صاوة فرستاد و پیچ حاجتش ضایع نماد و تمام گزارد شود و اللهم ارزقنا اقیام
فی ذلک المقام بحق نبیک علیه السلام یا نبی الله سلام علیک یا ائمة الفوز و الفلاح لربک
بسلام آدم جوابم ده بر منی بر دل نگارم نه پس بود جاده و احترام مرا بیک علیک از صمد سلام
خاتمة الکتاب و ذکر اسمای شهادی که بکاملی رضوان الله علیه یوم جمیعین
یا قاتل مقتولین از مخالفین حرمین نیزید ریاحی بکشد و هفتاد و پنج کس را کشته جام شهادت
نوشید و عصب برادر هر یکصد و سی و پنج نفر را بجنبم فرستاده شدید شد علی بن حر یکصد و بیست و پنج
کس را قتل نموده فایزید بر وجه شهادت گشت عروه غلام هر یک قتل چهارده کس سال گرامی را
قدامی جناب امام بهام نمود و شهر بن حسان اسدی شش کس را کشته راه جنت گرفت
محمد بن اشعری بن عمر کلبی سه کس را و اصل بجنبم نموده و بکر اسے عالم بقاشد بر سرین صغیری و هفت
نفر را بکشت و بخت خرامید و هب بن عبد الله کلبی نواد او را بکشتن سه صد و سی و پنج کس
و اصل بهشت شد عمر بن خالد از وی بیست و بیست کس را روانه سقر نموده بخت رفت
خالد بن عمر از وی دوازده کس را بکشت جان بجان آفرین سپرد سعد بن ظلمه چهل و پنج کس را
مالک سپرده بقامی رضوان فایز گشت حماد بن السن سی و پنج کس را روانه دوزخ نموده بهشت
خرامید شرح بن عبد الله بیست و چهار کس را بسقر فرستاده شدید گشت مسلم بن عویضه نفر را کشته
شدید گردید بلال سپر مسلم پانزده کس را بکشت و سفر آخرت گردید یحیی بن سلیم سی و چهار کس را
بکشت و عمر بیست و هشت نفر و محمد الرحمن بن عروه هفده کس را و اصل جنیم کرده راه جنت گرفت
مالک بن السن سی و دو نفر را بکشت و شدید شد عمر بن مطاع و صدد و پنجاه و شش کس را
بدرار البوار فرستاده شریعت شهادت نوشید قییش بن مینه بعد قتل یکصد و چهل و دو کس را از شقیاء
بشهادت فایز شد را ششم بن عتبہ ابن جسم عمر سعد که در عین مجاریه شریک امام بهام شده
یک هزار و سه صد و پنجاه و دو نفر را و اصل بسقر نموده جان کرانایه را فداکے قدم مبارک

امام همام علیه السلام ساخت حبیب بن مظاهر یک هزار و یکصد و هشتاد و دو تن را قتل کرد و بخت خرم
 جزیره ای بوزغفاری و صد و پنجاه و یک نفر را فی السمرکند و شهید شد آنس بن منفل بنت صد و هشتاد
 و سه کس را قتل در آرد و با هم آخرت رفت تا کس هشتاد و دو کس را قتل نموده شهید شد
 شاکر حیل و سه کس را بکشت و شهید گردید شوزب غلام عباس بن و یک نفر را بجای و یروانه نموده شهید
 خجاج بن مسروق مؤذن لشکر جناب امام مظلوم بنت صد و سبست و چهار نفر را بدر از خراج و شاد
 بر وجه شهادت فاکر شد حیف بن حارث سی و دو کس را قتل نموده شهید شد مالک بن عبید
 نود و سه کس را بکشت و شهید گردید شهاب غلام جناب امام سه صد سی و هفت نفر را از جفاکاران بی
 دوزخ نموده خود و بیست و هشت خراسید حطاب بن سعد علی بعد قتل شخصت و پنج کس شهید شد برید بن شعبان
 پنج کس را قتل ساخته عازم ملک بقا گردید سعد بن عبد الله بن جعفر حنفی بعد قتل هشتاد و هفت
 کس از ستمکاران بخت آرام گرفت جناده بن حارث انصاری با انصاری و سه جفاکاران را قتل
 رسانید و بیست و هشت معروف شد مرثیه بن ابی ذر عفراری بعد قتل سه صد و چهل و دو نفر از ظالمان
 فداک جناب امام همام گشت عثمان بن سلمان بعد قتل یکصد و هشتاد و دو کس شربت شهادت
 آتشاید عبید بن بریده بعد قتل یکصد و سبست و هفت نفر از لشکر مخالفین داخل جنت گردید
 عبد الله بن برده چهل و هشت کس را بکشت و شهید شد حبیب بن جعفر اسلمی بعد قتل هشتاد و چهار کس
 فدای جناب امام شهید گردید عزیز بن جابر و دو و سه کس را بکشت و شهید شد سالم بن علقمه بعد
 از تن سبست و هشت کس از ستم شعاران بر کرای عالم بالا گردید سعید بن سعید پس از قتل شخصت
 و دو کس فاکر شهادت شد سعدان بن حرب انصاری سی و هفت کس را کشته شهید گشت
 عظیم بن ابویوب انصاری بعد قتل هشتاد و پنجاه از انشعای فدای جناب امام همام گردید عبد الله
 بن ابویوب انصاری پنجاه و پنجاه را جناب سقر و نه نموده عازم بهشت برین گردید سلیم بن
 ابویوب انصاری پنجاه و نه نفر را مالک سپرده بخدمت رضوان شامنت عاصم بن سلیم انصاری
 هشتاد و چهار کس را از لشکر اهل جفا بخت و اصل نموده شهید گشت اسعد بن عیثم انصاری هشتاد

نفر را بدار البوار فرستاد و بهشت خرامید تنگم بن تنگم انصاری و دو صد و شصت و دو کس را بقتل
 آورده بگرایی عالم تابا شد قیس غازی می کشید و سیزده ابطل را و اصل تنگم نود و شصت گشت
 سلیمان بن یسار بقتل می کشید و بیست و پنج کس برستان بخت رفت و او و بن جند انصاری را
 از کشتن بستاند و پنج نفر شهید شد عثمان بنی نو و ده کس را بکشت در راهی بخت گشت و بیست
 برادر عثمان بستاند و پنج کس را بجان نموده فائز بجات جاودان شد عبد الله بن سیر صبیح بعد بقتل
 پنجاه و نه کس و عثمان بن سیر و می صبیح بعد بکشتن پانصد و پنجاه و شش نفر و تنگم بن سیر و می صبیح
 و زبیر و عمامه صبیح که تعداد و قبایل این گروه بنظر در نیامد و بخت شتافتند و دو کس از ناری که اسمای
 از او و تنگم بنک و تعداد و قبایل این نشان بهم بنظر در نیامد شهید شد در عبد الله بن جند و دیگر
 و دو صد و پانزده کس را از شمشک گران و اصل تنگم نود و صدی امام همام شد عبد الله بن ابی و جانه
 یک هزار و سه صد و سه نفر را قتل نموده فائز بد رجبه شهادت گردید با اسمای ال بیت که با جناب
 امام همام ۴ شهید شد در عبد الله بن مسلم بعد بکشتن یک هزار و دو صد و ده کس از لشکر بنک گران برده
 رضوان خرامید جند بن عقیل می کشید و پنج نفر را بد و رخ فرستاد و جام شهادت نوشید عبد الرحمن بن
 عقیل بعد بکشتن می کشید و سه کس داخل بهشت گردید محمد بن عبد الله بن جند طیار را بقتل و دو صد
 و پنجاه و پنج نفر از ستم شماران بخاک برین شتافت و عثمان بن عبد الله بن جند طیار را بقتل و دو صد
 و اصل تنگم نود و یک گشت بهشت خرامید عبد الله بن امام حسن می کشید و شصت و دو کس را
 بر و رخ فرستاد و زیارت بر او می خواند و فائز گردید محمد بن اسد بخت و هفت نفر را بکشتن شهید
 آمد بن ابی و جانه و ده کس را قتل نموده شهید گشت قیر و زان عمامه صبیح یا امام حسن ۴
 بستاند و سه کس را بکشت و شمریت شهادت نوشید عمر بن حسن بعد بکشتن می کشید و شصت و یک نفر
 جام شهادت نوشید و حضور جد بزرگوار خود حاضر شد عثمان بن حسن می کشید و دوازده اشقیار را
 بجان نموده بلقایی پدر بزرگوار خوشش فائز شد و عثمان بن حسن پنجاه و پنج کس را قتل نمود و شهید شد
 قاسم بن حسن بخت و پنج کس را بدار البوار فرستاد فائز بجنه رسد خدمت جاد و پدر بزرگوار خود

تاریخ تالیف کتاب هذا از مقبول بارگاه آله صلوات الله علیه و آله

مولوی احسان یار غکسار	کر را ملا و قاضی مصطفی	دربان فارسی آذروگل
تاسود و خلق آسان و بنا	ناقل و منقول در حفظ است	هست چون منقول عنده خطا
مر جواد آخرین پیر شمس	و در چوهرت در سبک وفا	پاک تحسینش از غلاتی از برون
نصرت شمس یار آب پنا	پیر کلاش چون در غلاتی قنابل	هر معاش از شک لبسان صفا
صدر لایسته بر دوا و فیض	صدر شریعت در قناد می زند	انحرف در سیر باغ این کتاب
جلو باغ و زیست چون شان خدا	نوح حتم اینک نعم نام کتاب	تا بر اید از سنین او صدا
لا جرم زیر و زبر فکر و دید	در مقام سدره آخر یافت جا	تا که بان گوشت شنبه از دسیان
	طوطی تاریخ بنی خوان بر طرا	

نظم تاریخ طبع کتاب این در موم حسن نقص من از تاریخ افکار و زوایان
اشارت ز پرده و دوران سلطان امیر ایران الامیر شاهی ابی احمد عباس علی بنی انصاری
المشرف حسن محمد و احمد شهنشاه

امی خوش عالم نیکو کردار	اسم شان هست مولوی احسان	خلعت مولوی نسیم الله
افتخار امالی و انتسابان	صاحب مطلق و عالم حکم و عمل	نیکو سخن لائق و فصیح زبان
دار و از من صحبت قلبی	دوست است تا بر و نهان	چو در خاتین چیده حج نمود
از حدیث و روایت و قرآن	گرد تالیف نسیم بی مثل	از در احوال انبیای جهان
بی تاریخ کرد و فرمایشش	از من بیچاره به پیران	ای قهر شب چو در دل خود
فکر کردم بر اے سال آن	این حسن طبع از من خجسته	گفت یافت مطهر الاخوان

خاتمة الطبع

مسجد مبارک و در قیام آری چنانستان کن فکان که شاخ قلم از فیض بجا طراز می شستش
 بارست و گلشن و و است با بیماری می میر آب قدرش سیه بهار و لغت و ادم حضرت
 حتم المرسلین رحمة الله علیه را کمال کرد که باغستان کونین را خلعت خالی است و عند تیب
 برایش در چهار باغ عالم با هزار و استان و در نیمه سرائی اعنی محبوب خضر اخاتم الانبیاء
 و محمد صلی الله علیه و آله و سلم پس بر قلوب تقدس اسلوب مستنیران مآثر نبوی
 و مستحسان مناقب و حمایه منقوش نقش بشارت برکت اشارت جاگزین با و که درین
 نزدیکی که خوشدلی با و اساس و کارست و صد کاترانی راز و باز را گشتن بهارین
 حسات آئین اعنی صحیفه برکت انشا حقیقت به ذکر حالات حضرت خیر البشر و ذکر نسب شریف
 از عبد الله تائوم صلی الله علیه و آله و سلم و النوا و احوال منقصل و لا دست به دست و کیفیت مشعر
 غزوات باهرات و تصرف از و ارج مظهر اسبید الحرب و انجمن مسی به
 حسن القصص که تصنیف رشید تدر و علامه در رسیده زبده
 فصاحتی مذکرین تطیب ملک علوم مرکز و ابر و ایات و نوم و افع آینه فصول خضر
 راجع الیه قوانین ادبیه ناهج منابع تحقیق سنا که سنا که تحقیق صاحب نگار
 مولوی محمد احسان الله انصار که نسب که کندی فولاد نگرانی محسن
 ابن سید العالم اسس الفتا خضر الفضل و الفضل و اکرم بهجوع البلاء و الحسنة
 الفاضل الیب و الی الاصل الاویب مولود محمد نعیم الله است با جمل تا تکلف از میان
 بر نیز و سزاوار گشتی است و بر زبان آوردنی که مانع بر این کتاب منتظم روزگار و صحبت
 روایات و در توضیح مطالب با هر است درین فخر اخای عالم کمتر بوده باشد اگر چه
 درین باب کتاب های دیگر بطبع رسیده اند مثل عجائب القصص از مصنفات مولوی

عبدالواحد و خیره نگار این کتاب ندرت انتخاب خیل نشان رفیع مبارک و
و شاهد عدل بر صدق این مقال ملاحظه فرست مطالب این کتاب است که در آغاز کتاب
منضم است هرگاه ناظرین حق نبیوش نصفت کوش این صحیفه جامع حسنات را
بنظر و آراء خود انصاف خواهند فرمود که حضرت مصنف علامه قدس درین این گوشه پاریس
چند رسی و آخر بکار برده اند حال این گام ادبی شکر بابر نسبت که کتاب نا و الفهم حسب
استبداد اهل شوق بر طبق ایما و تبصیح مصنف مدروس بصحت بلیغ باه تمام لائق بمقام
لکنتور و مطبع نامی نقشی نول کشور به ماه ایریل ۱۲۸۳ عیسوی مطابق ماه جمادی الاول ۱۳۰۲
حلیه الطباع و بر برگردان و زبان پرور و در نظر همگان مقبول پسندیده کن و
بهمنه و کمال کریمه

۱- رسالہ سعادت نامہ -
 ۲- سیارۃ خواجہ عبداللہ - انصاری -
 ۳- رسالہ تحفۃ الملوک -
 ۴- رسالہ منہاج العارفین -
 رسالہ ہدایۃ المؤمنین - الی سلسلۃ تصانیف باریکات
 مصنف ابوالخیر مولوی حسین الدین شہیدی -
 مطالب شہیدی - رموز فقر و تصوف از شاہ
 تراب علی اکاوری -
 سرور العباد - شرح قصیدہ بانہ سعادت مصنف مولوی
 حاجی عبدالخالق محمد نذیر -
 پند نامہ عطار - تصانیح رموزات تصوف مصنف
 حضرت شیخ فرید الدین عطار -
 کیسیا کے سعادت - جو جامع شہریت و حقیقت ہے
 مصنف امام محمد غزالی رحمہ اللہ -
 اخلاق جلالی - محشی مصنفہ جمال الدین دوانی -
 اخلاق مامری - مصنفہ محقق نصیر الدین طوسی -
 اخلاق محسنی - درسی متداول از حمید اعظم کاشفی -
 گلشن اسرار - رموز تصوف کا بیان مصنف
 مولوی ابوالعلی صاحب -
 می باید شنید - لب لباب اندرز و نصائح حکیمانہ
 مصنفہ مولوی رفعت علی رفعت -
 مثنویات امام ربانی - تین جلدیں مع رسالہ
 دروافض و رسالہ مصطلحات حضرت صوفیہ امین گامتیب
 از شادات حضرت مجدد الف ثانی ہیں -

۱- جہاد - میں ایک سوتیلہ و کتب ہیں جمع کردہ
 شاہ ابوالمحمد حبیب ارشاد حضرت امام ربانی -
 ۲- جلد - تالیف شاہ عبدالحمق -
 ۳- جلد - تالیف شاہ محمد نعمان -
 مع جلد - رسالہ دروافض -
 و جلد - رسالہ مصطلحات صوفیہ -
 گنجینہ عرفان - بعنوان مذاق اہل تصوف
 مصنفہ حضرت شیخ فرید الدین عطار وغیرہ عرفا -
 رسالہ غوثیہ - منشی برنشاط الشیخ از از شادات حضرت
 غوث اعظم -
 بوستان محشی - جلی قلم مانند اوسط قلم قلم کمال شیخ
 مصنفہ حضرت شیخ سعدی -
 ایضاً - دو مصرعہ جلی خوشنویس -
 ایضاً - بوستان قلم اوسط -
 ایضاً - مصرعی متن و حاشیہ بین -
 ایضاً - مترجم بہ ترجمہ نظم اردو ہوزن شعر بہ ترجمہ
 از نتیجہ طبعی منشی گویند پر سیاہ و قلم تخلص -
 انفاصل الاکابر و الوار الفخام - دور رسالہ معرفت
 و عرفان میں مصنفہ مولوی محمد نعیم اللہ -
 مثنوی شاہ ابوعلی قلندر - عارفانہ مضمون
 از شاہ ابوعلی قلندر -
 مثنوی مولوی روح - نہایت خوشنویس چار مصرعی
 ہر شش دفتر مشہور از نتیجہ طبع عرفانی حضرت مولانا
 جلال الدین رومی بالحق و قلم ہفتم -
 شرح مثنوی روح - حامل المثنی بیضی شرح ہر از